PODLASKA MAPA ZAWODÓW I KWALIFIKACJI

Podlaskie Obserwatorium Rynku Pracy i Prognoz Gospodarczych

ANALIZA POPYTU I PODAŻY NA ZAWODY I KWALIFIKACJE W WOJEWÓDZTWIE PODLASKIM

WOJEWÓDZKI URZĄD PRACY W BIAŁYMSTOKU

Białystok 2012

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

URZĄD PRACY

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ SPOŁECZNY

PODLASKA MAPA ZAWODÓW I KWALIFIKACJI

„Analiza podaży i popytu na zawody i kwalifikacje w województwie podlaskim”

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Zespół badawczy Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Białymstoku
dr Anatoliusz Kopczuk – kierownik merytoryczny
Łukasz Kiszkiel – kierownik zespołu analiz
dr Karol Kowalewski
Leszek Kropiwnicki
Rafał Mejsak
dr hab. Jan Poleszczuk, prof. UwB
Marcin Siedlecki

Zespół analizujący oferty ze strony WUP w Białymstoku:
Edyta Dąbrowska
Dominika Karpowicz
Marta Sosnowska
Magdalena Wasiluk

Redakcja naukowa
dr hab. Jerzy Paszkowski, prof. WSFiZ

Recenzja
dr hab. Grażyna Firlit-Fesnak, prof. UW

Okładka
Małgorzata Błażejewska-Buczyńska

ISBN: 978-83-62258-40-6

© COPYRIGHT BY
WOJEWÓDZKI URZĄD PRACY W BIAŁYMSTOKU
BIAŁYSTOK 2012

Badanie zostało przeprowadzone w ramach projektu:
„PODLASKIE OBSERWATORIUM RYNKU PRACY I PROGNOZ GOSPODARCZYCH”

Wykonawca badania:

WYŻSZA SZKOŁA
FINANSÓW I ZARZĄDZANIA
W BIAŁYMSTOKU

współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego
w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki,
Działanie 8.1 Rozwój pracowników i przedsiębiorstw w regionie,
Poddziałanie 8.1.4 Przewidywanie zmiany gospodarczej.

www.obserwatorium.up.podlasie.pl
wydanie I

Spis treści

Wprowadzenie **8**
1. Metodologia badania **11**
1.1. Analiza obecnej i przyszłej oferty ponadgimnazjalnych szkół zawodowych województwa podlaskiego – badanie podaży pracy **12**
1.2. Analiza osób bezrobotnych zarejestrowanych w podlaskich powiatowych urzędach pracy – badanie podaży pracy **18**
1.3. Analiza ofert pracy – badanie popytu na pracę w województwie podlaskim **18**
1.4. Metodologia opracowania przypadków krytycznych i scenariuszy rozwoju **19**
2. Analiza regionalnego i powiatowych rynków pracy **22**
2.1. Województwo podlaskie **22**
2.1.1. Podaż pracy w województwie podlaskim 24
2.1.2. Popyt na pracę w 2011 roku 32
2.1.3. Kwalifikacje i kompetencje poszukiwane na podlaskim rynku pracy 43
2.1.4. Szansa na znalezienie pracy w kształconych zawodach 45
2.1.5. Zawody deficytowe, zrównoważone i nadwyżkowe 49
2.1.6. Kondycja wybranych branż województwa podlaskiego – scenariusz rozwoju regionu 52
2.1.7. Rekomendacje operacyjne w ujęciu regionalnym (na poziomie województwa) 55
2.1.8. Wizualizacje wybranych właściwości podlaskiego rynku pracy 58
2.2. Powiat augustowski – analiza rynku pracy **64**
2.2.1. Oblicze geograficzne, społeczne i gospodarcze powiatu 64
2.2.2. Podaż pracy w powiecie augustowskim 70
2.2.3. Popyt na pracę w 2011 roku 74
2.2.4. Kwalifikacje i kompetencje poszukiwane na powiatowym rynku pracy 80
2.2.5. Szansa na znalezienie pracy w kształconych zawodach 81
2.2.6. Zestawienie zawodów deficytowych, zrównoważonych i nadwyżkowych 82
2.2.7. Przewidywane zmiany na rynku pracy powiatu augustowskiego w perspektywie krótkookresowej – analiza przypadków krytycznych 84
2.2.8. Weryfikacja scenariuszy rozwoju powiatu z 2010 roku 86
2.2.9. Scenariusz rozwoju powiatu augustowskiego w perspektywie krótkookresowej 88
2.2.10. Rekomendacje operacyjne na poziomie powiatu augustowskiego 90
2.3. Powiat białostocki – analiza rynku pracy **91**
2.3.1. Oblicze geograficzne, społeczne i gospodarcze powiatu 91
2.3.2. Podaż pracy w powiecie białostockim 97
2.3.3. Popyt na pracę w 2011 roku 101
2.3.4. Kwalifikacje i kompetencje poszukiwane na powiatowym rynku pracy 107
2.3.5. Szansa na znalezienie pracy w kształconych zawodach 108
2.3.6. Zestawienie zawodów deficytowych, zrównoważonych i nadwyżkowych 109
2.3.7. Przewidywane zmiany na rynku pracy powiatu białostockiego w perspektywie krótkookresowej – analiza przypadków krytycznych 111
2.3.8. Weryfikacja scenariuszy rozwoju powiatu z 2010 roku 113
2.3.9. Scenariusz rozwoju pow. białostockiego w perspektywie krótkookresowej 115
2.3.10. Rekomendacje operacyjne na poziomie powiatu białostockiego 117
2.4. Powiat m. Białystok – analiza rynku pracy **118**
2.4.1. Oblicze geograficzne, społeczne i gospodarcze powiatu 118
2.4.2. Podaż pracy w powiecie m. Białystok 123
2.4.3. Popyt na pracę w 2011 roku 128
2.4.4. Kwalifikacje i kompetencje poszukiwane na powiatowym rynku pracy 135

2.4.5. Szansa na znalezienie pracy w kształconych zawodach ... 136
2.4.6. Zestawienie zawodów deficytowych, zrównoważonych i nadwyżkowych ... 139
2.4.7. Przewidywane zmiany na rynku pracy powiatu grodzkiego m. Białystok w perspektywie krótkookresowej – analiza przypadków krytycznych ... 141
2.4.8. Weryfikacja scenariuszy rozwoju powiatu z 2010 roku ... 143
2.4.9. Scenariusz rozwoju powiatu m. Białystok w perspektywie krótkookresowej ... 145
2.4.10. Rekomendacje operacyjne na poziomie powiatu m. Białystok ... 148
2.5. Powiat bielski – analiza rynku pracy ... 149

2.5.1. Oblicze geograficzne, społeczne i gospodarcze powiatu ... 149
2.5.2. Podaż pracy w powiecie bielskim ... 155
2.5.3. Popyt na pracę w 2011 roku ... 159
2.5.4. Kwalifikacje i kompetencje poszukiwane na powiatowym rynku pracy ... 164
2.5.5. Szansa na znalezienie pracy w kształconych zawodach ... 166
2.5.6. Zestawienie zawodów deficytowych, zrównoważonych i nadwyżkowych ... 167
2.5.7. Przewidywane zmiany na rynku pracy powiatu bielskiego w perspektywie krótkookresowej– analiza przypadków krytycznych ... 169
2.5.8. Weryfikacja scenariuszy rozwoju powiatu z 2010 roku ... 171
2.5.9. Scenariusz rozwoju pow. bielskiego w perspektywie krótkookresowej ... 173
2.5.10. Rekomendacje operacyjne na poziomie powiatu bielskiego ... 174
2.6. Powiat grajewski – analiza rynku pracy ... 176

2.6.1. Oblicze geograficzne, społeczne i gospodarcze powiatu ... 176
2.6.2. Podaż pracy w powiecie grajewskim ... 182
2.6.3. Popyt na pracę w 2011 roku ... 186
2.6.4. Kwalifikacje i kompetencje poszukiwane na powiatowym rynku pracy ... 192
2.6.5. Szansa na znalezienie pracy w kształconych zawodach ... 193
2.6.6. Zestawienie zawodów deficytowych, zrównoważonych i nadwyżkowych ... 195
2.6.7. Przewidywane zmiany na rynku pracy powiatu grajewskiego w perspektywie krótkookresowej – analiza przypadków krytycznych ... 196
2.6.8. Weryfikacja scenariuszy rozwoju powiatu z 2010 roku ... 199
2.6.9. Scenariusz rozwoju p. grajewskiego w perspektywie krótkookresowej ... 200
2.6.10. Rekomendacje operacyjne na poziomie powiatu grajewskiego ... 202
2.7. Powiat hajnowski – analiza rynku pracy ... 204

2.7.1. Oblicze geograficzne, społeczne i gospodarcze powiatu ... 204
2.7.2. Podaż pracy w powiecie hajnowskim ... 211
2.7.3. Popyt na pracę w 2011 roku ... 215
2.7.4. Kwalifikacje i kompetencje poszukiwane na powiatowym rynku pracy ... 221
2.7.5. Szansa na znalezienie pracy w kształconych zawodach ... 222
2.7.6. Zestawienie zawodów deficytowych, zrównoważonych i nadwyżkowych ... 223
2.7.7. Przewidywane zmiany na rynku pracy powiatu hajnowskiego w perspektywie krótkookresowej – analiza przypadków krytycznych ... 225
2.7.8. Weryfikacja scenariuszy rozwoju powiatu z 2010 roku ... 227
2.7.9. Scenariusz rozwoju powiatu hajnowskiego w perspektywie krótkookresowej ... 229
2.7.10. Rekomendacje operacyjne na poziomie powiatu hajnowskiego ... 231
2.8. Powiat kolneński – analiza rynku pracy ... 233

2.8.1. Oblicze geograficzne, społeczne i gospodarcze powiatu ... 233
2.8.2. Podaż pracy w powiecie kolneńskim ... 239
2.8.3. Popyt na pracę w 2011 roku ... 243
2.8.4. Kwalifikacje i kompetencje poszukiwane na powiatowym rynku pracy ... 249
2.8.5. Szansa na znalezienie pracy w kształconych zawodach ... 250
2.8.6. Zestawienie zawodów deficytowych, zrównoważonych i nadwyżkowych ... 251
2.8.7. Przewidywane zmiany na rynku pracy powiatu kolneńskiego w perspektywie krótkookresowej – analiza przypadków krytycznych ... 253
2.8.8. Weryfikacja scenariuszy rozwoju powiatu z 2010 roku ... 255
2.8.9. Scenariusz rozwoju p. kolneńskiego w perspektywie krótkookresowej ... 256

2.8.10. Rekomendacje operacyjne na poziomie powiatu kolneńskiego ... 258
2.9. Powiat łomżyński – analiza rynku pracy ... 259
2.9.1. Oblicze geograficzne, społeczne i gospodarcze powiatu ... 259
2.9.2. Podaż pracy w powiecie łomżyńskim ... 265
2.9.3. Popyt na pracę w 2011 roku ... 269
2.9.4. Kwalifikacje i kompetencje poszukiwane na powiatowym rynku pracy ... 275
2.9.5. Szansa na znalezienie pracy w kształconych zawodach ... 276
2.9.6. Zestawienie zawodów deficytowych, zrównoważonych i nadwyżkowych ... 277
2.9.7. Przewidywane zmiany na rynku pracy powiatu łomżyńskiego w perspektywie krótkookresowej – analiza przypadków krytycznych ... 279
2.9.8. Weryfikacja scenariuszy rozwoju powiatu z 2010 roku ... 281
2.9.9. Scenariusz rozwoju powiatu łomżyńskiego w perspektywie krótkookresowej ... 283
2.9.10. Rekomendacje operacyjne na poziomie powiatu łomżyńskiego ... 286
2.10. Powiat m. Łomża – analiza rynku pracy ... 287
2.10.1 Oblicze geograficzne, społeczne i gospodarcze powiatu ... 287
2.10.2. Podaż pracy w powiecie m. Łomża ... 292
2.10.3. Popyt na pracę w 2011 roku ... 296
2.10.4. Kwalifikacje i kompetencje poszukiwane na powiatowym rynku pracy ... 302
2.10.5. Szansa na znalezienie pracy w kształconych zawodach ... 303
2.10.6. Zestawienie zawodów deficytowych, zrównoważonych i nadwyżkowych ... 305
2.10.7. Przewidywane zmiany na rynku pracy powiatu m. Łomża w perspektywie krótkookresowej – analiza przypadków krytycznych ... 307
2.10.8. Weryfikacja scenariuszy rozwoju powiatu z 2010 roku ... 310
2.10.9. Scenariusz rozwoju m. Łomża w perspektywie krótkookresowej ... 311
2.10.10. Rekomendacje operacyjne na poziomie powiatu m. Łomży ... 314
2.11. Powiat moniecki – analiza rynku pracy ... 315
2.11.1. Oblicze geograficzne, społeczne i gospodarcze powiatu ... 315
2.11.2. Podaż pracy w powiecie monieckim ... 321
2.11.3. Popyt na pracę w 2011 roku ... 324
2.11.4. Kwalifikacje i kompetencje poszukiwane na powiatowym rynku pracy ... 330
2.11.5. Szansa na znalezienie pracy w kształconych zawodach ... 331
2.11.6. Zestawienie zawodów deficytowych, zrównoważonych i nadwyżkowych ... 332
2.11.7. Przewidywane zmiany na rynku pracy powiatu monieckiego w perspektywie krótkookresowej – analiza przypadków krytycznych ... 333
2.11.8. Weryfikacja scenariuszy rozwoju powiatu z 2010 roku ... 334
2.11.9. Scenariusz rozwoju powiatu monieckiego w perspektywie krótkookresowej ... 336
2.11.10. Rekomendacje operacyjne na poziomie powiatu monieckiego ... 338
2.12. Powiat sejneński – analiza rynku pracy ... 339
2.12.1. Oblicze geograficzne, społeczne i gospodarcze powiatu ... 339
2.12.2. Podaż pracy w powiecie sejneńskim ... 345
2.12.3. Popyt na pracę w 2011 roku ... 348
2.12.4. Kwalifikacje i kompetencje poszukiwane na powiatowym rynku pracy ... 354
2.12.5. Szansa na znalezienie pracy w kształconych zawodach ... 355
2.12.6. Zestawienie zawodów deficytowych, zrównoważonych i nadwyżkowych ... 356
2.12.7. Przewidywane zmiany na rynku pracy powiatu sejneńskiego w perspektywie krótkookresowej – analiza przypadków krytycznych ... 357
2.12.8. Weryfikacja scenariuszy rozwoju powiatu z 2010 roku ... 359
2.12.9. Scenariusz rozwoju powiatu sejneńskiego w perspektywie krótkookresowej (2012-2014) ... 361
2.12.10. Rekomendacje operacyjne na poziomie powiatu sejneńskiego ... 364
2.13. Powiat siemiatycki – analiza rynku pracy ... 365
2.13.1. Oblicze geograficzne, społeczne i gospodarcze powiatu ... 365
2.13.2. Podaż pracy w powiecie siemiatyckim ... 371
2.13.3. Popyt na pracę w 2011 roku ... 375
2.13.4. Kwalifikacje i kompetencje poszukiwane na powiatowym rynku pracy ... 381

2.13.5. Szansa na znalezienie pracy w kształconych zawodach ... 382
2.13.6. Zestawienie zawodów deficytowych, zrównoważonych i nadwyżkowych ... 384
2.13.7. Przewidywane zmiany na rynku pracy powiatu siemiatyckiego w perspektywie krótkookresowej– analiza przypadków krytycznych ... 385
2.13.8. Weryfikacja scenariuszy rozwoju powiatu z 2010 roku ... 387
2.13.9. Scenariusz rozwoju pow. siemiatyckiego w perspektywie krótkookresowej ... 389
2.13.10. Rekomendacje operacyjne na poziomie powiatu siemiatyckiego ... 391
2.14. Powiat sokólski – analiza rynku pracy ... 392

2.14.1. Oblicze geograficzne, społeczne i gospodarcze powiatu ... 392
2.14.2. Podaż pracy w powiecie sokólskim ... 398
2.14.3. Popyt na pracę w 2011 roku ... 402
2.14.4. Kwalifikacje i kompetencje poszukiwane na powiatowym rynku pracy ... 409
2.14.5. Szansa na znalezienie pracy w kształconych zawodach ... 410
2.14.6. Zestawienie zawodów deficytowych, zrównoważonych i nadwyżkowych ... 412
2.14.7. Przewidywane zmiany na rynku pracy powiatu sokólskiego w perspektywie krótkookresowej– analiza przypadków krytycznych ... 413
2.14.8. Weryfikacja scenariuszy rozwoju powiatu z 2010 roku ... 414
2.14.9. Scenariusz rozwoju p. sokólskiego w perspektywie krótkookresowej ... 416
2.14.10. Rekomendacje operacyjne na poziomie powiatu sokólskiego ... 418
2.15. Powiat ziemski suwalski i grodzki Suwałki – analiza rynku pracy ... 419

2.15.1. Oblicze geograficzne, społeczne i gospodarcze powiatu ziemskiego ... 419
2.15.2. Oblicze geograficzne, społeczne i gospodarcze powiatu grodzkiego ... 425
2.15.3. Podaż pracy w powiecie ziemskim ... 430
2.15.4. Podaż pracy w powiecie grodzkim ... 433
2.15.5. Popyt na pracę w 2011 roku ... 438
2.15.6. Kwalifikacje i kompetencje poszukiwane na powiatowym rynku pracy ... 444
2.15.7. Szansa na znalezienie pracy w kształconych zawodach ... 445
2.15.8. Zestawienie zawodów deficytowych, zrównoważonych i nadwyżkowych ... 447
2.15.9. Przewidywane zmiany na rynku pracy powiatu suwalskiego w perspektywie krótkookresowej – analiza przypadków krytycznych ... 449
2.15.10. Weryfikacja scenariuszy rozwoju powiatu suwalskiego z 2010 roku ... 451
2.15.11. Scenariusz rozwoju powiatu suwalskiego w perspektywie krótkookresowej ... 452
2.15.12. Rekomendacje operacyjne na poziomie powiatu ziemskiego ... 455
2.15.13. Scenariusz rozwoju powiatu m. Suwałki w perspektywie krótkookresowej ... 456
2.15.14. Przewidywane zmiany na rynku pracy powiatu grodzkiego m. Suwałki w perspektywie krótkookresowej – analiza przypadków krytycznych ... 459
2.15.15. Weryfikacja scenariuszy rozwoju powiatu grodzkiego Suwałki z 2010 roku ... 461
2.15.16. Rekomendacje operacyjne na poziomie powiatu grodzkiego ... 462
2.16. Powiat wysokomazowiecki – analiza rynku pracy ... 463

2.16.1. Oblicze geograficzne, społeczne i gospodarcze powiatu ... 463
2.16.2. Podaż pracy w powiecie wysokomazowieckim ... 469
2.16.3. Popyt na pracę w 2011 roku ... 473
2.16.4. Kwalifikacje i kompetencje poszukiwane na powiatowym rynku pracy ... 479
2.16.5. Szansa na znalezienie pracy w kształconych zawodach ... 481
2.16.6. Zestawienie zawodów deficytowych, zrównoważonych i nadwyżkowych ... 482
2.16.7. Przewidywane zmiany na rynku pracy powiatu wysokomazowieckiego w perspektywie krótkookresowej – analiza przypadków krytycznych ... 484
2.16.8. Weryfikacja scenariuszy rozwoju powiatu z 2010 roku ... 487
2.16.9. Scenariusz rozwoju p. wysokomazowieckiego w perspektywie krótkookresowej ... 488
2.16.10. Rekomendacje operacyjne na poziomie powiatu wysokomazowieckiego ... 490
2.17. Powiat zambrowski – analiza rynku pracy ... 491

2.17.1. Oblicze geograficzne, społeczne i gospodarcze powiatu ... 491
2.17.2. Podaż pracy w powiecie zambrowskim ... 497
2.17.3. Popyt na pracę w 2011 roku ... 500

2.17.4. Kwalifikacje i kompetencje poszukiwane na powiatowym rynku pracy 507
2.17.5. Szansa na znalezienie pracy w kształconych zawodach 508
2.17.6. Zestawienie zawodów deficytowych, zrównoważonych i nadwyżkowych 509
2.17.7. Przewidywane zmiany na rynku pracy powiatu zambrowskiego w perspektywie krótkookresowej – analiza przypadków krytycznych 512
2.17.8. Weryfikacja scenariuszy rozwoju powiatu z 2010 roku 514
2.17.9. Scenariusz rozwoju pow. zambrowskiego w perspektywie krótkookresowej 515
2.17.10. Rekomendacje operacyjne na poziomie powiatu zambrowskiego 517
3. Profile zawodowe 20 najczęściej poszukiwanych pracowników w województwie podlaskim 518
Zakończenie 539
Ranking powiatów województwa podlaskiego w czterech wymiarach 544
Wykaz literatury 548
Wykaz map 549

Wprowadzenie

Prezentowany raport *Analiza podaży i popytu na zawody i kwalifikacje w województwie* podlaskim stanowi implikację badań empirycznych wykonanych przez siedmioosobowy zespół Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Białymstoku. Eksploracja badawcza została przeprowadzona w ramach produktu ”Podlaska Mapa Zawodów i Kwalifikacji – Edycja 2011”, w projekcie „Podlaskie Obserwatorium Rynku Pracy i Prognoz Gospodarczych” Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Białymstoku, współfinansowanym ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach POKL 2007-2013. Badanie empiryczne wraz z procedurą analityczną realizowano w okresie od 1 lutego do 13 kwietnia 2012 roku.

Produkt „Podlaska Mapa Zawodów i Kwalifikacji” realizowany jest od 2009 roku, prezentuje wyniki badań i analiz, które służą określeniu zapotrzebowania na zawody i kwalifikacje w ujęciu lokalnym i regionalnym w województwie podlaskim. Badanie Podlaska Mapa Zawodów i Kwalifikacji (PMZiK) jest zarówno ilościową, jak i jakościową charakterystyką popytu na pracę i jej podaży w woj. podlaskim oraz w poszczególnych powiatach regionu podlaskiego. Celem PMZiK jest identyfikowanie skali niedopasowania na regionalnym rynku pracy. Informacje pozyskiwane są z monitoringu ofert pracy, analizy wtórnych źródeł danych oraz badań ankietowych[1].

Przedmiotem badania, którego zwieńczeniem stał się niniejszy raport były strumienie popytu i podaży pracy w regionie podlaskim w roku 2011, w ujęciu wojewódzkim i powiatowym. W części „popytowej” badanie koncentrowało się na wielotorowej analizie ofert pracy pochodzących z szerokiego spectrum źródeł publicznych i niepublicznych (powiatowe urzędy pracy, prasa lokalna i regionalna, internetowe serwisy ogłoszeniowe, biura karier, hufce pracy), w tym na kompetencjach i umiejętnościach pożądanych przez pracodawców na poziomie poszczególnych zawodów. W części „podażowej” postępowanie analityczne opierało się na danych o bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy oraz na danych zebranych przez Wykonawcę z ponadgimnazjalnych szkół zawodowych województwa podlaskiego.

[1] www.obserwatorium.up.podlasie.pl/index.php/strony/9798

W efekcie zagregowania danych o podaży i popycie na pracę w ujęciu zawodów i kwalifikacji dokonano porównania tych dwóch strumieni rynku pracy z 2011 roku w województwie podlaskim. Zaprezentowano zawody deficytowe, zrównoważone oraz nadwyżkowe na poziomie wszystkich podlaskich powiatów oraz na poziomie województwa. W raporcie przedstawiono szanse podlaskich absolwentów ponadgimnazjalnego kształcenia zawodowego na podjęcie pracy w wyedukowanej profesji na szczeblu lokalnym.

W raporcie znalazły się krótkoterminowe prognozy zmian na powiatowych rynkach pracy. Wskazane zostały zidentyfikowane przypadki krytyczne – wydarzenia, procesy znacząco oddziałujące na lokalny rynek zatrudnienia. Uzupełnieniem oblicza społeczno-gospodarczego poszczególnych podlaskich powiatów stały się rankingi ukazujące potencjał analizowanych jednostek terytorialnych.

Generalnie badania i analizy podjęte przez zespół Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Białymstoku, których zwieńczeniem stał się niniejszy raport, ukierunkowane były na realizację następujących celów:

- określenie aktualnej wielkości i struktury zapotrzebowania na zawody, kwalifikacje, kompetencje w województwie podlaskim w ujęciu regionalnym i powiatowym;
- opracowanie „mapy" zawodów i kwalifikacji wraz ze wskazaniem zawodów, kwalifikacji, kompetencji deficytowych w ujęciu regionalnym i powiatowym;
- uchwycenie sezonowości w zakresie poszukiwanych pracowników w regionie i poszczególnych powiatach województwa podlaskiego;
- opracowanie wniosków dla regionu i poszczególnych powiatów w zakresie (nie)dopasowania podaży i popytu na zawody i kwalifikacje.

Raport nie zostałby przygotowany w prezentowanej postaci[2] bez wsparcia i zaangażowania szeregu instytucji i osób. Szczególnie cennym wsparciem stały się wskazania ekspertów rynku pracy – pracowników urzędów pracy, starostw powiatowych, urzędów miast i gmin, dyrektorów i pracowników ponadgimnazjalnych szkół zawodowych województwa podlaskiego.

[2] Raport jest opracowaniem o charakterze statystycznym, jego częścią składową są bazy danych dołączone na płycie CD – bazy podaży pracy (bezrobotni, absolwenci ponadgimnazjalnego kształcenia zawodowego), popytu na pracę (oferty pracy), niedopasowania podaży i popytu, zawodów nadwyżkowych, zrównoważonych i deficytowych. Wszystkie bazy zagregowane są na poziomie województwa i wszystkich podlaskich powiatów.

Raport „Analiza podaży i popytu na zawody i kwalifikacje w województwie podlaskim" składa się z trzech części. W części pierwszej dokonano prezentacji metodologii badania poszczególnych kwestii problemowych. Część druga stanowi analizę i prezentację danych empirycznych pozyskanych w procesie badawczym wraz z ich omówieniem. Przyjęta metoda wewnętrznego podziału tej części polega na wyodrębnieniu wyników wnioskowania w układzie właściwym dla podziału administracyjnego województwa podlaskiego na powiaty. Tym samym dane prezentowane są na poziomie trzech powiatów grodzkich i czternastu powiatów ziemskich (w przypadku części analiz – wyjątkowo[3] – zagregowano dane powiatu suwalskiego oraz powiatu miasta Suwałki) Część trzecia opracowania stanowi propozycję konstrukcji profili zawodowych dwudziestu najczęściej poszukiwanych pracowników w województwie podlaskim. Integralną częścią niniejszego raportu jest materiał dodatkowy w postaci elektronicznego zbioru zestawień statystycznych w formie tabelarycznej (płyta CD). Opracowanie elektroniczne stanowi szeroki zbiór informacji, będący materiałem pierwotnym dla konstrukcji wnioskowania w niniejszym raporcie.

[3] Dane o ofertach pracy w subregionie suwalskim (powiaty ziemski i grodzki) zostały przekazane Wykonawcy w postaci uniemożliwiającej ich rozdział na miasto Suwałki oraz powiat suwalski.

1. Metodologia badania

Raport powstał w toku prac analityczno – badawczych, których celem było uzyskanie komplementarnej syntezy dotyczącej zawodów oraz kwalifikacji deficytowych, zrównoważonych i nadwyżkowych w województwie podlaskim, z uwzględnieniem potencjału szans na podjęcie pracy przez reprezentantów poszczególnych zawodów oraz antycypacji zmian na rynku pracy w przekroju powiatowym.[4] Badanie koncentrowało się na przeprowadzeniu postępowania badawczo-analitycznego zdefiniowanej materii podmiotowej i przedmiotowej z uwzględnieniem czterech kontekstów: deskryptywnego (przedstawienie maksymalnie pełnego obrazu czynników konstytuujących potencjał szans na znalezienie pracy w przekroju zawodowym), diagnostycznego (zaprezentowanie kwalifikacji, kompetencji oraz zawodów w województwie podlaskim poprzez skonfrontowanie podaży pracy z ofertą rynku), predykcyjnego (określenie pożądanych/ realizowanych kierunków adaptacji szkół ponadgimnazjalnych zawodowych i technicznych do współczesnych wyzwań, kierunków wymuszanych przez współczesną modernizację społeczno-gospodarczą) oraz antycypacyjnego (przedstawienie prognozy krótkoterminowej zmian na regionalnym i powiatowym rynku pracy). Raport bazuje na następujących segmentach analiz, na podstawie których dokonano syntetycznego opisu powiatowych rynków pracy:

- analiza podażowa obecnej i przyszłej oferty ponadgimnazjalnych szkół zawodowych;
- analiza podażowa osób bezrobotnych zarejestrowanych w podlaskich powiatowych urzędach pracy;
- analiza ofert pracy (wraz z uwzględnieniem pożądanych kwalifikacji i kompetencji);
- prognoza rozwoju powiatowych rynków pracy wraz z weryfikacją prognoz i scenariuszy zawartych w raporcie z 2010 roku;

[4] Cele szczegółowe podjętego badania zostały określone przez instytucję Zamawiającą – Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku: 1. Określenie aktualnej wielkości i struktury zapotrzebowania na zawody/kwalifikacje /kompetencje w województwie podlaskim w ujęciu regionalnym i dla poszczególnych powiatów województwa podlaskiego (ziemskie i grodzkie oddzielnie). 2.Opracowanie „mapy" zawodów i kwalifikacji wraz ze wskazaniem zawodów/kwalifikacji/kompetencji deficytowych w ujęciu regionalnym i w dla poszczególnych powiatów województwa (ziemskie i grodzkie oddzielnie). 3.Uchwycenie sezonowości w zakresie poszukiwanych pracowników w regionie i poszczególnych powiatach województwa podlaskiego (ziemskie i grodzkie oddzielnie). 4.Opracowanie w postaci publikacji syntetycznej wniosków dla regionu i poszczególnych powiatów (ziemskie i grodzkie oddzielnie), w zakresie obejmującym cztery poprzednie analizy oraz w ramach badania ofert pracy przeprowadzonego przez Zamawiającego w okresie 01.01-31.12.2011r.

- analiza zmian zachodzących na regionalnym rynku pracy w perspektywie krótkookresowej (wraz z rekomendacjami operacyjnymi).

Proces badawczy oraz analityczny, którego zwieńczeniem jest niniejszy raport przeprowadzony został przez siedmioosobowy zespół badawczy WSFiZ w Białymstoku pod kierunkiem Anatoliusza Kopczuka i Łukasza Kiszkiela, w okresie od 1 lutego do 13 kwietnia 2012 roku. Poniżej przedstawiono krótki opis metodologii zastosowanej do eksploracji każdego z wyżej wymienionych obszarów analiz.

1.1. Analiza obecnej i przyszłej oferty ponadgimnazjalnych szkół zawodowych województwa podlaskiego – badanie podaży pracy

Korzystając z informacji zawartych w Centrum Informatycznym Edukacji Ministerstwa Edukacji Narodowej[5] wykorzystano wykaz szkół i placówek oświatowych według typu do ustalenia liczebności populacji w województwie podlaskim, które zostały poddane badaniu. Poniżej znajduje się podział populacji ze względu na typ oraz powiat.

[5] www.cie.men.gov.pl/index.php/sio-wykaz-szkol-i-placowek.html - aktualizacja bazy 16.08.2011

Tabela 1. Wykaz szkół wg typu i powiatu objętych badaniem

		Typ				
		Zasadnicze Szkoły Zawodowe	Licea Profilowane	Technikum	Szkoły Policealne (ponadgimnazjalne)	**Razem**
Powiat	augustowski	3	3	3	6	**15**
	białostocki	5	5	4	7	**21**
	bielski	5	3	6	5	**19**
	grajewski	4	1	7	7	**19**
	hajnowski	1	2	2	6	**11**
	kolneński	2	1	4	1	**8**
	łomżyński	2	0	2	1	**5**
	moniecki	2	1	2	3	**8**
	sejneński	1	0	1	2	**4**
	siemiatycki	3	2	3	3	**11**
	sokólski	6	5	6	5	**22**
	suwalski	2	0	2	1	**5**
	wysokomazowiecki	4	5	8	10	**27**
	zambrowski	4	2	4	4	**14**
	miasto Białystok	19	14	19	64	**116**
	miasto Łomża	7	4	9	17	**37**
	miasto Suwałki	5	3	8	14	**30**
	Razem	**75**	**51**	**90**	**156**	**372**

Źródło: analiza własna na podstawie danych zawartych na stronie Centrum Informatycznego Edukacji Ministerstwa Edukacji Narodowej.

W toku analiz ustalono, że wielkość populacji, która zostanie objęta badaniem wynosi 318 szkół. Ze względu na fakt, że licea profilowane nie mają uprawnień do nadawania tytułów zawodów technicznych (rozporządzeniem ministra edukacji narodowej zostaną one zlikwidowane - od września 2012 szkoły nie będą mogły prowadzić naborów[6]), finalnie nie zostały one uwzględnione w badaniu[7]. Dodatkowo trzy szkoły zostały wykreślone z rejestru. Ostatecznie do ustalania podaży na poziomie województwa i poszczególnych powiatów zostały uwzględnione szkoły zawodowe, technika oraz szkoły policealne zawodowe. Analiza objęła zarówno jednostki publiczne, jak i niepubliczne, dla młodzieży oraz dorosłych, z uwzględnieniem trybów dziennych, wieczorowych i zaocznych, których terytorialny rozkład w wymiarze ilościowym przedstawiony został w tabeli poniżej.

[6] *Rozporządzenie ministra edukacji narodowej w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych*, www.men.gov.pl
[7] Po konsultacji z Zamawiającym

Tabela 2. Zestawienie ilościowe szkół uwzględnionych w analizie podaży

	Typ Szkoły			Publiczność		Tryb Nauczania		
	Zasadnicza szkoła zawodowa	Technikum	Szkoła policealna (ponadgimnazjalna)	publiczna	niepubliczna	Dzienny	Zaoczny	Wieczorowy
	N	N	N	N	N	N	N	N
POWIAT								
augustowski	3	3	6	13	2	10	3	2
białostocki	5	4	7	19	1	17	2	1
bielski	5	6	5	18	1	16	3	-
grajewski	4	7	7	17	2	14	5	-
hajnowski	1	2	6	8	3	9	2	-
kolneński	2	4	-	6	1	6	1	-
łomżyński	2	2	1	5	-	3	2	-
moniecki	2	2	3	7	1	7	1	-
sejneński	1	1	2	4	-	2	2	-
siemiatycki	3	3	3	9	2	10	1	-
sokólski	6	5	5	21	-	17	4	-
suwalski	2	2	1	5	-	3	2	-
wysokomazowiecki	4	8	10	26	1	19	9	-
zambrowski	4	4	3	9	4	10	3	-
m. Białystok	17	18	46	55	40	70	33	2
m. Łomża	7	9	10	20	10	26	4	-
m. Suwałki	5	8	11	17	10	16	12	1
Razem	73	88	126	259	78	255	89	6

Źródło: badanie własne

W toku przeprowadzonego badania zdiagnozowano na terenie województwa podlaskiego 92 kształcone zawody i specjalności – zestawione poniżej wg porządku numerycznego Klasyfikacji Zawodów i Specjalności.

Tabela 3. Wykaz kształconych zawodów w województwie podlaskim

1	311104 Technik geodeta	49	411004 Technik prac biurowych
2	311204 Technik budownictwa	50	422103 Technik obsługi turystycznej
3	311206 Technik drogownictwa	51	422402 Technik hotelarstwa
4	311208 Technik inżynierii środowiska i melioracji	52	431103 Technik rachunkowości
5	311209 Technik urządzeń sanitarnych	53	512001 Kucharz
6	311303 Technik elektryk	54	512002 Kucharz małej gastronomii
7	311408 Technik elektronik	55	513101 Kelner
8	311410 Technik mechatronik	56	514101 Fryzjer
9	311504 Technik mechanik	57	514105 Technik usług fryzjerskich
10	311512 Technik mechanizacji rolnictwa	58	514207 Technik usług kosmetycznych
11	311513 Technik pojazdów samochodowych	59	522301 Sprzedawca
12	311911 Technik cyfrowych procesów graficznych	60	522305 Technik handlowiec
13	311918 Technik poligraf	61	532102 Opiekun medyczny
14	311922 Technik technologii drewna	62	541415 Technik ochrony fizycznej osób i mienia
15	311924 Technik technologii odzieży	63	611303 Ogrodnik
16	314202 Technik architektury krajobrazu	64	613003 Rolnik
17	314203 Technik hodowca koni	65	711202 Murarz
18	314205 Technik ogrodnik	66	711501 Cieśla
19	314207 Technik rolnik	67	712101 Dekarz
20	314301 Technik leśnik	68	712204 Posadzkarz
21	314403 Technik technologii żywności	69	712603 Monter instalacji gazowych
22	321103 Technik elektroradiolog	70	712604 Monter instalacji i urządzeń sanitarnych
23	321301 Technik farmaceutyczny	71	712904 Technolog robót wykończeniowych w budownictwie
24	321402 Technik dentystyczny	72	713101 Malarz tapeciarz
25	322001 Dietetyk	73	713201 Lakiernik
26	322002 Technik żywienia i gospodarstwa domowego	74	721301 Blacharz
27	324002 Technik weterynarii	75	721306 Blacharz samochodowy

28	325101 Asystentka stomatologiczna	76	722204 Ślusarz
29	325102 Higienistka stomatologiczna	77	722307 Operator obrabiarek skrawających
30	325402 Technik masażysta	78	723103 Mechanik pojazdów samochodowych
31	325509 Technik bezpieczeństwa i higieny pracy	79	723310 Mechanik monter maszyn i urządzeń
32	325511 Technik ochrony środowiska	80	732301 Introligator
33	325601 Ratownik medyczny	81	741103 Elektryk
34	325905 Opiekunka dziecięca	82	741201 Elektromechanik
35	325907 Terapeuta zajęciowy	83	741203 Elektromechanik pojazdów samochodowych
36	331402 Technik agrobiznesu	84	742102 Monter elektronik
37	331403 Technik ekonomista	85	751105 Rzeźnik wędliniarz
38	333107 Technik logistyk	86	751201 Cukiernik
39	333108 Technik spedytor	87	751204 Piekarz
40	333906 Technik organizacji reklamy	88	752205 Stolarz
41	334306 Technik administracji	89	753105 Krawiec
42	341201 Asystent osoby niepełnosprawnej	90	753402 Tapicer
43	341203 Opiekun w domu pomocy społecznej	91	834103 Mechanik operator pojazdów i maszyn rolniczych
44	343101 Fotograf	92	911205 Pracownik pomocniczy obsługi hotelowej
45	343203 Florysta		
46	343403 Technik organizacji usług gastronomicznych		
47	351103 Technik teleinformatyk		
48	351203 Technik informatyk		

Dysponując wielkością populacji z uwzględnieniem podziału administracyjnego na poziomie powiatu, ustalono, iż najskuteczniejszą i najszybszą metodą zbierania danych wyszczególnionych przez Zleceniodawcę (identyfikacja wszystkich zawodów, w jakich odbywa się kształcenie w wyżej wymienionych szkołach) będzie metoda ilościowa, wykorzystywana w przypadku dużej grupy badawczej. Technikami jakie wybrano do realizacji badania były:

- technika CAWI *(computer aided web interview)* - stosowana w badaniach ilościowych, wykorzystująca internet do realizacji wywiadów z respondentami. Technika CAWI była przydatna w badaniu kierowanym do placówek oświatowych ze względu na wielkość populacji oraz krótki czas realizacji badania. Technika zagwarantowała zgromadzenie rzetelnych danych, zapewniała zarazem wypełniającym ankietę respondentom odpowiedni czas do namysłu i swobodę. Dodatkowo elektroniczny skrypt gwarantował natychmiastową weryfikację danych oraz kontrolę, a także wykluczał błąd ludzki przy uzupełnianiu ankiety. Największą zaletą techniki był automatyczny zapis danych na serwerze, co umożliwiło bezzwłoczne stworzenie bazy i rozpoczęcie niezbędnych analiz. Ponadto omawiana technika była relatywnie dużo tańsza aniżeli inne techniki ilościowe.
- technika CATI (*computer assisted telephone interview)* – wykorzystuje telefon do kontaktu z respondentem. W omawianym badaniu posłużyła ona do wspomagania techniki CAWI. Aby przekonać respondentów do udziału w badaniu internetowym, wykonano telefon zapowiedni, w którym respondenci zostali poinformowani o celu badania oraz zachęceni do uczestnictwa w projekcie. Następnie na umówiony adres e-mail został przesłany link z ankietą do uzupełnienia. W celu kontroli zwrotu ankiet, w przypadku zwłoki w wypełnianiu kwestionariusza przez niektóre szkoły, zostały wykonane telefony przypominające i ponaglające uczestników, aby uzupełnili ankietę przed planowanym zakończeniem tej fazy projektu. W incydentalnych sytuacjach ankieterzy przeprowadzali z respondentami wywiad telefoniczny, od razu uzupełniając ankietę on-line, tym samym odciążając respondentów z konieczności samodzielnego wypełniania kwestionariusza.

Połączenie obydwu powyższych technik badawczych zagwarantowało *response-rate*, czyli zwrot ankiet na poziomie generalnym 89,4%. Spośród 318 szkół (trzy zostały wykreślone z listy szkół), internetową ankietę uzupełniło 287 jednostek. Powodem niezrealizowania pełnej próby badawczej były odmowy wzięcia udziału w badaniu, bądź nieaktualne dane teleadresowe uniemożliwiające skontaktowanie się z grupą szkół (najczęściej prywatnych). W celu uzyskania danych z pozostałych jednostek zwrócono się do Kuratorium Oświaty w Białymstoku o udostępnienie informacji na temat absolwentów

i uczniów szkół które nie wzięły udziału w ankiecie. W efekcie pozyskano dane z kolejnych 24 podmiotów, co skutkowało realizacją próby badawczej na poziomie 98%.

1.2. Analiza osób bezrobotnych zarejestrowanych w podlaskich powiatowych urzędach pracy – badanie podaży pracy

W toku analizy zostały wzięte pod uwagę bazy danych dostarczone przez Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku, obejmujące swym zakresem informacje o bezrobotnych wg zawodu/specjalności na poziomie województwa podlaskiego i jego poszczególnych powiatów, wg stanu na 31.12.2011 r.

Badanie odbyło się z wykorzystaniem metody *desk research,* czyli opierało się o analizę danych zastanych. Bazowało na opracowaniach i statystykach prowadzonych przez Powiatowe Urzędy Pracy w województwie podlaskim w okresie od 01.01.2011 do 31.12.2011. Analiza osób bezrobotnych wraz z badaniem oferty ponadgimnazjalnych szkół zawodowych polegała na oszacowaniu wielkości podaży w województwie podlaskim na poziomie regionu i powiatów.

Łącznie w procesie analizy ujęto 65 920 zarejestrowanych w województwie podlaskim bezrobotnych (według stanu na 31 grudnia 2011 r.) reprezentujących 1291 zawodów i specjalności (wg nomenklatury Klasyfikacji Zawodów i Specjalności[8]). Szczegółowe dane i rozkłady liczebności przedstawione są w rozdziale 2.1 *Województwo podlaskie.*

1.3. Analiza ofert pracy – badanie popytu na pracę w województwie podlaskim

Analiza ofert pracy wraz z analizą pożądanych przez pracodawców kwalifikacji i kompetencji przeprowadzona została z wykorzystaniem metody *desk research* na podstawie przekazanej przez Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku bazy danych zawierające 56 550 ofert pracy z okresu 1 stycznia 2011 r. – 31 grudnia 2011 r. Dane o ofertach pracy pochodziły

[8] Podstawa prawna: *Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 27.04.2010 r. w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy oraz zakresu jej stosowania*. Klasyfikacja jest pięciopoziomowym, hierarchicznie usystematyzowanym zbiorem zawodów i specjalności występujących na rynku pracy. Grupuje poszczególne zawody (specjalności) w coraz bardziej zagregowane grupy oraz ustala ich symbole i nazwy.

z sześciu kanałów: powiatowych urzędów pracy, prasy regionalnej i lokalnej, ogólnopolskich internetowych serwisów pośrednictwa pracy, lokalnych internetowych serwisów ogłoszeniowych, ochotniczych hufców pracy oraz biur karier.

Wykres 1. Liczba ofert pracy w województwie podlaskim w 2011 roku wg źródeł ofert

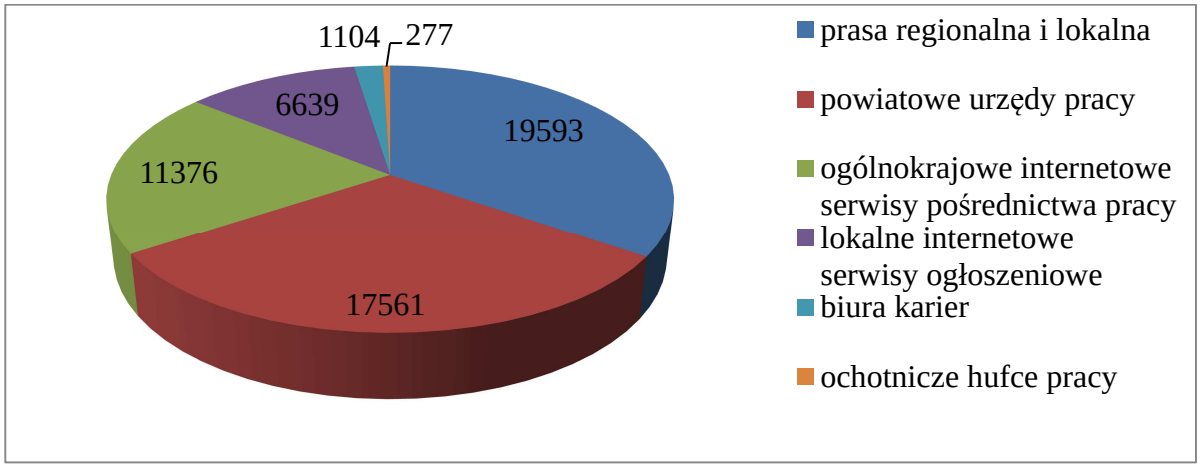

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych bazy WUP w Białymstoku

Dwie trzecie wszystkich zidentyfikowanych przez WUP w Białymstoku ofert pracy pochodziło z dwóch kanałów: prasy regionalnej i lokalnej (19,6 tys. ofert pracy; 34,6% wszystkich) oraz powiatowych urzędów pracy (17,6 tys. ofert; 31,1%). Baza ofert pracy stała się podstawą obliczeń popytu i zapotrzebowania na kwalifikacje i umiejętności, które w szczegółowym ujęciu zaprezentowane zostały w rozdziałach poświęconych analizie wojewódzkiego i powiatowych rynków pracy.

W raporcie w tabelach dotyczących analiz ofert pracy oraz we wszystkich tabelach, które zawierają (+/-), symbole te oznaczają istotności statystyczne na poziomie ufności 99% i ukazują znaczące różnice (w ujęciu %) między porównywanymi wartościami zmiennych statystycznych.

1.4. Metodologia opracowania przypadków krytycznych i scenariuszy rozwoju

W niniejszym raporcie – *„Analiza podaży i popytu na zawody i kwalifikacje w województwie podlaskim”* - zaprezentowano wybrane (zdiagnozowane w postępowaniu badawczym) trendy odnoszące się w relatywnie szerokim zakresie do sytuacji rynku pracy na

poziomie wojewódzkim (w postaci perspektyw wybranych branż gospodarki regionu) oraz na poziomie lokalnym (powiatowym). W procesie badawczo-analitycznym wykorzystano dokumenty strategiczne, odnoszące się do rozwoju województwa i poszczególnych powiatów, potencjał i wiedzę lokalnych ekspertów oraz publikacje naukowe na temat aktualnej kondycji społeczno-gospodarczej regionu. W dociekaniu badawczym wykorzystano analizę przypadków krytycznych[9] oraz zaadaptowaną na potrzeby niniejszej analizy metodę scenariusza stanów otoczenia.[10]

W obszarze analizy przypadków krytycznych przytoczono sytuacje, wydarzenia zdiagnozowane w ramach Podlaskiej Mapy Zawodów i Kwalifikacji 2010 i wskazano, które z nich w istotny sposób oddziałują na sytuację obecnie. Katalog przypadków krytycznych poszerzono o uaktywnione w 2011 roku znaczące procesy, wydarzenia, zjawiska ze sfery gospodarczo-społecznej. W diagnozowaniu nowych przypadków krytycznych wykorzystano potencjał ekspertów lokalnych – pracowników instytucji związanych z rynkiem pracy. Przeprowadzono wywiady pogłębione z sześcioma ekspertami rynku pracy na temat kondycji wojewódzkiego rynku pracy (na podstawie wywiadów IDI przedstawiono perspektywy wybranych kilku branż na poziomie regionu podlaskiego). W trakcie realizacji projektu badawczego przygotowano ankietę CAWI (poświęconą lokalnemu obliczu rynków pracy), którą skierowano do 178 instytucji, jednostek i organizacji (urzędy pracy, starostwa powiatowe, urzędy miast i gmin, organizacje pozarządowe, biura karier, hufce pracy, firmy pośrednictwa pracy i doradztwa personalnego). Finalnie z badania CAWI uzyskano opinie 141 ekspertów reprezentujących następujące podmioty: powiatowe urzędy pracy (77 ekspertów), urzędy miast i gmin (30), starostwa powiatowe (14), ochotnicze hufce pracy (9), organizacje pozarządowe (8), firmy pośrednictwa pracy i doradztwa personalnego (3). W układzie przestrzennym pozyskane dane pochodziły od osób ze wszystkich 17 powiatów regionu: augustowski (9 ekspertów), białostocki (7), m. Białystok (15), bielski (11), grajewski (11), hajnowski (7), kolneński (7), m. Łomża (9), łomżyński (11), moniecki (6), sejneński

[9]W założeniu przez analizę przypadków krytycznych rozumiano procedurę badawczą umożliwiającą identyfikację znaczących sytuacji (zdarzeń, przypadków, procesów), które mogą wywierać wpływ na obszar poszczególnych powiatów w kontekście rynku pracy w perspektywie krótkookresowej.

[10] Model opracowany przez zespół badawczy WSFiZ w Białymstoku na podłożu teoretycznym metody scenariusza stanów otoczenia - zob. m.in. M.Romanowska, G.Gierszewska, *Analiza strategiczna przedsiębiorstwa*, PWE, Warszawa 2009.

(10), siemiatycki (5), sokólski (10), suwalski (4), m. Suwałki (4), wysokomazowiecki (14), zambrowski (7).

W raporcie „*Podlaska Mapa Zawodów i Kwalifikacji. Analiza rozkładu oraz charakteru popytu na zawody i kwalifikacje w województwie podlaskim w ujęciu lokalnym*" przygotowanym przez Centrum Doradztwa Strategicznego (Białystok 2010) zaprezentowane zostały alternatywne scenariusze rozwoju poszczególnych subregionów województwa podlaskiego. Zgodnie z założeniem opracowano je w kontekście sytuacji na powiatowym rynku pracy w krótkoterminowej (trzyletniej) perspektywie. W trakcie realizacji badania przez WSFiZ w Białymstoku, na półmetku „zapadalności" prognozy (I kwartał 2012), scenariusze zostały poddane ocenie eksperckiej w kontekście zakresu trafności sformułowanych w nich przypuszczeń cząstkowych.

W końcowej części deskrypcji analizy poszczególnych, powiatowych rynków pracy (przed rekomendacjami operacyjnymi) przedstawiono czynniki rozwoju poszczególnych powiatów w kontekście modelowania zmian wpływających istotnie na lokalny rynek pracy. W postaci tabelarycznej przedstawiono determinanty konstytuujące oblicze danej sfery powiatu (ekonomicznej, społecznej, instytucjonalnej) wraz z określeniem rodzaju i siły (znaczenia) danego czynnika dla lokalnego rynku pracy. W zależności od rodzaju trendu (horyzontalny, wzrostowy, spadkowy) wskazanego czynnika, przedstawiono prawdopodobieństwo wystąpienia scenariusza optymistycznego, prawdopodobnego oraz pesymistycznego.

2. Analiza regionalnego i powiatowych rynków pracy

2.1. Województwo podlaskie

Województwo podlaskie zajmuje znaczącą przestrzeń północno-wschodniej Polski, rozciąga się na obszarze ponad 20 tys. km², co stanowi 6,5% powierzchni kraju. W województwie, charakteryzującym się niewielką gęstością zaludnienia, mieszka 1 191,5 tys. obywateli, czyli 3,0% populacji Rzeczypospolitej Polskiej. Region ten jest jednym z najmniej rozwiniętych gospodarczo oraz jednym z najmniej zamożnych w skali państwa, w jego granicach wytwarza się jedynie 1/40 część produktu krajowego brutto, zaś dochód na mieszkańca nie przekracza 75% średniej krajowej[11]. Granicą północną województwa jest granica z Republiką Litewską, wschodnią zaś zewnętrzna granica Unii Europejskiej – z Białorusią. Region podlaski charakteryzuje się wielobarwną strukturą narodowościową (Polacy, Białorusini, Litwini, Ukraińcy, Tatarzy) i religijną (katolicy, prawosławni, staroobrzędowcy, muzułmanie). W skład Podlaskiego wchodzi 118 gmin: 13 gmin miejskich, 26 gmin miejsko-wiejskich i 79 gmin wiejskich, tworzących 17 powiatów (14 ziemskich oraz 3 powiaty grodzkie - miasta na prawach powiatu: Białystok, Suwałki, Łomża)[12].

Ziemie współczesnego województwa podlaskiego były typową krainą pogranicza (etymologia nazwy Podlasie jest tego najlepszym dowodem[13]), na terenie której następowało przenikanie i ścieranie się wpływów polskich (mazowieckich), ruskich, jaćwieskich, a później także litewskich. Województwo podlaskie jako jednostka administracyjna została utworzona w drugiej dekadzie XVI wieku, z ziemi brzeskiej, mielnickiej, bielskiej oraz drohickiej. Zachodnia część dzisiejszego województwa (czyli obecne powiaty: łomżyński, zambrowski, kolneński, znaczna część grajewskiego i częściowo moniecki) należała wówczas do Mazowsza. Należy przy tym pamiętać, że historyczne Podlasie „przesunięte" było bardziej na południe, czy też właściwiej – dzisiejsze „polityczne" Podlasie (terytorium województwa

[11] www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/bialystok/ASSETS_06w00_01.pdf.
[12] J. Bochiński, J. Zawadzki, *Polska. Nowy podział terytorialny*, Warszawa 1999, s. 227.
[13] *„przyleganie Podlasia całą jego długością do pogranicza wschodniego Lechitów, czyli Lachów, przemawia bardzo za tem, że nazwa Podlasia nie powstała od lasów, jak nazwa Polesia, ale od Lachów, przy granicy których ciągnęło się Podlasie. Było to zatem pod-lasze, wymawiane w gwarze miejscowego ludu, nieznającego brzmienia sz: „**podlasie**". Nie wypływa z tego bynajmniej, aby krainę podlaską uważać jako nielechicką. Nie ulega bowiem wątpliwości, że pierwotnie była ona bezludnym pasem lasów, rozgraniczających Mazowsze z Rusią."* Z. Gloger, *Geografia historyczna ziem dawnej Polski*, Kraków 1903, s. 147.

podlaskiego) rozciąga się, w stosunku do historycznego Podlasia, bardziej na północ i zachód, na obszary Suwalszczyzny i północno-wschodniego Mazowsza[14].

W pierwszej dekadzie obecnego stulecia zasoby ludzkie województwa podlaskiego zmniejszyły się o 22,8 tys. mieszkańców (1,9%).[15] Region cechuje się niską gęstością zaludnienia – na każdym kilometrze kwadratowym zamieszkuje średnio 59 osób. W województwie ze stolicą w Białymstoku znacząca część populacji zamieszkuje obszary wiejskie (39,9%). W 2010 roku przyrost naturalny w województwie przyjął marginalną wartość dodatnią (+114 osób; +0,1 promila populacji). Administracyjne Podlasie charakteryzuje się wysokim potencjałem emigracji ekonomicznej w kraju – ten stan wyrażają dwa wskaźniki: a. liczba emigrantów na 1000 mieszkańców (wartość 37,1); b. odsetek gospodarstw objętych emigracją zarobkową (21%)[16].

Wskaźnik obciążenia demograficznego - liczby osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym – wynosi 57,3. Odsetek mieszkańców regionu nad Narwią, Biebrzą i Czarna Hańczą w wieku mobilnym (18-44 lata) stanowi 40,0% populacji. W optyce potencjału podażowego rynku pracy jest to pozytywny symptom, świadczy o znaczących zasobach ludzkich, które (z wysokim prawdopodobieństwem) są zdolne do zmiany stanowiska, miejsca pracy czy przekwalifikowania się.

W województwie podlaskim zatrudnionych jest 334 tys. mieszkańców (w tym 163 tys. kobiet). Dyslokacja zatrudnienia w ujęciu klasycznej triady sektorów pracy (rolnictwo – przemysł i budownictwo – usługi) przedstawia się następująco: 38% – 20% - 42%.[17] Rozkład ten odzwierciedla rolniczo-usługowy charakter województwa, sektor industrialny umożliwia pracę jedynie co piątemu aktywnemu zawodowo Podlasianinowi. Stopa bezrobocia rejestrowanego na koniec grudnia 2011 roku w tej jednostce statystycznej NUTS 2[18] wynosiła 14,1%, więcej niż w skali kraju (12,5%). W przeciągu trzech ostatnich lat ta podstawowa

[14] Potwierdzeniem niepełnego pokrywania się Podlasia współczesnego i historycznego są nazwy miast i miasteczek w regionie. Biała Podlaska, Leśna Podlaska, Radzyń Podlaski, Międzyrzec Podlaski położone są współcześnie w północnej części województwa lubelskiego, Sokołów Podlaski znajduje się dzisiaj na wschodniej rubieży woj. mazowieckiego.
[15] Analizowany okres zmiany zasobów demograficznych: 2000-2010.
[16] Dane za: *Profile emigracji zarobkowych mieszkańców województwa podlaskiego*, red. I.Kukulak-Dolata, Ł.Arendt, Białystok-Warszawa 2009, IPiPS w Warszawie, s. 140
[17] Obliczenia własne na podstawie danych BDL GUS na koniec 2010 roku.
[18] NUTS 5 – gminy, NUTS 4 – powiaty, NUTS 3 – podregiony, NUTS 2 – województwa, NUTS 1 - państwo

miara kondycji rynku pracy zwiększyła się o 4.4 punktu procentowego.[19] Poziom zarobków na Podlasiu jest niższy niż poziom krajowy – w pierwszych trzech kwartałach 2011 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto wynosiło 3221 zł (stanowiło 96,0% płacy krajowej).[20] Liczba nowych budynków mieszkalnych (budownictwa indywidualnego i zbiorowego) - świadcząca o witalności społeczno-ekonomicznej danego obszaru – przyjęła w 2010 roku wartość 3,6 na 1 tys. mieszkańców (nominalnie oddano do użytkowania 4,2 tys. nowych mieszkań). Potencjał kreowania nowych miejsc zatrudnienia przez przedsiębiorstwa działające na regionalnym i lokalnym rynku uzależniony jest m.in. od ponoszonych nakładów inwestycyjnych, lokat umożliwiających kształtowanie przewagi konkurencyjnej firm. W analizowanym województwie w latach 2008-2010 przedsiębiorstwa sektora MŚP przeznaczały na inwestycje, średniorocznie, równowartość 1641 zł na 1 mieszkańca (w kraju wskaźnik ten w analogicznym okresie wynosił dwukrotnie więcej – 3209 zł).[21]

2.1.1. Podaż pracy w województwie podlaskim

Na potrzeby raportu „Analiza podaży i popytu na zawody i kwalifikacje w województwie podlaskim" przyjęto, iż nomenklatura „podaż pracy" obejmuje dwie kategorie:

- bezrobotni zarejestrowani we właściwym dla miejsca zamieszkania powiatowym urzędzie pracy (na 31.12.2011) - realna podaż pracy,
- absolwenci i uczniowie ponadgimnazjalnych szkół zawodowych zlokalizowanych w województwie podlaskim - potencjalna podaż pracy w województwie.

W efekcie przeprowadzonych analiz realnej podaży pracy - osób zarejestrowanych w województwie jako bezrobotne - przedstawione zostały dwa zestawienia. W pierwszym z nich ukazana została struktura bezrobotnych w województwie w ujęciu dziesięciu grup wielkich zawodów, w drugim zaprezentowano 20 zawodów i specjalności, których dysponenci na koniec zeszłego roku posiadali największą trudność w podjęciu pracy.

[19] Dane o stopie bezrobocia na grudzień 2011 roku przytaczane za miesięcznym informatorem Wojewódzkiego Urzędu Pracy „Podlaski rynek pracy", oprac. Wydział Badań i Analiz WUP, Białystok, grudzień 2011, www.up.podlasie.pl/uploads/upload/w_badan_i_analiz/podlaski_rynek_pracy/rynek_pracy_XII2011.pdf
[20] http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/PUBL_pw_zatrudnienie_wynagrodzenia_I-III_kw_2011.pdf
[21] Obliczenia własne na podstawie danych BDL GUS; http://www.stat.gov.pl/bdl

Tabela 4. Struktura bezrobotnych w ujęciu grup wielkich zawodów w województwie podlaskim z podziałem na powiaty (stan na 31.12.2011)

	Powiat																																					
	Województwo podlaskie (OGÓŁEM)		augustowski		białostocki		bielski		grajewski		hajnowski		kolneński		łomżyński		moniecki		sejneński		siemiatycki		sokólski		suwalski		wysokomazowiecki		zambrowski		m. Białystok		m. Łomża		m. Suwałki	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
99_Bez zawodu	16099	24,4%	864	20,9%	1700	21,1%	564	26,8%	1221	29,0%	543	26,6%	1040	33,4%	777	32,1%	851	42,4%	758	36,4%	352	21,6%	1176	24,5%	330	24,3%	372	16,0%	841	30,9%	3204	20,6%	891	23,1%	615	17,4%
7_Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	14375	21,8%	1007	24,4%	2074	25,8%	459	21,8%	1002	23,8%	468	23,0%	678	21,8%	497	20,6%	369	18,4%	252	12,1%	298	18,3%	1116	23,3%	225	16,6%	551	23,6%	750	27,5%	3050	19,6%	838	21,7%	741	20,9%
3_Technicy i inny średni personel	9187	13,9%	479	11,6%	1259	15,6%	301	14,3%	732	17,4%	286	14,0%	280	9,0%	266	11,0%	282	14,1%	351	16,8%	181	11,1%	731	15,2%	143	10,5%	471	20,2%	307	11,3%	2171	14,0%	490	12,7%	457	12,9%
5_Pracownicy usług i sprzedawcy	8161	12,4%	652	15,8%	867	10,8%	210	10,0%	472	11,2%	216	10,6%	496	15,9%	302	12,5%	131	6,5%	202	9,7%	237	14,5%	394	8,2%	217	16,0%	346	14,8%	293	10,8%	2061	13,3%	566	14,7%	499	14,1%
2_Specjaliści	6535	9,9%	213	5,2%	698	8,7%	252	12,0%	316	7,5%	186	9,1%	136	4,4%	213	8,8%	132	6,6%	131	6,3%	189	11,6%	354	7,4%	135	9,9%	240	10,3%	222	8,1%	2263	14,6%	430	11,1%	425	12,0%
9_Pracownicy przy pracach prostych	4645	7,0%	413	10,0%	602	7,5%	128	6,1%	141	3,3%	147	7,2%	261	8,4%	136	5,6%	58	2,9%	94	4,5%	218	13,4%	328	6,8%	134	9,9%	126	5,4%	145	5,3%	1104	7,1%	259	6,7%	351	9,9%
8_Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	3151	4,8%	186	4,5%	468	5,8%	85	4,0%	102	2,4%	91	4,5%	73	2,3%	100	4,1%	71	3,5%	155	7,4%	77	4,7%	332	6,9%	83	6,1%	97	4,2%	75	2,8%	790	5,1%	139	3,6%	227	6,4%
4_Pracownicy biurowi	2050	3,1%	131	3,2%	227	2,8%	70	3,3%	91	2,2%	32	1,6%	74	2,4%	62	2,6%	21	1,0%	21	1,0%	45	2,8%	66	1,4%	33	2,4%	62	2,7%	46	1,7%	749	4,8%	171	4,4%	149	4,2%
6_Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	1507	2,3%	169	4,1%	139	1,7%	32	1,5%	126	3,0%	68	3,3%	72	2,3%	53	2,2%	91	4,5%	120	5,8%	26	1,6%	290	6,0%	53	3,9%	61	2,6%	46	1,7%	74	0,5%	31	0,8%	56	1,6%
1_Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	200	0,3%	13	0,3%	19	0,2%	3	0,1%	5	0,1%	2	0,1%	6	0,2%	9	0,4%	0	0,0%	0	0,0%	7	0,4%	6	0,1%	5	0,4%	4	0,2%	0	0,0%	57	0,4%	44	1,1%	20	0,6%
0_Siły zbrojne	10	,0%	0	,0%	0	,0%	0	,0%	2	,0%	0	,0%	0	,0%	2	,1%	0	,0%	0	,0%	0	,0%	1	,0%	1	,1%	0	,0%	0	,0%	3	,0%	0	,0%	1	,0%
Ogółem	65920	100,0%	4127	100,0%	8053	100,0%	2104	100,0%	4210	100,0%	2039	100,0%	3116	100,0%	2417	100,0%	2006	100,0%	2084	100,0%	1630	100,0%	4794	100,0%	1359	100,0%	2330	100,0%	2725	100,0%	15526	100,0%	3859	100,0%	3541	100,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP w Białymstoku

Tabela 5. Zawody i specjalności reprezentowane najliczniej w grupie bezrobotnych województwa podlaskiego (stan na 31.12.2011)

	Powiat																																			
	Województwo podlaskie (OGÓŁEM)		augustowski		białostocki		bielski		grajewski		hajnowski		kolneński		łomżyński		moniecki		sejneński		siemiatycki		sokólski		suwalski		wysokomazowiecki		zambrowski		m. Białystok		m. Łomża		m. Suwałki	
	Suma	N	Suma	N	Suma	N	Suma	N	Suma	N	Suma	N	Suma	N	Suma	N	Suma	N	Suma	N	Suma	N	Suma	N	Suma	N	Suma	N	Suma	N	Suma	N	Suma	N	Suma	N
522301_Sprzedawca S	3609	5,5%	265	6,4%	377	4,7%	99	4,7%	171	4,1%	99	4,9%	248	8,0%	157	6,5%	33	1,6%	57	2,7%	97	6,0%	175	3,7%	51	3,8%	139	6,0%	126	4,6%	1027	6,6%	318	8,2%	170	4,8%
331403_Technik ekonomista S	1285	1,9%	75	1,8%	140	1,7%	63	3,0%	134	3,2%	46	2,3%	50	1,6%	39	1,6%	39	1,9%	7	,3%	32	2,0%	117	2,4%	26	1,9%	70	3,0%	64	2,3%	204	1,3%	82	2,1%	97	2,7%
722204_Ślusarz S	1265	1,9%	39	,9%	237	2,9%	42	2,0%	135	3,2%	78	3,8%	58	1,9%	31	1,3%	30	1,5%	6	,3%	16	1,0%	118	2,5%	9	,7%	48	2,1%	50	1,8%	243	1,6%	65	1,7%	60	1,7%
753105_Krawiec S	1116	1,7%	75	1,8%	152	1,9%	53	2,5%	76	1,8%	39	1,9%	66	2,1%	33	1,4%	28	1,4%	16	,8%	16	1,0%	132	2,8%	18	1,3%	44	1,9%	85	3,1%	176	1,1%	56	1,5%	51	1,4%
311504_Technik mechanik S	1106	1,7%	32	,8%	286	3,6%	29	1,4%	71	1,7%	37	1,8%	55	1,8%	25	1,0%	23	1,1%	10	,5%	11	,7%	74	1,5%	11	,8%	73	3,1%	10	,4%	279	1,8%	45	1,2%	35	1,0%
931301_Robotnik budowlany	1082	1,6%	85	2,1%	121	1,5%	25	1,2%	48	1,1%	20	1,0%	57	1,8%	46	1,9%	17	,8%	21	1,0%	43	2,6%	90	1,9%	45	3,3%	45	1,9%	46	1,7%	220	1,4%	63	1,6%	90	2,5%
711202_Murarz S	958	1,5%	85	2,1%	115	1,4%	29	1,4%	80	1,9%	25	1,2%	34	1,1%	31	1,3%	39	1,9%	23	1,1%	18	1,1%	85	1,8%	14	1,0%	30	1,3%	39	1,4%	210	1,4%	52	1,3%	49	1,4%
314207_Technik rolnik S	882	1,3%	42	1,0%	52	,6%	55	2,6%	128	3,0%	24	1,2%	25	,8%	22	,9%	62	3,1%	31	1,5%	31	1,9%	156	3,3%	14	1,0%	92	3,9%	48	1,8%	36	,2%	38	1,0%	26	,7%
515303_Robotnik gospodarczy	796	1,2%	57	1,4%	105	1,3%	21	1,0%	82	1,9%	28	1,4%	81	2,6%	22	,9%	25	1,2%	37	1,8%	54	3,3%	33	,7%	27	2,0%	38	1,6%	21	,8%	110	,7%	19	,5%	36	1,0%
512001_Kucharz S	749	1,1%	70	1,7%	88	1,1%	17	,8%	43	1,0%	18	,9%	23	,7%	30	1,2%	15	,7%	32	1,5%	17	1,0%	45	,9%	29	2,1%	31	1,3%	33	1,2%	178	1,1%	36	,9%	44	1,2%
932911_Robotnik pomocniczy w przemyśle przetwórczym	693	1,1%	60	1,5%	90	1,1%	31	1,5%	18	,4%	59	2,9%	26	,8%	18	,7%	9	,4%	9	,4%	95	5,8%	25	,5%	13	1,0%	1	,0%	31	1,1%	113	,7%	38	1,0%	57	1,6%
723103_Mechanik pojazdów samochodowych S	668	1,0%	62	1,5%	101	1,3%	12	,6%	45	1,1%	7	,3%	34	1,1%	52	2,2%	35	1,7%	10	,5%	18	1,1%	22	,5%	10	,7%	44	1,9%	54	2,0%	85	,5%	50	1,3%	27	,8%
752205_Stolarz S	666	1,0%	28	,7%	55	,7%	14	,7%	22	,5%	70	3,4%	13	,4%	35	1,4%	16	,8%	17	,8%	20	1,2%	75	1,6%	18	1,3%	30	1,3%	47	1,7%	65	,4%	89	2,3%	52	1,5%
242217_Specjalista administracji publicznej	633	1,0%	28	,7%	80	1,0%	20	1,0%	22	,5%	12	,6%	9	,3%	24	1,0%	17	,8%	13	,6%	12	,7%	71	1,5%	10	,7%	32	1,4%	22	,8%	192	1,2%	29	,8%	40	1,1%
723105_Mechanik samochodów osobowych	602	,9%	59	1,4%	85	1,1%	28	1,3%	63	1,5%	12	,6%	31	1,0%	14	,6%	8	,4%	6	,3%	11	,7%	69	1,4%	3	,2%	52	2,2%	5	,2%	111	,7%	21	,5%	24	,7%
911207_Sprzątaczka biurowa	587	,9%	53	1,3%	75	,9%	19	,9%	22	,5%	19	,9%	13	,4%	9	,4%	6	,3%	21	1,0%	15	,9%	50	1,0%	12	,9%	17	,7%	14	,5%	163	1,0%	34	,9%	45	1,3%
751204_Piekarz S	578	,9%	26	,6%	38	,5%	17	,8%	92	2,2%	15	,7%	67	2,2%	47	1,9%	18	,9%	22	1,1%	18	1,1%	37	,8%	11	,8%	31	1,3%	23	,8%	49	,3%	45	1,2%	22	,6%
613003_Rolnik S	556	,8%	43	1,0%	16	,2%	6	,3%	18	,4%	30	1,5%	17	,5%	24	1,0%	72	3,6%	48	2,3%	7	,4%	151	3,1%	15	1,1%	39	1,7%	32	1,2%	10	,1%	12	,3%	16	,5%
514101_Fryzjer S	527	,8%	24	,6%	48	,6%	5	,2%	33	,8%	16	,8%	41	1,3%	23	1,0%	11	,5%	10	,5%	15	,9%	32	,7%	15	1,1%	37	1,6%	40	1,5%	96	,6%	47	1,2%	34	1,0%
751201_Cukiernik S	525	,8%	36	,9%	79	1,0%	10	,5%	23	,5%	22	1,1%	22	,7%	21	,9%	14	,7%	9	,4%	10	,6%	23	,5%	20	1,5%	15	,6%	37	1,4%	127	,8%	29	,8%	28	,8%
Ogółem	18883	29%	1244	30%	2340	29%	595	28%	1326	31%	676	33%	970	31%	703	29%	517	26%	405	19%	556	34%	1580	33%	371	27%	908	39%	827	30%	3694	24%	1168	30%	1003	28%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP w Białymstoku

Najliczniej reprezentowaną grupą wielką zawodów w województwie podlaskim są **robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy**, co piąta osoba (21,8%) ujęta na koniec okresu sprawozdawczego w 2011 roku w rejestrze bezrobotnych legitymuje się jednym z zawodów sklasyfikowanych kodem rozpoczynającym się cyfrą 7. Trudna sytuacja na regionalnym rynku pracy obejmuje również **techników i inny średni personel**, których udział w zbiorze bezrobotnych województwa przekraczał 13%. Podobną w ujęciu procentowym zbiorowość stanowiły osoby z grupy 5 – **pracownicy usług i sprzedawcy** (ponad 12%). Co dziesiąty bezrobotny województwa (9,9%) przynależy do grupy 2 – **specjalistów**.

Z badania rozkładu liczebności poszczególnych zawodów i specjalności osób bezrobotnych w województwie podlaskim wynika jednoznacznie, że zawodem charakteryzującym się największym bezrobociem jest *sprzedawca* (5,5% zarejestrowanych osób bez pracy) silnie nadreprezentowany w powiecie grodzkim Białystok (prawie 30% w skali województwa). Blisko 2% bezrobotnych zdiagnozowanych w końcu 2011 roku stanowili: *technik ekonomista* (1,9%) i *ślusarz* (1,9%)**.**

Tabela 6. Zawody i specjalności reprezentowane najliczniej w grupie bezrobotnych województwa w zestawieniu półrocznym (na koniec okresów sprawozdawczych)[22]

			PÓŁROCZE		ZMIANA
			1	2	
1	522301_Sprzedawca S	Suma	3374	3609	235
		% z sumy w wierszu	48,3%	51,7%	3,4%
2	331403_Technik ekonomista S	Suma	1250	1285	35
		% z sumy w wierszu	49,3%	50,7%	1,4%
3	722204_Ślusarz S	Suma	1199	1265	66
		% z sumy w wierszu	48,7%	51,3%	2,7%
4	753105_Krawiec S	Suma	1086	1116	30
		% z sumy w wierszu	49,3%	50,7%	1,4%
5	311504_Technik mechanik S	Suma	1040	1106	66
		% z sumy w wierszu	48,5%	51,5%	3,1%
6	931301_Robotnik budowlany	Suma	884	1082	198
		% z sumy w wierszu	45,0%	55,0%	10,1%
7	711202_Murarz S	Suma	852	958	106
		% z sumy w wierszu	47,1%	52,9%	5,9%
8	314207_Technik rolnik S	Suma	807	882	75
		% z sumy w wierszu	47,8%	52,2%	4,4%
9	515303_Robotnik gospodarczy	Suma	719	796	77
		% z sumy w wierszu	47,5%	52,5%	5,1%
10	512001_Kucharz S	Suma	674	749	75
		% z sumy w wierszu	47,4%	52,6%	5,3%
11	932911_Robotnik pomocniczy w przemyśle przetwórczym	Suma	665	693	28
		% z sumy w wierszu	49,0%	51,0%	2,1%
12	752205_Stolarz S	Suma	651	666	15
		% z sumy w wierszu	49,4%	50,6%	1,1%
13	723105_Mechanik samochodów osobowych	Suma	571	668	97
		% z sumy w wierszu	46,1%	53,9%	7,8%
14	911207_Sprzątaczka biurowa	Suma	562	587	25
		% z sumy w wierszu	48,9%	51,1%	2,2%
15	613003_Rolnik S	Suma	545	556	11
		% z sumy w wierszu	49,5%	50,5%	1,0%
16	242217_Specjalista administracji publicznej	Suma	545	633	88
		% z sumy w wierszu	46,3%	53,7%	7,5%
17	723103_Mechanik pojazdów samochodowych S	Suma	539	668	129
		% z sumy w wierszu	44,7%	55,3%	10,7%
18	751204_Piekarz S	Suma	523	578	55
		% z sumy w wierszu	47,5%	52,5%	5,0%
19	514101_Fryzjer S	Suma	499	527	28
		% z sumy w wierszu	48,6%	51,4%	2,7%
20	411004_Technik prac biurowych S	Suma	482	481	-1
		% z sumy w wierszu	50,1%	49,9%	-0,1%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP w Białymstoku

Porównując okresy sprawozdawcze - I i II półrocze 2011 - we wszystkich zawodach nastąpił wzrost liczby bezrobotnych[23]. Największą dynamikę wzrostu bezrobocia odnotowano

[22] Kolumna „ZMIANA" ukazuje różnicę w liczbie zarejestrowanych bezrobotnych między okresami sprawozdawczymi. Graficzne symbole oznaczają skalę przyrostu liczby bezrobotnych. Im więcej bezrobotnych tym więcej zaciemnionych „kwadracików"

w przypadku *sprzedawców* (w II półroczu więcej o 235 osób) oraz *robotników budowlanych* (w II półroczu więcej o 198 osób).

W toku badania szkół ponadgimnazjalnych, które objęło w woj. podlaskim zasadnicze szkoły zawodowe, technika oraz szkoły policealne udało się zdiagnozować 92 kształcone zawody i specjalności. Poniższa tabela prezentuje całościowy rozkład liczebności w poszczególnych zawodach z uwzględnieniem absolwentów w roku 2011 (reprezentanci 82 zawodów i specjalności) oraz prognozowaną ilość abiturientów w kolejnych latach (aktualni uczniowie poszczególnych klas). Z danych pozyskanych w trakcie badania wynika, że najwięcej osób w 2011 roku uzyskało tytuł *technika rolnika* (blisko 9% wszystkich absolwentów) oraz *technika informatyki* (ok. 7,5%). Na trzecim miejscu uplasował się *technik ekonomista* (6% ogółu uczniów którzy zakończyli edukację w 2011).

Tabela 7. Potencjalna podaż pracy w woj. podlaskim – absolwenci kształcenia zawodowego w roku 2011 oraz prognozowana liczba absolwentów w latach 2012-2014

		Absolwenci 2011	Absolwenci 2012	Absolwenci 2013	Absolwenci 2014[24]
1	314207_Technik rolnik	946	681	731	375
2	351203_Technik informatyk	682	567	969	476
3	331403_Technik ekonomista	573	428	557	354
4	422402_Technik hotelarstwa	561	423	563	334
5	514105_Technik usług fryzjerskich	515	293	484	167
6	311513_Technik pojazdów samochodowych	396	251	321	245
7	311504_Technik mechanik	384	320	346	344
8	723103_Mechanik pojazdów samochodowych	358	313	302	301
9	311204_Technik budownictwa	311	300	433	277
10	514207_Technik usług kosmetycznych	282	269	683	19
11	334306_Technik administracji	279	322	950	0
12	311410_Technik mechatronik	240	182	183	156
13	314403_Technik technologii żywności	239	134	129	94
14	512002_Kucharz małej gastronomii	230	10	264	247
15	325509_Technik bezpieczeństwa i higieny pracy	192	385	1601	0
16	322002_Technik żywienia i gospodarstwa domowego	184	164	163	194
17	351103_Technik teleinformatyk	162	133	225	102
18	343403_Technik organizacji usług gastronomicznych	158	256	209	195
19	514101_Fryzjer	154	91	138	94
20	321301_Technik farmaceutyczny	140	162	167	0
21	331402_Technik agrobiznesu	175	201	262	73
22	325601_Ratownik medyczny	122	132	127	0
23	325511_Technik ochrony środowiska	118	51	60	21

[23] Analiza obejmuje 19 zawodów z największą liczbą zarejestrowanych bezrobotnych w woj. podlaskim

[24] Kategorię „absolwenci 2014" tworzą uczniowie klas drugich techników oraz klas pierwszych zasadniczych szkół zawodowych (poziomu klas w roku szkolnym 2011/2012) – jest to więc jedynie część przyszłej potencjalnej podaży pracy –zasilona zostanie ona uczniami, którzy rozpoczną edukację w szkołach policealnych we wrześniu 2012 roku.

24	522305_Technik handlowiec	117	131	211	116
25	541415_Technik ochrony fizycznej osób i mienia	115	134	113	0
26	311408_Technik elektronik	107	78	60	57
27	333107_Technik logistyk	98	89	350	67
28	522301_Sprzedawca	98	3	88	57
29	314202_Technik architektury krajobrazu	96	142	213	113
30	712904_Technolog robót wykończeniowych w budownictwie	96	119	77	128
31	613003_Rolnik	95	69	70	29
32	311922_Technik technologii drewna	94	76	33	32
33	311512_Technik mechanizacji rolnictwa	88	121	118	100
34	751201_Cukiernik	85	70	61	65
35	311303_Technik elektryk	85	49	63	74
36	341203_Opiekun w domu pomocy społecznej	81	124	168	0
37	311104_Technik geodeta	81	79	83	82
38	834103_Mechanikoperator pojazdów i maszyn rolniczych	79	70	101	50
39	325402_Technik masażysta	76	171	218	0
40	741203_Elektromechanik pojazdów samochodowych	76	34	57	71
41	512001_Kucharz	72	69	100	68
42	324002_Technik weterynarii	68	52	49	52
43	741201_Elektromechanik	67	41	29	18
44	532102_Opiekun medyczny	64	0	101	0
45	314301_Technik leśnik	62	43	43	51
46	752205_Stolarz	61	72	57	34
47	431103_Technik rachunkowości	59	100	563	0
48	711202_Murarz	46	12	25	25
49	751204_Piekarz	40	26	38	22
50	314203_Technik hodowca koni	37	19	28	18
51	333906_Technik organizacji reklamy	34	68	274	40
52	325905_Opiekunka dziecięca	33	16	39	0
53	741103_Elektryk	33	15	44	29
54	333108_Technik spedytor	26	25	27	22
55	325101_Asystentka stomatologiczna	26	0	79	0
56	513101_Kelner	25	40	44	28
57	712204_Posadzkarz	25	0	3	0
58	723310_Mechanikmonter maszyn i urządzeń	23	14	9	0
59	712604_Monter instalacji i urządzeń sanitarnych	22	15	19	30
60	311209_Technik urządzeń sanitarnych	21	24	12	0
61	721306_Blacharz samochodowy	20	20	7	2
62	325907_Terapeuta zajęciowy	20	18	49	0
63	341201_Asystent osoby niepełnosprawnej	20	0	22	0
64	321103_Technik elektroradiolog	18	37	39	0
65	322001_Dietetyk	18	29	30	0
66	411004_Technik prac biurowych	18	9	110	0
67	321402_Technik dentystyczny	17	8	28	0
68	311206_Technik drogownictwa	17	0	15	25
69	311911_Technik cyfrowych procesów graficznych	15	58	59	36
70	722307_Operator obrabiarek skrawających	14	26	23	16
71	751105_Rzeźnikwędliniarz	14	15	13	9
72	422103_Technik obsługi turystycznej	13	125	193	91
73	311208_Technik inżynierii środowiska i melioracji	13	8	5	0
74	713201_Lakiernik	11	0	11	6
75	314205_Technik ogrodnik	10	5	0	0
76	713101_Malarztapeciarz	7	0	2	3

77	611303_Ogrodnik	5	7	5	2
78	721301_Blacharz	4	4	1	2
79	753402_Tapicer	2	0	0	0
80	722204_Ślusarz	1	4	2	0
81	753105_Krawiec	1	2	0	1
82	732301_Introligator	1	1	5	1
83	712101_Dekarz	1	0	0	0
84	325102_Higienistka stomatologiczna	0	19	43	0
85	311918_Technik poligraf	0	15	7	0
86	343203_Florysta	0	13	71	0
87	911205_Pracownik pomocniczy obsługi hotelowej	0	8	12	9
88	311924_Technik technologii odzieży	0	8	0	0
89	742102_Monter elektronik	0	4	0	0
90	711501_Cieśla	0	1	0	0
91	343101_Fotograf	0	0	1	0
92	712603_Monter instalacji gazowych	0	0	0	1
	Razem	10072	8722	14287	5750

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań metodą CAWI

W województwie podlaskim abiturientami ponadgimnazjalnego kształcenia zawodowego w okresie 2011 - 2014 staną się reprezentanci 92 zawodów (przy czym w przypadku kilkunastu profesji – jak np. *dekarz, krawiec, tapicer* - będzie to marginalna podaż, rzędu kilku absolwentów rocznie). W roku minionym potencjalna (edukacyjna) podaż pracy przekroczyła pułap 10 tysięcy osób (wykształconych w 82 zawodach). Największy strumień potencjalnej podaży pracy tworzyli przedstawiciele 26 zawodów – w każdym z nich liczba młodych adeptów danego zawodu była wyższa niż sto osób (a łącznie stanowili oni 76% globalnej, analizowanej podaży). W rankingu ilościowym absolwentów w roku 2011 na miejscu pierwszym – co racjonalne w przypadku agrarnego województwa (regionu, w którym 40% populacji zamieszkuje na wsi) – znaleźli się *technicy rolnicy* (946, czyli co jedenasty podlaski absolwent). Wśród zawodów kształconych w regionie o znaczącej liczbie uczniów (generujących rokrocznie ok. pół tysiąca absolwentów każdy) znaleźli się ponadto: *technik informatyk, technik ekonomista* oraz *technik hotelarstwa.*

2.1.2. Popyt na pracę w 2011 roku

Na terenie województwa podlaskiego w okresie od stycznia do grudnia 2011roku zdiagnozowano 56 550 ofert pracy. Największe natężenie w ukazywaniu się ofert pracy przypadło na III kwartał (kumulacja we wrześniu). Najmniej ogłoszeń pojawiło się, zgodnie z tradycją ofertowania w krajowych warunkach gospodarki narodowej, w IV kwartale (w szczególności w listopadzie i grudniu).

Wykres 2. Rozkład liczby ofert pracy w ujęciu miesięcznym i kwartalnym

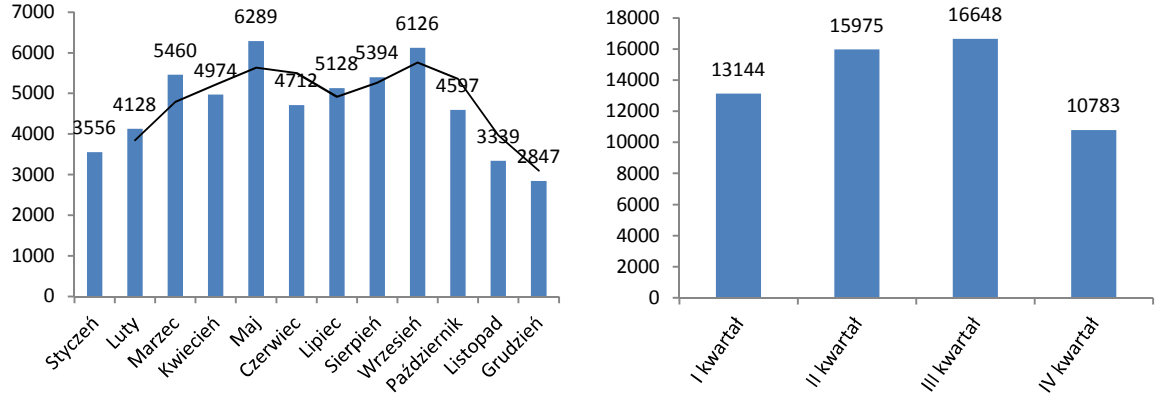

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim

Tabela 8. Rozkład liczby ofert pracy w ujęciu powiatowym w 2011 roku

	Ilość ofert pracy		Ilość ofert pracy w kwartałach							
	2011		I kw. 2011		II kw. 2011		III kw. 2011		IV kw. 2011	
Miejsce Pracy	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Białystok	8419	14,9	1691	**12,9-**	2841	**17,8+**	2212	**13,3-**	1675	15,5
Łomża	2737	4,8	548	**4,2-**	555	**3,5-**	1208	**7,3+**	426	**4,0-**
Suwałki i powiat suwalski[25]	2999	5,3	610	4,6	930	**5,8+**	885	**5,3+**	574	**2,8-**
Powiat białostocki	1718	3,0	477	**3,6+**	465	2,9	503	3,0	273	**2,5-**
Powiat augustowski	1952	4,2	608	**3,5+**	354	**2,3**	621	**3,6**	360	**2,7**
Powiat bielski	1411	2,5	371	**2,8+**	425	2,7	402	2,4	213	**2,0-**
Powiat grajewski	1473	2,6	558	**4,2+**	372	**2,3-**	270	**1,6-**	273	2,5
Powiat hajnowski	1154	2,0	328	**2,5+**	387	**2,4+**	250	**1,5-**	189	1,8
Powiat kolneński	875	1,5	426	**3,2+**	110	**0,7-**	218	**1,3-**	121	**1,1-**
Powiat łomżyński	670	1,2	188	**1,4+**	84	**0,5-**	303	**1,8+**	95	**0,9-**
Powiat moniecki	510	0,9	206	**1,6+**	103	**0,6-**	96	**0,6-**	105	1,0
Powiat sejneński	607	1,3	315	2,4	153	**1,0-**	25	**0,2-**	114	**1,1**
Powiat siemiatycki	558	1,0	153	1,2	125	**0,8-**	199	**1,2+**	81	**0,8-**
Powiat sokólski	1526	2,7	417	**3,2+**	388	2,4	387	**2,3-**	334	**3,1+**
Powiat wysokomazowiecki	1201	2,1	370	**2,8+**	291	**1,8-**	385	2,3	155	**1,4-**
Powiat zambrowski	1182	2,1	349	**2,7+**	288	**1,8-**	343	2,1	202	1,9
Całe województwo	2657	4,7	300	**2,3-**	484	**3,0-**	913	**5,5+**	960	**8,9+**
Cała Polska	1219	2,2	208	**1,6-**	365	2,3	338	2,0	308	**2,9+**
Zagranica	5791	10,2	894	**6,8-**	1646	10,3	2153	**12,9+**	1098	10,2
Inne województwo	6959	12,3	1389	**10,6-**	2599	**16,3+**	1826	**11,0-**	1145	**10,6-**
Więcej niż jedno miejsce	1063	1,9	284	**2,2+**	311	1,9	269	**1,6-**	199	1,8
Brak danych	9869	17,5	2598	**19,8+**	2622	**16,4-**	2801	16,8	1847	17,1
Razem	56550	100	13144	100	15974	100	16648	100	10783	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP w Białymstoku

W roku 2011 w województwie podlaskim upubliczniono 56,5 tys. ofert pracy. Rozkład kwartalny pojawiania się ofert pracy świadczy o znacznej sezonowości popytu na pracę. Najwięcej propozycji pracy, pojawiło się w III kwartale roku (16,6 tys. - 29,4% puli rocznej), najmniej w ostatniej ćwierci roku (10,8 tys. – 19,1%).

Zwracając uwagę na geografię (rozkład terytorialny) popytu na pracę w województwie podlaskim, odznacza się popyt w powiecie grodzkim Białystok (najludniejszy powiat w województwie) – przewyższający poziom 8,4 tys. ofert pracy (14,9% wszystkich). W przypadku co szóstej oferty nie sklasyfikowano miejsca, w którym pracę mieli świadczyć

[25] Ze względu na specyfikę danych uzyskanych z subregionu suwalskiego, informacje o powiecie suwalskim i mieście Suwałki są przedstawione w raporcie łącznie.

poszukiwani kandydaci. Znaczący zasób ofert pracy (niemal 7 tys. – 12% wszystkich) kierowany do mieszkańców województwa podlaskiego potencjalnie gwarantował znalezienie pracodawcy na obszarze innego województwa, zaś aż co dziesiąte ogłoszenie (5,8 tys.) dostępne Podlasianom w 2011 roku stwarzało szansę podjęcia zatrudnienia poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej. W ponad tysiącu ogłoszeń wskazano więcej niż jedno miejsce świadczenia stosunku pracy.

Wykres 3. Rozkład ofert pracy w 2011 roku wg miejsca świadczenia pracy

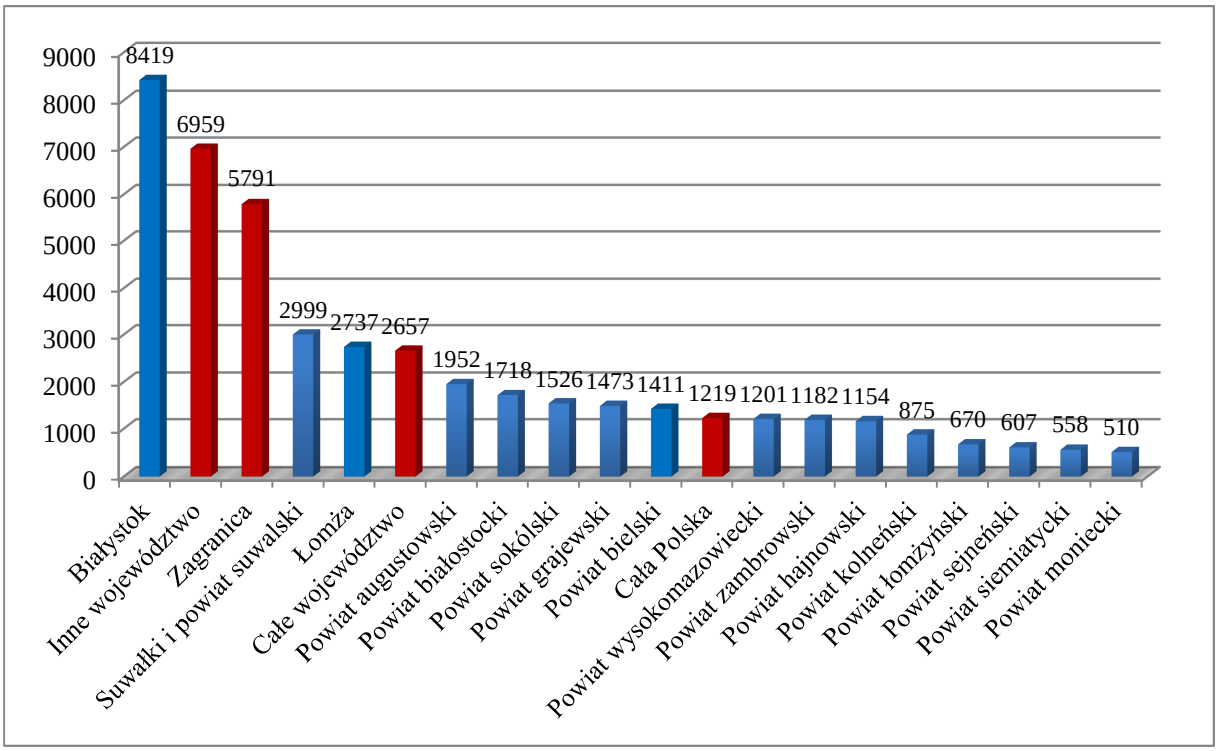

Źródło: opracowanie własne

Rozmieszczenie ilości dostępnych ofert pracy w układzie subregionalnym województwa podlaskiego ukazuje znaczące zróżnicowanie pomiędzy powiatami. Największy popyt na pracę wystąpił w powiecie dysponującym największymi zasobami pracy. W Białymstoku ogłoszono zapotrzebowanie na 8,4 tys. stanowisk pracy (14,9% wszystkich w województwie), najwięcej w II kwartale roku (2,8 tys.). Dużo ogłoszeń pojawiło się w powiecie grodzkim Łomża (2,7 tys.), kumulacja ofert wystąpiła w III kwartale roku (44% rocznej puli). W powiecie białostockim (największy terytorialnie powiat kraju) pracodawcy poszukiwali 1,7 tys. pracowników (3% regionalnego popytu). Najmniejszą liczbę

ofert pracy oferowano w granicach rolniczego powiatu monieckiego (510 propozycji pracy; najwięcej w I kwartale roku).

Tabela 9. Źródła ofert pracy w województwie podlaskim w 2011 roku

	Ilość ofert pracy		Ilość ofert pracy w kwartałach							
	Województwo Podlaskie		I kw. 2011		II kw. 2011		III kw. 2011		IV kw. 2011	
Źródło Ofert Prac	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Prasa regionalna i lokalna	19593	34,6	4243	**32,3-**	5454	34,1	6642	**39,9+**	3254	**30,2-**
Powiatowe Urzędy Pracy	17561	31,1	5424	**41,3+**	4713	**29,5-**	4643	**27,9-**	2781	**25,8-**
Ogólnokrajowe internetowe serwisy pośrednictwa pracy	11376	20,1	1493	**11,4-**	4007	**25,1+**	2788	**16,7-**	3088	**28,6+**
Lokalne internetowe serwisy ogłoszeniowe	6639	11,7	1615	12,3	1361	**8,5-**	2320	**13,9+**	1343	12,5
Biura Karier	1104	2,0	306	**2,3+**	376	**2,4+**	190	**1,1-**	232	2,2
Ochotnicze Hufce Pracy	277	0,5	63	0,5	64	0,4	65	0,4	85	**0,8+**
Razem	56550	100	13144	100	15975	100	16648	100	10783	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP w Białymstoku

Oferty pracy w województwie ze stolicą w Białymstoku, rekrutowały się z sześciu kanałów dystrybucyjnych. Ponad 85% wszystkich generowały trzy dominujące źródła: prasa lokalna i regionalna (niemal 35%), urzędy pracy szczebla powiatowego (31%) oraz ogólnopolskie e-serwisy pośrednictwa pracy (20%). Ważnym kanałem ofertowania pracy były również miejscowe e-serwisy ogłoszeniowe. Relatywnie niewiele ofert (nominalnie 1,1 tys.) zostało upowszechnionych przez podlaskie biura karier. W przekroju sezonowym wystąpiły interesujące natężenia ilości ofert w zależności od kanału dystrybucyjnego. W powiatowych urzędach pracy akumulacja ofert wystąpiła w I kwartale roku (5,4 tys. – 30,9% całorocznej oferty), ogólnokrajowe e-serwisy pośrednictwa zatrudnienia „zarzuciły" ofertami podlaski rynek w II kwartale 2011 (35,2% rocznej puli z tego strumienia). Z kolei w III kwartale uaktywniło się silnie źródło – prasa lokalna i regionalna (6,6 tys. ofert – 40% upublicznionych w tym okresie).

Tabela 10. Popyt na pracę w województwie podlaskim w ujęciu grup wielkich zawodów

	Ilość ofert pracy		Ilość ofert pracy w kwartałach							
	Województwo Podlaskie		I kw. 2011		II kw. 2011		III kw. 2011		IV kw. 2011	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
7_Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	14534	25,7	2990	**22,7-**	3915	**24,5-**	4963	**29,8+**	2666	**24,7-**
5_Pracownicy usług i sprzedawcy	8965	15,9	2729	**20,8+**	2430	**15,2-**	2288	**13,7-**	1518	**14,1-**
2_Specjaliści	8867	15,7	1586	**12,1-**	2914	**18,2+**	2376	**14,3-**	1991	**18,5+**
3_Technicy i inny średni personel	8552	15,1	2195	**16,7+**	2266	**14,2-**	2228	**13,4-**	1863	**17,3+**
9_Pracownicy przy pracach prostych	4995	8,8	1208	9,2	1423	8,9	1563	**9,4+**	801	**7,4-**
8_Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	4794	8,5	812	**6,2-**	1454	**9,1+**	1690	**10,2+**	838	**7,8-**
4_Pracownicy biurowi	3406	6,0	1129	**8,6+**	776	**4,9-**	871	**5,2-**	630	5,8
1_Przedstawiciele władz pub- licznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	2174	3,8	452	**3,4-**	712	**4,5+**	566	**3,4-**	444	4,1
6_Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	248	0,4	42	**0,3-**	76	0,5	101	**0,6+**	29	**0,3-**
0_Siły zbrojne	15	0,0	1	0,0	9	0,1	2	0,0	3	0,0
Razem	56550	100	13144	100	15975	100	16648	100	10783	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP w Białymstoku

Co czwarta oferta pracy upubliczniona w regionie podlaskim skierowana była do **robotników przemysłowych i rzemieślników**, największe uaktywnienie popytu w stosunku do przedstawicieli tej grupy wielkiej wystąpiło w trzeciej ćwierci roku (niemal 5 tys. ofert). Bardzo zbliżony popyt na pracę (rzędu 15% globalnego popytu w przypadku każdego) objął grupę wielką 2 (**specjaliści***)*, 3 (**technicy i inny średni personel***)* oraz 5 (**pracownicy usług i sprzedawcy***)*, przy czym ci ostatni najczęściej byli poszukiwani w I kwartale minionego roku, zaś **specjaliści** oraz **technicy i inny średni personel** w II kwartale. W zeszłym roku w województwie podlaskim praktycznie nie poszukiwano pracowników reprezentujących grupę zawodów nr 6 (**rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy) -** 0,4% całkowitej liczby ofert.

Najczęściej poszukiwanymi w ramach grupy 7 (**robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy**) pracownikami byli: *murarze* (7,7%), *cieśle* (6,2%), *zbrojarze* (5,8%), *tynkarze* (3,8%). W ramach grupy 5 (**pracownicy usług i sprzedawcy**) najwięcej ogłoszeń kierowano do: *sprzedawców* (20,5%), *robotników gospodarczych* (20,1%) oraz *doradców klienta* (7,8%). W grupie 2 (**specjaliści**) dominowały ogłoszenia dedykowane: *specjalistom do spraw sprzedaży* (9,6%), *programistom aplikacji* (5,0%), *przedstawicielom medycznym* (4,6%), *doradcom finansowym* (4,4%). W grupie 3 (**technicy i inny średni personel**) najczęściej

poszukiwano *przedstawicieli handlowych* (38%) oraz *agentów ubezpieczeniowych* (6,6%), a także *opiekunów osób starszych* (6,6%). Analizując ogłoszenia kierowane do grupy 9 (**pracownicy przy pracach prostych**), największy strumień popytu dedykowany był *robotnikom gospodarczym* (20,8%), *sprzątaczkom* (8,4%), *robotnikom drogowym* (6,6%), *pomocy kuchennej* (6,2%). Wśród **operatorów i monterów maszyn i urządzeń** (grupa 8) najczęściej poszukiwano: *kierowców samochodów ciężarowych* (34,5%) oraz *operatorów sprzętu ciężkiego* (9,3%), a także *kierowców samochodu dostawczego* (7,2%). W ramach grupy 4 (**pracownicy biurowi)** dominowały ogłoszenia dedykowane: *technikom prac biurowych* (26,8%), *pozostałym pracownikom obsługi biurowej* (14,2%) oraz *magazynierom* (13,9%). W obrębie grupy 1 pracodawcy kierowali ogłoszenia głównie do: *kierowników budowy* (21,7%), *kierowników działu sprzedaży* (14,7%) oraz *kierowników działu w handlu detalicznym* (10,8%).

Tabela 11. Rozkład 20 zawodów najczęściej poszukiwanych w woj. podlaskim[26]

		Województwo Podlaskie		Ilość ofert pracy w kwartałach							
		2011		I kw. 2011		II kw. 2011		III kw. 2011		IV kw. 2011	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Kody Zawodów i Specjalności (TOP 20)											
1	332203_Przedstawiciel handlowy	3252	5,80%	759	5,80%	829	5,20%	822	4,90%	842	7,80%
2	522301_Sprzedawca S	1835	3,20%	494	3,80%	485	3,00%	530	3,20%	326	3,00%
3	515303_Robotnik gospodarczy	1805	3,20%	820	6,20%	432	2,70%	362	2,20%	191	1,80%
4	833203_Kierowca samochodu ciężarowego	1652	2,90%	306	2,30%	404	2,50%	611	3,70%	331	3,10%
5	711202_Murarz S	1117	2,00%	222	1,70%	333	2,10%	357	2,10%	205	1,90%
6	931301_Robotnik budowlany	1038	1,80%	198	1,50%	324	2,00%	339	2,00%	178	1,70%
7	411004_Technik prac biurowych S	912	1,60%	350	2,70%	230	1,40%	197	1,20%	135	1,30%
8	711501_Cieśla s	902	1,60%	196	1,50%	292	1,80%	296	1,80%	118	1,10%
9	243305_Specjalista do spraw sprzedaży	849	1,50%	174	1,30%	227	1,40%	224	1,30%	224	2,10%
10	711404_Zbrojarz	848	1,50%	211	1,60%	259	1,60%	251	1,50%	127	1,20%
11	524902_Doradca klienta	700	1,20%	140	1,10%	238	1,50%	150	0,90%	172	1,60%
12	332101_Agent ubezpieczeniowy	599	1,10%	127	1,00%	151	0,90%	149	0,90%	172	1,60%
13	512001_Kucharz S	566	1,00%	112	0,90%	208	1,30%	147	0,90%	99	0,90%
14	341202_Opiekun osoby starszej S	564	1,00%	128	1,00%	120	0,80%	194	1,20%	122	1,10%
15	712303_Tynkarz	558	1,00%	77	0,60%	152	1,00%	227	1,40%	102	0,90%
16	712301_Monter ociepleń budynków	497	0,90%	87	0,70%	119	0,70%	201	1,20%	90	0,80%
17	411090_Pozostali pracownicy obsługi biurowej	485	0,90%	188	1,40%	86	0,50%	152	0,90%	59	0,50%
18	432103_Magazynier	475	0,80%	99	0,80%	131	0,80%	172	1,00%	73	0,70%
19	132301_Kierownik budowy	472	0,80%	109	0,80%	142	0,90%	126	0,80%	95	0,90%
20	513101_Kelner S	471	0,80%	116	0,90%	137	0,90%	138	0,80%	80	0,70%
	Ogółem	19597	34,70%	4913	37,40%	5299	33,20%	5645	33,90%	3741	34,70%

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

W minionym roku na wojewódzkim rynku pracy najczęściej poszukiwano *przedstawicieli handlowych* (5,8% wszystkich ogłoszeń), *sprzedawców* (3,2%) oraz *robotników gospodarczych* (3,2%). Wysoki popyt (ponad 100 ofert pracy w każdym kwartale 2011 roku) obejmował m.in. pięć profesji kształconych aktualnie w podlaskich technikach,

[26] Pełny wykaz zidentyfikowanych zawodów dostępny jest na płycie CD załączonej do raportu.

szkołach zawodowych i szkołach policealnych – w tym *opiekunów osoby starszej*, zawodu coraz częściej poszukiwanego na rynku tak krajowym, jak i zagranicznym.

Tabela 12. Zestawienie ofert pracy - najczęściej poszukiwanych zawodów w poszczególnych kwartałach 2011 r.

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

Obserwując ilościowe zapotrzebowanie na poszczególne zawody w ujęciu kwartalnym zarysowują się pewne tendencje – różnice w wielkości popytu na poszczególne profesje. W województwie podlaskim występują zawody w przypadku których kwartalny popyt sięga 400-800 ofert pracy (*przedstawiciel handlowy, robotnik gospodarczy, sprzedawca, kierowca samochodu ciężarowego*), a strumień zapotrzebowania jest stabilny. Zainteresowanie *robotnikiem gospodarczym*, jak wykazały konsultacje z przedstawicielami powiatów, wynika ze specyfiki tego zawodu, obejmującego bardzo szeroki wachlarz kategorii pracowników. Wysoki popyt na *przedstawicieli handlowych* i *sprzedawców* świadczy o usługowym charakterze regionu, a zarazem o ponadprzeciętnej rotacji na wymienionych stanowiskach. Ponadto, co interesujące, w pierwszej dwudziestce najczęściej poszukiwanych zawodów w każdym kwartale występowało od 5 do 7 kształconych profesji (spośród nich najczęściej poszukiwano: *sprzedawców*, *murarzy* i *cieśli*).

Tabela 13. Zawody charakteryzujące się największą sezonowością popytu w ujęciu kwartalnym.

	Liczba ofert w 2011 r.	Liczba ofert w I kwartale	% ofert 2011 w kwartale
515303_Robotnik gospodarczy	1805	820	45%
712501_Monter / składacz okien	315	179	57%
962106_Kolporter	90	65	72%
228103_Farmaceuta – farmacja apteczna	228	101	44%
422102_Rezydent biura turystycznego	27	25	93%
343901_Animator kultury S	67	43	64%
421403_Windykator	80	48	60%
334306_Technik administracji S	136	65	48%
511301_Pilot wycieczek	34	26	76%
722314_Tokarz w metalu	121	56	46%
412001_Sekretarka	119	55	46%
341204_Opiekunka środowiskowa S	50	31	62%
341203_Opiekun w domu pomocy społecznej S	30	22	73%
142004_Kierownik supermarketu	60	33	55%
711990_Pozostali robotnicy budowlani robót stanu surowego i pokrewni gdzie indziej niesklasyfikowani	52	30	58%
343701_Tancerz S	27	19	70%
753102_Gorseciarka	126	52	41%
961301_Robotnik oczyszczania miasta	48	26	54%
821109_Monter pojazdów i urządzeń transportowych	10	10	100%
122103_Kierownik przedsiębiorstwa świadczącego usługi z zakresu marketingu i sprzedaży	21	15	71%

	Liczba ofert w 2011 r.	Liczba ofert w II kwartale	% ofert 2011 w kwartale
351203_Technik informatyk S	235	187	80%
235301_Lektor języka angielskiego	207	150	72%
235306_Lektor języka włoskiego	123	109	89%
235304_Lektor języka niemieckiego	125	109	87%
235303_Lektor języka hiszpańskiego	129	111	86%
235305_Lektor języka rosyjskiego	129	111	86%
816029_Operator urządzeń przetwórstwa owocowo-warzywnego	112	100	89%
235302_Lektor języka francuskiego	130	109	84%
816026_Operator urządzeń przetwórstwa drobiu	83	72	87%
833202_Kierowca ciągnika siodłowego	166	109	66%
122102_Kierownik działu sprzedaży	319	164	51%
235390_Pozostali lektorzy języków obcych	93	73	78%
723103_Mechanik pojazdów samochodowych S	230	101	44%
235912_Pedagog szkolny	32	28	88%
754401_Pracownik deratyzacji, dezynfekcji i dezynsekcji	34	27	79%
333905_Tajemniczy klient (mystery shopper)	92	50	54%
513202_Barman	214	86	40%
962201_Pracownik prac dorywczych	164	71	43%
832203_Kierowca samochodu osobowego	210	84	40%
524201_Demonstrator wyrobów	29	23	79%

	Liczba ofert w 2011 r.	Liczba ofert w III kwartale	% ofert 2011 w kwartale
814204_Operator maszyn i urządzeń do produkcji okien z tworzyw sztucznych	163	150	92%
932911_Robotnik pomocniczy w przemyśle przetwórczym	293	197	67%
711903_Monter rusztowań	175	134	77%
331105_Pracownik scentralizowanych systemów rozliczeniowych	58	55	95%
712303_Tynkarz	558	227	41%
712301_Monter ociepleń budynków	497	201	40%
832202_Kierowca samochodu dostawczego	347	153	44%
753303_Szwaczka	227	113	50%
712101_Dekarz'	337	147	44%
261903_Asystent sędziego	88	57	65%
721404_Monter konstrukcji stalowych	179	87	49%
721208_Spawacz ręczny łukiem elektrycznym	173	85	49%
752208_Stolarz meblowy	127	69	54%
833101_Kierowca autobusu	130	69	53%
741104_Elektryk budowlany	78	49	63%
721290_Pozostali spawacze i pokrewni	292	117	40%
721204_Spawacz metodą MAG	145	71	49%
712601_Hydraulik	195	84	43%
234117_Nauczyciel techniki w szkole podstawowej	20	20	100%
721205_Spawacz metodą MIG	89	49	55%

	Liczba ofert w 2011 r.	Liczba ofert w IV kwartale	% ofert 2011 w kwartale
431202_Pracownik do spraw ubezpieczeń	76	54	71%
818206_Palacz kotłów parowych	26	23	88%
331201_Pracownik (doradca) do spraw kredytów	158	68	43%
432302_Dyspozytor transportu samochodowego	29	22	76%
251202_Specjalista do spraw rozwoju oprogramowania systemów informatycznych	122	55	45%
251102_Konsultant do spraw systemów teleinformatycznych	60	32	53%
741208_Elektromonter / konserwator urządzeń dźwignicowych	20	16	80%
742201_Monter instalacji i urządzeń telekomunikacyjnych (telemonter)	33	20	61%
911290_Pozostałe pomoce i sprzątaczki biurowe, hotelowe i podobne	110	44	40%
331103_Pośrednik finansowy	35	20	57%
816021_Operator urządzeń do przerobu ziarna zbóż	8	8	100%
731903_Wytwórca sztucznych kwiatów	9	8	89%
143990_Pozostali kierownicy do spraw innych typów usług gdzie indziej niesklasyfikowani	31	17	55%
244101_Pośrednik w obrocie nieruchomościami	56	25	45%
911202_Palacz pieców zwykłych	14	10	71%
422101_Pracownik biura podróży	19	12	63%
524502_Sprzedawca w stacji paliw	72	29	40%
341201_Asystent osoby niepełnosprawnej S	24	13	54%
511102_Steward statku morskiego	7	6	86%
226101_Lekarz dentysta	19	11	58%

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

W czteroczęściowym zestawieniu (tabela nr 13) zaprezentowano zawody sezonowe, tzn. takie, na które w dowolnym kwartale 2011 roku pojawił się popyt przewyższający 40% rocznego wolumenu ofert pracy w danym zawodzie. W skali województwa podlaskiego do skrajnie sezonowych zawodów (w przypadku których co najmniej 70% wszystkich ofert pojawiło się w jednym kwartale roku) zaliczają się m.in.: *pedagog szkolny* (88% w II kwartale) oraz *opiekun w domu pomocy społecznej* (73% w I kwartale). W regionie podlaskim w sezonie letnim (lipiec-wrzesień) do grona profesji sezonowych należy zakwalifikować *montera rusztowań* czy *elektryka budowlanego*. W ostatniej ćwierci roku, okresie w którym generalnie notowany jest niewielki popyt na pracę, zawodem sezonowym był *pracownik ds. ubezpieczeń,* jak również *pracownik (doradca ds. kredytów).*

W tabeli 14 przedstawiono rozkład popytu pojawiającego się w minionym roku w źródłach ofert pracy z wyłączeniem powiatowych urzędów pracy. Pracodawcy z pominięciem tych 14 podlaskich, powiatowych jednostek pośrednictwa pracy, co szczególnie interesujące, intensywnie poszukiwali *agentów ubezpieczeniowych* (376 ofert pracy – 63% łącznego popytu). W powiatach grodzkich poza powiatowymi urzędami pracy relatywnie częściej wystąpił popyt także na *doradców klienta*.

Tabela 14. Rozkład zawodów najczęściej poszukiwanych poza powiatowymi urzędami pracy w podlaskich powiatach

	Powiat																	
	Łączna liczba ofert w powiatach województwa podlaskiego	m. Białystok	m.Łomża	m.Suwałki	powiat białostocki	powiat augustowski	powiat bielski	powiat grajewski	powiat hajnowski	powiat kolneński	powiat łomżyński	powiat moniecki	powiat sejneński	powiat siemiatycki	powiat sokólski	powiat suwalski	powiat wysokomazowiecki	powiat zambrowski
	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N
332203_Przedstawiciel handlowy	826	375	136	74	32	17	23	17	19	11	12	13	11	14	28	6	12	26
332101_Agent ubezpieczeniowy	376	79	50	28	14	16	23	23	14	14	10	12	12	12	14	11	26	18
522301_Sprzedawca S	334	144	56	32	13	21	6	12	6	3	10	2	0	2	7	0	4	16
524902_Doradca klienta	284	160	58	26	4	8	12	2	4	2	1	0	0	0	6	0	0	1
243305_Specjalista do spraw sprzedaży	260	163	25	12	11	3	6	5	6	2	1	1	1	3	4	2	7	8
241202_Doradca finansowy	204	105	39	18	0	13	0	1	0	2	9	0	0	0	2	0	0	15
531104_Opiekunka dziecięca domowa	164	77	14	10	21	9	5	9	0	0	3	0	1	0	4	0	2	9
833203_Kierowca samochodu ciężarowego	150	26	42	6	11	3	8	10	2	1	9	0	0	0	1	0	6	25
432103_Magazynier	148	63	37	2	25	4	0	4	1	2	2	0	0	1	2	1	0	4
251401_Programista aplikacji	145	115	8	13	5	0	1	2	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
524302_Konsultant / agent sprzedaży bezpośredniej	142	42	18	6	10	6	5	8	5	4	3	3	3	9	8	0	5	7
513101_Kelner S	141	57	29	9	10	3	2	5	3	0	7	0	0	1	5	0	0	10
142001_Kierownik działu w handlu detalicznym	127	60	17	26	4	1	1	2	5	1	0	0	0	0	5	0	1	4
711202_Murarz S	118	21	24	30	5	4	0	4	1	1	12	0	0	0	6	0	4	6
243303_Przedstawiciel medyczny	115	81	12	11	0	0	0	4	0	2	0	3	0	0	0	0	0	2
832202_Kierowca samochodu dostawczego	115	25	20	12	11	2	4	0	3	1	1	4	0	0	3	0	3	26
331201_Pracownik (doradca) do spraw kredytów	111	73	17	14	0	3	0	0	0	0	0	0	0	1	1	2	0	0
931301_Robotnik budowlany	108	28	21	16	5	4	8	6	1	1	3	0	0	1	4	0	2	8
512001_Kucharz S	107	52	13	2	10	4	0	3	0	0	2	3	0	0	6	0	5	7
122102_Kierownik działu sprzedaży	102	66	11	1	7	1	2	3	1	1	0	0	0	2	4	0	2	1
951002_Dystrybutor ulotek	101	44	19	6	10	3	0	7	1	0	1	2	0	0	3	0	5	0
712301_Monter ociepleń budynków	95	59	12	1	6	2	3	5	0	0	1	0	0	0	4	0	0	2
243106_Specjalista do spraw marketingu i handlu	93	46	14	15	11	1	0	0	0	0	2	0	0	0	1	1	1	1
235301_Lektor języka angielskiego	91	80	6	0	0	0	2	0	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0
524904_Hostessa	87	48	5	6	8	8	5	1	0	1	0	0	0	3	0	0	0	2

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy WUP

2.1.3. Kwalifikacje i kompetencje poszukiwane na podlaskim rynku pracy

Wielu ekonomistów i strategów rozwoju podkreśla, iż w skali kraju wyczerpywał się będzie stopniowo potencjał wzrostu wynikający z jednej strony z poprawy alokacji zasobów dzięki działaniu mechanizmów rynkowych, z drugiej zaś ze wzrostu produktywności kapitału i pracy (właściwego dla okresu doganiania wysoko rozwiniętych gospodarek).[27] Dostępność pracowników dysponujących kwalifikacjami pożądanymi przez pracodawców jest jednym z warunków wykorzystania tego okresu transformacji. Pracodawcy przykładają różną miarę do kryteriów oceny kandydatów starających się o pracę na określonych stanowiskach. Przedstawione poniżej grupy kompetencji poszukiwanych na podlaskim rynku pracy powinny być monitorowane ze szczególną uwagą przez instytucje rynku pracy, instytucje edukacyjne oraz samorządy.

Jak pokazują przedmiotowe opracowania *„niedopasowanie kompetencji potencjalnych pracowników do potrzeb regionalnej gospodarki stanowi istotny problem podlaskiego rynku pracy. Z jednej strony w rejestrach powiatowych urzędów pracy pozostają tysiące osób bezrobotnych, z drugiej przedsiębiorcy mają poważne trudności w znalezieniu nowych pracowników z powodu braku na lokalnym rynku pracy kandydatów posiadających wymagane kwalifikacje i wykształcenie”*[28]. Dlatego niezwykle ważne jest zdiagnozowanie w jakie umiejętności i kompetencje powinni być wyposażeni absolwenci oraz osoby bezrobotne poszukujące pracy w ramach poszczególnych grup zawodowych. Poniższe zestawienie prezentuje ogólny wykaz kwalifikacji i kompetencji w przecięciu przez grupy wielkie zawodów[29].

[27] M.Kocór, A.Strzebońska, Jakich pracowników potrzebują polscy przedsiębiorcy?, PARP, Warszawa 2011, s.5
[28] „Podlaska mapa zawodów i kwalifikacji Analiza rozkładu oraz charakteru popytu na zawody i kwalifikacje województwie podlaskim ujęciu lokalnym”, Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku, Białystok 2010 s. 347
[29] Na płycie CD dołączonej do raportu można zapoznać się z pełnym wykazem kompetencji i umiejętności dla najczęściej poszukiwanych zawodów w województwie.

Tabela 15. Rozkład kwalifikacji i kompetencji poszukiwanych w woj. podlaskim w rozbiciu na grupy wielkie zawodów

	Kod grupy wielkiej[30]																			
	0		1		2		3		4		5		6		7		8		9	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Kompetencje i umiejętności																				
Doświadczenie Zawodowe	6	43	2765	83	8483	73	8508	75	2350	66	6375	71	131	83	9558	88	2983	75	2572	74
Kwalifikacje formalne (wykształcenie)	7	50	1952	59	6594	57	5049	45	1162	32	2242	25	11	7	1247	11	397	10	415	12
Cechy Osobowe	4	29	1635	49	5271	46	5106	45	612	17	2393	27	30	19	807	7	325	8	314	9
Kompetencje społeczne i obywatelskie	4	29	1615	49	4605	40	4404	39	450	13	1669	18	1	1	331	3	86	2	37	1
Kursy\ Uprawnienia	-	-	1127	34	3420	30	3727	33	370	10	893	10	23	15	898	8	2065	52	260	7
Porozumiewanie się w językach obcych	9	64	1127	34	4496	39	2318	20	493	14	1044	12	32	20	2053	19	692	17	371	11
Inne	2	14	970	29	3321	29	3854	34	507	14	1832	20	12	8	656	6	534	13	419	12
Inicjatywność i przedsiębiorczość	-	-	1234	37	3617	31	3365	30	202	6	866	10	3	2	72	1	77	2	21	1
Kompetencje informatyczne	3	21	833	25	3246	28	2457	22	699	19	932	10	-	-	105	1	28	1	12	0
Wiek	-	-	25	1	272	2	551	5	139	4	511	6	8	5	203	2	86	2	267	8
Kompetencje matematyczno-techniczne	-	-	366	11	1068	9	321	3	46	1	48	1	-	-	11	0	5	0	3	0
Kompetencje\umiejętność uczenia się	1	7	102	3	637	6	703	6	51	1	247	3	-	-	38	0	16	0	6	0
Porozumiewanie się w języku ojczystym	1	7	35	1	391	3	351	3	26	1	55	1	-	-	5	0	2	0	1	0
Świadomość i ekspresja kulturalna	-	-	21	1	48	0	66	1	4	0	64	1	1	1	6	0	1	0	14	0
RAZEM	14	100	3318	100	11542	100	11341	100	3586	100	9022	100	158	100	10907	100	4002	100	3486	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP w Białymstoku

Najszerszą, sprecyzowaną gamę oczekiwanych kompetencji, pracodawcy ofertujący w województwie podlaskim prezentowali wobec trzech grup wielkich: **techników i innego średniego szczebla, specjalistów** oraz **przedstawicieli władz publicznych, wyższych urzędników i kierowników**. W co drugim ogłoszeniu ukierunkowanym na nabór **specjalistów** pojawił się wymóg dysponowania wykształceniem formalnym, w czterech z dziesięciu postulat wykazania się kompetencjami społecznymi. Od **operatorów i monterów**

[30] Cyfry oznaczają następujące grupy zawodów: 1- Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy; 2 - Specjaliści; 3- Technicy i inny średni personel; 4 - Pracownicy biurowi; 5 - Pracownicy usług i sprzedawcy; 6 – Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy; 7 - Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy; 8 - Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń; 9 - Pracownicy przy pracach prostych, 0- Siły zbrojne.

maszyn i urządzeń pracodawcy oczekiwali w znaczącym stopniu certyfikowania się stosownymi uprawnieniami/ ukończonymi kursami (52% ofert dedykowanych osobom z tej grupy).

2.1.4. Szansa na znalezienie pracy w kształconych zawodach

Tabela 16. Zestawienie popytu (oferty pracy) i podaży (bezrobotni i absolwenci) w województwie podlaskim w 2011 roku w grupie kształconych zawodów

Lp		Absolwenci w 2011 roku	Bezrobotni 30.06.2011	Bezrobotni 31.12.2011	Różnica	Podaż (absolwenci + bezrobotni na koniec roku)	Popyt (oferty pracy w 2011 roku)	Szansa na znalezienie pracy w zawodzie[31]
1	314207_Technik rolnik	946	807	882	75	1828	7	0%
2	351203_Technik informatyk	682	319	323	4	1005	235	23%
3	331403_Technik ekonomista	573	1250	1285	35	1858	8	0%
4	422402_Technik hotelarstwa	561	153	173	20	734	4	1%
5	514105_Technik usług fryzjerskich	515	19	18	-1	533	0	0%
6	311513_Technik pojazdów samochodowych	396	1	1	0	397	4	1%
7	311504_Technik mechanik	384	1040	1106	66	1490	35	2%
8	723103_Mechanik pojazdów samochodowych	358	539	668	129	1026	230	22%
9	311204_Technik budownictwa	311	428	454	26	765	16	2%
10	514207_Technik usług kosmetycznych	282	20	27	7	309	8	3%
11	334306_Technik administracji	279	223	229	6	508	136	27%
12	311410_Technik mechatronik	240	16	27	11	267	9	3%
13	314403_Technik technologii żywności	239	82	61	-21	300	12	4%
14	512002_Kucharz małej gastronomii	230	445	516	71	746	113	15%
15	325509_Technik bezpieczeństwa i higieny pracy	192	3	6	3	198	3	2%
16	322002_Technik żywienia i gospodarstwa domowego	184	315	374	59	558	0	0%
17	351103_Technik teleinformatyk	162	8	8	0	170	7	4%

[31] Szansa na znalezienie pracy to iloraz popytu i podaży - wskaźnik wyraża procentowe prawdopodobieństwo podjęcia pracy w zawodzie na rynku ofert dostępnych publicznie (objętych monitoringiem przez WUP w Białymstoku) w 2011 roku.

18	343403_Technik organizacji usług gastronomicznych	158	111	111	0	269	3	1%
19	514101_Fryzjer	154	499	527	28	681	241	35%
20	321301_Technik farmaceutyczny	140	29	39	10	179	87	49%
21	331402_Technik agrobiznesu	133	92	105	13	238	0	0%
22	325601_Ratownik medyczny	122	31	30	-1	152	12	8%
23	325511_Technik ochrony środowiska	118	96	94	-2	212	5	2%
24	522305_Technik handlowiec	117	230	244	14	361	244	68%
25	541415_Technik ochrony fizycznej osób i mienia	115	0	0	0	115	0	0%
26	311408_Technik elektronik	107	208	195	-13	302	26	9%
27	333107_Technik logistyk	98	6	13	7	111	3	3%
28	522301_Sprzedawca	98	3374	3609	235	3707	1835	50%
29	314202_Technik architektury krajobrazu	96	11	15	4	111	2	2%
30	712904_Technolog robót wykończeniowych w budownictwie	96	87	102	15	198	39	20%
31	613003_Rolnik	95	545	556	11	651	1	0%
32	311922_Technik technologii drewna	94	210	214	4	308	25	8%
33	311512_Technik mechanizacji rolnictwa	88	214	209	-5	297	0	0%
34	751201_Cukiernik	85	453	525	72	610	82	13%
35	311303_Technik elektryk	85	188	169	-19	254	54	21%
36	341203_Opiekun w domu pomocy społecznej	81	24	29	5	110	30	27%
37	311104_Technik geodeta	81	74	72	-2	153	46	30%
38	834103_Mechanikopera tor pojazdów i maszyn rolniczych	79	377	413	36	492	6	1%
39	325402_Technik masażysta	76	51	60	9	136	61	45%
40	741203_Elektromechani k pojazdów samochodowych	76	64	64	0	140	64	46%
41	512001_Kucharz	72	674	749	75	821	566	69%
42	324002_Technik weterynarii	68	43	34	-9	102	19	19%
43	741201_Elektromechani k	67	52	87	35	154	45	29%
44	532102_Opiekun medyczny	64	2	2	0	66	37	56%
45	314301_Technik leśnik	62	65	63	-2	125	9	7%

46	752205_Stolarz	61	651	666	15	727	254	35%
47	431103_Technik rachunkowości	59	5	9	4	68	4	6%
48	711202_Murarz	46	852	958	106	1004	1117	100%
49	751204_Piekarz	40	523	578	55	618	118	19%
50	314203_Technik hodowca koni	37	4	11	7	48	0	0%
51	333906_Technik organizacji reklamy	34	3	4	1	38	1	3%
52	325905_Opiekunka dziecięca	33	105	108	3	141	165	100%
53	741103_Elektryk	33	27	48	21	81	245	100%
54	333108_Technik spedytor	26	8	7	-1	33	1	3%
55	325101_Asystentka stomatologiczna	26	4	4	0	30	39	100%
56	513101_Kelner	25	300	325	25	350	471	100%
57	712204_Posadzkarz	25	67	74	7	99	285	100%
58	723310_Mechanikmonter maszyn i urządzeń	23	9	11	2	34	29	85%
59	712604_Monter instalacji i urządzeń sanitarnych	22	32	51	19	73	158	100%
60	311209_Technik urządzeń sanitarnych	21	23	23	0	44	5	11%
61	721306_Blacharz samochodowy	20	77	94	17	114	80	70%
62	325907_Terapeuta zajęciowy	20	37	42	5	62	21	34%
63	341201_Asystent osoby niepełnosprawnej	20	6	11	5	31	24	77%
64	321103_Technik elektroradiolog	18	24	35	11	53	18	34%
65	322001_Dietetyk	18	19	38	19	56	15	27%
66	411004_Technik prac biurowych	18	482	481	-1	499	912	100%
67	321402_Technik dentystyczny	17	36	36	0	53	16	30%
68	311206_Technik drogownictwa	17	21	20	-1	37	1	3%
69	311911_Technik cyfrowych procesów graficznych	15	0	0	0	15	0	0%
70	722307_Operator obrabiarek skrawających	14	4	6	2	20	15	75%
71	751105_Rzeźnikwędliniarz	14	205	197	-8	211	112	53%
72	422103_Technik obsługi turystycznej	13	62	56	-6	69	9	13%
73	311208_Technik inżynierii środowiska i melioracji	13	39	51	12	64	1	2%
74	713201_Lakiernik	11	5	7	2	18	59	100%

75	314205_Technik ogrodnik	10	118	114	-4	124	7	6%
76	713101_Malarztapeciarz	7	42	47	5	54	15	28%
77	611303_Ogrodnik	5	17	14	-3	19	30	100%
78	721301_Blacharz	4	50	45	-5	49	98	100%
79	753402_Tapicer	2	58	57	-1	59	46	78%
80	722204_Ślusarz	1	1199	1265	66	1266	334	26%
81	753105_Krawiec	1	1086	1116	30	1117	253	23%
82	732301_Introligator	1	6	8	2	9	6	67%
83	712101_Dekarz	1	49	47	-2	48	337	100%
	Razem	10030	20153	21575	1422	31605	10694	

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy, analiza bazy bezrobotnych, badanie CAWI

Badając szanse absolwentów szkół ponadgimnazjalnych w 2011 roku na znalezienie pracy w zawodzie dokonano zestawienia popytu (ilości ogłoszeń) oraz podaży (liczba absolwentów oraz liczba zarejestrowanych bezrobotnych). Porównano także liczbę bezrobotnych na koniec I (stan na 30.06.2011) i II półrocza (stan na 31.12.2011), aby zweryfikować czy w końcu okresu sprawozdawczego przybyło bezrobotnych względem pierwszej połowy roku. W sytuacji znaczącego przyrostu liczby osób zarejestrowanych jako bezrobotne w II półroczu możemy mieć do czynienia z zasilaniem szeregów osób bezrobotnych przez absolwentów, którzy znaleźli się na rynku pracy z końcem czerwca.

Wśród kształconych zawodów w skali województwa znaczący przyrost zarejestrowanych bezrobotnych w analizowanym okresie objął *mechaników pojazdów samochodowych, cukierników i murarzy*. Co pozytywne, liczba poszukujących zatrudnienie pomiędzy czerwcem i grudniem 2011 zmniejszyła się w odczuwalnej skali m.in. w przypadku *technika technologii żywności, technika elektryka, technika elektronika*. Szansa na znalezienie pracy przez przedstawicieli podlaskich profesji – w ujęciu prezentowanej statystyki – wygląda silnie zróżnicowanie. Bardzo dobre perspektywy znalezienia angażu w roku 2011 mieli przedstawiciele dwunastu zawodów, w których przypadku ofertowany popyt przekraczał podlaską podaż (m.in. *kelnerzy, posadzkarze, elektrycy*). W przypadku *rolników* oraz *techników rolników* trudno jest w pełni ocenić jak duże jest (nie)dopasowanie popytu do podaży, gdyż osoby te w przeważającej mierze znajdują zatrudnienie w rodzinnych gospodarstwach rolnych (popyt nie jest w tych przypadkach upubliczniany).

2.1.5. Zawody deficytowe, zrównoważone i nadwyżkowe

Uwzględniając trzy przyjęte w analizie parametry: liczbę bezrobotnych, liczbę absolwentów oraz liczbę ofert pracy można skonstruować syntetyczny wskaźnik sytuacji danego zawodu na rynku pracy. W celu otrzymania syntetycznego wskaźnika So przeprowadzono następujące transformacje:

Standaryzacja zmiennych. Wartości zmiennych **O** („Ogłoszenia"), **B** („Bezrobotni"), **A** („Absolwenci") wyrażono w relacji do średniej E(.) i odchylenia standardowego D(.).

$$S_{\mathrm{O}} = \frac{x - E(\mathrm{O})}{D(\mathrm{O})} \quad S_{\mathrm{B}} = \frac{x - E(\mathrm{B})}{D(\mathrm{B})} \quad S_{\mathrm{A}} = \frac{x - E(\mathrm{A})}{D(\mathrm{A})}$$

Standaryzacja zmiennych pozwala na ich porównywalność względem skali i zróżnicowania. Każdy zawód uzyskuje charakterystykę ukazującą jak silnie odchyla się od wartości średniej – w tym sensie uzyskujemy jego względne (względem przeciętnego) położenie tego zawodu z uwagi na popyt i podaż pracy.

Klasyfikowanie zawodów. Następnie przyjęto założenie, iż zawody deficytowe to takie, w których iloraz popytu do sumy popytu i podaży jest większy niż 0,6. Przykład: popyt na *zbrojarzy* – 848 ogłoszeń, podaż *zbrojarzy*- 44; wynik ilorazu: 848/(848+44)= 848/892= 0,95. Zawody zrównoważone i nadwyżkowe, zostały obliczane analogicznie wg poniższego schematu:

Deficytowe	Zrównoważone	Nadwyżkowe
$\frac{Popyt}{Popyt + Podaż} > 0{,}6$	$0{,}4 \geq \frac{Popyt}{Popyt + Podaż} \leq 0{,}6$	$\frac{Popyt}{Popyt + Podaż} < 0{,}4$

Nadawanie wag. Przy konstrukcji wskaźnika rozpatrzono „wagę" zawodu, tzn. sumaryczną wielkość podaży i popytu, w celu wychwycenia zawodów, które generują największą liczbę bezrobotnych oraz tych, na które napłynęło najwięcej ofert pracy. Dzięki temu zawody mało znaczące, z marginalną ilością ofert, bądź bezrobotnych miały zmniejszone prawdopodobieństwo osiągnięcia w rankingu wyższego miejsca niż zawód o dużej ilości ogłoszeń bądź bezrobotnych w województwie.

Finalnie z kombinacji i przeliczeń powyższych wymiarów (standaryzacji, klasyfikowania zawodów i ważenia danych) powstał wskaźnik zawodów deficytowych, nadwyżkowych i zrównoważonych (prezentowany począwszy od tabeli nr. 17). Jeśli zawód charakteryzuje się niewielką, zbilansowaną liczbą ogłoszeń, liczbą bezrobotnych i liczbą absolwentów, to $\Delta \to 0$ wskaźnik dąży do 0. W konstrukcji wskaźnika przyjęto założenie, że niekorzystne położenie zawodu (osoby poszukującej pracy w danym zawodzie) będzie konsekwencją tego, że w danym zawodzie notuje się wysoki poziom bezrobocia, dużą liczbę absolwentów (o ile są oni kształceni w zawodzie) oraz małą liczbę ogłoszeń. Wówczas wskaźnik przyjmie wartości ujemne. Natomiast jeżeli popyt znacząco przewyższa podaż wskaźnik przyjmie wysokie wartości dodatnie.

Tabela 17. Zestawienie zawodów deficytowych, zrównoważonych i nadwyżkowych w województwie podlaskim[32]

	Zawód	Liczba ogłoszeń w 2011	Podaż pracy 2011	Wartość wskaźnika
TOP 10 DEFICYTOWYCH ZAWODÓW	332203_Przedstawiciel handlowy	3252	156	0,76
	833203_Kierowca samochodu ciężarowego	1652	422	0,30
	515303_Robotnik gospodarczy	1805	796	0,24
	711501_Cieśla	902	18	0,21
	243305_Specjalista do spraw sprzedaży	849	24	0,20
	711404_Zbrojarz	848	44	0,19
	524902_Doradca klienta	700	61	0,15
	332101_Agent ubezpieczeniowy	599	23	0,14
	341202_Opiekun osoby starszej S	564	9	0,13
	712303_Tynkarz	558	54	0,12
TOP 10 ZRÓWNOWAŻONYCH	512001_Kucharz S	566	821	-0,06
	911207_Sprzątaczka biurowa	421	587	-0,04
	513101_Kelner S	471	350	0,03
	522305_Technik handlowiec S	244	361	-0,03
	711202_Murarz S	1117	1004	0,03
	931205_Robotnik drogowy	332	228	0,03
	941201_Pomoc kuchenna	309	209	0,02
	713102_Malarz budowlany	259	358	-0,02
	432103_Magazynier	475	388	0,02
	222101_Pielęgniarka	219	146	0,02
TOP 10 NADWYŻKOWYCH	522301_Sprzedawca S	1835	3707	-0,45
	331403_Technik ekonomista S	8	1858	-0,45
	314207_Technik rolnik S	7	1828	-0,44
	311504_Technik mechanik S	35	1430	-0,34
	722204_Ślusarz S	334	1266	-0,22
	753105_Krawiec S	253	1117	-0,21
	723103_Mechanik pojazdów samochodowych S	230	1002	-0,18
	351203_Technik informatyk S	235	997	-0,18
	311204_Technik budownictwa S	16	749	-0,17
	422402_Technik hotelarstwa S	4	686	-0,16

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy, analiza bazy bezrobotnych, badanie CAWI

W województwie podlaskim w grupie zawodów deficytowych w 2011 roku wystąpili najradykalniej *przedstawiciele handlowi, kierowcy samochodów ciężarowych*. Wśród skrajnych przykładów zawodów nadwyżkowych na Podlasiu plasują się *sprzedawcy* oraz reprezentanci trzeciej grupy wielkiej zawodów (*technicy ekonomiści* oraz *technicy mechanicy).* Wśród zawodów zrównoważonych cechujących się jednoczesnym wysokim strumieniem popytu i podaży pracy są m.in. *murarze* (ok. 1,1 tys. ofert pracy przy podaży rzędu 1,0 tys. osób).

[32] Pełne zestawienie zawodów nadwyżkowych, zrównoważonych i deficytowych zamieszczone jest na płycie CD dołączonej do raportu

2.1.6. Kondycja wybranych branż województwa podlaskiego – scenariusz rozwoju regionu

Zaprezentowana poniżej kondycja wybranych sektorów podlaskiej gospodarki stanowi wynik syntezy ocen ekspertów zaangażowanych w badaniu realizowanym przez WSFiZ w Białymstoku. Eksperci oceniając podlaski rynek pracy wskazywali branże „ofensywne" (uznawana jako te, które będą generowały wzrost zatrudnienia w najbliższych latach) oraz branże „defensywne" (potencjalnie objęte nieincydentalną redukcją etatów).[33]

Branża medyczna

Redukcja zatrudnienia w publicznym sektorze zdrowia odnotowywana w roku 2011 i 2012 nie spowoduje wzrostu bezrobocia – rozrastający się sektor prywatnej opieki zdrowotnej przejmie osoby zwalniane. *„Publiczna służba zdrowia, jest na tyle połączona z prywatną, że osoby są w stanie znaleźć zatrudnienie w prywatnych placówkach zdrowia i te osoby są cenione*" (wywiad B2; firma doradztwa personalnego) Co więcej istnieje przekonanie, iż szansą województwa podlaskiego jest wzmacnianie koncentracji liczby podmiotów działających w szeroko definiowanym sektorze medycznym. Nośna koncepcja Podlasia jako medycznego zaplecza kraju posiada po pierwsze silne fundamenty bazowe[34], po drugie stanowi racjonalne zagospodarowanie szybko rosnącego (w efekcie przemian cywilizacyjnych, wydłużania się przeciętnej długości trwania życia) rynkowego segmentu usług medycznych. *„Dużo mówi się, że Podlasie stanie się takim zapleczem medycznym złożonym z placówek nastawionych na opiekę geriatryczną, placówek medycznych, placówek badawczo-medycznych"* (wywiad Ł1; agencja zatrudnienia). Udany rozkwit sektora medycznego będzie uzależniony m.in. od stałego dopływu zasobów pracy dysponujących wyspecjalizowanymi kwalifikacjami. *„Mamy kilka firm, które produkują dla sektora medycznego, tam już się odczuwa brak rąk do pracy w zawodach bardzo wyspecjalizowanych, które wymagają zdecydowanie większych kwalifikacji, umiejętności*" (wywiad B2; firma doradztwa personalnego)

[33] Pogłębione indywidualne wywiady zostały przeprowadzone w drugiej połowie lutego 2012 roku z sześcioma ekspertami – pracownikami urzędów pracy, prywatnej agencji zatrudnienia, firmy doradztwa personalnego.
[34] *„Były przeprowadzane badania, w których zastanawialiśmy się nad połączeniem sektora usług geriatrycznych z dosyć dobrym zapleczem medycznym naszego województwa*" (wywiad S3, urząd pracy)

Przemysł elektromaszynowy

W najbliższych latach w opinii ekspertów podlaskiego rynku zatrudnienia i polityki gospodarczej powinna się utrzymywać dobra kondycja przemysłu maszynowego. W grupie liderów wzrostu *„wskazałbym producentów maszyn i urządzeń, czyli szeroko rozumiany przemysł maszynowy; rzeczywiście jest kilka firm, które ostatnimi czasy dobrze się rozwinęły i myślę, że dobrze rokują na przyszłość*" (wywiad S4, urząd pracy). Potwierdzeniem optymistycznej przyszłości sektora są m.in. zaprezentowane w serii „Analiza kluczowych sektorów województwa podlaskiego" scenariusze rozwoju sektora producentów maszyn – zaprezentowany scenariusz najbardziej prawdopodobny tego sektora jest zbliżony do scenariusza optymistycznego w większości grup czynników.[35]

Branża informatyczna

Potencjał rozwoju województwa podlaskiego drzemie w branży informatycznej, zewnętrzne firmy i koncerny technologii IT, które dotąd dokonywały swoistego drenażu mózgów regionów peryferyjnych (w tym podlaskiego) zmieniają swoją politykę. Coraz częściej podmioty te otwierają swoje filie, oddziały w ośrodkach lokalnych, także województwa podlaskiego, czego dowodem jest zwiększanie się liczby ofert gwarantujących pracę „na miejscu", *„firmy, które wcześniej próbowały pozyskać pracowników i ściągnąć ich do swoich placówek w kraju, w tej chwili raczej stawiają na otwieranie oddziałów swoich placówek tutaj i zatrudnianie informatyków, programistów z naszego województwa*" (wywiad Ł1; agencja zatrudnienia). Przekonanie o znaczącym perspektywicznie wpływie branży informatycznej na województwo podlaskie nie jest jednak powszechne. Dostrzegalny dynamizm sektora IT w kraju niekoniecznie odnotowany będzie w skali regionu – znaczenie sektora *„mogłabym ocenić na poziomie obecnym, myślę, że nie będzie to branża mocno rozwojowa*" (wywiad B2; firma doradztwa personalnego)

Centra naukowo-technologiczne

Potencjał rozwojowy województwa uaktywniony powinien zostać przez parki naukowo-technologiczne (Białystok, Suwałki), za wcześnie jest jednak aby określić skalę wpływu tych przedsięwzięć na rynek zatrudnienia. W parkach naukowo-technologicznych

[35] Zob. *Analiza kluczowych sektorów województwa podlaskiego – sektor producentów maszyn i urządzeń, w tym maszyn rolniczych*, WUP w Białymstoku, Białystok 2011, s. 149 i n.

plasować się będą firmy reprezentujące sektor naukowy, badawczy, nowe technologie, firmy które *„z samego założenia muszą postawić na rozwój nowych technologii i innowacje”* (wywiad Ł1; agencja zatrudnienia). Sprzyjać to powinno wystąpienia efektów mnożnikowych w skali regionu.

Branża spożywcza

W opinii ekspertów w województwie podlaskim w najbliższych latach dostrzegane będzie zmniejszanie się znaczenia (w kontekście skali popytu na pracę) sektora przetwórstwa spożywczego. Zachodzące przeobrażenia technologiczne (postępująca automatyzacja) powodują rugowanie szeregu grup pracowników. *„Rynek jest już na tyle nasycony, jeśli chodzi o spółdzielnie mleczarskie, czy też sektor przetwórstwa rolniczego. Uważam, że tutaj będą następowały redukcje miejsc pracy”* (wywiad B2; firma doradztwa personalnego). Kurczenie się liczby osób utrzymujących się z pracy w przemyśle spożywczym postępować będzie równolegle ze zmniejszaniem się osób pracujących w rolnictwie (przy zachowaniu wielkości produkcji rolnej).

Branża oświatowa

Tendencje ogólnokrajowe w obszarze oświaty z całą pewnością negatywnie wpłyną na podlaski rynek zatrudnienia nauczycieli i administracji szkolnej. Niekorzystne tendencje demograficzne (o różnym nasileniu w przekrojach powiatowych) skutkują zmniejszaniem się liczby uczniów w szkołach wszystkich poziomów kształcenia. W roku 2012 i kolejnych zapadną nieincydentalnie decyzje o likwidacji placówek na obszarach najmniej „efektywnych” ekonomicznie (proces ten będzie postępował w najbliższych latach). Co pesymistyczne *„nie będzie takich możliwości, by osoby zatrudnione w oświacie wchłonął rynek prywatny*” (wywiad B2; firma doradztwa personalnego). Potwierdzeniem powyższego są plany likwidacji ok. 120 placówek oświatowych na Podlasiu - zgłoszonych Kuratorium Oświaty w Białymstoku przez samorządy województwa podlaskiego (w lutym 2012 roku).[36]

[36] W grupie placówek zgłoszonych do likwidacji znajduje się m.in. 81 placówek zamykanych w efekcie zmian w systemie edukacji (z mocy ustawy likwidowane są licea profilowane i technika uzupełniające). Zob. wypowiedź rzeczniczki kuratorium M.Palanis. http://wiadomosci.onet.pl/regionalne/bialystok/podlaskie-plany-likwidacji-szkol,1,5047157,wiadomosc.html

2.1.7. Rekomendacje operacyjne w ujęciu regionalnym (na poziomie województwa)

Rynek pracy konstytuują zawierane przez pracodawców i pracobiorców transakcje wymienne, określające z jednej strony ilość i cechy oferowanej pracy, a z drugiej - jej cenę i warunki wykonywania. Rynek pracy umożliwia nawiązywanie współpracy pracodawców i pracobiorców, przy czym w zależności od relacji popytu i podaży, strony najczęściej nie mają równoważnych możliwości kształtowania warunków tej kooperacji. W gospodarce wolnorynkowej większą przewagą w definiowaniu warunków tej współpracy dysponują pracodawcy, co nie wyklucza okresowego lub fragmentarycznego występowania również sytuacji przeciwstawnej.

Podłożem kształtowania stosunków na rynku pracy są decyzje podejmowane przez uczestniczące w nim podmioty. Jest to gra wielu aktorów, w różny sposób komunikujących się ze sobą i podejmujących decyzje na podstawie dostępnych im informacji, w tym zwłaszcza informacji o warunkach oferowanych przez pozostałych jej uczestników. Poza pracodawcami i pracobiorcami w te relacje wkraczają inne podmioty, które zmieniają warunki ich kształtowania. Mogą one przede wszystkim ułatwiać osiągnięcie równowagi – poprzez np. łagodzenie skutków nadwyżki podaży pracy (walka z bezrobociem), ułatwianie dostosowania podaży pracy do potrzeb pracodawców (szkolenia), obsługę informacyjną poszukujących pracy lub pracowników (pośrednictwo pracy) lub poprzez wpływanie na wielkość popytu na pracę (stymulowanie tworzenia miejsc pracy ogółem lub dla niektórych, np. niepełnosprawnych). Podmiotami tego rynku są więc nie tylko pracodawcy i pracobiorcy, ale także instytucje regulujące lub zmieniające warunki wymiany.

Rozpatrując aktualną sytuację na podlaskim (i krajowym) rynku pracy wyodrębnić należy pięć grup podmiotów, które podejmują swoje decyzje na podstawie informacji z rynku pracy. Są to: 1) **pracodawcy**, którzy na podstawie informacji z rynku pracy podejmują decyzje o wielkości zatrudnienia, poziomie płac, zmianach technologicznych, 2) **pracobiorcy**, którzy wykorzystują te informacje do decyzji o podjęciu czy zmianie zatrudnienia, działaniach edukacyjnych, dyscyplinie i wydajności pracy, 3) **podmioty sfery regulacyjnej**, wpływające na sytuację na rynku pracy poprzez oddziaływania na pracodawców i/lub pracobiorców (samorządy, związki zawodowe, stowarzyszenia pracodawców), 4) **instytucje świadczące różnego rodzaju usługi** dla pracodawców

i pracobiorców - w postaci szkoleń, pośrednictwa pracy, poradnictwa zawodowego (urzędy pracy, agencje zatrudnienia, firmy doradztwa personalnego, agencje szkoleniowe), 5) **instytucje kształcenia formalnego** (socjalizujące m.in. kolejne roczniki przyszłej podaży pracy).

Wszystkie podmioty aktywnie obecne na rynku pracy potrzebują do swoich decyzji i działań informacji dotyczących jego specyfiki oraz właściwości. Zmusza to je do obserwowania i bieżącego aktualizowania informacji o tym rynku, tym samym występuje konieczność zaspokojenia potrzeb informacyjnych. Potrzeby informacyjne uczestników rynku pracy wynikają z rodzaju podejmowanych przez nie decyzji. Pracodawcy zainteresowani są informacjami o poszukujących pracy, a pracobiorcy – o ofertach pracy. Te informacje są generowane i pozyskiwane przez poszczególnych uczestników rynku pracy we własnym zakresie i na swój użytek. W warunkach względnie zrównoważonego rynku pracy ten mechanizm pozwala na zrealizowanie celów obu jego stron, a pojawiające się w okresie poszukiwania pracy tzw. bezrobocie frykcyjne jest traktowane jako stan naturalny, występujący w każdej gospodarce, także w warunkach pełnego zatrudnienia.[37]

Problem pojawia się w przypadku narastania nierównowagi na rynku pracy, najczęściej oznaczającej trwałe utrzymywanie (bądź zwiększanie) poziomu bezrobocia. [38] Taka sytuacja osłabia pozycję poszukujących pracy względem pracodawców – także w zakresie dostępu informacji z rynku pracy. Poszukiwanie pracowników opiera się na różnych metodach i każdy pracodawca może wykorzystywać własne sposoby upubliczniania informacji o wolnych miejscach pracy. Oferty mogą więc być rozpowszechniane tylko przez pracodawców lub osoby u nich już zatrudnione (bezpośrednie kontakty), na tablicach ogłoszeń, za pomocą mediów (ogłoszenia), przez zgłoszenie do urzędu pracy, za pośrednictwem firm świadczących usługi poszukiwania pracowników itp. Dostępne są szacunki, iż informacja o 2/3 ofert pracy jest znana tylko pracownikom danej instytucji i przez nich dociera tylko do niewielkiego kręgu znajomych (oligarchiczny obieg informacji). Na ofertę mogą więc odpowiedzieć tylko ci, którzy o niej się dowiedzą, a nie wszyscy, którzy pracy w danym czasie szukają i odpowiadają wymogom pracodawcy. Dodatkowym

[37] *Podstawy ekonomii*, red. R.Milewski, PWN, Warszawa 1998, s. 538
[38] *Uwarunkowania rynku pracy w Polsce. Aspekty regionalne*, red. R.Horodeński, C.Sadowska – Snarska, Białystok – Warszawa 2010, s. 374 i n.

problemem są czynniki przestrzenne. Powstaje więc asymetria informacyjna, stawiająca w korzystniejszej sytuacji oferujących pracę, niż jej poszukujących.

Problemy ekonomiczne i społeczne, które rodzi bezrobocie, powodują, że aktywnymi podmiotami rynku pracy są również instytucje sfery regulacyjnej, monitorujące ten rynek i podejmujące na nim działania interwencyjne. Wykorzystują one istniejące lub tworzone dla ich potrzeb systemy informacyjne, a także wykorzystują potencjał ekspertów rynków pracy, wykorzystują (np. zlecając) prowadzenie stałych bądź incydentalnych badań nad rynkiem pracy, monitorują trendy i procesy przeobrażające stan rynku.

Adresat rekomendacji		
Instytucje samorządu wojewódzkiego:	Instytucje edukacyjne:	Instytucje rynku pracy:
1. monitoring profili branżowych przedsiębiorców uruchamiających działalność gospodarczą w granicach specjalnych enklaw ekonomicznych i rozwojowych województwa (parki naukowo-technologiczne, specjalne strefy ekonomiczne, parki przemysłowe) i cykliczne upublicznianie informacji nt. profili inwestorów 2. wspieranie tworzenia sieci współpracy i powiązań podmiotów gospodarczych z sektora medycznego w kontekście długoterminowego kształtowania wojewódzkiego brandu (Podlasie medycznym zapleczem kraju) 3. tworzenie warunków do większego zaangażowania przedsiębiorców w kształtowanie programu i kształtu praktyk szkolnictwa zawodowego 4. wparcie promocyjne i marketingowe zmierzające do zwiększenia skali zainteresowania kształceniem zawodowym wśród mieszkańców regionu	1. wypracowanie modelu organizacji kształcenia zawodowego w krótkich cyklach „życia kierunku" – oferty elastycznie reagującej na dynamiczne potrzeby gospodarki regionu 2. wykorzystywanie analiz statystycznych i ekonomicznych (głównie bieżących analiz płacowych – m.in. publikacji WUP) dotyczących danego zawodu (grupy zawodów) w kontekście promowania profesji w środowisku potencjalnych kandydatów do zawodów	1. badanie" losów" stanowisk pracy dotowanych/uruchamianych ze środków powiatowych urzędów pracy (w tym „losów" samozatrudnienia) 2. uruchamianie szkoleń i kursów przekwalifikujących kierowanych do przedstawicieli skrajnie nadwyżkowych zawodów

2.1.8. Wizualizacje wybranych właściwości podlaskiego rynku pracy

Rynek pracy jest miejscem zetknięcia się poszukujących pracy z jej oferentami. Kluczowymi jego podmiotami są pracobiorcy i pracodawcy, a relacje między nimi tworzą charakterystykę tego rynku. Rynek pracy funkcjonuje w określonej przestrzeni, a płynące z niego informacje mają wymiar przestrzenny. Ten wymiar cechuje zarówno pracodawców, jak i pracobiorców – wyraża go konkretny punkt lub obszar na mapie, określający ich lokalizację lub obszar aktywności. Wymiar przestrzenny jest ważny dla wszystkich aktorów tego rynku: pracodawca związany jest z określonym punktem lub obszarem geograficznym, wynikającym z jego lokalizacji i zasięgu działania (te cechy przestrzenne determinują zwykle jego oferty pracy); pracobiorca związany jest zaś z miejscem zamieszkania lub pobytu i poszukuje pracy wokół tego miejsca. O relacjach między popytem i podażą na rynku pracy przesądzają więc nie tylko ich charakterystyki ilościowe i jakościowe, ale również czynniki przestrzenne. [39]

Na mapach poniżej zostały przedstawione wybrane charakterystyki podlaskiego rynku pracy w roku 2011. W pierwszej kolejności (mapy nr 1-4) zaprezentowano rozkład powiatowego popytu na przedstawicieli dwudziestu najliczniej poszukiwanych zawodów na Podlasiu. Ukazane wizualizacje informują o skali głębokości lokalnych rynków pracy w odniesieniu do popytu na pracę reprezentantów poszczególnych profesji. Po drugie w sposób graficzny (mapy nr 5-6) przedstawiono sezonowe (kwartalne) zróżnicowanie popytu na pracę w województwie podlaskim. Następnie ukazano kontrasty pomiędzy powiatami w zakresie wielkości rynku pracy (mapa nr 7), sygnalnie zwizualizowano rozdźwięk oczekiwań lokalnych pracodawców w zakresie wybranych kompetencji (mapa nr 8). Na dwóch ostatnich mapach zobrazowano zawody, których dysponenci w minionym roku mieli najmniejsze szanse na znalezienie zatrudnienia w powiecie zamieszkania.

[39] A.Kopczuk. L.Kropiwnicki, *Zastosowanie narzędzi GIS w analizie regionalnego rynku pracy*, (w:) *Uwarunkowania rynku pracy w Polsce. Aspekty regionalne*, red. R.Horodeński, C.Sadowska – Snarska, Białystok – Warszawa 2010, s. 427

Mapa 1. Skala ofert pracy na przedstawicieli danego zawodu w 2011 roku - zawody poszukiwane najczęściej (top 1-5)

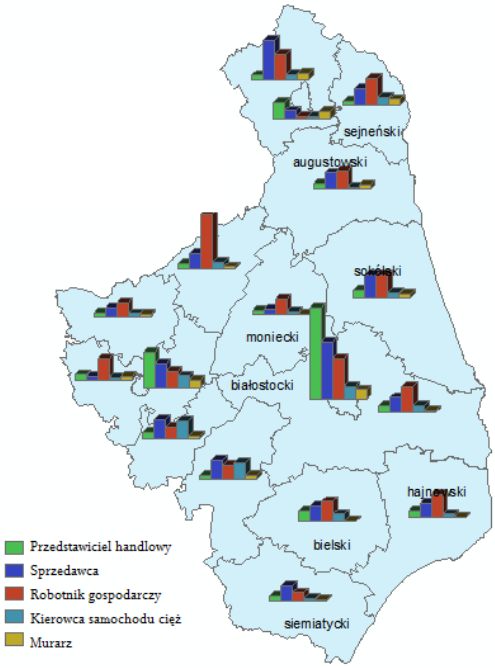

Źródło: opracowanie własne przy wykorzystaniu programu ArcGis

Mapa 2. Skala ofert pracy na przedstawicieli danego zawodu w 2011 roku - zawody poszukiwane najczęściej (top 6-10)

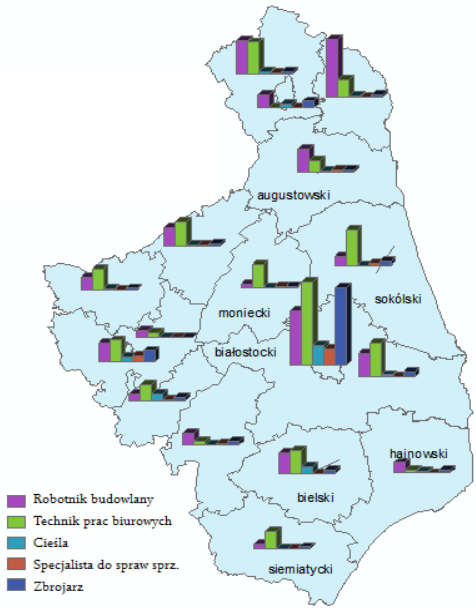

Źródło: opracowanie własne przy wykorzystaniu programu ArcGis

Mapa 3. Skala ofert pracy na przedstawicieli danego zawodu w 2011 roku - zawody poszukiwane najczęściej (top 11-15)

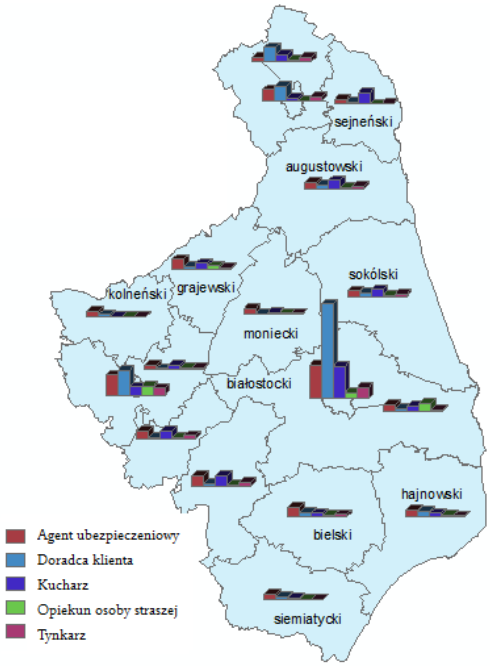

Źródło: opracowanie własne przy wykorzystaniu programu ArcGis

Mapa 4. Skala ofert pracy na przedstawicieli danego zawodu w 2011 roku - zawody poszukiwane najczęściej (top 16-20)

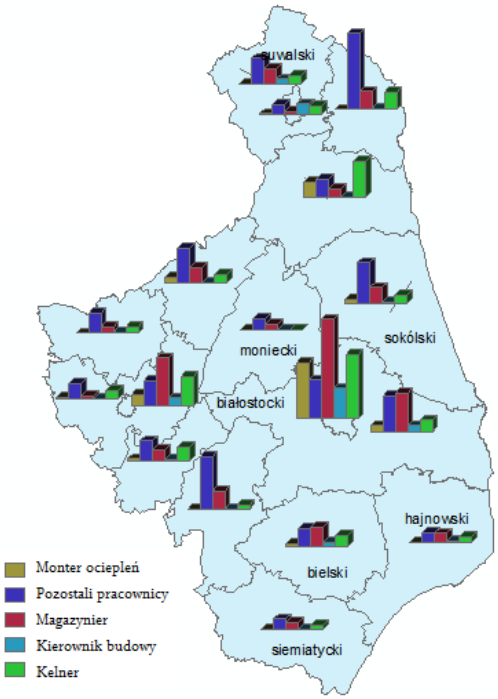

Źródło: opracowanie własne przy wykorzystaniu programu ArcGis

Mapa 5. Skala sezonowości popytu na pracę w podlaskich powiatach - rozkład wielkości popytu w ujęciu kwartałów 2011 roku

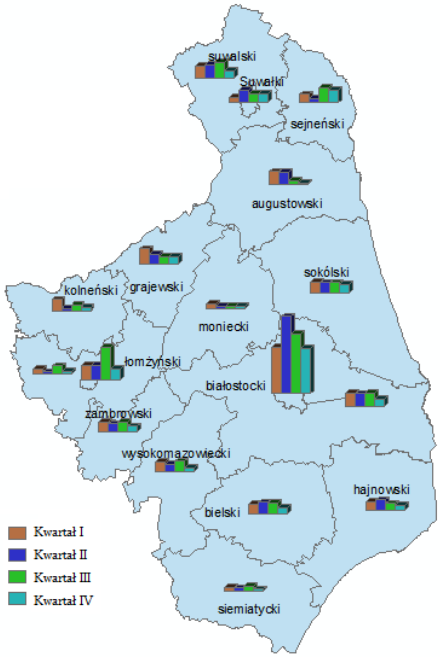

Źródło: opracowanie własne przy wykorzystaniu programu ArcGis

Mapa 6. Skala sezonowości popytu na pracę w podlaskich powiatach - rozkład wielkości popytu w ujęciu kwartałów 2011 roku

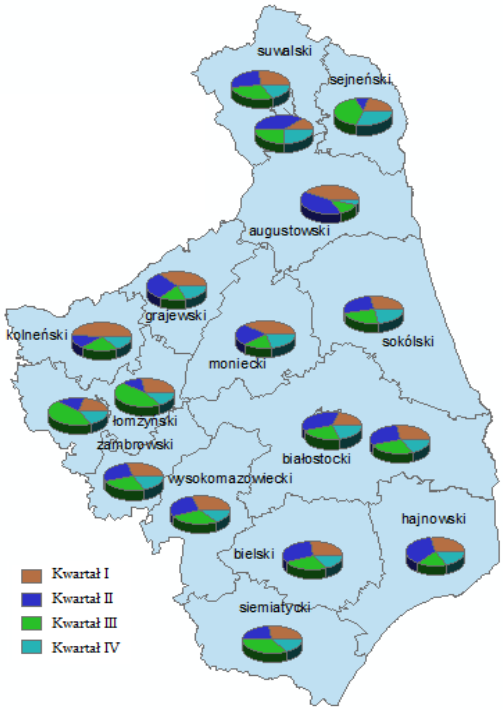

Źródło: opracowanie własne przy wykorzystaniu programu ArcGis

Mapa 7. Zróżnicowanie głębokości rynku pracy w województwie podlaskim - rozkład liczby ofert pracy w 2011 roku w ujęciu powiatowym

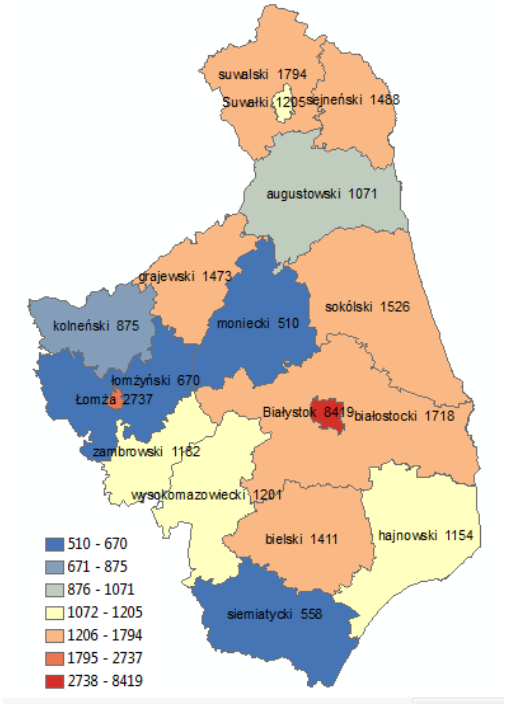

Źródło: opracowanie własne przy wykorzystaniu programu ArcGis

Mapa 8. Zróżnicowanie preferencji podlaskich pracodawców w zakresie wybranych, poszukiwanych kompetencji potencjalnych pracowników w 2011 roku

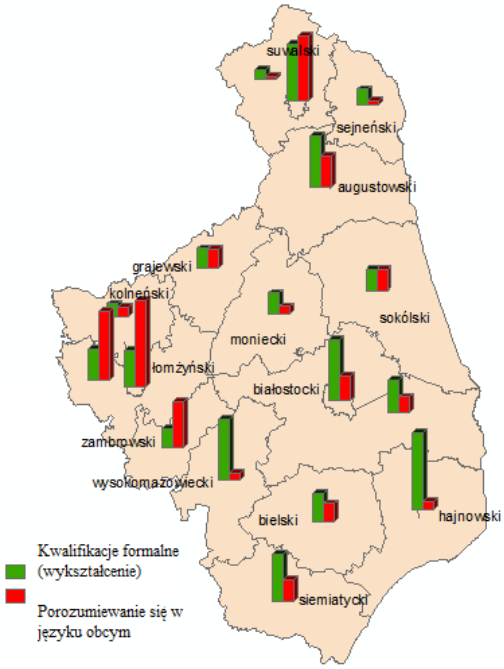

Źródło: opracowanie własne przy wykorzystaniu programu ArcGis

Mapa 9. Zawody o najmniejszych szansach zatrudnienia (najwyższe wskaźniki ilorazu podaży i popytu) w I półroczu 2011 - top 3 w danym powiecie

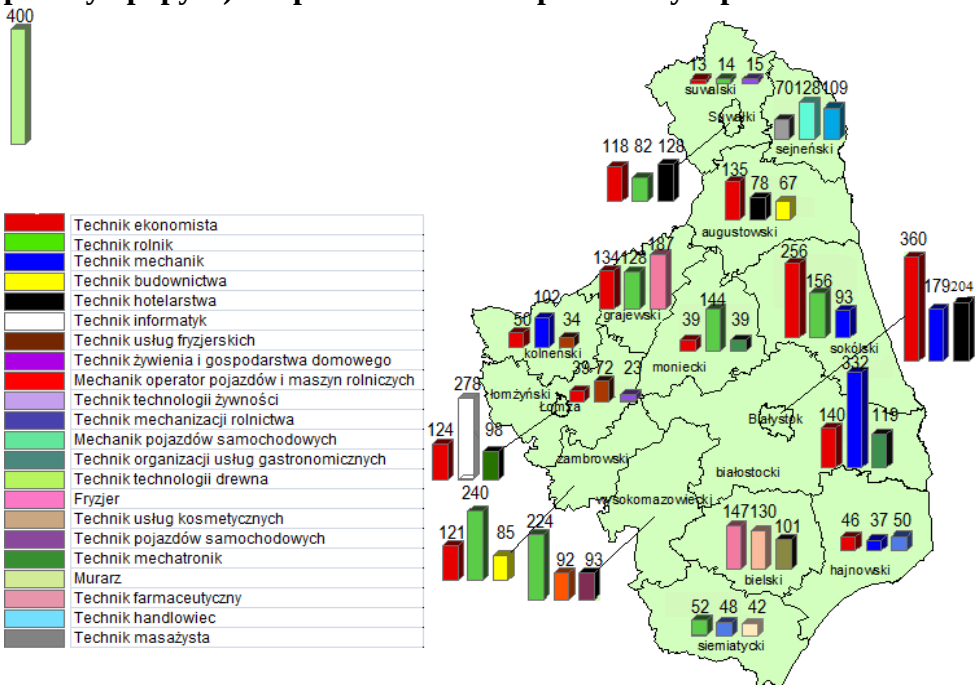

Źródło: opracowanie własne przy wykorzystaniu programu ArcGis

Mapa 10. Zawody o najmniejszych szansach zatrudnienia (najwyższe wskaźniki ilorazu podaży i popytu) w II półroczu 2011 - top 3 w danym powiecie

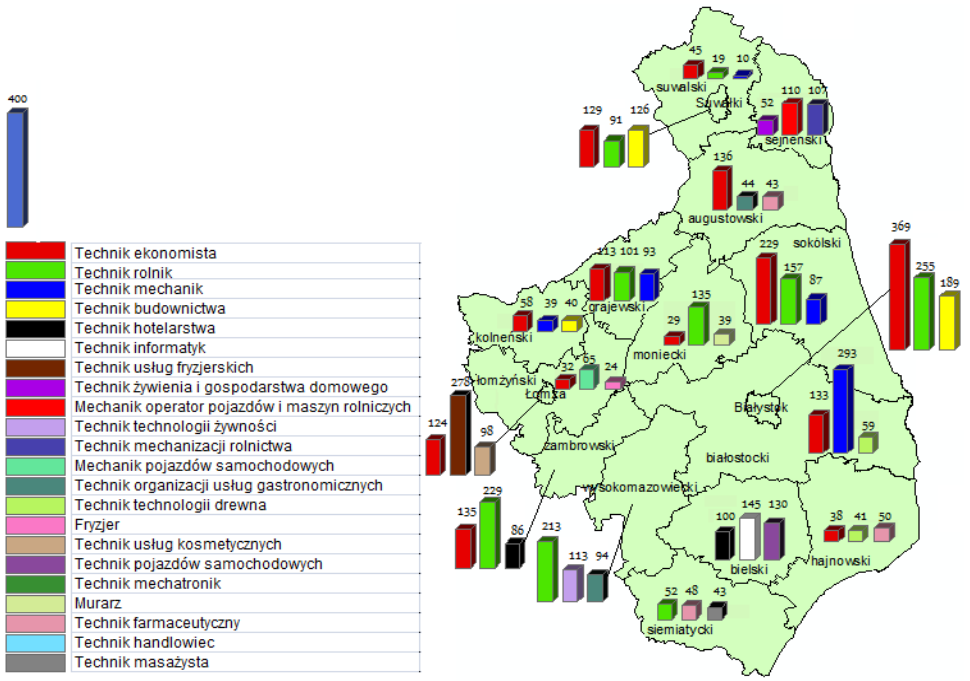

Źródło: opracowanie własne przy wykorzystaniu programu ArcGis

2.2. Powiat augustowski – analiza rynku pracy

2.2.1. Oblicze geograficzne, społeczne i gospodarcze powiatu

Powiat augustowski położony jest w północnej części regionu, od wschodu graniczy z Białorusią, od zachodu z powiatem ełckim województwa warmińsko-mazurskiego, a od północy z powiatem suwalskim i sejneńskim. Ogólna powierzchnia powiatu augustowskiego wynosi 1659 km2, w tym obszarów wiejskich - 1573 km2. W skład powiatu wchodzą: miasto Augustów, miasto i gmina Lipsk oraz gminy: Augustów, Bargłów Kościelny, Nowinka, Płaska i Sztabin. Poszczególne gminy dzielą się na 176 sołectw. Blisko połowę, bo aż 47,53% powierzchni powiatu zajmują użytki leśne i zadrzewienia. Pozostałą powierzchnię zajmują użytki rolne – 42,01 %, nieużytki – 3,46%. wody – 3,90%, grunty zabudowane i zurbanizowane – 3,07%. Obiekty o szczególnym znaczeniu przyrodniczym zajmują ogromną powierzchnię 110 824 ha (66,8% powierzchni powiatu – najwyższy wskaźnik w województwie). Do największych atutów powiatu należy zaliczyć: zróżnicowany krajobraz, rozległe lasy oraz interesujące pomniki dziedzictwa kulturowego. Powiat znajdujący się na terenie Zielonych Płuc Polski geograficznie położony jest na Równinie Augustowskiej, zaliczanej przez geomorfologów do makroregionu Pojezierza Litewskiego. Ponadto położony jest na terenie dwóch Parków Narodowych: Wigierskiego i Biebrzańskiego, na skraju Puszczy Augustowskiej.[40]

Tereny, które należą do powiatu augustowskiego odznaczają się wyjątkowymi walorami przyrodniczymi, a także turystycznymi i uzdrowiskowymi, które umożliwiają uprawianie różnorodnych form turystyki, takich jak choćby wycieczki rowerowe, krajobrazowe, żeglarstwo, kajakarstwo, windsurfing. Ponadto na turystów czekają liczne kwatery agroturystyczne. Jedną z największych atrakcji powiatu jest położony w Augustowie jedyny w Polsce profesjonalny wyciąg elektryczny narciarstwa wodnego.

Na terenie powiatu augustowskiego znajduje się 55 jezior, których łączna powierzchnia wynosi 4 670 ha. Ogółem jeziora stanowią ok. 3 % powierzchni całego powiatu. W powiecie znajduje się 10 rezerwatów przyrody. Wiele występujących tu okazów przyrody zostało objętych ochroną jako pomniki przyrody - obecnie znajduje się ich tu 79.

[40]http://bip.st.augustow.wrotapodlasia.pl Opracowanie Pt. „Plan gospodarki odpadami dla powiatu augustowskiego na lata 2008-2011”, Instytut Zrównoważonego Rozwoju Sp. z o. o., *Białystok, czerwiec 2008 r.*

Wszystkie te czynniki powodują, że powiat określany często jako „turystyczna stolica" województwa podlaskiego, przyciąga co roku wielu turystów zarówno z kraju jak i z zagranicy.[41] Wymaga to zapewnienia właściwej bazy noclegowej. Zgodnie z danymi GUS z 2010 r. wskaźnik miejsc noclegowych liczony na 1000 ludności, który odnosi się do takich turystycznych obiektów zbiorowego zakwaterowania jak hotele, motele i pensjonaty, był najwyższy w całym województwie podlaskim i wyniósł 50,5. Ponadto w tym samym okresie zarejestrowano ogółem 2966 miejsc noclegowych oraz 67 283 osoby, które skorzystały z oferty noclegowej.[42]

Powiat augustowski należy do grupy jednostek administracyjnych o umiarkowanych zasobach demograficznych – liczy 59,1 tys. mieszkańców (5,0% populacji województwa podlaskiego).[43] W pierwszej dekadzie obecnego stulecia zasoby ludzkie tego powiatu zmniejszyły się o 1,3%, w tempie nieco mniejszym niż skala ubytku ludności w całym województwie (depopulacja rzędu 1,9%).[44] Powiat augustowski należy zaliczyć do obszarów o niskim stopniu zagęszczenia ludności: 35,6 osób na km² plasują go na 11 miejscu na Podlasiu (wyraźnie poniżej wskaźnika wojewódzkiego na poziomie 59 os./km²). W wymiarze struktury osadniczej subregion ze stolicą w Augustowie wyróżnia się równomiernym rozkładem ludności miejskiej i wiejskiej. W jednostkach zurbanizowanych zamieszkuje 55,6% osób (w województwie 60,1%), na wsi żyje 44,4% mieszkańców. Liczba miejscowości wiejskich przypadająca na jedno miasto (117), podstawowy wskaźnik umiastowienia, przyjmuje wartość bardzo zbliżoną do przeciętnej w województwie (111)[45]. W 2010 roku przyrost naturalny w analizowanym powiecie zanotował niekorzystną wartość ujemną (-42 osoby; -0,71 promila populacji). Powiat augustowski dysponuje przeciętnym poziomem potencjału emigracji ekonomicznej – ten stan wyrażają dwa indykatory: a. liczba emigrantów na 1000 mieszkańców (wartość 48,0, na tle 37,1 w województwie); b. odsetek gospodarstw objętych emigracją zarobkową (wartość 18%, na tle 21% w całym regionie)[46]. Oznacza to, iż skala zjawiska poszukiwania źródeł dochodów poza granicami kraju przez mieszkańców

[41] http://bip.st.augustow.wrotapodlasia.pl Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Augustowskiego na lata 2007 - 2013
[42] http://www.stat.gov.pl
[43] Dane statystyczne przytoczone z Banku Danych Lokalnych GUS bądź obliczenia własne na podstawie danych BDL GUS – o ile nie wskazano inaczej dane na koniec 2010 roku.
[44] Analizowany okres zmiany zasobów demograficznych: 2000-2010.
[45] Na potrzeby obliczenia tego wskaźnika w powiecie białostockim do grona miast włączono Białystok, w powiecie łomżyńskim Łomżę, a w powiecie suwalskim Suwałki.
[46] Dane za: *Profile emigracji zarobkowych mieszkańców województwa podlaskiego*, red. I.Kukulak-Dolata, Ł.Arendt, Białystok-Warszawa 2009, IPiPS w Warszawie, s. 140

powiatu jest na przeciętnym poziomie regionu (zarazem wysokim na tle kraju). Wskaźnik obciążenia demograficznego (czyli liczby osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym) przyjmuje wartość średnią w skali województwa: 60,4 (woj. podlaskie 57,3), podobnie jak i wskaźnik informujący o rezerwach demograficznych cechujących się statystycznie wyższą skłonnością do zmiany miejsca zamieszkania ze względu na zmianę miejsca pracy bądź podjęcie pracy w ogóle - odsetek zasobów ludzkich w wieku mobilnym (18-44 lata) - w powiecie wynosi 39,4% (na Podlasiu 40,0%).

Powiat augustowski dostarcza 4,3% zasobów pracujących w województwie (w powiecie pracuje 6977 kobiet, czyli 48,7% bazy osób posiadających zatrudnienie w tym subregionie). Dyslokacja zatrudnienia w ujęciu klasycznej triady sektorów pracy (rolnictwo – przemysł i budownictwo – usługi) przedstawia się następująco: 45% – 18% – 37% (w województwie zaś 38% – 20% - 42%). Świadczy to o umiarkowanej nadreprezentacji osób –na tle i tak rolniczego regionu - utrzymujących się z pracy w rolnictwie. Stopa bezrobocia rejestrowanego na koniec grudnia 2011 roku w tej jednostce statystycznej europejskiej nomenklatury NUTS 4[47] wynosiła aż 19,1% (trzeci z najwyższych poziomów w województwie) i zwiększyła się w przeciągu trzech lat o 5.0 pkt procentowych.[48]

Wykres 4. Zmiany stopy bezrobocia w pow. augustowskim na tle województwa w 2011 r.

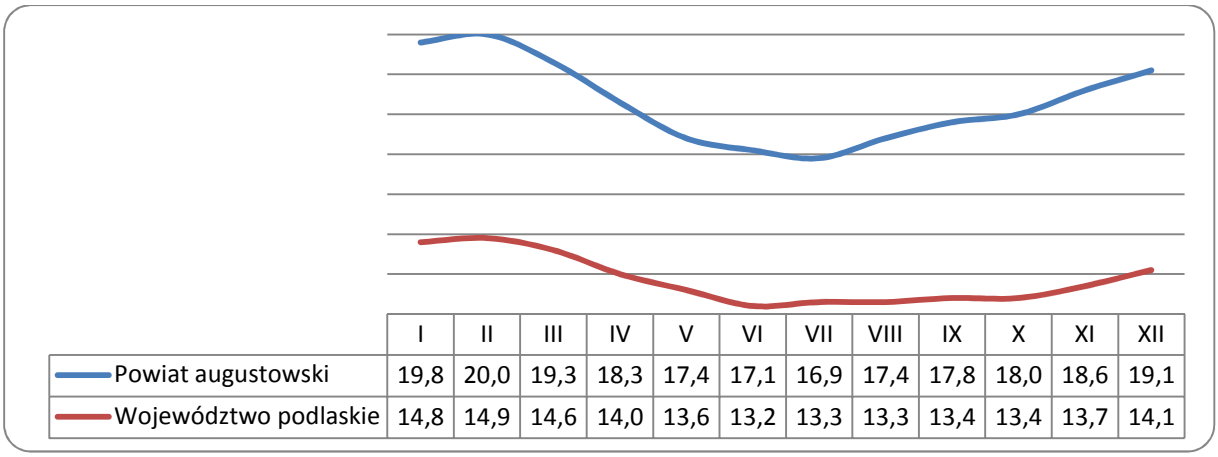

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Powiat augustowski	19,8	20,0	19,3	18,3	17,4	17,1	16,9	17,4	17,8	18,0	18,6	19,1
Województwo podlaskie	14,8	14,9	14,6	14,0	13,6	13,2	13,3	13,3	13,4	13,4	13,7	14,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie statystyki rynku pracy Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej (dane od stycznia do sierpnia 2011 po korekcie GUS wynikającej z ustalenia ostatecznej liczby pracujących poza rolnictwem indywidualnym na podstawie badań prowadzonych poprzez przedsiębiorstwa oraz z uwzględnienia wyników Powszechnego Spisu Rolnego 2010 dotyczących liczby pracujących w rolnictwie indywidualnym)

[47] NUTS 5 – gminy, NUTS 4 – powiaty, NUTS 3 – podregiony, NUTS 2 – województwa, NUTS 1 - państwo
[48] Dane o stopie bezrobocia na grudzień 2011 roku przytaczane za miesięcznym informatorem Wojewódzkiego Urzędu Pracy „Podlaski rynek pracy", oprac. Wydział Badań i Analiz WUP, Białystok, grudzień 2011,www.up.podlasie.pl/uploads/upload/w_badan_i_analiz/podlaski_rynek_pracy/rynek_pracy_XII2011.pdf

Powiat augustowski współtworzy strefę podlaskiego pasma skrajnie wysokiego bezrobocia, obszaru od Kolna po Sejny, w dużej części przylegającego do województwa warmińsko-mazurskiego. W strukturze bezrobotnych szczególnie niekorzystnie przedstawiają się dwie kategorie osób: będących długotrwale bezrobotnymi (60,7 % wszystkich; w województwie 55,4%) oraz dysponujących prawem do zasiłku (9,7%; w województwie 12,4%).[49] Analizując status edukacyjny (wykształcenie) osób zarejestrowanych jako bezrobotne w powiecie augustowskim (na tle właściwości województwa) uwidacznia się z jednej strony bardzo niski odsetek bezrobotnych z wyższym wykształceniem (7,6% w powiecie; 12,3% na całym Podlasiu), z drugiej zaś znaczący odsetek bezrobotnych legitymujących się wykształceniem zasadniczym zawodowym (29,3%; w województwie 24,4%).[50]

Powiat augustowski jest powiatem turystycznym. Walory środowiska naturalnego przyczyniają się do dynamicznych zmian w obliczu gospodarczym poprzez rosnący w nim wskaźnik gospodarstw agroturystycznych. Powiat augustowski posiada największą wśród powiatów ziemskich w województwie podlaskim bazę noclegową – 48 obiektów (hotele, pensjonaty, schroniska, stanice, campingi, sanatoria, pola biwakowe)[51]. Zauważalnym działem gospodarki jest rolnictwo i związany z nim sektor rolno-spożywczy. Jego charakterystyka ściśle powiązana jest z warunkami przyrodniczymi determinującymi rodzaj upraw. Jednocześnie na terenie powiatu odnotować należy zauważalny udział przemysłu mięsnego. Na terenie powiatu działa 4115 podmiotów gospodarczych. Ilość podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności w 2010 r. wyniosła 701. Ilość podmiotów nowozarejestrowanych przypadających na jednego mieszkańca w tym samym okresie wyniosła 83[52]. Największym przedsiębiorstwem w powiecie jest British American Tobacco S.A., zajmujący się przetwórstwem tytoniu. Przedsiębiorstwo te należy do ścisłej czołówki największych przedsiębiorstw w województwie. Według rankingu lokalnej gazety zajęła ona 6 miejsce w województwie, z 1 mld zł przychodów netto ze sprzedaży, osiągając wynik finansowy netto na poziomie16 mln zł. Wśród największych firm sektora spożywczego wymienić należy wytwórnię wód gazowanych „Augustowianka". Korzystne warunki przyrodnicze nie wpływają ograniczająco na udział innych sektorów gospodarki. Na terenie

[49] Tamże
[50] Bank Danych Lokalnych GUS na koniec 2010 roku.
[51] Dane na podstawie strony powiatu augustowskiego, www.augustowski.home.pl
[52] Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych , www.stat.gov.pl/bdl

powiatu działa kilka firm z branży jachtowej. Liderami są Balt Yacht[53] oraz Ślepsk, które oferują swoje produkty głównie na rynki zagraniczne[54]. Odnosząc się do kondycji finansowej powiatu należy wskazać jego ugruntowaną w skali województwa pozycję. Dochody budżetu powiatu w 2010 r. (67 mln zł) gwarantowały drugie miejsce wśród powiatów ziemskich w województwie podlaskim. Udział własny w dochodach budżetu stanowił 18%. Dobra sytuacja powiatu znajduje odzwierciedlenie w kilku zaprezentowanych poniżej wskaźnikach. Dochody na jednego mieszkańca powiatu w 2010 r. wyniosły 1144,5 zł i były najwyższe w województwie. Dochody własne w tej liczbie ukształtowały się na poziomie 204,9 zł. Podatek dochodowy od osób fizycznych wyniósł 4,8 mln zł stanowiąc 40% dochodów własnych budżetu powiatu, zaś podatek od osób prawnych wyniósł 125,5 tys. zł. Powiatowi augustowskiemu w 2009 r. udało się uzyskać środki z budżetu Unii Europejskiej w wysokości 8 mln zł, w tym na cele inwestycyjne 3,3 mln zł, co dało czwartą pozycję wśród powiatów ziemskich województwa podlaskiego.

Poziom zarobków w powiecie augustowskim jest jednym z najwyższych w regionie – na koniec 2010 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto wyniosło 3175 zł (3 miejsce na Podlasiu). Na tle płacy krajowej wynagrodzenia w powiecie augustowskim w ostatnich pięciu latach nominalnie rosły najwolniej w województwie, w ujęciu odsetkowym odnotowały zaś wyraźny spadek (2005 rok: 107,5% płacy krajowej; 2010 rok: 92,4% płacy krajowej). Liczba nowych budynków mieszkalnych (budownictwa indywidualnego i zbiorowego) - świadcząca o witalności społeczno-ekonomicznej danego obszaru – przyjęła w 2010 roku wartość 2,2 na 1 tys. mieszkańców (8 miejsce spośród 17 powiatów). Potencjał generowania nowych miejsc pracy przez lokalne przedsiębiorstwa uzależniony jest m.in. od ponoszonych nakładów inwestycyjnych, środków umożliwiających kształtowanie przewagi konkurencyjnej firm. W analizowanym powiecie w latach 2008-2010 przedsiębiorstwa małe (z wyłączeniem mikro), średnie i duże przeznaczały średniorocznie równowartość 2373 zł na 1 mieszkańca powiatu na inwestycje (2 lokata w województwie).

[53] Dane według rankingu Największe Firmy Podlasia, Kurier Poranny z dnia 29.12.2012. Przychody netto ze sprzedaży w 2010 r. wyniosły (19,8 mln) 19883991 zł.
[54] Z informacji uzyskanej na podstawie firmowej witryny http://www.slepsk.com.pl/pl/.

Tabela 18. Pozycja pow. augustowskiego na tle pozostałych podlaskich powiatów (na płaszczyźnie potencjału przedsiębiorczości, sytuacji makrogospodarczej, zasobów demograficznych oraz atrakcyjności przyrodniczo-turystycznej)[55]

Ranking syntetyczny	Podmioty rejestru REGON na 10 tys. mieszk.	Rank. cząstk.	Podmioty nowo-zarejestrowane na 10 tys. ludności (średnia z lat 2008-2010)	Rank. cząstk.	Odsetek mikro-przedsiębiorstw w grupie podmiotów gospod. (w %)	Rank. cząstk.	POWIAT augustowski	
3	701	6	73	5	95,8	3		
Ranking syntetyczny	Dochody gmin powiatu na 1 mieszk. w zł (średnia z lat 2009-2010)	Rank. cząstk.	Stopa bezrobocia - grudzień 2011 (w %)	Rank. cząstk.	Przeciętne wynagrodzenie brutto w zł (2010)	Rank. cząstk.	Nakłady inwestycyjne na 1 mieszk. w zł. (śr. z lat 2008-2010)	Rank. cząstk.
5	2692	8	19,1	14	3175	4	2373	2
Ranking syntetyczny	Zmiana wielkości zasobów ludzkich w l. 2000-2010 (w %)	Rank. cząstk.	Potencjał zagranicznej emigracji ekonomicznej	Rank. cząstk.	Wskaźnik obciążenia demograficznego	Rank. cząstk.	Odsetek ludności w wieku mobilnym	Rank. cząstk.
8	-1,3	6	przeciętny	10	60,4	7	39,4	9
Ranking syntetyczny	Udział obszarów chronionych w powierzchni powiatu (w %)	Rank. cząstk.	Pomniki przyrody (2010)	Rank. cząstk.	Liczba korzystających z noclegów (2010)	Rank. cząstk.	Wskaźnik miejsc noclegowych na 1000 ludności	Rank. cząstk.
1	66,8	1	72	4	67283	2	50,5	1

Źródło: opracowanie własne. Tabele prezentujące dane cząstkowe nt. wszystkich 17 powiatach znajdują się w aneksie do raportu.

Oblicze powiatu augustowskiego w świetle piętnastu wskaźników cząstkowych reprezentujących cztery wymiary społeczno-gospodarcze, na tle wszystkich podlaskich powiatów, przedstawia się optymistycznie. Najwyższy odsetek udziałów obszarów chronionych w powierzchni jednostki oraz najwyższy wskaźnik miejsc noclegowych na 1000 ludności gwarantują najwyższą pozycję w województwie w kategorii „atrakcyjność przyrodniczo-turystyczna". Wysoce pozytywnie przedstawia się potencjał przedsiębiorczości

[55]Kategoria „**potencjał przedsiębiorczości**" (kolor fioletowy) jest wypadkową 3 wskaźników: liczba podmiotów rejestru REGON na 10 tys. ludności powiatu; liczba nowozarejestrowanych podmiotów gospodarczych; udział mikroprzedsiębiorstw w powiatowej strukturze przedsiębiorstw), kategorię „**sytuacja makrogospodarcza**" (kolor niebieski) tworzą 4 wskaźniki: dochody gmin powiatu na 1 mieszkańca, stopa bezrobocia z grudnia, przeciętne wynagrodzenie brutto, nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca, kategoria „**zasoby demograficzne**" (kolor bordowy) została utworzona na bazie 4 wskaźników: wskaźnik obciążenia demograficznego; odsetek ludności w wieku mobilnym; zmiana wielkości populacji powiatu w ostatniej dekadzie, potencjał zagranicznej emigracji ekonomicznej, kategoria „**atrakcyjność przyrodniczo-turystyczna**" (kolor zielony) stanowi zaś konsekwencję 4 wskaźników: udział obszarów chronionych w powierzchni powiatu, liczba pomników przyrody, wskaźnik miejsc noclegowych na 1000 mieszkańców, liczba osób korzystających z noclegu w powiecie

regionu – trzecie miejsce w rankingu jest zasługą wysokiego odsetka mikroprzedsiębiorstw w lokalnej strukturze podmiotów gospodarczych.

2.2.2. Podaż pracy w powiecie augustowskim

W poniższych tabelach podaży pracy został ukazany, po pierwsze, skład bezrobotnych w powiecie w ujęciu dziesięciu grup wielkich zawodowych (w tym na tle województwa), po drugie, zaprezentowano 20 zawodów i specjalności, których dysponenci na koniec zeszłego roku posiadali największą trudność w podjęciu pracy w analizowanej jednostce.

Tabela 19. Struktura bezrobotnych w ujęciu grup wielkich zawodów w powiecie augustowskim na tle struktury województwa podlaskiego

kod	Nazwa grupy wielkiej	liczba bezrobotnych w powiecie	odsetek bezrobotnych w powiecie	odsetek bezrobotnych w województwie
1	Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	13	0,3%	0,3%
2	Specjaliści	213	5,2%	9,9%
3	Technicy i inny średni personel	479	11,6%	13,9%
4	Pracownicy biurowi	131	3,2%	3,1%
5	Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	652	15,8%	12,4%
6	Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	160	3,9%	2,2%
7	Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	1016	24,6%	21,8%
8	Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	186	4,5%	4,8%
9	Pracownicy przy pracach prostych	413	10,0%	7,0%
10	Siły zbrojne	0	0,0%	0,0%
	Bez zawodu	864	20,9%	24,4%
	Ogółem	**4127**	100,0%	100,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP w Białymstoku

Najliczniej reprezentowaną grupą wielką zawodów w powiecie augustowskim są **robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy**[56], co czwarta osoba (24,6%) ujęta na koniec 2011 roku w rejestrze bezrobotnych legitymuje się jednym z zawodów sklasyfikowanym kodem

[56] W nomenklaturze Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej grupa ta obejmuje „zawody wymagające wiedzy, umiejętności i doświadczenia niezbędnych do uzyskiwania i obróbki surowców, wytwarzania i naprawy towarów oraz budowy, konserwacji i naprawy dróg, konstrukcji i maszyn. Główne zadania wymagają znajomości i zrozumienia charakteru pracy, stosowanych materiałów, maszyn i wytwarzanych produktów.” Zob. *Klasyfikacja zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy*, oprac. E.Strojna, J.Piotrowicz, E.Żywiec-Dąbrowska, Warszawa 2010, s. 13

rozpoczynającym się cyfrą 7. Trudna sytuacja na lokalnym rynku pracy obejmuje również **pracowników usług osobistych i sprzedawców**, których udział w zbiorze bezrobotnych powiatu przekraczał 15%. Na tle regionu podlaskiego w strukturze osób bez pracy w powiecie augustowskim negatywnie wyróżnia się kategoria **pracownicy przy pracach prostych** (co dziesiąty bezrobotny powiatu przynależy do tej grupy – w województwie jedynie co czternasty), pozytywnie natomiast odznacza się rynkowa kondycja **specjalistów** (5,2% bezrobotnych, dwukrotnie mniej niż w województwie).

Tabela 20. Zawody i specjalności reprezentowane najliczniej w grupie bezrobotnych powiatu augustowskiego (stan na 31.12.2011)

Lp	Zawód/ specjalność osoby bezrobotnej	liczba bezrobotnych	odsetek bezrobotnych
1	Sprzedawca	265	6,4%
2	Robotnik budowlany	85	2,1%
3	Murarz	85	2,1%
4	Kucharz małej gastronomii	81	2,0%
5	Szkutnik	76	1,8%
6	Technik ekonomista	75	1,8%
7	Krawiec	75	1,8%
8	Kucharz	70	1,7%
9	Mechanik pojazdów samochodowych	62	1,5%
10	Robotnik pomocniczy w przemyśle przetw.	60	1,5%
11	Mechanik samochodów osobowych	59	1,4%
12	Robotnik gospodarczy	57	1,4%
13	Sprzątaczka biurowa	53	1,3%
14	Technik budownictwa	53	1,3%
15	Pozostali rolnicy upraw polowych	44	1,1%
16	Rolnik	43	1,0%
17	Technik rolnik	42	1,0%
18	Robotnik drogowy	42	1,0%
19	Stolarz budowlany	42	1,0%
20	Technik prac biurowych	40	1,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP w Białymstoku

Zestawiając rozkład wielkości poszczególnych zawodów i specjalności osób bezrobotnych w powiecie augustowskim z rozkładem województwa podlaskiego ujawnia się grupa **zawodów nadreprezentowanych** w powiecie. Kategoria ta obejmuje zawody wyraźnie częściej występujące w analizowanym powiecie w stosunku do stanu wojewódzkiego: są to zawody i specjalności nieobecne w pierwszej dwudziestce najliczniejszych zawodów

i specjalności wśród bezrobotnych województwa podlaskiego. W poczet zawodów nadreprezentowanych wśród osób bez pracy w powiecie augustowskim wliczeni są:

- *kucharz małej gastronomii*
- *szkutnik*
- *technik budownictwa*

Absolwenci kształcenia zawodowego (zasadnicze szkoły zawodowe, technika, technika uzupełniające, szkoły policealne), kształcenia ukierunkowanego na przygotowanie do wykonywania jednego z 92 zawodów dostępnych w wojewódzkim systemie szkolnym (w krajowym systemie można kształcić w 200 zawodach)[57], stanowią znaczący strumień podaży pracy na szczeblu lokalnym. W 2011 roku w powiecie augustowskim kształcenie zawodowe ukończyło 310 osób, co odnosząc do lokalnej głębokości rynku pracy (14,3 tys. pracujących w przedsiębiorstwach powyżej 9 osób, włącznie z pracującymi w rolnictwie) stanowi 2% tego dominującego segmentu zatrudnienia (w skali województwa współczynnik ten wyniósł 2,7%). Struktura zawodowa absolwentów:

Tabela 21. Potencjalna podaż pracy w powiecie – absolwenci kształcenia zawodowego w roku 2011 oraz prognozowana liczba absolwentów w latach 2012-2014

Lp.		Absolwenci 2011	Absolwenci 2012	Absolwenci 2013	Absolwenci 2014[58]
1	351203_Technik informatyk	31	36	29	26
2	613003_Rolnik	29	28	25	0
3	712904_Technolog robót wykończeniowych w budownictwie	28	27	20	20
4	311204_Technik budownictwa	25	24	26	18
5	343403_Technik organizacji usług gastronomicznych	25	23	19	27
6	712204_Posadzkarz	23	0	0	0
7	512002_Kucharz małej gastronomii	21	0	21	18
8	422402_Technik hotelarstwa	20	16	31	22

[57] Najnowsza klasyfikacja zawodów szkolnictwa zawodowego obejmuje 200 zawodów, w ramach których wyodrębniono 251 kwalifikacji. W klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego ujęto: 23 zawody (po 3 kwalifikacje na zawód), 72 zawody (po 2 kwalifikacje na zawód), 98 zawodów (1 kwalifikacja na zawód), 7 zawodów szkolnictwa artystycznego, dla których nie wyodrębnia się kwalifikacji. Zob. *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 23 grudnia 2011 w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego*, www.men.gov.pl/images/stories/Rozporzadzenia

[58] Kategorię „absolwenci 2014" tworzą uczniowie klas drugich techników oraz klas pierwszych zasadniczych szkół zawodowych (poziomu klas w roku szkolnym 2011/2012) – jest to więc jedynie część przyszłej potencjalnej podaży pracy –zasilona zostanie ona uczniami, którzy rozpoczną edukację w szkołach policealnych we wrześniu 2012 roku.

9	522305_Technik handlowiec	19	20	0	22
10	331402_Technik agrobiznesu	17	24	20	22
11	741103_Elektryk	17	0	14	0
12	311303_Technik elektryk	16	0	15	15
13	723103_Mechanik pojazdów samochodowych	14	16	19	9
14	522301_Sprzedawca	10	0	13	9
15	514101_Fryzjer	6	4	9	14
16	711202_Murarz	4	3	1	1
17	752205_Stolarz	2	2	1	2
18	741201_Elektromechanik	1	0	2	0
19	712101_Dekarz	1	0	0	0
20	722204_Ślusarz	1	0	0	0
21	314202_Technik architektury krajobrazu	0	26	25	27
22	311410_Technik mechatronik	0	22	28	20
23	314207_Technik rolnik	0	21	0	0
24	325509_Technik bezpieczeństwa i higieny pracy	0	0	21	0
	Razem	**310**	**292**	**339**	**272**

Źródło: badania własne (CAWI)

W minionym roku mury ponadgimnazjalnych szkół zawodowych w powiecie augustowskim opuściło 310 absolwentów. Jedną trzecią potencjalnej (edukacyjnej) podaży pracy na rynku lokalnym generowali nowo uprawnieni do wykonywania zawodu reprezentanci czterech specjalności: *technicy informatycy*, *technicy robót wykończeniowych w budownictwie*, *rolnicy oraz technicy budownictwa*. Prospektywnie stały strumień podaży utrzymywać się będzie w najbliższych latach m.in. w przypadku *techników agrobiznesu*, a od 2012 roku pojawią się relatywnie licznie abiturienci *technicy mechatronicy*.

2.2.3. Popyt na pracę w 2011 roku

W ciągu ostatniego roku do publicznych i niepublicznych instytucji pośrednictwa pracy w powiecie augustowskim napłynęły 1952 oferty pracy, co stanowiło 4,2% wszystkich ofert w województwie. W stosunku do roku poprzedniego należy odnotować znaczący wzrost liczby ofert pracy (więcej o ok. 900 ofert).

Tabela 22. Rozkład ofert pracy zidentyfikowanych w powiecie augustowskim według instytucji rekrutującej (zestawienie lat 2011 i 2010 oraz kwartałów 2011)

	Miejsce Pracy		Ilość ofert pracy w kwartałach							
	Powiat augustowski		I kw. 2011		II kw. 2011		III kw. 2011		IV kw. 2011	
Źródło Ofert Prac	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Powiatowe Urzędy Pracy	1678	86,0	431	**92,7+**	366	85,7	501	**80,0-**	380	87,6
Lokalne internetowe serwisy ogłoszeniowe	162	8,3	24	**5,2-**	26	6,1	93	**14,9+**	19	**4,4-**
Ogólnokrajowe internetowe serwisy pośrednictwa pracy	52	2,7	1	**0,2-**	14	3,3	12	1,9	25	**5,8+**
Prasa regionalna i lokalna	39	2,0	5	1,1	11	2,6	18	2,9	5	1,2
Ochotnicze Hufce Pracy	12	0,6	3	0,6	2	0,5	2	0,3	5	1,2
Biura Karier	9	0,5	1	0,2	8	**1,9+**	-	--	-	--
Razem	1952	100	465	100	427	100	626	100	434	100

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

Najczęstszym źródłem publikacji ofert w powiecie augustowskim był powiatowy urząd pracy (86% ofert). Przegląd kwartalnego rozkładu upubliczniania ofert pracy ukazuje ich kumulację w III kwartale 2011 roku (626 propozycji pracy; czyli 32% rocznego popytu).

Tabela 23. Rozkład ofert pracy zidentyfikowanych w powiecie augustowskim według grup wielkich zawodów (zestawienie lat 2011 i 2010 oraz kwartałów 2011)

	Powiat Augustowski				Ilość ofert pracy w kwartałach							
	2011		2010		I kw. 2011		II kw. 2011		III kw. 2011		IV kw. 2011	
Kod i nazwa grupy wielkiej	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
5_Pracownicy usług i sprzedawcy	469	**24,0-**	340	**32,1+**	140	**30,1+**	129	**30,2+**	112	**17,9-**	88	20,3
7_Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	434	**22,2+**	121	**11,4-**	97	20,9	105	24,6	129	20,6	103	23,7
9_Pracownicy przy pracach prostych	379	**19,4+**	127	**12,0-**	60	**12,9-**	80	18,7	144	**23,0+**	95	21,9
4_Pracownicy biurowi	195	**10,0-**	144	**13,6+**	48	10,3	33	7,7	78	12,5	36	8,3
3_Technicy i inny średni personel	177	**9,1-**	151	**14,3+**	68	**14,6+**	26	**6,1-**	42	**6,7-**	41	9,4
2_Specjaliści	126	6,5	90	8,5	26	5,6	11	**2,6-**	60	**9,6+**	29	6,7
8_Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	149	**7,6+**	54	**5,1-**	23	**4,9-**	41	9,6	51	8,1	34	7,8
1_Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	20	1,0	24	2,3	3	0,6	1	**0,2-**	8	1,3	8	1,8
6_Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	3	0,2	8	0,8	-	-	1	0,2	2	0,3	-	-
Razem	1952	100	1059	100	465	100	427	100	626	100	434	100

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

Biorąc pod uwagę oferty pracy ze względu na specyfikę zawodową poszukiwanych kandydatów do pracy w ujęciu grup wielkich zawodów i porównując je rok do roku, widocznych jest kilka, istotnych statystycznie, różnic. Znacznie więcej ogłoszeń w 2011 skierowanych było do grupy 7 (**robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy)**, nominalnie ponad trzykrotnie więcej niż przed rokiem. Niewielki przyrost liczby ofert pracy odnotowano w grupie 4 (**pracownicy biurowi***)* - 195 ofert w 2011 roku na tle aż 144 w 2010 roku. Przegląd danych w ujęciu kwartalnym informuje z jednej strony o grupach wielkich zawodów poszukiwanych na lokalnym rynku pracy ze zmienną intensywnością (**pracownicy usług i sprzedawcy** poszukiwani zdecydowanie częściej w I półroczu 2011 roku), z drugiej strony o grupach wielkich zawodów ofertowanych cyklicznie (**operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń**). Niemal połowa ogłoszeń w powiecie została skierowana do zawodów z dwóch grup wielkich zawodów: 5 i 7. Najczęściej poszukiwanymi w ramach grupy 5 pracownikami byli: *sprzedawcy* (12,0%), *robotnicy gospodarczy* (12,5%) oraz *kelnerzy* (5%). W ramach

grupy 7 najwięcej ogłoszeń kierowano do: *monterów/ składaczy okien* (4,5%) oraz *murarzy* (4,1%)

Badając źródła pochodzenia ofert w kontekście grup wielkich zawodów, odnotować należy interesujące prawidłowości. Powiatowy urząd pracy odznaczał się wyraźną przewagą nad innymi w przypadku prezentowania ofert większości grup, w tym najliczniej pożądanej grupy 5 (**pracownicy usług i sprzedawcy***)*, 393 z 469 ofert było upublicznionych przez tą instytucję.

Tabela 24. Poszukiwane zawody w ujęciu grup wielkich zawodów a źródła ofert pracy w powiecie augustowskim

	Miejsce Pracy		Źródło Ofert Prac											
	Powiat augustowski		Powiatowe Urzędy Pracy		Ochotnicze Hufce Pracy		Prasa regionalna i lokalna		Ogólnokrajowe internetowe serwisy pośrednictwa pracy		Lokalne internetowe serwisy ogłoszeniowe		Biura Karier	
kod i nazwa grupy wielkiej	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
5_Pracownicy usług i sprzedawcy	469	24,0	393	23,4	6	50,0	4	**10,3-**	12	23,1	52	32,1	2	22,2
7_Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	434	22,2	379	22,6	3	25,0	19	**48,7+**	2	**3,8-**	29	17,9	2	22,2
9_Pracownicy przy pracach prostych	379	19,4	363	**21,6+**	1	8,3	4	10,3	-	--	10	**6,2-**	1	11,1
4_Pracownicy biurowi	195	10,0	183	**10,9+**	-	--	-	--	1	**1,9-**	11	6,8	-	--
3_Technicy i inny średni personel	177	9,1	124	**7,4-**	-	--	4	10,3	26	**50,0+**	23	14,2	-	--
8_Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	149	7,6	135	8,0	1	8,3	3	7,7	-	--	10	6,2	-	--
2_Specjaliści	126	6,5	86	**5,1-**	1	8,3	4	10,3	6	11,5	25	**15,4+**	4	44,4
1_Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	20	1,0	12	0,7	-	--	1	2,6	5	9,6	2	1,2	-	--
6_Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	3	0,2	3	0,2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0_Siły zbrojne	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Razem	1952	100	1678	100	12	100	39	100	52	100	162	100	9	100

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

W minionym roku najbardziej poszukiwanym zawodem w powiecie augustowskim był *robotnik budowlany* (15,3%) oraz *robotnik gospodarczy* (12,5%). 5% ofert pracy dedykowana była dla *kelnerów*. Największe zapotrzebowanie na *robotników budowlanych*

przypadło na trzeci kwartał. Dwadzieścia najbardziej pożądanych zawodów w powiecie augustowskim obejmowało 53,5% wszystkich ogłoszeń w roku 2011.

Tabela 25. Rozkład 20 zawodów najbardziej poszukiwanych w powiecie augustowskim w ujęciu rocznym i kwartalnym[59]

	Miejsce Pracy		Ilość ofert pracy w kwartałach							
	Powiat augustowski		I kw. 2011		II kw. 2011		III kw. 2011		IV kw. 2011	
TOP 20 zawodów	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
931301_Robotnik budowlany	160	15,3	31	**9,0-**	18	**9,9-**	88	**26,3+**	23	12,5
515303_Robotnik gospodarczy	131	12,5	75	**21,8+**	36	**19,8+**	16	**4,8-**	4	**2,2-**
522301_Sprzedawca S	125	12,0	46	13,4	24	13,2	30	9,0	25	13,6
411090_Pozostali pracownicy obsługi biurowej	59	5,7	12	3,5	14	7,7	30	**9,0+**	3	**1,6-**
513101_Kelner S	52	5,0	31	**9,0+**	5	2,7	6	**1,8-**	10	5,4
941201_Pomoc kuchenna	50	4,8	20	5,8	12	6,6	7	**2,1-**	11	6,0
712501_Monter \ składacz okien	47	4,5	47	**13,7+**	-	--	-	--	-	--
711202_Murarz S	43	4,1	6	**1,7-**	10	5,5	7	**2,1-**	20	**10,9+**
753303_Szwaczka	43	4,1	3	**0,9-**	2	**1,1-**	38	**11,4+**	-	--
411004_Technik prac biurowych S	42	4,0	21	6,1	5	2,7	10	3,0	6	3,3
512001_Kucharz S	41	3,9	10	2,9	8	4,4	11	3,3	12	6,5
712202_Glazurnik	39	3,7	1	**0,3-**	4	2,2	13	3,9	21	**11,4+**
833203_Kierowca samochodu ciężarowego	36	3,4	3	**0,9-**	2	**1,1-**	27	**8,1+**	4	2,2
723307_Mechanik maszyn i urządzeń przemysłowych	32	3,1	1	**0,3-**	20	**11,0+**	1	**0,3-**	10	5,4
931205_Robotnik drogowy	30	2,9	6	1,7	8	4,4	12	3,6	4	2,2
332203_Przedstawiciel handlowy	25	2,4	12	3,5	4	2,2	1	**0,3-**	8	4,3
911207_Sprzątaczka biurowa	24	2,3	8	2,3	3	1,6	8	2,4	5	2,7
711601_Brukarz	24	2,3	4	1,2	1	**0,5-**	19	**5,7+**	-	--
723105_Mechanik samochodów osobowych	21	2,0	4	1,2	1	0,5	-	--	16	**8,7+**
432103_Magazynier	20	1,9	3	0,9	5	2,7	10	3,0	2	1,1
Razem	1044	100	344	100	182	100	334	100	184	100

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

[59] Nie istniała możliwość dokonania zestawienia z rokiem 2010, ponieważ baza danych z poprzedniej edycji badania nie zawierała zmiennej z kodami zawodów.

Tabela 26. Rozkład 5 najczęściej poszukiwanych zawodów w rozbiciu na kwartały

Zawód	I kwartał	
	N	%
515303_Robotnik gospodarczy	59	12,7%
712501_Monter / składacz okien	37	8,0%
522301_Sprzedawca S	28	6,0%
411004_Technik prac biurowych S	21	4,5%
513101_Kelner S	20	4,3%

Zawód	II kwartał	
	N	%
522301_Sprzedawca S	37	8,7%
931301_Robotnik budowlany	36	8,4%
515303_Robotnik gospodarczy	27	6,3%
723307_Mechanik maszyn i urządzeń przemysłowych	21	4,9%
941201_Pomoc kuchenna	17	4,0%

Zawód	III kwartał	
	N	%
931301_Robotnik budowlany	59	9,4%
515303_Robotnik gospodarczy	42	6,7%
411090_Pozostali pracownicy obsługi biurowej	40	6,4%
753303_Szwaczka	38	6,1%
833203_Kierowca samochodu ciężarowego	25	4,0%

Zawód	IV kwartał	
	N	%
931301_Robotnik budowlany	52	12,0%
522301_Sprzedawca S	38	8,8%
712202_Glazurnik	24	5,5%
711202_Murarz S	20	4,6%
723105_Mechanik samochodów osobowych	16	3,7%

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

Obserwując ilościowe zapotrzebowanie na poszczególne zawody w ujęciu kwartalnym zarysowują się pewne tendencje, dzięki którym można uchwycić sezonowość (bądź jej brak). W powiecie augustowskim, wśród licznie poszukiwanych zawodów w pierwszych dwóch kwartałach, występuje *robotnik gospodarczy*, a przez cały rok 2011 w piątce najczęściej potrzebnych zawodów jest *sprzedawca*.

W czteroczęściowym zestawieniu (poniżej) zaprezentowano zawody sezonowe, tzn. takie, na które w dowolnym kwartale 2011 roku pojawił się popyt przewyższający 40% rocznego wolumenu ofert pracy w danym zawodzie. W skali analizowanego powiatu do skrajnie sezonowych zawodów (w przypadku których co najmniej 70% wszystkich ofert pojawiło się w jednym kwartale roku) zaliczają się: *monter/ składacz okien* (79% w I kwartale) czy także *kierowca ciągnika siodłowego* (85% w II kwartale). W analizowanej jednostce w sezonie letnim (lipiec-wrzesień) do grona profesji sezonowych należy zakwalifikować *brukarza*. W ostatniej ćwierci roku, okresie w którym generalnie notowany jest niższy popyt na pracę, zawodem sezonowym był m.in. *glazurnik*.

Tabela 27. Zawody charakteryzujące się największą sezonowością popytu w ujęciu

	Liczba ofert w 2011 r.	Liczba ofert w I kwartale	% ofert 2011 w kwartale
712501_Monter / składacz okien	47	37	79%
515303_Robotnik gospodarczy	131	59	45%
712301_Monter ociepleń budynków	16	14	88%
821109_Monter pojazdów i urządzeń transportowych	10	10	100%
334306_Technik administracji S	16	13	81%
331301_Księgowy	15	12	80%
411004_Technik prac biurowych S	42	21	50%
411003_Pracownik kancelaryjny	16	11	69%
341204_Opiekunka środowiskowa S	6	6	100%
932911_Robotnik pomocniczy w przemyśle przetwórczym	5	5	100%
711504_Szkutnik	16	10	63%
332203_Przedstawiciel handlowy	25	10	40%

	Liczba ofert w 2011 r.	Liczba ofert w II kwartale	% ofert 2011 w kwartale
723307_Mechanik maszyn i urządzeń przemysłowych	32	21	66%
833202_Kierowca ciągnika siodłowego	13	11	85%
711404_Zbrojarz	5	5	100%
712204_Posadzkarz S	5	5	100%
541307_Pracownik ochrony fizycznej bez licencji	7	5	71%
932101_Pakowacz	3	3	100%
731590_Pozostali formowacze wyrobów szklanych, krajacze i szlifierze szkła	3	3	100%
523002_Kasjer handlowy	11	6	55%
513202_Barman	9	5	56%
711501_Cieśla s	2	2	100%
235910_Nauczyciel w placówkach pozaszkolnych	2	2	100%
753490_Pozostali tapicerzy i pokrewni	2	2	100%

	Liczba ofert w 2011 r.	Liczba ofert w III kwartale	% ofert 2011 w kwartale
753303_Szwaczka	43	38	88%
411090_Pozostali pracownicy obsługi biurowej	59	40	68%
921401_Pomocniczy robotnik przy konserwacji terenów zieleni	19	18	95%
833203_Kierowca samochodu ciężarowego	36	25	69%
711601_Brukarz	24	19	79%
752208_Stolarz meblowy	18	16	89%
932990_Pozostali robotnicy przy pracach prostych w przemyśle	8	8	100%
234117_Nauczyciel techniki w szkole podstawowej	7	7	100%
332302_Zaopatrzeniowiec	6	6	100%
432103_Magazynier	20	12	60%
241202_Doradca finansowy	17	10	59%
821906_Monter wyrobów z tworzyw sztucznych	17	10	59%

	Liczba ofert w 2011 r.	Liczba ofert w IV kwartale	% ofert 2011 w kwartale
432302_Dyspozytor transportu samochodowego	12	12	100%
712202_Glazurnik	39	24	62%
723105_Mechanik samochodów osobowych	21	16	76%
816021_Operator urządzeń do przerobu ziarna zbóż	8	8	100%
711301_Kamieniarz S	6	6	100%
711202_Murarz S	43	20	47%
421103_Kasjer bankowy	5	5	100%
832203_Kierowca samochodu osobowego	18	10	56%
713102_Malarz budowlany	4	4	100%
721306_Blacharz samochodowy S	4	4	100%
122101_Kierownik działu marketingu	4	4	100%
341201_Asystent osoby niepełnosprawnej S	8	6	75%

kwartalnym.

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

2.2.4. Kwalifikacje i kompetencje poszukiwane na powiatowym rynku pracy

Tabela 28. Rozkład kwalifikacji i kompetencji poszukiwanych w powiecie augustowskim (zestawienie grup wielkich zawodów)

Miejsce Pracy			Kod grupy wielkiej[60]															
Powiat augustowski			1		2		3		4		5		6		7		8	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Kompetencje i umiejętności																		
Doświadczenie Zawodowe	678	75	10	100	47	80	105	86	68	77	225	77	120	68	30	57	73	70
Kwalifikacje formalne (wykształcenie)	263	29	6	60	29	49	50	41	16	18	58	20	65	37	21	40	18	17
Porozumiewanie się w językach obcych	158	17	3	30	34	58	11	9	19	22	38	13	35	20	10	19	8	8
Cechy Osobowe	101	11	6	60	16	27	33	27	-	-	26	9	20	11	-	-	-	-
Kursy\ Uprawnienia	94	10	6	60	8	14	10	8	5	6	22	8	9	5	22	42	12	12
Inne	78	9	5	50	6	10	28	23	4	5	29	10	3	2	1	2	2	2
Kompetencje informatyczne	55	6	3	30	13	22	16	13	9	10	11	4	3	2	-	-	-	-
Kompetencje społeczne i obywatelskie	54	6	5	50	11	19	22	18	-	-	12	4	3	2	1	2	-	-
Inicjatywność i przedsiębiorczość	32	4	3	30	10	17	16	13	-	-	3	1	-	-	-	-	-	-
Wiek	26	3	-	-	1	2	10	8	-	-	11	4	2	1	1	2	1	1
Kompetencje\umiejętność uczenia się	15	2	-	-	2	3	8	7	-	-	5	2	-	-	-	-	-	-
Kompetencje matematyczno-techniczne	8	1	-	-	7	12	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Porozumiewanie się w języku ojczystym	1	0	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Razem	904	100	10	100	59	100	122	100	88	100	292	100	176	100	53	100	104	100

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

Najbardziej cenioną przez pracodawców cechą w powiecie augustowskim było doświadczenie zawodowe kandydatów, aż 75% ofert poddających się transmutacji w obszarze kompetencji zawierało to kryterium.[61] Istotnym czynnikiem zwiększającym szansę na znalezienie zatrudnienia były kwalifikacje formalne (wykształcenie), stanowiące integralną część 29% ogłoszeń. Najszerszą, sprecyzowaną gamę oczekiwanych kompetencji,

[60] Cyfry oznaczają następujące grupy zawodów: 1- Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy; 2 - Specjaliści; 3- Technicy i inny średni personel; 4 - Pracownicy biurowi; 5 - Pracownicy usług i sprzedawcy; 7 - Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy; 8 - Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń; 9 - Pracownicy przy pracach prostych.

[61] W analizie kompetencji uwzględniono wyłącznie oferty pracy zawierające informacje odnośnie poszukiwanych kompetencji i kwalifikacji.

pracodawcy powiatu augustowskiego prezentowali wobec **specjalistów**. W co drugim ogłoszeniu ukierunkowanym na nabór reprezentanta tej grupy wielkiej zawodów pojawił się wymóg dysponowania wykształceniem formalnym i porozumiewania się językami obcymi, niemal w co czwartym postulat wykazania się kompetencjami informatycznymi.

2.2.5. Szansa na znalezienie pracy w kształconych zawodach

Tabela 29. Zestawienie popytu (oferty pracy) i podaży (bezrobotni i absolwenci) w powiecie augustowskim w 2011 roku wśród 10 najliczniej kształconych zawodów

Lp		Absolwenci w 2011 roku	bezrobotni 30.06.2011	bezrobotni 31.12.2011	Różnica	Podaż (absolwenci + bezrobotni na koniec roku)	Popyt (oferty pracy w 2011 roku)	Szansa na znalezienie pracy w zawodzie[62]
1	351203 Technik informatyk	31	21	24	3	55	3	5%
2	613003 Rolnik	29	36	43	7	72	0	?
3	712904 Technolog robót wykończeniowych w budownictwie	28	16	24	8	52	4	8%
4	311204 Technik budownictwa	25	40	53	13	78	2	3%
5	343403 Technik organizacji usług gastronomicznych	25	19	20	1	45	0	0%
6	712204 Posadzkarz	23	30	31	1	54	5	9%
7	512002 Kucharz małej gastronomii	21	73	81	8	102	6	6%
8	422402 Technik hotelarstwa	20	17	19	2	39	0	0%
9	522305 Technik handlowiec	19	24	28	4	47	4	9%
10	331402 Technik agrobiznesu	17	7	14	7	31	0	0%
11	741103 Elektryk	17	3	4	1	21	1	5%
12	311303 Technik elektryk	16	10	9	-1	25	2	8%
13	723103 Mechanik pojazdów samochodowych	14	34	62	28	76	3	4%
14	522301 Sprzedawca	10	235	265	30	275	78	28%
15	514101 Fryzjer	6	22	24	2	30	5	17%
16	711202 Murarz	4	69	85	16	89	19	21%
17	752205 Stolarz	2	19	28	9	30	1	3%
18	741201 Elektromechanik	1	2	3	1	4	0	0%
19	722204 Ślusarz	1	37	39	2	40	4	10%
20	712101 Dekarz	1	4	4	0	5	4	80%
	Razem	**310**	**1275**	**1477**		**1787**	**270**	

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy, analiza bazy bezrobotnych, badanie CAWI

[62] Szansa na znalezienie pracy to iloraz popytu i podaży - wskaźnik wyraża procentowe prawdopodobieństwo podjęcia pracy w zawodzie na rynku ofert dostępnych publicznie (objętych monitoringiem przez WUP w Białymstoku) w 2011 roku.

Analizując szanse absolwentów szkół ponadgimnazjalnych w 2011 na znalezienie pracy w zawodzie dokonano zestawienia popytu (ilości ogłoszeń) oraz podaży (liczba absolwentów oraz liczba zarejestrowanych bezrobotnych). Porównano także liczbę bezrobotnych na koniec I i II półrocza, aby zweryfikować czy w końcu okresu sprawozdawczego przybyło bezrobotnych. W sytuacji znaczącego przyrostu liczby osób zarejestrowanych jako bezrobotne na koniec roku świadczyć to by mogło o uzyskaniu statusu osób poszukujących pracy przez pewną część młodych absolwentów. Wśród kształconych zawodów w powiecie augustowskim, największy wzrost bezrobocia odnotowano w przypadku *technika budownictwa*, *mechanika pojazdów samochodowych* oraz *sprzedawcy*. Rozpatrując natomiast szanse na znalezienie przez absolwentów pracy w zawodzie największe perspektywy uzyskania angażu miał *dekarz* oraz *sprzedawca* i *murarz*. W przypadku *rolnika*, trudno jest w pełni ocenić jak duże jest niedopasowanie popytu do podaży, gdyż osoby tej profesji w przeważającej mierze pracują w rodzinnych gospodarstwach rolnych.

2.2.6. Zestawienie zawodów deficytowych, zrównoważonych i nadwyżkowych

Uwzględniając trzy przyjęte w analizie parametry: liczbę bezrobotnych, liczbę absolwentów oraz liczbę ofert pracy skonstruowano syntetyczny wskaźnik sytuacji danego zawodu na rynku pracy.[63]

Tabela 30. Zestawienie zawodów deficytowych, zrównoważonych i nadwyżkowych w powiecie augustowskim

	Zawód	Liczba ogłoszeń w 2011	Podaż pracy 2011	Wartość wskaźnika
TOP 10 DEFICYTOWYCH ZAWODÓW	931301_Robotnik budowlany	160	85	0,18
	515303_Robotnik gospodarczy	131	57	0,18
	411090_Pozostali pracownicy obsługi biurowej	59	0	0,14
	712501_Monter / składacz okien	47	0	0,11
	712202_Glazurnik	39	1	0,09
	941201_Pomoc kuchenna	50	26	0,07
	711601_Brukarz	24	2	0,05

[63]Opis konstrukcji wskaźnika zawarty jest w podrozdziale dotyczącym województwa podlaskiego

	513101_Kelner S	52	31	0,05
	332203_Przedstawiciel handlowy	25	5	0,05
	962201_Pracownik prac dorywczych	18	0	0,04
TOP 10 ZRÓWNOWAŻONYCH	931205_Robotnik drogowy	30	42	0,03
	833203_Kierowca samochodu ciężarowego	36	24	0,03
	331201_Pracownik (doradca) do spraw kredytów	5	1	0,01
	753303_Szwaczka	43	39	0,01
	711404_Zbrojarz	5	2	0,01
	752208_Stolarz meblowy	18	15	0,01
	222101_Pielęgniarka	6	9	0,01
	411004_Technik prac biurowych S	42	40	0,00
	334306_Technik administracji S	16	17	0,00
	432103_Magazynier	20	19	0,00
TOP 10 NADWYŻKOWYCH	522301_Sprzedawca S	125	275	-0,37
	512002_Kucharz małej gastronomii S	6	102	-0,23
	311204_Technik budownictwa S	2	78	-0,19
	331403_Technik ekonomista S	0	75	-0,18
	723103_Mechanik pojazdów samochodowych S	3	76	-0,18
	613003_Rolnik S	0	72	-0,18
	753105_Krawiec S	3	75	-0,18
	711504_Szkutnik	16	76	-0,15
	712204_Posadzkarz S	5	54	-0,12
	351203_Technik informatyk S	7	55	-0,12

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy, analiza bazy bezrobotnych, badanie CAWI

W powiecie augustowskim najbardziej deficytowymi zawodami są: *monter/ składacz okien*, *robotnik gospodarczy* oraz *przedstawiciel handlowy*, w przypadku których ilość ogłoszeń znacznie przewyższa liczbę zarejestrowanych bezrobotnych. Wśród zawodów obarczonych znaczną nadwyżką osób pozostających bez pracy w porównaniu z ilością kierowanych do nich ogłoszeń są przede wszystkim: *sprzedawca*, *kucharz małej gastronomii*, *technik ekonomista* i *technik budownictwa*.

2.2.7. Przewidywane zmiany na rynku pracy powiatu augustowskiego w perspektywie krótkookresowej – analiza przypadków krytycznych

W opracowaniu Podlaska Mapa Zawodów i Kwalifikacji 2010 zdiagnozowano cztery przypadki krytyczne. **Przypadek A.** Pogłębienie się kryzysu w przemyśle stoczniowym, **Przypadek B.** Inwestycje w infrastrukturę turystyczną i przemysłu czasu wolnego, **Przypadek C.** Budowa obwodnicy Augustowa, **Przypadek D.** Utrudnienia w prowadzeniu nowych inwestycji spowodowane obszarami prawnie chronionymi**.** W bieżącej diagnozie przypadków krytycznych zdefiniowano 6 zjawisk mogących mieć bezpośredni wpływ na rynek pracy w skali powiatu augustowskiego.

Przypadek 1. Otwarcie Branżowego Centrum Kształcenia Zawodowego w Augustowie Ośrodek kształcenia ma za zadanie definiować i wspierać specjalności odpowiadające na potrzeby rynku pracy. Działalność Centrum ma wspierać kluczowe z punktu widzenia regionu sektory gospodarki tj. turystykę, przetwórstwo spożywcze[64].

Przypadek 2. Rozbudowa infrastruktury w strefie Kanału Augustowskiego w postaci Centrum Turystyczno-Rekreacyjnego. Inwestycja ukierunkowana na wzmocnienie potencjału turystycznego obejmować będzie Centrum Informacji Turystycznej, ścieżki narciarskie i rowerowe, a także infrastrukturę towarzyszącą wymagającą zatrudnienia pracowników do jej obsługi.

Przypadek 3. **Budowa sanatorium „Pałac na wodzie”**. Oczekiwanym produktem projektu jest wytworzenie konkurencyjnej marki w obszarze usług sanatoryjnych. Kompleksowość oferty obejmującej tak kurację zdrowotną, jak i wypoczynkową, wzmocni walory lokalnego środowiska naturalnego[65].

Przypadek 4. Powstanie dwóch biogazowi na obrzeżach Augustowa. Działalność biogazowi ma przynieść konkretne korzyści mieszkańcom Augustowa poprzez wykorzystanie generowanego ciepła do podgrzania wody w sezonie letnim. Dodatkowo przy obsłudze dwóch zakładów zatrudnienie znajdzie ok. 40 osób[66].

[64] http://www.augustowski.home.pl
[65] http://powiat-augustowski.blogspot.com ; http://www.podlaskiedotacje.pl
[66] http://www.radio.bialystok.pl

Przypadek 5. Realizacja projektu obwodnicy Augustowa. W pierwszym kwartale 2011 roku udało się zawrzeć umowę na zaprojektowanie i wykonanie obwodnicy Augustowa w ciągu drogi krajowej nr 8 (na odcinku od węzła „Augustów" do węzła „Szkocja" - włączając węzły) i drogi ekspresowej S - 61 (na odcinku od węzła „Szkocja" do węzła „Lotnisko" - włączając węzły). Obwodnica Augustowa będzie pełnić głównie funkcję drogi tranzytowej.[67]

Przypadek 6. **Utrudnienia w realizacji kluczowych projektów ze względu na obszary prawnie chronione w tym „Natura 2000".** Położenie powiatu w obszarze stref prawnie chronionych istotnie determinuje turystyczny kierunek rozwoju. Powierzchnia powiatu o walorach środowiskowych uniemożliwiająca lokalizację konkretnych inwestycji stanowi w przypadku powiatu augustowskiego ponad 40%.[68]

Spośród wskazanych przypadków krytycznych w ramach PMZiK 2010 trzy z nich (B,C,D) znajdują silną korelację z przypadkami zdiagnozowanymi w ramach PMZiK 2011 (2,3,5,6). Aktualność zachowały zwłaszcza procesy związane z rozwojem turystycznym powiatu wyrażającym się w podjęciu kolejnych inwestycji oraz kontynuacją budowy obwodnicy miasta Augustowa. Dodatkowo stałą determinantą potencjału inwestycyjnego powiatu pozostaje położenie na terenach w dużej części chronionych Naturą 2000.

Tabela 31. Ekspercka ocena wpływu zdiagnozowanych przypadków krytycznych 2011 na rynek pracy powiatu augustowskiego

	PRZYPADKI KRTYCZNE	*Istotny wpływ na rynek pracy	**Nieistotny wpływ na rynek pracy	Brak odpowiedzi
1	Otwarcie Branżowego Centrum Kształcenia Zawodowego w Augustowie	42,9%	28,6%	28,5%
2	Rozbudowa infrastruktury w strefie Kanału Augustowskiego w postaci Centrum Turystyczno-Rekreacyjnego	57,1%	28,6%	14,3%
3	Budowa sanatorium Pałac na wodzie	42,9%	42,9%	14,2%
4	Powstanie dwóch biogazowi na obrzeżach Augustowa	71,4%	14,3%	14,3%
5	Realizacja projektu obwodnicy Augustowa	43%	46,7%	14,3%
6	Utrudnienia w realizacji kluczowych projektów ze względu na obszary chronione w tym Natura 2000	71,5%	28,5%	

Źródło: opracowanie własne* suma odpowiedzi eksperckich „wysoki wpływ" oraz „umiarkowany wpływ"; ** suma odpowiedzi eksperckich „niski wpływ" oraz „brak wpływu"

[67] http://www.gddkia.gov.pl
[68] http://www.wrotapodlasia.pl

Przypadki krytyczne zostały pozytywnie zweryfikowane w siedmiu opiniach eksperckich (badanie CAWI). Największy wpływ na powiatowy rynek pracy został przypisany - hamującemu jego rozwój - położeniu powiatu na terenach chronionych Natura 2000. Za ważne uznano także inwestycje na terenie powiatu (Via Baltica, biogazownia).

2.2.8. Weryfikacja scenariuszy rozwoju powiatu z 2010 roku

W raporcie „Podlaska Mapa Zawodów i Kwalifikacji. Analiza rozkładu oraz charakteru popytu na zawody i kwalifikacje w województwie podlaskim w ujęciu lokalnym" opracowanym przez Centrum Doradztwa Strategicznego (Białystok 2010) zaprezentowane zostały alternatywne scenariusze rozwoju powiatu augustowskiego. Zgodnie z założeniem scenariusze opracowano w kontekście sytuacji na powiatowym rynku pracy w krótkoterminowej (trzyletniej) perspektywie. W trakcie realizacji badania przez WSFiZ w Białymstoku, na półmetku „zapadalności" prognozy (I kwartał 2012), scenariusze zostały poddane ocenie eksperckiej w kontekście zakresu trafności sformułowanych w nich przypuszczeń cząstkowych. Ośmiu ekspertów z analizowanego powiatu, reprezentujących: powiatowy urząd pracy (7), organizacje pozarządowe (1) zweryfikowało trafność prognoz alternatywnych scenariuszy – wyniki weryfikacji ukazuje poniższa tabela.

Tabela 32. Weryfikacja scenariuszy 2010 w ujęciu prognoz cząstkowych

	Prognoza cząstkowa	Trafna*	Nietrafna **
Scen. **pesy-mistyczny**	trudności firm z branży stoczniowej pociągają za sobą łańcuch negatywnych zdarzeń w wielu innych branżach (i prowadzą do wzrostu bezrobocia)	87,5%	12,5%
	utrudnieniem dla wszelkiego rodzaju inwestycji przeprowadzanych na terenie powiatu są znaczne powierzchnie obszarów prawnie chronionych	87,5%	12,5%
Scen. **optymistyczny**	w budowie nowych inwestycji (Centrum Turystyczno-Rekreacyjnego w Strefie Kanału Augustowskiego, park zdrojowy, obwodnica Augustowa) uczestniczą lokalne firmy z branży budowlanej i transportowej	50,0%	50,0%
	powstają nowe miejsca pracy dzięki budowie obwodnicy Augustowa	25,0%	75,0%
	wpisanie Kanału Augustowskiego na listę światowego dziedzictwa UNESCO doprowadza do rozwoju turystyki biznesowej i weekendowej(gwarantuje wielu mieszkańcom powiatu stałe źródło dochodów)	75,0%	25,0%
	utworzenie polsko-białoruskiego szlaku żeglugi na linii Augustów-Grodno doprowadza do rozwoju turystyki biznesowej i weekendowej	50,0%	37,5%

Źródło: opracowanie własne; * kategoria obejmuje sumę wskazań przypisanych prognozie „całkowicie trafna" oraz „częściowo trafna"; ** kategoria obejmuje sumę wskazań „zdecydowanie nietrafna" oraz „raczej nietrafna"; pominięto odpowiedzi „nie wiem", „nie możliwe do weryfikacji w lutym 2012 roku" (stąd suma odpowiedzi nie zawsze wynosi 100%)

Zdaniem specjalistów lokalnego rynku pracy w pełni potwierdzają się prognozy cząstkowe scenariusza pesymistycznego, dekoniunktura w branży szkutniczej wpływa na spowolnienie gospodarcze w powiecie, równolegle specjalne przepisy z zakresu ochrony środowiska dotyczące 2/3 terytorium powiatu poważnie utrudniają prowadzenie wszelkiego typu inwestycji. W opinii osób biorących udział w badaniu prognozy scenariusza optymistycznego na obecnym etapie spełniają się w różnym stopniu – z jednej strony budowa obwodnicy Augustowa nie generuje na razie nowych miejsc pracy, z drugiej istnieje przekonanie że prospektywne wpisanie Kanału Augustowskiego na listę UNESCO przyczyni się do zintensyfikowania ruchu turystycznego w regionie.

2.2.9. Scenariusz rozwoju powiatu augustowskiego w perspektywie krótkookresowej

Przedsiębiorcy oraz władze powiatu augustowskiego oczekują na pozytywną decyzję Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. Oświaty, Nauki i Kultury w sprawie wpisania Kanału Augustowskiego na listę UNESCO. Zatwierdzenie polsko-białoruskiej, transgranicznej kandydatury Kanału Augustowskiego (obecnie 13 miejsc w Polsce figuruje na tej elitarnej liście) zwiększy rozpoznawalność ziemi augustowskiej wśród turystów zagranicznych. Samorządowcy z Augustowa słusznie zakładają, że obecność kanału w gronie obiektów Światowego Dziedzictwa przyczyni się – jak w przypadku Parku Mużakowskiego (wspólny obiekt transgraniczny Polski i Niemiec wpisany na listę UNESCO w 2004 roku) – do zwiększonego zainteresowania turystów.[69] O sile międzynarodowych etykiet można się było przekonać obserwując działania lobbingowe podczas zeszłorocznego konkursu szwajcarskiej fundacji 7 Nowych Cudów Natury (New7Wonders of Nature), w którym to Mazury znalazły się w finałowej 14 kandydatur.[70] Możliwość nieincydentalnego zaistnienia w przestrzeni informacyjnej (branży turystycznej) stanowi najefektywniejsze źródło promocji. W powiecie augustowskim, w którym 4,6% wszystkich podmiotów gospodarczych sektora prywatnego (najwyższy wskaźnik w województwie) funkcjonuje w sekcji I PKD (zakwaterowanie i gastronomia) świadomość powyższego jest silnie obecna.

Silnym impulsem prorozwojowym w perspektywie najbliższych kwartałów w powiecie będzie postęp prac związanych z obwodnicą miasta (w chwili obecnej trwają jeszcze prace związane z opracowaniem dokumentacji projektowej). Podpisana w marcu 2011 roku umowa na projekt i budowę obwodnicy Augustowa w przebiegu przez miejscowość Raczki została zakontraktowana na kwotę 659 mln złotych. Wykonawca (Budimex) złożył zobowiązanie, iż inwestycja zostanie ukończona w połowie 2014 roku (maksymalny czas realizacji inwestycji wg umowy to wrzesień 2014 roku)[71]. Obwodnica złożona będzie z dwóch odcinków, jednojezdniowego fragmentu drogi krajowej nr 8 (23,3 km) oraz dwujezdniowej drogi ekspresowej nr 61 (13 km), arteria stanowić będzie część

[69] A.Sołogub, *Walory turystyczne Parku Mużakowskiego*, (w:) Badania fizjograficzne nad Polską Zachodnią, „Geografia Fizyczna" T. 59, 2008, s. 161 i n.
[70] Akcję głosowania na Mazury wspierały m.in. Polska Organizacja Turystyczna, Polska Izba Turystyki, prezydent Bronisław Komorowski, prezydent Aleksander Kwaśniewski, prezydent Lech Wałęsa, kardynał Stanisław Dziwisz (list z poparciem wysłał też papież Benedykt XVI), Andrzej Wajda, Mirosław Hermaszewski. Honorowym ambasadorem Mazur był podróżnik Jacek Pałkiewicz. www.podroze.gazeta.pl/podroze
[71] www.gddkia.gov.pl/pl/a/9019

międzynarodowej trasy Via Baltica. Udział lokalnych firm oraz zasobów ludzkich w realizacji przedsięwzięcia (świadczenie zleceń bezpośrednio związanych z budową) oraz zaspokojenie przez lokalnych przedsiębiorców części - wygenerowanego przez wielką inwestycję popytu na usługi okołoinwestycyjne (gastronomia, transport, hotelarstwo, rozrywka) - przyczyni się do zwiększenia cyrkulacji pieniądza w obrocie lokalnym. Mieszkańcy, przedsiębiorcy oraz władze powiatu liczą na wystąpienie efektu mnożnikowego – w obecnym systemie przyjmuje się, iż dodatkowo wydany 1 zł ze środków publicznych generuje ok. 1,80 zł dochodu narodowego.[72]

W opinii ekspertów lokalnego rynku pracy największy potencjał generowania miejsc zatrudnienia w najbliższych 2-3 latach posiadają: turystyka i gastronomia (89% wskazań) oraz handel (56%), najwyższe ryzyko wystąpienia redukcji etatów odnosi się do sektora publicznego (edukacji i nauki, ochrona zdrowia), zaś z sektorów „komercyjnych" do budownictwa (44%).

Tabela 33. Czynniki rozwoju pow. augustowskiego w kontekście modelowania scenariuszy

Sfera	Czynnik	Trend	Rodzaj (+,-) oraz siła (1-5) wpływu [od -5 do +5]	Prawdopodobieństwo wystąpienia [0 – 1]	Scenariusz
Ekon.	Znaczące zaangażowanie lokalnych firm w podwykonawstwie pracy związanych z budową obwodnicy Augustowa	wzrostowy wzrostowy spadkowy	+ 5 + 3 - 5	0,6 0,7 0,4	Optymistyczny Prawdopodobny Pesymistyczny
Praw.	Wpisanie Kanału Augustowskiego na listę UNESCO	wzrostowy wzrostowy horyzontalny	+ 4 + 2 - 1	0,4 0,7 0,6	Optymistyczny Prawdopodobny Pesymistyczny

Źródło: opracowanie własne na podłożu teoretycznym metody scenariusza stanów otoczenia - zob. m.in. M.Romanowska, G.Gierszewska, *Analiza strategiczna przedsiębiorstwa*, PWE, Warszawa 2009

Przedstawione w tabeli czynniki w najbliższych trzech latach kształtować będą oblicze społeczno-gospodarcze powiatu augustowskiego. W zależności od trendu (tempa ich przebiegu), rodzaju wpływu na lokalną gospodarkę (wpływ pozytywny, neutralny, negatywny), siły tego wpływu oraz przyjmując różne warianty możliwości ich wystąpienia,

[72] K.Łaski, J.Osiatyński, J.Zięba, *Mnożnik wydatków państwowych i szacunki jego wielkości dla Polski*, Warszawa 2010, Materiały i studia NBP, Zeszyt 246, s. 5

przedstawiono trzy pasma scenariuszowe: optymistyczne, prawdopodobne oraz pesymistyczne.

2.2.10. Rekomendacje operacyjne na poziomie powiatu augustowskiego

powiat	Adresat rekomendacji		
	samorząd	**instytucje rynku pracy**	**instytucje edukacji**
augustowski	1. pilotaż realizacji inwestycji o ważnym znaczeniu dla lokalnego rynku pracy m.in. Centrum Turystyczno-Rekreacyjne w strefie Kanału Augustowskiego 2. stały kontakt z przedstawicielami kluczowych dla lokalnego rynku pracy firmami np. z branży stoczniowej celem projektowania instrumentów wsparcia w przypadku prognozowania trudności w ich funkcjonowaniu 3. podjęcie próby łagodzenia ograniczeń inwestycyjnych wynikających z położeniem powiatu na terenie częściowo prawnie chronionym poprzez ukierunkowania i promocję działań zgodnych z polityką zrównoważonego rozwoju 4. silniejsze akcentowanie faktu wpisania Kanału Augustowskiego na listę światowego dziedzictwa UNESCO jako element strategii promocji powiatu 5. koncentracja uwagi na możliwościach rozwoju turystyki biznesowej i wypoczynkowej pomiędzy Augustowem i Grodnem 6. programowanie działań zwiększających elastyczność placówek edukacyjnych w powiecie w kontekście prognozowanego popytu na pracę 7. kooperacja z uczelniami wyższymi w celu modelowania rozwoju powiatu 8. weryfikacja dokumentów strategicznych w odniesieniu do polityki proinwestycyjnej 9. animacja dialogu międzyśrodowiskowego	1. stałe informowanie samorządu o trendach zawodowego niedopasowania popytu i podaży pracy w kontekście reorientacji oferty edukacyjnej 2. cykliczne (np. półroczne) przekazywanie placówkom edukacyjnym raportów nt. popytu w przekroju zawodów -adoptowanie systemu wsparcia bezrobotnych do oczekiwań kompetencyjnych od strony popytowej (szkolenia/kursy) 3. modyfikacji kierunków i form aktywizacji zawodowej bezrobotnych określonych zawodów poprzez organizację kursów praktycznych w zakresie kompetencji i umiejętności poszukiwanych na lokalnym rynku pracy np. monter, pracownik obsługi biurowej 4. wykorzystanie systemowych mechanizmów wspierających rynek pracy – Klub Integracji Społecznej, Centrum Integracji Społecznej (działalność wymienionych powinna korelować z turystycznym wizerunkiem powiatu zatem ogniskować się wokół takich branż jak gastronomia, usługi hotelarskie itp.) 5. udział w dialogu międzyśrodowiskowym	1. pomoc we właściwym osadzeniu Branżowego Centrum Kształcenia Zawodowego w Augustowie w lokalnej architekturze instytucji edukacyjnych 2. zaangażowanie w prace BCKZ 3. weryfikacja zasadności prowadzenia kierunków na które jest ograniczone zapotrzebowanie na rynku pracy np. technik ekonomista 4. organizacja i wsparcie systemu ustawicznego kształcenia w dziedzinie kompetencji i umiejętności poszukiwanych na rynku pracy w skali powiatu 5. adaptacja w programach kształcenia pożądanych przez lokalnych pracodawców umiejętności „uniwersalnych" (pozazawodowych) 6. upraktycznienie kształcenia i kooperacja z otoczeniem – alternatywa dla wymaganego doświadczenia 7. udział w dialogu międzyśrodowiskowym

2.3. Powiat białostocki – analiza rynku pracy

2.3.1. Oblicze geograficzne, społeczne i gospodarcze powiatu

Powiat białostocki leży na Wysoczyźnie Białostockiej, która ku południowi przechodzi w zalewową Dolinę Narwi, a na południowym zachodzie w Wysoczyznę Mazowiecką. Ogólna powierzchnia powiatu wynosi 297 600 ha. Składają się na nią tereny użytkowane rolniczo - 51,4 %, lasy i grunty leśne - 40,7 %, nieużytki rolne - 2,5 %.

W skład powiatu wchodzi 15 gmin (Choroszcz, Czarna Białostocka, Łapy, Supraśl, Suraż, Tykocin, Wasilków, Zabłudów, Michałowo, Dobrzyniewo Duże, Gródek, Juchnowiec Kościelny, Poświętne, Turośń Kościelna i Zawady), które różnią się pod względem potencjału gospodarczego jak i warunków naturalnych, takich jak: położenie geograficzne, walory krajobrazowe, liczba mieszkańców oraz stopień zurbanizowania.[73] Na obszarze 100 tys. ha występują tereny o szczególnych walorach przyrodniczych. Są to parki narodowe, rezerwaty przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, użytki ekologiczne. Według danych GUS w 2010 r. na terenie powiatu zarejestrowano 152 pomniki przyrody. Stolicą województwa podlaskiego oraz jednocześnie siedzibą władz ziemskiego powiatu białostockiego jest Białystok - największe miasto w Polsce północno - wschodniej.

Wielkim bogactwem tego obszaru jest Puszcza Knyszyńska. Z najcenniejszych jej obszarów utworzono 21 rezerwatów przyrody, które włączono do Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej. Jego powierzchnia liczy ponad 126 tys. ha i jest to obecnie największy park krajobrazowy w Polsce. Narwiański Park Narodowy, który utworzony został w 1996 r. zajmuje powierzchnię 6 810 ha. Doskonałym miejscami do uprawiania sportów wodnych i wędkarstwa jest rzeka Supraśl oraz zbiorniki wodne: „Siemianówka", „Czapielówka" oraz zbiornik wodny w Zarzeczanach.

Charakterystyczne dla tego regionu są różnorodne obiekty drewniane – kościółki, cerkwie, krzyże czy kapliczki przydrożne będące śladami wielowiekowego zamieszkiwania na tych terenach różnych narodów i religii: katolickiej, prawosławnej, unickiej, muzułmańskiej, ewangelickiej, judaizmu. Na terenie powiatu zlokalizowane są takie obiekty zabytkowe jak Muzeum Wnętrz Pałacowych w Choroszczy z zespołem parkowym, Wielka

[73] www.powiatbialostocki.pl Strategia zrównoważonego rozwoju Powiatu Białostockiego na lata 2011-2020

Synagoga i Dom Talmudyczny w Tykocinie, Punkt Muzealny w pałacu Opatów w Supraślu, Białostockie Muzeum Wsi w Jurowcach, jak również muzeum archeologiczne w Surażu oraz Izba Regionalna w Studziankach, która posiada zbiory etnograficzne.

Gminy powiatu białostockiego oferują liczna formy wypoczynku i rekreacji.[74] Wskaźnik miejsc noclegowych liczony na 1000 ludności uplasował powiat białostocki w 2010 r. na 7 miejscu w województwie podlaskim (wyniósł 6,86). Wg danych GUS w 2010 r. zarejestrowano ogółem 961 miejsc noclegowych, zaś 41 616 osób w powiecie skorzystało z oferty noclegowej.[75]

Powiat białostocki zaszeregować należy do grupy jednostek administracyjnych o znaczących zasobach demograficznych – liczy on 140,3 tys. mieszkańców (11,8% populacji województwa podlaskiego; ludniejszym powiatem jest jedynie grodzki Białystok).[76] W pierwszej dekadzie obecnego stulecia zasoby ludzkie tej jednostki terytorialnej zwiększyły się o 1,0%, powiat ten był jednym z trzech w których zanotowano przyrost demograficzny, w pozostałych czternastu nastąpiła depopulacja (w całym województwie regres o 1,9%).[77] Powiat białostocki należy zaliczyć do obszarów o niedużym zagęszczeniu ludności - 47,2 osób na km² plasują go na 6 miejscu na Podlasiu (wskaźnik wojewódzki 59,0 os./km²). W wymiarze struktury osadniczej subregion wyróżnia się przewagą ludności wiejskiej. W jednostkach zurbanizowanych zamieszkuje 38,5% osób (w województwie 60,1%), na wsi żyje zaś 61,5% mieszkańców tego ziemskiego powiatu. Liczba miejscowości wiejskich przypadająca na jedno miasto (60), podstawowy wskaźnik umiastowienia, przyjmuje wartość prawie o połowę niższą niż wynosi indykator wojewódzki (111)[78]. W 2010 roku przyrost naturalny w analizowanym powiecie zanotował niewielką wartość ujemną (-67 osób; -0,5 promila populacji). Powiat białostocki dysponuje wysokim potencjałem emigracji ekonomicznej – ten stan wyrażają dwa wskaźniki: a. liczba emigrantów na 1000 mieszkańców (wartość 45,0 na tle 37,1 w województwie); b. odsetek gospodarstw objętych emigracją

[74] http://www.wrotapodlasia.pl/pl/adm/powiaty_gminy/bialostocki
[75] www.stat.gov.pl
[76] Dane statystyczne przytoczone z Banku Danych Lokalnych GUS bądź obliczenia własne na podstawie danych BDL GUS – o ile nie wskazano inaczej dane na koniec 2010 roku.
[77] Analizowany okres zmiany zasobów demograficznych: 2000-2010.
[78] Na potrzeby obliczenia tego wskaźnika w powiecie białostockim do grona miast włączono Białystok, w powiecie łomżyńskim Łomżę, a w powiecie suwalskim Suwałki.

zarobkową (wartość 24%, na tle 21% w całym regionie)[79]. Oznacza to, iż skala zjawiska poszukiwania źródeł dochodów poza granicami kraju przez mieszkańców powiatu przyjmuje dynamiczniejsze oblicze niż w regionie. Wskaźnik obciążenia demograficznego (czyli liczby osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym) nie przekracza wartości średniej w skali województwa: 56,6 (woj. podlaskie 57,3), zaś wskaźnik informujący o rezerwach demograficznych cechujących się statystycznie wyższą skłonnością do zmiany miejsca zamieszkania ze względu na zmianę miejsca pracy bądź podjęcie pracy w ogóle - odsetek zasobów ludzkich w wieku mobilnym (18-44 lata) w powiecie - wynosi 40,3% (na Podlasiu 40,0%).

Powiat białostocki dostarcza 9,2% zasobów pracujących w województwie (w powiecie pracuje 14 206 kobiet, czyli 46,4% bazy osób posiadających zatrudnienie w tym subregionie). Dyslokacja zatrudnienia w ujęciu klasycznej triady sektorów pracy (rolnictwo – przemysł i budownictwo – usługi) przedstawia się następująco: 47% – 21% – 32% (w województwie wynosi 38% – 20% - 42%). Świadczy to o umiarkowanej nadreprezentacji osób – na tle i tak rolniczego regionu - utrzymujących się z pracy w rolnictwie. Stopa bezrobocia rejestrowanego na koniec grudnia 2011 roku w tej jednostce statystycznej NUTS 4[80] wynosiła 17,5% (piąty z najwyższych poziomów w województwie), a co szczególnie niepokojące zwiększyła się w przeciągu trzech lat aż o 6.4 pkt procentowego (wyższą dynamikę zanotował jedynie powiat grajewski).[81]

[79] Dane za: *Profile emigracji zarobkowych mieszkańców województwa podlaskiego*, red. I.Kukulak-Dolata, Ł.Arendt, Białystok-Warszawa 2009, IPiPS w Warszawie, s. 140
[80] NUTS 5 – gminy, NUTS 4 – powiaty, NUTS 3 – podregiony, NUTS 2 – województwa, NUTS 1 - państwo
[81] Dane o stopie bezrobocia na grudzień 2011 roku przytaczane za miesięcznym informatorem Wojewódzkiego Urzędu Pracy „Podlaski rynek pracy", oprac. Wydział Badań i Analiz WUP, Białystok, grudzień 2011, www.up.podlasie.pl/uploads/upload/w_badan_i_analiz/podlaski_rynek_pracy/rynek_pracy_XII2011.pdf

Wykres 5. Zmiany stopy bezrobocia w pow. białostockim na tle województwa w 2011 r.

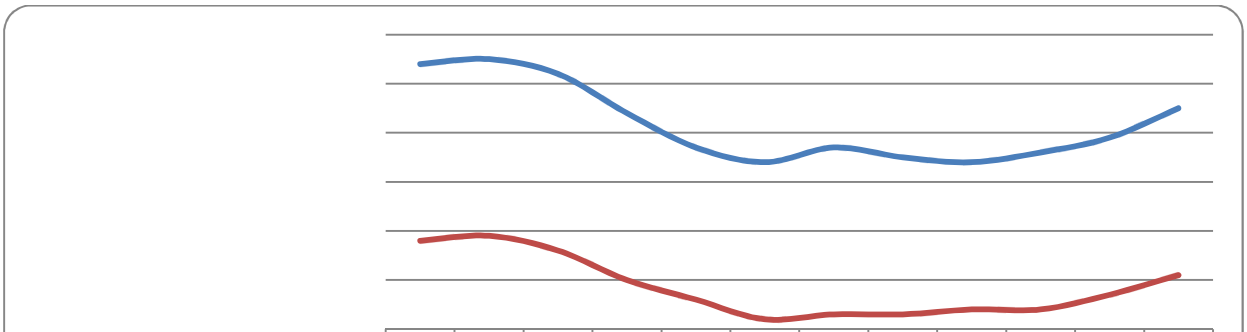

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Powiat białostocki	18,4	18,5	18,2	17,4	16,7	16,4	16,7	16,5	16,4	16,6	16,9	17,5
Województwo podlaskie	14,8	14,9	14,6	14,0	13,6	13,2	13,3	13,3	13,4	13,4	13,7	14,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie statystyki rynku pracy Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej (dane od stycznia do sierpnia 2011 po korekcie GUS wynikającej z ustalenia ostatecznej liczby pracujących poza rolnictwem indywidualnym na podstawie badań prowadzonych poprzez przedsiębiorstwa oraz z uwzględnienia wyników Powszechnego Spisu Rolnego 2010 dotyczących liczby pracujących w rolnictwie indywidualnym)

Powiat białostocki, największy terytorialnie w kraju (niemal 3 tys. km²; 15% powierzchni województwa), w 2011 roku cechował się wyższym bezrobociem niż średnia regionu (o 3-4 pkt. procentowe). Odsetek zarejestrowanych długotrwale bezrobotnych (54,5%) jest zbliżony do poziomu wojewódzkiego (55,4%), podobnie jak i procent dysponujących prawem do zasiłku (12,7%; na Podlasiu 12,4%).[82] Analizując doświadczenie zawodowe w grupie zarejestrowanych osób bez pracy zwraca uwagę znacząco wysoki odsetek osób posiadających co najmniej 10-letni staż pracy (30,2% wszystkich; druga lokata po grodzkiej Łomży).[83]

Na terenie powiatu działa 10297 podmiotów gospodarczych. Ilość podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności w 2010 r. wyniosła 733. Ilość podmiotów nowozarejestrowanych na jednego mieszkańca w tym samym okresie wyniosła 91[84]. Wśród największych firm w powiecie białostockim (biorąc pod uwagę dane finansowe) swoją siedzibę ma firma Adampol. S.A. - 25 miejsce w rankingu Największe Firmy Podlasia. Firma jest liderem w zakresie usług transportowych i spedycyjnych. Przychody netto ze sprzedaży wyniosły 187 mln zł. Wśród innych prężnych podmiotów powiatu białostockiego wymienić należy Adler Agro Sp. z o.o. pozycja 36, przychody ze sprzedaży 116 mln zł, wynik netto za

[82] Tamże
[83] Bank Danych Lokalnych GUS na koniec 2010 roku.
[84] Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych , www.stat.gov.pl/bdl

2010 r. 1,6 mln zł; Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowe Unicell Poland S.A. pozycja 62, przychody ze sprzedaży wyniosły 62 mln zł, wynik netto 6,1 mln zł.; Podlaska Fabryka Okien i Drzwi Witraż Sp. z o.o. pozycja 72, przychody 53,6 mln zł, wynik netto - 847 tys. zł.; Anchor Sp. z o.o. pozycja 80, przychody ze sprzedaży 47,4 mln zł, wynik netto 346 tys. zł[85].

Kondycja finansowa powiatu białostockiego jest najlepsza względem pozostałych powiatów ziemskich woj. podlaskiego. Dochody budżetu powiatu białostockiego w 2010 r. wyniosły 110,8 mln zł, co zagwarantowało pierwsze miejsce w województwie. Udział własny w dochodach budżetu stanowił 43% (ponad 48 mln zł), co również dało pierwsze miejsce wśród powiatów ziemskich. Dochody na jednego mieszkańca powiatu białostockiego w 2010 r. wyniosły 792 zł - 11 miejsce wśród jednostek ziemskich woj. podlaskiego. Dochody własne w tej liczbie ukształtowały się na poziomie 344 zł. Podatek dochodowy od osób fizycznych wyniósł 14,3 mln zł, co gwarantowało 30% dochodów własnych budżetu. Podatek od osób prawnych w dochodach własnych wyniósł 239 tys. zł, czyli 0,5% dochodów własnych powiatu. Powiat reprezentuje umiarkowaną zdolność (dziewiąte miejsce wśród powiatów ziemskich województwa podlaskiego) pozyskiwania zewnętrznego finansowania - w 2009 r. udało się uzyskać środki z budżetu Unii Europejskiej w wysokości 0,9 mln zł, z czego na inwestycje 35 830 zł[86].

Poziom zarobków w powiecie białostockim jest jednym z najniższych w regionie – na koniec 2010 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto wyniosło 2714 zł (3 miejsce od końca na Podlasiu). Na tle płacy krajowej wynagrodzenia w analizowanej jednostce w ostatnich pięciu latach odnotowały niewielki wzrost (2005 rok: 76,7% płacy krajowej; 2010 rok: 79,0% płacy krajowej). Liczba nowych budynków mieszkalnych (budownictwa indywidualnego i zbiorowego) - świadcząca o witalności społeczno-ekonomicznej danego obszaru – przyjęła w 2010 roku wartość 7,1 na 1 tys. mieszkańców i była najwyższa w całym województwie (nominalnie oddano do użytkowania prawie tysiąc mieszkań – aż 22% wszystkich w regionie). Analiza tego fenomenu na poziomie gmin powiatu białostockiego umożliwia wskazanie, iż ten korzystny rozrost bazy mieszkaniowej był zasługą 3 (z 15) gmin – tzw. sypialni Białegostoku – Juchnowca Kościelnego, Wasilkowa i Choroszczy. Łącznie były one odpowiedzialne za 70% udział we wskazanym „boomie" mieszkaniowym. Potencjał generowania nowych miejsc pracy przez lokalne przedsiębiorstwa uzależniony jest m.in. od

[85] Dane według rankingu Największe Firmy Podlasia, Kurier Poranny z dnia 29.12.2012
[86] Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych , www.stat.gov.pl/bdl

ponoszonych nakładów inwestycyjnych, środków umożliwiających kształtowanie przewagi konkurencyjnej firm. W analizowanym powiecie w latach 2008-2010 przedsiębiorstwa małe (z wyłączeniem mikro), średnie i duże przeznaczały średniorocznie równowartość 1301 zł na 1 mieszkańca powiatu na inwestycje (14 lokata w województwie).

Tabela 34. Pozycja pow. białostockiego na tle pozostałych podlaskich powiatów (na płaszczyźnie potencjału przedsiębiorczości, sytuacji makrogospodarczej, zasobów demograficznych oraz atrakcyjności przyrodniczo-turystycznej)[87]

Ranking syntetyczny	Podmioty rejestru REGON na 10 tys. mieszk.	Rank. cząstk.	Podmioty nowo-zarejestrowane na 10 tys. ludności (średnia z lat 2008-2010)	Rank. cząstk.	Odsetek mikro-przedsiębiorstw w grupie podmiotów gospod. (w %)	Rank. cząstk.	POWIAT białostocki	
6	733	5	81	4	95,1	11		
Ranking syntetyczny	Dochody gmin powiatu na 1 mieszk. w zł (średnia z lat 2009-2010)	Rank. cząstk.	Stopa bezrobocia - grudzień 2011 (w %)	Rank. cząstk.	Przeciętne wynagrodzenie brutto w zł (2010)	Rank. cząstk.	Nakłady inwestycyjne na 1 mieszk. w zł. (śr. z lat 2008-2010)	Rank. cząstk.
17	2445	16	17,5	13	2714	15	1301	12
Ranking syntetyczny	Zmiana wielkości zasobów ludzkich w l. 2000-2010 (w %)	Rank. cząstk.	Potencjał zagranicznej emigracji ekonomicznej	Rank. cząstk.	Wskaźnik obciążenia demograficznego	Rank. cząstk.	Odsetek ludności w wieku mobilnym	Rank. cząstk.
4	1,0	3	wysoki	8	56,6	5	40,3	4
Ranking syntetyczny	Udział obszarów chronionych w powierzchni powiatu (w %)	Rank. cząstk.	Pomniki przyrody (2010)	Rank. cząstk.	Liczba korzystających z noclegów (2010)	Rank. cząstk.	Wskaźnik miejsc noclegowych na 1000 ludności	Rank. cząstk.
4	33,9	5	152	2	41616	3	6,9	8

Źródło: opracowanie własne. Tabele prezentujące dane cząstkowe nt. wszystkich 17 powiatach znajdują się w aneksie do raportu.

[87]Kategoria „**potencjał przedsiębiorczości**" (kolor fioletowy) jest wypadkową 3 wskaźników: liczba podmiotów rejestru REGON na 10 tys. ludności powiatu; liczba nowozarejestrowanych podmiotów gospodarczych; udział mikroprzedsiębiorstw w powiatowej strukturze przedsiębiorstw), kategorię „**sytuacja makrogospodarcza**" (kolor niebieski) tworzą 4 wskaźniki: dochody gmin powiatu na 1 mieszkańca, stopa bezrobocia z grudnia, przeciętne wynagrodzenie brutto, nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca, kategoria „**zasoby demograficzne**" (kolor bordowy) została utworzona na bazie 4 wskaźników: wskaźnik obciążenia demograficznego; odsetek ludności w wieku mobilnym; zmiana wielkości populacji powiatu w ostatniej dekadzie, potencjał zagranicznej emigracji ekonomicznej, kategoria „**atrakcyjność przyrodniczo-turystyczna**" (kolor zielony) stanowi zaś konsekwencję 4 wskaźników: udział obszarów chronionych w powierzchni powiatu, liczba pomników przyrody, wskaźnik miejsc noclegowych na 1000 mieszkańców, liczba osób korzystających z noclegu w powiecie

Oblicze społeczno-gospodarcze powiatu białostockiego w świetle piętnastu wskaźników cząstkowych pogrupowanych w cztery kategorie rankingu podlaskich powiatów, przedstawia się relatywnie optymistycznie. Wysokie (4) miejsce na polu „zasobów demograficznych" stanowi efekt korzystnego wskaźnika udziału ludności w wieku mobilnym oraz przyrostu zasobów ludzkich powiatu w ostatniej dekadzie (na tle kurczenia się wojewódzkiej bazy demograficznej). Bardzo niską notę powiat białostocki otrzymuje jedynie w kategorii „sytuacja makrogospodarcza" – ze względu na bardzo niski poziom przeciętnego wynagrodzenia (15 miejsce) oraz niewielkie dochody gmin powiatu na 1 mieszkańca (16 miejsce).

2.3.2. Podaż pracy w powiecie białostockim

W poniższych tabelach podaży pracy został ukazany, po pierwsze, skład bezrobotnych w powiecie w ujęciu dziesięciu grup wielkich zawodowych (w tym na tle województwa), po drugie, zaprezentowano 20 zawodów i specjalności, których dysponenci na koniec zeszłego roku posiadali największą trudność w podjęciu pracy w analizowanej jednostce.

Tabela 35. Struktura bezrobotnych w ujęciu grup wielkich zawodów w powiecie białostockim na tle struktury województwa podlaskiego

kod	Nazwa grupy wielkiej	liczba bezrobotnych w powiecie	odsetek bezrobotnych w powiecie	odsetek bezrobotnych w województwie
1	Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	19	0,2%	0,3%
2	Specjaliści	698	8,7%	9,9%
3	Technicy i inny średni personel	1259	15,6%	13,9%
4	Pracownicy biurowi	224	2,8%	3,1%
5	Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	870	10,8%	12,4%
6	Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	133	1,7%	2,2%
7	Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	2079	25,8%	21,8%
8	Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	469	5,8%	4,8%
9	Pracownicy przy pracach prostych	602	7,5%	7,0%
10	Siły zbrojne	0	0,0%	0,0%
	Bez zawodu	1700	21,1%	24,4%
	Ogółem	**8053**	100,0%	100,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP w Białymstoku

Najliczniej reprezentowaną grupą wielką zawodów w powiecie białostockim są **robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy**[88], co czwarta osoba (25,8%) ujęta na koniec 2011 roku w rejestrze bezrobotnych, więcej niż w regionie, legitymuje się jednym z zawodów sklasyfikowanym kodem rozpoczynającym się cyfrą 7. Trudna sytuacja na lokalnym rynku pracy obejmuje również **techników i inny średni personel**, których udział w zbiorze bezrobotnych powiatu przekracza 15%. Na tle regionu podlaskiego w strukturze osób bez pracy w powiecie białostockim umiarkowanie pozytywnie odznacza się rynkowa kondycja **specjalistów** (8,7% bezrobotnych, w województwie 9,9%).

Tabela 36. Zawody i specjalności reprezentowane najliczniej w grupie bezrobotnych powiatu białostockiego (stan na 31.12.2011)

Lp	Zawód/ specjalność osoby bezrobotnej	liczba bezrobotnych	odsetek bezrobotnych
1	Sprzedawca	377	4,7%
2	Technik mechanik	286	3,6%
3	Ślusarz	237	2,9%
4	Krawiec	152	1,9%
5	Technik ekonomista	140	1,7%
6	Robotnik budowlany	121	1,5%
7	Murarz	115	1,4%
8	Szwaczka	113	1,4%
9	Robotnik gospodarczy	105	1,3%
10	Mechanik pojazdów samochodowych	101	1,3%
11	Robotnik pomocniczy w przemyśle przetw.	90	1,1%
12	Kucharz	88	1,1%
13	Technik technologii odzieży	87	1,1%
14	Mechanik samochodów osobowych	85	1,1%
15	Specjalista administracji publicznej	80	1,0%
16	Cukiernik	79	1,0%
17	Sprzątaczka biurowa	75	0,9%
18	Tokarz w metalu	70	0,9%
19	Stolarz	55	0,7%
20	Technik rolnik	52	0,6%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP w Białymstoku

[88] W nomenklaturze Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej grupa ta obejmuje „zawody wymagające wiedzy, umiejętności i doświadczenia niezbędnych do uzyskiwania i obróbki surowców, wytwarzania i naprawy towarów oraz budowy, konserwacji i naprawy dróg, konstrukcji i maszyn. Główne zadania wymagają znajomości i zrozumienia charakteru pracy, stosowanych materiałów, maszyn i wytwarzanych produktów.” Zob. *Klasyfikacja zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy*, oprac. E.Strojna, J.Piotrowicz, E.Żywiec-Dąbrowska, Warszawa 2010, s. 13

Zestawiając rozkład wielkości poszczególnych zawodów i specjalności osób bezrobotnych w powiecie białostockim z rozkładem województwa podlaskiego ujawnia się grupa **zawodów nadreprezentowanych** w powiecie. Kategoria ta obejmuje zawody wyraźnie częściej występujące w analizowanym powiecie w stosunku do stanu wojewódzkiego: są to zawody i specjalności nieobecne w pierwszej dwudziestce najliczniejszych zawodów i specjalności wśród bezrobotnych województwa podlaskiego. W powiecie białostockim do grona zawodów nadreprezentowanych wliczają się:

- *szwaczka*
- *technik technologii odzieży*
- *tokarz w metalu*

Absolwenci kształcenia zawodowego (zasadnicze szkoły zawodowe, technika, technika uzupełniające, szkoły policealne), kształcenia ukierunkowanego na przygotowanie do wykonywania jednego z 92 zawodów dostępnych w wojewódzkim systemie szkolnych (w krajowym systemie można kształcić w 200 zawodach)[89] stanowią znaczący strumień podaży pracy na szczeblu lokalnym. W 2011 roku w powiecie białostockim kształcenie zawodowe ukończyły 602 osoby, co odnosząc do lokalnej głębokości rynku pracy (30,6 tys. pracujących w przedsiębiorstwach powyżej 9 osób, włącznie z pracującymi w rolnictwie) stanowi 2% tego dominującego segmentu zatrudnienia (w skali województwa współczynnik ten wyniósł 2,7%). Struktura zawodowa absolwentów:

[89] Najnowsza klasyfikacja zawodów szkolnictwa zawodowego obejmuje 200 zawodów, w ramach których wyodrębniono 251 kwalifikacji. W klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego ujęto: 23 zawody (po 3 kwalifikacje na zawód), 72 zawody (po 2 kwalifikacje na zawód), 98 zawodów (1 kwalifikacja na zawód), 7 zawodów szkolnictwa artystycznego, dla których nie wyodrębnia się kwalifikacji. Zob. *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 23 grudnia 2011 w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego*, www.men.gov.pl/images/stories/Rozporzadzenia

Tabela 37. Potencjalna podaż pracy w powiecie białostockim – absolwenci kształcenia zawodowego w roku 2011 oraz prognozowana liczba absolwentów w latach 2012-2014

		Absolwenci 2011	Absolwenci 2012	Absolwenci 2013	Absolwenci 2014[90]
1	311513_Technik pojazdów samochodowych	119	72	64	35
2	422402_Technik hotelarstwa	90	37	16	16
3	325511_Technik ochrony środowiska	71	32	9	21
4	351203_Technik informatyk	69	47	75	23
5	311504_Technik mechanik	54	0	12	11
6	311204_Technik budownictwa	47	0	15	14
7	712904_Technolog robót wykończeniowych w budownictwie	29	34	23	32
8	314207_Technik rolnik	21	26	24	0
9	723103_Mechanik pojazdów samochodowych	17	0	15	13
10	331403_Technik ekonomista	15	16	0	11
11	311911_Technik cyfrowych procesów graficznych	15	0	0	0
12	334306_Technik administracji	13	0	0	0
13	311512_Technik mechanizacji rolnictwa	11	14	8	10
14	311408_Technik elektronik	11	0	0	11
15	314203_Technik hodowca koni	9	7	10	0
16	512002_Kucharz małej gastronomii	7	0	8	7
17	522301_Sprzedawca	4	0	4	0
18	514101_Fryzjer	0	0	0	4
	Razem	**602**	**285**	**283**	**208**

Źródło: badania własne (CAWI)

W minionym roku mury ponadgimnazjalnych szkół zawodowych w powiecie białostockim opuściło 602 absolwentów. 2/3 potencjalnej (edukacyjnej) podaży pracy na rynku lokalnym generowali nowo uprawnieni do wykonywania zawodu reprezentanci pięciu specjalności: *technicy pojazdów samochodowych, technicy hotelarstwa, technicy ochrony środowiska, technicy informatycy i technicy mechanicy*. Prospektywnie stały strumień podaży utrzymywać się będzie w najbliższych latach w przypadku *techników informatyków*.

[90] Kategorię „absolwenci 2014" tworzą uczniowie klas drugich techników oraz klas pierwszych zasadniczych szkół zawodowych (poziomu klas w roku szkolnym 2011/2012) – jest to więc jedynie część przyszłej potencjalnej podaży pracy –zasilona zostanie ona uczniami, którzy rozpoczną edukację w szkołach policealnych we wrześniu 2012 roku.

2.3.3. Popyt na pracę w 2011 roku

W ciągu ostatniego roku do publicznych i niepublicznych instytucji pośrednictwa pracy w powiecie białostockim napłynęło 1718 ofert pracy, co stanowiło 3% wszystkich ofert w województwie. Zdecydowana większość (60,6%) ofert pracy pochodziła z powiatowego urzędu pracy, a blisko co piąta z prasy regionalnej bądź lokalnej. Największe nasilenie ofert z PUP wystąpiło w I kwartale 2011 r.

Tabela 38. Rozkład ofert pracy zidentyfikowanych w powiecie białostockim według instytucji rekrutującej (zestawienie 2011 oraz kwartałów 2011)

	Miejsce Pracy		Ilość ofert pracy w kwartałach							
	Powiat białostocki		I kw. 2011		II kw. 2011		III kw. 2011		IV kw. 2011	
Źródło Ofert Prac	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Powiatowe Urzędy Pracy	1041	60,6	345	**72,3+**	265	57,0	275	**54,7-**	156	57,1
Prasa regionalna i lokalna	342	19,9	61	**12,8-**	116	**24,9+**	131	**26,0+**	34	**12,5-**
Lokalne internetowe serwisy ogłoszeniowe	170	9,9	44	9,2	47	10,1	42	8,3	37	13,6
Ogólnokrajowe internetowe serwisy pośrednictwa pracy	98	5,7	9	**1,9-**	20	4,3	33	6,6	36	**13,2+**
Biura Karier	43	2,5	13	2,7	11	2,4	14	2,8	5	1,8
Ochotnicze Hufce Pracy	24	1,4	5	1,0	6	1,3	8	1,6	5	1,8
Próba	1718	100	477	100	465	100	503	100	273	100

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim

Tabela 39. Rozkład ofert pracy zidentyfikowanych w powiecie białostockim według grup wielkich zawodów (zestawienie lat 2011 i 2010 oraz kwartałów 2011)

	Miejsce Pracy		Ilość ofert pracy w kwartałach							
	Powiat białostocki		I kw. 2011		II kw. 2011		III kw. 2011		IV kw. 2011	
kod i nazwa grupy wielkiej	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
7_Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	381	22,2	75	**15,7-**	112	24,1	86	**17,1-**	108	**39,6+**
5_Pracownicy usług i sprzedawcy	356	20,7	138	**28,9+**	99	21,3	98	19,5	21	**7,7-**
9_Pracownicy przy pracach prostych	242	14,1	61	12,8	56	12,0	70	13,9	55	**20,1+**
4_Pracownicy biurowi	210	12,2	75	15,7	54	11,6	62	12,3	19	**7,0-**
3_Technicy i inny średni personel	187	10,9	49	10,3	42	9,0	67	13,3	29	10,6
8_Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	153	8,9	41	8,6	53	11,4	52	10,3	7	**2,6-**
2_Specjaliści	131	7,6	27	5,7	32	6,9	44	8,7	28	10,3
1_Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	39	2,3	9	1,9	13	2,8	13	2,6	4	1,5
6_Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	19	1,1	2	0,4	4	0,9	11	2,2	2	0,7
0_Siły zbrojne	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
PRÓBA	1718	100	477	100	465	100	503	100	273	100

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim

Biorąc pod uwagę oferty pracy ze względu na specyfikę zawodową poszukiwanych kandydatów do pracy w ujęciu grup wielkich zawodów widocznych jest kilka, istotnych statystycznie różnic. Najwięcej ogłoszeń w 2011 roku skierowanych było do grupy 7 (**robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy)** - 22,2% wszystkich, nieznacznie mniej ofert kierowano do grupy 5 (**pracownicy usług i sprzedawcy) -** 20,7% wszystkich. Przegląd danych w ujęciu kwartalnym informuje o grupach wielkich zawodów ofertowanych cyklicznie (**pracownicy przy pracach prostych**). Najczęściej poszukiwanymi w ramach grupy 7 pracownikami byli: *malarz* (7,0%), *brukarz* (6%) oraz *glazurnik* (5%). W ramach grupy 5 najwięcej ogłoszeń kierowano do: *robotników gospodarczych* (34,8%), *sprzedawców* (20,2%) oraz *opiekunek dziecięcych domowych* (5,9%) .

Badając źródła pochodzenia ofert w kontekście grup wielkich zawodów, odnotować należy interesujące prawidłowości. Oferty dla najliczniej pożądanej grupy 7 (**robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy)** były w większości prezentowane przez powiatowy urząd pracy, 232 z 381 ofert było upublicznionych przez tą instytucję. Istotne znaczenie w prezentowaniu ofert dla powyższej grupy miała również prasa regionalna i lokalna (106 ofert). Przedstawiciele zawodów grupy 3 (**technicy i inny średni personel**) poszukiwani byli (poza powyższymi źródłami) nadzwyczaj często przez ogólnopolskie internetowe serwisy pośrednictwa pracy oraz lokalne internetowe serwisy ogłoszeń.

Tabela 40. Poszukiwane zawody w ujęciu grup wielkich zawodów a źródła ofert pracy w powiecie białostockim

	Miejsce Pracy		Źródło Ofert Prac											
	Powiat białostocki		Powiatowe Urzędy Pracy		Ochotnicze Hufce Pracy		Prasa regionalna i lokalna		Ogólnokrajowe internetowe serwisy pośrednictwa pracy		Lokalne internetowe serwisy ogłoszeniowe		Biura Karier	
Kod i nazwa zawodu	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
7_Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	381	22,2	232	22,3	6	25,0	106	**31,0+**	3	**3,1-**	33	19,4	1	**2,3-**
5_Pracownicy usług i sprzedawcy	356	20,7	243	**23,3+**	2	8,3	51	**14,9-**	4	**4,1-**	44	25,9	12	27,9
9_Pracownicy przy pracach prostych	242	14,1	177	**17,0+**	7	29,2	40	11,7	3	**3,1-**	14	**8,2-**	1	**2,3-**
4_Pracownicy biurowi	210	12,2	149	**14,3+**	3	12,5	30	8,8	9	9,2	18	10,6	1	**2,3-**
3_Technicy i inny średni personel	187	10,9	77	**7,4-**	1	4,2	34	9,9	38	**38,8+**	26	15,3	11	25,6
8_Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	153	8,9	88	8,5	2	8,3	40	11,7	1	**1,0-**	19	11,2	3	7,0
2_Specjaliści	131	7,6	63	**6,1-**	3	12,5	18	5,3	22	**22,4+**	11	6,5	14	**32,6+**
1_Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	39	2,3	2	**0,2-**	-	--	17	**5,0+**	18	**18,4+**	2	1,2	-	--
6_Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	19	1,1	10	1,0	-	--	6	1,8	-	--	3	1,8	-	--
PRÓBA	1718	00	1041	100	24	100	342	100	98	100	170	100	43	100

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

W roku 2011 najwięcej ogłoszeń (124) skierowanych było do *robotników gospodarczych*, co stanowiło 7,2% wszystkich ofert pracy w powiecie białostockim. Kolejnym deficytowym zawodem był *technik prac biurowych* (4,4%), a także *sprzedawca* (4,2%). W powiecie wystąpiło duże rozdrobnienie ofert pracy w grupie dziesięciu najpopularniejszych zawodów. W zależności od zawodu różne było zapotrzebowanie w ujęciu kwartalnym. *Robotników gospodarczych* najbardziej poszukiwano w I i III kwartale, podczas gdy *sprzedawców* najczęściej w I kwartale 2011 roku.

Tabela 41. Rozkład 20 zawodów najbardziej poszukiwanych w powiecie białostockim w ujęciu rocznym i kwartalnym[91]

	Powiat Białostocki		Ilość ofert pracy w kwartałach							
	2011		I kw. 2011		II kw. 2011		III kw. 2011		IV kw. 2011	
Kod i nazwa zawodu	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
515303_Robotnik gospodarczy	124	7,2	51	10,7	31	6,7	41	8,2	1	0,4
411004_Technik prac biurowych S	75	4,4	21	4,4	14	3,0	36	7,2	4	1,5
522301_Sprzedawca S	72	4,2	36	7,5	18	3,9	17	3,4	1	,4
931301_Robotnik budowlany	52	3,0	15	3,1	6	1,3	13	2,6	18	6,6
432103_Magazynier	40	2,3	7	1,5	17	3,7	9	1,8	7	2,6
411090_Pozostali pracownicy obsługi biurowej	37	2,2	32	6,7	5	1,1	0	0,0	0	0,0
332203_Przedstawiciel handlowy	35	2,0	8	1,7	5	1,1	15	3,0	7	2,6
833203_Kierowca samochodu ciężarowego	33	1,9	15	3,1	8	1,7	9	1,8	1	0,4
713102_Malarz budowlany	27	1,6	1	0,2	0	0,0	2	0,4	24	8,8
711601_Brukarz	24	1,4	14	2,9	4	0,9	0	0,0	6	2,2
531104_Opiekunka dziecięca domowa	21	1,2	7	1,5	1	0,2	11	2,2	2	0,7
752309_Tartacznik	20	1,2	1	0,2	6	1,3	9	1,8	4	1,5
712202_Glazurnik	19	1,1	1	0,2	0	0,0	0	0,0	18	6,6
243106_Specjalista do spraw marketingu i handlu	19	1,1	5	1,0	4	0,9	5	1,0	5	1,8
341202_Opiekun osoby starszej S	18	1,0	2	0,4	3	0,6	11	2,2	2	0,7
832202_Kierowca samochodu dostawczego	16	0,9	6	1,3	6	1,3	4	0,8	0	0,0
722308_Operator obrabiarek sterowanych numerycznie	16	0,9	1	0,2	1	0,2	13	2,6	1	0,4
721204_Spawacz metodą MAG	16	0,9	11	2,3	2	0,4	2	0,4	1	0,4
713104_Szpachlarz	16	0,9	0	0,0	0	0,0	0	0,0	16	5,9
332101_Agent ubezpieczeniowy	14	0,8	3	0,6	3	0,6	4	0,8	4	1,5
Ogółem	694	40	237	50	134	29	201	40	122	45

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

[91] Nie istniała możliwość dokonania zestawienia z rokiem 2010, ponieważ baza danych z poprzedniej edycji badania nie zawierała zmiennej z kodami zawodów.

Tabela 42. Rozkład 5 najczęściej poszukiwanych zawodów w rozbiciu na kwartały

Zawód	I kwartał		Zawód	II kwartał	
	N	%		N	%
515303_Robotnik gospodarczy	51	10,7%	515303_Robotnik gospodarczy	31	6,7%
522301_Sprzedawca S	36	7,5%	522301_Sprzedawca S	18	3,9%
411090_Pozostali pracownicy obsługi biurowej	32	6,7%	432103_Magazynier	17	3,7%
411004_Technik prac biurowych S	21	4,4%	411004_Technik prac biurowych S	14	3,0%
833203_Kierowca samochodu ciężarowego	15	3,1%	833203_Kierowca samochodu ciężarowego	8	1,7%

Zawód	III kwartał		Zawód	IV kwartał	
	N	%		N	%
515303_Robotnik gospodarczy	41	8,2%	713102_Malarz budowlany	24	8,8%
411004_Technik prac biurowych S	36	7,2%	931301_Robotnik budowlany	18	6,6%
522301_Sprzedawca S	17	3,4%	712202_Glazurnik	18	6,6%
332203_Przedstawiciel handlowy	15	3,0%	713104_Szpachlarz	16	5,9%
931301_Robotnik budowlany	13	2,6%	332203_Przedstawiciel handlowy	7	2,6%

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

Analizując ilościowe zapotrzebowanie na zawody w ujęciu kwartalnym, wśród pięciu najpopularniejszych zawsze występował *robotnik gospodarczy*. W IV kwartale następuje wzrost zapotrzebowania na zawody związane z budownictwem (*malarz budowlany*, *robotnik budowlany*, *szpachlarz*), natomiast w I półroczu często poszukiwano *kierowców samochodów ciężarowych*.

W czteroczęściowym zestawieniu (poniżej) zaprezentowano zawody sezonowe, tzn. takie, na które w dowolnym kwartale 2011 roku pojawił się popyt przewyższający 40% rocznego wolumenu ofert pracy w danym zawodzie. W skali analizowanego powiatu do skrajnie sezonowych zawodów (w przypadku których co najmniej 70% wszystkich ofert pojawiło się w jednym kwartale roku) zaliczają się: *ankieter* (100% w II kwartale) oraz *cieśla* (również 100% w II kwartale). W analizowanej jednostce w sezonie letnim (lipiec-wrzesień) do grona profesji sezonowych należy zakwalifikować *opiekuna osoby starszej*. W ostatniej ćwierci roku, okresie w którym generalnie notowany jest niższy popyt na pracę, zawodem sezonowym był m.in. *szpachlarz*.

Tabela 43. Zawody charakteryzujące się największą sezonowością popytu w ujęciu kwartalnym.

	Liczba ofert w 2011 r.	Liczba ofert w I kwartale	% ofert 2011 w kwartale
411090_Pozostali pracownicy obsługi biurowej	37	32	86%
522301_Sprzedawca S	72	36	50%
515303_Robotnik gospodarczy	124	51	41%
721204_Spawacz metodą MAG	16	11	69%
711601_Brukarz	24	14	58%
325905_Opiekunka dziecięca S	7	6	86%
961301_Robotnik oczyszczania miasta	7	6	86%
833203_Kierowca samochodu ciężarowego	33	15	45%
412001_Sekretarka	8	6	75%
142004_Kierownik supermarketu	4	4	100%
524302_Konsultant / agent sprzedaży bezpośredniej	11	7	64%
523002_Kasjer handlowy	7	5	71%

	Liczba ofert w 2011 r.	Liczba ofert w II kwartale	% ofert 2011 w kwartale
816029_Operator urządzeń przetwórstwa owocowo-warzywnego	8	8	100%
422701_Ankieter	7	7	100%
711501_Cieśla s	5	5	100%
711202_Murarz S	10	7	70%
753303_Szwaczka	8	6	75%
524502_Sprzedawca w stacji paliw	4	4	100%
432103_Magazynier	40	17	43%
334306_Technik administracji S	6	5	83%
911101_Pomoc domowa	11	7	64%
541307_Pracownik ochrony fizycznej bez licencji	3	3	100%
834401_Kierowca operator wózków jezdniowych	3	3	100%
512002_Kucharz małej gastronomii S	3	3	100%

	Liczba ofert w 2011 r.	Liczba ofert w III kwartale	% ofert 2011 w kwartale
411004_Technik prac biurowych S	75	36	48%
722308_Operator obrabiarek sterowanych numerycznie	16	13	81%
999999	54	27	50%
814290_Pozostali operatorzy maszyn do produkcji wyrobów z tworzyw sztucznych	13	11	85%
621001_Drwal / pilarz drzew	7	7	100%
723307_Mechanik maszyn i urządzeń przemysłowych	10	8	80%
341202_Opiekun osoby starszej S	18	11	61%
721208_Spawacz ręczny łukiem elektrycznym	5	5	100%
723105_Mechanik samochodów osobowych	14	9	64%
531104_Opiekunka dziecięca domowa	21	11	52%
752390_Pozostali ustawiacze i operatorzy maszyn do obróbki drewna i pokrewni	4	4	100%
531202_Asystent nauczyciela przedszkola	8	6	75%

	Liczba ofert w 2011 r.	Liczba ofert w IV kwartale	% ofert 2011 w kwartale
713102_Malarz budowlany	27	24	89%
712202_Glazurnik	19	18	95%
713104_Szpachlarz	16	16	100%
999999	54	27	50%
215201_Inżynier elektronik	3	3	100%
752205_Stolarz S	9	5	56%
721206_Spawacz metodą TIG	2	2	100%
251401_Programista aplikacji	5	3	60%
752208_Stolarz meblowy	3	2	67%
432302_Dyspozytor transportu samochodowego	3	2	67%
334304_Asystent zarządu	3	2	67%
722314_Tokarz w metalu	3	2	67%

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

2.3.4. Kwalifikacje i kompetencje poszukiwane na powiatowym rynku pracy

Tabela 44. Rozkład kwalifikacji i kompetencji poszukiwanych w powiecie białostockim (zestawienie grup wielkich zawodów)

	Miejsce Pracy		Kod grupy wielkiej[92]																			
	Powiat białostocki		0		1		2		3		4		5		6		7		8		9	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Kompetencje i umiejętności																						
Doświadczenie Zawodowe	970	84	1	100	30	97	77	80	127	82	131	83	212	83	12	100	186	88	90	76	101	88
Kwalifikacje formalne (wykształcenie)	213	18	-	-	15	48	48	50	53	34	29	18	22	9	-	-	18	8	19	16	7	6
Kursy\ Uprawnienia	149	13	1	100	10	32	18	19	30	19	16	10	15	6	-	-	21	10	29	24	9	8
Inne	143	12	-	-	11	35	18	19	31	20	13	8	33	13	-	-	14	7	10	8	12	10
Cechy Osobowe	133	11	-	-	14	45	28	29	37	24	14	9	17	7	-	-	14	7	3	3	4	3
Porozumiewanie się w językach obcych	103	9	-	-	5	16	34	35	20	13	23	15	10	4	-	-	4	2	4	3	2	2
Kompetencje informatyczne	94	8	-	-	13	42	26	27	28	18	17	11	5	2	-	-	1	0	-	-	1	1
Kompetencje społeczne i obywatelskie	92	8	-	-	15	48	19	20	31	20	10	6	12	5	-	-	2	1	1	1	1	1
Inicjatywność i przedsiębiorczość	84	7	-	-	12	39	27	28	21	14	9	6	8	3	-	-	3	1	-	-	3	3
Wiek	40	3	-	-	1	3	2	2	11	7	3	2	5	2	-	-	5	2	2	2	11	10
Kompetencje\umiejętność uczenia się	19	2	-	-	-	-	7	7	9	6	-	-	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Kompetencje matematyczno-techniczne	10	1	-	-	2	6	6	6	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Porozumiewanie się w języku ojczystym	6	1	-	-	-	-	-	-	4	3	1	1	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
Świadomość i ekspresja kulturalna	5	0	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	1	0	-	-	-	-	-	-	1	1
RAZEM	1159	100	1	100	31	100	96	100	155	100	158	100	255	100	12	100	212	100	119	100	115	100

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

Najszerszą, sprecyzowaną gamę oczekiwanych kompetencji, pracodawcy powiatu białostockiego prezentowali wobec **przedstawicieli władz publicznych, wyższych urzędników i kierowników**. W co drugim ogłoszeniu ukierunkowanym na nabór reprezentanta tej wielkiej grupy zawodów pojawił się wymóg dysponowania wykształceniem formalnym, w co trzecim postulat wykazania się szczególnymi cechami osobowymi i posiadaniem ukończonych kursów/uprawnień.

[92] Cyfry oznaczają następujące grupy zawodów: 1- Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy; 2 - Specjaliści; 3- Technicy i inny średni personel; 4 - Pracownicy biurowi; 5 - Pracownicy usług i sprzedawcy; 6 – Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy; 7 - Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy; 8 - Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń; 9 - Pracownicy przy pracach prostych; 0 – Siły zbrojne

2.3.5. Szansa na znalezienie pracy w kształconych zawodach

Tabela 45. Zestawienie popytu (oferty pracy) i podaży (bezrobotni i absolwenci) w powiecie białostockim w 2011 roku w grupie kształconych zawodów

Lp		Absolwenci w 2011 roku	Bezrobotni 30.06.2011	Bezrobotni 31.12.2011	Różnica	Podaż (absolwenci + bezrobotni na koniec roku)	Popyt (oferty pracy w 2011 roku)	Szansa na znalezienie pracy w zawodzie[93]
1	311513 Technik pojazdów samochodowych	119	0	0	0	119	0	0%
2	422402 Technik hotelarstwa	90	17	13	-4	103	0	0%
3	325511 Technik ochrony środowiska	71	10	10	0	81	0	0%
4	351203 Technik informatyk	69	61	52	-9	121	4	3%
5	311504 Technik mechanik	54	247	286	39	340	1	0%
6	311204 Technik budownictwa	47	50	49	-1	96	0	0%
7	712904 Technolog robót wykończeniowych w budownictwie	29	21	29	8	58	0	0%
8	314207 Technik rolnik	21	51	52	1	73	0	?
9	723103 Mechanik pojazdów samochodowych	17	78	101	23	118	10	8%
10	331403 Technik ekonomista	15	133	140	7	155	0	0%
11	311911 Technik cyfrowych procesów graficznych	15	0	0	0	15	0	0%
12	334306 Technik administracji	13	27	31	4	44	6	14%
13	311512 Technik mechanizacji rolnictwa	11	16	17	1	28	0	0%
14	311408 Technik elektronik	11	40	41	1	52	5	10%
15	314203 Technik hodowca koni	9	2	4	2	13	0	0%
16	512002 Kucharz małej gastronomii	7	43	50	7	57	3	5%
17	522301 Sprzedawca	4	363	377	14	381	72	19%
	RAZEM	602	1159	1252	93	1854	101	_

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy, analiza bazy bezrobotnych, badanie CAWI

Badając szanse absolwentów szkół ponadgimnazjalnych w 2011 na znalezienie pracy w zawodzie dokonano zestawienia popytu (ilości ogłoszeń) oraz podaży (liczba absolwentów oraz liczba zarejestrowanych bezrobotnych). Porównano także liczbę bezrobotnych na koniec I (stan na 30.06.2011) i II półrocza (stan na 31.12.2011), aby zweryfikować czy w końcu okresu sprawozdawczego przybyło bezrobotnych względem pierwszej połowy roku. W sytuacji znaczącego przyrostu liczby osób zarejestrowanych jako bezrobotne w II półroczu

[93] Szansa na znalezienie pracy to iloraz popytu i podaży - wskaźnik wyraża procentowe prawdopodobieństwo podjęcia pracy w zawodzie na rynku ofert dostępnych publicznie (objętych monitoringiem przez WUP w Białymstoku) w 2011 roku.

możemy mieć do czynienia z zasilaniem szeregu osób bezrobotnych przez absolwentów, którzy znaleźli się na rynku pracy z końcem czerwca.

Wśród kształconych zawodów w powiecie białostockim, największy wzrost bezrobocia odnotowano w przypadku *technika mechanika* oraz *mechanika pojazdów samochodowych*. Spadła natomiast liczba bezrobotnych *techników informatyków*. Rozpatrując natomiast szanse na znalezienie przez absolwentów pracy w zawodzie, największe perspektywy uzyskania angażu mieli: *sprzedawca* (19%) oraz *technik administracji* (14%). W przypadku *Technika rolnika* trudno jest w pełni ocenić, jak duże jest niedopasowanie popytu do podaży, gdyż osoby te w przeważającej mierze pracują w rodzinnych gospodarstwach rolnych.

2.3.6. Zestawienie zawodów deficytowych, zrównoważonych i nadwyżkowych

Uwzględniając trzy przyjęte w analizie parametry: liczbę bezrobotnych, liczbę absolwentów oraz liczbę ofert pracy skonstruowano syntetyczny wskaźnik sytuacji danego zawodu na rynku pracy.[94]

Tabela 46. Zestawienie zawodów deficytowych, zrównoważonych i nadwyżkowych w powiecie białostockim

	Zawód	Liczba ogłoszeń w 2011	Podaż pracy 2011	Wartość wskaźnika
TOP 10 DEFICYTOWYCH ZAWODÓW	411090_Pozostali pracownicy obsługi biurowej	37	8	0,07
	711601_Brukarz	24	3	0,05
	531104_Opiekunka dziecięca domowa	21	0	0,05
	332203_Przedstawiciel handlowy	35	16	0,05
	752309_Tartacznik	20	1	0,05
	341202_Opiekun osoby starszej S	18	1	0,04
	712202_Glazurnik	19	3	0,04
	721204_Spawacz metodą MAG	16	0	0,04
	713104_Szpachlarz	16	1	0,04
	722308_Operator obrabiarek sterowanych numerycznie	16	2	0,03

[94]Opis konstrukcji wskaźnika zawarty jest w podrozdziale dotyczącym województwa podlaskiego

TOP 10 ZRÓWNOWAŻONYCH	816029_Operator urządzeń przetwórstwa owocowo – warzywnego	8	5	0,06
	411004_Technik prac biurowych S	75	50	0,05
	515303_Robotnik gospodarczy	124	105	-0,03
	432103_Magazynier	40	52	-0,01
	833203_Kierowca samochodu ciężarowego	33	39	-0,01
	243106_Specjalista do spraw marketingu i handlu	19	24	0,01
	142001_Kierownik działu w handlu detalicznym	5	0	-0,01
	213105_Biolog	0	5	-0,01
	213207_Inżynier zootechniki	0	5	-0,01
	214303_Inżynier inżynierii środowiska – instalacje sanitarne	0	5	-0,01
TOP 10 NADWYŻKOWYCH	311504_Technik mechanik S	1	340	-0,83
	522301_Sprzedawca S	72	381	-0,75
	722204_Ślusarz S	13	237	-0,55
	331403_Technik ekonomista S	0	155	-0,38
	753105_Krawiec S	12	152	-0,34
	311513_Technik pojazdów samochodowych S	0	119	-0,29
	351203_Technik informatyk S	4	121	-0,29
	723103_Mechanik pojazdów samochodowych S	10	118	-0,26
	711202_Murarz S	10	115	-0,26
	753303_Szwaczka	8	113	-0,26

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy, analiza bazy bezrobotnych, badanie CAWI

W powiecie białostockim najbardziej deficytowymi zawodami są: *pozostali pracownicy obsługi biurowej*, *brukarze* oraz *opiekunki dziecięce domowe*, jak również *przedstawiciele handlowi*. Najbardziej nadreprezentowanymi zawodami w powiecie są: *technik mechanik*, *sprzedawca*, *ślusarz* oraz *technik ekonomista* (we wszystkich tych zawodach pojawili się w 2011 na rynku pracy absolwenci, co więcej na koniec okresu sprawozdawczego 31.12.2011 liczba bezrobotnych w tych zawodach wzrosła). Wśród zawodów zrównoważonych największy popyt, ale także sporą podaż prezentuje zawód *robotnika gospodarczego*, *technika prac biurowych* oraz *magazyniera* i *kierowcy samochodu ciężarowego*.

2.3.7. Przewidywane zmiany na rynku pracy powiatu białostockiego w perspektywie krótkookresowej – analiza przypadków krytycznych

W opracowaniu Podlaska Mapa Zawodów i Kwalifikacji 2010 zdiagnozowano dwa przypadki krytyczne (pozostałe odnosiły się do powiatu grodzkiego): **Przypadek C.** Inwestycje w Łapach, **Przypadek D.** Budowa lotniska w Tykocinie. W bieżącej diagnozie przypadków krytycznych wskazano 6 zjawisk mogących mieć bezpośredni wpływ na rynek pracy w skali powiatu.

Przypadek 1. Uzbrajanie terenów w łapskiej podstrefie Tarnobrzeskiej SSE. W ramach dotacji uzyskanej z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego samorząd Łap otrzymał 5,1 mln zł. Środki mają być przeznaczone na uzbrojenie terenów pod inwestycje w podstrefie.

Przypadek 2. **Wydłużenie się procedury wyboru lokalizacji podbiałostockiego lotniska.** Planowany termin rozpoczęcia inwestycji to 2016 rok. Tak odległa perspektywa uzyskania pożądanego standardu komunikacyjnego przez mieszkańców Podlasia znacznie obniża atrakcyjność inwestycyjną regionu.

Przypadek 3. Ukonstytuowanie klastra Uzdrowisko w Supraślu. Jest to siódmy w aglomeracji miejskiej klaster. Głównym celem współpracy podmiotów zaangażowanych jest obsługa ruchu turystycznego w regionie. Rozwój inicjatyw klastrowych w powiecie prognozuje zrozumienie, dla istotnych w budowaniu przewagi konkurencyjnej regionu, warunków współpracy pomiędzy różnymi grupami interesariuszy.

Przypadek 4. **Utrzymywanie się wysokiego odsetka dojeżdżających do pracy w Białymstoku z gmin ościennych**

Przypadek 5. **Wysokie nakłady inwestycyjne na poprawę komunikacji z powiatu do stolicy województwa.** Poprawa publicznej sieci komunikacyjnej poprzez zakup nowoczesnych środków transportu, a także modernizacja dróg, wpływają korzystnie na poprawę warunków proinwestycyjnych na terenie powiatu. Zwłaszcza remont i przebudowa dróg dojazdowych do stolicy województwa oddziałują na polepszenie warunków przepływu taboru samochodowego.

Przypadek 6. Tworzenie Podlaskiego Parku Przemysłowego w Czarnej Białostockiej. Czarna Białostocka oraz Podlaska Fundacja Rozwoju Regionalnego postanowiły podjąć wspólne działania w celu utworzenia Podlaskiego Parku Przemysłowego jako atrakcyjnego obszaru do prowadzenia działalności gospodarczej i inwestowania.[95]

Spośród wskazanych przypadków krytycznych w ramach PMZiK 2010 wszystkie w istotny sposób oddziałują na sytuację powiatu również w diagnozie PMZiK 2011. Trudna sytuacja w gminie Łapy prowadzi do wiązania dużych nadziei na pojawienie się nowych przedsiębiorstw na terenie Tarnobrzeskiej SSE, a wraz z nimi uaktywnienia się nowych miejsc pracy. Aktualność przypadku krytycznego odnosi się także do utrudnień w procesie lokalizacji lotniska i negatywnych konsekwencji odłożenia terminu rozpoczęcia inwestycji.

Tabela 47. Ekspercka ocena wpływu zdiagnozowanych przypadków krytycznych PMZiK 2011 na rynek pracy powiatu białostockiego

	PRZYPADKI KRTYCZNE	*Istotny wpływ na rynek pracy	**Nieistotny wpływ na rynek pracy	Brak odpowiedzi
1	Uzbrajanie terenów w łapskiej podstrefie Tarnobrzeskiej SSE	62,5%	25,0%	12,5%
2	Wydłużenie się procedury wyboru lokalizacji podbiałostockiego lotniska	62,5%	12,5%	25,0%
3	Ukonstytuowanie klastra Uzdrowisko w Supraślu	62,5%		37,5%
4	Utrzymywanie się wysokiego odsetka dojeżdżających do pracy w Białymstoku z gmin ościennych	62,5%	25,0%	12,5%
5	Wysokie nakłady inwestycyjne na poprawę komunikacji z powiatu do stolicy województwa (zakup nowoczesnych szynobusów, modernizacja dróg dojazdowych do Białegostoku)	75%	12,5%	12,5%
6	Tworzenie Podlaskiego Parku Przemysłowego w Czarnej Białostockiej	50%	37,5%	12,5%

Źródło: Opracowanie własne * suma odpowiedzi eksperckich „wysoki wpływ” oraz „umiarkowany wpływ”; ** suma odpowiedzi eksperckich „niski wpływ” oraz „brak wpływu”

[95] Dane na podstawie strony internetowej *Parki Naukowo Technologiczne* www.coi.wrotapodlasia.pl/wojewodztwo_podlaskie/parki_naukowo_technologiczne

Zdaniem ekspertów (badanie CAWI) wysoki wpływ na lokalny rynek pracy miała współpraca instytucji i przedsiębiorstw w ramach nowopowstałej inicjatywy klastrowej – Uzdrowisko w Supraślu, a także odłożenie decyzji o budowie podlaskiego lotniska. Ważne w ocenie specjalistów okazały się także inwestycje drogowe oraz wysoki wskaźnik dojazdów zarobkowych do miasta Białystok.

2.3.8. Weryfikacja scenariuszy rozwoju powiatu z 2010 roku

W raporcie „*Podlaska Mapa Zawodów i Kwalifikacji. Analiza rozkładu oraz charakteru popytu na zawody i kwalifikacje w województwie podlaskim w ujęciu lokalnym*" przygotowanym przez Centrum Doradztwa Strategicznego (Białystok 2010) zaprezentowane zostały alternatywne scenariusze rozwoju powiatu białostockiego i m. Białystok. Zgodnie z założeniem opracowano je w kontekście sytuacji na powiatowym rynku pracy w krótkoterminowej (trzyletniej) perspektywie. W trakcie realizacji badania przez WSFiZ w Białymstoku, na półmetku „zapadalności" prognozy (I kwartał 2012), scenariusze zostały poddane ocenie eksperckiej w kontekście zakresu trafności sformułowanych w nich przypuszczeń cząstkowych. Siedmiu ekspertów z analizowanego powiatu, reprezentujących: powiatowy urząd pracy (3), OHP (2), urząd miasta (1) oraz organizacje pozarządową (1) zweryfikowało trafność prognoz alternatywnych scenariuszy – wyniki lustracji ukazuje poniższa tabela.

Tabela 48. Weryfikacja trafności scenariuszy rozwoju powiatu białostockiego i m. Białegostoku przez ekspertów z powiatu białostockiego

	Prognoza cząstkowa	Trafna*	Nietrafna **
Scen. **pesymistyczny**	utrata szansy na przeforsowanie korzystnego dla powiatu przebiegu trasy VIA BALTICA zaprzepaszcza możliwość powstania nowych miejsc pracy w obsłudze podróżnych	50,0%	25,0%
	występuje opóźnienie/ wstrzymanie budowy lotniska w Tykocinie	50,0%	25,0%
	w podstrefie Suwalskiej SSE w Białymstoku nie pojawiają się inwestorzy	37,5%	12,5%
	ma miejsce niepowodzenie rozwoju Białostockiego Parku Naukowo-Technologicznego ze względu na brak wymiernych korzyści dla Uniwersytetu Medycznego i Politechniki Białostockiej	37,5%	37,5%
	w nowo powstających centrach handlowych notuje się brak chętnych na wynajem lokali	25,0%	62,5%
Scen. **optymistyczny**	poprawiają się możliwości logistyczne miejscowych przedsiębiorców (głównie firm produkcyjnych) dzięki szybkiej budowie drogi S8 oraz budowie lotniska	12,5%	50,0%
	następuje poprawa w branży turystycznej dzięki podniesieniu dostępności komunikacyjnej	62,5%	25,0%
	tworzone są nowe miejsca pracy dzięki planowanym inwestycjom wielkopowierzchniowym	62,5%	25,0%
	poprawi się sytuacja na rynku pracy w Łapach (korzystne warunki oferowane przedsiębiorcom w podstrefie TSSE przynoszą nowe miejsca pracy)	12,5%	50,0%
	ma miejsce wzrost poziomu przedsiębiorczości dzięki rozwojowi Białostockiego Parku Naukowo-Technologicznego (rozrost sektora B+R)	37,5%	25,0%

Źródło: opracowanie własne; * kategoria obejmuje sumę wskazań przypisanych prognozie „całkowicie trafna" oraz „częściowo trafna"; ** kategoria obejmuje sumę wskazań „zdecydowanie nietrafna" oraz „raczej nietrafna"; pominięto odpowiedzi „nie wiem", „nie możliwe do weryfikacji w lutym 2012 roku" (stąd suma odpowiedzi nie zawsze wynosi 100%)

Zdaniem specjalistów lokalnego rynku pracy prognozy cząstkowe obu scenariuszy potwierdzają się w różnym stopniu. W szkicu pesymistycznym występuje przeważająca zgoda o nietrafności przewidywania – deficytu chętnych na wynajem lokali handlowych w nowo wybudowanych obiektach. Uczestnicy badania w większości potwierdzają, iż trafne są dwie tezy przedstawione w scenariuszu optymistycznym: ożywieniu podlega lokalna branża turystyczna, pojawiają się nowe miejsca pracy w sklepach wielkopowierzchniowych.

2.3.9. Scenariusz rozwoju pow. białostockiego w perspektywie krótkookresowej

Tempo rozwoju największego terytorialnie powiatu w kraju determinowane jest silnie czynnikami egzogenicznymi: sytuacją na rynku miasta Białegostoku (zob. poniższą mapę dojazdów do pracy w Białymstoku), skalą turystyki zakupowej z Republiki Białoruskiej czy decyzjami politycznymi szczebla wojewódzkiego i krajowego (lokalizacja lotniska dla metropolii białostockiej). W kontekście pierwszego z czynników znaczącym udogodnieniem dla mieszkańców powiatu białostockiego pracujących w stolicy województwa stają się efekty ponoszonych, wysokich nakładów inwestycyjnych na poprawę lokalnej komunikacji. Duże znaczenie dla powiatu i jego mieszkańców (47% pracujących w sektorze pierwszym) będą miały zachodzące zmiany strukturalne w rolnictwie, w tym zmiany systemu obciążeń fiskalnych dotyczące prowadzących rolniczą działalność gospodarczą.

Mapa 11. Udział przyjeżdżających do pracy w Białymstoku w liczbie zatrudnionych w gminie zamieszkania

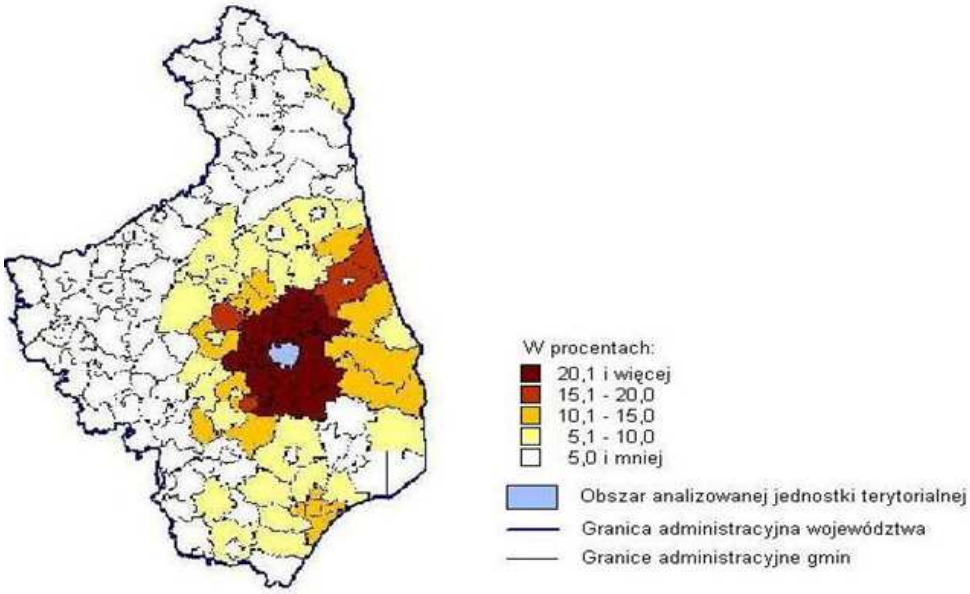

Źródło: www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/POZ_przeplywy_ludnosci-Bialystok.pdf

Wyodrębnianie specjalnych obszarów gospodarczych w granicach powiatu (podstrefa Łapy Tarnobrzeskiej SSE oraz Park Przemysłowy w Czarnej Białostockiej) stanowią – w obliczu „pączkowania" podstref ekonomicznych oraz parków w regionie i kraju – konieczny element uatrakcyjnienia obszarów zmagających się z trudnościami społeczno-

gospodarczymi. Sukces tych inicjatyw uzależniony jest jednak od szeregu czynników: administracyjnych, marketingowych, finansowych. Coraz większe trudności pozyskiwania inwestorów związane są z rozrastającą się, dostępną dla zainteresowanych przedsiębiorców ofertą powierzchniową stref ekonomicznych (chociażby Tarnobrzeska SSE składająca się obecnie z 19 wydzielonych enklaw – silnie rozproszonych geograficznie, od Przasnysza i Łap po Jasło i Wrocław).[96] Ważnym zadaniem samorządu w tym świetle jest wielotorowe informowanie (i lobbing) własnej oferty wśród potencjalnych inwestorów (m.in. przy wykorzystaniu wyspecjalizowanych agencji i kancelarii oferujących usługi wyboru optymalnego miejsca inwestycyjnego).

W opinii ekspertów lokalnego rynku pracy największy potencjał generowania etatów w najbliższych 2-3 latach posiada budownictwo (78%), najwyższe ryzyko wystąpienia redukcji etatów odnosi się do edukacji i nauki (100%) oraz administracji publicznej (78%).

Tabela 49.Czynniki rozwoju pow. białostockiego w kontekście modelowania scenariuszy

Sfera	Czynnik	Trend	Rodzaj (+,-) oraz siła (1-5) wpływu [od -5 do +5]	Prawdopodobieństwo wystąpienia [0 – 1]	Scenariusz
Ekon.	Napływ inwestorów na teren specjalnych obszarów gospodarczych (Łapy, Czarna Białostocka)	wzrostowy wzrostowy horyzontalny	+ 4 + 1 - 4	0,4 0,7 0,3	Optymistyczny Prawdopodobny Pesymistyczny
Infr.	Poprawa jakości komunikacyjnej pomiędzy miejscowościami powiatu i Białymstokiem	wzrostowy wzrostowy horyzontalny	+ 2 + 1 - 1	0,4 0,7 0,2	Optymistyczny Prawdopodobny Pesymistyczny

Źródło: opracowanie własne na podłożu teoretycznym metody scenariusza stanów otoczenia - zob. m.in. M.Romanowska, G.Gierszewska, *Analiza strategiczna przedsiębiorstwa*, PWE, Warszawa 2009

Przedstawione w tabeli czynniki w najbliższych trzech latach kształtować będą oblicze społeczno-gospodarcze powiatu białostockiego. W zależności od trendu (tempa ich przebiegu), rodzaju wpływu na lokalną gospodarkę (wpływ pozytywny, neutralny, negatywny), siły tego wpływu oraz przyjmując różne warianty możliwości ich wystąpienia, przedstawiono trzy pasma scenariuszowe: optymistyczne, prawdopodobne oraz pesymistyczne.

[96] www.tsse.pl

2.3.10. Rekomendacje operacyjne na poziomie powiatu białostockiego

powiat	Adresat rekomendacji		
	samorząd	**instytucje rynku pracy**	**instytucje edukacji**
białostocki	1. wykorzystywanie potencjału wyspecjalizowanych agencji i kancelarii oferujących przedsiębiorcom usługi wybory optymalnego miejsca inwestycyjnego (w kontekście podstrefy Łapy i Podlaskiego Parku Przemysłowego w Czarnej Białostockiej) 2. dynamizacja działań uzbrajających tereny w TSSE 3. przyspieszenie prac nad strategicznymi inwestycjami (lotnisko) 4. utrzymanie tempa modernizacji lokalnej sieci transportowej 5. finalizacja działań inicjujących działalność PPP w Czarnej Białostockiej 6. działalność na rzecz pozyskania nowych inwestorów w Suwalskiej SSE 7. promocja idei przedsiębiorczości 8. kooperacja z uczelniami wyższymi w celu modelowania rozwoju powiatu 9. weryfikacja dokumentów strategicznych w odniesieniu do polityki proinwestycyjnej zwłaszcza w kontekście Regionalnej Strategii Rozwoju 10. animacja dialogu międzyśrodowiskowego	1. stałe informowanie samorządu o trendach zawodowego niedopasowania popytu i podaży pracy w kontekście reorientacji oferty edukacyjnej 2. cykliczne (np. półroczne) przekazywanie placówkom edukacyjnym raportów nt. popytu w przekroju zawodów 3. adoptowanie systemu wsparcia bezrobotnych do oczekiwań kompetencyjnych od strony popytowej (szkolenia/kursy) 4. modyfikacji kierunków i form aktywizacji zawodowej bezrobotnych określonych zawodów poprzez korelację tematyki szkoleniowej/kursowej do zawodów deficytowych tj. pozostali pracownicy obsługi biurowej, przedstawiciel handlowy 5. ocena potencjału samodzielności ekonomiczno-organizacyjnej – działalność gospodarcza, spółdzielnie socjalne 6. wykorzystanie systemowych mechanizmów wspierających rynek pracy – Klub Integracji Społecznej, Centrum Integracji Społecznej np. przygotowanie koncepcji spółdzielni socjalnej świadczącej usługi opieki nad osobami starszymi	1. rozważenie zasadności utrzymania kierunków kształcenia charakteryzujących się dużym niedopasowaniem do potrzeb rynku pracy tj. technik mechanik, sprzedawca 2. adaptacja w programach kształcenia pożądanych przez lokalnych pracodawców umiejętności „uniwersalnych" (pozazawodowych) 3. upraktycznienie kształcenia i kooperacja z otoczeniem – alternatywa dla wymaganego doświadczenia 4. organizacja i wsparcie systemu ustawicznego kształcenia w dziedzinie kompetencji i umiejętności poszukiwanych na rynku pracy w skali powiatu 5. udział w dialogu międzyśrodowiskowym

2.4. Powiat m. Białystok – analiza rynku pracy

2.4.1. Oblicze geograficzne, społeczne i gospodarcze powiatu

Miasto Białystok położone jest w samym centrum województwa podlaskiego, na Nizinie Podlaskiej, w makroregionie Wysoczyzny Białostockiej. To największe miasto w północno – wschodniej części Polski, jest jednocześnie stolicą województwa podlaskiego. Białystok pełni funkcję gospodarczego, administracyjnego, a także naukowego i kulturalnego centrum regionu. Miasto znajduje się w bliskim sąsiedztwie Białorusi, Litwy i Rosji, co w powiązaniu z dogodnymi połączeniami komunikacyjnymi stwarza sprzyjające warunki do rozwoju gospodarczego i kulturalnego.[97]Usytuowanych jest tu wiele cennych zabytków, a także instytucji i organizacji kulturalnych.

Powiat grodzki Białystok zajmuje powierzchnię 102 km2. Na powierzchnię miasta składają się liczne tereny zielone – około 32 % (w tym 2 rezerwaty przyrody), zaś obszary prawnie chronione - zajmują 103,9 ha. Według danych GUS na terenie miasta występuje 13 pomników przyrody (wszystkie są drzewami).

Miasto zapewnia wiele atrakcji turystycznych, zaś baza noclegowo - gastronomiczna sprzyja wypoczynkowi. Wskaźnik miejsc noclegowych liczony na 1000 wyniósł w 2010 r. według danych GUS 6,29. W tym samym okresie zarejestrowano ogółem 1 855 miejsc noclegowych, zaś 164 049 osób na terenie stolicy województwa skorzystało z oferty noclegowej. Na terenie miasta wyróżnić można następujące rezerwaty przyrody: Las Zwierzyniecki - drzewostan o charakterze grądu wilgotnego; Antoniuk - drzewostan o dużym stopniu naturalności. W granicach miasta zlokalizowane są następujące zabytki:

- XVIII-wieczny Pałac Branickich – najcenniejszy i najbardziej okazały zabytek Białegostoku. Nazywany bywa "Wersalem Północy" lub "Wersalem Podlaskim"; dziś mieści się tutaj Uniwersytet Medyczny;
- Rynek zwany Rynkiem Kościuszki - promenada położona w centrum Białegostoku;
- Kościół katedralny Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny – jest to najstarszy zabytek sakralny w mieście;
- Kościół Farny - neogotycki kościół dobudowany na początku XX wieku;

[97]www.miasto-bialystok.com

- Ratusz z wieżą zegarową – znajdujący się na Rynku Kościuszki. W budynku usytuowane jest muzeum posiadającego bogate zbiory z dziedziny sztuki, etnografii i archeologii;
- Cerkiew p.w. Św. Mikołaja Cudotwórcy - o charakterze bizantyjskim;
- Cerkiew Św. Marii Magdaleny;
- "Dom Koniuszego" - z 1771 roku, Pałac gościnny Branickich, obecnie siedziba Urzędu Stanu Cywilnego;
- Kościół św. Rocha – kościół – Pomnik Odzyskania Niepodległości. Jest to jedna z najciekawszych budowli w Europie pochodząca z okresu międzywojennego.[98]

Powiat grodzki Białystok jest zdecydowanym liderem pod względem zasobów demograficznych województwa – liczy 292,9 tys. mieszkańców (co czwarty Podlasianin – 24,6% - zamieszkuje w jego granicach).[99] W pierwszej dekadzie obecnego stulecia zasoby ludzkie tej jednostki stołecznej zwiększyły się o ponad 7 tys. osób, dynamika przyrostu demograficznego (2,5 %), sytuuje metropolię na pierwszym miejscu w województwie (w całym regionie nastąpił regres o 1,9%).[100] Powiat m. Białystok jest obszarem o najwyższej gęstości zaludnienia – na każdym ze 102 kilometrów kwadratowym terenu zamieszkuje średnio 2870 osób (wyraźnie więcej niż w Łomży: 1900 os./km² czy Suwałkach: 1050 os/km²). Białystok należy do elitarnego grona 12 miast w Polsce zrzeszających się w Unii Metropolii Polskich, dzięki czemu jest m.in. członkiem zwyczajnym Stowarzyszenia Eurocities skupiającego wielkie miasta europejskie, a także pośrednio (delegacja UMP) zasiada w Komitecie Regionów Unii Europejskiej. W 2010 roku przyrost naturalny w Białymstoku zanotował umiarkowaną wartość dodatnią (+701 osób; +2,4 promila populacji). Analizowany powiat posiada względne niski potencjał emigracji ekonomicznej – ten stan wyrażają dwa wskaźniki: a. liczba emigrantów na 1000 mieszkańców (wartość 36,0 na tle 37,1 w województwie); b. odsetek gospodarstw objętych emigracją zarobkową (wartość 16%, na tle 21% w całym regionie)[101]. Oznacza to, iż skala zjawiska poszukiwania źródeł dochodów poza granicami kraju przez mieszkańców powiatu przyjmuje mniej dynamiczne

[98] http://region.e-podlasie.pl/miasta/bialystok.html
[99] Dane statystyczne przytoczone z Banku Danych Lokalnych GUS bądź obliczenia własne na podstawie danych BDL GUS – o ile nie wskazano inaczej dane na koniec 2010 roku.
[100] Analizowany okres zmiany zasobów demograficznych: 2000-2010.
[101] Dane za: *Profile emigracji zarobkowych mieszkańców województwa podlaskiego*, red. I.Kukulak-Dolata, Ł.Arendt, Białystok-Warszawa 2009, IPiPS w Warszawie, s. 140

oblicze niż w regionie. Wskaźnik obciążenia demograficznego (liczby osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym) wynoszący 50,5 sytuuje stołeczny powiat w pierwszej trójce jednostek o korzystnej strukturze wiekowej (woj. podlaskie 57,3). Odsetek mieszkańców miasta nad rzeką Białą w wieku mobilnym (18-44 lata) wynosi 43,3%, jest to wskaźnik o najwyższej wartości spośród wszystkich pozostałych wskaźników powiatowych (wynoszą one od 33,4 do 41,8). W optyce potencjału podażowego rynku pracy jest to bardzo pozytywny symptom, świadczy o znaczących zasobach ludzkich, które (z wysokim prawdopodobieństwem) są zdolne do zmiany stanowiska, miejsca pracy czy przekwalifikowania się.

Powiat grodzki Białystok dostarcza ponad ćwierć (25,9%) całkowitych zasobów pracujących w województwie (gwarantuje pracę 46 747 kobietom, które stanowią aż 54,0% bazy osób posiadających zatrudnienie w analizowanym powiecie – jest to najwyższy wskaźnik w regionie). Dyslokacja zatrudnienia w ujęciu klasycznej triady sektorów pracy (rolnictwo – przemysł i budownictwo – usługi) przedstawia się następująco: 3% – 24% – 73% (w województwie wynosi 38% – 20% - 42%). Rozkład ten odzwierciedla metropolitarny charakter Białegostoku, miasta w którym dominuje zatrudnienie w usługach (najwyższy wskaźnik zatrudnienia w III sektorze gospodarki ze wszystkich powiatów). Stopa bezrobocia rejestrowanego na koniec grudnia 2011 roku w tej jednostce statystycznej NUTS 4[102] wynosiła 12,4%, nieco mniej niż w całym województwie (14,1%). W przeciągu trzech ostatnich lat ta podstawowa miara kondycji rynku pracy zwiększyła się o 4.6 pkt procentowego, w tempie zbliżonym do ogólnopodlaskiego (4.4 pkt procent.).[103]

[102] NUTS 5 – gminy, NUTS 4 – powiaty, NUTS 3 – podregiony, NUTS 2 – województwa, NUTS 1 - państwo
[103] Dane o stopie bezrobocia na grudzień 2011 roku przytaczane za miesięcznym informatorem Wojewódzkiego Urzędu Pracy „Podlaski rynek pracy", oprac. Wydział Badań i Analiz WUP, Białystok, grudzień 2011, www.up.podlasie.pl/uploads/upload/w_badan_i_analiz/podlaski_rynek_pracy/rynek_pracy_XII2011.pdf

Wykres 6. Zmiany stopy bezrobocia w powiecie m. Białystok na tle województwa w 2011 roku

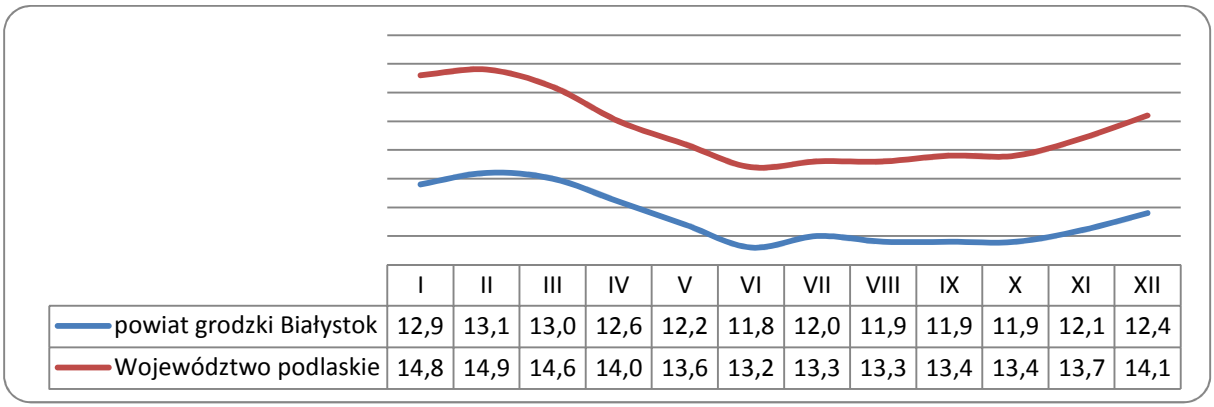

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
powiat grodzki Białystok	12,9	13,1	13,0	12,6	12,2	11,8	12,0	11,9	11,9	11,9	12,1	12,4
Województwo podlaskie	14,8	14,9	14,6	14,0	13,6	13,2	13,3	13,3	13,4	13,4	13,7	14,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie statystyki rynku pracy Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej (dane od stycznia do sierpnia 2011 po korekcie GUS wynikającej z ustalenia ostatecznej liczby pracujących poza rolnictwem indywidualnym na podstawie badań prowadzonych poprzez przedsiębiorstwa oraz z uwzględnienia wyników Powszechnego Spisu Rolnego 2010 dotyczących liczby pracujących w rolnictwie indywidualnym)

Powiat grodzki Białystok w 2011 roku cechował się nieco niższym bezrobociem niż średnia regionu (średnio o 1-1.5 pkt. procentowego). Odsetek długotrwale bezrobotnych (54,5%) jest zbliżony do poziomu wojewódzkiego (55,4%), podobnie jak i procent dysponujących prawem do zasiłku (12,7%; na Podlasiu 12,4%).[104] Analizując status edukacyjny (wykształcenie) osób zarejestrowanych jako bezrobotne ewidentnie zauważa się nadreprezentację odsetka bezrobotnych z wykształceniem wyższym (aż 20,4%; na całym Podlasiu 12.3%). Prześwietlając doświadczenie zawodowe w grupie zarejestrowanych osób bez pracy absorbuje uwagę znacząco wysoki odsetek osób posiadających co najmniej 10-letni staż pracy (29,5% wszystkich).[105]

Poziom zarobków w stolicy województwa jest najwyższy w regionie – na koniec 2010 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto wynosiło 3241 zł. Ten poziom przeciętnych zarobków jest jednak niższy niż przeciętne wynagrodzenie krajowe (stanowi 94,4% płacy krajowej). Liczba nowych budynków mieszkalnych (budownictwa indywidualnego i zbiorowego) - świadcząca o witalności społeczno-ekonomicznej danego obszaru – przyjęła w 2010 roku wartość 5,5 na 1 tys. mieszkańców i była trzecią z najwyższych w całym województwie (nominalnie oddano do użytkowania ponad 1,6 tys. nowych mieszkań – aż 38% wszystkich w regionie). Potencjał kreowania nowych miejsc zatrudnienia przez przedsiębiorstwa działające na lokalnym rynku uzależniony jest m.in. od ponoszonych

[104] Tamże
[105] Bank Danych Lokalnych GUS na koniec 2010 roku.

nakładów inwestycyjnych, lokat umożliwiających kształtowanie przewagi konkurencyjnej firm. W analizowanym powiecie w latach 2008-2010 przedsiębiorstwa sektora MŚP (z wyłączeniem mikroprzedsiębiorstw) przeznaczały na inwestycje, średniorocznie, równowartość 2407 zł na 1 mieszkańca powiatu (1 lokata w województwie), prawie o połowę więcej niż w województwie (1641 zł/ 1 mieszkańca).

Tabela 50. Pozycja pow. grodzkiego Białystok na tle pozostałych podlaskich powiatów (na płaszczyźnie potencjału przedsiębiorczości, sytuacji makrogospodarczej, zasobów demograficznych oraz atrakcyjności przyrodniczo-turystycznej)[106]

Rank. syntet.	Podmioty rejestru REGON na 10 tys. mieszk.	Rank. cząstk.	Podmioty nowo-zarejestrowane na 10 tys. ludności (średnia z lat 2008-2010)	Rank. cząstk.	Odsetek mikro-przedsiębiorstw w grupie podmiotów gospod. (w %)	Rank. cząstk.	POWIAT grodzki BIAŁYSTOK	
2	1059	1	109	1	95,5	6		
Rank. syntet.	Dochody gmin powiatu na 1 mieszk. w zł (średnia z lat 2009-2010)	Rank. cząstk.	Stopa bezrobocia - grudzień 2011 (w %)	Rank. cząstk.	Przeciętne wynagrodzenie brutto w zł (2010)	Rank. cząstk.	Nakłady inwestycyjne na 1 mieszk. w zł. (śr. z lat 2008-2010)	Rank. cząstk.
1	4026	1	12,4	6	3241	1	2407	1
Rank. syntet.	Zmiana wielkości zasobów ludzkich w l. 2000-2010 (w %)	Rank. cząstk.	Potencjał zagranicznej emigracji ekonomicznej	Rank. cząstk.	Wskaźnik obciążenia demograficznego	Rank. cząstk.	Odsetek ludności w wieku mobilnym	Rank. cząstk.
2	2,5	1	względnie niski	15	50,5	3	43,3	1
Rank. syntet.	Udział obszarów chronionych w powierzchni powiatu (w %)	Rank. cząstk.	Pomniki przyrody (2010)	Rank. cząstk.	Liczba korzystających z noclegów (2010)	Rank. cząstk.	Wskaźnik miejsc noclegowych na 1000 ludności	Rank. cząstk.
9	1,0	16	13	15	164049	1	6,3	9

Źródło: opracowanie własne. Tabele prezentujące dane cząstkowe nt. wszystkich 17 powiatach znajdują się w aneksie do raportu.

[106]Kategoria „**potencjał przedsiębiorczości**" (kolor fioletowy) jest wypadkową 3 wskaźników: liczba podmiotów rejestru REGON na 10 tys. ludności powiatu; liczba nowozarejestrowanych podmiotów gospodarczych; udział mikroprzedsiębiorstw w powiatowej strukturze przedsiębiorstw), kategorię „**sytuacja makrogospodarcza**" (kolor niebieski) tworzą 4 wskaźniki: dochody gmin powiatu na 1 mieszkańca, stopa bezrobocia z grudnia, przeciętne wynagrodzenie brutto, nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca, kategoria „**zasoby demograficzne**" (kolor bordowy) została utworzona na bazie 4 wskaźników: wskaźnik obciążenia demograficznego; odsetek ludności w wieku mobilnym; zmiana wielkości populacji powiatu w ostatniej dekadzie, potencjał zagranicznej emigracji ekonomicznej, kategoria „**atrakcyjność przyrodniczo-turystyczna**" (kolor zielony) stanowi zaś konsekwencję 4 wskaźników: udział obszarów chronionych w powierzchni powiatu, liczba pomników przyrody, wskaźnik miejsc noclegowych na 1000 mieszkańców, liczba osób korzystających z noclegu w powiecie

Oblicze powiatu m. Białystok w świetle piętnastu wskaźników cząstkowych reprezentujących cztery wymiary społeczno-gospodarcze, na tle wszystkich podlaskich powiatów, przedstawia się wysoce optymistycznie. Największe nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca, najwyższe dochody na 1 mieszkańca oraz najwyższy poziom przeciętnego wynagrodzenia gwarantują najwyższą pozycję w województwie w kategorii „sytuacja makrogospodarcza". Wysoce pozytywnie przedstawia się potencjał przedsiębiorczości regionu – drugie miejsce w rankingu jest zasługą największej liczby podmiotów noworejestrowanych na 10 tys. ludności w ostatnich 3 latach. Przyrost bazy demograficznej (najwyższy ze wszystkich powiatów) oraz bardzo korzystny odsetek ludności w wieku mobilnym (43,3%) wpływają na bardzo wysoką ocenę zasobów demograficznych stołecznego powiatu.

2.4.2. Podaż pracy w powiecie m. Białystok

W poniższych tabelach podaży pracy został ukazany, po pierwsze, skład bezrobotnych w mieście w ujęciu dziesięciu grup wielkich zawodowych (w tym na tle województwa), po drugie, zaprezentowano 20 zawodów i specjalności, których dysponenci na koniec zeszłego roku posiadali największą trudność w podjęciu pracy w analizowanej jednostce.

Tabela 51. Struktura bezrobotnych w ujęciu grup wielkich zawodów w powiecie m. Białystok na tle struktury województwa podlaskiego

kod	Nazwa grupy wielkiej	liczba bezrobotnych w powiecie	odsetek bezrobotnych w powiecie	odsetek bezrobotnych w województwie
1	Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	57	0,4%	0,3%
2	Specjaliści	2263	14,6%	9,9%
3	Technicy i inny średni personel	2171	14,0%	13,9%
4	Pracownicy biurowi	741	4,8%	3,1%
5	Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	2069	13,3%	12,4%
6	Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	74	0,5%	2,2%
7	Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	3048	19,6%	21,8%
8	Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	792	5,1%	4,8%
9	Pracownicy przy pracach prostych	1104	7,1%	7,0%
10	Siły zbrojne	3	0,0%	0,0%
	Bez zawodu	3204	20,6%	24,4%
	Ogółem	**15526**	100,0%	100,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP w Białymstoku

Najliczniej reprezentowaną grupą wielką zawodów w powiecie m. Białystok są **robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy**[107], co piąta osoba (19,6%) ujęta na koniec 2011 roku w rejestrze bezrobotnych legitymuje się jednym z zawodów sklasyfikowanym kodem rozpoczynającym się cyfrą 7. Trudna sytuacja na lokalnym rynku pracy obejmuje również **specjalistów**, których udział w zbiorze bezrobotnych powiatu sięga niemal 15% (o połowę więcej niż w całym województwie). Na tle regionu podlaskiego w strukturze osób bez pracy w powiecie „stołecznym" negatywnie wyróżnia się kategoria **pracownicy biurowi** (co dwudziesty bezrobotny powiatu przynależy do tej grupy – w województwie co trzydziesty).

[107] W nomenklaturze Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej grupa ta obejmuje „zawody wymagające wiedzy, umiejętności i doświadczenia niezbędnych do uzyskiwania i obróbki surowców, wytwarzania i naprawy towarów oraz budowy, konserwacji i naprawy dróg, konstrukcji i maszyn. Główne zadania wymagają znajomości i zrozumienia charakteru pracy, stosowanych materiałów, maszyn i wytwarzanych produktów." Zob. *Klasyfikacja zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy*, oprac. E.Strojna, J.Piotrowicz, E.Żywiec-Dąbrowska, Warszawa 2010, s. 13

Tabela 52. Zawody i specjalności reprezentowane najliczniej w grupie bezrobotnych powiatu m. Białystok (stan na 31.12.2011)

Lp	Zawód/ specjalność osoby bezrobotnej	liczba bezrobotnych	odsetek bezrobotnych
1	Sprzedawca	1027	6,6%
2	Technik mechanik	279	1,8%
3	Ślusarz	243	1,6%
4	Robotnik budowlany	220	1,4%
5	Murarz	210	1,4%
6	Technik ekonomista	204	1,3%
7	Specjalista administracji publicznej	192	1,2%
8	Kucharz	178	1,1%
9	Krawiec	176	1,1%
10	Sprzątaczka biurowa	163	1,0%
11	Technik prac biurowych	162	1,0%
12	Ekonomista	159	1,0%
13	Magazynier	153	1,0%
14	Technik budownictwa	151	1,0%
15	Malarz budowlany	148	1,0%
16	Cukiernik	127	0,8%
17	Kierowca samochodu ciężarowego	124	0,8%
18	Pedagog	120	0,8%
19	Robotnik pomocniczy w przemyśle przetw.	113	0,7%
20	Mechanik samochodów osobowych	111	0,7%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP w Białymstoku

Zestawiając rozkład wielkości poszczególnych zawodów i specjalności osób bezrobotnych w powiecie m. Białystok z rozkładem województwa podlaskiego ujawnia się grupa **zawodów nadreprezentowanych** w powiecie. Kategoria ta obejmuje zawody wyraźnie częściej występujące w analizowanym powiecie w stosunku do stanu wojewódzkiego: są to zawody i specjalności nieobecne w pierwszej dwudziestce najliczniejszych zawodów i specjalności wśród bezrobotnych województwa podlaskiego. W poczet zawodów nadreprezentowanych wśród osób bez pracy w powiecie grodzkim wliczeni są:

- *technik prac biurowych*
- *ekonomista*
- *magazynier*

Absolwenci kształcenia zawodowego (zasadnicze szkoły zawodowe, technika, szkoły policealne), kształcenia ukierunkowanego na przygotowanie do wykonywania jednego z 92

zawodów dostępnych w wojewódzkim systemie szkolnych (w krajowym systemie można kształcić w 200 zawodach)[108], stanowią znaczący strumień podaży pracy na szczeblu lokalnym. W 2011 roku w Białymstoku kształcenie zawodowe ukończyło 3,7 tys. osób, co odnosząc do lokalnej głębokości rynku pracy (86,6 tys. pracujących w przedsiębiorstwach powyżej 9 osób, włącznie z pracującymi w rolnictwie) stanowi 4,3% tego dominującego segmentu zatrudnienia (w skali województwa współczynnik ten wyniósł 2,7%). Struktura zawodowa absolwentów:

Tabela 53. Potencjalna podaż pracy w powiecie grodzkim Białystok – absolwenci kształcenia zawodowego w roku 2011 oraz prognozowana liczba absolwentów w latach 2012-2014

		Absolwenci 2011	Absolwenci 2012	Absolwenci 2013	Absolwenci 2014[109]
1	514105_Technik usług fryzjerskich	421	218	366	113
2	514207_Technik usług kosmetycznych	210	148	518	19
3	311504_Technik mechanik	197	184	175	168
4	422402_Technik hotelarstwa	184	187	332	106
5	351203_Technik informatyk	170	212	450	116
6	334306_Technik administracji	164	225	593	0
7	331403_Technik ekonomista	156	94	178	111
8	311204_Technik budownictwa	119	155	254	111
9	325509_Technik bezpieczeństwa i higieny pracy	116	310	1043	0
10	314403_Technik technologii żywności	107	42	40	27
11	514101_Fryzjer	95	27	48	34
12	541415_Technik ochrony fizycznej osób i mienia	87	93	87	0
13	311513_Technik pojazdów samochodowych	86	86	160	105
14	311410_Technik mechatronik	83	97	96	67
15	333107_Technik logistyk	82	56	289	0
16	341203_Opiekun w domu pomocy społecznej	81	124	168	0
17	351103_Technik teleinformatyk	81	80	185	55
18	325402_Technik masażysta	76	118	160	0
19	512002_Kucharz małej gastronomii	75	7	92	93
20	321301_Technik farmaceutyczny	72	79	107	0
21	314202_Technik architektury krajobrazu	68	79	142	26
22	723103_Mechanik pojazdów samochodowych	65	105	84	98
23	751201_Cukiernik	62	46	27	34
24	512001_Kucharz	58	60	86	67

[108] Najnowsza klasyfikacja zawodów szkolnictwa zawodowego obejmuje 200 zawodów, w ramach których wyodrębniono 251 kwalifikacji. W klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego ujęto: 23 zawody (po 3 kwalifikacje na zawód), 72 zawody (po 2 kwalifikacje na zawód), 98 zawodów (1 kwalifikacja na zawód), 7 zawodów szkolnictwa artystycznego, dla których nie wyodrębnia się kwalifikacji. Zob. *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 23 grudnia 2011 w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego*, www.men.gov.pl/images/stories/Rozporzadzenia

[109] Kategorię „absolwenci 2014" tworzą uczniowie klas drugich techników oraz klas pierwszych zasadniczych szkół zawodowych (poziomu klas w roku szkolnym 2011/2012) – jest to więc jedynie część przyszłej potencjalnej podaży pracy –zasilona zostanie ona uczniami, którzy rozpoczną edukację w szkołach policealnych we wrześniu 2012 roku.

25	311104_Technik geodeta	56	58	55	57
26	522305_Technik handlowiec	55	33	38	21
27	532102_Opiekun medyczny	53	0	59	0
28	741201_Elektromechanik	47	35	25	15
29	325601_Ratownik medyczny	42	45	70	0
30	343403_Technik organizacji usług gastronomicznych	39	114	72	56
31	311408_Technik elektronik	39	32	27	21
32	314207_Technik rolnik	35	75	114	22
33	333906_Technik organizacji reklamy	34	68	264	20
34	311303_Technik elektryk	31	33	27	28
35	431103_Technik rachunkowości	27	92	332	0
36	311922_Technik technologii drewna	26	18	18	21
37	325101_Asystentka stomatologiczna	26	0	79	0
38	513101_Kelner	25	40	37	28
39	741203_Elektromechanik pojazdów samochodowych	23	22	24	31
40	325907_Terapeuta zajęciowy	20	18	49	0
41	341201_Asystent osoby niepełnosprawnej	20	0	22	0
42	752205_Stolarz	19	29	19	0
43	321103_Technik elektroradiolog	18	37	39	0
44	322001_Dietetyk	18	29	30	0
45	321402_Technik dentystyczny	17	8	28	0
46	311206_Technik drogownictwa	17	0	15	25
47	721306_Blacharz samochodowy	16	18	0	0
48	325905_Opiekunka dziecięca	15	16	21	0
49	834103_Mechanikoperator pojazdów i maszyn rolniczych	14	22	21	0
50	331402_Technik agrobiznesu	14	14	6	0
51	311208_Technik inżynierii środowiska i melioracji	13	8	5	0
52	333108_Technik spedytor	11	9	12	8
53	311209_Technik urządzeń sanitarnych	10	14	12	0
54	314205_Technik ogrodnik	10	5	0	0
55	411004_Technik prac biurowych	10	0	98	0
56	422103_Technik obsługi turystycznej	6	39	120	25
57	611303_Ogrodnik	5	7	5	2
58	522301_Sprzedawca	5	0	10	7
59	712204_Posadzkarz	2	0	3	0
60	753105_Krawiec	1	0	0	0
61	311911_Technik cyfrowych procesów graficznych	0	58	59	26
62	325102_Higienistka stomatologiczna	0	19	43	0
63	311918_Technik poligraf	0	15	7	0
64	343203_Florysta	0	13	71	0
65	741103_Elektryk	0	9	21	21
66	911205_Pracownik pomocniczy obsługi hotelowej	0	8	12	9
67	742102_Monter elektronik	0	4	0	0
68	325511_Technik ochrony środowiska	0	0	39	0
69	712604_Monter instalacji i urządzeń sanitarnych	0	0	0	6
	Razem	3734	3896	7688	1799

Źródło: Badania własne (CAWI)

W minionym roku kształcenie zawodowe na szczeblu ponadgimnazjalnym ukończyło w Białymstoku niemal 3,7 tys. młodych adeptów techników, szkół zawodowych, policealnych szkół zawodowych. Ponad czterystu absolwentów w jednym zawodzie – najwięcej ze wszystkich – generowali w 2011 roku *technicy usług fryzjerskich*. W dziewięciu innych

profesjach mury szkolone opuściło, w każdym, ponad stu abiturientów m.in. *technicy usług kosmetycznych* i *technicy mechanicy*. Prospektywnie strumień podaży wzrośnie dynamicznie m.in. w przypadku *techników informatyków*, *techników masażystów*, a także *opiekunów w domu pomocy społecznej*.

2.4.3. Popyt na pracę w 2011 roku

W ciągu ostatniego roku do publicznych i niepublicznych instytucji pośrednictwa pracy w mieście Białystok napłynęło 8419 oferty pracy, co stanowiło 14,9% wszystkich ofert w województwie. Największa ilość ofert została zarejestrowana w powiatowym urzędzie pracy (35%), choć niewiele mniej - 31,3% - ukazało się w ogólnokrajowych serwisach internetowych pośrednictwa pracy.

Tabela 54. Rozkład ofert pracy zidentyfikowanych w mieście Białystok według instytucji rekrutującej (zestawienie 2011 oraz kwartałów 2011)

	Miejsce Pracy		Ilość ofert pracy w kwartałach							
	M. Białystok		I kw. 2011		II kw. 2011		III kw. 2011		IV kw. 2011	
Źródło Ofert Prac	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Powiatowe Urzędy Pracy	2943	35,0	663	**39,2+**	918	**32,3-**	814	36,8	548	32,7
Ogólnokrajowe internetowe serwisy pośrednictwa pracy	2638	31,3	235	**13,9-**	1187	**41,8+**	605	**27,4-**	611	**36,5+**
Prasa regionalna i lokalna	1322	15,7	392	**23,2+**	294	**10,3-**	437	**19,8+**	199	**11,9-**
Lokalne internetowe serwisy ogłoszeniowe	1079	12,8	304	**18,0+**	303	**10,7-**	287	13,0	185	11,0
Biura Karier	295	3,5	71	4,2	109	3,8	36	**1,6-**	79	**4,7+**
Ochotnicze Hufce Pracy	142	1,7	26	1,5	30	**1,1-**	33	1,5	53	**3,2+**
Próba	8419	100	1691	100	2841	100	2212	100	1675	100

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

Przegląd kwartalnego rozkładu upubliczniania ofert pracy ukazuje ich kumulację w II kwartale 2011 roku (2841 ofert; 34% rocznego popytu na pracę), w kolejnych kwartałach pojawiało się od 1691 ofert w I kwartale do 2212 ofert w III kwartale. Relatywnie najwięcej

ofert pracy z niepublicznego strumienia propozycji angażu ukazało się w II kwartale 2011 roku.

Tabela 55. Rozkład ofert pracy zidentyfikowanych w mieście Białystok według grup wielkich zawodów (zestawienie 2011 oraz kwartałów 2011)

	Miejsce Pracy		Ilość ofert pracy w kwartałach							
	M. Białystok		I kw. 2011		II kw. 2011		III kw. 2011		IV kw. 2011	
kod i nazwa grupy wielkiej	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
2_Specjaliści	2059	24,5	255	**15,1-**	935	**32,9+**	444	**20,1-**	425	25,4
5_Pracownicy usług i sprzedawcy	1515	18,0	398	**23,5+**	451	**15,9-**	397	17,9	269	16,1
3_Technicy i inny średni personel	1347	16,0	293	17,3	358	**12,6-**	372	16,8	324	**19,3+**
7_Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	1283	15,2	245	14,5	373	**13,1-**	434	**19,6+**	231	13,8
9_Pracownicy przy pracach prostych	729	8,7	174	10,3	253	8,9	181	8,2	121	7,2
4_Pracownicy biurowi	632	7,5	185	**10,9+**	150	**5,3-**	149	6,7	148	8,8
8_Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	430	5,1	71	4,2	170	6,0	113	5,1	76	4,5
1_Przedstawiciele władz pub- licznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	410	4,9	65	3,8	144	5,1	120	5,4	81	4,8
6_Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	12	0,1	5	0,3	5	0,2	2	0,1	-	--
0_Siły zbrojne	2	0,0	-	-	2	0,1	-	-	-	-
PRÓBA	8419	100	1691	100	2841	100	2212	100	1675	100

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

Biorąc pod uwagę oferty pracy ze względu na specyfikę zawodową poszukiwanych kandydatów do pracy w ujęciu grup wielkich zawodów widocznych jest kilka, istotnych statystycznie, danych. Najwięcej ogłoszeń w 2011 skierowanych było do grupy 2 (**specjaliści)** - 24,5% wszystkich. Przegląd danych w ujęciu kwartalnym informuje z jednej strony o grupach wielkich zawodów poszukiwanych na lokalnym rynku pracy ze zmienną intensywnością (**operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń** poszukiwani większości w II kwartale 2011 roku), z drugiej strony o grupach wielkich zawodów ofertowanych cyklicznie (**pracownicy biurowi**).

Najczęściej poszukiwanymi pracownikami w ramach grupy 2 byli: *specjaliści do spraw sprzedaży* (8,5%), *doradcy finansowi* (6%), *programiści aplikacji* (5,7%). W ramach

grupy 5 najwięcej ogłoszeń kierowano do: *sprzedawców* (18,1%), *doradców klienta* (15,1%), *robotników gospodarczych* (12,9%). W grupie 3 intensywnie poszukiwano: *przedstawicieli handlowych* (32,5%) oraz *agentów ubezpieczeniowych* (5,9%). W grupie 7 natomiast największe zapotrzebowanie obejmowało: *monterów ociepleń budynków* (4,6%), *murarzy* (3,7%), *krawców* (3,5%).

Badając źródła pochodzenia ofert w kontekście grup wielkich zawodów, odnotować należy interesujące prawidłowości. Oferty dla najliczniej pożądanej grupy 2 (**specjaliści**) były w większości prezentowane przez ogólnokrajowe internetowe serwisy pośrednictwa pracy, 1346 ze 2059 ofert było upublicznionych przez te źródło. Oferty dla grupy 7 (**robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy**) były prezentowane w największym stopniu przez Powiatowy Urząd Pracy w Białymstoku, przy zaznaczeniu że równie ważną rolę spełniała prasa regionalna i lokalna oraz lokalne internetowe serwisy ogłoszeniowe.

Tabela 56. Poszukiwane zawody w ujęciu grup wielkich zawodów a źródła ofert pracy w powiecie grodzkim Białystok

kod i nazwa grupy wielkiej	Miejsce Pracy		Źródło Ofert Prac											
	M. Białystok		Powiatowe Urzędy Pracy		Ochotnicze Hufce Pracy		Prasa regionalna i lokalna		Ogólnokrajowe internetowe serwisy pośrednictwa pracy		Lokalne internetowe serwisy ogłoszeniowe		Biura Karier	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
2_Specjaliści	2059	24,5	265	**9,0-**	4	**2,8-**	187	**14,1-**	1346	**51,0+**	154	**14,3-**	103	**34,9+**
5_Pracownicy usług i sprzedawcy	1515	18,0	622	**21,1+**	44	**31,0+**	226	17,1	270	**10,2-**	319	**29,6+**	34	**11,5-**
3_Technicy i inny średni personel	1347	16,0	330	**11,2-**	32	22,5	183	13,8	621	**23,5+**	134	**12,4-**	47	15,9
7_Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	1283	15,2	643	**21,8+**	10	**7,0-**	293	**22,2+**	37	**1,4-**	232	**21,5+**	68	**23,1+**
9_Pracownicy przy pracach prostych	729	8,7	453	**15,4+**	26	**18,3+**	129	9,8	9	**0,3-**	102	9,5	10	**3,4-**
4_Pracownicy biurowi	632	7,5	394	**13,4+**	21	14,8	80	6,1	57	**2,2-**	53	**4,9-**	27	9,2
8_Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	430	5,1	202	**6,9+**	4	2,8	135	**10,2+**	26	**1,0-**	61	5,7	2	**0,7-**
1_Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	410	4,9	29	**1,0-**	-	--	87	**6,6+**	268	**10,2+**	22	**2,0-**	4	**1,4-**
6_Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	12	0,1	5	0,2	1	0,7	2	0,2	2	0,1	2	0,2	-	--
0_Siły zbrojne	2	0,0	-	-	-	-	-	-	2	0,1	-	-	-	-
Próba	8419	100	2943	100	142	100	1322	100	2638	100	1079	100	295	100

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

W roku 2011 najwięcej ogłoszeń (438) skierowanych było do *przedstawicieli handlowych* – i stanowiło 5,2% wszystkich ofert pracy w powiecie grodzkim. Kolejnym poszukiwanym zawodem był *sprzedawca* oraz *doradca klienta* (łącznie pół tysiąca ofert angażu). W zależności od zawodu różne było zapotrzebowanie w ujęciu kwartalnym. *robotników gospodarczych* najbardziej poszukiwano w I i III kwartale, podczas gdy *lektorów języków obcych* praktycznie wyłącznie w II kwartale roku (rekrutacja specjalistów – lingwistów na potrzeby polskiej prezydencji w Unii Europejskiej).

Tabela 57. Rozkład 20 zawodów najbardziej poszukiwanych w powiecie m. Białystok w ujęciu rocznym i kwartalnym[110]

	Powiat M. Białystok		Ilość ofert pracy w kwartałach							
	2011		I kw. 2011		II kw. 2011		III kw. 2011		IV kw. 2011	
Kod i nazwa zawodu	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
332203_Przedstawiciel handlowy	438	5,2	81	4,8	120	4,2	126	5,7	111	6,6
522301_Sprzedawca S	274	3,3	80	4,7	75	2,6	78	3,5	41	2,4
524902_Doradca klienta	229	2,7	40	2,4	63	2,2	45	2,0	81	4,8
515303_Robotnik gospodarczy	195	2,3	67	4,0	113	4,0	10	,5	5	0,3
411004_Technik prac biurowych S	185	2,2	64	3,8	43	1,5	48	2,2	30	1,8
243305_Specjalista do spraw sprzedaży	174	2,1	27	1,6	46	1,6	56	2,5	45	2,7
241202_Doradca finansowy	124	1,5	19	1,1	25	,9	34	1,5	46	2,7
931301_Robotnik budowlany	122	1,4	24	1,4	60	2,1	22	1,0	16	1,0
251401_Programista aplikacji	117	1,4	17	1,0	36	1,3	22	1,0	42	2,5
432103_Magazynier	105	1,2	23	1,4	18	0,6	47	2,1	17	1,0
522305_Technik handlowiec S	88	1,0	16	0,9	17	0,6	48	2,2	7	0,4
911207_Sprzątaczka biurowa	87	1,0	8	0,5	22	0,8	26	1,2	31	1,9
235305_Lektor języka rosyjskiego	82	1,0	0	0,0	72	2,5	8	0,4	2	0,1
235303_Lektor języka hiszpańskiego	82	1,0	0	0,0	72	2,5	8	0,4	2	0,1
243303_Przedstawiciel medyczny	81	1,0	8	0,5	27	1,0	18	0,8	28	1,7
235304_Lektor języka niemieckiego	81	1,0	0	0,0	72	2,5	7	0,3	2	0,1
332101_Agent ubezpieczeniowy	80	1,0	16	0,9	20	0,7	20	0,9	24	1,4
235301_Lektor języka angielskiego	80	1,0	1	0,1	70	2,5	7	0,3	2	0,1
512001_Kucharz S	79	0,9	18	1,1	22	0,8	25	1,1	14	0,8
235302_Lektor języka francuskiego	78	0,9	0	0,0	69	2,4	7	0,3	2	0,1
Ogółem	2781	33	509	30	1062	37	662	30	548	33

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim

[110] Nie istniała możliwość dokonania zestawienia z rokiem 2010, ponieważ baza danych z poprzedniej edycji badania nie zawierała zmiennej z kodami zawodów.

W Białymstoku najbardziej poszukiwanymi zawodami w 2011 byli *przedstawiciel handlowy* (5,2%), *sprzedawca* (3,3%), *doradca klienta* (2,7%) oraz *robotnik gospodarczy* (2,3%). Dwadzieścia zawodów, do których skierowano największą liczbę ofert pracy, kumulowało 33% wszystkich ogłoszeń, jakie pojawiły się w tym grodzkim powiecie. Największą sezonowością spośród masowo poszukiwanych zawodów wykazywał się *robotnik gospodarczy*, do którego oferty kierowane były najintensywniej w I i II kwartale. Inne zawody charakteryzowały się względnie równomiernym rozkładem ofert w ujęciu kwartalnym.

Tabela 58. Rozkład 5 najczęściej poszukiwanych zawodów w rozbiciu na kwartały

Zawód	I kwartał	
	N	%
332203_Przedstawiciel handlowy	81	4,8%
522301_Sprzedawca S	80	4,7%
515303_Robotnik gospodarczy	67	4,0%
411004_Technik prac biurowych S	64	3,8%
524902_Doradca klienta	40	2,4%

Zawód	II kwartał	
	N	%
332203_Przedstawiciel handlowy	120	4,2%
515303_Robotnik gospodarczy	113	4,0%
522301_Sprzedawca S	75	2,6%
235306_Lektor języka włoskiego	73	2,6%
235305_Lektor języka rosyjskiego	72	2,5%

Zawód	III kwartał	
	N	%
332203_Przedstawiciel handlowy	126	5,7%
522301_Sprzedawca S	78	3,5%
243305_Specjalista do spraw sprzedaży	56	2,5%
411004_Technik prac biurowych S	48	2,2%
522305_Technik handlowiec S	48	2,2%

Zawód	IV kwartał	
	N	%
332203_Przedstawiciel handlowy	111	6,6%
524902_Doradca klienta	81	4,8%
431202_Pracownik do spraw ubezpieczeń	51	3,0%
241202_Doradca finansowy	46	2,7%
243305_Specjalista do spraw sprzedaży	45	2,7%

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

Obserwując ilościowe zapotrzebowanie na poszczególne zawody w ujęciu kwartalnym zarysowują się pewne tendencje, dzięki którym można uchwycić sezonowość (bądź jej brak). W drugim kwartale roku uaktywnił się popyt na *lektorów* (języka rosyjskiego i włoskiego), w ostatnim kwartale 2011 wystąpiła zwiększona liczba ofert skierowana do *pracowników ds. ubezpieczeń*. Przez cały rok najliczniej pożądaną profesją byli, co typowe dla ośrodków metropolitarno-usługowych, *przedstawiciele handlowi* (w każdej tercji roku po ok. 100 propozycji pracy dla osób kodowanych przez urząd pracy jako 332203).

Tabela 59. Zawody charakteryzujące się największą sezonowością popytu w ujęciu kwartalnym.

	Liczba ofert w 2011 r.	Liczba ofert w I kwartale	% ofert 2011 w kwartale
712501_Monter / składacz okien	25	21	84%
142004_Kierownik supermarketu	20	14	70%
951002_Dystrybutor ulotek	44	23	52%
531104_Opiekunka dziecięca domowa	77	31	40%
334306_Technik administracji S	27	15	56%
524904_Hostessa	48	21	44%
721208_Spawacz ręczny łukiem elektrycznym	11	8	73%
422201_Pracownik centrum obsługi telefonicznej (pracownik call center)	15	9	60%
412001_Sekretarka	20	10	50%
333105_Spedytor	30	13	43%
431102_Fakturzystka	13	7	54%
911290_Pozostałe pomoce i sprzątaczki biurowe, hotelowe i podobne	27	11	41%
411003_Pracownik kancelaryjny	18	8	44%
962201_Pracownik prac dorywczych	16	7	44%
311201_Kosztorysant budowlany	17	7	41%
932990_Pozostali robotnicy przy pracach prostych w przemyśle	11	5	45%
341202_Opiekun osoby starszej S	15	6	40%
228103_Farmaceuta – farmacja apteczna	12	5	42%
325905_Opiekunka dziecięca S	12	5	42%
751201_Cukiernik S	12	5	42%
244001_Pośrednik w obrocie nieruchomościami	12	5	42%

	Liczba ofert w 2011 r.	Liczba ofert w II kwartale	% ofert 2011 w kwartale
235306_Lektor języka włoskiego	78	73	94%
235304_Lektor języka niemieckiego	81	72	89%
235305_Lektor języka rosyjskiego	82	72	88%
235303_Lektor języka hiszpańskiego	82	72	88%
235390_Pozostali lektorzy języków obcych	75	68	91%
235302_Lektor języka francuskiego	78	69	88%
235301_Lektor języka angielskiego	80	70	88%
515303_Robotnik gospodarczy	195	113	58%
816026_Operator urządzeń przetwórstwa drobiu	36	30	83%
931301_Robotnik budowlany	122	60	49%
721404_Monter konstrukcji stalowych	21	20	95%
411090_Pozostali pracownicy obsługi biurowej	41	27	66%
122102_Kierownik działu sprzedaży	68	36	53%
931205_Robotnik drogowy	75	35	47%
732190_Pozostali pracownicy przy pracach przygotowawczych do druku	21	14	67%
712301_Monter ociepleń budynków	59	27	46%
723103_Mechanik pojazdów samochodowych S	33	18	55%
832203_Kierowca samochodu osobowego	40	20	50%
816029_Operator urządzeń przetwórstwa owocowo-warzywnego	21	13	62%
723104_Mechanik samochodów ciężarowych	21	11	52%

	Liczba ofert w 2011 r.	Liczba ofert w III kwartale	% ofert 2011 w kwartale
721205_Spawacz metodą MIG	40	39	98%
833101_Kierowca autobusu	29	27	93%
522305_Technik handlowiec S	88	48	55%
752290_Pozostali stolarze meblowi i pokrewni	22	20	91%
753102_Gorseciarka	37	25	68%
432103_Magazynier	105	47	45%
723307_Mechanik maszyn i urządzeń przemysłowych	16	13	81%
331104_Pracownik obsługi produktów finansowych	57	28	49%
753303_Szwaczka	28	17	61%
142001_Kierownik działu w handlu detalicznym	73	32	44%
711501_Cieśla s	44	22	50%
311508_Technik mechanik maszyn i urządzeń	16	11	69%
234201_Nauczyciel przedszkola	14	9	64%
722314_Tokarz w metalu	23	12	52%
711903_Monter rusztowań	15	9	60%
712303_Tynkarz	28	13	46%
541307_Pracownik ochrony fizycznej bez licencji	35	15	43%
232006_Nauczyciel przedmiotów zawodowych technicznych	32	14	44%
441202_Kurier	20	10	50%
524402_Organizator obsługi sprzedaży internetowej	15	8	53%

	Liczba ofert w 2011 r.	Liczba ofert w IV kwartale	% ofert 2011 w kwartale
431202_Pracownik do spraw ubezpieczeń	55	51	93%
742201_Monter instalacji i urządzeń telekomunikacyjnych (telemonter)	18	18	100%
751105_Rzeźnik - wędliniarz S	13	11	85%
741101_Elektromonter instalacji elektrycznych	35	20	57%
331201_Pracownik (doradca) do spraw kredytów	73	32	44%
221101_Lekarz	14	10	71%
711401_Betoniarz	19	10	53%
216101_Architekt	15	8	53%
232001_Nauczyciel / instruktor praktycznej nauki zawodu	22	10	45%
143990_Pozostali kierownicy do spraw innych typów usług gdzie indziej niesklasyfikowani	8	5	63%
252103_Projektant baz danych	6	4	67%
214207_Inżynier budowy dróg	18	8	44%
721290_Pozostali spawacze i pokrewni	15	7	47%
331103_Pośrednik finansowy	16	7	44%
522303_Sprzedawca w branży przemysłowej	16	7	44%
214202_Inżynier budownictwa – budownictwo ogólne	10	5	50%
712612_Monter sieci wodnych i kanalizacyjnych	14	6	43%
524601_Wydawca posiłków / bufetowy	11	5	45%
834202_Operator maszyn drogowych	11	5	45%
522390_Pozostali sprzedawcy sklepowi (ekspedienci)	15	6	40%

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

W czteroczęściowym zestawieniu (powyżej) zaprezentowano zawody sezonowe, tzn. takie, na które w dowolnym kwartale 2011 roku pojawił się popyt przewyższający 40%

rocznego wolumenu ofert pracy w danym zawodzie. W skali Białegostoku do skrajnie sezonowych zawodów (w przypadku których co najmniej 70% wszystkich ofert pojawiło się w jednym kwartale roku) zaliczają się: *kierownik supermarketu* (70% w I kwartale) oraz *monter konstrukcji stalowych* (95% w II kwartale). W analizowanej jednostce w sezonie letnim (lipiec-wrzesień) do grona profesji sezonowych należy zakwalifikować *kierowcę autobusu*. W ostatniej ćwierci roku, okresie w którym generalnie notowany jest niższy popyt na pracę, zawodem sezonowym był m.in. *elektromonter instalacji elektrycznych*.

2.4.4. Kwalifikacje i kompetencje poszukiwane na powiatowym rynku pracy

Tabela 60. Rozkład kwalifikacji i kompetencji poszukiwanych w powiecie grodzkim Białystok (zestawienie grup wielkich zawodów)

Miejsce Pracy	Kod grupy wielkiej[111]																					
M. Białystok			0		1		2		3		4		5		6		7		8		9	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Kompetencje i umiejętności																						
Doświadczenie Zawodowe	4784	81	2	50	312	84	1113	80	905	82	379	86	918	81	6	75	611	82	223	71	302	79
Kwalifikacje formalne (wykształcenie)	1997	34	2	50	198	53	749	54	508	46	73	17	229	20	2	25	126	17	47	15	56	15
Cechy Osobowe	1917	32	1	25	205	55	598	43	552	50	86	20	324	29	4	50	92	12	15	5	35	9
Kompetencje społeczne i obywatelskie	1594	27	-	-	217	58	569	41	469	43	63	14	221	19	-	-	21	3	21	7	11	3
Inne	1510	26	-	-	129	35	438	31	392	36	87	20	248	22	-	-	91	12	45	14	74	19
Inicjatywność i przedsiębiorczość	1311	22	1	25	184	50	492	35	424	39	35	8	141	12	-	-	5	1	18	6	7	2
Kursy\ Uprawnienia	1145	19	-	-	83	22	397	29	307	28	42	10	111	10	1	13	61	8	123	39	15	4
Kompetencje informatyczne	1127	19	3	75	127	34	504	36	296	27	53	12	116	10	-	-	16	2	9	3	1	0
Porozumiewanie się w językach obcych	804	14	2	50	109	29	445	32	148	13	21	5	48	4	-	-	14	2	10	3	3	1
Wiek	260	4	-	-	2	1	10	1	57	5	32	7	88	8	-	-	20	3	10	3	40	11
Kompetencje\umiejętność uczenia się	236	4	1	25	13	4	109	8	63	6	1	0	37	3	-	-	8	1	2	1	1	0
Kompetencje matematyczno-techniczne	209	4	-	-	38	10	118	8	39	4	3	1	5	0	-	-	2	0	1	0	1	0
Porozumiewanie się w języku ojczystym	69	1	-	-	1	0	46	3	11	1	2	0	6	1	-	-	3	0	-	-	-	-
Świadomość i ekspresja kulturalna	31	1	1	25	2	1	3	0	13	1	-	-	9	1	-	-	3	0	-	-	-	-
RAZEM	5903	100	4	100	371	100	1392	100	1097	100	439	100	1136	100	8	100	745	100	316	100	380	100

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

Bezapelacyjnie najczęściej pożądaną przez pracodawców cechą w mieście Białystok było doświadczenie zawodowe kandydatów, aż 81,3% ofert poddających się transmutacji w obszarze kompetencji zawierało to kryterium.[112] Istotnym czynnikiem zwiększającym szansę na znalezienie zatrudnienia były kwalifikacje formalne (wykształcenie) - stanowiące

[111] Cyfry oznaczają następujące grupy zawodów: 1- Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy; 2 - Specjaliści; 3- Technicy i inny średni personel; 4 - Pracownicy biurowi; 5 - Pracownicy usług i sprzedawcy; 6 – Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy; 7 - Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy; 8 - Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń; 9 - Pracownicy przy pracach prostych; 0 – Siły zbrojne.

[112] W analizie kompetencji uwzględniono wyłącznie oferty pracy zawierające informacje odnośnie poszukiwanych kompetencji i kwalifikacji.

integralną część co trzeciego (34,4%) ogłoszenia oraz cechy osobowe (33,1% ogłoszeń). W wielu ogłoszeniach pojawił się również wymóg dysponowania kompetencjami społecznymi i obywatelskimi (27,3% ogłoszeń).

Najszerszą, sprecyzowaną gamę oczekiwanych kompetencji, pracodawcy miasta Białystok prezentowali wobec **przedstawicieli władz publicznych, wyższych urzędników i kierowników**. W ponad co drugim ogłoszeniu ukierunkowanym na nabór reprezentanta tej grupy wielkiej zawodów pojawił się wymóg dysponowania wykształceniem formalnym, wykazania się szczególnymi cechami osobowymi oraz kompetencjami społecznymi i obywatelskimi. Od **specjalistów** lokalni pracodawcy oczekiwali w znaczącym stopniu certyfikowania się stosownymi uprawnieniami/ ukończonymi kursami (29% ofert dedykowanych osobom z tej grupy) oraz dyspozycją kompetencji informatycznych (36,5% ofert dedykowanych osobom z tej grupy).

2.4.5. Szansa na znalezienie pracy w kształconych zawodach

Tabela 61. Zestawienie popytu (oferty pracy) i podaży (bezrobotni i absolwenci) w powiecie grodzkim Białystok w 2011 roku w grupie kształconych zawodów

Lp		Absolwenci w 2011 roku	Bezrobotni 30.06.2011	Bezrobotni 31.12.2011	Różnica	Podaż (absolwenci + bezrobotni na koniec roku)	Popyt (oferty pracy w 2011 roku)	Szansa na znalezienie pracy w zawodzie[113]
1	514105 Technik usług fryzjerskich	421	3	4	1	425	0	0%
2	514207 Technik usług kosmetycznych	183	7	7	0	190	1	1%
3	351203 Technik informatyk	162	70	66	-4	228	6	3%
4	331403 Technik ekonomista	156	213	204	-9	360	1	0%
5	311504 Technik mechanik	137	270	279	9	416	4	1%
6	422402 Technik hotelarstwa	136	20	27	7	163	0	0%
7	314403 Technik technologii żywności	107	4	6	2	113	3	3%

[113] Szansa na znalezienie pracy to iloraz popytu i podaży - wskaźnik wyraża procentowe prawdopodobieństwo podjęcia pracy w zawodzie na rynku ofert dostępnych publicznie (objętych monitoringiem przez WUP w Białymstoku) w 2011 roku.

8	311204 Technik budownictwa	103	136	151	15	254	2	1%
9	514101 Fryzjer	95	100	96	-4	191	28	15%
10	325509 Technik bezpieczeństwa i higieny pracy	87	0	1	1	88	1	1%
11	512002 Kucharz małej gastronomii	75	48	49	1	124	16	13%
12	321301 Technik farmaceutyczny	72	14	16	2	88	7	8%
13	541415 Technik ochrony fizycznej osób i mienia	64	0	0	0	64	0	0%
14	751201 Cukiernik	62	109	127	18	189	12	6%
15	341203 Opiekun w domu pomocy społecznej	61	4	6	2	67	0	0%
16	512001 Kucharz	58	168	178	10	236	79	33%
17	311104 Technik geodeta	56	31	27	-4	83	5	6%
18	522305 Technik handlowiec	55	74	70	-4	125	88	70%
19	351103 Technik teleinformatyk	53	7	7	0	60	2	3%
20	532102 Opiekun medyczny	53	1	1	0	54	1	2%
21	741201 Elektromechanik	47	12	18	6	65	6	9%
22	314202 Technik architektury krajobrazu	44	5	6	1	50	2	4%
23	325601 Ratownik medyczny	42	9	10	1	52	3	6%
24	723103 Mechanik pojazdów samochodowych	41	58	85	27	126	33	26%
25	325402 Technik masażysta	41	17	17	0	58	9	16%
26	343403 Technik organizacji usług gastronomicznych	39	3	3	0	42	0	0%
27	311408 Technik elektronik	39	62	60	-2	99	3	3%
28	314207 Technik rolnik	35	29	36	7	71	4	6%
29	311410 Technik mechatronik	32	4	10	6	42	0	0%
30	311303 Technik elektryk	31	70	61	-9	92	14	15%
31	311922 Technik technologii drewna	26	33	32	-1	58	5	9%
32	325101 Asystentka stomatologiczna	26	2	0	-2	26	11	42%
33	513101 Kelner	25	93	106	13	131	68	52%
34	325907 Terapeuta zajęciowy	20	16	20	4	40	3	8%

35	341201 Asystent osoby niepełnosprawnej	20	1	3	2	23	1	4%
36	752205 Stolarz	19	76	65	-11	84	26	31%
37	321103 Technik elektroradiolog	18	9	14	5	32	0	0%
38	322001 Dietetyk	18	7	13	6	31	8	26%
39	311206 Technik drogownictwa	17	10	9	-1	26	0	0%
40	321402 Technik dentystyczny	17	11	11	0	28	6	21%
41	325905 Opiekunka dziecięca	15	15	17	2	32	12	38%
42	331402 Technik agrobiznesu	14	7	5	-2	19	0	0%
43	834103 Mechanik operator pojazdów i maszyn rolniczych	14	16	13	-3	27	0	0%
44	334306 Technik administracji	13	39	39	0	52	27	52%
45	311208 Technik inżynierii środowiska i melioracji	13	16	24	8	37	0	0%
46	333108 Technik spedytor	11	5	4	-1	15	1	7%
47	411004 Technik prac biurowych	10	169	162	-7	172	185	108%
48	311209 Technik urządzeń sanitarnych	10	7	11	4	21	1	5%
49	314205 Technik ogrodnik	10	42	39	-3	49	1	2%
50	333107 Technik logistyk	8	3	2	-1	10	0	0%
51	422103 Technik obsługi turystycznej	6	28	20	-8	26	0	0%
52	522301 Sprzedawca	5	971	1027	56	1032	274	27%
53	611303 Ogrodnik	5	3	2	-1	7	3	43%
54	712204 Posadzkarz	2	9	9	0	11	9	82%
55	753105 Krawiec	1	178	176	-2	177	45	25%
	RAZEM	2930	3314	3451	137	6381	1016	

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy, analiza bazy bezrobotnych, badanie CAWI

Badając szanse absolwentów szkół ponadgimnazjalnych w 2011 na znalezienie pracy w zawodzie dokonano zestawienia popytu (ilości ogłoszeń) oraz podaży (liczba absolwentów oraz liczba zarejestrowanych bezrobotnych). Porównano dodatkowo stan bezrobotnych na koniec I (30.06.2011) i II półrocza (31.12.2011), aby zweryfikować czy na koniec okresu sprawozdawczego przybyło bezrobotnych względem pierwszej połowy roku. W sytuacji znaczącego przyrostu liczby osób zarejestrowanych jako bezrobotne w II półroczu możemy

mieć do czynienia z zasilaniem szeregu osób bezrobotnych przez absolwentów, którzy znaleźli się na rynku pracy z końcem czerwca.

Wśród kształconych zawodów w powiecie grodzkim Białystok największy przyrost zarejestrowanych bezrobotnych odnotowano w przypadku *cukiernika, kelnera* oraz *mechanika pojazdów samochodowych*. W analogicznym okresie (czerwiec – grudzień 2011), co pozytywne, zmniejszyła się natomiast liczba bezrobotnych *stolarzy* czy *techników geodetów*. Rozpatrując szanse na znalezienie przez absolwentów pracy w zawodzie, w każdym przypadku należy brać pod uwagę szereg czynników dodatkowych – m.in. skalę przechodzenia danej grupy abiturienckiej na wyższy poziom kształcenia. Statystycznie największe perspektywy uzyskania angażu w 2011 roku mieli – poza dotowanymi przez urząd pracy stanowiskami dla *techników prac biurowych – kelnerzy, asystenci stomatologiczni, technicy handlowcy*.

2.4.6. Zestawienie zawodów deficytowych, zrównoważonych i nadwyżkowych

Uwzględniając trzy przyjęte w analizie parametry: liczbę bezrobotnych, liczbę absolwentów oraz liczbę ofert pracy skonstruowano syntetyczny wskaźnik sytuacji danego zawodu na rynku pracy.[114]

Tabela 62. Zestawienie zawodów deficytowych, zrównoważonych i nadwyżkowych w powiecie grodzkim Białystok

	Zawód	Liczba ogłoszeń w 2011	Podaż pracy 2011	Wartość wskaźnika
TOP 10 DEFICYTOWYCH ZAWODÓW	332203_Przedstawiciel handlowy	438	79	0,32
	524902_Doradca klienta	229	32	0,17
	243305_Specjalista do spraw sprzedaży	174	16	0,14
	241202_Doradca finansowy	124	5	0,11
	251401_Programista aplikacji	117	4	0,10

[114]Opis konstrukcji wskaźnika zawarty jest w podrozdziale dotyczącym województwa podlaskiego

	515303_Robotnik gospodarczy	195	110	0,08
	235303_Lektor języka hiszpańskiego	82	0	0,07
	235305_Lektor języka rosyjskiego	82	0	0,07
	235304_Lektor języka niemieckiego	81	0	0,07
	235301_Lektor języka angielskiego	80	0	0,07
TOP 10 ZRÓWNOWAŻONYCH	432103_Magazynier	105	153	-0,04
	522305_Technik handlowiec S	88	125	-0,03
	331301_Księgowy	63	90	-0,02
	411004_Technik prac biurowych S	185	172	0,01
	411090_Pozostali pracownicy obsługi biurowej	41	53	-0,01
	523002_Kasjer handlowy	35	43	-0,01
	712101_Dekarz S	22	17	0,00
	141201_Kierownik działu w lokalu gastronomicznym	5	0	0,00
	142003_Kierownik hurtowni	5	0	0,00
	211103_Fizyk	0	5	0,00
TOP 10 NADWYŻKOWYCH	522301_Sprzedawca S	274	1032	-0,67
	514105_Technik usług fryzjerskich S	0	425	-0,38
	311504_Technik mechanik S	4	416	-0,36
	331403_Technik ekonomista S	1	360	-0,32
	311204_Technik budownictwa S	2	254	-0,22
	351203_Technik informatyk S	6	228	-0,20
	722204_Ślusarz S	25	243	-0,19
	514207_Technik usług kosmetycznych S	1	190	-0,17
	242217_Specjalista administracji publicznej	10	192	-0,16
	751201_Cukiernik S	12	189	-0,16

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy, analiza bazy bezrobotnych, badanie CAWI

W ubiegłym roku w gronie zawodów deficytowych w stolicy województwa podlaskiego znaleźli się reprezentanci profesji „prowizyjnych", zawodów opierających się najczęściej na bezpośrednim kontakcie z klientem (*przedstawiciele handlowi, doradcy, specjaliści ds. sprzedaży*). Skrajnie nadwyżkowymi profesjami w Białymstoku okazały się *sprzedawca, technik usług fryzjerskich* i *technik ekonomista*. Wśród zawodów zrównoważonych cechujących się jednoczesną dużą skalą popytu i podaży znaleźli się *magazynier* oraz *technik handlowiec*. W gronie specjalistów wysokie zapotrzebowanie w 2011 roku pojawiło się na *programistów aplikacji* oraz *lektorów* (w tym przypadku w związku z prezydencja Polski na forum Unii Europejskiej).

2.4.7. Przewidywane zmiany na rynku pracy powiatu grodzkiego m. Białystok w perspektywie krótkookresowej – analiza przypadków krytycznych

W opracowaniu Podlaska Mapa Zawodów i Kwalifikacji 2010 zdiagnozowano dwa przypadki krytyczne **Przypadek E.** Uruchomienie Białostockiego Parku Naukowo-Technologicznego (BPN-T). **Przypadek F.** Inwestycje w wielkopowierzchniowe obiekty handlowo-usługowe. W bieżącej diagnozie przypadków krytycznych wskazano 7 procesów/zjawisk mogących mieć bezpośredni wpływ na rynek pracy w skali miasta

Przypadek 1. Dynamizacja inwestycyjna przedsiębiorstw z regionu w białostockiej podstrefie Suwalskiej SSE. Obszary strefy ekonomicznej na terenie miasta Białegostoku zyskują nowe oblicze na skutek rozwoju firm w niej zlokalizowanych. Firma Bianor planuje realizację inwestycji wartej ponad 25 mln i potencjale zatrudnieniowym 150 etatów. Zakład wytwarzać będzie obudowy do sprzętu AGD. Firma KAN - lider systemów do budowy instalacji wody i centralnego ogrzewania - zamierza zainwestować w SSE ponad 30 mln zł. Kolejny inwestor, firma Bison Chuck (producent uchwytów), planuje 7,5 mln inwestycję i zatrudnienie ok.100 osób.[115]

Przypadek 2. Przygotowanie powierzchni biurowo-usługowych przez władze miasta w kompleksie inwestycyjnym „Węglowa”. Miasto Białystok dąży do przyciągnięcia przedsiębiorców atrakcyjną lokalizacją i ciekawymi warunkami współpracy na gruncie wykorzystania powojskowych magazynów z czasów carskich. Jednym z nowych gospodarzy jest firma Intrum Justitia, która początkowo planuje zatrudnienie 70, a docelowo 120 osób. W bezpośrednim sąsiedztwie szwedzkiej firmy ma powstać Muzeum Sybiru. Placówka formalnie będzie częścią białostockiego Muzeum Wojska.

Przypadek 3. Rozrost sieci sklepów wielkopowierzchniowych (w tym supermarketów budowlanych) w stolicy województwa. Na terenie miasta zrealizowane zostały dwie duże inwestycje: swoją kolejną placówkę ustanowiła sieć Leroy Merlin (zatrudniając 160 nowych członków załogi), zaś bezpośrednia konkurencja marketu z materiałami wykończeniowymi i budowlanymi sieć Castorama dała prace 150 osobom w obiekcie w dzielnicy Bacieczki.

Przypadek 4. Promocja Białostockiego Parku Naukowo-Technologicznego wśród potencjalnych partnerów/ inwestorów. Inwestycja w PNT jest jedną z największych

[115] M.Wasiluk, Kurier Poranny, 16.11.2011

realizowanych aktualnie na terenie miasta Białystok. Łączna jej wartość wyniesie blisko167,5 mln zł. Miejsce to ma stanowić dynamiczny ośrodek kreacji i wdrożeń innowacyjnych rozwiązań na rzecz praktyki gospodarczej. Aktualnie władze parku pozyskują firmy partnerskie gotowe zaistnieć w strukturze jednostki miasta ukierunkowanej na działalność typu B+R. W ramach Parku zaistnieć ma Centrum Kompetencyjne Mobilnych Technologii koordynowane przez firmę Transition Technologies.

Przypadek 5. Utrzymywanie się wysokiego zadłużenia białostockich szpitali. Trudna sytuacja finansowa placówek medycznych w stolicy województwa skutkuje redukcją etatów. Pracę straciło 188 osób. Drastyczne cięcia kadrowe są jedyną szansą uratowania zadłużonych szpitali.

Przypadek 6. Budowa nowoczesnego Wydziału Fizyki i Instytutu Chemii przez Uniwersytet w Białymstoku. Inwestycja odpowiada potrzebie kształcenia na kierunkach szczególnie ważnych z punktu widzenia strategii gospodarki opartej na wiedzy.

Przypadek 7. Rewaloryzacja ogrodów przy Pałacu Branickich. Działanie ukierunkowane jest na podniesienie atrakcyjności turystycznej stolicy woj. podlaskiego.

Spośród wskazanych przypadków krytycznych w ramach PMZiK 2010 wszystkie w istotny sposób oddziałują na sytuację powiatu również w diagnozie PMZiK 2011. Zrealizowanie inwestycji w postaci nowych sklepów wielkopowierzchniowych dało zatrudnienie ponad 300 osobom. Rozwój Białostockiego Parku Naukowo Technologicznego wiąże duże nadzieje na powstanie na terenie miasta nowoczesnego, prężnego ośrodka integrującego środowisko akademickie i firmy z branży IT. Powodzenie inwestycji wyrażone w rekrutacji silnych partnerów wytwarzających zaawansowane technologicznie rozwiązania przyczyni się do urealnienia jednego z haseł promocyjnych województwa *Podlaskie Puszcza Krzemowa.*

Tabela 63. Ekspercka ocena wpływu zdiagnozowanych przypadków krytycznych PMZiK 2011 na rynek pracy m. Białystok

	PRZYPADKI KRYTYCZNE	*Istotny wpływ na rynek pracy	**Nieistotny wpływ na rynek pracy	Brak odpowiedzi
1	Dynamizacja inwestycyjna przedsiębiorstw z regionu w białostockiej podstrefie Suwalskiej SSE	72,8%	9%	18,2%
2	Przygotowanie powierzchni biurowo-usługowych przez władze miasta w kompleksie inwestycyjnym „Węglowa”	54,6%	27,2%	18,2%

3	Rozrost sieci sklepów wielkopowierzchniowych (w tym supermarketów budowlanych) w stolicy województwa	71,8%	28,2%	
4	Promocja Białostockiego Parku Naukowo-Technologicznego wśród potencjalnych partnerów/ inwestorów	63,6%	27,3%	9,1%
5	Utrzymywanie się wysokiego zadłużenia białostockich szpitali	72,7%	18,2%	9,1%
6	Budowa nowoczesnego Wydziału Fizyki i Instytutu Chemii przez Uniwersytet w Białymstoku	36,4%	54,5%	9,1%
7	Rewaloryzacja ogrodów przy Pałacu Branickich	18,2%	81,8%	

Źródło: Opracowanie własne *

Zdaniem ekspertów (badanie CAWI) największy pozytywny wpływ na lokalny rynek pracy miało zatrudnienie ponad 300 osób załogi dwóch nowych marketów remontowo-budowlanych. Konkretne etaty silniej oddziałują niż perspektywa rozwoju BPNT oraz podstrefy Suwalskiej SSE. Wśród wydarzeń mających silny negatywny wpływ rysuje się trudna sytuacja sektora publicznego. Za niemal nieistotne dla zmian w strukturze zatrudnienia uznano zabiegi ukierunkowanie na zwiększenie atrakcyjności turystycznej miasta.

2.4.8. Weryfikacja scenariuszy rozwoju powiatu z 2010 roku

W raporcie „*Podlaska Mapa Zawodów i Kwalifikacji. Analiza rozkładu oraz charakteru popytu na zawody i kwalifikacje w województwie podlaskim w ujęciu lokalnym*” przygotowanym przez Centrum Doradztwa Strategicznego (Białystok 2010) zaprezentowane zostały alternatywne scenariusze rozwoju powiatu białostockiego i m. Białystok. Zgodnie z założeniem opracowano je w kontekście sytuacji na powiatowym rynku pracy w krótkoterminowej (trzyletniej) perspektywie. W trakcie realizacji badania przez WSFiZ w Białymstoku, na półmetku „zapadalności” prognozy (I kwartał 2012), scenariusze zostały poddane ocenie eksperckiej w kontekście zakresu trafności sformułowanych w nich przypuszczeń cząstkowych. Dziewięciu ekspertów z analizowanego powiatu, reprezentujących: powiatowy urząd pracy (4), OHP (3), urząd gminy (1) oraz starostwo powiatowe (1) zweryfikowało trafność prognoz alternatywnych scenariuszy – wyniki lustracji ukazuje poniższa tabela.[116]

Tabela 64. Weryfikacja trafności scenariuszy rozwoju powiatu białostockiego i m. Białegostoku przez ekspertów z powiatu m. Białystok

	Prognoza cząstkowa	Trafna*	Nietrafna **
Scen. **pesymistyczny**	utrata szansy na przeforsowanie korzystnego dla powiatu przebiegu trasy VIA BALTICA zaprzepaszcza możliwość powstania nowych miejsc pracy w obsłudze podróżnych	91,0%	0,0%
	występuje opóźnienie/ wstrzymanie budowy lotniska w Tykocinie	82,0%	9,0%
	w podstrefie Suwalskiej SSE w Białymstoku nie pojawiają się inwestorzy	9,0%	63,6%
	ma miejsce niepowodzenie rozwoju Białostockiego Parku Naukowo-Technologicznego ze względu na brak wymiernych korzyści dla Uniwersytetu Medycznego i Politechniki Białostockiej	9,0%	81,8%
	w nowo powstających centrach handlowych notuje się brak chętnych na wynajem lokali	54,6%	36,4%
Scen. **optymistyczny**	poprawiają się możliwości logistyczne miejscowych przedsiębiorców (głównie firm produkcyjnych) dzięki szybkiej budowie drogi S8 oraz budowie lotniska	63,7%	27,3%
	następuje poprawa w branży turystycznej dzięki podniesieniu dostępności komunikacyjnej	54,6%	27,3%
	tworzone są nowe miejsca pracy dzięki planowanym inwestycjom wielkopowierzchniowym	90,9%	0,0%
	poprawi się sytuacja na rynku pracy w Łapach (korzystne warunki oferowane przedsiębiorcom w podstrefie TSSE przynoszą nowe miejsca pracy)	36,4%	27,3%
	ma miejsce wzrost poziomu przedsiębiorczości dzięki rozwojowi Białostockiego Parku Naukowo-Technologicznego (rozrost sektora B+R)	81,9%	0,0%

Źródło: opracowanie własne; * kategoria obejmuje sumę wskazań przypisanych prognozie „całkowicie trafna" oraz „częściowo trafna"; ** kategoria obejmuje sumę wskazań „zdecydowanie nietrafna" oraz „raczej nietrafna"; pominięto odpowiedzi „nie wiem", „nie możliwe do weryfikacji w lutym 2012 roku" (stąd suma odpowiedzi nie zawsze wynosi 100%)

Zdaniem specjalistów prognozy cząstkowe obu scenariuszy potwierdzają się w różnym stopniu. W szkicu pesymistycznym eksperci są zgodni co do negatywnego wpływu na rozwój miasta wytyczenia finalnego przebiegu trasy Via Baltica oraz zastopowania procesu budowy lotniska. Jednocześnie występuje powszechna zgoda co do nietrafności przewidywania odnośnie niepowodzenia rozwoju Białostockiego Parku Naukowo-Technologicznego ze względu na niskie zainteresowani innych uczelni niż UwB. Uczestnicy badania pozytywnie weryfikują dwie tezy przedstawione w scenariuszu optymistycznym: inwestycje wielkopowierzchniowe przekładają się na generowanie nowych miejsc pracy, zaś powstający BPN-T przyczynia się do aktywizacji lokalnej przedsiębiorczości.

2.4.9. Scenariusz rozwoju powiatu m. Białystok w perspektywie krótkookresowej

Miasto Białystok w renomowanym rankingu miast metropolitarnych przygotowanym przez Pricewaterhouse Coopers w ubiegłym roku uzyskało najwyższą notę spośród polskich ośrodków (na świecie zwyciężył Wiedeń).[117] Realizatorzy rankingu oceniali kondycję oraz tempo zachodzących zmian w siedmiu obszarach (tzw. kapitałach rozwoju): kapitał ludzki i społeczny, kapitał kultury i wizerunku, kapitał jakości życia, kapitał techniczny i infrastrukturalny, kapitał instytucjonalno-demokratyczny, kapitał atrakcyjności inwestycyjnej, kapitał źródeł finansowania. Sukces Białegostoku stanowi wypadkową bardzo pozytywnej oceny jakości życia w mieście (stan środowiska, edukacji, poziomu bezpieczeństwa oraz usług medycznych), stanu finansów jednostki oraz poziomu wykorzystania funduszy unijnych. Wśród głównych wyzwań odnotowano poprawę warunków inwestycyjnych oraz dalsze kształtowanie wizerunku „wschodzącego" miasta. Abstrahując od rankingu, sytuacja budżetu miasta (planowany znaczący deficyt w 2012 roku – na poziomie 192 mln zł; dochody 1,5 mld zł; zadłużenie na koniec 2012 roku rzędu 54%) oceniana jest ambiwalentnie. Szybkie tempo zadłużania miasta (tendencja ogólnokrajowa) uzasadniane jest imperatywem inwestycyjnym: koniecznością ponoszenia wkładu własnego (tym samym zadłużania) w realizacji projektów współfinansowanych z puli europejskiej. Według obliczeń magistratu 1 mln zł zaciąganego kredytu skutkuje otrzymaniem 1,5 mln zł dotacji europejskiej.[118] W perspektywie krótkookresowej stanowi to dobry prognostyk na najbliższe kwartały.

Prospektywnie dynamizacja działalności lokalnej podstrefy Suwalskiej SSE oraz Parku Naukowo-Technologicznego generować będzie nowe miejsca pracy oraz wzmacniać przewagę konkurencyjną wielu miejscowych podmiotów. Pozytywne procesy demograficzne zachodzące w mieście (wzrost populacji, dodatni przyrost naturalny, względnie niski potencjał emigracji) pozwalają optymistycznie oceniać tempo rozkwitu tego ośrodka nie tylko w krótkiej perspektywie. W dłuższej perspektywie czynnikiem wysokiego ryzyka w kontekście tempa rozwoju jest kwestia wykluczenia Białegostoku z przebiegu międzynarodowego ciągu komunikacyjnego Via Baltica. Decyzja oddalająca Białystok od tego wielkiego korytarza transportowego spowoduje znaczące straty m.in. branż

[117] www.pwc.pl/pl/wielkie-miasta-polski
[118] „Gazeta Wyborcza. Białystok", 16.12.2011

„okołotranzytowych". Szansą Białegostoku (werbalizowaną już od kilku lat) jest budowanie sieci powiązań i współpracy pomiędzy podmiotami działającymi w sektorze opieki zdrowotnej. Już teraz prawie 600 prywatnych podmiotów gospodarczych w Białymstoku funkcjonuje w sekcji P klasyfikacji PKD (opieka zdrowotna i pomoc społeczna). Wypracowanie strategicznej polityki w tym obszarze i jej realizacja pozwolą, po pierwsze, na nadawanie biznesowo funkcjonalnego brandu Białegostoku, pod drugie wzmacnią rolę tego sektora na rynku (atrakcyjnej) pracy. Przekształcenia krajobrazu handlowego miasta (rozrost sieci sklepów wielkopowierzchniowych, powstawanie nowych centrów handlowych) zwiększa atrakcyjność (konkurencyjność) miasta i przyciąga klientów z regionu oraz Białorusi, Litwy i Łotwy. W najbliższych kwartałach (pozytywnie) odczuwaną w strukturze przychodów branży handlowej będzie pozycja sprzedaży towarów obywatelom zza wschodniej granicy. Turystyka zakupowa mieszkańców Białorusi jest coraz bardziej intensywna. Według badań Instytutu Turystyki w ciągu III kwartałów 2011 roku odnotowano 2,4 mln przyjazdów z Białorusi (29% to turystyka zakupowa – pozostałe, w kolejności intensywności: służbowe, odwiedziny, turystyka, tranzyt). Turysta kategorii „odwiedzający jednodniowy" z Białorusi ponosi wydatki na terenie Polski (gros na obszarze stolicy województwa podlaskiego) rzędu 202 USD.[119]

W opinii ekspertów lokalnego rynku pracy największy potencjał generowania miejsc zatrudnienia w najbliższych 2-3 latach posiadają: informacja i komunikacja (55 % wskazań) oraz budownictwo (55%), najwyższe ryzyko wystąpienia redukcji etatów odnosi się do edukacji i nauki (64%) oraz przetwórstwa przemysłowego (55%).

[119] *Charakterystyka przyjazdów turystów zagranicznych*, Instytut Turystyki, marzec 2012, www.intur.com.pl/turystykazagraniczna.php

Tabela 65.Czynniki rozwoju m. Białystok w kontekście modelowania scenariuszy

Sfera	Czynnik	Trend	Rodzaj (+,-) oraz siła (1-5) wpływu [od -5 do +5]	Prawdopodobieństwo wystąpienia [0 – 1]	Scenariusz
Ekon.	Wzrost nakładów inwestycyjnych w podstrefie SSSE w Białymstoku, kompleksie Węglowa oraz rozrost BPN-T	wzrostowy horyzontalny spadkowy	+ 5 + 2 - 5	0,6 0,9 0,2	Optymistyczny Prawdopodobny Pesymistyczny
Ekon.	Utrzymanie tempa turystyki zakupowej w Białymstoku ze strony mieszkańców regionu i Białorusi	wzrostowy horyzontalny spadkowy	+ 3 + 1 - 3	0,4 0,7 0,6	Optymistyczny Prawdopodobny Pesymistyczny
Ekon.	Integracja podmiotów z branży opieki zdrowotnej w zakresie marketingu i sprzedaży usług	wzrostowy horyzontalny horyzontalny	+ 2 + 1 - 3	0,3 0,5 0,2	Optymistyczny Prawdopodobny Pesymistyczny

Źródło: opracowanie własne na podłożu teoretycznym metody scenariusza stanów otoczenia - zob. m.in. M.Romanowska, G.Gierszewska, *Analiza strategiczna przedsiębiorstwa*, PWE, Warszawa 2009

Przedstawione w tabeli czynniki w najbliższych trzech latach kształtować będą oblicze społeczno-gospodarcze powiatu m. Białystok. W zależności od trendu (tempa ich przebiegu), rodzaju wpływu na lokalną gospodarkę (wpływ pozytywny, neutralny, negatywny), siły tego wpływu oraz przyjmując różne warianty możliwości ich wystąpienia, przedstawiono trzy pasma scenariuszowe: optymistyczne, prawdopodobne oraz pesymistyczne.

2.4.10. Rekomendacje operacyjne na poziomie powiatu m. Białystok

powiat	Adresat rekomendacji		
	samorząd	**instytucje rynku pracy**	**instytucje edukacji**
m. Białystok	1. ocena wpływu inwestycji „Węglowa" pod kątem zmian na rynku pracy 2. eksperckie konsultacje zewnętrzne w sprawie zagospodarowania i maksymalnie efektywnego wykorzystania potencjały Parku Naukowo Technologicznego 3. programowanie działań zwiększających elastyczność placówek edukacyjnych w powiecie w kontekście prognozowanego popytu na pracę 4. wykorzystywanie potencjału wyspecjalizowanych agencji i kancelarii oferujących przedsiębiorcom usługi wybory optymalnego miejsca inwestycyjnego (w kontekście podstrefy SSSE w Białymstoku) 5. zaangażowanie znanych osobistości (autorytetów nauki, kultury, polityki, biznesu) w promocje Białostockiego Parku Naukowo-Technologicznego 6. oddziaływanie na dynamizację prac w kierunku budowy lotniska jako inwestycji strategicznej dla wielowymiarowego rozwoju powiatu 7. stymulowanie turystycznego rozwoju regionu 8. promocja idei przedsiębiorczości wśród młodzieży 9. kooperacja z uczelniami wyższymi w celu modelowania rozwoju powiatu 10. weryfikacja dokumentów strategicznych w odniesieniu do polityki proinwestycyjnej 11. animacja dialogu międzyśrodowiskowego	1. stałe informowanie samorządu o trendach zawodowego niedopasowania popytu i podaży pracy w kontekście reorientacji oferty edukacyjnej 2. cykliczne (np. półroczne) przekazywanie placówkom edukacyjnym raportów nt. popytu w przekroju zawodów 3. adoptowanie systemu wsparcia bezrobotnych do oczekiwań kompetencyjnych od strony popytowej (szkolenia/kursy) 4. ze względu na trudności formalne w zaspokojeniu kompetencji reprezentowanych w zawodach deficytowych na poziomie szkolnictwa, ważne jest organizowanie szkoleń/kursów praktycznych uwzględniających cechy profili zawodów deficytowych np. grupa zawodów związanych ze sprzedażą i handlem ze szczególnym uwzględnieniem konkretnych wymagań pracodawcy 5. wykorzystanie systemowych mechanizmów wspierających rynek pracy – Klub Integracji Społecznej, Centrum Integracji Społecznej(przeznaczenie środków publicznych na działalność wykazującą się realnym powodzeniem rynkowym) 6. udział w dialogu międzyśrodowiskowym	1. weryfikacja zasadności kształcenia w kierunkach dostarczających na rynek przedstawicieli zawodów nadwyżkowych tj technik usług fryzjerskich, technik ekonomista, technik mechanik 2. stopniowe wygaszanie kierunków kształcenia o niskim prognozowanym potencjale zatrudnienia na rzecz zawodów deficytowych z zastrzeżeniem pogłębionej oceny trwałości trendu 3. adaptacja w programach kształcenia pożądanych przez lokalnych pracodawców umiejętności „uniwersalnych" (pozazawodowych) 4. upraktycznienie kształcenia i kooperacja z otoczeniem – alternatywa dla wymaganego doświadczenia 5. udział w dialogu międzyśrodowiskowym

2.5. Powiat bielski – analiza rynku pracy

2.5.1. Oblicze geograficzne, społeczne i gospodarcze powiatu

Powiat bielski położony jest w południowej części woj. podlaskiego, na obszarach Równiny Bielskiej. Na zachodzie powiat bielski sąsiaduje z Narwiańskim Parkiem Narodowym. Powiat zajmuje piąte miejsce w województwie podlaskim pod względem powierzchni (jego obszar to 1 385 km²). Jednostka ma charakter głównie rolniczy, posiada również dobre warunki dla rozwoju przemysłu rolno-spożywczego. Obszar użytków rolnych w powiecie bielskim wynosi 100 tys. ha, w tym: grunty orne – 59 447 ha - stanowiące 59,5 % użytków rolnych, zaś użytki zielone – 40 343 ha (40,3 %).[120]

Na terenie powiatu znajdują się dwa miasta i sześć gmin wiejskich. Około 19% powierzchni powiatu zajmują lasy. Ze względu na występowanie atrakcyjnych przyrodniczo miejsc, oferta rekreacyjno-turystyczna powiatu jest wyjątkowo bogata. Wskaźnik miejsc noclegowych liczony na 1000 ludności uplasował powiat bielski w 2010 r. na 9 miejscu w województwie podlaskim (wyniósł 4,58). Wg danych GUS w 2010 r. zarejestrowano ogółem 267 miejsc noclegowych, zaś 11 716 osób skorzystało z oferty noclegowej.[121] Obszary prawnie chronione zajmują 4209 ha.

Ziemie współczesnego powiatu często zmieniały przynależność państwową. We wczesnym średniowieczu teren obecnego powiatu bielskiego znajdował się na pograniczu Polski (Mazowsza) i Rusi, a później i Litwy. Każde ze wspomnianych państw odcisnęło tutaj swe piętno, znacząco przyczyniając się do uformowania wielonarodowościowego i wielokulturowego oblicza tych terenów.[122]Dużym atutem określającym charakterystykę powiatu jest jego dziedzictwo kulturowe i religijne. Znajduje ono swoje odzwierciedlenie w różnorodności zabytków, obrzędów religijnych i miejscowych obyczajów. Na atrakcyjność turystyczną powiatu bielskiego wpływa występowanie następujących obiektów przyrodniczych:

- dolina rzeki Narwi rozciągająca się w północnej części powiatu,
- dolina rzeki Nurzec przebiegająca przez teren czterech gmin powiatu,
- charakterystyczny układ wsi oraz położenie w granicach terenu Krainy Żubra,

[120] www.powiatbielski.pl
[121]http://www.stat.gov.pl
[122]http://www.powiatbielski.pl

- sąsiedztwo Białowieskiego Parku Narodowego, z dobrze zachowanym drzewostanem pierwotnym oraz rezerwatem Żubrów (wpisany na listę Światowego Dziedzictwa UNESCO),
- bliskie sąsiedztwo Rezerwatu Przyrody „Koryciny",
- 57 pomników przyrody.

Bez wątpienia ważnym aspektem rozwoju międzynarodowej wymiany handlowej jest fakt, iż przez teren powiatu wiodą szlaki komunikacyjne łączące Zachód ze Wschodem oraz Północ z Południem. Centrum gospodarczym powiatu mającym potencjał i perspektywy dalszego rozwoju jest miasto Bielsk Podlaski.

Powiat bielski należy do grupy jednostek administracyjnych o umiarkowanych zasobach demograficznych – liczy 58,5 tys. mieszkańców (4,9% populacji województwa podlaskiego).[123] W pierwszej dekadzie obecnego stulecia zasoby ludzkie tego powiatu, co niepokojące, zmniejszyły się aż o 6,5%, w tempie wyraźnie szybszym niż skala ubytku ludności w całym województwie (depopulacja rzędu 1,9%).[124] Powiat bielski jest obszarem o niskim stopniu zagęszczenia ludności: 42,3 osób na km² plasują go na 8 miejscu na Podlasiu, poniżej wskaźnika wojewódzkiego na poziomie 59 os./km². W wymiarze struktury osadniczej subregion ze stolicą w ponad pięćsetletnim Bielsku Podlaskim wyróżnia się równomiernym rozkładem ludności miejskiej i wiejskiej. W jednostkach zurbanizowanych zamieszkuje 51,8% osób (w województwie 60,1%), na wsi żyje 48,2% mieszkańców. Liczba miejscowości wiejskich przypadająca na jedno miasto (131), podstawowy wskaźnik umiastowienia, przyjmuje wartość nieco wyższą do przeciętnej w województwie (111)[125]. W 2010 roku przyrost naturalny w analizowanym powiecie zanotował wysoce niekorzystną wartość ujemną (-223 osoby; -3,8 promila populacji). Ten naturalny ruch cyrkulacji demograficznej pogłębia od wielu lat skalę depopulacji obszaru. Powiat bielski dysponuje przeciętnym poziomem potencjału emigracji ekonomicznej – ten stan wyrażają dwa indykatory: a. liczba emigrantów na 1000 mieszkańców (wartość 29,0, na tle 37,1 w województwie); b. odsetek gospodarstw objętych emigracją zarobkową (wartość 28%, na

[123] Dane statystyczne przytoczone z Banku Danych Lokalnych GUS bądź obliczenia własne na podstawie danych BDL GUS – o ile nie wskazano inaczej dane na koniec 2010 roku.
[124] Analizowany okres zmiany zasobów demograficznych: 2000-2010.
[125] Na potrzeby obliczenia tego wskaźnika w powiecie białostockim do grona miast włączono Białystok, w powiecie łomżyńskim Łomżę, a w powiecie suwalskim Suwałki.

tle 21% w całym regionie)[126]. Oznacza to, iż skala zjawiska poszukiwania źródeł dochodów poza granicami kraju przez mieszkańców powiatu jest na przeciętnym poziomie regionu (zarazem wysokim na tle kraju). Wskaźnik obciążenia demograficznego (czyli liczby osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym) przyjmuje najwyższą wartość w skali województwa: 67,9 (woj. podlaskie 57,3), co jest szczególnie niekorzystnym zjawiskiem, tak na polu gospodarczym, jak i społecznym. Dopełnieniem tego niepomyślnego charakteru powiatu jest wskaźnik zasobów produkcyjnych w wieku mobilnym (35,9%), drugi co do najmniejszej wielkości (na Podlasiu łączny odsetek kobiet i mężczyzn w wieku 18-44 lat wynosi 40,0%).

Powiat bielski dostarcza 5,3% zasobów pracujących w województwie (w powiecie pracuje 7964 kobiet, które stanowią 44,8% bazy osób posiadających zatrudnienie w tym subregionie – jest to najniższy odsetek w siedemnastu podlaskich powiatach). Dyslokacja zatrudnienia w ujęciu klasycznej triady sektorów pracy (rolnictwo – przemysł i budownictwo – usługi) przedstawia się następująco: 50% – 22% – 28% (w województwie zaś 38% – 20% - 42%). Świadczy to o nadreprezentacji osób – na tle i tak rolniczego regionu - utrzymujących się z pracy w rolnictwie. Stopa bezrobocia rejestrowanego na koniec grudnia 2011 roku w tej jednostce statystycznej europejskiej nomenklatury NUTS 4[127] wynosiła 9,4% (drugi z najniższych poziomów w województwie). W stosunku do 2008 roku, najlepszego dotąd roku dla rynku pracy w ponad dwudziestoletniej historii kraju od wdrożenia transformacji systemu gospodarczego, stopa bezrobocia zwiększyła się o 3.1 pkt procentowego.[128]

[126] Dane za: *Profile emigracji zarobkowych mieszkańców województwa podlaskiego*, red. I.Kukulak-Dolata, Ł.Arendt, Białystok-Warszawa 2009, IPiPS w Warszawie, s. 140
[127] NUTS 5 – gminy, NUTS 4 – powiaty, NUTS 3 – podregiony, NUTS 2 – województwa, NUTS 1 - państwo
[128] Dane o stopie bezrobocia na grudzień 2011 roku przytaczane za miesięcznym informatorem Wojewódzkiego Urzędu Pracy „Podlaski rynek pracy", oprac. Wydział Badań i Analiz WUP, Białystok, grudzień 2011, www.up.podlasie.pl/uploads/upload/w_badan_i_analiz/podlaski_rynek_pracy/rynek_pracy_XII2011.pdf

Wykres 7. Zmiany stopy bezrobocia w pow. bielskim na tle województwa w 2011 roku

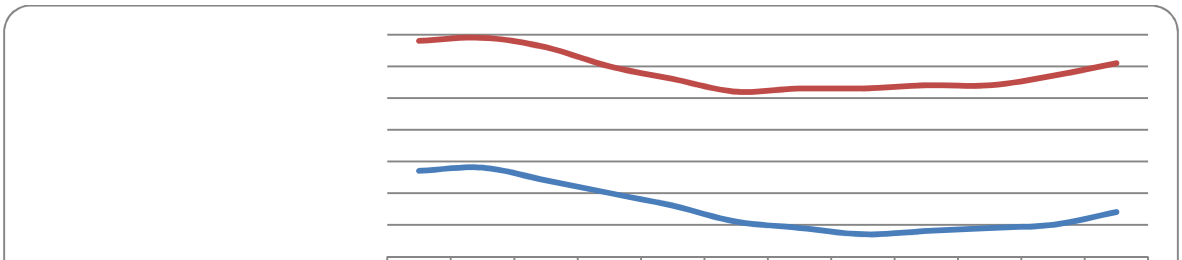

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Powiat bielski	10,7	10,8	10,4	10,0	9,6	9,1	8,9	8,7	8,8	8,9	9,0	9,4
Województwo podlaskie	14,8	14,9	14,6	14,0	13,6	13,2	13,3	13,3	13,4	13,4	13,7	14,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie statystyki rynku pracy Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej (dane od stycznia do sierpnia 2011 po korekcie GUS wynikającej z ustalenia ostatecznej liczby pracujących poza rolnictwem indywidualnym na podstawie badań prowadzonych poprzez przedsiębiorstwa oraz z uwzględnienia wyników Powszechnego Spisu Rolnego 2010 dotyczących liczby pracujących w rolnictwie indywidualnym)

Powiat bielski współtworzy wraz z wysokomazowieckim i siemiatyckim podlaską enklawę niskiego poziomu bezrobocia. Analizując status edukacyjny (wykształcenie) osób zarejestrowanych jako bezrobotne w tym powiecie (na tle właściwości województwa) uwidacznia się z jednej strony wysoki odsetek bezrobotnych z wyższym wykształceniem (14,5% w powiecie; wyższy procent ma jedynie grodzki Białystok), z drugiej zaś relatywnie niski procent bezrobotnych legitymujących się wykształceniem zasadniczym zawodowym (20,4%) - nieznacznie niższy odsetek tej subkategorii występuje, ponownie, jedynie w Białymstoku.[129]

Sytuacja gospodarcza powiatu bielskiego na tle pozostałych powiatów w województwie podlaskim jest dobra. Powiat bielski ma charakter rolniczy i to właśnie ten sektor koncentruje największe zatrudnienie [130]. Za sprawą firmy Suempol[131] powiat znany jest z przetwórstwa rybnego. Sektor produkcji spożywczej w powiecie, na skutek korzystnych uwarunkowań środowiskowych, ma ugruntowaną pozycję za sprawą bielskiego oddziału Zakładów Mięsnych Netter. W zakresie produkcji napojów i wód wizytówką powiatu jest firma Hoop Polska sp. z o.o. wchodząca w skład grupy Kofola S.A.,[132]której park technologiczny jest jednym z największych i najnowocześniejszych zakładów tego typu

[129] Bank Danych Lokalnych GUS na koniec 2010 roku.
[130] Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych , www.stat.gov.pl/bdl
[131] Dane według rankingu Największe Firmy Podlasia, Kurier Poranny z dnia 29.12.2012. 15 miejsce w rankingu wynik netto (2,3 mln) 2285929 zł.
[132] Grupa zatrudnia w swoich 3 zakładach ok.600 osób.

w środkowo-wschodniej Europie. Na terenie powiatu kluczowym sektorem gospodarki jest budownictwo, reprezentowane po pierwsze przez Grupę Unibep S.A. Firma ta według rankingu Największe Firmy Podlasia zajmuje 7 miejsce w całym regionie – przychody netto ze sprzedaży wyniosły 657,5 mln zł, wynik netto za 2010 r. 22,7 mln zł.[133]Z branży budowlanej powiatu bielskiego w tym samym zestawieniu na 27 miejscu uplasowała się firma Budimex Danwood Sp. z o.o. – przychody netto ze sprzedaży wyniosły 160 mln zł, wynik netto 5,4 mln zł. W pierwszej dwudziestce największych firm Podlasia (pozycja 12) znalazła się także firma Krex Sp. z o.o., przychody netto ze sprzedaży 398,1 mln zł, wynikiem neto 5,5 mln zł. W minionym roku na terenie powiatu sfinalizowano istotną z punktu widzenia rynku pracy inwestycję – fabrykę IKEI. Na terenie powiatu działa 3640 podmiotów gospodarczych. Ilość podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności w 2010 r. wyniosła 627, zaś ilość podmiotów nowozarejestrowanych na jednego mieszkańca w tym samym okresie 61. Centrum gospodarczym regionu jest Bielsk Podlaski, tutaj zlokalizowane są największe przedsiębiorstwa.

Kondycja finansowa powiatu bielskiego na tle pozostałych powiatów ziemskich woj. podlaskiego kształtuje się stosunkowo dobrze. Dochody budżetu powiatu w 2010 r. wyniosły 51 mln zł, co dało piąte miejsce w województwie, z czego udział własny stanowił 34%. Dochody na jednego mieszkańca powiatu w 2010 r. wyniosły 871,41 zł - 8 miejsce wśród powiatów ziemskich woj. podlaskiego. Dochody własne w tej liczbie ukształtowały się na poziomie 293,36 zł. Podatek dochodowy od osób fizycznych wyniósł 4,83 mln zł - 28% dochodów własnych budżetu powiatu. Podatek od osób prawnych wyniósł 300 tys. zł (1,7%). Powiat reprezentuje umiarkowaną zdolność (siódme miejsce wśród powiatów ziemskich) pozyskiwania zewnętrznego finansowania - w 2009 r. udało się uzyskać środki z budżetu Unii Europejskiej w wysokości 2,4 mln zł, z czego na inwestycje 1,97 mln zł.

Poziom zarobków w powiecie bielskim jest jednym z najwyższych w regionie – na koniec 2010 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto wyniosło 3203 zł (2 miejsce na Podlasiu). Na tle płacy krajowej lokalne wynagrodzenia w ostatnich pięciu latach w ujęciu odsetkowym odnotowały wyraźny skok (2005 rok: 84,0% płacy krajowej; 2010 rok: 93,2% płacy krajowej). Liczba nowych budynków mieszkalnych (budownictwa indywidualnego i zbiorowego) - świadcząca o witalności społeczno-ekonomicznej danego obszaru – przyjęła

[133] Dane według rankingu Największe Firmy Podlasia, Kurier Poranny z dnia 29.12.2012.

w 2010 roku wartość 2,0 na 1 tys. mieszkańców (9 miejsce spośród 17 powiatów). Potencjał generowania nowych miejsc pracy przez lokalne przedsiębiorstwa uzależniony jest m.in. od ponoszonych nakładów inwestycyjnych, środków umożliwiających kształtowanie przewagi konkurencyjnej firm. W analizowanym powiecie w latach 2008-2010 przedsiębiorstwa małe (z wyłączeniem mikro), średnie i duże przeznaczały średniorocznie równowartość 1385 zł na 1 mieszkańca powiatu na inwestycje, niedużo poniżej pułapu wojewódzkiego (1641 zł/ 1 mieszkańca).

Tabela 66. Pozycja powiatu bielskiego na tle pozostałych podlaskich powiatów (na płaszczyźnie potencjału przedsiębiorczości, sytuacji makrogospodarczej, zasobów demograficznych oraz atrakcyjności przyrodniczo-turystycznej)[134]

Rank. syntet.	Podmioty rejestru REGON na 10 tys. mieszk.	Rank. cząstk.	Podmioty nowo-zarejestrowane na 10 tys. ludności (średnia z lat 2008-2010)	Rank. cząstk.	Odsetek mikro-przedsiębiorstw w grupie podmiotów gospod. (w %)	Rank. cząstk.	POWIAT bielski	
12	627	9	55	11	94,8	13		
Rank. syntet.	Dochody gmin powiatu na 1 mieszk. w zł (średnia z lat 2009-2010)	Rank. cząstk.	Stopa bezrobocia - grudzień 2011 (w %)	Rank. cząstk.	Przeciętne wynagrodzenie brutto w zł (2010)	Rank. cząstk.	Nakłady inwestycyjne na 1 mieszk. w zł. (śr. z lat 2008-2010)	Rank. cząstk.
6	2423	17	9,4	2	3203	2	1385	9
Rank. syntet.	Zmiana wielkości zasobów ludzkich w l. 2000-2010 (w %)	Rank. cząstk.	Potencjał zagranicznej emigracji ekonomicznej	Rank. cząstk.	Wskaźnik obciążenia demograficznego	Rank. cząstk.	Odsetek ludności w wieku mobilnym	Rank. cząstk.
16	-6,5	14	przeciętny	9	67,9	17	35,9	16
Rank. syntet.	Udział obszarów chronionych w powierzchni powiatu (w %)	Rank. cząstk.	Pomniki przyrody (2010)	Rank. cząstk.	Liczba korzystających z noclegów (2010)	Rank. cząstk.	Wskaźnik miejsc noclegowych na 1000 ludności	Rank. cząstk.
10	3,0	14	57	7	11716	10	4,6	11

Źródło: opracowanie własne. Tabele prezentujące dane cząstkowe nt. wszystkich 17 powiatach znajdują się w aneksie do raportu.

[134]Kategoria „**potencjał przedsiębiorczości**" (kolor fioletowy) jest wypadkową 3 wskaźników: liczba podmiotów rejestru REGON na 10 tys. ludności powiatu; liczba nowozarejestrowanych podmiotów gospodarczych; udział mikroprzedsiębiorstw w powiatowej strukturze przedsiębiorstw), kategorię „**sytuacja makrogospodarcza**" (kolor niebieski) tworzą 4 wskaźniki: dochody gmin powiatu na 1 mieszkańca, stopa bezrobocia z grudnia, przeciętne wynagrodzenie brutto, nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca, kategoria „**zasoby demograficzne**" (kolor bordowy) została utworzona na bazie 4 wskaźników: wskaźnik obciążenia demograficznego; odsetek ludności w wieku mobilnym; zmiana wielkości populacji powiatu w ostatniej dekadzie, potencjał zagranicznej emigracji ekonomicznej, kategoria „**atrakcyjność przyrodniczo-turystyczna**" (kolor zielony) stanowi zaś konsekwencję 4 wskaźników: udział obszarów chronionych w powierzchni powiatu, liczba pomników przyrody, wskaźnik miejsc noclegowych na 1000 mieszkańców, liczba osób korzystających z noclegu w powiecie

Oblicze powiatu bielskiego w świetle piętnastu wskaźników cząstkowych reprezentujących cztery wymiary społeczno-gospodarcze, na tle wszystkich podlaskich powiatów, przedstawia się pesymistycznie. Dobra sytuacja makrogospodarcza w powiecie (efekt niskiej stopy bezrobocia - 9,4% - druga pozycja w regionie oraz wysokiego poziomu przeciętnych wynagrodzeń – 3200 zł – drugie miejsce w województwie) przesłonięta jest niskimi notami w pozostałych trzech wymiarach rankingu. Szczególnie niepokojące dane odnoszą się do warstwy demograficznej powiatu. Najwyższy na Podlasiu wskaźnik obciążenia demograficznego (67,9 osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym) i korespondujący z nim bardzo niski odsetek populacji w wieku mobilnym, skutkują 16 miejscem (jedynie tuż przed hajnowskim) w tej klasyfikacji.

2.5.2. Podaż pracy w powiecie bielskim

W poniższych tabelach podaży pracy został ukazany, po pierwsze, skład bezrobotnych w powiecie bielskim w ujęciu dziesięciu grup wielkich zawodowych (w tym na tle województwa), po drugie, zaprezentowano 20 zawodów i specjalności, których dysponenci na koniec zeszłego roku posiadali największą trudność w podjęciu pracy w analizowanej jednostce.

Tabela 67. Struktura bezrobotnych w ujęciu wielkich grup zawodów w powiecie bielskim na tle struktury województwa podlaskiego

kod	Nazwa grupy wielkiej	liczba bezrobotnych w powiecie	odsetek bezrobotnych w powiecie	odsetek bezrobotnych w województwie
1	Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	3	0,1%	0,3%
2	Specjaliści	252	12,0%	9,9%
3	Technicy i inny średni personel	301	14,3%	13,9%
4	Pracownicy biurowi	69	3,3%	3,1%
5	Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	211	10,0%	12,4%
6	Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	30	1,4%	2,2%
7	Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	461	21,9%	21,8%
8	Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	85	4,0%	4,8%
9	Pracownicy przy pracach prostych	128	6,1%	7,0%
10	Siły zbrojne	0	0,0%	0,0%
	Bez zawodu	564	26,8%	24,4%
	Ogółem	**2104**	100,0%	100,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP w Białymstoku

Najliczniej reprezentowaną grupą wielką zawodów w powiecie bielskim są **robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy**[135], więcej niż co piąta osoba (21,9%) ujęta na koniec 2011 roku w rejestrze bezrobotnych legitymuje się jednym z zawodów sklasyfikowanym kodem rozpoczynającym się cyfrą 7. Trudna sytuacja na lokalnym rynku pracy obejmuje również **techników i inny średni personel**, których udział w zbiorze bezrobotnych powiatu zbliża się do 15%. Na tle regionu podlaskiego w strukturze osób bez pracy w powiecie bielskim relatywnie negatywnie wyróżnia się kategoria **specjaliści** (co ósmy bezrobotny powiatu przynależy do tej grupy – w województwie co dziesiąty), lekko pozytywnie natomiast odznacza się rynkowa kondycja **pracowników usług osobistych i sprzedawców** (10,0% bezrobotnych, w województwie 12,4%).

[135] W nomenklaturze Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej grupa ta obejmuje „zawody wymagające wiedzy, umiejętności i doświadczenia niezbędnych do uzyskiwania i obróbki surowców, wytwarzania i naprawy towarów oraz budowy, konserwacji i naprawy dróg, konstrukcji i maszyn. Główne zadania wymagają znajomości i zrozumienia charakteru pracy, stosowanych materiałów, maszyn i wytwarzanych produktów.” Zob. *Klasyfikacja zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy*, oprac. E.Strojna, J.Piotrowicz, E.Żywiec-Dąbrowska, Warszawa 2010, s. 13

Tabela 68. Zawody i specjalności reprezentowane najliczniej w grupie bezrobotnych powiatu bielskiego (stan na 31.12.2011)

Lp	Zawód/ specjalność osoby bezrobotnej	liczba bezrobotnych	odsetek bezrobotnych
1	Sprzedawca	99	4,7%
2	Technik ekonomista	63	3,0%
3	Technik rolnik	55	2,6%
4	Krawiec	53	2,5%
5	Ekonomista	48	2,3%
6	Ślusarz	42	2,0%
7	Robotnik pomocniczy w przemyśle przetw.	31	1,5%
8	Technik mechanik	29	1,4%
9	Murarz	29	1,4%
10	Mechanik samochodów osobowych	28	1,3%
11	Robotnik budowlany	25	1,2%
12	Pedagog	25	1,2%
13	Szwaczka	23	1,1%
14	Pozost. mechanicy pojazdów samochodowych	23	1,1%
15	Robotnik gospodarczy	21	1,0%
16	Kucharz małej gastronomii	21	1,0%
17	Specjalista administracji publicznej	20	1,0%
18	Sprzątaczka biurowa	19	0,9%
19	Monter podzespołów i zespołów elektron.	18	0,9%
20	Kucharz	17	0,8%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP w Białymstoku

Zestawiając rozkład wielkości poszczególnych zawodów i specjalności osób bezrobotnych w powiecie bielskim z rozkładem województwa podlaskiego ujawnia się grupa **zawodów nadreprezentowanych** w powiecie. Kategoria ta obejmuje zawody wyraźnie częściej występujące w analizowanym powiecie w stosunku do stanu wojewódzkiego: są to zawody i specjalności nieobecne w pierwszej dwudziestce najliczniejszych zawodów i specjalności wśród bezrobotnych województwa podlaskiego. W powiecie bielskim do grona zawodów nadreprezentowanych wliczają się:

- *ekonomista*
- *pedagog*
- *szwaczka*

Absolwenci kształcenia zawodowego (zasadnicze szkoły zawodowe, technika, szkoły policealne), kształcenia ukierunkowanego na przygotowanie do wykonywania jednego z 92 zawodów dostępnych w wojewódzkim systemie szkolnych (w krajowym systemie można kształcić w 200 zawodach)[136], stanowią znaczący strumień podaży pracy na szczeblu lokalnym. W 2011 roku w powiecie bielskim kształcenie zawodowe ukończyło 376 osób, co odnosząc do lokalnej głębokości rynku pracy (17,8 tys. pracujących w przedsiębiorstwach powyżej 9 osób, włącznie z pracującymi w rolnictwie) stanowiło 2,1% tego dominującego segmentu zatrudnienia (w skali województwa współczynnik ten wyniósł 2,7%). Struktura zawodowa absolwentów:

Tabela 69. Potencjalna podaż pracy w powiecie bielskim – absolwenci kształcenia zawodowego w roku 2011 oraz prognozowana liczba absolwentów w latach 2012-2014

		Absolwenci 2011	Absolwenci 2012	Absolwenci 2013	Absolwenci 2014[137]
1	314207_Technik rolnik	99	89	92	57
2	422402_Technik hotelarstwa	49	49	50	50
3	723103_Mechanik pojazdów samochodowych	40	36	28	29
4	322002_Technik żywienia i gospodarstwa domowego	36	24	23	22
5	311504_Technik mechanik	34	0	18	19
6	311204_Technik budownictwa	31	17	20	21
7	351203_Technik informatyk	25	55	53	50
8	331403_Technik ekonomista	20	38	45	20
9	752205_Stolarz	8	2	5	2
10	512002_Kucharz małej gastronomii	8	0	10	2
11	751105_Rzeźnikwędliniarz	8	0	6	2
12	514101_Fryzjer	4	2	7	0
13	751201_Cukiernik	4	2	6	0
14	751204_Piekarz	4	2	2	0
15	713101_Malarztapeciarz	4	0	2	2
16	711202_Murarz	1	2	0	0
17	741201_Elektromechanik	1	0	0	0
18	331402_Technik agrobiznesu	0	23	16	13
19	311513_Technik pojazdów samochodowych	0	19	0	22
20	721306_Blacharz samochodowy	0	0	1	0
21	712904_Technolog robót wykończeniowych w budownictwie	0	0	0	30
	Razem	**376**	**360**	**384**	**341**

Źródło: badania własne (CAWI)

[136] Najnowsza klasyfikacja zawodów szkolnictwa zawodowego obejmuje 200 zawodów, w ramach których wyodrębniono 251 kwalifikacji. W klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego ujęto: 23 zawody (po 3 kwalifikacje na zawód), 72 zawody (po 2 kwalifikacje na zawód), 98 zawodów (1 kwalifikacja na zawód), 7 zawodów szkolnictwa artystycznego, dla których nie wyodrębnia się kwalifikacji. Zob. *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 23 grudnia 2011 w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego*, www.men.gov.pl/images/stories/Rozporzadzenia

[137] Kategorię „absolwenci 2014" tworzą uczniowie klas drugich techników oraz klas pierwszych zasadniczych szkół zawodowych (poziomu klas w roku szkolnym 2011/2012) – jest to więc jedynie część przyszłej potencjalnej podaży pracy –zasilona zostanie ona uczniami, którzy rozpoczną edukację w szkołach policealnych we wrześniu 2012 roku.

W minionym roku mury ponadgimnazjalnych szkół zawodowych w powiecie bielskim opuściło 376 absolwentów. Połowę potencjalnej (edukacyjnej) podaży pracy na rynku lokalnym generowali nowo uprawnieni do wykonywania zawodu reprezentanci trzech specjalności: *technicy rolnicy, technicy hotelarstwa, mechanicy pojazdów samochodowych*. Prospektywnie stały strumień podaży utrzymywać się będzie w najbliższych latach m.in. w przypadku *techników hotelarstwa* i *techników informatyków*.

2.5.3. Popyt na pracę w 2011 roku

W ciągu ostatniego roku do publicznych i niepublicznych instytucji pośrednictwa pracy w powiecie bielskim napłynęło 1411 ofert pracy, co stanowiło 2,5% wszystkich ofert w województwie. W stosunku do roku poprzedniego należy odnotować wyraźny wzrost liczby ofert pracy (więcej o 241 ofert). Trzy z czterech ofert pochodziło z powiatowych urzędów pracy, a blisko co dziesiąte z ogólnokrajowych internetowych serwisów ogłoszeniowych. Przegląd kwartalnego rozkładu upubliczniania ofert pracy ukazuje ich równomierne rozmieszczenie w pierwszych trzech kwartałach 2011 roku, przy jednoczesnym spadku w ostatnim kwartale 2011 roku (niemal dwukrotnie mniej niż w poszczególnych poprzednich kwartałach). Relatywnie najwięcej ofert pracy z niepublicznego strumienia propozycji angażu ukazało się w II kwartale 2011 roku.

Tabela 70. Rozkład ofert pracy zidentyfikowanych w powiecie bielskim według instytucji rekrutującej (zestawienie lat 2011 i 2010 oraz kwartałów 2011)

	Miejsce Pracy		Ilość ofert pracy w kwartałach							
	Powiat bielski		I kw. 2011		II kw. 2011		III kw. 2011		IV kw. 2011	
Źródło Ofert Prac	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Powiatowe Urzędy Pracy	1068	75,7	302	**81,4+**	301	**70,8-**	309	76,9	156	73,2
Ogólnokrajowe internetowe serwisy pośrednictwa pracy	125	8,9	29	7,8	33	7,8	27	6,7	36	**16,9+**
Prasa regionalna i lokalna	103	7,3	30	8,1	38	8,9	28	7,0	7	**3,3-**
Lokalne internetowe serwisy ogłoszeniowe	67	4,7	8	**2,2-**	13	3,1	35	**8,7+**	11	5,2
Biura Karier	48	3,4	2	**0,5-**	40	**9,4+**	3	**0,7-**	3	1,4
Ochotnicze Hufce Pracy	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Próba	1411	100	371	100	425	100	402	100	213	100

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

Zestawiając ze sobą lata 2010 i 2011 pod względem typu instytucji rekrutującej obserwowane są zauważalne różnice. Publiczne służby zatrudnienia generowały zdecydowaną większość ofert pracy – 77,6%, jednak nieco mniej niż przed rokiem (81,6%). Pozytywnym symptomem jest lekki wzrost liczby ofert pracy ze źródeł prywatnych.

Tabela 71. Rozkład ofert pracy zidentyfikowanych w powiecie bielskim według grup wielkich zawodów (zestawienie lat 2011 i 2010 oraz kwartałów 2011)

	Powiat Bielski				Ilość ofert pracy w kwartałach							
	2011		2010		I kw. 2011		II kw. 2011		III kw. 2011		IV kw. 2011	
kod i nazwa grupy wielkiej	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
5_Pracownicy usług i sprzedawcy	324	23,0	269	23,0	92	24,8	103	24,2	72	**17,9-**	57	26,8
7_Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	283	**20,1+**	172	**14,7-**	54	**14,6-**	83	19,5	122	**30,3+**	24	**11,3-**
3_Technicy i inny średni personel	208	14,7	173	14,8	74	**19,9+**	60	14,1	48	11,9	26	12,2
4_Pracownicy biurowi	157	**11,1-**	178	**15,2+**	53	14,3	45	10,6	43	10,7	16	7,5
2_Specjaliści	135	**9,6-**	153	**13,1+**	33	8,9	40	9,4	32	8,0	30	14,1
9_Pracownicy przy pracach prostych	134	9,5	135	11,5	46	12,4	41	9,6	33	8,2	14	6,6
8_Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	145	**10,3+**	51	**4,4-**	17	**4,6-**	45	10,6	44	10,9	39	**18,3+**
1_Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	19	**1,3-**	34	**2,9+**	2	0,5	5	1,2	5	1,2	7	3,3
6_Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	6	0,4	5	0,4	-	-	3	0,7	3	0,7	-	-
0_Siły zbrojne	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
PRÓBA	1411	100	1170	100	371	100	425	100	402	100	213	100

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

Biorąc pod uwagę oferty pracy ze względu na specyfikę zawodową poszukiwanych kandydatów do pracy w ujęciu grup wielkich zawodów i porównując je rok do roku, widocznych jest kilka, istotnych statystycznie, różnic. Znacznie więcej ogłoszeń w 2011 skierowanych było do grupy 5 (**pracownicy usług i sprzedawcy***)* - 23,0% wszystkich – oraz grupy 7 (**robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy**) - 20,1% wszystkich. Największy wzrost zanotowała jednak grupa 8 (**operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń)** - blisko trzy razy więcej ofert pracy. Regres liczby ofert pracy odnotowano w grupie 4 (**pracownicy biurowi)** - 157 ofert w 2011 roku na tle 178 w 2010 roku i grupie **specjalistów** (135 ofert w 2011 roku

na tle 153 w 2010 roku). Przegląd danych w ujęciu kwartalnym informuje z jednej strony o grupach wielkich zawodów poszukiwanych na lokalnym rynku pracy ze zmienną intensywnością (**robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy**), z drugiej strony o grupach wielkich zawodów ofertowanych cyklicznie (**specjaliści**). Najczęściej poszukiwanymi w ramach grupy 5 pracownikami byli: *sprzedawca* (23,8%), *robotnik gospodarczy* (24%) oraz *doradca klienta* (3,7%). W ramach grupy 7 najwięcej ogłoszeń kierowano do kategorii: *pozostali spawacze i pokrewni* (8,8%), *frezerzy* (8,8%) oraz *cieśle* (5,3%).

Badając źródła pochodzenia ofert w kontekście grup wielkich zawodów, odnotować należy interesujące prawidłowości. Powiatowy urząd pracy miał praktycznie wyłączność na prezentowanie ofert najliczniej pożądanej grupy 5 (**pracownicy usług i sprzedawcy**), 270 ze 324 ofert było upublicznionych przez tą instytucję. Podobne tendencje widoczne są w przypadku innych grup.

Tabela 72. Poszukiwane zawody w ujęciu grup wielkich zawodów a źródła ofert pracy w powiecie bielskim

	Miejsce Pracy		Źródło Ofert Prac									
	Powiat bielski		Powiatowe Urzędy Pracy		Prasa regionalna i lokalna		Ogólnokrajowe internetowe serwisy pośrednictwa pracy		Lokalne internetowe serwisy ogłoszeniowe		Biura Karier	
kod i nazwa grupy wielkiej	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
5_Pracownicy usług i sprzedawcy	324	23,0	270	**25,3+**	11	**10,7-**	21	16,8	17	25,4	5	**10,4-**
7_Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	283	20,1	227	21,3	16	15,5	8	**6,4-**	10	14,9	22	**45,8+**
3_Technicy i inny średni personel	208	14,7	121	**11,3-**	19	18,4	50	**40,0+**	15	22,4	3	6,3
4_Pracownicy biurowi	157	11,1	139	**13,0+**	5	**4,9-**	3	**2,4-**	6	9,0	4	8,3
8_Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	145	10,3	120	11,2	13	12,6	3	**2,4-**	7	10,4	2	4,2
2_Specjaliści	135	9,6	71	**6,6-**	15	14,6	31	**24,8+**	8	11,9	10	20,8
9_Pracownicy przy pracach prostych	134	9,5	113	**10,6+**	16	15,5	-	--	3	4,5	2	4,2
1_Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	19	1,3	4	**0,4-**	5	4,9	9	**7,2+**	1	1,5	-	--
6_Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	6	0,4	3	0,3	3	2,9	-	-	-	-	-	-
0_Siły zbrojne	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
PRÓBA	1411	100	1068	100	103	100	125	100	67	100	48	100

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

W minionym roku najbardziej poszukiwanym zawodem w powiecie bielskim był *robotnik gospodarczy* (6,9%) oraz *sprzedawca* (5,5%). Niespełna 4% ofert pracy dedykowana była dla *przedstawicieli handlowych* i *techników prac biurowych*. Największe zapotrzebowanie na *monterów* przypadło na pierwszy kwartał, podobnie jak w przypadku *przedstawicieli handlowych*. Dwadzieścia najbardziej pożądanych zawodów w powiecie bielskim obejmowało około 45 % wszystkich ogłoszeń w roku 2011. Świadczy to o dużym rozdrobnieniu zapotrzebowania na poszczególne zawody.

Tabela 73. Rozkład 20 zawodów najbardziej poszukiwanych w powiecie bielskim w ujęciu rocznym i kwartalnym[138]

	Powiat Bielski		Ilość ofert pracy w kwartałach							
	2011		I kw. 2011		II kw. 2011		III kw. 2011		IV kw. 2011	
Kod i nazwa zawodu	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
515303_Robotnik gospodarczy	97	6,9	41	11,1	24	5,6	14	3,5	18	8,5
522301_Sprzedawca S	77	5,5	21	5,7	28	6,6	20	5,0	8	3,8
332203_Przedstawiciel handlowy	54	3,8	29	7,8	10	2,4	6	1,5	9	4,2
411004_Technik prac biurowych S	52	3,7	20	5,4	7	1,6	17	4,2	8	3,8
931301_Robotnik budowlany	45	3,2	12	3,2	11	2,6	20	5,0	2	0,9
833203_Kierowca samochodu ciężarowego	36	2,6	5	1,3	3	0,7	19	4,7	9	4,2
721290_Pozostali spawacze i pokrewni	25	1,8	0	0,0	2	0,5	23	5,7	0	0,0
722301_Frezer	25	1,8	0	0,0	21	4,9	2	,5	2	0,9
332101_Agent ubezpieczeniowy	23	1,6	4	1,1	6	1,4	6	1,5	7	3,3
962106_Kolporter	22	1,6	17	4,6	0	0,0	5	1,2	0	0,0
331301_Księgowy	21	1,5	4	1,1	8	1,9	8	2,0	1	0,5
432103_Magazynier	20	1,4	8	2,2	3	0,7	8	2,0	1	0,5
411090_Pozostali pracownicy obsługi biurowej	19	1,3	8	2,2	6	1,4	5	1,2	0	0,0
816029_Operator urządzeń przetwórstwa owocowo-warzywnego	19	1,3	0	0,0	19	4,5	0	0,0	0	0,0
523002_Kasjer handlowy	16	1,1	8	2,2	6	1,4	2	0,5	0	0,0
711501_Cieśla s	15	1,1	0	0,0	0	0,0	15	3,7	0	0,0
722204_Ślusarz S	14	1,0	1	0,3	6	1,4	4	1,0	3	1,4
752205_Stolarz S	14	1,0	1	0,3	5	1,2	7	1,7	1	0,5
514101_Fryzjer S	14	1,0	0	0,0	3	0,7	8	2,0	3	1,4
712501_Monter / składacz okien	13	0,9	9	2,4	0	0,0	2	0,5	2	0,9
Ogółem	621	44,0	188	50,7	168	39,5	191	47,5	74	34,7

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

[138] Nie istniała możliwość dokonania zestawienia z rokiem 2010, ponieważ baza danych z poprzedniej edycji badania nie zawierała zmiennej z kodami zawodów.

Tabela 74. Rozkład 5 najczęściej poszukiwanych zawodów w rozbiciu na kwartały

Zawód	I kwartał		Zawód	II kwartał	
	N	%		N	%
515303_Robotnik gospodarczy	41	11,1%	522301_Sprzedawca S	28	6,6%
332203_Przedstawiciel handlowy	29	7,8%	515303_Robotnik gospodarczy	24	5,6%
522301_Sprzedawca S	21	5,7%	722301_Frezer	21	4,9%
411004_Technik prac biurowych S	20	5,4%	816029_Operator urządzeń przetwórstwa owocowo-warzywnego	19	4,5%
962106_Kolporter	17	4,6%	931301_Robotnik budowlany	11	2,6%

Zawód	III kwartał		Zawód	IV kwartał	
	N	%		N	%
721290_Pozostali spawacze i pokrewni	23	5,7%	515303_Robotnik gospodarczy	18	8,5%
522301_Sprzedawca S	20	5,0%	833203_Kierowca samochodu ciężarowego	9	4,2%
931301_Robotnik budowlany	20	5,0%	332203_Przedstawiciel handlowy	9	4,2%
833203_Kierowca samochodu ciężarowego	19	4,7%	524502_Sprzedawca w stacji paliw	9	4,2%
411004_Technik prac biurowych S	17	4,2%	522301_Sprzedawca S	8	3,8%

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

Obserwując ilościowe zapotrzebowanie na poszczególne zawody w ujęciu kwartalnym zarysowują się pewne tendencje, dzięki którym można uchwycić sezonowość (bądź jej brak). W powiecie bielskim w pierwszym i czwartym kwartale uaktywnił się popyt na *robotników gospodarczych*, w II kwartale relatywnie wiele ofert pracy pojawiło się dla *operatorów urządzeń przetwórstwa owocowo-warzywnego*. We wszystkich kwartałach w pierwszej piątce najbardziej popularnych wśród pracodawców pożądanych zawodów znaleźli się *sprzedawcy*.

Tabela 75. Zawody charakteryzujące się największą sezonowością popytu w ujęciu kwartalnym.

	Liczba ofert w 2011 r.	Liczba ofert w I kwartale	% ofert 2011 w kwartale
962106_Kolporter	22	17	77%
332203_Przedstawiciel handlowy	54	29	54%
515303_Robotnik gospodarczy	97	41	42%
712501_Monter / składacz okien	13	9	69%
242217_Specjalista administracji publicznej	5	5	100%
311101_Laborant chemiczny	10	7	70%
713103_Malarz konstrukcji i wyrobów metalowych	4	4	100%
341203_Opiekun w domu pomocy społecznej S	6	5	83%
721208_Spawacz ręczny łukiem elektrycznym	3	3	100%
751106_Ubojowy	3	3	100%
832202_Kierowca samochodu dostawczego	5	4	80%
722308_Operator obrabiarek sterowanych numerycznie	5	4	80%

	Liczba ofert w 2011 r.	Liczba ofert w II kwartale	% ofert 2011 w kwartale
816029_Operator urządzeń przetwórstwa owocowo-warzywnego	19	19	100%
722301_Frezer	25	21	84%
334306_Technik administracji S	10	9	90%
931205_Robotnik drogowy	9	7	78%
215101_Inżynier elektroenergetyk	6	5	83%
522303_Sprzedawca w branży przemysłowej	3	3	100%
422602_Recepcjonista	3	3	100%
311504_Technik mechanik S	3	3	100%
816090_Pozostali operatorzy maszyn do produkcji wyrobów spożywczych i pokrewni	5	4	80%
941201_Pomoc kuchenna	11	6	55%
513202_Barman	6	4	67%
513101_Kelner S	12	6	50%

	Liczba ofert w 2011 r.	Liczba ofert w III kwartale	% ofert 2011 w kwartale
721290_Pozostali spawacze i pokrewni	25	23	92%
711501_Cieśla s	15	15	100%
722307_Operator obrabiarek skrawających S	8	8	100%
833203_Kierowca samochodu ciężarowego	36	19	53%
751204_Piekarz S	12	9	75%
751104_Rozbieracz – wykrawacz	8	7	88%
931301_Robotnik budowlany	45	20	44%
752309_Tartacznik	5	5	100%
331203_Referent (asystent) bankowości	4	4	100%
234201_Nauczyciel przedszkola	4	4	100%
514101_Fryzjer S	14	8	57%
712303_Tynkarz	7	5	71%

	Liczba ofert w 2011 r.	Liczba ofert w IV kwartale	% ofert 2011 w kwartale
524502_Sprzedawca w stacji paliw	11	9	82%
815203_Operator maszyn tkackich	6	6	100%
132103_Kierownik działu produkcji	3	3	100%
962902_Dozorca	5	4	80%
541307_Pracownik ochrony fizycznej bez licencji	5	4	80%
814290_Pozostali operatorzy maszyn do produkcji wyrobów z tworzyw sztucznych	10	6	60%
241202_Doradca finansowy	9	5	56%
833101_Kierowca autobusu	2	2	100%
932913_Sortowacz	2	2	100%
216602_Grafik komputerowy multimediów	2	2	100%
431102_Fakturzystka	5	3	60%
132404_Kierownik magazynu	3	2	67%

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

W czteroczęściowym zestawieniu (powyżej) zaprezentowano zawody sezonowe, tzn. takie, na które w dowolnym kwartale 2011 roku pojawił się popyt przewyższający 40% rocznego wolumenu ofert pracy w danym zawodzie. W skali powiatu do skrajnie sezonowych zawodów (w przypadku których co najmniej 70% wszystkich ofert pojawiło się w jednym kwartale roku) zaliczają się m.in.: *frezer* (84% w II kwartale) oraz *laborant chemiczny* (70% w I kwartale). W analizowanej jednostce w sezonie letnim (lipiec-wrzesień) do grona profesji sezonowych należy zakwalifikować *cieślę*. W ostatniej ćwierci roku, okresie w którym generalnie notowany jest niższy popyt na pracę, zawodem sezonowym był m.in. *sprzedawca w stacji paliw*.

2.5.4. Kwalifikacje i kompetencje poszukiwane na powiatowym rynku pracy

Tabela 76. Rozkład kwalifikacji i kompetencji poszukiwanych w powiecie bielskim (zestawienie grup wielkich zawodów)

Miejsce Pracy			Kod grupy wielkiej[139]																	
Powiat bielski			1		2		3		4		5		6		7		8		9	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Kompetencje i umiejętności																				
Porozumiewanie się w języku ojczystym	1	0	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Porozumiewanie się w językach obcych	95	11	9	60	27	28	17	10	12	11	16	7	-	-	8	5	3	5	3	3
Kompetencje informatyczne	69	8	1	7	27	28	23	14	4	4	9	4	-	-	2	1	2	3	-	-
Kompetencje\umiejętność uczenia się	10	1	-	-	1	1	7	4	-	-	1	0	-	-	1	1	-	-	-	-
Kompetencje społeczne i obywatelskie	60	7	7	47	15	16	21	13	5	5	12	6	-	-	-	-	-	-	-	-
Inicjatywność i przedsiębiorczość	54	6	6	40	16	17	22	13	2	2	8	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Świadomość i ekspresja kulturalna	1	0	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kompetencje matematyczno-techniczne	18	2	5	33	10	10	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-
Cechy Osobowe	92	10	10	67	17	18	33	20	5	5	18	8	1	100	1	1	5	8	2	2
Kwalifikacje formalne (wykształcenie)	144	16	10	67	35	36	48	29	7	7	14	7	-	-	22	15	7	11	-	-
Kursy\ Uprawnienia	49	5	2	13	16	17	11	7	4	4	7	3	-	-	4	3	4	6	1	1
Doświadczenie Zawodowe	839	93	15	100	92	96	153	92	104	98	198	92	-	-	130	88	63	95	83	94
Wiek	14	2	-	-	1	1	12	7	-	-	1	0	-	-	-	-	-	-	-	-
Inne	75	8	4	27	9	9	21	13	7	7	23	11	-	-	4	3	6	9	1	1
RAZEM	902	100	15	100	96	100	167	100	106	100	215	100	1	100	147	100	66	100	88	100

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

Najczęściej pożądaną przez pracodawców cechą w powiecie bielskim było doświadczenie zawodowe kandydatów, aż 93,5% ofert poddających się transmutacji w obszarze kompetencji zawierało to kryterium.[140] Istotnym czynnikiem zwiększającym szansę na znalezienie zatrudnienia były kwalifikacje formalne (wykształcenie), stanowiące integralną część co szóstego (16,2%) ogłoszenia.

Najszerszą, sprecyzowaną gamę oczekiwanych kompetencji, pracodawcy powiatu bielskiego prezentowali wobec **przedstawicieli władz publicznych, wyższych urzędników**

[139] Cyfry oznaczają następujące grupy zawodów: 1- Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy; 2 - Specjaliści; 3- Technicy i inny średni personel; 4 - Pracownicy biurowi; 5 - Pracownicy usług i sprzedawcy; 6 – Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy; 7 - Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy; 8 - Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń; 9 - Pracownicy przy pracach prostych; 0 – Siły zbrojne.

[140] W analizie kompetencji uwzględniono wyłącznie oferty pracy zawierające informacje odnośnie poszukiwanych kompetencji i kwalifikacji.

i kierownicy. W co trzecim ogłoszeniu ukierunkowanym na nabór reprezentanta tej wielkiej grupy zawodów pojawił się wymogi: dysponowania wykształceniem formalnym, porozumiewania się w językach obcych oraz wykazania się szczególnymi cechami osobowymi. Od **specjalistów** lokalni pracodawcy oczekiwali w znaczącym stopniu powiadania kompetencji informatycznych (29,6% ofert dedykowanych osobom z tej grupy).

2.5.5. Szansa na znalezienie pracy w kształconych zawodach

Tabela 77. Zestawienie popytu (oferty pracy) i podaży (bezrobotni i absolwenci) w powiecie bielskim w 2011 roku w grupie kształconych zawodów

Lp		Absolw. w 2011 roku	Bezrobotni 30.06.2011	Bezrobotni 31.12.2011	Różnica	Podaż (absolwenci + bezrobotni na koniec roku)	Popyt (oferty pracy w 2011 roku)	Szansa na znalezienie pracy w zawodzie[141]
1	314207 Technik rolnik	99	48	55	7	154	0	?
2	422402 Technik hotelarstwa	49	13	9	-4	58	1	0,12
3	723103 Mechanik poj. Samochodowych	40	12	12	0	52	11	0,09
4	322002 Technik żyw. i gosp. domowego	36	14	17	3	53	0	0,07
5	311504 Technik mechanik	34	25	29	4	63	3	0,06
6	311204 Technik budownictwa	31	20	13	-7	44	1	0,06
7	351203 Technik informatyk	25	12	14	2	39	1	0,06
8	331403 Technik ekonomista	20	56	63	7	83	0	0,05
9	512002 Kucharz małej gastronomii	8	17	21	4	29	1	0,05
10	752205 Stolarz	8	21	14	-7	22	14	0,05
11	751105 Rzeźnik wędliniarz	8	24	15	-9	23	3	-0,05
12	514101 Fryzjer	4	8	5	-3	9	14	0,01
13	751201 Cukiernik	4	10	10	0	14	1	-0,01
14	751204 Piekarz	4	21	17	-4	21	12	0,01
15	713101 Malarz tapeciarz	4	3	3	0	7	1	-0,01
16	741201 Elektromechanik	1	1	2	1	3	4	-0,01
17	711202 Murarz	1	32	29	-3	30	5	0,01
	RAZEM	376	337	328	-9	704	72	

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy, analiza bazy bezrobotnych, badanie CAWI

[141] Szansa na znalezienie pracy to iloraz popytu i podaży - wskaźnik wyraża procentowe prawdopodobieństwo podjęcia pracy w zawodzie na rynku ofert dostępnych publicznie (objętych monitoringiem przez WUP w Białymstoku) w 2011 roku.

Badając szanse absolwentów szkół ponadgimnazjalnych w 2011 na znalezienie pracy w zawodzie dokonano zestawienia popytu (ilości ogłoszeń) oraz podaży (liczba absolwentów oraz liczba zarejestrowanych bezrobotnych). Porównano także liczbę bezrobotnych na koniec I (stan na 30.06.2011) i II półrocza (stan na 31.12.2011), aby zweryfikować czy w końcu okresu sprawozdawczego przybyło bezrobotnych względem pierwszej połowy roku. W sytuacji znaczącego przyrostu liczby osób zarejestrowanych jako bezrobotne w II półroczu możemy mieć do czynienia z zasilaniem szeregu osób bezrobotnych przez absolwentów, którzy znaleźli się na rynku pracy z końcem czerwca.

Wśród kształconych zawodów w powiecie bielskim, największy wzrost bezrobocia odnotowano w przypadku *technika ekonomisty* oraz *technika rolnika*. Spadła natomiast liczba bezrobotnych *techników hotelarstwa* i *rzeźników wędliniarzy*. Rozpatrując natomiast szanse na znalezienie przez absolwentów pracy w zawodzie, największe perspektywy uzyskania angażu mieli: *fryzjer, elektromechanik* i *stolarz*. W przypadku *technika rolnika*, trudno jest w pełni ocenić jak duże jest niedopasowanie popytu do podaży, gdyż osoby te w przeważającej mierze podejmują pracę w rodzinnych gospodarstwach rolnych.

2.5.6. Zestawienie zawodów deficytowych, zrównoważonych i nadwyżkowych

Uwzględniając trzy przyjęte w analizie parametry: liczbę bezrobotnych, liczbę absolwentów oraz liczbę ofert pracy skonstruowano syntetyczny wskaźnik sytuacji danego zawodu na rynku pracy.[142]

Tabela 78. Zestawienie zawodów deficytowych, zrównoważonych i nadwyżkowych w powiecie bielskim

	Zawód	Liczba ogłoszeń w 2011	Podaż pracy 2011	Wartość wskaźnika
TOP 10 DEFICYTOWYCH ZAWODÓW	515303_Robotnik gospodarczy	97	21	0,19
	332203_Przedstawiciel handlowy	54	5	0,12
	411004_Technik prac biurowych S	52	16	0,09
	833203_Kierowca samochodu ciężarowego	36	8	0,07
	332101_Agent ubezpieczeniowy	23	0	0,06

[142]Opis konstrukcji wskaźnika zawarty jest w podrozdziale dotyczącym województwa podlaskiego

	721290_Pozostali spawacze i pokrewni	25	2	0,06
	722301_Frezer	25	2	0,06
	962106_Kolporter	22	0	0,05
	931301_Robotnik budowlany	45	25	0,05
	411090_Pozostali pracownicy obsługi biurowej	19	0	0,05
TOP 10 ZRÓWNOWAŻONYCH	522301_Sprzedawca S	77	99	-0,05
	432103_Magazynier	20	15	0,01
	213303_Specjalista ochrony środowiska	0	5	-0,01
	214102_Inżynier organizacji i planowania produkcji	5	0	0,01
	311408_Technik elektronik S	0	5	-0,01
	343204_Plastyk S	0	5	-0,01
	524302_Konsultant / agent sprzedaży bezpośredniej	5	0	0,01
	524904_Hostessa	5	0	0,01
	711401_Betoniarz	0	5	-0,01
	722308_Operator obrabiarek sterowanych numerycznie	5	0	0,01
TOP 10 NADWYŻKOWYCH	314207_Technik rolnik S	0	154	-0,38
	331403_Technik ekonomista S	0	83	-0,20
	311504_Technik mechanik S	3	63	-0,15
	422402_Technik hotelarstwa S	1	58	-0,14
	322002_Technik żywienia i gospodarstwa domowego S	0	53	-0,13
	753105_Krawiec S	0	53	-0,13
	263102_Ekonomista	1	48	-0,11
	311204_Technik budownictwa S	1	44	-0,10
	723103_Mechanik pojazdów samochodowych S	11	52	-0,10
	351203_Technik informatyk S	1	39	-0,09

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy, analiza bazy bezrobotnych, badanie CAWI

W powiecie bielskim najbardziej deficytowym zawodem są *robotnicy gospodarczy*, *przedstawiciele handlowi* oraz *technicy prac biurowych*. Najbardziej nadreprezentowanym zawodem w powiecie jest *technik rolnik*, *technik ekonomista* oraz *technik mechanik* (we wszystkich tych zawodach pojawili się w 2011 na rynku pracy absolwenci, co więcej na koniec okresu sprawozdawczego 31.12.2011 liczba bezrobotnych w tych zawodach wzrosła). Wśród zawodów zrównoważonych największy popyt, ale także sporą podaż odnotowano w zawodzie *sprzedawcy* i *magazyniera*.

2.5.7. Przewidywane zmiany na rynku pracy powiatu bielskiego w perspektywie krótkookresowej– analiza przypadków krytycznych

W opracowaniu Podlaska Mapa Zawodów i Kwalifikacji 2010 zdiagnozowano 5 przypadków krytycznych: **Przypadek A.** Powstanie inwestycji IKEA w gminie Orla − wymiar zatrudnienia. **Przypadek B.** Powstanie inwestycji IKEA w gminie Orla − wymiar klastrowy. **Przypadek C.** Powstanie inwestycji IKEA w gminie Orla − wymiar rozwoju usług. **Przypadek D.** Zaostrzenie sporu o rozszerzenie Puszczy Białowieskiej. **Przypadek E.** Trudności firm w powiecie warunkowane światowym kryzysem ekonomicznym.[143] W bieżącej diagnozie zdefiniowano 6 procesów mogących mieć bezpośredni wpływ na rynek pracy w skali powiatu bielskiego.

Przypadek 1. Udział projektów unijnych ukierunkowanych na zdobycie nowych kwalifikacji zwiększających dopasowanie kompetencyjne. Projekty te poprzez dopasowanie do konkretnej grupy beneficjentów np. po 50 roku życia ograniczają ryzyko wzrostu wskaźnika bezrobocia poprzez wykorzystanie mechanizmu celowego uzupełnienia kompetencyjnego względem prognozowanych potrzeb rynku pracy[144].

Przypadek 2. Zakończenie budowy fabryki koncernu IKEA w Orli. Zakończenie budowy fabryki koncernu Ikea w gminie Orla zdecydowanie przyczynia się do zmiany wizerunku lokalnego rynku pracy. Inwestor sukcesywnie zwiększa zatrudnienie poszukując pracowników m.in. z obszaru powiatu.

Przypadek 3. Rozwój lokalnych inwestycji generujących nowe miejsca pracy. W lipcu 2011 r. koncern Swedspan Polska – właściciel fabryki „IKEA" oficjalnie rozpoczął budowę kolejnego etapu inwestycji – tartaku. W tartaku firmy Swedspan będą wykorzystywane najnowocześniejsze i najbardziej innowacyjne rozwiązania służące do sortowania i obróbki drewna. Uruchomienie produkcji wygeneruje prawdopodobnie kilkadziesiąt nowych miejsc pracy.

Przypadek 4. Wzrost zainteresowania inwestorów terenami obszarze powiatu. Lokalizacja na terenie powiatu znaczących inwestycji może korzystnie wpłynąć polepszenie

[143] Raport Podlaska Mapa Zawodów i Kwalifikacji 2010, s.118-119
[144] Dane za strona internetową, Opiekunka *dziecięca – profesjonalny pracownik po 50 roku życia*, http://www.powiatbielski.pl/content/view/582/126/lang,pl

koniunktury z zakresie tworzenia klimatu do rozwoju przedsiębiorczości. Przykładem w tym zakresie może być oddanie do użytku kolejnej hali produkcyjnej firmy „Suempol", która znacznie wpłynie na zwiększenie wydajności firmy oraz stworzy nowe miejsca pracy.[145].

Przypadek 5. Uzależnienie rozwoju powiatu od rozwoju infrastruktury drogowej. Zgodnie z deklaracją rzecznika GDDKiA remont odcinka drogi krajowej 66, od którego uzależniona jest dalsza inwestycja w rozbudowę fabryki „IKEA", pozostaje niepewny. W związku z zaistniałą sytuacją realne staje się zlokalizowanie mającej powstać fabryki krzeseł w innym województwie lub nawet państwie. Sytuacja ta w sposób istotny może wpłynąć na rozwój powiatu[146].

Przypadek 6. Podniesienie atrakcyjności turystycznej powiatu. W Bielsku Podlaskim planuje się uruchomienie ośrodka promującego wyznaniowy tygiel miasta i okolic. Ta wspólna inicjatywa samorządu i organizacji Szlak Jagielloński, która będzie nosić nazwę Park Spotkania Kultur Chrześcijańskich - zostanie utworzona w ramach Międzynarodowego Parku Turystyczno-Kulturowego "Via Jagiellonica"[147]. Projekt ma szansę oddziaływać na intensyfikację ruchu turystycznego w regionie.

Spośród 5 wskazanych przypadków krytycznych PMZiK 2010 trzy z nich A, B, C związane są z inwestycją IKEA w gminie Orla. Niewątpliwie lokalizacja zakładu produkcyjnego światowego giganta w branży meblarskiej jest historycznym wydarzeniem o dużym potencjale przeobrażeniowym względem lokalnego rynku pracy. Korelacja zagregowanych przypadków A, B, C znajduje odzwierciedlenie w zdiagnozowanym przypadku krytycznym 2 - PMZiK 2011**.**

Tabela 79. Ekspercka ocena wpływu zdiagnozowanych przypadków krytycznych PMZiK 2011 na rynek pracy powiatu bielskiego

lp	**przypadek krytyczny**	istotny wpływ na rynek pracy*	nieistotny wpływ na rynek pracy**	brak oceny

[145] Dane za stroną internetową, *Ikea rusza produkcja nowoczesnych płyt*, http://www.powiatbielski.pl/content/view/548/126/lang,pl/

[146] Internetowe wydanie gazety Kurier Poranny, artykuł: IKEA: budowa fabryki krzeseł zagrożona http://www.poranny.pl/apps/pbcs.dll/article?AID=/20110502/REGION06/66323892

[147] Internetowe wydanie gazety Kurier Poranny, artykuł : Park spotkania kultur chrześcijańskich, http://www.poranny.pl/apps/pbcs.dll/article?AID=/20111208/REGION06/114821319

1	Zwiększenie udziału mieszkańców powiatu zaangażowanych w projektach unijnych, których celem jest zdobycie kwalifikacji uefektywniających ich dopasowanie do potrzeb rynku pracy	80 %	20 %	
2	Zakończenie budowy fabryki koncernu Ikea w gminie Orla	90 %	10 %	
3	Rozpoczęcie budowy nowego tartaku koncernu Swedspan Polska właściciel fabryki IKEA	90 %	10 %	
4	Oddanie do użytku kolejnej hali produkcyjnej firmy Suempol	30 %	60 %	10 %
5	Opóźnienia remontu odcinka drogi krajowej 66, od którego uzależniona jest dalsza inwestycja w rozbudowę fabryki IKEA	20 %	70 %	10 %
6	Planowane uruchomienie ośrodka promującego wyznaniowy tygiel miasta Bielsk Podlaski i okolic Park Spotkania Kultur Chrześcijańskich w ramach Międzynarodowego Parku Turystyczno-Kulturowego Via Jagiellonica	50 %	30 %	10 %

Źródło: opracowanie własne* suma odpowiedzi eksperckich „wysoki wpływ” oraz „umiarkowany wpływ”; ** suma odpowiedzi eksperckich „niski wpływ” oraz „brak wpływu”

Weryfikacja ekspercka zdiagnozowanych przypadków krytycznych (badanie CAWI) wskazuje na ich istotny wpływ na powiatowy rynek pracy. Za najistotniejszy (największy procentowy udział oceny – wysoki wpływ) uznano rozpoczęcie budowy nowego tartaku koncernu Swedspan. Z powyższej oceny przypadków krytycznych 2011 oraz ich korelacji z sytuacjami z 2010 roku rysuje się obraz znaczącej roli inwestycji zagranicznej w przeobrażeniach rynku pracy powiatu bielskiego.

2.5.8. Weryfikacja scenariuszy rozwoju powiatu z 2010 roku

W raporcie „*Podlaska Mapa Zawodów i Kwalifikacji. Analiza rozkładu oraz charakteru popytu na zawody i kwalifikacje w województwie podlaskim w ujęciu lokalnym*” przygotowanym przez Centrum Doradztwa Strategicznego (Białystok 2010) zaprezentowane zostały alternatywne scenariusze rozwoju powiatu bielskiego. Zgodnie z założeniem opracowano je w kontekście sytuacji na powiatowym rynku pracy w krótkoterminowej (trzyletniej) perspektywie. W trakcie realizacji badania przez WSFiZ w Białymstoku, na półmetku „zapadalności” prognozy (I kwartał 2012), scenariusze zostały poddane ocenie eksperckiej w kontekście zakresu trafności sformułowanych w nich przypuszczeń cząstkowych. Jedenastu ekspertów z analizowanego powiatu, reprezentujących: powiatowy urząd pracy (8), urząd miasta (1), starostwo powiatowe (1) oraz centrum kultury (1) zweryfikowało trafność prognoz alternatywnych scenariuszy – wyniki lustracji ukazuje poniższa tabela.

Tabela 80. Weryfikacja trafności scenariuszy rozwoju powiatu bielskiego

	Prognoza cząstkowa	Trafna*	Nietrafna **
Scen. **pesymistyczny**	pracownicy IKEA są zaskoczeni stosunkowo niewielkimi (w relacji do oczekiwań) płacami oferowanymi przez firmę	80,0%	10,0%
	skala inwestycji IKEA prowadzi do daleko idącej samowystarczalności przedsiębiorstwa, nie dając oczekiwanego bodźca rozwojowego dla lokalnej przedsiębiorczości	60,0%	20,0%
	pojawiają się w powiecie konflikty spowodowane wpływem nowych wzorców obyczajowych, odczuwa się brak poczucia bezpieczeństwa, pojawiają się zjawiska kryminogenne	10,0%	80,0%
Scen. **optymistyczny**	proces rekrutacji nowych pracowników dla powstającej inwestycji IKEA w Orli przynosi pozytywne skutki w wymiarze wzrostu zatrudnienia dla gminy Orla i powiatu bielskiego	100,0%	0,0%
	zostały uruchomione mechanizmy pozwalające częściowo zlikwidować ukryte bezrobocie na obszarach wiejskich	40,0%	40,0%
	płace w IKEA wywierają presje na podniesienie zarobków w innych firmach lokalnych	30,0%	70,0%

Źródło: opracowanie własne; * kategoria obejmuje sumę wskazań przypisanych prognozie „całkowicie trafna" oraz „częściowo trafna"; ** kategoria obejmuje sumę wskazań „zdecydowanie nietrafna" oraz „raczej nietrafna"; pominięto odpowiedzi „nie wiem", „nie możliwe do weryfikacji w lutym 2012 roku" (stąd suma odpowiedzi nie zawsze wynosi 100%)

Prognozy cząstkowe dotyczące perspektyw rozwoju powiatu bielskiego, te pozytywne, jak i negatywne, w przeważającej mierze opierały się na casusie inwestycji IKEA. Zdaniem specjalistów lokalnego rynku pracy potwierdzają się prognozy cząstkowe scenariusza pesymistycznego, występuje deprywacja płacowa (poziom zarobków oferowany przez szwedzkiego potentata pozostaje w kolizji z ukształtowanymi oczekiwaniami), równolegle rozwój IKEI nie przyczynia się do zakładanego efektu mnożnikowego na rynku subregionu. W opinii osób biorących udział w badaniu znaczące zmiany w krajobrazie społeczno-gospodarczym powiatu (lokacja IKEI) zdecydowanie nie doprowadziły do negatywnych przemian, konfliktów. Prognozy scenariusza optymistycznego na obecnym etapie spełniają się w różnym stopniu – z jednej strony niepodważalnym faktem jest wzrost zatrudnienia

w powiecie bielskim, z drugiej nie występuje zakładany wzrost poziomu płac w przedsiębiorstwach lokalnych.

2.5.9. Scenariusz rozwoju pow. bielskiego w perspektywie krótkookresowej

Powiat bielski charakteryzujący się w warunkach podlaskich powiatów ziemskich zrównoważoną strukturą zatrudnienia w ujęciu sektorów gospodarczych (51% zatrudnionych w przemyśle i usługach) oraz posiadający niską stopę bezrobocia, dysponuje relatywnie korzystnym potencjałem endogenicznym w kontekście rozwoju w krótkim okresie. Zasoby ludzkie tego powiatu w latach 2000-2010, co niepokojące w optyce długofalowej, zmniejszyły się aż o 4 tys. osób. Częste, jednokierunkowe migracje edukacyjne i zawodowe w połączeniu z ujemnym przyrostem naturalnym w powiecie, obniżają wielkość bieżącej podaży pracy, lecz długofalowo skazują powiat na stagnację powodowaną kurczeniem się zasobów ludzkich w wieku produkcyjnym (obecnie odsetek osób w wieku produkcyjnym wynosi poniżej 60%). Determinantą łagodząco wpływającą na kondycję lokalnego handlu i usług powinien być wysoki poziom miejscowych wynagrodzeń (przeciętna na poziomie ponad 3,2 tys. zł; 93% płacy krajowej; druga pozycja na Podlasiu), w dużej części wprowadzanych do lokalnego obiegu gospodarczego.

Fundamentalne znaczenie dla bielskiego rynku pracy (i szerzej – rozwoju gospodarczego subregionu) ma kondycja lokalnych gigantów. Sytuacja rynkowa budowlanej Grupy UNIBEP oraz Budimex Danwood, importera nawozów, węgla kamiennego, soli technicznej z państw obszaru WNP firmy Krex czy zakładu IKEA kształtować będzie krajobraz społeczno-gospodarczy ziemi bielskiej. Koniunktura w budownictwie będzie tutaj szczególnie istotna – w powiecie poza wspomnianymi potentatami w sekcji F PKD skalsyfikowanych jest niemal pół tysiąca podmiotów gospodarczych (14% wszystkich).

Monitoring powiatowego rynku zatrudnienia ukazuje pulsacyjny charakter zmian - „obserwujemy zjawiska płynności zatrudnienia polegającej na przemiennym ograniczaniu i zwiększaniu zatrudnienia."[148] W najbliższym czasie popyt na pracę powinien się uaktywnić w stolicy powiatu. W marcu 2012 roku Fabryka Przyrządów i Uchwytów Bison Bial podjęła decyzję o zakupie działek (ponad 0,5 ha) pod rozbudowę zakładu produkcyjnego przy

[148] *Sytuacja w zakresie bezrobocia w powiecie bielskim w 2011 roku*, PUP w Bielsku Podlaskim, IX 2011, s. 24

ul. Żwirki i Wigury. Dzięki rozbudowie w przedsiębiorstwie prospektywnie znajdą pracę *operatorzy maszyn, konstruktorzy, specjaliści ds. sprzedaży*.

W opinii ekspertów lokalnego rynku pracy największy potencjał generowania miejsc zatrudnienia w najbliższych 2-3 latach posiadają: budownictwo (91%) oraz przetwórstwo przemysłowe (54% wskazań), najwyższe ryzyko wystąpienia redukcji etatów odnosi się do administracji publicznej (91% wskazań) oraz edukacja i nauka (46%).

Tabela 81.Czynniki rozwoju powiatu bielskiego w kontekście modelowania scenariuszy

Sfera	Czynnik	Trend	Rodzaj (+,-) oraz siła (1-5) wpływu [od -5 do +5]	Prawdopodobieństwo wystąpienia [0 – 1]	Scenariusz
Ekon.	Utrzymywanie się korzystnej koniunktury w branży budowlanej	wzrostowy horyzontalny spadkowy	+ 5 + 2 - 5	0,3 0,8 0,7	Optymistyczny Prawdopodobny Pesymistyczny
Społ.	Depopulacja powiatu w wyniku ujemnego przyrostu naturalnego oraz migracji	horyzontalny horyzontalny wzrostowy	- 1 - 3 - 5	0,5 0,6 0,2	Optymistyczny Prawdopodobny Pesymistyczny
Ekon.	Zmniejszanie się udziału osób pracujących w rolnictwie	horyzontalny horyzontalny wzrostowy	+ 1 - 1 - 3	0,5 0,6 0,2	Optymistyczny Prawdopodobny Pesymistyczny

Źródło: opracowanie własne na podłożu teoretycznym metody scenariusza stanów otoczenia - zob. m.in. M.Romanowska, G.Gierszewska, *Analiza strategiczna przedsiębiorstwa*, PWE, Warszawa 2009

Przedstawione w tabeli czynniki w najbliższych trzech latach kształtować będą oblicze społeczno-gospodarcze powiatu bielskiego. W zależności od trendu (tempa ich przebiegu), rodzaju wpływu na lokalną gospodarkę (wpływ pozytywny, neutralny, negatywny), siły tego wpływu oraz przyjmując różne warianty możliwości ich wystąpienia, przedstawiono trzy pasma scenariuszowe: optymistyczne, prawdopodobne oraz pesymistyczne.

2.5.10. Rekomendacje operacyjne na poziomie powiatu bielskiego

P	Adresat rekomendacji

	Samorząd	instytucje rynku pracy	instytucje edukacji
bielski	1. zaangażowanie władz w ośrodek promujący wyznaniowy tygiel w ramach Międzynarodowego Parku Turystyczno-Kulturowego Via Jagiellonica 2. programowanie działań zwiększających elastyczność placówek edukacyjnych w powiecie w kontekście prognozowanego popytu na pracę 3. promocja idei przedsiębiorczości 4. kooperacja z uczelniami wyższymi w celu modelowania rozwoju powiatu (opracowanie scenariuszy rozwoju z uwzględnieniem kreacji różnych czynników wyróżnienia) 5. utrzymanie wizerunku powiatu atrakcyjnego inwestycyjnie 6. podjęcie próby modelowania demografii w skali lokalnej poprzez mechanizmy polityki prorodzinnej 7. animacja dialogu międzyśrodowiskowego	1. stałe informowanie samorządu o trendach zawodowego niedopasowania popytu i podaży pracy w kontekście reorientacji oferty edukacyjnej 2. cykliczne (np. półroczne) przekazywanie placówkom edukacyjnym raportów nt. popytu w przekroju zawodów 3. adoptowanie systemu wsparcia bezrobotnych do oczekiwań kompetencyjnych od strony popytowej (szkolenia/kursy) 4. modyfikacji kierunków i form aktywizacji zawodowej bezrobotnych określonych zawodów poprzez korelację tematyki szkoleniowej z profilami zawodów deficytowych np. robotnik gospodarczy, przedstawiciel handlowy 5. organizacja kursów przekwalifikowujących dla grup zawodowych najliczniej obecnych w rejestrach bezrobotnych 6. ocena potencjału samodzielności ekonomiczno-organizacyjnej – działalność gospodarcza, spółdzielnie socjalne 7. wykorzystanie systemowych mechanizmów wspierających rynek pracy – Klub Integracji Społecznej, Centrum Integracji Społecznej 8. udział w dialogu międzyśrodowiskowym	1. adaptacja w programach kształcenia pożądanych przez lokalnych pracodawców umiejętności „uniwersalnych” (pozazawodowych) 2. upraktycznienie kształcenia i kooperacja z otoczeniem – alternatywa dla wymaganego doświadczenia 3. rozważenie zasadności kształcenia w kierunkach nadwyżkowych tj. technik rolnik, technik ekonomista, technik mechanik 4. diagnoza zasadności uruchomienia kształcenia w kierunku zawodów deficytowych tj. technik prac biurowych 5. udział w dialogu międzyśrodowiskowym

2.6. Powiat grajewski – analiza rynku pracy

2.6.1. Oblicze geograficzne, społeczne i gospodarcze powiatu

Powiat grajewski leży w zachodniej części województwa podlaskiego, od zachodu otoczony jest Wysoczyzną Kolneńską, zaś od wschodu Kotliną Augustowską. Powierzchnia powiatu to 967 km². W jego obrębie znajduje się 6 gmin: m. Grajewo, gm. Grajewo, Rajgród, Szczuczyn, Radziłów i Wąsosz. Krajobraz na północ od Grajewa jest urozmaicony jeziorami (Rajgrodzkie, Dręstwo, Toczyłowskie, Mierucie). Krajobraz terenów południowo - zachodnich jest bardziej jednolity. Obszary leżące na wschód od Grajewa stanowią teren pokryty sandrami i bagnami. Wyraźne obniżenia terenu stanowią tu szerokie doliny rzek Biebrzy, Jegrzni i Ełku. Okolice Grajewa podobnie jak całe województwo podlaskie stanowią teren nizinny.[149]

Powiat grajewski stanowi przedsionek Mazur i Pojezierza Mazurskiego. Posiada liczne atrakcje krajoznawcze (obszary prawnie chronione zajmują 18 887 ha), rzekę Ełk, Kanał Rudzki. Znajduje się tu Biebrzański Park Narodowy – największy w Polsce o powierzchni 59 223 ha – obejmuje on znaczną część Kotliny Biebrzańskiej. Lokuje się tu również 19 pomników przyrody. Wyjątkową atrakcję stanowią rezerwaty przyrody: Czerwone Bagno, Czapliniec - Bełda, Ławski Las I i II, zabytki sakralne w Wąsoszu, Szczuczynie czy Rajgrodzie. Ważnym obiektem przyrodniczym jest jezioro Brajmura (Grajwy) położone w granicach Grajewa - jest to praktycznie jedyny tego typu zbiornik w dolinie rzeki Ełk. We wschodniej i południowo-wschodniej części obszaru występują pokłady torfu, które zajmują obszar około 30 tys. ha. Występują tu lasy świerkowo-sosnowe, jak również naturalne bory świerkowe.

Powiat grajewski należy do terenów o dużych walorach wypoczynkowo-turystycznych - jednakże oferta noclegowa jest raczej uboga. Wskaźnik miejsc noclegowych liczony na 1000 ludności uplasował powiat w 2010 r. na 10 miejscu w województwie podlaskim (wyniósł 4,48). Wg danych GUS w 2010 r. zarejestrowano we wskazanym okresie ogółem 221 miejsc noclegowych, zaś 9 865 osób skorzystało z oferty noclegowej.[150]

[149] http://bip.starostwograjewo.pl/Strategia Rozwoju Powiatu Grajewskiego
[150] http://www.stat.gov.pl

Powiat grajewski zaszeregować należy do grupy jednostek administracyjnych o umiarkowanych zasobach demograficznych – liczy on 49,8 tys. mieszkańców (4,2% populacji województwa podlaskiego).[151] W pierwszej dekadzie obecnego stulecia zasoby ludzkie tej jednostki terytorialnej, podobnie jak w trzynastu innych, zmniejszyły się (depopulacja rzędu 3,6%, w całym województwie spadek o 1,9%).[152] Powiat grajewski jest obszarem o umiarkowanym zagęszczeniu ludności - 51,5 osób na km² plasują go na 5 miejscu na Podlasiu (wskaźnik wojewódzki 59,0 os./km²). W wymiarze struktury osadniczej subregion wyróżnia się zrównoważeniem zasobów ludności miejskiej i wiejskiej. W jednostkach zurbanizowanych zamieszkuje 55,6% osób (w województwie 60,1%), na wsi żyje zaś 44,4% mieszkańców tego ziemskiego powiatu. Liczba miejscowości wiejskich przypadająca na jedno miasto (60), podstawowy wskaźnik umiastowienia, przyjmuje wartość prawie o połowę niższą niż wynosi indykator wojewódzki (111)[153]. W 2010 roku przyrost naturalny w analizowanym powiecie zanotował status quo (-1 osoba; -0,0 promila populacji). Powiat grajewski dysponuje bardzo wysokim potencjałem emigracji ekonomicznej – ten stan wyrażają dwa wskaźniki: a. liczba emigrantów na 1000 mieszkańców (wartość 84,0 na tle 37,1 w województwie); b. odsetek gospodarstw objętych emigracją zarobkową (wartość 19%, na tle 21% w całym regionie)[154]. Oznacza to, iż skala zjawiska poszukiwania źródeł dochodów poza granicami kraju przez mieszkańców powiatu przyjmuje dynamiczniejsze oblicze niż w regionie. Wskaźnik obciążenia demograficznego (czyli liczby osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym) nie przekracza wartości średniej w skali województwa – wynosi 56,5 (woj. podlaskie 57,3). Odsetek zasobów ludzkich w wieku mobilnym (18-44 lata) w powiecie wynosi 40,2% (na Podlasiu 40,0%), co jest dobrą informacją w optyce rynku pracy – w powiecie rezerwy demograficzne cechujące się statystycznie wyższą skłonnością do zmiany miejsca zamieszkania, ze względu na zmianę miejsca pracy bądź podjęcie pracy w ogóle, są szerokie.

Powiat grajewski dostarcza 3,6% zasobów pracujących w województwie (w powiecie pracuje znajduje 5 608 kobiet, czyli 46,1% bazy osób posiadających zatrudnienie w tym

[151] Dane statystyczne przytoczone z Banku Danych Lokalnych GUS bądź obliczenia własne na podstawie danych BDL GUS – o ile nie wskazano inaczej dane na koniec 2010 roku.
[152] Analizowany okres zmiany zasobów demograficznych: 2000-2010.
[153] Na potrzeby obliczenia tego wskaźnika w powiecie białostockim do grona miast włączono Białystok, w powiecie łomżyńskim Łomżę, a w powiecie suwalskim Suwałki.
[154] Dane za: *Profile emigracji zarobkowych mieszkańców województwa podlaskiego*, red. I.Kukulak-Dolata, Ł.Arendt, Białystok-Warszawa 2009, IPiPS w Warszawie, s. 140

subregionie). Dyslokacja zatrudnienia w ujęciu klasycznej triady sektorów pracy (rolnictwo – przemysł i budownictwo – usługi) przedstawia się następująco: 47% – 21% – 32% (w województwie wynosi 38% – 20% - 42%). Świadczy to o umiarkowanej nadreprezentacji osób – na tle i tak rolniczego regionu - utrzymujących się z pracy w rolnictwie. Stopa bezrobocia rejestrowanego na koniec grudnia 2011 roku w tej jednostce statystycznej NUTS 4[155] była najwyższa w całym województwie – wynosiła aż 23,0%, a co szczególnie niepokojące zwiększyła się w przeciągu trzech lat aż o 8.2 pkt procentowego (najwyższy przyrost w regionie) .[156]

Wykres 8. Zmiany stopy bezrobocia w powiecie grajewskim na tle województwa w 2011

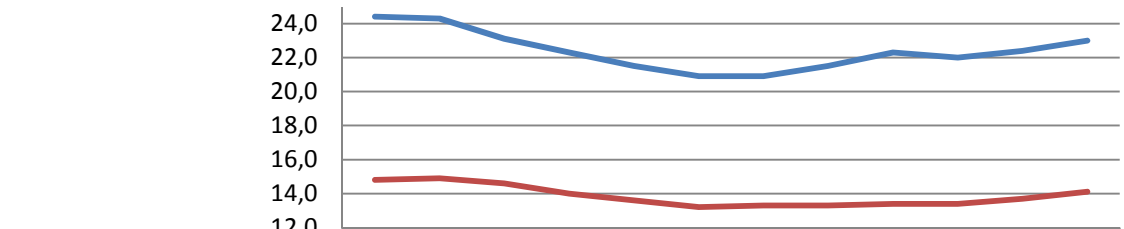

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Powiat grajewski	24,4	24,3	23,1	22,3	21,5	20,9	20,9	21,5	22,3	22	22,4	23
Województwo podlaskie	14,8	14,9	14,6	14,0	13,6	13,2	13,3	13,3	13,4	13,4	13,7	14,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie statystyki rynku pracy Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej (dane od stycznia do sierpnia 2011 po korekcie GUS wynikającej z ustalenia ostatecznej liczby pracujących poza rolnictwem indywidualnym na podstawie badań prowadzonych poprzez przedsiębiorstwa oraz z uwzględnienia wyników Powszechnego Spisu Rolnego 2010 dotyczących liczby pracujących w rolnictwie indywidualnym)

Powiat grajewski współtworzy strefę podlaskiego pasma skrajnie wysokiego bezrobocia, obszaru od Kolna po Sejny, w dużej części przylegającego do województwa warmińsko-mazurskiego. W 2011 roku w analizowanym powiecie jedynie w ciągu czterech letnich miesięcy stopa bezrobocia lekko spadła poniżej 22%. Co niekorzystne odsetek długotrwale bezrobotnych (62,1%) był jednym z najwyższych w województwie (poziom podlaski: 55,4%), pozytywnym akcentem był natomiast procent dysponujących prawem do zasiłku (15,2% - najwyższy odsetek w województwie).[157] Zwracając uwagę na status

[155] NUTS 5 – gminy, NUTS 4 – powiaty, NUTS 3 – podregiony, NUTS 2 – województwa, NUTS 1 - państwo
[156] Dane o stopie bezrobocia na grudzień 2011 roku przytaczane za miesięcznym informatorem Wojewódzkiego Urzędu Pracy „Podlaski rynek pracy", oprac. Wydział Badań i Analiz WUP, Białystok, grudzień 2011, www.up.podlasie.pl/uploads/upload/w_badan_i_analiz/podlaski_rynek_pracy/rynek_pracy_XII2011.pdf
[157] Tamże

edukacyjny (wykształcenie) osób zarejestrowanych jako bezrobotne w tym powiecie należy odnotować niski odsetek bezrobotnych z wyższym wykształceniem (7,4% - w regionie 12,3%).[158]

Powiat grajewski ma zdecydowanie rolniczy charakter. Potencjał gospodarczy ustępuje miejsca turystycznemu, co w świetle trudności z jego wykorzystaniem, wpływa niekorzystnie na gospodarcze oblicze regionu. Na terenie powiatu działa 2959 podmiotów gospodarczych. Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności w 2010 roku wynosiła 601. Ilość podmiotów nowozarejestrowanych, przypadających na jednego mieszkańca w tym samym okresie wyniosła 68[159]. Gospodarczy wizerunek powiatu najsilniej kojarzony jest z przemysłem mleczarskim za sprawą Spółdzielni Mleczarskiej Mlekpol. Jest to główny pracodawca w regionie (zarazem jest to druga największa po SM Mlekovita firma na Podlasiu). W 2010 r. potentat w branży mleczarskiej osiągnął przychody netto na poziomie 2,5 mld zł.[160] Obok Mlekpolu widocznym zakładem jest producent materiałów dla przemysłu meblarskiego Pfleiderer Grajewo S.A. Oprócz wymienionych na terenie powiatu funkcjonuje kilkadziesiąt firm i przedsiębiorstw budowlanych, transportowych oraz przetwórstwa spożywczego[161]. Wśród nich wyróżniają się: przedsiębiorstwa Bomar Marek Wojciechowski i Wspólnicy Sp. J., które zajmuje 48 miejsce w rankingu Największych Firm Podlasia z przychodami ze sprzedaży 79,4 mln zł; Zakład Przemysłu Mięsnego Europa Zielińscy Sp. J. – 139 pozycja na liście największych firm z wynikiem z przychodów netto za 2010 r. 23,3 mln zł. Walory turystyczne i wypoczynkowe sprawiają, że powiat grajewski w znacznej części opiera swoją gospodarkę o turystykę. Na terenie powiatu zlokalizowanych jest kilkanaście ośrodków wypoczynkowych: Ośrodek Wypoczynkowy „Rybitwa", „Łabędź", „Wodociągi", „Kormoran", „Śniadecja" Ośrodek Wypoczynkowy WOPR, „Relax", Ośrodek Wypoczynkowy „TPD", Ośrodek „Łoś", Ośrodek Szkoleniowo –Wypoczynkowy BGŻ S.A. „Knieja", Ośrodek Szkoleniowo –Wypoczynkowy „Energetyk". Ponadto na terenie powiatu działa 35 gospodarstw agroturystycznych (gmina Rajgród - 30, gmina Grajewo - 2, gmina Radziłów – 3).

[158] Bank Danych Lokalnych GUS na koniec 2010 roku.
[159] Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych , www.stat.gov.pl/bdl
[160] Dane według rankingu Największe Firmy Podlasia, Kurier Poranny z dnia 29.12.2012
[161] Strategia rozwoju powiatu grajewskiego. Załącznik nr 1 do Uchwały NR XXXIV/213/01 Rady Powiatu Grajewskiego z dnia 28 grudnia 2001.

Kondycja finansowa powiatu grajewskiego na tle powiatów ziemskich województwa podlaskiego rysuje się umiarkowanie dobrze. Dochody budżetu powiatu w 2010 r. osiągnęły wartość 45,9 mln zł, co dało szóste miejsce w województwie. Udział własny w dochodach budżetu stanowił 23%. Dochody na jednego mieszkańca powiatu w 2010 r. wyniosły 931 zł - 3 miejsce w woj. podlaskim. Dochody własne w tej liczbie ukształtowały się na poziomie 216 zł. Podatek dochodowy od osób fizycznych przekroczył 3,5 mln zł stanowiąc 33% dochodów własnych budżetu powiatu. Podatek od osób prawnych wyniósł 114346 zł. Powiatowi grajewskiemu w 2009 r. udało się uzyskać środki z budżetu Unii Europejskiej w wysokości 629,6 tys. zł, co gwarantowało jedenastą pozycję wśród powiatów ziemskich województwa podlaskiego[162].

Poziom zarobków w powiecie grajewskim, co wydaje się paradoksem w kontekście dużych rezerw pracy (tak wysokiego bezrobocia), jest jednym z najwyższych w regionie.[163] Na koniec 2010 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto wyniosło 3176 zł (4 miejsce na Podlasiu). Na tle płacy krajowej wynagrodzenia w analizowanej jednostce w ostatnich pięciu latach praktycznie się nie zmieniły (2005 rok: 93,0% płacy krajowej; 2010 rok: 92,4% płacy krajowej). Liczba nowych budynków mieszkalnych (budownictwa indywidualnego i zbiorowego) - świadcząca o witalności społeczno-ekonomicznej danego obszaru – przyjęła w 2010 roku wartość 1,8 na 1 tys. mieszkańców i była jedną z niższych w całym województwie (nominalnie oddano do użytkowania jedynie 87 mieszkań – 2% wszystkich w regionie). Potencjał generowania nowych miejsc pracy przez lokalne przedsiębiorstwa uzależniony jest m.in. od ponoszonych nakładów inwestycyjnych, środków umożliwiających kształtowanie przewagi konkurencyjnej firm. W analizowanym powiecie w latach 2008-2010 przedsiębiorstwa zatrudniające co najmniej 10 pracowników przeznaczały średniorocznie równowartość 1054 zł na 1 mieszkańca powiatu na inwestycje (dopiero 13 lokata w województwie).

[162] Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych , www.stat.gov.pl/bdl

[163] Średnie zarobki w powiecie grajewskim są windowane przez pensje kadry zatrudnionej w dwóch największych zakładach działających w Grajewie (Pfleiderer oraz Spółdzielnia Mleczarska Mlekpol). Wynagrodzenia np. dwóch prezesów tych firm (łącznie ok. 1,6 mln złotych w 2011 roku) zawyżają tą miarę o 11 zł – obliczenia własne.

Tabela 82. Pozycja powiatu grajewskiego na tle pozostałych podlaskich powiatów (na płaszczyźnie potencjału przedsiębiorczości, sytuacji makrogospodarczej, zasobów demograficznych oraz atrakcyjności przyrodniczo-turystycznej)[164]

Rank. syntet.	Podmioty rejestru REGON na 10 tys. mieszk.	Rank. cząstk.	Podmioty nowo-zarejestrowane na 10 tys. ludności (średnia z lat 2008-2010)	Rank. cząstk.	Odsetek mikro-przedsiębiorstw w grupie podmiotów gospod. (w %)	Rank. cząstk.	POWIAT grajewski	
13	601	10	57	9	94,8	14		
Rank. syntet.	Dochody gmin powiatu na 1 mieszk. w zł (średnia z lat 2009-2010)	Rank. cząstk.	Stopa bezrobocia - grudzień 2011 (w %)	Rank. cząstk.	Przeciętne wynagrodzenie brutto w zł (2010)	Rank. cząstk.	Nakłady inwestycyjne na 1 mieszk. w zł. (śr. z lat 2008-2010)	Rank. cząstk.
15	2545	15	23,0	17	3176	3	1054	13
Rank. syntet.	Zmiana wielkości zasobów ludzkich w l. 2000-2010 (w %)	Rank. cząstk.	Potencjał zagranicznej emigracji ekonomicznej	Rank. cząstk.	Wskaźnik obciążenia demograficznego	Rank. cząstk.	Odsetek ludności w wieku mobilnym	Rank. cząstk.
5	-3,6	9	bardzo wysoki	3	56,5	4	40,2	5
Rank. syntet.	Udział obszarów chronionych w powierzchni powiatu (w %)	Rank. cząstk.	Pomniki przyrody (2010)	Rank. cząstk.	Liczba korzystających z noclegów (2010)	Rank. cząstk.	Wskaźnik miejsc noclegowych na 1000 ludności	Rank. cząstk.
13	19,5	12	19	13	9865	11	4,5	12

Źródło: opracowanie własne. Tabele prezentujące dane cząstkowe nt. wszystkich 17 powiatach znajdują się w aneksie do raportu.

Oblicze społeczno-gospodarcze powiatu grajewskiego w świetle piętnastu wskaźników cząstkowych pogrupowanych w cztery kategorie rankingu podlaskich powiatów, przedstawia się pesymistycznie. Bardzo niską notę powiat grajewski otrzymuje w kategorii „sytuacja makrogospodarcza" – ze względu na najwyższą w województwie stopę bezrobocia oraz niewielkie dochody gmin powiatu na 1 mieszkańca (dopiero 15 miejsce). Na tle

[164]Kategoria „**potencjał przedsiębiorczości**" (kolor fioletowy) jest wypadkową 3 wskaźników: liczba podmiotów rejestru REGON na 10 tys. ludności powiatu; liczba nowozarejestrowanych podmiotów gospodarczych; udział mikroprzedsiębiorstw w powiatowej strukturze przedsiębiorstw), kategorię „**sytuacja makrogospodarcza**" (kolor niebieski) tworzą 4 wskaźniki: dochody gmin powiatu na 1 mieszkańca, stopa bezrobocia z grudnia, przeciętne wynagrodzenie brutto, nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca, kategoria „**zasoby demograficzne**" (kolor bordowy) została utworzona na bazie 4 wskaźników: wskaźnik obciążenia demograficznego; odsetek ludności w wieku mobilnym; zmiana wielkości populacji powiatu w ostatniej dekadzie, potencjał zagranicznej emigracji ekonomicznej, kategoria „**atrakcyjność przyrodniczo-turystyczna**" (kolor zielony) stanowi zaś konsekwencję 4 wskaźników: udział obszarów chronionych w powierzchni powiatu, liczba pomników przyrody, wskaźnik miejsc noclegowych na 1000 mieszkańców, liczba osób korzystających z noclegu w powiecie

ubogiego potencjału przedsiębiorczości oraz niewielkiej atrakcyjności przyrodniczo-turystycznej pozytywnie odznacza się jedynie warstwa zasobów demograficznych analizowanego powiatu. Piąte miejsce na wskazanym polu stanowi efekt (doraźnie) korzystnego, wysokiego wskaźnika potencjału zagranicznej emigracji ekonomicznej oraz znaczącego udziału ludności w wieku mobilnym.

2.6.2. Podaż pracy w powiecie grajewskim

W poniższych tabelach podaży pracy został ukazany, po pierwsze, skład bezrobotnych w powiecie w ujęciu dziesięciu grup wielkich zawodowych (w tym na tle województwa), po drugie, zaprezentowano 20 zawodów i specjalności, których dysponenci na koniec zeszłego roku posiadali największą trudność w podjęciu pracy w analizowanej jednostce.

Tabela 83. Struktura bezrobotnych w ujęciu grup wielkich zawodów w powiecie grajewskim na tle struktury województwa podlaskiego

kod	Nazwa grupy wielkiej	liczba bezrobotnych w powiecie	odsetek bezrobotnych w powiecie	odsetek bezrobotnych w województwie
1	Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	5	0,1%	0,3%
2	Specjaliści	316	7,5%	9,9%
3	Technicy i inny średni personel	732	17,4%	13,9%
4	Pracownicy biurowi	91	2,2%	3,1%
5	Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	472	11,2%	12,4%
6	Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	126	3,0%	2,2%
7	Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	1002	23,8%	21,8%
8	Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	102	2,4%	4,8%
9	Pracownicy przy pracach prostych	141	3,3%	7,0%
10	Siły zbrojne	2	0,0%	0,0%
	Bez zawodu	1221	29,0%	24,4%
	Ogółem	**4210**	100,0%	100,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP w Białymstoku

Najliczniej reprezentowaną grupą wielką zawodów w powiecie grajewskim są **robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy**[165], prawie co czwarta osoba (23,8%) ujęta na koniec 2011 roku w rejestrze bezrobotnych legitymuje się jednym z zawodów sklasyfikowanym kodem rozpoczynającym się cyfrą 7. Trudna sytuacja na lokalnym rynku pracy obejmuje również **techników i inny średni personel**, których udział w zbiorze bezrobotnych powiatu przekraczał 17%. Na tle regionu podlaskiego w strukturze osób bez pracy w powiecie grajewskim pozytywnie wyróżnia się kategoria **pracownicy przy pracach prostych** (ponad dwukrotnie niższy odsetek niż w województwie). Pozytywnie odznacza się również rynkowa kondycja **operatorów i monterów maszyn i urządzeń** (2,4% bezrobotnych, dwukrotnie mniej niż w województwie).

Tabela 84. Zawody i specjalności reprezentowane najliczniej w grupie bezrobotnych powiatu grajewskim (stan na 31.12.2011)

Lp	Zawód/ specjalność osoby bezrobotnej	liczba bezrobotnych	odsetek bezrobotnych
1	Sprzedawca	171	4,1%
2	Ślusarz	135	3,2%
3	Technik ekonomista	134	3,2%
4	Technik rolnik	128	3,0%
5	Piekarz	92	2,2%
6	Robotnik gospodarczy	82	1,9%
7	Murarz	80	1,9%
8	Technik żywienia i gospodarstwa domowego	80	1,9%
9	Krawiec	76	1,8%
10	Technik mechanik	71	1,7%
11	Mechanik samochodów osobowych	63	1,5%
12	Robotnik budowlany	48	1,1%
13	Mechanik pojazdów samochodowych	45	1,1%
14	Kucharz	43	1,0%
15	Kucharz małej gastronomii	42	1,0%
16	Tokarz w metalu	37	0,9%
17	Rolnik upraw polowych	33	0,8%
18	Fryzjer	33	0,8%
19	Technik informatyk	30	0,7%
20	Pedagog	29	0,7%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP w Białymstoku

[165] W nomenklaturze Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej grupa ta obejmuje „zawody wymagające wiedzy, umiejętności i doświadczenia niezbędnych do uzyskiwania i obróbki surowców, wytwarzania i naprawy towarów oraz budowy, konserwacji i naprawy dróg, konstrukcji i maszyn. Główne zadania wymagają znajomości i zrozumienia charakteru pracy, stosowanych materiałów, maszyn i wytwarzanych produktów.” Zob. *Klasyfikacja zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy*, oprac. E.Strojna, J.Piotrowicz, E.Żywiec-Dąbrowska, Warszawa 2010, s. 13

Zestawiając rozkład wielkości poszczególnych zawodów i specjalności osób bezrobotnych w powiecie grajewskim z rozkładem województwa podlaskiego ujawnia się grupa **zawodów nadreprezentowanych** w powiecie. Kategoria ta obejmuje zawody wyraźnie częściej występujące w analizowanym powiecie w stosunku do stanu wojewódzkiego: są to zawody i specjalności nieobecne w pierwszej dwudziestce najliczniejszych zawodów i specjalności wśród bezrobotnych województwa podlaskiego. W powiecie grajewskim do grona zawodów nadreprezentowanych wliczają się:

- *technik żywienia i gospodarstwa domowego*
- *kucharz małej gastronomii*
- *tokarz w metalu*

Absolwenci kształcenia zawodowego (zasadnicze szkoły zawodowe, technika, technika uzupełniające, szkoły policealne), kształcenia ukierunkowanego na przygotowanie do wykonywania jednego z 92 zawodów dostępnych w wojewódzkim systemie szkolnych (w krajowym systemie można kształcić w 200 zawodach)[166], stanowią znaczący strumień podaży pracy na szczeblu lokalnym. W 2011 roku w powiecie grajewskim kształcenie zawodowe ukończyło 231 osób, co odnosząc do lokalnej głębokości rynku pracy (12,2 tys. pracujących w przedsiębiorstwach powyżej 9 osób, włącznie z pracującymi w rolnictwie) stanowi 1,9 % tego dominującego segmentu zatrudnienia (w skali województwa współczynnik ten wyniósł 2,7%). Struktura zawodowa absolwentów:

[166] Najnowsza klasyfikacja zawodów szkolnictwa zawodowego obejmuje 200 zawodów, w ramach których wyodrębniono 251 kwalifikacji. W klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego ujęto: 23 zawody (po 3 kwalifikacje na zawód), 72 zawody (po 2 kwalifikacje na zawód), 98 zawodów (1 kwalifikacja na zawód), 7 zawodów szkolnictwa artystycznego, dla których nie wyodrębnia się kwalifikacji. Zob. *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 23 grudnia 2011 w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego*, www.men.gov.pl/images/stories/Rozporzadzenia

Tabela 85. Potencjalna podaż pracy w powiecie grajewskim – absolwenci kształcenia zawodowego w roku 2011 oraz prognozowana liczba absolwentów w latach 2012-2014

		Absolwenci 2011	Absolwenci 2012	Absolwenci 2013	Absolwenci 2014[167]
1	351203_Technik informatyk	37	45	62	39
2	322002_Technik żywienia i gospod. domowego	33	49	49	86
3	314207_Technik rolnik	33	33	37	16
4	311512_Technik mechanizacji rolnictwa	23	25	21	22
5	311504_Technik mechanik	22	25	35	36
6	325905_Opiekunka dziecięca	18	0	18	0
7	331403_Technik ekonomista	17	0	0	34
8	333107_Technik logistyk	16	0	28	0
9	343403_Technik organizacji usług gastronom.	13	20	0	0
10	541415_Technik ochrony fizycznej osób i mienia	10	23	15	0
11	723103_Mechanik pojazdów samochodowych	5	9	3	9
12	721301_Blacharz	2	1	0	0
13	732301_Introligator	1	1	5	1
14	512001_Kucharz	1	0	2	1
15	311204_Technik budownictwa	0	23	16	11
16	422402_Technik hotelarstwa	0	16	19	10
17	522305_Technik handlowiec	0	13	14	14
18	325509_Technik bezpieczeństwa i higieny pracy	0	13	0	0
19	613003_Rolnik	0	10	9	4
20	514101_Fryzjer	0	7	11	6
21	722204_Ślusarz	0	4	2	0
22	751105_Rzeźnikwędliniarz	0	4	0	0
23	741201_Elektromechanik	0	3	2	1
24	741103_Elektryk	0	1	0	0
25	751204_Piekarz	0	1	0	0
26	314203_Technik hodowca koni	0	0	18	10
27	512002_Kucharz małej gastronomii	0	0	12	14
28	522301_Sprzedawca	0	0	6	2
29	751201_Cukiernik	0	0	1	5
	Razem	**231**	**326**	**385**	**321**

Źródło: badania własne (CAWI)

W minionym roku mury ponadgimnazjalnych szkół zawodowych w powiecie grajewskim opuściło 231 absolwentów. Jedną trzecią potencjalnej (edukacyjnej) podaży pracy na rynku lokalnym generowali nowo uprawnieni do wykonywania zawodu reprezentanci trzech specjalności: *technicy informatycy, technicy żywienia i gospodarstwa domowego, technicy rolnicy*. Prospektywnie stały strumień podaży utrzymywać się będzie w najbliższych latach m.in. w przypadku *techników mechaników*.

[167] Kategorię „absolwenci 2014" tworzą uczniowie klas drugich techników oraz klas pierwszych zasadniczych szkół zawodowych (poziomu klas w roku szkolnym 2011/2012) – jest to więc jedynie część przyszłej potencjalnej podaży pracy –zasilona zostanie ona uczniami, którzy rozpoczną edukację w szkołach policealnych we wrześniu 2012 roku.

2.6.3. Popyt na pracę w 2011 roku

W ciągu ostatniego roku do publicznych i niepublicznych instytucji pośrednictwa pracy w powiecie grajewskim napłynęło 1473 ofert pracy, co stanowiło 2,6% wszystkich ofert w województwie. W stosunku do roku poprzedniego, co pozytywne, należy odnotować wzrost liczby ofert pracy (więcej o 72 oferty). Zdecydowana większość ogłoszeń kierowana była przez powiatowy urząd pracy (80%), co ósme przez lokalne internetowe serwisy ogłoszeniowe (12,6%), pozostałe kanały okazały się mieć marginalne znaczenie. Biorąc pod uwagę rozkład kwartalny ofert pracy widoczne jest, iż największa ich ilość przypadła na I i II kwartał (aż 922 ofert; 63% rocznego popytu na pracę).

Tabela 86. Rozkład ofert pracy zidentyfikowanych w powiecie grajewskim według instytucji rekrutującej (zestawienie lat 2011 i 2010 oraz kwartałów 2011)

	Miejsce Pracy		Ilość ofert pracy w kwartałach							
	Powiat grajewski		I kw. 2011		II kw. 2011		III kw. 2011		IV kw. 2011	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Źródło Ofert Prac										
Powiatowe Urzędy Pracy	1179	80,0	480	**86,0+**	312	83,9	170	**63,0-**	217	79,5
Lokalne internetowe serwisy ogłoszeniowe	185	12,6	43	**7,7-**	31	**8,3-**	80	**29,6+**	31	11,4
Ogólnokrajowe internetowe serwisy pośrednictwa pracy	45	3,1	6	**1,1-**	11	3,0	9	3,3	19	**7,0+**
Prasa regionalna i lokalna	39	2,6	17	3,0	12	3,2	6	2,2	4	1,5
Ochotnicze Hufce Pracy	20	1,4	11	2,0	2	0,5	5	1,9	2	0,7
Biura Karier	5	0,3	1	0,2	4	1,1	-	-	-	-
Próba	1473	100	558	100	372	100	270	100	273	100

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

Zestawiając ze sobą lata 2010 i 2011 pod względem typu instytucji rekrutującej obserwowane są zauważalne różnice. Publiczne służby zatrudnienia generowały zdecydowaną większość ofert pracy, jednak mniej niż przed rokiem (94,3%). Pozytywnym symptomem jest lekki wzrost liczby ofert pracy ze źródeł prywatnych.

Tabela 87. Rozkład ofert pracy zidentyfikowanych w powiecie grajewskim według grup wielkich zawodów (zestawienie lat 2011 i 2010 oraz kwartałów 2011)

	Powiat Grajewski				Ilość ofert pracy w kwartałach							
	2011		2010		I kw. 2011		II kw. 2011		III kw. 2011		IV kw. 2011	
kod i nazwa grupy wielkiej	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
5_Pracownicy usług i sprzedawcy	468	31,8	435	31,0	245	**43,9+**	76	**20,4-**	71	26,3	76	27,8
3_Technicy i inny średni personel	179	**12,2-**	269	**19,2+**	75	13,4	47	12,6	31	11,5	26	9,5
4_Pracownicy biurowi	163	**11,1-**	200	**14,3+**	60	10,8	44	11,8	20	7,4	39	14,3
7_Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	233	**15,8+**	130	**9,3-**	64	**11,5-**	63	16,9	50	18,5	56	20,5
9_Pracownicy przy pracach prostych	173	11,7	159	11,3	49	**8,8-**	63	**16,9+**	39	14,4	22	8,1
2_Specjaliści	111	7,5	118	8,4	32	5,7	27	7,3	23	8,5	29	10,6
8_Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	108	**7,3+**	67	**4,8-**	19	**3,4-**	39	10,5	28	10,4	22	8,1
1_Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	25	1,7	11	0,8	10	1,8	8	2,2	4	1,5	3	1,1
6_Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	12	0,8	12	0,9	3	0,5	5	1,3	4	1,5	-	--
0_Siły zbrojne	1	0,1	-	-	1	0,2	-	-	-	-	-	-
PRÓBA	1473	100	1401	100	558	100	372	100	270	100	273	100

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

Biorąc pod uwagę oferty pracy ze względu na specyfikę zawodową poszukiwanych kandydatów do pracy w ujęciu grup wielkich zawodów i porównując je rok do roku, widocznych jest kilka, istotnych statystycznie, różnic. Znacznie więcej ogłoszeń w 2011 skierowanych było do grupy 7 – **robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy** (15,8% wszystkich), nominalnie ponad o 100 ofert więcej niż przed rokiem. Największy regres liczby ofert pracy odnotowano w grupie 3 – **technicy i inny średni personel** (179 ofert w 2011 roku na tle aż 269 w 2010 roku). Przegląd danych w ujęciu kwartalnym informuje o grupach wielkich zawodów ofertowanych cyklicznie (**technicy i inny średni personel**). Najczęściej poszukiwanymi w ramach grupy 5 pracownikami byli: *robotnik gospodarczy* (55,8%), *sprzedawca* (15,8%) oraz *sprzedawca w stacji paliw* (3,4%). W ramach grupy 3 najwięcej ogłoszeń kierowano do: *przedstawicieli handlowych* (13,4%), *agentów ubezpieczeniowych* (12,8%) oraz *opiekunek dziecięcych* (9,5%).

Badając źródła pochodzenia ofert w kontekście grup wielkich zawodów, odnotować należy interesujące prawidłowości. Powiatowy Urząd Pracy w Grajewie miał praktycznie wyłączność na prezentowanie ofert najliczniej pożądanej grupy 5 (**pracownicy usług i sprzedawcy**), 411 ze 468 ofert było upublicznionych przez tą instytucję. Podobne tendencje widoczne są w przypadku innych grup.

Tabela 88. Zestawienie źródeł ofert pracy zidentyfikowanych w powiecie grajewskim wg grup wielkich zawodów (zestawienie lat 2011 i 2010 oraz kwartałów 2011)

	Miejsce Pracy		Źródło Ofert Prac											
	Powiat grajewski		Powiatowe Urzędy Pracy		Ochotnicze Hufce Pracy		Prasa regionalna i lokalna		Ogólnokrajowe internetowe serwisy pośrednictwa pracy		Lokalne internetowe serwisy ogłoszeniowe		Biura Karier	
kod grupy wielkiej, zgodnie Klasyfikacją Zawodów i Specjalności 2010	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
5_Pracownicy usług i sprzedawcy	468	31,8	411	**34,9+**	7	35,0	2	**5,1-**	9	20,0	39	**21,1-**	-	--
7_Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	233	15,8	181	15,4	2	10,0	1	**2,6-**	-	--	49	**26,5+**	-	--
3_Technicy i inny średni personel	179	12,2	114	**9,7-**	1	5,0	17	**43,6+**	16	**35,6+**	31	16,8	-	--
9_Pracownicy przy pracach prostych	173	11,7	146	12,4	6	30,0	4	10,3	-	--	17	9,2	-	--
4_Pracownicy biurowi	163	11,1	156	**13,2+**	1	5,0	2	5,1	-	--	4	**2,2-**	-	--
2_Specjaliści	111	7,5	74	**6,3-**	2	10,0	1	2,6	16	**35,6+**	17	9,2	1	20,0
8_Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	108	7,3	82	7,0	1	5,0	3	7,7	1	2,2	20	10,8	1	20,0
1_Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	25	1,7	6	**0,5-**	-	--	8	**20,5+**	3	6,7	5	2,7	3	60,0
6_Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	12	0,8	9	0,8	-	--	1	2,6	-	--	2	1,1	-	--
0_Siły zbrojne	1	0,1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	0,5	-	-
PRÓBA	1473	100	1179	100	20	100	39	100	45	100	185	100	5	100

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

W powiecie grajewskim blisko co piąte ogłoszenie (17,7%) skierowane było wyłącznie do przedstawicieli jednego zawodu – *robotnika gospodarczego* i to niemal wyłącznie w I kwartale roku. Na drugim miejscu pod względem liczby złożonych ofert znalazł się *sprzedawca*, choć ilość ogłoszeń stanowiła już jedynie 5% ogółu. Nie jest to pozytywny obraz popytu w powiecie grajewskim, gdzie zapotrzebowanie pracodawców skupione jest wyłącznie na jednym zawodzie.

Tabela 89. Rozkład 20 zawodów najbardziej poszukiwanych w powiecie grajewskim w ujęciu rocznym i kwartalnym[168]

	Powiat Grajewski		Ilość ofert pracy w kwartałach							
	2011		I kw. 2011		II kw. 2011		III kw. 2011		IV kw. 2011	
Kod i nazwa zawodu	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
515303_Robotnik gospodarczy	261	17,7	202	36,2	11	3,0	18	6,7	30	11,0
522301_Sprzedawca S	74	5,0	9	1,6	30	8,1	20	7,4	15	5,5
411004_Technik prac biurowych S	53	3,6	13	2,3	18	4,8	7	2,6	15	5,5
712204_Posadzkarz S	51	3,5	0	0,0	11	3,0	11	4,1	29	10,6
931301_Robotnik budowlany	40	2,7	5	0,9	18	4,8	15	5,6	2	0,7
411090_Pozostali pracownicy obsługi biurowej	36	2,4	14	2,5	7	1,9	7	2,6	8	2,9
833203_Kierowca samochodu ciężarowego	32	2,2	4	0,7	16	4,3	8	3,0	4	1,5
911207_Sprzątaczka biurowa	26	1,8	13	2,3	4	1,1	4	1,5	5	1,8
332203_Przedstawiciel handlowy	24	1,6	10	1,8	2	0,5	3	1,1	9	3,3
332101_Agent ubezpieczeniowy	23	1,6	3	0,5	6	1,6	8	3,0	6	2,2
325905_Opiekunka dziecięca S	17	1,2	9	1,6	5	1,3	3	1,1	0	0,0
432103_Magazynier	16	1,1	4	0,7	5	1,3	4	1,5	3	1,1
941201_Pomoc kuchenna	16	1,1	2	0,4	6	1,6	4	1,5	4	1,5
524502_Sprzedawca w stacji paliw	16	1,1	0	0,0	1	0,3	0	0,0	15	5,5
411003_Pracownik kancelaryjny	14	1,0	11	2,0	3	0,8	0	0,0	0	0,0
512001_Kucharz S	13	0,9	3	0,5	5	1,3	4	1,5	1	0,4
931205_Robotnik drogowy	13	0,9	1	0,2	12	3,2	0	0,0	0	0,0
751105_Rzeźnik - wędliniarz S	13	0,9	2	0,4	3	0,8	0	0,0	8	2,9
514101_Fryzjer S	12	0,8	5	0,9	4	1,1	1	0,4	2	0,7
712501_Monter / składacz okien	11	0,7	7	1,3	1	0,3	3	1,1	0	0,0
Ogółem	761	52	317	57	168	45	120	44	156	57

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

[168] Nie istniała możliwość dokonania zestawienia z rokiem 2010, ponieważ baza danych z poprzedniej edycji badania nie zawierała zmiennej z kodami zawodów.

Tabela 90. Rozkład 5 najczęściej poszukiwanych zawodów w rozbiciu na kwartały

Zawód	I kwartał		Zawód	II kwartał	
	N	%		N	%
515303_Robotnik gospodarczy	202	36,2%	522301_Sprzedawca S	30	8,1%
411090_Pozostali pracownicy obsługi biurowej	14	2,5%	411004_Technik prac biurowych S	18	4,8%
411004_Technik prac biurowych S	13	2,3%	931301_Robotnik budowlany	18	4,8%
911207_Sprzątaczka biurowa	13	2,3%	833203_Kierowca samochodu ciężarowego	16	4,3%
411003_Pracownik kancelaryjny	11	2,0%	931205_Robotnik drogowy	12	3,2%

Zawód	III kwartał		Zawód	IV kwartał	
	N	%		N	%
522301_Sprzedawca S	20	7,4%	515303_Robotnik gospodarczy	30	11,0%
515303_Robotnik gospodarczy	18	6,7%	712204_Posadzkarz S	29	10,6%
931301_Robotnik budowlany	15	5,6%	522301_Sprzedawca S	15	5,5%
712204_Posadzkarz S	11	4,1%	411004_Technik prac biurowych S	15	5,5%
833203_Kierowca samochodu ciężarowego	8	3,0%	524502_Sprzedawca w stacji paliw	15	5,5%

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

Obserwując ilościowe zapotrzebowanie na poszczególne zawody w ujęciu kwartalnym zarysowują się pewne tendencje, dzięki którym można uchwycić sezonowość (bądź jej brak). W powiecie grajewskim, wśród najbardziej poszukiwanych zawodów w kwartale pierwszym i czwartym występuje *robotnik gospodarczy*, a w II półroczu uaktywnił się relatywnie wysokim strumień popytu na *posadzkarzy*.

W czteroczęściowym zestawieniu (poniżej) zaprezentowano zawody sezonowe, tzn. takie, na które w dowolnym kwartale 2011 roku pojawił się popyt przewyższający 40% rocznego wolumenu ofert pracy w danym zawodzie. W skali powiatu do skrajnie sezonowych zawodów (w przypadku których co najmniej 70% wszystkich ofert pojawiło się w jednym kwartale roku) zaliczają się m.in.: *robotnik drogowy* (92% w II kwartale) oraz *pracownik kancelaryjny* (79% w I kwartale). W analizowanej jednostce w sezonie letnim (lipiec-wrzesień) do grona profesji sezonowych należy zakwalifikować *spawacza metodą MAG*. W ostatniej ćwierci roku, okresie w którym generalnie notowany jest niższy popyt na pracę, zawodem sezonowym był m.in. *sprzedawca w stacji paliw*.

Tabela 91. Zawody charakteryzujące się największą sezonowością popytu w ujęciu kwartalnym.

	Liczba ofert w 2011 r.	Liczba ofert w I kwartale	% ofert 2011 w kwartale
515303_Robotnik gospodarczy	261	202	77%
411003_Pracownik kancelaryjny	14	11	79%
522305_Technik handlowiec S	7	7	100%
712901_Monter płyt kartonowo - gipsowych	5	5	100%
343301_Bibliotekarz s	5	5	100%
713102_Malarz budowlany	7	6	86%
911207_Sprzątaczka biurowa	26	13	50%
752309_Tartacznik	4	4	100%
712501_Monter / składacz okien	11	7	64%
325905_Opiekunka dziecięca S	17	9	53%
421403_Windykator	3	3	100%
235914_Wychowawca w placówkach oświatowych, wychowawczych i opiekuńczych	3	3	100%
352106_Kinooperator	3	3	100%
524902_Doradca klienta	5	4	80%
723103_Mechanik pojazdów samochodowych S	11	6	55%
332203_Przedstawiciel handlowy	24	10	42%

	Liczba ofert w 2011 r.	Liczba ofert w II kwartale	% ofert 2011 w kwartale
931205_Robotnik drogowy	13	12	92%
816029_Operator urządzeń przetwórstwa owocowo-warzywnego	10	10	100%
522301_Sprzedawca S	74	30	41%
962201_Pracownik prac dorywczych	8	7	88%
833203_Kierowca samochodu ciężarowego	32	16	50%
931301_Robotnik budowlany	40	18	45%
214202_Inżynier budownictwa – budownictwo ogólne	3	3	100%
523002_Kasjer handlowy	3	3	100%
722204_Ślusarz S	4	3	75%
712604_Monter instalacji i urządzeń sanitarnych S	2	2	100%
522304_Sprzedawca w branży spożywczej	4	3	75%
522303_Sprzedawca w branży przemysłowej	2	2	100%
932913_Sortowacz	2	2	100%
816026_Operator urządzeń przetwórstwa drobiu	2	2	100%
752290_Pozostali stolarze meblowi i pokrewni	2	2	100%
241102_Specjalista do spraw kontrolingu	2	2	100%

	Liczba ofert w 2011 r.	Liczba ofert w III kwartale	% ofert 2011 w kwartale
721204_Spawacz metodą MAG	7	6	86%
524302_Konsultant / agent sprzedaży bezpośredniej	8	6	75%
531202_Asystent nauczyciela przedszkola	4	4	100%
741101_Elektromonter instalacji elektrycznych	7	5	71%
833201_Kierowca autocysterny	3	3	100%
712301_Monter ociepleń budynków	5	4	80%
214102_Inżynier organizacji i planowania produkcji	4	3	75%
834101_Kierowca ciągnika rolniczego	2	2	100%
932910_Pomocnik piekarza	2	2	100%
634002_Zbieracz owoców, ziół i innych roślin	2	2	100%
234102_Nauczyciel historii i społeczeństwa w szkole podstawowej	2	2	100%
512002_Kucharz małej gastronomii S	7	4	57%
214404_Inżynier mechanik – maszyny i urządzenia przemysłowe	7	4	57%
513101_Kelner S	8	4	50%
612101_Dojarz	3	2	67%
531103_Opiekunka dzieci w drodze do szkoły	3	2	67%

	Liczba ofert w 2011 r.	Liczba ofert w IV kwartale	% ofert 2011 w kwartale
524502_Sprzedawca w stacji paliw	16	15	94%
712204_Posadzkarz S	51	29	57%
751105_Rzeźnik - wędliniarz S	13	8	62%
818205_Palacz kotłów centralnego ogrzewania wodnych rusztowych	3	3	100%
432302_Dyspozytor transportu samochodowego	3	3	100%
712303_Tynkarz	2	2	100%
243303_Przedstawiciel medyczny	4	3	75%
531190_Pozostali opiekunowie dziecięcy	4	3	75%
421103_Kasjer bankowy	4	3	75%
235290_Pozostali nauczyciele szkół specjalnych	2	2	100%
834105_Operator maszyn leśnych S	2	2	100%
243305_Specjalista do spraw sprzedaży	5	3	60%
832203_Kierowca samochodu osobowego	5	3	60%
921401_Pomocniczy robotnik przy konserwacji terenów zieleni	8	4	50%
711601_Brukarz	3	2	67%
833202_Kierowca ciągnika siodłowego	3	2	67%

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

2.6.4. Kwalifikacje i kompetencje poszukiwane na powiatowym rynku pracy

Tabela 92. Rozkład kwalifikacji i kompetencji poszukiwanych w powiecie grajewskim (zestawienie grup wielkich zawodów)

Miejsce Pracy	Kod grupy wielkiej[169]																			
Powiat grajewski	1		2		3		4		5		6		7		8		9			
N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Kompetencje i umiejętności																				
Doświadczenie Zawodowe	944	90	11	55	62	79	129	89	102	93	326	94	9	100	154	96	48	73	101	89
Kwalifikacje formalne (wykształcenie)	115	11	8	40	33	42	34	23	7	6	18	5	-	-	7	4	5	8	3	3
Porozumiewanie się w językach obcych	113	11	3	15	18	23	14	10	1	1	24	7	2	22	31	19	11	17	9	8
Cechy Osobowe	84	8	8	40	14	18	22	15	3	3	21	6	-	-	10	6	-	-	6	5
Kursy\ Uprawnienia	71	7	1	5	11	14	11	8	3	3	7	2	-	-	13	8	23	35	1	1
Inne	64	6	2	10	3	4	23	16	-	-	20	6	-	-	8	5	4	6	4	4
Kompetencje informatyczne	48	5	9	45	14	18	12	8	5	5	8	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Kompetencje społeczne i obywatelskie	47	4	5	25	13	17	14	10	1	1	12	3	-	-	2	1	-	-	-	-
Wiek	31	3	-	-	3	4	10	7	1	1	10	3	-	-	1	1	1	2	4	4
Inicjatywność i przedsiębiorczość	27	3	2	10	8	10	11	8	-	-	5	1	-	-	-	-	-	-	1	1
Kompetencje\umiejętność uczenia się	14	1	-	-	-	-	11	8	-	-	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Kompetencje matematyczno-techniczne	7	1	1	5	2	3	1	1	-	-	2	1	-	-	1	1	-	-	-	-
Porozumiewanie się w języku ojczystym	2	0	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Świadomość i ekspresja kulturalna	2	0	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
RAZEM	1051	100	20	100	78	100	145	100	110	100	346	100	9	100	161	100	66	100	113	100

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

Najczęściej pożądaną przez pracodawców cechą w powiecie grajewskim było doświadczenie zawodowe kandydatów, aż 90,2% ofert poddających się transmutacji w obszarze kompetencji zawierało to kryterium.[170] Istotnym czynnikiem zwiększającym szansę na znalezienie zatrudnienia były kwalifikacje formalne (wykształcenie), stanowiące integralną część co dziewiątego (11,3%) ogłoszenia.

[169] Cyfry oznaczają następujące grupy zawodów: 1- Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy; 2 - Specjaliści; 3- Technicy i inny średni personel; 4 - Pracownicy biurowi; 5 - Pracownicy usług i sprzedawcy; 6 – Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy; 7 - Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy; 8 - Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń; 9 - Pracownicy przy pracach prostych; 0 – Siły zbrojne.

[170] W analizie kompetencji uwzględniono wyłącznie oferty pracy zawierające informacje odnośnie poszukiwanych kompetencji i kwalifikacji.

Najszerszą, sprecyzowaną gamę oczekiwanych kompetencji, pracodawcy powiatu grajewskiego prezentowali wobec **specjalistów**. W prawie co drugim ogłoszeniu ukierunkowanym na nabór reprezentanta tej wielkiej grupy zawodów pojawił się wymóg dysponowania wykształceniem formalnym, w co czwartym wymóg porozumiewania się językami obcymi. Od **przedstawicieli władz publicznych, wyższych urzędników i kierowników** lokalni pracodawcy oczekiwali w znaczącym stopniu kompetencji informatycznych i wykazania się szczególnymi cechami osobowymi.

2.6.5. Szansa na znalezienie pracy w kształconych zawodach

Tabela 93. Zestawienie popytu (oferty pracy) i podaży (bezrobotni i absolwenci) w powiecie grajewskim w 2011 roku w grupie kształconych zawodów

Lp		Absolwenci w 2011 roku	Bezrobotni 30.06.2011	Bezrobotni 31.12.2011	Różnica	Podaż (absolwenci + bezrobotni na koniec roku)	Popyt (oferty pracy w 2011 roku)	Szansa na znalezienie pracy w zawodzie[171]
1	351203 Technik informatyk	37	25	30	5	67	5	7%
2	314207 Technik rolnik	33	101	128	27	161	0	?
3	322002 Technik żywienia i gospodarstwa domowego	33	62	80	18	113	0	0%
4	311512 Technik mechanizacji rolnictwa	23	7	9	2	32	0	0%
5	311504 Technik mechanik	22	64	71	7	93	2	2%
6	325905 Opiekunka dziecięca	18	11	13	2	31	17	55%
7	331403 Technik ekonomista	17	113	134	21	151	1	1%
8	333107 Technik logistyk	16	0	7	7	23	0	0%
9	343403 Technik organizacji usług gastronomicznych	13	26	26	0	39	1	3%
10	541415 Technik ochrony fizycznej osób i mienia	10	0	0	0	10	0	0%
11	723103 Mechanik pojazdów samochodowych	5	36	45	9	50	11	22%
12	721301 Blacharz	2	1	0	-1	2	0	0%
13	512001 Kucharz	1	41	43	2	44	13	30%
14	732301 Introligator	1	0	2	2	3	0	0%
	RAZEM	231	487	588	101	819	50	

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy, analiza bazy bezrobotnych, badanie CAWI

Badając szanse absolwentów szkół ponadgimnazjalnych w 2011 na znalezienie pracy w zawodzie dokonano zestawienia popytu (ilości ogłoszeń) oraz podaży (liczba absolwentów oraz liczba zarejestrowanych bezrobotnych). Porównano także liczbę bezrobotnych na koniec

[171] Szansa na znalezienie pracy to iloraz popytu i podaży - wskaźnik wyraża procentowe prawdopodobieństwo podjęcia pracy w zawodzie na rynku ofert dostępnych publicznie (objętych monitoringiem przez WUP w Białymstoku) w 2011 roku.

I (stan na 30.06.2011) i II półrocza (stan na 31.12.2011), aby zweryfikować czy w końcu okresu sprawozdawczego przybyło bezrobotnych względem pierwszej połowy roku. W sytuacji znaczącego przyrostu liczby osób zarejestrowanych jako bezrobotne w II półroczu możemy mieć do czynienia z zasilaniem szeregu osób bezrobotnych przez absolwentów, którzy znaleźli się na rynku pracy z końcem czerwca.

Wśród kształconych zawodów w powiecie grajewskim, największy wzrost bezrobocia odnotowano w przypadku *technika ekonomisty* oraz *technika rolnika*. Nie zmieniła się zaś liczba bezrobotnych *techników organizacji usług gastronomicznych*. Rozpatrując natomiast szanse na znalezienie przez absolwentów pracy w zawodzie, największe perspektywy uzyskania angażu mieli: *opiekunka dziecięca* i *mechanik pojazdów samochodowych*. W przypadku *technika rolnika*, trudno jest w pełni ocenić jak duże jest niedopasowanie popytu do podaży, gdyż osoby te w przeważającej mierze podejmują pracę w rodzinnych gospodarstwach rolnych.

2.6.6. Zestawienie zawodów deficytowych, zrównoważonych i nadwyżkowych

Uwzględniając trzy przyjęte w analizie parametry: liczbę bezrobotnych, liczbę absolwentów oraz liczbę ofert pracy skonstruowano syntetyczny wskaźnik sytuacji danego zawodu na rynku pracy.[172]

Tabela 94. Zestawienie zawodów deficytowych, zrównoważonych i nadwyżkowych w powiecie grajewskim

	Zawód	Liczba ogłoszeń w 2011	Podaż pracy 2011	Wartość wskaźnika
TOP 10 DEFICYTOWYCH ZAWODÓW	515303_Robotnik gospodarczy	261	82	0,44
	712204_Posadzkarz S	51	6	0,11
	411090_Pozostali pracownicy obsługi biurowej	36	0	0,09
	411004_Technik prac biurowych S	53	21	0,08
	332101_Agent ubezpieczeniowy	23	0	0,06
	332203_Przedstawiciel handlowy	24	1	0,06
	524502_Sprzedawca w stacji paliw	16	0	0,04
	941201_Pomoc kuchenna	16	3	0,03
	833203_Kierowca samochodu ciężarowego	32	21	0,03
	712501_Monter / składacz okien	11	0	0,03
TOP 10 ZRÓWNOWAŻONYCH	931301_Robotnik budowlany	40	48	0,02
	142004_Kierownik supermarketu	5	0	0,02
	233025_Nauczyciel wychowania fizycznego	0	5	-0,02
	234113_Nauczyciel nauczania początkowego	0	5	0,01
	243305_Specjalista do spraw sprzedaży	5	0	-0,01
	251903_Tester oprogramowania komputerowego	0	5	-0,01
	264302_Filolog – filologia obcojęzyczna	0	5	0,01
	311922_Technik technologii drewna S	0	5	-0,01
	431102_Fakturzystka	5	0	-0,01
	524902_Doradca klienta	5	0	-0,01
TOP 10 NADWYŻKOWYCH	314207_Technik rolnik S	0	161	-0,39
	331403_Technik ekonomista S	1	151	-0,37
	722204_Ślusarz S	4	135	-0,32
	322002_Technik żywienia i gospodarstwa domowego S	0	113	-0,28

[172]Opis konstrukcji wskaźnika zawarty jest w podrozdziale dotyczącym województwa podlaskiego

	522301_Sprzedawca S	74	171	-0,24
	751204_Piekarz S	0	92	-0,22
	311504_Technik mechanik S	2	93	-0,22
	753105_Krawiec S	1	76	-0,18
	711202_Murarz S	8	80	-0,18
	351203_Technik informatyk S	5	67	-0,15

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy, analiza bazy bezrobotnych, badanie CAWI

W powiecie grajewskim najbardziej deficytowym zawodem są: *robotnik gospodarczy*, *posadzkarz*. Najbardziej nadreprezentowanymi zawodami w powiecie są *technik rolnik*, *technik ekonomista*, *ślusarz* oraz *technik żywienia i gospodarstwa domowego* (we wszystkich tych zawodach - z wyłączeniem *ślusarza* - pojawili się w 2011 na rynku pracy absolwenci, co więcej na koniec okresu sprawozdawczego 31.12.2011 liczba bezrobotnych w tych zawodach wzrosła). Wśród zawodów zrównoważonych największy popyt, ale także sporą podaż prezentuje zawód *robotnika budowlanego*.

2.6.7. Przewidywane zmiany na rynku pracy powiatu grajewskiego w perspektywie krótkookresowej – analiza przypadków krytycznych

W opracowaniu Podlaska Mapa Zawodów i Kwalifikacji 2010 zdiagnozowano 5 przypadków krytycznych **Przypadek A.** Trudności firmy Pfleiderer Grajewo S.A. **Przypadek B**. Stworzenie działu konfekcjonowania sera w ramach rozbudowy Spółdzielni Mleczarskiej „Mlekpol" w Grajewie. **Przypadek C.** Nowe inwestycje sieci handlowych na terenie miasta Grajewie. **Przypadek D.** Rozszerzenie Suwalskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej (SSSE) Podstrefy Grajewo. **Przypadek E.** Stworzenie inkubatora przedsiębiorczości na terenie miasta w Grajewie. W bieżącej diagnozie zdefiniowano 5 zjawisk mogących mieć bezpośredni wpływ na rynek pracy w skali powiatu grajewskiego.

Przypadek 1. Nowa polityka fiskalna władz ukierunkowana na rozwój przedsiębiorczości. Rada Miasta Grajewa przyjęła uchwałę w sprawie zwolnienia od podatku od nieruchomości dla przedsiębiorców realizujących nowe inwestycje na terenie Miasta Grajewo w ramach pomocy de minimis. Oznacza to, że zwalnia się od podatku od

nieruchomości na okres nie dłuższy niż do 31 grudnia 2013 r. budynki lub ich części, jak również budowle lub ich części wybudowane zgodnie z przepisami ustawy *Prawo budowlane*, związane z prowadzeniem działalności gospodarczej, będące własnością przedsiębiorcy, których budowa została zakończona albo rozpoczęto ich użytkowanie przed ich ostatecznym wykończeniem, po wejściu w życie uchwały. Postawa samorządu prezentowana w tym działaniu stwarza korzystny klimat dla rozwoju gospodarczego w regionie. Ulgi inwestycyjne dają legitymację do prognozowania utworzenia nowych miejsc pracy.

Przypadek 2. Efektywne wykorzystanie zewnętrznych źródeł finansowania w celu modernizacji powiatu. Zdolność efektywnego pozyskiwania funduszy rozwojowych, w tym unijnych, istotnie wpływa na polepszenie sposobu funkcjonowania konkretnych terenów. Kluczowe z tego punktu widzenia są duże inwestycje modernizujące aktualną infrastrukturę mającą wpływ na gospodarcze oblicze powiatu. W tym obszarze należy przywołać przypadek Przedsiębiorstwa Energetyki Cieplnej Sp. z o.o. w Grajewie, które otrzymało ponad 16 milionów dotacji ze środków Unii Europejskiej z Funduszu Spójności w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2007-2013.

Przypadek 3. Nowe inwestycje szansą na zatrudnienie. Inwestycje na terenie powiatu generują nowe miejsca pracy. Pozytywnym przykładem działań tego typu było zakończenie budowy składowiska odpadów w Koszarówce BIOM Sp. z o.o. Projekt współfinansowany jest przez Unię Europejską ze środków Funduszu Spójności w ramach Programu Infrastruktura i Środowisko. Inwestycja obejmuje powstanie zakładu składającego się m.in. z hali sortowni odpadów, kompostowni odpadów biodegradowalnych, magazynu na odpady, kwater składowych odpadów (balastu), budynku administracyjnego i socjalno-sanitarnego wraz z infrastrukturą towarzyszącą.

Przypadek 4. Wzrost pozycji konkurencyjnej lokalnych pracodawców. Sukcesy lokalnych firm prognozować mogą potrzebę tworzenie kolejnych miejsc pracy. Klasycznym przykładem na terenie powiatu pozostaje firma Mlekpol, która sfinalizowała kolejną inwestycję - nową halę do dzielenia i porcjowania sera. Zgodnie z prognozami rozwój lidera w sektorze mleczarskim przyczyni się do zatrudnienia 50 nowych członków załogi.

Przypadek 5. Stabilizacja kondycji kluczowych z punktu widzenia powiatu firm. Zła kondycja firm - liderów zatrudnienia powoduje realne zagrożenie wzrostu lokalnych

wskaźników bezrobocia. Niepokojące sygnały ze strony kluczowej z tego punktu widzenia firmy Pfleiderer Grajewo S.A. uległy złagodzeniu. Firma planuje nawet nowe inwestycje na poziomie 20 mln złotych. Zgodnie z deklaracjami władz firmy działania nie gwarantują utworzenie nowych miejsc pracy, ale zabezpieczają przed ewentualnymi zwolnieniami.

Spośród pięciu wskazanych przypadków krytycznych w ramach PMZiK 2010 dwa z nich znajdują silną korelację z przypadkami zdiagnozowanymi w ramach PMZiK 2011. Aktualny pozostaje wpływ kondycji przedsiębiorstw zlokalizowanych na terenie powiatu. Przypadek A - PMZiK 2010 silnie oddziałuje na powiatowy rynek pracy w bieżącym zestawieniu (przypadek 5 PMZiK 2011). W powiatach na terenie, których mamy do czynienia z działalnością dużych przedsiębiorstw o znaczącym potencjale zatrudnienia istnieje z natury rzeczy bardzo silna zależność. Kondycja tych właśnie firm decyduje o kondycji rynku pracy.

Weryfikacja ekspercka zdiagnozowanych przypadków krytycznych (badanie CAWI) wskazuje na ich istotny wpływ na powiatowy rynek pracy. Za najistotniejszy (największy procentowy udział oceny – wysoki wpływ) uznano kondycję dwóch firm Mlekpol oraz Pfleiderer Grajewo S.A. Stosunkowo wysoki wpływ na powiatowy rynek pracy w opinii ekspertów znalazła także decyzja władz lokalnych w zakresie polityki fiskalnej. Specjaliści za istotny uznali ukłon samorządu w stronę nowych inwestycji na terenie gminy Grajewo, ukłon wyrażający się w okresowym zwolnieniu przedsiębiorców z podatku od nieruchomości.

Tabela 95. Ekspercka ocena wpływu zdiagnozowanych przypadków krytycznych PMZiK 2011 na rynek pracy powiatu grajewskiego

	PRZYPADKI KRTYCZNE	*Istotny wpływ na rynek pracy	**Nieistotny wpływ na rynek pracy	brak oceny
1	Przyjęcie przez Radę Miasta Grajewa uchwały w sprawie zwolnienia od podatku od nieruchomości dla przedsiębiorców realizujących nowe inwestycje na terenie Miasta Grajewo	70,0%	20%	10,0%
2	Uzyskanie przez Przedsiębiorstwo Energetyki Cieplnej w Grajewie 16 milionów dotacji ze środków UE w ramach Programu Infrastruktura i Środowisko 2007-2013.	50,0%	30,0%	20,0%
3	Zakończenie budowy składowiska odpadów w Koszarówce	50%	40,0%	10,0%
4	Finalizacja inwestycji firmy Mlekpol - nowa hala do dzielenia i porcjowania sera	80%	10,0%	10,0%
5	Rozbudowa zakładów firmy Pfleiderer Grajewo S.A.	80%	10,0%	10,0%

Źródło: opracowanie własne, * suma odpowiedzi eksperckich „wysoki wpływ” oraz „umiarkowany wpływ”; ** suma odpowiedzi eksperckich „niski wpływ” oraz „brak wpływu”

2.6.8. Weryfikacja scenariuszy rozwoju powiatu z 2010 roku

W raporcie „Podlaska Mapa Zawodów i Kwalifikacji. Analiza rozkładu oraz charakteru popytu na zawody i kwalifikacje w województwie podlaskim w ujęciu lokalnym" przygotowanym przez Centrum Doradztwa Strategicznego (Białystok 2010) zaprezentowane zostały alternatywne scenariusze rozwoju powiatu grajewskiego. Zgodnie z założeniem opracowano je w kontekście sytuacji na powiatowym rynku pracy w krótkoterminowej (trzyletniej) perspektywie. W trakcie realizacji badania przez WSFiZ w Białymstoku, na półmetku „zapadalności" prognozy (I kwartał 2012), scenariusze zostały poddane ocenie eksperckiej w kontekście zakresu trafności sformułowanych w nich przypuszczeń cząstkowych. Jedenastu ekspertów z analizowanego powiatu, reprezentujących: powiatowy urząd pracy (6), starostwo powiatowe (4) oraz urząd miasta (1) zweryfikowało trafność prognoz alternatywnych scenariuszy – wyniki lustracji ukazuje poniższa tabela.

Tabela 96. Weryfikacja trafności scenariuszy rozwoju powiatu grajewskiego

	Prognoza cząstkowa	Trafna*	Nietrafna **
Scen. **pesymistyczny**	pogorszenie kondycji firmy Pfleiderer Grajewo S.A w efekcie planów IKEA związane z produkcją płyt meblowych w Orli	40,0%	50,0%
	trudna sytuacja Pfleiderera w związku z inwestycją w Rosji - na dokończenie której spółka może być zmuszona poszukiwać alternatywnych sposobów finansowania	50,0%	20,0%
	brak widocznych działań związanych z rozszerzeniem Suwalskiej SSE w podstrefie Grajewo	40,0%	10,0%
Scen. **optymistyczny**	powstanie kilkudziesięciu nowych miejsc pracy w efekcie rozwoju SM „Mlekpol"	70,0%	20,0%
	stabilna sytuacja zatrudnieniowa utrzymuje się w firmie Pfleiderer Grajewo S.A.	60,0%	10,0%
	kilkadziesiąt nowych miejsc pracy w nowych sieciach handlowych (takich jak Kaufland, TESCO, Biedronka)	60,0%	10,0%
	rozszerzenie istniejącej na terenie powiatu podstrefy Suw. SSE	30,0%	20,0%

Źródło: opracowanie własne; * kategoria obejmuje sumę wskazań przypisanych prognozie „całkowicie trafna" oraz „częściowo trafna"; ** kategoria obejmuje sumę wskazań „zdecydowanie nietrafna" oraz „raczej nietrafna"; pominięto odpowiedzi „nie wiem", „nie możliwe do weryfikacji w lutym 2012 roku" (stąd suma odpowiedzi nie zawsze wynosi 100%)

Zdaniem specjalistów lokalnego rynku pracy potwierdzają się w wyraźnie większym stopniu prognozy cząstkowe scenariusza optymistycznego. Najwięksi pracodawcy subregionu, Mlekpol oraz Pfleiderer, utrzymują bądź zwiększają zatrudnienie, równolegle pojawiające się w przestrzeni powiatu sieci handlowe gwarantują nowe miejsca pracy. Negatywnym symptomem w najbliższym czasie może być reorientacja polityki finansowej Pfleiderera (a potencjalnie reorganizacja zatrudnienia) w związku z rosnącym zadłużeniem firmy.

2.6.9. Scenariusz rozwoju p. grajewskiego w perspektywie krótkookresowej

Powiat grajewski cechujący się najtrudniejszą w województwie sytuacją na rynku pracy posiada utrudnione możliwości zdynamizowania tempa rozwoju. Niewykorzystywanie czwartej części zasobów ludzkich skłonnych do podjęcia pracy przekłada się silnie na niższy poziom wzrostu gospodarczego. Postępujące wyludnianie się powiatu (spadek populacji o 2 tys. w ciągu dekady 2000-2010) w krótkim okresie działa łagodząco na lokalny rynek zatrudnienia, w dłuższym skazuje powiat na niższe tempo rozwoju. Odwrócenie trendu wyjazdów zagranicznych czy zmiana postaw migranckich jest dziełem trudnym i długofalowym, w najbliższej perspektywie nierealnym w obliczu bieżących uwarunkowań rynku pracy.

Fundamentalne znaczenie dla grajewskiego rynku pracy (i szerzej – rozwoju gospodarczego) ma kondycja lokalnych gigantów. Spółdzielnia Mleczarska Mlekpol dysponująca poza Grajewem jeszcze 11 zakładami i zatrudniająca 2300 osób, kooperująca z ponad 13 tys. producentami mleka, otworzyła nową halę (dzielenie i porcjowanie sera) gwarantując docelowo ponad 100 miejsc pracy.[173] Jej silna pozycja na rynku krajowym zapewnia stabilność zatrudnienia dla znaczących pokładów lokalnej podaży pracy. Plany giełdowego Pfleiderera na 2012 rok zakładają obniżenie wskaźnika zadłużenia przedsiębiorstwa oraz poprawę wyniku finansowego, w I półroczu ma zapaść kluczowa decyzja o rozpoczęciu uruchomienia nowego zakładu w Rosji (ok. 110 mln euro).[174]

[173] „Gazeta Współczesna" 28.09.2011
[174] www.parkiet.com/artykul/7,1200262

Ważnym wydarzeniem gospodarczym w powiecie będzie realizacja ośmiokilometrowej obwodnicy Szczuczyna (droga krajowa nr 61), która rozpocząć się powinna w drugiej połowie obecnego roku. Całość inwestycji – obejścia miasta po zachodniej stronie miejscowości - ma być ukończona do grudnia 2013 roku, a wartość przedsięwzięcia (łącznie z kosztami dokumentacji, wykupami gruntów, badaniami archeologicznymi, robotami budowlanymi i nadzorem) szacowana jest na ok. 20 mln złotych za każdy kilometr, co oznacza globalną wartość 167 mln złotych (w tym m.in. 33 mln zł z programu Rozwój Polski Wschodniej).[175]

W opinii ekspertów lokalnego rynku pracy największy potencjał generowania miejsc zatrudnienia w najbliższych 2-3 latach posiadają: przetwórstwo przemysłowe (50% wskazań) oraz rolnictwo (40%), najwyższe ryzyko wystąpienia redukcji etatów odnosi się do edukacji i nauki (80%) oraz administracji publicznej (50%).

Tabela 97. Czynniki rozwoju pow. grajewskiego w kontekście modelowania scenariuszy

Sfera	Czynnik	Trend	Rodzaj (+,-) oraz siła (1-5) wpływu [od -5 do +5]	Prawdopodobieństwo wystąpienia [0 – 1]	Scenariusz
Ekon.	Rozwój lokalnych gigantów - firmy Mlekpol oraz Pfleiderer	wzrostowy horyzontalny spadkowy	+ 5 + 2 - 5	0,4 0,8 0,6	Optymistyczny Prawdopodobny Pesymistyczny
Społ.	Depopulacja powiatu w wyniku utrzymywania się wysokiej fali zagranicznej emigracji zarobkowej	spadkowy horyzontalny horyzontalny	- 3 - 1 + 1	0,7 0,8 0,6	Optymistyczny Prawdopodobny Pesymistyczny
Ekon.	Postępująca redukcja liczby gospodarstw rolnych w związku ze zmianami strukturalnymi	spadkowy horyzontalny horyzontalny	+ 1 - 3 - 5	0,5 0,7 0,4	Optymistyczny Prawdopodobny Pesymistyczny
Ekon.	Inwestycje infrastrukturalne szansą lokalnych przedsiębiorców i miejscowych zasobów pracy	wzrostowy wzrostowy horyzontalny	+ 4 + 2 - 2	0,4 0,7 0,6	Optymistyczny Prawdopodobny Pesymistyczny

Źródło: opracowanie własne na podłożu teoretycznym metody scenariusza stanów otoczenia - zob. m.in. M.Romanowska, G.Gierszewska, *Analiza strategiczna przedsiębiorstwa*, PWE, Warszawa 2009

Przedstawione w tabeli czynniki w najbliższych trzech latach kształtować będą oblicze społeczno-gospodarcze powiatu grajewskiego. W zależności od trendu (tempa ich przebiegu), rodzaju wpływu na lokalną gospodarkę (wpływ pozytywny, neutralny, negatywny), siły tego

[175] *Program Budowy Dróg Krajowych na lata 2011 – 2015*, www.gddkia.gov.pl

wpływu oraz przyjmując różne warianty możliwości ich wystąpienia, przedstawiono trzy pasma scenariuszowe: optymistyczne, prawdopodobne oraz pesymistyczne.

2.6.10. Rekomendacje operacyjne na poziomie powiatu grajewskiego

powiat	Adresat rekomendacji		
	samorząd	**instytucje rynku pracy**	**instytucje edukacji**
grajewski	1. utrzymanie mechanizmów stymulujących rozwój inwestycji np. zwolnień podatkowych 2. ścisła współpraca z liderami zatrudnienia w powiecie celem dopasowania polityki władz do planów rozwojowych firm 3. modelowanie aktywności w obszarze Suwalskiej SSE w Grajewie 4. kooperacja z uczelniami wyższymi w celu modelowania rozwoju powiatu 5. weryfikacja dokumentów strategicznych w odniesieniu do polityki proinwestycyjnej 6. programowanie działań zwiększających elastyczność placówek edukacyjnych w powiecie w kontekście prognozowanego popytu na pracę 7. promocja idei przedsiębiorczości w środowisku lokalnym 8. animacja dialogu międzyśrodowiskowego	1. stałe informowanie samorządu o trendach zawodowego niedopasowania popytu i podaży pracy w kontekście reorientacji oferty edukacyjnej 2. cykliczne (np. półroczne) przekazywanie placówkom edukacyjnym raportów nt. popytu w przekroju zawodów 3. adoptowanie systemu wsparcia bezrobotnych do oczekiwań kompetencyjnych od strony popytowej (szkolenia/kursy) 4. modyfikacja kierunków i form aktywizacji zawodowej bezrobotnych określonych zawodów poprzez organizację szkoleń/kursów w zakresie umiejętności właściwych dla zawodu posadzkarz, pracownik gospodarczy, technik prac biurowych 5. ocena potencjału samodzielności ekonomiczno-organizacyjnej – działalność gospodarcza, spółdzielnie socjalne 6. wykorzystanie systemowych mechanizmów wspierających rynek pracy – Klub Integracji Społecznej, Centrum Integracji Społecznej 7. udział w dialogu międzyśrodowiskowym	1. weryfikacja zasadności kształcenie w zawodach nadwyżkowych na lokalnym rynku pracy tj. technik rolnik, technik ekonomista, ślusarz 2. adaptacja w programach kształcenia pożądanych przez lokalnych pracodawców umiejętności „uniwersalnych” (pozazawodowych) 3. upraktycznienie kształcenia i kooperacja z otoczeniem – alternatywa dla wymaganego doświadczenia 4. udział w dialogu międzyśrodowiskowym

2.7. Powiat hajnowski – analiza rynku pracy

2.7.1. Oblicze geograficzne, społeczne i gospodarcze powiatu

Powiat hajnowski położny jest w południowo - wschodniej części województwa podlaskiego, w dorzeczu rzeki Bug i Narew, na obszarze Zielonych Płuc Polski. Siedzibą władz powiatowych jest miasto Hajnówka. Powierzchnia powiatu wynosi 1624 km², zaś jednostka składa się z 9 gmin: Białowieża, Czeremcha, Czyże, Dubicze Cerkiewne, Hajnówka, Kleszczele, Narew i Narewka. Od Wschodu powiat hajnowski graniczy z Białorusią. W regionie brak jest naturalnych jezior, istnieją jedynie sztuczne zbiorniki wodne (Siemianówka na Narwi, Bachmaty na Orlance, Repczyce na Nurcu, Topiło na rzece Perebel, Leniewo na Łoknicy i stawy w Parku Pałacowym w Białowieży) oraz kilka rzek, z których najważniejsze to: Narew, Narewka, Leśna Prawa i Orlanka.[176]

Tereny o szczególnych walorach przyrodniczych zajmują powierzchnię 95 017 ha, co stanowi 58,5% powierzchni całego powiatu. Na Białowieski Park Narodowy przypada 10,5 tys. ha, zaś obszary chronionego krajobrazu obejmujące tereny o wysokich walorach środowiska przyrodniczego zajmują łączną powierzchnię 84,5 tys. ha. Na terenie powiatu hajnowskiego znajduje się 25 rezerwatów przyrody o łącznej powierzchni 12 340 ha.

Tereny leśne zajmują 50,6% powierzchni powiatu. Głównym kompleksem leśnym jest Puszcza Białowieska - najlepiej zachowany las niżowy Europy w strefie lasów liściastych i mieszanych. Leży ona na terytorium dwóch państw: Polski i Białorusi. Zajmuje łącznie 147 tys. ha, z czego po stronie polskiej znajduje się około 60 tys. ha. Jest ona pozostałością trzech puszcz: Białowieskiej, Świsłockiej i Ladzkiej. Białowieski Park Narodowy (BPN) jest jedynym w Europie obszarem leśnym, który zachował się do czasów współczesnych w stanie naturalnym. W skład BPN wchodzą: Ścisły Rezerwat Przyrody, Obręb Ochronny Hwoźna, Park Pałacowy, Muzeum Przyrodniczo - Leśne, Ośrodek Edukacji Przyrodniczej i Rezerwat Pokazowy Żubrów i Koników. Leśny Kompleks Promocyjny (LKP) położony jest w nadleśnictwach: Hajnówka, Białowieża, Browsk.

Na terenie powiatu hajnowskiego spotkać można pomniki przyrody i użytki ekologiczne. Do pomników przyrody zalicza się m.in.: okazałe zabytkowe drzewa i ich skupiska, parki, aleje, głazy narzutowe, ciekawe formy skalne, jaskinie, źródła, wywierzyska,

[176]http://bip.st.hajnowka.wrotapodlasia.plPlan Rozwoju Lokalnego 2007-2013 Powiatu Hajnowskiego

wodospady. Na terenie powiatu istnieje 1190 pomników przyrody. Spośród tej liczby 1 145 to pojedyncze drzewa, 35 pomników to grupy drzew, 9 pomników - pomniki nieożywione będące głazami narzutowymi. Znajdujące się na terenie powiatu użytki ekologiczne zajmują obszar 694 ha.

Środowisko naturalne powiatu hajnowskiego stanowi szczególną atrakcję dla turystów z kraju i zagranicy. Wskaźnik miejsc noclegowych liczony na 1000 ludności uplasował powiat w 2010 r. na wysokim 4 miejscu wśród innych powiatów w województwie podlaskim (wyniósł 22,35). Wg danych GUS w 2010 r. zarejestrowano ogółem 1030 miejsc noclegowych, zaś 40 045 osób skorzystało z oferty noclegowej.[177]

Powiat hajnowski należy do grupy jednostek administracyjnych o niewielkich zasobach demograficznych – liczy 46,0 tys. mieszkańców (3,9% populacji województwa podlaskiego).[178] W pierwszej dekadzie obecnego stulecia zasoby ludzkie tego powiatu zmniejszyły się katastroficznie - aż o 11,1% (niemal 6 tys. osób), w najwyższej skali w całym województwie (na Podlasiu wystąpiła depopulacja rzędu 1,9%).[179] Powiat hajnowski jest obszarem o bardzo niskim stopniu zagęszczenia ludności - 28,4 osób na km² (na poziomie połowy wskaźnika wojewódzkiego wynoszącego 59 os./km²), co plasuje go na 15 miejscu na Podlasiu. W wymiarze struktury osadniczej subregion ze stolicą w Hajnówce, obchodzącej w zeszłym roku sześćdziesięciolecie nadania praw miejskich, wyróżnia się równomiernym rozkładem ludności miejskiej i wiejskiej. W jednostkach zurbanizowanych zamieszkuje 50,0% populacji (w województwie 60,1%). Liczba miejscowości wiejskich przypadająca na jedno miasto (115), podstawowy wskaźnik umiastowienia, przyjmuje wartość bardzo zbliżoną do przeciętnej w województwie (111)[180]. W 2010 roku przyrost naturalny w analizowanym powiecie zanotował wysoce niekorzystną wartość ujemną (-352 osoby; -7,6 promila populacji; najniższy wynik w regionie). Ten naturalny ruch cyrkulacji demograficznej pogłębia od wielu lat skalę depopulacji obszaru, objętego dodatkowo ujemnym saldem migracji wewnętrznej[181]. Powiat hajnowski, z przyczyn społecznych i demograficznych,

[177] http://www.stat.gov.pl
[178] Dane statystyczne przytoczone z Banku Danych Lokalnych GUS bądź obliczenia własne na podstawie danych BDL GUS – o ile nie wskazano inaczej dane na koniec 2010 roku.
[179] Analizowany okres zmiany zasobów demograficznych: 2000-2010.
[180] Na potrzeby obliczenia tego wskaźnika w powiecie białostockim do grona miast włączono Białystok, w powiecie łomżyńskim Łomżę, a w powiecie suwalskim Suwałki.
[181] W latach 2004-2010 saldo migracji międzypowiatowych dla powiatu hajnowskiego było ujemne (-1471 osób), w ujęciu odsetkowym gorszą sytuację miał jedynie powiat kolneński.

dysponuje bardzo niskim poziomem potencjału emigracji ekonomicznej – ten stan wyrażają dwa indykatory: a. liczba emigrantów na 1000 mieszkańców (wartość 16,0, na tle 37,1 w województwie); b. odsetek gospodarstw objętych emigracją zarobkową (wartość 19%, na tle 21% w całym regionie)[182]. Skala zjawiska poszukiwania źródeł dochodów poza granicami kraju przez mieszkańców powiatu jest na najniższym poziomie w całym regionie. Wskaźnik obciążenia demograficznego (czyli liczby osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym) przyjmuje drugą z najwyższych wartości w skali województwa: 67,7 (woj. podlaskie 57,3), co jest szczególnie niekorzystnym zjawiskiem tak na polu gospodarczym, jak i społecznym. Dopełnieniem tego niepomyślnego charakteru powiatu jest wskaźnik zasobów produkcyjnych w wieku mobilnym (33,4%), wskaźnik o najmniejszej wielkości w województwie (na Podlasiu łączny odsetek kobiet i mężczyzn w wieku 18-44 lat wynosi 40,0%).

Powiat hajnowski dostarcza 4,0% zasobów pracujących w województwie (w powiecie pracuje 6070 kobiet, które stanowią 45,4% bazy osób posiadających zatrudnienie w tym subregionie – jest to drugi z najniższych odsetków w siedemnastu podlaskich powiatach). Dyslokacja zatrudnienia w ujęciu klasycznej triady sektorów pracy (rolnictwo – przemysł i budownictwo – usługi) przedstawia się następująco: 35% – 28% – 27% (w województwie zaś 38% – 20% - 42%). Odsetek osób zatrudnionych w przemyśle i budownictwie jest drugim co do wysokości w województwie (wyższy występuje w Suwałkach), zaś procent pracujących w rolnictwie jest najniższy ze wszystkich ziemskich powiatów Podlasia. Stopa bezrobocia rejestrowanego na koniec grudnia 2011 roku w tej jednostce statystycznej europejskiej nomenklatury NUTS 4[183] wynosiła 11,7% (piąty z najniższych poziomów w województwie). W stosunku do 2008 roku, najlepszego dotąd roku dla rynku pracy w ponad dwudziestoletniej historii kraju od wdrożenia transformacji systemu gospodarczego, stopa bezrobocia zwiększyła się o 3.5 pkt procentowego.[184]

Wykres 9. Zmiany stopy bezrobocia w powiecie hajnowskim na tle województwa w 2011

[182] Dane za: *Profile emigracji zarobkowych mieszkańców województwa podlaskiego*, red. I.Kukulak-Dolata, Ł.Arendt, Białystok-Warszawa 2009, IPiPS w Warszawie, s. 140
[183] NUTS 5 – gminy, NUTS 4 – powiaty, NUTS 3 – podregiony, NUTS 2 – województwa, NUTS 1 - państwo
[184] Dane o stopie bezrobocia na grudzień 2011 roku przytaczane za miesięcznym informatorem Wojewódzkiego Urzędu Pracy „Podlaski rynek pracy", oprac. Wydział Badań i Analiz WUP, Białystok, grudzień 2011, www.up.podlasie.pl/uploads/upload/w_badan_i_analiz/podlaski_rynek_pracy/rynek_pracy_XII2011.pdf

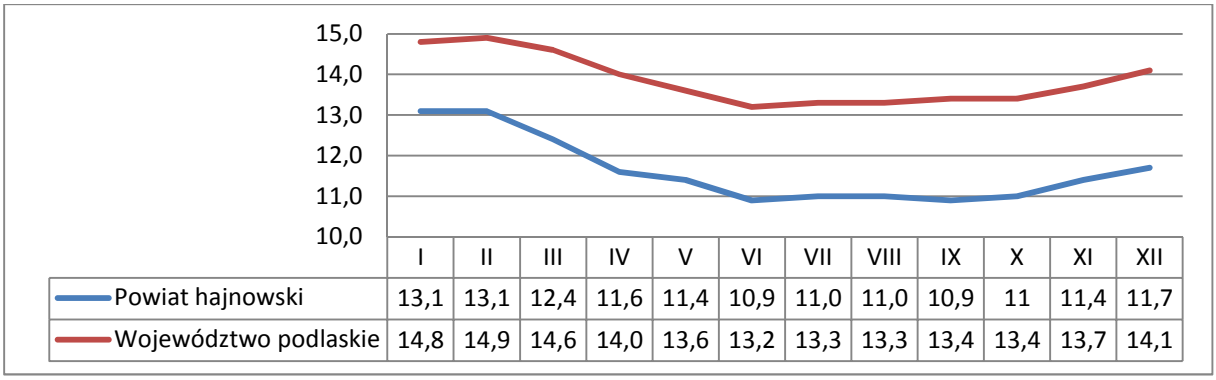

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Powiat hajnowski	13,1	13,1	12,4	11,6	11,4	10,9	11,0	11,0	10,9	11	11,4	11,7
Województwo podlaskie	14,8	14,9	14,6	14,0	13,6	13,2	13,3	13,3	13,4	13,4	13,7	14,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie statystyki rynku pracy Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej (dane od stycznia do sierpnia 2011 po korekcie GUS wynikającej z ustalenia ostatecznej liczby pracujących poza rolnictwem indywidualnym na podstawie badań prowadzonych poprzez przedsiębiorstwa oraz z uwzględnienia wyników Powszechnego Spisu Rolnego 2010 dotyczących liczby pracujących w rolnictwie indywidualnym)

Powiat hajnowski cechuje się relatywnie dobrą sytuacją na rynku pracy, w minionym roku stopa bezrobocia była o 2.0 – 3.0 pkt procentowe niższa niż w regionie. Co również pozytywne odsetek zarejestrowanych bez pracy dysponujących prawem do zasiłku był jednym z najwyższych w województwie (14,8%). Analizując doświadczenie zawodowe w grupie zarejestrowanych osób bez pracy zwraca uwagę znacząco wysoki odsetek osób posiadających co najmniej 10-letni staż pracy (30,0% wszystkich; trzecia lokata po m. Łomży i powiecie białostockim).[185]

Powiat hajnowski jest regionem rolniczo - przemysłowym. Ze względu na bezpośrednie sąsiedztwo Puszczy Białowieskiej część zakładów w bezpośredni sposób czerpie rozwój z uwarunkowań przyrodniczych. Na terenie powiatu działa 2954 podmiotów gospodarczych. Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności w 2010 roku wyniosła 644. Ilość podmiotów nowozarejestrowanych przypadających na jednego mieszkańca w tym samym okresie wyniosła 68[186]. Wiodącym przedsiębiorstwem powiatu jest firma Pronar z siedzibą w gminie Narew. Za jej sprawą prężnie rozwija się przemysł maszynowy. Firma znana jest jako jeden z większych krajowych i światowych producentów maszyn rolniczych. Na terenie powiatu dominują zakłady zajmujące się przetwarzaniem drewna. Powiat hajnowski dostarcza na rynek m.in. tarcicę, materiały podłogowe, meble węgiel drzewny, stolarkę budowlaną. Wśród liderów tej branży w powiecie należy wymienić

[185] Bank Danych Lokalnych GUS na koniec 2010 roku.
[186] Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych , www.stat.gov.pl/bdl

firmę Furnel S.A. oraz Parkiet Hajnówka[187]. Istotnym przedstawicielem branży przemysłowej jest zajmująca się produkcją tartaczną, a także produkcją podkładów i mostownic kolejowych z drewna oraz słupów teletechnicznych, energetycznych i chmielowych, Nasycalnia Podkładów w Czeremsze. W powiecie są doskonałe warunki do rozwoju rolnictwa ekologicznego. Powiat hajnowski może poszczycić się zdrowymi, bo pochodzącymi z najzdrowszego ekologicznie obszaru „Zielonych Płuc Polski", produktami mleczarskimi (Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska w Hajnówce), zielarskimi (RUNO sp. z o.o. w Hajnówce), mięsnymi i piekarskimi - Spółdzielnia Spożywców Społem w Hajnówce. Znane są również wyroby przemysłu ceramiki budowlanej (Przedsiębiorstwo Ceramiki Budowlanej w Starym Lewkowie).

Kondycja finansowa powiatu na tle pozostałych w województwie podlaskim jest stosunkowo dobra. Dochody budżetu powiatu w 2010 r. wyniosły 36,5 mln zł, co gwarantowało jedenaste miejsce wśród powiatów ziemskich w województwie podlaskim. Udział własny w dochodach budżetu stanowił 30%, co świadczy o względnie wysokiej samodzielności powiatu (wynik ten jest jednym z wyższych w województwie). Dochody w przeliczeniu na jednego mieszkańca powiatu w 2010 r. wyniosły 792 zł - 10 miejsce wśród powiatów ziemskich woj. podlaskiego. Dochody własne w tej liczbie ukształtowały się na poziomie 235 zł/1mieszk.. Podatek dochodowy od osób fizycznych wyniósł 4,35 mln zł (40% dochodów własnych budżetu powiatu). Podatek od osób prawnych wyniósł 128 tys. zł stanowiąc 1,6% dochodu. Powiatowi hajnowskiemu w 2009 r. udało się uzyskać środki z budżetu Unii Europejskiej w wysokości 574 tys. zł[188].

Poziom zarobków w powiecie hajnowskim jest na zbliżonym do średniego w regionie – na koniec 2010 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto wyniosło 2864 zł (7 miejsce na Podlasiu). Na tle płacy krajowej lokalne wynagrodzenia w ostatnich pięciu latach, co szczególnie pozytywne, w ujęciu odsetkowym odnotowały najwyższą aprecjację na Podlasiu (2005 rok: 74,8% płacy krajowej; 2010 rok: 83,4% płacy krajowej). Liczba nowych

[187] Lista najważniejszych przedsiębiorstw regionu sporządzona na podstawie rankingów przygotowanych przez portal Strefa Biznesu – Lokalny Portal Przedsiębiorców w współpracy z Gazetą Współczesną i Kurierem Porannym, w tym rankingi: „Superfirmy" URL: http://tinyurl.com/6w2drtf [dostęp: 18.02.2012 r.] i „Podlaska Złota Setka Przedsiębiorstw" URL: http://tinyurl.com/7teqpj4 [dostęp: 18.02.2012 r.]. Informacje o poszczególnych firmach pochodzą z ich stron internetowych, w tym: Pronar, ULR: http://www.pronar.pl/, Nasycalnie Podkładów, URL: http://www.nasycalniaczeremcha.com.pl/, PSS Społem w Hajnówce, URL: http://www.hajnowka.spolem.org.pl/, Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska w Hajnówce, URL: http://www.osmhajnowka.pl/, Parkiet Hajnówka, URL: http://www.parkiethajnowka.pl/

[188] Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych , www.stat.gov.pl/bdl

budynków mieszkalnych (budownictwa indywidualnego i zbiorowego) - świadcząca o witalności społeczno-ekonomicznej danego obszaru – przyjęła w 2010 roku niską wartość 1,3 na 1 tys. mieszkańców (15 miejsce spośród 17 powiatów). Potencjał generowania nowych miejsc pracy przez lokalne przedsiębiorstwa uzależniony jest m.in. od ponoszonych nakładów inwestycyjnych, środków umożliwiających kształtowanie przewagi konkurencyjnej firm. W analizowanym powiecie w latach 2008-2010 przedsiębiorstwa małe (z wyłączeniem mikro), średnie i duże przeznaczały średniorocznie równowartość 1316 zł na 1 mieszkańca powiatu na inwestycje, poniżej pułapu wojewódzkiego (1641 zł/ 1 mieszkańca).

Tabela 98. Pozycja powiatu hajnowskiego na tle pozostałych podlaskich powiatów (na płaszczyźnie potencjału przedsiębiorczości, sytuacji makrogospodarczej, zasobów demograficznych oraz atrakcyjności przyrodniczo-turystycznej)[189]

Rank. syntet.	Podmioty rejestru REGON na 10 tys. mieszk.	Rank. cząstk.	Podmioty nowo-zarejestrowane na 10 tys. ludności (średnia z lat 2008-2010)	Rank. cząstk.	Odsetek mikro-przedsiębiorstw w grupie podmiotów gospod. (w %)	Rank. cząstk.	POWIAT hajnowski	
9	644	7	58	7	94,3	15		
Rank. syntet.	Dochody gmin powiatu na 1 mieszk. w zł (średnia z lat 2009-2010)	Rank. cząstk.	Stopa bezrobocia - grudzień 2011 (w %)	Rank. cząstk.	Przeciętne wynagrodzenie brutto w zł (2010)	Rank. cząstk.	Nakłady inwestycyjne na 1 mieszk. w zł. (śr. z lat 2008-2010)	Rank. cząstk.
7	2699	7	11,7	5	2864	7	1316	11
Rank. syntet.	Zmiana wielkości zasobów ludzkich w l. 2000-2010 (w %)	Rank. cząstk.	Potencjał zagranicznej emigracji ekonomicznej	Rank. cząstk.	Wskaźnik obciążenia demograficznego	Rank. cząstk.	Odsetek ludności w wieku mobilnym	Rank. cząstk.
17	-11,1	17	bardzo niski	17	67,7	16	33,4	17
Rank. syntet.	Udział obszarów chronionych w powierzchni powiatu (w %)	Rank. cząstk.	Pomniki przyrody (2010)	Rank. cząstk.	Liczba korzystających z noclegów (2010)	Rank. cząstk.	Wskaźnik miejsc noclegowych na 1000 ludności	Rank. cząstk.
2	58,8	3	1268	1	40045	4	22,4	4

Źródło: opracowanie własne. Tabele prezentujące dane cząstkowe nt. wszystkich 17 powiatach znajdują się w aneksie do raportu.

Oblicze powiatu hajnowskiego na tle województwa, w kontekście piętnastu wskaźników cząstkowych reprezentujących cztery wymiary społeczno-gospodarcze, przedstawia się neutralnie. Zdecydowanie najwyższa w województwie liczba pomników przyrody w granicach tego powiatu (1268 – więcej niż łączna liczba pomników przyrody we wszystkich pozostałych powiatach Podlasia) wraz z wysoką wartością pozostałych wskaźników cząstkowych „zielonej" subkategorii sytuują powiat hajnowski na drugim

[189]Kategoria „**potencjał przedsiębiorczości**" (kolor fioletowy) jest wypadkową 3 wskaźników: liczba podmiotów rejestru REGON na 10 tys. ludności powiatu; liczba nowozarejestrowanych podmiotów gospodarczych; udział mikroprzedsiębiorstw w powiatowej strukturze przedsiębiorstw), kategorię „**sytuacja makrogospodarcza**" (kolor niebieski) tworzą 4 wskaźniki: dochody gmin powiatu na 1 mieszkańca, stopa bezrobocia z grudnia, przeciętne wynagrodzenie brutto, nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca, kategoria „**zasoby demograficzne**" (kolor bordowy) została utworzona na bazie 4 wskaźników: wskaźnik obciążenia demograficznego; odsetek ludności w wieku mobilnym; zmiana wielkości populacji powiatu w ostatniej dekadzie, potencjał zagranicznej emigracji ekonomicznej, kategoria „**atrakcyjność przyrodniczo-turystyczna**" (kolor zielony) stanowi zaś konsekwencję 4 wskaźników: udział obszarów chronionych w powierzchni powiatu, liczba pomników przyrody, wskaźnik miejsc noclegowych na 1000 mieszkańców, liczba osób korzystających z noclegu w powiecie

miejscu w województwie (ustępuje jedynie augustowskiemu). Na przeciętnym w regionie poziomie przedstawia się sytuacja makrogospodarcza oraz potencjał przedsiębiorczości powiatu. Skrajnie niekorzystnie natomiast ocenić należy zasoby demograficzne analizowanego obszaru – ostatnie miejsce w rankingu jest zasługą największego w województwie regresu bazy demograficznej powiatu (ubytek 11% populacji w ciągu 10 lat) oraz najniższego odsetka ludności w wieku mobilnym.

2.7.2. Podaż pracy w powiecie hajnowskim

W poniższych tabelach podaży pracy został ukazany, po pierwsze, skład bezrobotnych w powiecie hajnowskim w ujęciu dziesięciu grup wielkich zawodowych (w tym na tle województwa), po drugie, zaprezentowano 20 zawodów i specjalności, których dysponenci na koniec zeszłego roku posiadali największą trudność w podjęciu pracy w analizowanej jednostce.

Tabela 99. Struktura bezrobotnych w ujęciu grup wielkich zawodów w powiecie hajnowskim na tle struktury województwa podlaskiego

kod	Nazwa grupy wielkiej	liczba bezrobotnych w powiecie	odsetek bezrobotnych w powiecie	odsetek bezrobotnych w województwie
1	Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	2	0,1%	0,3%
2	Specjaliści	186	9,1%	9,9%
3	Technicy i inny średni personel	286	14,0%	13,9%
4	Pracownicy biurowi	30	1,5%	3,1%
5	Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	218	10,7%	12,4%
6	Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	68	3,3%	2,2%
7	Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	468	23,0%	21,8%
8	Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	91	4,5%	4,8%
9	Pracownicy przy pracach prostych	147	7,2%	7,0%
10	Siły zbrojne	0	0,0%	0,0%
	Bez zawodu	543	26,6%	24,4%
	Ogółem	**2039**	100,0%	100,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP w Białymstoku

Najliczniej reprezentowaną grupą wielką zawodów w powiecie hajnowskim są **robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy**[190], niemal co czwarta osoba (23,0%) ujęta na koniec 2011 roku w rejestrze bezrobotnych legitymuje się jednym z zawodów sklasyfikowanym kodem rozpoczynającym się cyfrą 7. Trudna sytuacja na lokalnym rynku pracy obejmuje również **techników i inny średni personel**, których udział w zbiorze bezrobotnych powiatu sięga 14%. Na tle regionu podlaskiego w strukturze osób bez pracy w powiecie hajnowskim pozytywnie odznacza się rynkowa kondycja **pracowników biurowych** (1,5% bezrobotnych, dwukrotnie mniej niż w województwie).

Tabela 100. Zawody i specjalności reprezentowane najliczniej w grupie bezrobotnych powiatu hajnowskim (stan na 31.12.2011)

Lp	Zawód/ specjalność osoby bezrobotnej	liczba bezrobotnych	odsetek bezrobotnych
1	Sprzedawca	99	4,9%
2	Ślusarz	78	3,8%
3	Stolarz	70	3,4%
4	Robotnik pomocniczy w przemyśle przetw.	59	2,9%
5	Technik ekonomista	46	2,3%
6	Technik technologii drewna	45	2,2%
7	Krawiec	39	1,9%
8	Technik mechanik	37	1,8%
9	Tokarz w metalu	32	1,6%
10	Rolnik	30	1,5%
11	Robotnik gospodarczy	28	1,4%
12	Murarz	25	1,2%
13	Technik rolnik	24	1,2%
14	Cukiernik	22	1,1%
15	Robotnik budowlany	20	1,0%
16	Sprzątaczka biurowa	19	0,9%
17	Kucharz	18	0,9%
18	Fryzjer	16	0,8%
19	Robotnik leśny	16	0,8%
20	Technik leśnik	16	0,8%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP w Białymstoku

Zestawiając rozkład wielkości poszczególnych zawodów i specjalności osób bezrobotnych w powiecie hajnowskim z rozkładem województwa podlaskiego ujawnia się grupa **zawodów nadreprezentowanych** w powiecie. Kategoria ta obejmuje zawody wyraźnie

[190] W nomenklaturze Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej grupa ta obejmuje „zawody wymagające wiedzy, umiejętności i doświadczenia niezbędnych do uzyskiwania i obróbki surowców, wytwarzania i naprawy towarów oraz budowy, konserwacji i naprawy dróg, konstrukcji i maszyn. Główne zadania wymagają znajomości i zrozumienia charakteru pracy, stosowanych materiałów, maszyn i wytwarzanych produktów.” Zob. *Klasyfikacja zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy*, oprac. E.Strojna, J.Piotrowicz, E.Żywiec-Dąbrowska, Warszawa 2010, s. 13

częściej występujące w analizowanym powiecie w stosunku do stanu wojewódzkiego: są to zawody i specjalności nieobecne w pierwszej dwudziestce najliczniejszych zawodów i specjalności wśród bezrobotnych województwa podlaskiego. W powiecie hajnowskim do grona zawodów nadreprezentowanych wliczają się:

- *technik technologii drewna*
- *tokarz w metalu*
- *robotnik leśny*

Absolwenci kształcenia zawodowego (zasadnicze szkoły zawodowe, technika, szkoły policealne), kształcenia ukierunkowanego na przygotowanie do wykonywania jednego z 92 zawodów dostępnych w wojewódzkim systemie szkolnych (w krajowym systemie można kształcić w 200 zawodach)[191], stanowią znaczący strumień podaży pracy na szczeblu lokalnym. W 2011 roku w powiecie hajnowskim kształcenie zawodowe ukończyło 169 osób, co odnosząc do lokalnej głębokości rynku pracy (13,4 tys. pracujących w przedsiębiorstwach powyżej 9 osób, włącznie z pracującymi w rolnictwie) stanowi 1,3% tego dominującego segmentu zatrudnienia (w skali województwa współczynnik ten wyniósł 2,7%). Struktura zawodowa absolwentów:

[191] Najnowsza klasyfikacja zawodów szkolnictwa zawodowego obejmuje 200 zawodów, w ramach których wyodrębniono 251 kwalifikacji. W klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego ujęto: 23 zawody (po 3 kwalifikacje na zawód), 72 zawody (po 2 kwalifikacje na zawód), 98 zawodów (1 kwalifikacja na zawód), 7 zawodów szkolnictwa artystycznego, dla których nie wyodrębnia się kwalifikacji. Zob. *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 23 grudnia 2011 w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego*, www.men.gov.pl/images/stories/Rozporzadzenia

Tabela 101. Potencjalna podaż pracy w powiecie hajnowskim – absolwenci kształcenia zawodowego w roku 2011 oraz prognozowana liczba absolwentów w latach 2012-2014

		Absolwenci 2011	Absolwenci 2012	Absolwenci 2013	Absolwenci 2014[192]
1	314301_Technik leśnik	62	43	43	51
2	331403_Technik ekonomista	24	24	23	15
3	311504_Technik mechanik	21	47	37	31
4	325509_Technik bezp. i higieny pracy	19	16	13	0
5	311922_Technik technologii drewna	13	16	0	0
6	514207_Technik usług kosmetycznych	12	11	0	0
7	514101_Fryzjer	5	1	4	2
8	723103_Mechanik pojazdów samochodowych	4	2	4	1
9	751204_Piekarz	3	4	0	0
10	512002_Kucharz małej gastronomii	3	0	0	1
11	752205_Stolarz	2	0	0	0
12	522301_Sprzedawca	1	0	0	3
13	751201_Cukiernik	0	1	2	3
14	351203_Technik informatyk	0	0	26	41
15	741103_Elektryk	0	0	1	0
16	314202_Technik architektury krajobrazu	0	0	0	20
	Razem	**169**	**165**	**153**	**168**

Źródło: badania własne (CAWI)

W minionym roku mury ponadgimnazjalnych szkół zawodowych w powiecie hajnowskim opuściło 169 absolwentów. 3/4 potencjalnej (edukacyjnej) podaży pracy na rynku lokalnym generowali nowo uprawnieni do wykonywania zawodu reprezentanci czterech specjalności: *technicy leśnicy*, *technicy ekonomiści*, *technicy mechanicy* oraz *technicy bhp*. Prospektywnie stały strumień podaży utrzymywać się będzie w najbliższych latach w przypadku *techników leśników* – kształconych na rynek ponadregionalny (jak wykazały konsultacje w trakcie badania - m.in. na rynek województwa warmińsko-mazurskiego). Od 2013 roku na rynku lokalnym pojawią się licznie *technicy informatycy*.

[192] Kategorię „absolwenci 2014" tworzą uczniowie klas drugich techników oraz klas pierwszych zasadniczych szkół zawodowych (poziomu klas w roku szkolnym 2011/2012) – jest to więc jedynie część przyszłej potencjalnej podaży pracy –zasilona zostanie ona uczniami, którzy rozpoczną edukację w szkołach policealnych we wrześniu 2012 roku.

2.7.3. Popyt na pracę w 2011 roku

W ciągu ostatniego roku do publicznych i niepublicznych instytucji pośrednictwa pracy w powiecie hajnowskim napłynęło 1154 ofert pracy, co stanowiło jedynie 2,0% wszystkich ofert w województwie. W stosunku do roku poprzedniego należy odnotować wyraźny wzrost liczby ofert pracy (więcej aż o 512 ofert). Większość z ogłoszeń pochodziła z powiatowego urzędu pracy (aż 84,1%), pozostałe źródła miały niewielki udział w dystrybucji ofert pracy. Badając rozkład ofert pracy w czasie uwidacznia się nasilenie liczby ogłoszeń w II kwartale oraz spadek w ostatnim. Oferty pracy z niepublicznego strumienia propozycji angażu ukazywały się równomiernie we wszystkich kwartałach roku 2011.

Tabela 102. Rozkład ofert pracy zidentyfikowanych w powiecie hajnowskim według instytucji rekrutującej (zestawienie lat 2011 i 2010 oraz kwartałów 2011)

	Miejsce Pracy		Ilość ofert pracy w kwartałach							
	Powiat hajnowski		I kw. 2011		II kw. 2011		III kw. 2011		IV kw. 2011	
Źródło Ofert Prac	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Powiatowe Urzędy Pracy	970	84,1	276	84,1	342	**88,4+**	205	82,0	147	77,8
Ogólnokrajowe internetowe serwisy pośrednictwa pracy	52	4,5	7	**2,1-**	12	3,1	12	4,8	21	**11,1+**
Prasa regionalna i lokalna	51	4,4	27	**8,2+**	14	3,6	5	**2,0-**	5	2,6
Lokalne internetowe serwisy ogłoszeniowe	41	3,6	7	2,1	6	**1,6-**	23	**9,2+**	5	2,6
Ochotnicze Hufce Pracy	32	2,8	11	3,4	10	2,6	5	2,0	6	3,2
Biura Karier	8	0,7	-	--	3	0,8	-	--	5	2,6
Próba	1154	100	328	100	387	100	250	100	189	100

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

Zestawiając ze sobą lata 2010 i 2011 pod względem typu instytucji rekrutującej obserwowane są zauważalne różnice. Publiczne służby zatrudnienia generowały zdecydowaną większość ofert pracy – 85,7%, co stanowi wzrost w porównaniu z rokiem poprzednim (80,5%). Negatywnym symptomem jest spadek liczby ofert pracy ze źródeł prywatnych.

Tabela 103. Rozkład ofert pracy zidentyfikowanych w powiecie hajnowskim według grup wielkich zawodów (zestawienie lat 2011 i 2010 oraz kwartałów 2011)

	Powiat Hajnowski				Ilość ofert pracy w kwartałach							
	2011		2010		I kw. 2011		II kw. 2011		III kw. 2011		IV kw. 2011	
kod i nazwa grupy wielkiej	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
7_Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	433	**37,5+**	78	**12,1-**	150	**45,7+**	182	**47,0+**	64	**25,6-**	37	**19,6-**
5_Pracownicy usług i sprzedawcy	264	22,9	167	26,0	72	22,0	59	**15,2-**	71	28,4	62	**32,8+**
3_Technicy i inny średni personel	104	**9,0-**	114	**17,8+**	25	7,6	34	8,8	26	10,4	19	10,1
4_Pracownicy biurowi	98	**8,5-**	112	**17,4+**	18	**5,5-**	30	7,8	17	6,8	33	**17,5+**
9_Pracownicy przy pracach prostych	110	9,5	59	9,2	28	8,5	38	9,8	32	12,8	12	6,3
2_Specjaliści	49	**4,2-**	65	**10,1+**	16	4,9	9	**2,3-**	10	4,0	14	7,4
8_Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	79	**6,8+**	24	**3,7-**	16	4,9	28	7,2	26	10,4	9	4,8
1_Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	14	1,2	19	3,0	-	--	7	1,8	4	1,6	3	1,6
6_Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	3	0,3	4	0,6	3	0,9	-	-	-	-	-	-
0_Siły zbrojne	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
PRÓBA	1154	100	642	100	328	100	387	100	250	100	189	100

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

Biorąc pod uwagę oferty pracy ze względu na specyfikę zawodową poszukiwanych kandydatów do pracy w ujęciu grup wielkich zawodów i porównując je rok do roku, widocznych jest kilka, istotnych statystycznie, różnic. Znacznie więcej ogłoszeń w 2011 skierowanych było do grupy 7 (**robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy) -** 37,5% wszystkich, nominalnie ponad pięciokrotnie więcej niż przed rokiem. W żadnej z grupy nie odnotowano znaczącego regresu liczby ofert pracy, niewielki spadek odnotowano w grupie 2 – **specjaliści** (49 ofert w 2011 roku na tle 65 w 2010 roku). Przegląd danych w ujęciu kwartalnym informuje z jednej strony o grupach wielkich zawodów poszukiwanych na lokalnym rynku pracy cyklicznie (**technicy i inny średni personel**). Najczęściej

poszukiwanymi w ramach grupy 5 pracownikami byli: *robotnik gospodarczy* (42,4%), *sprzedawcy* (27,3%) oraz *doradcy klienta* (4,5%). W ramach grupy 3 najwięcej ogłoszeń kierowano do: *przedstawicieli handlowych* (30,8%), *agentów ubezpieczeniowych* (13,5%) oraz *księgowych* (11,5%).

Badając źródła pochodzenia ofert w kontekście grup wielkich zawodów, odnotować należy interesujące prawidłowości. Powiatowy Urząd Pracy w Hajnówce miał praktycznie wyłączność na prezentowanie ofert najliczniej pożądanej grupy 7 (**robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy**), 393 ze 433 ofert było upublicznionych przez tą instytucję.

Tabela 104. Zestawienie źródeł ofert pracy zidentyfikowanych w powiecie hajnowskim wg wielkich grup zawodów (zestawienie lat 2011 i 2010 oraz kwartałów 2011)

	Miejsce Pracy		Źródło Ofert Prac											
	Powiat hajnowski		Powiatowe Urzędy Pracy		Ochotnicze Hufce Pracy		Prasa regionalna i lokalna		Ogólnokrajowe internetowe serwisy pośrednictwa pracy		Lokalne internetowe serwisy ogłoszeniowe		Biura Karier	
kod grupy wielkiej	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
7_Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	433	37,5	393	**40,5+**	9	28,1	21	41,2	-	--	10	24,4	-	--
5_Pracownicy usług i sprzedawcy	264	22,9	234	24,1	4	12,5	7	13,7	12	23,1	7	17,1	-	--
9_Pracownicy przy pracach prostych	110	9,5	92	9,5	14	**43,8+**	1	**2,0-**	-	--	3	7,3	-	--
3_Technicy i inny średni personel	104	9,0	64	**6,6-**	-	--	4	7,8	24	**46,2+**	12	**29,3+**	-	--
4_Pracownicy biurowi	98	8,5	82	8,5	-	--	5	9,8	5	9,6	4	9,8	2	25,0
8_Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	79	6,8	68	7,0	3	9,4	6	11,8	1	1,9	1	2,4	-	--
2_Specjaliści	49	4,2	32	**3,3-**	2	6,3	2	3,9	6	11,5	2	4,9	5	**62,5+**
1_Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	14	1,2	2	**0,2-**	-	--	5	9,8	4	7,7	2	4,9	1	12,5
6_Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	3	0,3	3	0,3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0_Siły zbrojne	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Próba	1154	100	970	100	32	100	51	100	52	100	41	100	8	100

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim

W minionym roku najbardziej poszukiwanym zawodem w powiecie hajnowskim był *robotnik gospodarczy* (9,7%) oraz *sprzedawca* (6,2%). 5,2% ofert pracy dedykowano dla *tokarzy w metalu*. Zapotrzebowanie na *robotników gospodarczych* wzrastało w każdym

kolejnym kwartale, natomiast *sprzedawców* poszukiwano w szczególności w I i III ćwierci roku. Dwadzieścia najbardziej pożądanych zawodów w powiecie hajnowskim obejmowało ponad 61 % wszystkich ogłoszeń w roku 2011, a w IV kwartale nawet 71%.

Tabela 105. Rozkład 20 zawodów najbardziej poszukiwanych w powiecie hajnowskim w ujęciu rocznym i kwartalnym[193]

	Powiat Hajnowski		Ilość ofert pracy w kwartałach							
	2011		I kw. 2011		II kw. 2011		III kw. 2011		IV kw. 2011	
Kody Zawodów i Specjalności (TOP 20)	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
515303_Robotnik gospodarczy	112	9,7	10	3,0	23	5,9	36	14,4	43	22,8
522301_Sprzedawca S	72	6,2	34	10,4	3	,8	23	9,2	12	6,3
722314_Tokarz w metalu	60	5,2	30	9,1	24	6,2	4	1,6	2	1,1
722301_Frezer	52	4,5	26	7,9	19	4,9	4	1,6	3	1,6
721290_Pozostali spawacze i pokrewni	48	4,2	23	7,0	23	5,9	2	0,8	0	0,0
721208_Spawacz ręczny łukiem elektrycznym	43	3,7	13	4,0	14	3,6	12	4,8	4	2,1
411003_Pracownik kancelaryjny	38	3,3	4	1,2	0	0,0	10	4,0	24	12,7
713201_Lakiernik S	36	3,1	17	5,2	15	3,9	2	0,8	2	1,1
753303_Szwaczka	35	3,0	1	,3	14	3,6	5	2,0	15	7,9
332203_Przedstawiciel handlowy	32	2,8	5	1,5	16	4,1	2	0,8	9	4,8
722308_Operator obrabiarek sterowanych numerycznie	30	2,6	7	2,1	19	4,9	2	0,8	2	1,1
931301_Robotnik budowlany	23	2,0	5	1,5	12	3,1	4	1,6	2	1,1
817290_Pozostali operatorzy urządzeń do obróbki drewna	20	1,7	0	0,0	3	0,8	10	4,0	7	3,7
833203_Kierowca samochodu ciężarowego	18	1,6	3	0,9	9	2,3	4	1,6	2	1,1
712501_Monter / składacz okien	18	1,6	14	4,3	1	0,3	3	1,2	0	0,0
931205_Robotnik drogowy	17	1,5	4	1,2	3	0,8	10	4,0	0	0,0
332101_Agent ubezpieczeniowy	14	1,2	2	0,6	2	0,5	4	1,6	6	3,2
712101_Dekarz'	14	1,2	0	0,0	12	3,1	2	0,8	0	0,0
932990_Pozostali robotnicy przy pracach prostych w przemyśle	13	1,1	0	0,0	3	0,8	10	4,0	0	0,0
524902_Doradca klienta	12	1,0	1	0,3	7	1,8	3	1,2	1	0,5
Ogółem	707	61	199	61	222	57	152	61	134	71

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

[193] Nie istniała możliwość dokonania zestawienia z rokiem 2010, ponieważ baza danych z poprzedniej edycji badania nie zawierała zmiennej z kodami zawodów.

Tabela 106. Rozkład 5 najczęściej poszukiwanych zawodów w rozbiciu na kwartały

Zawód	I kwartał		Zawód	II kwartał	
	N	%		N	%
522301_Sprzedawca S	34	10,4%	722314_Tokarz w metalu	24	6,2%
722314_Tokarz w metalu	30	9,1%	721290_Pozostali spawacze i pokrewni	23	5,9%
722301_Frezer	26	7,9%	515303_Robotnik gospodarczy	23	5,9%
721290_Pozostali spawacze i pokrewni	23	7,0%	722301_Frezer	19	4,9%
713201_Lakiernik S	17	5,2%	722308_Operator obrabiarek sterowanych numerycznie	19	4,9%

Zawód	III kwartał		Zawód	IV kwartał	
	N	%		N	%
515303_Robotnik gospodarczy	36	14,4%	515303_Robotnik gospodarczy	43	22,8%
522301_Sprzedawca S	23	9,2%	411003_Pracownik kancelaryjny	24	12,7%
721208_Spawacz ręczny łukiem elektrycznym	12	4,8%	753303_Szwaczka	15	7,9%
931205_Robotnik drogowy	10	4,0%	522301_Sprzedawca S	12	6,3%
932990_Pozostali robotnicy przy pracach prostych w przemyśle	10	4,0%	332203_Przedstawiciel handlowy	9	4,8%

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

Obserwując ilościowe zapotrzebowanie na poszczególne zawody w ujęciu kwartalnym zarysowują się pewne tendencje, dzięki którym można uchwycić sezonowość (bądź jej brak). W powiecie hajnowskim, wśród najbardziej poszukiwanych zawodów w pierwszym półroczu występował *tokarz w metalu*, w drugim półroczu najwięcej ofert kierowano do *robotników gospodarczych.*

W czteroczęściowym zestawieniu (poniżej) zaprezentowano zawody sezonowe, tzn. takie, na które w dowolnym kwartale 2011 roku pojawił się popyt przewyższający 40% rocznego wolumenu ofert pracy w danym zawodzie. W skali powiatu do skrajnie sezonowych zawodów (w przypadku których co najmniej 70% wszystkich ofert pojawiło się w jednym kwartale roku) zaliczają się m.in.: *monter/ składacz okien* (78% w I kwartale) oraz *dekarz* (86% w II kwartale). W analizowanej jednostce w sezonie letnim (lipiec-wrzesień) do grona profesji sezonowych należy zakwalifikować *robotnika drogowego*. W ostatniej ćwierci roku, okresie w którym generalnie notowany jest niższy popyt na pracę, zawodem sezonowym był m.in. *pracownik kancelaryjny*.

Tabela 107. Zawody charakteryzujące się największą sezonowością popytu w ujęciu kwartalnym.

	Liczba ofert w 2011 r.	Liczba ofert w I kwartale	% ofert 2011 w kwartale
522301_Sprzedawca S	72	34	47%
722314_Tokarz w metalu	60	30	50%
712501_Monter / składacz okien	18	14	78%
722301_Frezer	52	26	50%
721290_Pozostali spawacze i pokrewni	48	23	48%
713201_Lakiernik S	36	17	47%
334390_Pozostali pracownicy administracyjni i sekretarze biura zarządu	4	4	100%
524502_Sprzedawca w stacji paliw	3	3	100%
911207_Sprzątaczka biurowa	5	4	80%
713102_Malarz budowlany	2	2	100%
514202_Kosmetyczka	2	2	100%
441202_Kurier	2	2	100%

	Liczba ofert w 2011 r.	Liczba ofert w II kwartale	% ofert 2011 w kwartale
712101_Dekarz'	14	12	86%
722308_Operator obrabiarek sterowanych numerycznie	30	19	63%
752190_Pozostali robotnicy przygotowujący drewno i pokrewni	9	9	100%
721290_Pozostali spawacze i pokrewni	48	23	48%
411090_Pozostali pracownicy obsługi biurowej	10	8	80%
332203_Przedstawiciel handlowy	32	16	50%
422701_Ankieter	9	7	78%
722314_Tokarz w metalu	60	24	40%
931301_Robotnik budowlany	23	12	52%
432103_Magazynier	9	6	67%
713201_Lakiernik S	36	15	42%
524902_Doradca klienta	12	7	58%

	Liczba ofert w 2011 r.	Liczba ofert w III kwartale	% ofert 2011 w kwartale
932990_Pozostali robotnicy przy pracach prostych w przemyśle	13	10	77%
741101_Elektromonter instalacji elektrycznych	5	5	100%
931205_Robotnik drogowy	17	10	59%
817290_Pozostali operatorzy urządzeń do obróbki drewna	20	10	50%
311922_Technik technologii drewna S	3	3	100%
752205_Stolarz S	10	6	60%
332302_Zaopatrzeniowiec	2	2	100%
722313_Tokarz / frezer obrabiarek sterowanych numerycznie	2	2	100%
818205_Palacz kotłów centralnego ogrzewania wodnych rusztowych	2	2	100%
712390_Pozostali tynkarze i pokrewni	2	2	100%
833201_Kierowca autocysterny	2	2	100%
233019_Nauczyciel przysposobienia obronnego	2	2	100%

	Liczba ofert w 2011 r.	Liczba ofert w IV kwartale	% ofert 2011 w kwartale
411003_Pracownik kancelaryjny	38	24	63%
753303_Szwaczka	35	15	43%
441203_Listonosz	3	3	100%
961302_Robotnik placowy	10	6	60%
243305_Specjalista do spraw sprzedaży	6	4	67%
132103_Kierownik działu produkcji	2	2	100%
332101_Agent ubezpieczeniowy	14	6	43%
242307_Specjalista do spraw kadr	3	2	67%
911206_Salowa	3	2	67%
214102_Inżynier organizacji i planowania produkcji	3	2	67%
132301_Kierownik budowy	1	1	100%
243301_Inżynier sprzedaży	1	1	100%

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

2.7.4. Kwalifikacje i kompetencje poszukiwane na powiatowym rynku pracy

Tabela 108. Rozkład kwalifikacji i kompetencji poszukiwanych w powiecie hajnowskim (zestawienie grup wielkich zawodów)

Miejsce Pracy	Kod grupy wielkiej[194]																					
Powiat hajnowski	0		1		2		3		4		5		6		7		8		9	
N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Kompetencje i umiejętności																						
Doświadczenie Zawodowe	623	79	1	100	8	89	30	77	64	79	40	77	105	81	2	100	286	82	33	66	54	68
Kwalifikacje formalne (wykształcenie)	350	44	-	-	5	56	18	46	38	47	13	25	23	18	-	-	234	67	11	22	8	10
Kursy\ Uprawnienia	89	11	1	100	4	44	11	28	15	19	4	8	7	5	-	-	13	4	14	28	20	25
Inne	80	10	-	-	2	22	7	18	19	23	7	13	11	9	-	-	15	4	6	12	13	16
Cechy Osobowe	63	8	-	-	6	67	6	15	21	26	7	13	11	9	-	-	4	1	1	2	7	9
Kompetencje społeczne i obywatelskie	41	5	-	-	4	44	8	21	14	17	7	13	6	5	-	-	-	-	1	2	1	1
Kompetencje informatyczne	39	5	-	-	5	56	8	21	17	21	1	2	8	6	-	-	-	-	-	-	-	-
Porozumiewanie się w językach obcych	38	5	-	-	3	33	10	26	8	10	3	6	6	5	-	-	8	2	-	-	-	-
Inicjatywność i przedsiębiorczość	35	4	-	-	3	33	6	15	17	21	3	6	6	5	-	-	-	-	-	-	-	-
Wiek	33	4	-	-	1	11	1	3	8	10	-	-	3	2	-	-	8	2	2	4	10	13
Kompetencje umiejętność uczenia się	10	1	-	-	-	-	-	-	9	11	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-
Kompetencje matematyczno-techniczne	3	0	-	-	2	22	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Porozumiewanie się w języku ojczystym	1	0	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Razem	792	100	1	100	9	100	39	100	81	100	52	100	129	100	2	100	350	100	50	100	79	100

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

Najczęściej pożądaną przez pracodawców cechą w powiecie hajnowskim było doświadczenie zawodowe kandydatów, aż 79,5% ofert poddających się transmutacji w obszarze kompetencji zawierało to kryterium.[195] Istotnym czynnikiem zwiększającym

[194] Cyfry oznaczają następujące grupy zawodów: 1- Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy; 2 - Specjaliści; 3- Technicy i inny średni personel; 4 - Pracownicy biurowi; 5 - Pracownicy usług i sprzedawcy; 6 – Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy; 7 - Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy; 8 - Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń; 9 - Pracownicy przy pracach prostych; 0 – Siły zbrojne.

[195] W analizie kompetencji uwzględniono wyłącznie oferty pracy zawierające informacje odnośnie poszukiwanych kompetencji i kwalifikacji.

szansę na znalezienie zatrudnienia były kwalifikacje formalne (wykształcenie), stanowiące integralną część blisko co drugiego (44,0%) ogłoszenia.

Najszerszą, sprecyzowaną gamę oczekiwanych kompetencji, pracodawcy powiatu hajnowskiego prezentowali wobec **przedstawicieli władz publicznych, wyższych urzędników i kierowników**. W ponad 60% ogłoszeń ukierunkowanych na nabór reprezentanta tej wielkiej grupy zawodów pojawił się wymóg dysponowania wykształceniem formalnym, wykazania się szczególnymi cechami osobowymi i posiadania kompetencji informatycznych.

2.7.5. Szansa na znalezienie pracy w kształconych zawodach

Tabela 109. Zestawienie popytu (oferty pracy) i podaży (bezrobotni i absolwenci) w powiecie hajnowskim w 2011 roku w grupie kształconych zawodów

Lp		Absolwenci w 2011 roku	Bezrobotni 30.06.2011	Bezrobotni 31.12.2011	Różnica	Podaż (absolwenci + bezrobotni na koniec roku)	Popyt (oferty pracy w 2011 roku)	Szansa na znalezienie pracy w zawodzie [196]
1	314301 Technik leśnik	62	18	16	-2	78	0	0%
2	331403 Technik ekonomista	24	38	46	8	70	1	1%
3	311504 Technik mechanik	21	35	37	2	58	0	0%
4	325509 Technik bezpieczeństwa i higieny pracy	19	0	0	0	19	0	0%
5	311922 Technik technologii drewna	13	41	45	4	58	3	5%
6	514207 Technik usług kosmetycznych	12	2	3	1	15	0	0%
7	514101 Fryzjer	5	9	16	7	21	3	14%
8	723103 Mechanik pojazdów samochodowych	4	6	7	1	11	6	55%
9	512002 Kucharz małej gastronomii	3	1	5	4	8	0	0%
10	751204 Piekarz	3	11	15	4	18	2	11%
11	752205 Stolarz	2	58	70	12	72	10	14%
12	522301 Sprzedawca	1	106	99	-7	100	72	72%
	RAZEM	169	325	359	34	528	97	

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy, analiza bazy bezrobotnych, badanie CAWI

[196] Szansa na znalezienie pracy to iloraz popytu i podaży - wskaźnik wyraża procentowe prawdopodobieństwo podjęcia pracy w zawodzie na rynku ofert dostępnych publicznie (objętych monitoringiem przez WUP w Białymstoku) w 2011 roku.

Badając szanse absolwentów szkół ponadgimnazjalnych w 2011 na znalezienie pracy w zawodzie dokonano zestawienia popytu (ilości ogłoszeń) oraz podaży (liczba absolwentów oraz liczba zarejestrowanych bezrobotnych). Porównano także liczbę bezrobotnych na koniec I (stan na 30.06.2011) i II półrocza (stan na 31.12.2011), aby zweryfikować czy w końcu okresu sprawozdawczego przybyło bezrobotnych względem pierwszej połowy roku. W sytuacji znaczącego przyrostu liczby osób zarejestrowanych jako bezrobotne w II półroczu możemy mieć do czynienia z zasilaniem szeregu osób bezrobotnych przez absolwentów, którzy znaleźli się na rynku pracy z końcem czerwca.

Wśród kształconych zawodów w powiecie hajnowskim, największy wzrost bezrobocia odnotowano w przypadku *stolarzy* i *techników ekonomistów*. Spadła natomiast (nieznacznie) liczba bezrobotnych *techników leśników* i *sprzedawców* Rozpatrując natomiast szanse na znalezienie przez absolwentów pracy w zawodzie, największe perspektywy uzyskania angażu miał *sprzedawca* (72%) oraz *mechanik pojazdów samochodowych* (55%).

2.7.6. Zestawienie zawodów deficytowych, zrównoważonych i nadwyżkowych

Uwzględniając trzy przyjęte w analizie parametry: liczbę bezrobotnych, liczbę absolwentów oraz liczbę ofert pracy skonstruowano syntetyczny wskaźnik sytuacji danego zawodu na rynku pracy.[197]

Tabela 110. Zestawienie zawodów deficytowych, zrównoważonych i nadwyżkowych w powiecie hajnowskim

	Zawód	Liczba ogłoszeń w 2011	Podaż pracy 2011	Wartość wskaźnika
TOP 10 DEFICYTOWYCH ZAWODÓW	515303_Robotnik gospodarczy	112	28	0,20
	722301_Frezer	52	2	0,12
	721290_Pozostali spawacze i pokrewni	48	0	0,12
	721208_Spawacz ręczny łukiem elektrycznym	43	4	0,10
	411003_Pracownik kancelaryjny	38	0	0,09
	713201_Lakiernik	36	0	0,09

[197]Opis konstrukcji wskaźnika zawarty jest w podrozdziale dotyczącym województwa podlaskiego

	722308_Operator obrabiarek sterowanych numerycznie	30	0	0,07
	332203_Przedstawiciel handlowy	32	4	0,07
	722314_Tokarz w metalu	60	32	0,07
	753303_Szwaczka	35	14	0,05
TOP 10 ZRÓWNOWAŻONYCH	522301_Sprzedawca S	72	100	-0,07
	142001_Kierownik działu w handlu detalicznym	5	0	0,01
	314205_Technik ogrodnik S	0	5	-0,01
	511202_Konduktor	0	5	-0,01
	541390_Pozostali pracownicy ochrony osób i mienia	0	5	-0,01
	723190_Pozostali mechanicy pojazdów samochodowych	0	5	-0,01
	723303_Mechanik maszyn i urządzeń budowlanych i melioracyjnych	0	5	-0,01
	741207_Elektromonter (elektryk) zakładowy	0	5	-0,01
	752208_Stolarz meblowy	0	5	-0,01
	818206_Palacz kotłów parowych	0	5	-0,01
TOP 10 NADWYŻKOWYCH	314301_Technik leśnik S	0	78	-0,19
	722204_Ślusarz S	7	78	-0,17
	331403_Technik ekonomista S	1	70	-0,17
	752205_Stolarz S	10	72	-0,15
	932911_Robotnik pomocniczy w przemyśle przetwórczym	0	59	-0,14
	311504_Technik mechanik S	0	58	-0,14
	311922_Technik technologii drewna S	3	58	-0,13
	753105_Krawiec S	3	39	-0,09
	613003_Rolnik S	0	30	-0,07
	314207_Technik rolnik S	0	24	-0,06

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy, analiza bazy bezrobotnych, badanie CAWI

W powiecie hajnowskim najbardziej deficytowym zawodem są *robotnicy gospodarczy*, *frezerzy* i *pozostali spawacze i pokrewni*. Opozycyjnie skrajnie nadreprezentowanym zawodem w powiecie są *technicy leśnicy* i *ślusarze*. Wśród zawodów zrównoważonych największy popyt, ale także sporą podaż odnotowano w zawodzie *sprzedawcy*.

2.7.7. Przewidywane zmiany na rynku pracy powiatu hajnowskiego w perspektywie krótkookresowej – analiza przypadków krytycznych

W opracowaniu Podlaska Mapa Zawodów i Kwalifikacji 2010 zdiagnozowano 6 przypadków krytycznych. **Przypadek A.** Rozbudowa przejścia granicznego w Połowcach. **Przypadek B.** Umowa o małym ruchu granicznym .**Przypadek C.** Otwarcie zakładu Pronaru. **Przypadek D.** Prywatyzacja Zakładu Maszynowego Hamech. **Przypadek E.** Rozszerzenie obszaru Białowieskiego Parku Narodowego **Przypadek F.** Wstrzymanie odbioru drewna z lokalnych nadleśnictw. W bieżącej diagnozie zdefiniowano 5 procesów mogących mieć bezpośredni wpływ na rynek pracy w skali powiatu hajnowskiego.

Przypadek 1.Kooperacja lokalna szansą rozwoju. Właściwość inicjatyw wspólnych zwiększa potencjał realizacyjny zaangażowanych podmiotów. Włączenie powiatu we wdrażanie programu Zrównoważony Rozwój Regionu Puszczy Białowieskiej, wpłynie bezpośrednio na pozytywne oddziaływanie jego efektów. W ramach programu, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego zaakceptowało sześć projektów dotyczących dróg, służby zdrowia, oświaty. Łącznie, na sześć projektów z rejonu puszczańskich gmin przeznaczono 7 mln zł.

Przykład 2. Modernizacja sieci dróg. Istotnym czynnikiem determinującym obraz lokalnego rynku pracy jest aktualny poziom rozwoju i jakość sieci dróg. Inwestycje w tym zakresie pociągają za sobą większą skłonność inwestorów do rozważania danego terenu jako potencjalnej lokalizacji inwestycji. Tym samym zakończone na terenie powiatu przebudowy, modernizacje sieci dróg przyczynić się mogą do wzrostu zainteresowania inwestorów regionem. Przykładem inwestycji tego typu są zrealizowane prace w Hajnówce: ulice Miłkowskiego, Leśna, Sosnowa, Spokojna i Daleka, a także planowana inwestycja finansowana ze środków uzyskanych z Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji (9 mln zł). Działanie dotyczy 23 kilometrów dróg lokalnych. Łącznie zostanie wyremontowane 2,9 km dróg powiatowych oraz 20,1 km – gminnych.

Przykład 3. Sprzeciw społeczny odnośnie lokalizacji i typu planowanych inwestycji. W Kleszczelach mieszkańcy oprotestowali projekt powstania na obrzeżach miasteczka biogazowni. Społeczeństwo lokalne obawia się negatywnego wpływu inwestycji na stan środowiska naturalnego oraz sieci dróg które determinują ruch turystyczny w powiecie.

Przykład 4. Rozwój firm lokalnych. Najlepszym gwarantem pozytywnych zmian na rynku pracy jest dobra kondycja lokalnych firm. Dobrym przykładem w tym zakresie jest funkcjonowanie firmy Pronar. W nowopowstałych fabrykach planuje ona zatrudnienie blisko 1000 osób.

Przykład 5. Nowa polityka fiskalna władz ukierunkowana na rozwój przedsiębiorczości. Rada miasta zdecydowała o zwolnieniu z podatku od nieruchomości nowych przedsiębiorców. Decyzja ta w istotny sposób przyczynić się może do większej aktywności przedsiębiorców na terenie gminy.

Analiza przypadków krytycznych PMZiK 2011 wskazała nowe procesy i wydarzenia mające wpływ na powiatowy rynek pracy. Spośród sytuacji zdefiniowanych w 2010 roku aktualny pozostaje przypadek C odnoszący się do inwestycji realizowanych przez firmę Pronar (przykład 4 PMZiK 2011). Ekspansja firmy z siedzibą w Narewce rodzi konkretne oczekiwania względem zatrudniania mieszkańców powiatu. Pozostałe przypadki krytyczne z roku 2010 w sposób umiarkowany wpłynęły na powiatowy rynek pracy. W kontekście przypadków odnoszących się do rozbudowy przejścia granicznego[198], a także implementacji umowy o małym ruchu granicznym trudno jednoznacznie wskazać ich silną relację z sytuacją na rynku pracy.

Tabela 111. Ekspercka ocena wpływu zdiagnozowanych przypadków krytycznych PMZiK 2011 na rynek pracy powiatu hajnowskiego

	PRZYPADKI KRTYCZNE	*Istotny wpływ na rynek pracy	**Nieistotny wpływ na rynek pracy	Brak oceny
1	Włączenie powiatu we wdrażanie programu Zrównoważony Rozwój Regionu Puszczy Białowieskiej obejmującego projekty dotyczące dróg, służby zdrowia, oświaty	42,9%	14,3%	42,9 %
2	Modernizacja sieci dróg w Hajnówce oraz powiecie.	57,2%	42,9%	
3	Sprzeciw społeczny odnośnie lokalizacji w Kleszczelach biogazowi	28,6%	42,9%	28,6%
4	Lokalizacja w Hajnówce fabryki firmy Pronar.	100%		
5	Zwolnienie z podatku od nieruchomości nowych przedsiębiorców.	72%	28,%	

Źródło: opracowanie własne* suma odpowiedzi eksperckich „wysoki wpływ” oraz „umiarkowany wpływ”; ** suma odpowiedzi eksperckich „niski wpływ” oraz „brak wpływu”

[198] Dane za stroną internetową, Siemianówka, Połowce: przejścia graniczne będą modernizowane. http://www.poranny.pl/apps/pbcs.dll/article?AID=/20110713/REGION05/269264853

Z powyższego zestawienia opinii eksperckich względem zdiagnozowanych przypadków krytycznych (badanie CAWI) wynika, że mają one istotny wpływ na powiatowy rynek pracy. Najważniejszym okazał się proces związany z lokalizacją inwestycji firmy Pronar na terenie powiatu. Obok przypadku 4 w katalogu procesów i zdarzeń wpływających na zatrudnienie w regionie za szczególnie ważny uznano pro-inwestycyjną postawę samorządu, który podjął decyzję o zwolnieniu z podatku do nieruchomości. Stymulowanie rozwoju przedsiębiorczości poprzez wykorzystanie systemu ulg dla inwestora pozostaje w ścisłej korelacji ze wzrostem ilości miejsc prac.

2.7.8. Weryfikacja scenariuszy rozwoju powiatu z 2010 roku

W raporcie „*Podlaska Mapa Zawodów i Kwalifikacji. Analiza rozkładu oraz charakteru popytu na zawody i kwalifikacje w województwie podlaskim w ujęciu lokalnym*” przygotowanym przez Centrum Doradztwa Strategicznego (Białystok 2010) zaprezentowane zostały alternatywne scenariusze rozwoju powiatu hajnowskiego. Zgodnie z założeniem opracowano je w kontekście sytuacji na powiatowym rynku pracy w krótkoterminowej (trzyletniej) perspektywie. W trakcie realizacji badania przez WSFiZ w Białymstoku, na półmetku „zapadalności” prognozy (I kwartał 2012), scenariusze zostały poddane ocenie eksperckiej w kontekście zakresu trafności sformułowanych w nich przypuszczeń cząstkowych. Siedmiu ekspertów z analizowanego powiatu, reprezentujących: powiatowy urząd pracy (2), urząd miasta (2), starostwo powiatowe (1), OHP (1), centrum kultury (1) zweryfikowało trafność prognoz alternatywnych scenariuszy – wyniki lustracji ukazuje poniższa tabela.

Tabela 112. Weryfikacja trafności scenariuszy rozwoju powiatu hajnowskiego

	Prognoza cząstkowa	Trafna*	Nietrafna **
Scen. **pesymistyczny**	zatrzymanie inwestycji w przejście graniczne w Połowcach	28,60%	28,60%
	Pronar rekrutuje pracowników spoza powiatu	42,90%	42,90%
	upadek firmy Hamech	14,30%	28,60%
	Fundusze z Białowieskiego Programu Rozwoju są rozdysponowane nieracjonalnie	28,60%	14,30%
Scen. **optymistyczny**	powstają nowe miejsca pracy przy obsłudze rozbudowanego przejścia w Połowcach	57,20%	42,80%
	pojawienie się nowych prywatnych inicjatyw ukierunko-wanych na zaspokajanie potrzeb podróżnych (gastronomia, miejsca noclegowe, stacje paliw, usługi, handel)	71,40%	28,60%
	inwestycja Pronaru w Narewce stanowi duży impuls dla lokalnego rynku pracy (nowe miejsca pracy)	100,00%	0,00%
	zakończona powodzeniem prywatyzacja Hamechu (doinwestowanie zakładu i zwiększenie zatrudnienia)	28,60%	42,80%
	fundusze rekompensacyjne za rozszerzenie obszaru Białowieskiego Parku Narodowego zostaną spożytkowane na rozwój inwestycji w infrastrukturę i rozwój turystyki	57,20%	0,00%

Źródło: opracowanie własne; * kategoria obejmuje sumę wskazań przypisanych prognozie „całkowicie trafna" oraz „częściowo trafna"; ** kategoria obejmuje sumę wskazań „zdecydowanie nietrafna" oraz „raczej nietrafna"; pominięto odpowiedzi „nie wiem", „nie możliwe do weryfikacji w lutym 2012 roku" (stąd suma odpowiedzi nie zawsze wynosi 100%)

Zdaniem specjalistów lokalnego rynku pracy w większym stopniu sprawdzają się prognozy cząstkowe scenariusza optymistycznego. Bezapelacyjnym pozytywnym impulsem dla powiatu jest sfinalizowanie 50 mln inwestycji Pronaru w Narewce. Ponadto w subregionie zwiększa się liczba inicjatyw przedsiębiorczych ukierunkowanych m.in. na zaspokajanie potrzeb podróżnych. W przypadku tezy pesymistycznej - poszukiwania przez Pronar pracowników poza granicami ziemi hajnowskiej – panuje dysonans: ta sama liczba ekspertów ocenia trafność tej prognozy, jak i jej nietrafność.

2.7.9. Scenariusz rozwoju powiatu hajnowskiego w perspektywie krótkookresowej

Powiat hajnowski charakteryzujący się w warunkach podlaskich powiatów ziemskich niemal miarową strukturą zatrudnienia w ujęciu sektorów gospodarczych (35% w rolnictwie – 28% w przemyśle – 37% w usługach), cechujący się zarazem poziomem bezrobocia niższym od wojewódzkiego, dysponuje relatywnie korzystnym potencjałem endogenicznym w kontekście rozwoju w krótkim okresie. Zasoby ludzkie tego powiatu w latach 2000-2010, co silnie niepokojące w optyce długofalowej, zmniejszyły się o ponad 5 tys. osób. Częste, jednokierunkowe migracje edukacyjne i zawodowe w połączeniu z ujemnym przyrostem naturalnym w powiecie, obniżają wielkość bieżącej podaży pracy, lecz długofalowo skazują powiat na stagnację powodowaną kurczeniem się zasobów ludzkich w wieku produkcyjnym (obecnie odsetek osób w wieku produkcyjnym wynosi poniżej 60%, zaś odsetek osób w wieku mobilnym jest najniższy na Podlasiu).

Fundamentalne znaczenie dla hajnowskiego rynku pracy (i szerzej – rozwoju gospodarczego subregionu) ma kondycja lokalnych liderów i dominujących branż. Powiat dysponujący ponad pół tysiącem firm w sektorze przetwórstwa przemysłowego (18% wszystkich działających w powiecie, najwyższy wskaźnik na Podlasiu) uzależniony jest od koniunktury na rynku krajowym i europejskim. Sytuacja rynkowa branży drzewnej determinowana jest m.in. coraz bardziej restrykcyjnymi regulacjami prawnymi. W grudniu 2011 roku Ogólnopolski Związek Pracodawców Przemysłu Drzewnego sygnalizował nowemu ministrowi środowiska potrzebę unormowania zasad sprzedaży drewna na potrzeby gospodarki krajowej. Związek zwrócił uwagę na dramatyczny spadek dostępu (przede wszystkim) średnich i małych firm do zakupów surowca drzewnego tartacznego, pozyskiwanego z drzewostanu lasów państwowych.[199]

Przeobrażenia gospodarcze o znaczącej randze gospodarczej dotyczyły w ostatnim roku powiatu hajnowskiego w sposób szczególny. Wydarzeniem o historycznym znaczeniu (ze względu na skalę oraz formę inwestycji) stała się decyzja Pronaru o otwarciu hali produkcyjnej (14 tys. m²) wyposażonej w nowoczesne maszyny, w tym sterowanych automatycznie obrabiarek CNC. Fabryka będzie również dysponowała nowoczesną automatyczną malarnią. Docelowo w zakładzie ma znaleźć pracę ok. 300 osób, poszukiwani

[199] www.drewno.pl/artykuly/8160

są m.in. *lakiernicy, kontrolerzy jakości, technolodzy, handlowcy*.[200]Jednym z czynników wpływających na ulokowanie fabryki w Hajnówce, jak informowały media lokalne, była intencja prezesa Pronaru S.Martyniuka stworzenia takich warunków pracy i płac, które nie tylko zahamują odpływu ludności z powiatu, lecz również spowodują reemigrację.

Opozycyjnie problemy strukturalne dotyczą w powiecie hajnowskim firmy Hamech, producenta urządzeń dla przemysłu drzewnego i meblarskiego. Do końca marca 2012 roku Skarb Państwa oczekuje na oferty nabycia 85% udziałów tej spółki (minimalna cena za pakiet ustalona została na 3,2 mln złotych). Warunkiem stawianym przed potencjalnym inwestorem jest zagwarantowanie ochrony interesów pracowników, zakaz obniżania kapitału zakładowego oraz nielikwidowania spółki. W 2010r. Hamech osiągnął przychody w wysokości 9,8 mln złotych oraz zanotował stratę rzędu 1,3 mln zł.

W opinii ekspertów lokalnego rynku pracy największy potencjał generowania miejsc pracy w najbliższych 2-3 latach posiadają: budownictwo (91%), oraz przetwórstwo przemysłowe (54% wskazań), najwyższe ryzyko wystąpienia redukcji etatów odnosi się do administracji publicznej (91% wskazań) oraz edukacja i nauka (46%).

Tabela 113.Czynniki rozwoju pow. hajnowskiego w kontekście modelowania scenariuszy

Sfera	Czynnik	Trend	Rodzaj (+,-) oraz siła (1-5) wpływu [od -5 do +5]	Prawdopodobieństwo wystąpienia [0—1]	Scenariusz
Ekon.	Rozwój zakładu Pronaru w Hajnówce	wzrostowy horyzontalny spadkowy	+ 5 + 2 - 2	0,4 0,7 0,5	Optymistyczny Prawdopodobny Pesymistyczny
Ekon.	Unormowanie regulacji odnoszących się do sprzedaży surowca drzewnego przez Lasy Państwowe	wzrostowy horyzontalny spadkowy	+ 4 - 2 - 5	0,4 0,8 0,6	Optymistyczny Prawdopodobny Pesymistyczny
Społ.	Depopulacja powiatu w wyniku ujemnego przyrostu naturalnego oraz migracji	horyzontalny horyzontalny wzrostowy	- 1 - 3 - 5	0,5 0,6 0,2	Optymistyczny Prawdopodobny Pesymistyczny
Ekon.	Intensyfikacja polityki promującej zasoby przyrodniczo-turystyczne subregionu	wzrostowy horyzontalny horyzontalny	+ 3 + 1 - 1	0,4 0,6 0,4	Optymistyczny Prawdopodobny Pesymistyczny

Źródło: opracowanie własne na podłożu teoretycznym metody scenariusza stanów otoczenia - zob. m.in. M.Romanowska, G.Gierszewska, *Analiza strategiczna przedsiębiorstwa*, PWE, Warszawa 2009

[200] M.Kondratiuk, *Pronar buduje i zatrudnia*, www.powiat.hajnowka.pl

Przedstawione w tabeli czynniki w najbliższych trzech latach kształtować będą oblicze społeczno-gospodarcze powiatu hajnowskiego. W zależności od trendu (tempa ich przebiegu), rodzaju wpływu na lokalną gospodarkę (wpływ pozytywny, neutralny, negatywny), siły tego wpływu oraz przyjmując różne warianty możliwości ich wystąpienia, przedstawiono trzy pasma scenariuszowe: optymistyczne, prawdopodobne oraz pesymistyczne.

2.7.10. Rekomendacje operacyjne na poziomie powiatu hajnowskiego

powiat	Adresat rekomendacji		
	samorząd	**instytucje rynku pracy**	**instytucje edukacji**
hajnowski	1. rozważenie zdolności pozytywnego oddziaływania na demograficzny wizerunek powiatu np. poprzez urealnienie polityki prorodzinnej 2. podjęcie działań hamujących niekorzystne wskaźniki migracji zarobkowej poprzez promocję samo zatrudnienia i preferencyjnych warunków inkubacji nowych podmiotów gospodarczych 3. utrzymanie proinwestycyjnego stanowiska władz lokalnych poprzez utrzymanie zwolnień podatkowych dla podmiotów inwestujących na terenie powiatu 4. wparcie przedsiębiorców inwestujących w rozbudowę i uatrakcyjnienie potencjału turystycznego powiatu 5. programowanie działań zwiększających elastyczność placówek edukacyjnych w powiecie w kontekście prognozowanego popytu na pracę 6. promocja idei przedsiębiorczości 7. kooperacja z uczelniami wyższymi w celu modelowania rozwoju powiatu 8. weryfikacja dokumentów strategicznych w odniesieniu do polityki proinwestycyjnej 9. animacja dialogu międzyśrodowiskowego	1. stałe informowanie samorządu o trendach zawodowego niedopasowania popytu i podaży pracy w kontekście reorientacji oferty edukacyjnej 2. cykliczne (np. półroczne) przekazywanie placówkom edukacyjnym raportów nt. popytu w przekroju zawodów 3. adoptowanie systemu wsparcia bezrobotnych do oczekiwań kompetencyjnych od strony popytowej (szkolenia/kursy) 4. modyfikacja kierunków i form aktywizacji zawodowej bezrobotnych określonych zawodów poprzez organizację szkoleń wzmacniających kompetencje reprezentowane w ramach zawodów deficytowych w powiecie tj. frezer, spawacz, tokarz 5. wykorzystanie systemowych mechanizmów wspierających rynek pracy – Klub Integracji Społecznej, Centrum Integracji Społecznej dla inkubacji umiejętności deficytowych w skali powiatu 6. udział w dialogu międzyśrodowiskowym	1. adaptacja w programach kształcenia pożądanych przez lokalnych pracodawców umiejętności „uniwersalnych” (pozazawodowych) 2. upraktycznienie kształcenia i kooperacja z otoczeniem – alternatywa dla wymaganego doświadczenia 3. rozważenie wygaszania kierunków dostarczających absolwentów w zawodach nadwyżkowych tj. technik leśnik, technik ekonomista 4. udział w dialogu międzyśrodowiskowym

2.8. Powiat kolneński – analiza rynku pracy

2.8.1. Oblicze geograficzne, społeczne i gospodarcze powiatu

Powiat kolneński leży w zachodniej części województwa podlaskiego. Pod względem geograficznym są to tereny położone na Wysoczyźnie Kolneńskiej, która jest częścią Niziny Północnopodlaskiej. Powiat zajmuje powierzchnię 940 km². W jego granicach funkcjonuje 6 gmin: miasto i gmina Kolno, gmina i miasto Stawiski, gmina Grabowo, gmina Mały Płock, gmina Turośl. Powiat kolneński ma charakter typowo rolniczy. Struktura powierzchni przedstawia się następująco: użytki rolne - 73,4 %, lasy - 21,5 %, pozostałe grunty użytkowane i nieużytki - 5,1 %.

Jednym z ważnych elementów środowiska przyrodniczego powiatu kolneńskiego są wody powierzchniowe i podziemne, a wśród nich rzeki (najważniejsze z nich to: Pisa, Skroda i Łabna). Powiat odznacza się bogatym ukształtowaniem powierzchni i licznymi walorami przyrodniczymi. Zachód powiatu to Puszcza Kurpiowska, zaś od północy powiat przylega do Puszczy Piskiej. O niezwykłej atrakcyjności turystycznej powiatu decyduje nieskażone środowisko, lasy, czyste wody i bogate tradycje kulturowe[201], a także naturalność szaty roślinnej, bioróżnorodność oraz bogactwo flory i fauny.

Obszary prawnie chronione zajmują 21 079 ha powiatu. Do największych należy zaliczyć: Rezerwat “Ciemny Kąt”(126 ha) na terenie gminy Turośl i Rezerwat ”Dzierzbia”(71,8 ha) na terenie gminy Stawiski. Projektowane są kolejne dwa rezerwaty: ”Dolina rzeki Rybnica” i “Jezioro Łacha” na terenie gminy Turośl. Ponadto południowo-zachodnia cześć obszaru powiatu objęta jest Obszarem Chronionego Krajobrazu Równiny Kurpiowskiej i Doliny Dolnej Narwi zajmuje 20 879 ha. W powiecie, obszary określone jako użytki ekologiczne zajmują 66,3 ha. Ponadto występują tu 43 pomniki przyrody. Zgodnie z tworzoną europejską siecią obszarów specjalnej ochrony ptaków “Natura 2000” – 3514 ha z terenu Gminy Turośl i Gminy Kolno jest włączonych w obszar “Puszcza Piska”.

Mimo wspaniałych walorów środowiska przyrodniczego, a także bogatych zasobów kultury oraz dużego ruchu komunikacyjnego, brak jest dobrze wykształconej bazy

[201]bip.st.kolno.wrotapodlasia.plPlan Rozwoju Lokalnego Powiatu Kolneńskiego na lata 2008-2013, Kolno, marzec 2008. Załącznik do uchwały nr XVII/89/08 Rady Powiatu Kolneńskiego z dnia 22.04.2008 r.pdf

turystycznej.[202] Wskaźnik miejsc noclegowych liczony na 1000 ludności uplasował powiat w 2010 r. dopiero na 13 miejscu wśród innych powiatów w województwie podlaskim (wyniósł 1,44). Wg danych GUS w 2010 r. zarejestrowano ogółem 56 miejsc noclegowych, zaś 4 207 osób skorzystało z oferty noclegowej.

Powiat kolneński zalicza się do grupy jednostek administracyjnych o małych zasobach demograficznych – liczy on 39,7 tys. mieszkańców (3,3% populacji województwa podlaskiego – 15 lokata w województwie).[203] W pierwszej dekadzie obecnego stulecia zasoby ludzkie tej jednostki terytorialnej, podobnie jak w trzynastu innych, zmniejszyły się (znaczna depopulacja - rzędu 3,9%, w całym województwie spadek o 1,9%).[204] Powiat kolneński jest obszarem o umiarkowanym zagęszczeniu ludności - 42,2 osób na km² plasują go na 9 miejscu na Podlasiu (wskaźnik wojewódzki 59,0 os./km²). W wymiarze struktury osadniczej subregion wyróżnia się przewagą ludności wiejskiej. W jednostkach zurbanizowanych zamieszkuje 32,8% osób (w województwie 67,2%), na wsi żyje zaś 67,2% mieszkańców tego ziemskiego powiatu. Liczba miejscowości wiejskich przypadająca na jedno miasto (86), podstawowy wskaźnik umiastowienia, przyjmuje wartość niższą niż wynosi indykator wojewódzki (111)[205]. W 2010 roku przyrost naturalny w analizowanym powiecie zanotował swoiste status quo (+8 osób; +0,2 promila populacji). Powiat kolneński dysponuje wysokim potencjałem emigracji ekonomicznej – ten stan wyrażają dwa wskaźniki: a. liczba emigrantów na 1000 mieszkańców (wartość 65,0 na tle 37,1 w województwie); b. odsetek gospodarstw objętych emigracją zarobkową (wartość 19%, na tle 21% w całym regionie)[206]. Oznacza to, iż skala zjawiska poszukiwania źródeł dochodów poza granicami kraju przez mieszkańców powiatu przyjmuje dynamiczniejsze oblicze niż w regionie. Wskaźnik obciążenia demograficznego (czyli liczby osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym) przekracza wartości średniej dla województwa – wynosi 61,1 (woj. podlaskie 57,3). Odsetek zasobów ludzkich w wieku mobilnym (18-44 lata) w powiecie wynosi 39,7% (na Podlasiu 40,0%), co jest niezłą informacją w optyce rynku pracy –

[202] Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Kolneńskiego na lata 2008-2013, Kolno, marzec 2008. Załącznik do uchwały nr XVII/89/08 Rady Powiatu Kolneńskiego z dnia 22.04.2008 r.pdf

[203] Dane statystyczne przytoczone z Banku Danych Lokalnych GUS bądź obliczenia własne na podstawie danych BDL GUS – o ile nie wskazano inaczej dane na koniec 2010 roku.

[204] Analizowany okres zmiany zasobów demograficznych: 2000-2010.

[205] Na potrzeby obliczenia tego wskaźnika w powiecie białostockim do grona miast włączono Białystok, w powiecie łomżyńskim Łomżę, a w powiecie suwalskim Suwałki.

[206] Dane za: *Profile emigracji zarobkowych mieszkańców województwa podlaskiego*, red. I.Kukulak-Dolata, Ł.Arendt, Białystok-Warszawa 2009, IPiPS w Warszawie, s. 140

w powiecie rezerwy demograficzne cechujące się statystycznie wyższą skłonnością do zmiany miejsca zamieszkania ze względu na zmianę miejsca pracy bądź podjęcie pracy w ogóle są zbliżone do średniej wojewódzkiej.

Najbardziej na zachód wysunięty podlaski powiat dostarcza 3,5% zasobów pracujących w województwie (w powiecie znajduje zatrudnienie 5 558 kobiet, czyli 46,9% bazy osób posiadających pracę w tym subregionie). Dyslokacja zatrudnienia w ujęciu klasycznej triady sektorów pracy (rolnictwo – przemysł i budownictwo – usługi) przedstawia się następująco: 71% – 7% – 21% (w województwie wynosi 38% – 20% - 42%). Świadczy ona o silnej nadreprezentacji osób –na tle i tak rolniczego regionu - utrzymujących się z pracy w rolnictwie. Jednocześnie zwraca uwagę nikłe znaczenie przemysłu na lokalny rynek pracy – jedynie co czternasty pracujący związany jest z drugim sektorem gospodarki (niższy odsetek w województwie ma jedynie powiat sejneński). Stopa bezrobocia rejestrowanego na koniec grudnia 2011 roku w tej jednostce statystycznej NUTS 4[207] była jedną z najwyższych w całym województwie – wynosiła 19,1%, zwiększyła się w przeciągu trzech lat o 4.1 pkt procentowego.[208]

Wykres 10. Zmiany stopy bezrobocia w pow. kolneńskim na tle województwa w 2011 r.

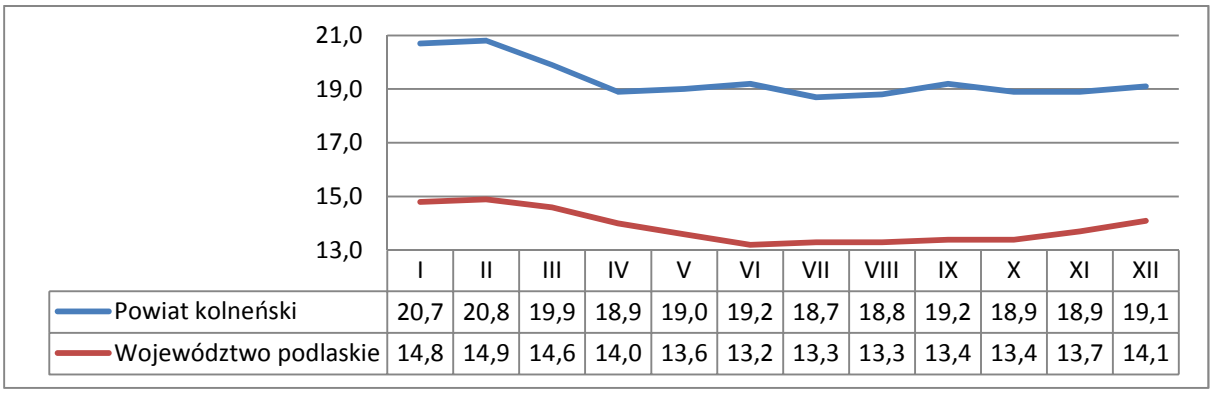

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Powiat kolneński	20,7	20,8	19,9	18,9	19,0	19,2	18,7	18,8	19,2	18,9	18,9	19,1
Województwo podlaskie	14,8	14,9	14,6	14,0	13,6	13,2	13,3	13,3	13,4	13,4	13,7	14,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie statystyki rynku pracy Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej (dane od stycznia do sierpnia 2011 po korekcie GUS wynikającej z ustalenia ostatecznej liczby pracujących poza rolnictwem indywidualnym na podstawie badań prowadzonych poprzez przedsiębiorstwa oraz z uwzględnienia wyników Powszechnego Spisu Rolnego 2010 dotyczących liczby pracujących w rolnictwie indywidualnym)

[207] NUTS 5 – gminy, NUTS 4 – powiaty, NUTS 3 – podregiony, NUTS 2 – województwa, NUTS 1 - państwo
[208] Dane o stopie bezrobocia na grudzień 2011 roku przytaczane za miesięcznym informatorem Wojewódzkiego Urzędu Pracy „Podlaski rynek pracy", oprac. Wydział Badań i Analiz WUP, Białystok, grudzień 2011, www.up.podlasie.pl/uploads/upload/w_badan_i_analiz/podlaski_rynek_pracy/rynek_pracy_XII2011.pdf

Powiat kolneński jest częścią podlaskiego pasma skrajnie wysokiego bezrobocia, obszaru od rozciągającego się od jego granic w kierunku wschodnim aż do Sejn, w dużej części przylegającego do województwa warmińsko-mazurskiego. W 2011 roku w analizowanym powiecie stopa bezrobocia w sposób ciągły przewyższała znacząco poziom regionalny (o 5-6 pkt procentowych). Co niekorzystne odsetek długotrwale bezrobotnych (64,5%) był w trójce najwyższych w województwie (poziom podlaski: 55,4%), dodatkowym negatywnym wyróżnikiem powiatu z rzeką Pisą, był procent dysponujących prawem do zasiłku (jedynie 8,0% - niższy odsetek wystąpił tylko w powiecie sokólskim).[209] Zwracając uwagę na status edukacyjny (wykształcenie) osób zarejestrowanych jako bezrobotne w tym powiecie należy odnotować niski odsetek bezrobotnych z wyższym wykształceniem (6,8% - w regionie prawie dwukrotnie wyższy:12,3%).[210] Prześwietlając doświadczenie zawodowe w grupie zarejestrowanych osób bez pracy absorbuje uwagę niski odsetek osób posiadających co najmniej 10-letni staż pracy (17,7% wszystkich; na Podlasiu 25,6%).[211]

Powiat kolneński jest powiatem rolniczym związanym z sektorem prywatnym i to on jest wiodącym źródłem utrzymania mieszkańców. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego ponad 70% ogółu osób pracujących pozostaje zatrudnionych w prywatnym sektorze rolniczym. Ze względu na uwarunkowania klimatu, a także jakość gleb, na terenie powiatu przeważa uprawa zbóż i ziemniaków. Cechą charakterystyczną gospodarstw rolnych powiatu jest ich stosunkowo duża, na tle województwa, średnia powierzchnia (ok. 15 ha).[212] Na terenie powiatu działa 2268 podmiotów gospodarczych. Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności w 2010 r. wyniosła 584. Ilość podmiotów nowozarejestrowanych przypadających na jednego mieszkańca w tym samym okresie wyniosła 54[213]. Głównym ośrodkiem gospodarczym powiatu jest niewątpliwie Kolno. Najważniejszym przedsiębiorstwem regionu i największym przedstawicielem branży rolniczej w powiecie jest Agrocentrum, posiadający blisko 20-letnie doświadczenie producent paszy dla drobiu, bydła i trzody chlewnej. Firma zajęła 24 miejsce wśród największych firm Podlasia osiągając przychody netto ze sprzedaży rzędu 200 mln zł, a wynik netto 2,5 mln zł.

[209] Tamże
[210] Bank Danych Lokalnych GUS na koniec 2010 roku.
[211] Bank Danych Lokalnych GUS na koniec 2010 roku.
[212] Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Kolneńskiego, Załącznik do uchwały nr XVII/89/08 Rady Powiatu Kolneńskiego 22.04.2008 r.
[213] Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych , www.stat.gov.pl/bdl

Warto wspomnieć o Firmie Handlowej Ramotowski, specjalizującej się w sprzedaży ciągników rolniczych, maszyn rolniczych i części zamiennych. W Kolnie swoją siedzibę ma również producent wyrobów porcelanowych – Kolekcja Wiking. Istotną rolę pełni również Bank Spółdzielczy w Kolnie [214].

Odnosząc się do kondycji finansowej, powiat kolneński ma jedną z trudniejszych sytuacji spośród 14 powiatów ziemskich województwa podlaskiego**.** Dochody budżetu powiatu w 2010 r. – 27,2 mln gwarantowały dopiero dwunaste miejsce w województwie. Udział własny w dochodach budżetu stanowił jedynie 20%. Dochody na jednego mieszkańca powiatu w 2010 r. wyniosły 697,88 zł (14 ostatnie miejsce w woj. podlaskim). Dochody własne w tej liczbie ukształtowały się na poziomie 142,63 zł. Podatek dochodowy od osób fizycznych wyniósł 1,9 mln zł stanowiąc 35% dochodów własnych budżetu powiatu. Podatek od osób prawnych wyniósł zaś 23 tys. zł (0,4%). Powiatowi kolneńskiemu w 2009 r. udało się uzyskać środki z budżetu Unii Europejskiej w wysokości 4 mln zł, przekładające się na piątą pozycję wśród powiatów ziemskich województwa podlaskiego[215].

Poziom zarobków w powiecie kolneńskim jest jednym z niższych w regionie - na koniec 2010 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto wyniosło 2786 zł (12 miejsce na Podlasiu). Na tle płacy krajowej wynagrodzenia w analizowanej jednostce w ostatnich pięciu latach lekko się poprawiły, chociaż nadal dalece odbiegają od standardu ogólnokrajowego (2005 rok: 79,3% płacy krajowej; 2010 rok: 81,1% płacy krajowej). Liczba nowych budynków mieszkalnych (budownictwa indywidualnego i zbiorowego) - świadcząca o (braku) witalności społeczno-ekonomicznej danego obszaru – przyjęła w 2010 roku wartość 1,0 na 1 tys. mieszkańców i była najniższą w całym województwie (nominalnie oddano do użytkowania jedynie 39 mieszkań – 1% wszystkich w regionie). Potencjał generowania nowych miejsc pracy przez lokalne przedsiębiorstwa uzależniony jest m.in. od ponoszonych nakładów inwestycyjnych, środków umożliwiających kształtowanie przewagi konkurencyjnej firm. W analizowanym powiecie w latach 2008-2010 przedsiębiorstwa zatrudniające co

[214] Lista najważniejszych przedsiębiorstw regionu sporządzona na podstawie rankingów przygotowanych przez portal Strefa Biznesu – Lokalny Portal Przedsiębiorców w współpracy z Gazetą Współczesną i Kurierem Porannym, w tym rankingi: „Superfirmy" URL: http://tinyurl.com/6w2drtf [dostęp: 18.02.2012 r.] i „Podlaska Złota Setka Przedsiębiorstw" URL: http://tinyurl.com/7teqpj4 [dostęp: 18.02.2012 r.]. Informacje o poszczególnych firmach pochodzą z ich stron internetowych, w tym: Agrocentrum, URL: http://www.agrocentrum.pl/, Bank Spółdzielczy w Kolnie, URL: http://www.bskolno.pl/, Firma Handlowa Ramotowski, URL: http://www.ramotowski.pl/, Kolekcja Wiking, URL: http://www.kolekcjawiking.com/.
[215] Informacje na podstawie informacji z Banku Danych Lokalnych –GUS, www.stat.gov.pl/bdl

najmniej 10 pracowników przeznaczały średniorocznie równowartość 280 zł na 1 mieszkańca powiatu na inwestycje (ostatnia, 17 lokata w województwie). Wytłumaczenie tego faktu znajduje swe uzasadnienie w nieindustrialnym charakterze powiatu.

Tabela 114. Pozycja powiatu kolneńskiego na tle pozostałych podlaskich powiatów (na płaszczyźnie potencjału przedsiębiorczości, sytuacji makrogospodarczej, zasobów demograficznych oraz atrakcyjności przyrodniczo-turystycznej)[216]

Rank. synt.	Podmioty rejestru REGON na 10 tys. mieszk.	Rank. cząstk.	Podmioty nowo-zarejestrowane na 10 tys. ludności (średnia z lat 2008-2010)	Rank. cząstk.	Odsetek mikro-przedsiębiorstw w grupie podmiotów gospod. (w %)	Rank. cząstk.	POWIAT kolneński	
14	584	11	45	17	95,3	9		
Rank. synt.	Dochody gmin powiatu na 1 mieszk. w zł (średnia z lat 2009-2010)	Rank. cząstk.	Stopa bezrobocia - grudzień 2011 (w %)	Rank. cząstk.	Przeciętne wynagrodzenie brutto w zł (2010)	Rank. cząstk.	Nakłady inwestycyjne na 1 mieszk. w zł. (śr. z lat 2008-2010)	Rank. cząstk.
16	3046	4	19,1	15	2786	12	280	17
Rank. synt.	Zmiana wielkości zasobów ludzkich w l. 2000-2010 (w %)	Rank. cząstk.	Potencjał zagranicznej emigracji ekonomicznej	Rank. cząstk.	Wskaźnik obciążenia demograficznego	Rank. cząstk.	Odsetek ludności w wieku mobilnym	Rank. cząstk.
7	-3,9	11	wysoki	5	61,1	9	39,7	6
Rank. synt.	Udział obszarów chronionych w powierzchni powiatu (w %)	Rank. cząstk.	Pomniki przyrody (2010)	Rank. cząstk.	Liczba korzystających z noclegów (2010)	Rank. cząstk.	Wskaźnik miejsc noclegowych na 1000 ludności	Rank. cząstk.
15	22,4	9	38	11	4207	15	1,4	16

Źródło: opracowanie własne. Tabele prezentujące dane cząstkowe nt. wszystkich 17 powiatach znajdują się w aneksie do raportu.

Oblicze społeczno-gospodarcze powiatu kolneńskiego w świetle piętnastu wskaźników cząstkowych, zgrupowanych w cztery kategorie rankingu podlaskich powiatów, przedstawia się wysoce pesymistycznie. Bardzo niską notę powiat kolneński otrzymuje aż w trzech z czterech wybranych kategorii. Negatywna sytuacja makrogospodarcza wynika

[216]Kategoria „**potencjał przedsiębiorczości**" (kolor fioletowy) jest wypadkową 3 wskaźników: liczba podmiotów rejestru REGON na 10 tys. ludności powiatu; liczba nowozarejestrowanych podmiotów gospodarczych; udział mikroprzedsiębiorstw w powiatowej strukturze przedsiębiorstw), kategorię „**sytuacja makrogospodarcza**" (kolor niebieski) tworzą 4 wskaźniki: dochody gmin powiatu na 1 mieszkańca, stopa bezrobocia z grudnia, przeciętne wynagrodzenie brutto, nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca, kategoria „**zasoby demograficzne**" (kolor bordowy) została utworzona na bazie 4 wskaźników: wskaźnik obciążenia demograficznego; odsetek ludności w wieku mobilnym; zmiana wielkości populacji powiatu w ostatniej dekadzie, potencjał zagranicznej emigracji ekonomicznej, kategoria „**atrakcyjność przyrodniczo-turystyczna**" (kolor zielony) stanowi zaś konsekwencję 4 wskaźników: udział obszarów chronionych w powierzchni powiatu, liczba pomników przyrody, wskaźnik miejsc noclegowych na 1000 mieszkańców, liczba osób korzystających z noclegu w powiecie

głównie z najniższych w województwie nakładów inwestycyjnych lokalnych firm. Atrakcyjność przyrodniczo-turystyczna jest również jedną z niższych na administracyjnym Podlasiu. Relatywnie najlepiej (lecz przeciętnie w regionie) przedstawiają się zasoby demograficzne powiatu kolneńskiego - 7 miejsce na wskazanym polu stanowi efekt (doraźnie) korzystnego, wysokiego wskaźnika potencjału zagranicznej emigracji ekonomicznej oraz znaczącego udziału ludności w wieku mobilnym.

2.8.2. Podaż pracy w powiecie kolneńskim

W poniższych tabelach podaży pracy został ukazany, po pierwsze, skład bezrobotnych w powiecie kolneńskim w ujęciu dziesięciu grup wielkich zawodowych (w tym na tle województwa), po drugie, zaprezentowano 20 zawodów i specjalności, których dysponenci na koniec zeszłego roku posiadali największą trudność w podjęciu pracy w analizowanej jednostce.

Tabela 115. Struktura bezrobotnych w ujęciu grup wielkich zawodów w powiecie kolneńskim na tle struktury województwa podlaskiego

kod	Nazwa grupy wielkiej	liczba bezrobotnych w powiecie	odsetek bezrobotnych w powiecie	odsetek bezrobotnych w województwie
1	Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	6	0,2%	0,3%
2	Specjaliści	136	4,4%	9,9%
3	Technicy i inny średni personel	280	9,0%	13,9%
4	Pracownicy biurowi	71	2,3%	3,1%
5	Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	499	16,0%	12,4%
6	Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	71	2,3%	2,2%
7	Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	679	21,8%	21,8%
8	Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	73	2,3%	4,8%
9	Pracownicy przy pracach prostych	261	8,4%	7,0%
10	Siły zbrojne	0	0,0%	0,0%
	Bez zawodu	1040	33,4%	24,4%
	Ogółem	**3116**	100,0%	100,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP w Białymstoku

Najliczniej reprezentowaną grupą wielką zawodów w powiecie kolneńskim są **robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy**[217], więcej niż co piąta osoba (21,8%) ujęta na koniec 2011 roku w rejestrze bezrobotnych legitymuje się jednym z zawodów sklasyfikowanym kodem rozpoczynającym się cyfrą 7. Trudna sytuacja na lokalnym rynku pracy obejmuje również **pracowników usług osobistych i sprzedawców**, których udział w zbiorze bezrobotnych powiatu wynosi 16%. Na tle regionu podlaskiego w strukturze osób bez pracy w powiecie kolneńskim pozytywnie wyróżnia się kategoria **specjalistów** (jedynie co dwudziesty trzeci bezrobotny powiatu przynależy do tej grupy – w województwie co czternasty), pozytywnie odznacza się także rynkowa kondycja **techników i inny średni personel** (9,0% bezrobotnych, o połowę mniej niż w województwie).

[217] W nomenklaturze Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej grupa ta obejmuje „zawody wymagające wiedzy, umiejętności i doświadczenia niezbędnych do uzyskiwania i obróbki surowców, wytwarzania i naprawy towarów oraz budowy, konserwacji i naprawy dróg, konstrukcji i maszyn. Główne zadania wymagają znajomości i zrozumienia charakteru pracy, stosowanych materiałów, maszyn i wytwarzanych produktów.” Zob. *Klasyfikacja zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy*, oprac. E.Strojna, J.Piotrowicz, E.Żywiec-Dąbrowska, Warszawa 2010, s. 13

Tabela 116. Zawody i specjalności reprezentowane najliczniej w grupie bezrobotnych powiatu kolneńskim (stan na 31.12.2011)

Lp	Zawód/ specjalność osoby bezrobotnej	liczba bezrobotnych	odsetek bezrobotnych
1	Sprzedawca	248	8,0%
2	Robotnik gospodarczy	81	2,6%
3	Piekarz	67	2,2%
4	Krawiec	66	2,1%
5	Szwaczka	66	2,1%
6	Robotnik placowy	61	2,0%
7	Ślusarz	58	1,9%
8	Robotnik budowlany	57	1,8%
9	Technik mechanik	55	1,8%
10	Technik ekonomista	50	1,6%
11	Fryzjer	41	1,3%
12	Tokarz w metalu	40	1,3%
13	Rzeźnik wędliniarz	38	1,2%
14	Murarz	34	1,1%
15	Mechanik pojazdów samochodowych	34	1,1%
16	Kucharz małej gastronomii	34	1,1%
17	Mechanik samochodów osobowych	31	1,0%
18	Robotnik pomocniczy w przemyśle przetw.	26	0,8%
19	Technik rolnik	25	0,8%
20	Kucharz	23	0,7%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP w Białymstoku

Zestawiając rozkład wielkości poszczególnych zawodów i specjalności osób bezrobotnych w powiecie kolneńskim z rozkładem województwa podlaskiego ujawnia się grupa **zawodów nadreprezentowanych** w powiecie. Kategoria ta obejmuje zawody wyraźnie częściej występujące w analizowanym powiecie w stosunku do stanu wojewódzkiego: są to zawody i specjalności nieobecne w pierwszej dwudziestce najliczniejszych zawodów i specjalności wśród bezrobotnych województwa podlaskiego. W powiecie kolneńskim do grona zawodów nadreprezentowanych wliczają się:

- *szwaczka*
- *robotnik placowy*
- *tokarz w metalu*

Absolwenci kształcenia zawodowego (zasadnicze szkoły zawodowe, technika, technika uzupełniające, szkoły policealne), kształcenia ukierunkowanego na przygotowanie do wykonywania jednego z 92 zawodów dostępnych w wojewódzkim systemie szkolnych (w krajowym systemie można kształcić w 200 zawodach)[218], stanowią znaczący strumień podaży pracy na szczeblu lokalnym. W 2011 roku w powiecie kolneńskim kształcenie zawodowe ukończyło 232 osoby, co odnosząc do lokalnej głębokości rynku pracy (11,8 tys. pracujących w przedsiębiorstwach powyżej 9 osób, włącznie z pracującymi w rolnictwie) stanowi 2% tego dominującego segmentu zatrudnienia (w skali województwa współczynnik ten wyniósł 2,7%). Struktura zawodowa absolwentów:

Tabela 117. Potencjalna podaż pracy w powiecie kolneńskim – absolwenci kształcenia zawodowego w roku 2011 oraz prognozowana liczba absolwentów w latach 2012-2014

		Absolwenci 2011	Absolwenci 2012	Absolwenci 2013	Absolwenci 2014[219]
1	314207_Technik rolnik	90	14	30	22
2	613003_Rolnik	45	9	21	15
3	522301_Sprzedawca	21	0	21	0
4	331403_Technik ekonomista	19	9	19	0
5	722307_Operator obrabiarek skrawających	9	20	18	16
6	751204_Piekarz	8	7	8	4
7	514101_Fryzjer	8	5	5	2
8	723103_Mechanik pojazdów samochodowych	6	8	6	4
9	751201_Cukiernik	6	1	6	5
10	512002_Kucharz małej gastronomii	6	0	0	6
11	741103_Elektryk	3	2	7	1
12	751105_Rzeźnikwędliniarz	2	5	1	0
13	752205_Stolarz	2	3	5	1
14	721306_Blacharz samochodowy	2	2	4	0
15	721301_Blacharz	2	1	0	0
16	713201_Lakiernik	2	0	2	0
17	712604_Monter instalacji i urządzeń sanitarnych	1	0	0	0
18	311504_Technik mechanik	0	12	0	27
	Razem	**232**	**98**	**153**	**103**

Źródło: badania własne (CAWI)

[218] Najnowsza klasyfikacja zawodów szkolnictwa zawodowego obejmuje 200 zawodów, w ramach których wyodrębniono 251 kwalifikacji. W klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego ujęto: 23 zawody (po 3 kwalifikacje na zawód), 72 zawody (po 2 kwalifikacje na zawód), 98 zawodów (1 kwalifikacja na zawód), 7 zawodów szkolnictwa artystycznego, dla których nie wyodrębnia się kwalifikacji. Zob. *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 23 grudnia 2011 w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego*, www.men.gov.pl/images/stories/Rozporzadzenia

[219] Kategorię „absolwenci 2014" tworzą uczniowie klas drugich techników oraz klas pierwszych zasadniczych szkół zawodowych (poziomu klas w roku szkolnym 2011/2012) – jest to więc jedynie część przyszłej potencjalnej podaży pracy –zasilona zostanie ona uczniami, którzy rozpoczną edukację w szkołach policealnych we wrześniu 2012 roku.

W minionym roku mury ponadgimnazjalnych szkół zawodowych w powiecie kolneńskim opuściło 232 absolwentów. Połowę potencjalnej (edukacyjnej) podaży pracy na rynku lokalnym generowali nowo uprawnieni do wykonywania zawodu reprezentanci dwóch specjalności: *techników rolników* i *rolników*. Prospektywnie stały strumień podaży utrzymywać się będzie w najbliższych latach w przypadku *operatorów obrabiarek skrawających.*

2.8.3. Popyt na pracę w 2011 roku

W ciągu ostatniego roku do publicznych i niepublicznych instytucji pośrednictwa pracy w powiecie kolneńskim napłynęło 875 ofert pracy, co stanowiło jedynie 1,5% wszystkich ofert w województwie. W stosunku do roku poprzedniego, co niepokojące, należy odnotować wyraźny spadek liczby ofert pracy (mniej o 265 oferty). Zdecydowana większość ofert ukazała się w powiatowym urzędzie pracy (89,4%), jedynie co dwudziesta w lokalnych serwisach internatowych. Biorąc pod uwagę rozkład kwartalny ogłoszeń widoczna jest ich kumulacja w I kwartale 2011 roku (aż 426 ofert; blisko 50% rocznego popytu na pracę).

Tabela 118. Rozkład ofert pracy zidentyfikowanych w powiecie kolneńskim według instytucji rekrutującej (zestawienie lat 2011 i 2010 oraz kwartałów 2011)

	Miejsce Pracy		Ilość ofert pracy w kwartałach							
	Powiat kolneński		I kw. 2011		II kw. 2011		III kw. 2011		IV kw. 2011	
Źródło Ofert Prac	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Powiatowe Urzędy Pracy	782	89,4	404	**94,8+**	95	86,4	183	**83,9-**	100	82,6
Lokalne internetowe serwisy ogłoszeniowe	48	5,5	13	**3,1-**	2	**1,8-**	24	**11,0+**	9	7,4
Ogólnokrajowe internetowe serwisy pośrednictwa pracy	29	3,3	5	**1,2-**	9	8,2	4	1,8	11	9,1
Ochotnicze Hufce Pracy	8	0,9	1	0,2	4	3,6	2	0,9	1	0,8
Prasa regionalna i lokalna	8	0,9	3	0,7	-	--	5	2,3	-	--
Biura Karier	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Próba	875	100	426	100	110	100	218	100	121	100

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

Tabela 119. Rozkład ofert pracy zidentyfikowanych w powiecie kolneńskim według wielkich grup zawodów (zestawienie lat 2011 i 2010 oraz kwartałów 2011)

	Powiat Kolneński				Ilość ofert pracy w kwartałach							
	2011		2010		I kw. 2011		II kw. 2011		III kw. 2011		IV kw. 2011	
kod i nazwa grupy wielkiej	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
4_Pracownicy biurowi	118	**13,5-**	343	**30,1+**	59	13,8	14	12,7	19	**8,7-**	26	21,5
7_Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	130	**14,9-**	279	**24,5+**	73	17,1	21	19,1	26	11,9	10	**8,3-**
5_Pracownicy usług i sprzedawcy	188	**21,5+**	181	**15,9-**	87	20,4	29	26,4	41	18,8	31	25,6
3_Technicy i inny średni personel	126	14,4	178	15,6	68	16,0	9	8,2	25	11,5	24	19,8
9_Pracownicy przy pracach prostych	128	**14,6+**	72	**6,3-**	69	16,2	18	16,4	24	11,0	17	14,0
8_Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	100	**11,4+**	35	**3,1-**	26	**6,1-**	9	8,2	60	**27,5+**	5	**4,1-**
2_Specjaliści	65	**7,4+**	46	**4,0-**	34	8,0	6	5,5	18	8,3	7	5,8
6_Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	10	1,1	5	0,4	9	**2,1+**	-	--	1	0,5	-	--
1_Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	10	**1,1+**	1	**0,1-**	1	0,2	4	3,6	4	1,8	1	0,8
0_Siły zbrojne	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
PRÓBA	875	100	1140	100	426	100	110	100	218	100	121	100

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

Biorąc pod uwagę oferty pracy ze względu na specyfikę zawodową poszukiwanych kandydatów do pracy w ujęciu grup wielkich zawodów i porównując je rok do roku, widocznych jest kilka, istotnych statystycznie, różnic. Znacznie więcej ogłoszeń w 2011 skierowanych było do grupy 8 –**operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń** (11,4% wszystkich), nominalnie ponad trzykrotnie więcej niż przed rokiem. Największy regres liczby ofert pracy odnotowano w grupie 4 – **pracownicy biurowi** (118 ofert w 2011 roku na tle aż 343 w 2010 roku). Przegląd danych w ujęciu kwartalnym informuje z jednej strony o grupach wielkich zawodów poszukiwanych na lokalnym rynku pracy ze zmienną intensywnością (**rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy** poszukiwani praktycznie wyłącznie w I półroczu 2011 roku), z drugiej strony o grupach wielkich zawodów ofertowanych cyklicznie (**pracownicy usług i sprzedawcy)**. Najczęściej poszukiwanymi w ramach grupy 4 pracownikami byli: *technik prac biurowych* (39%), *pozostali pracownicy obsługi biurowej* (17,8%), *pracownik kancelaryjny* (9,3%) oraz *sekretarka* (9,3%). W ramach grupy 7 najwięcej ogłoszeń kierowano do: *szwaczek* (12,3%), *murarz* (6,2%) oraz *posadzkarz* (6,2%).

Badając źródła pochodzenia ofert w kontekście grup wielkich zawodów, odnotować należy interesujące prawidłowości. Powiatowy Urząd Pracy w Kolnie miał praktycznie wyłączność na prezentowanie ofert najliczniej pożądanej grupy 5 (**pracownicy usług i sprzedawcy***)*, 173 ze 188 ofert było upublicznionych przez tą instytucję. Analogiczna sytuacja charakteryzowała grupę 7 (**robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy**) i grupę 9 (**pracownicy przy pracach prostych**).Przedstawiciele zawodów grupy 3 (**technicy i inny średni personel**) poszukiwani byli nadzwyczaj często przez ogólnopolskie internetowe serwisy pośrednictwa pracy oraz lokalne internetowe serwisy ogłoszeń.

Tabela 120. Zestawienie źródeł ofert pracy zidentyfikowanych w powiecie kolneńskim wg wielkich grup zawodów (zestawienie lat 2011 i 2010 oraz kwartałów 2011)

	Miejsce Pracy		Źródło Ofert Prac									
	Powiat kolneński		Powiatowe Urzędy Pracy		Ochotnicze Hufce Pracy		Prasa regionalna i lokalna		Ogólnokrajowe internetowe serwisy pośrednictwa pracy		Lokalne internetowe serwisy ogłoszeniowe	
kod grupy wielkiej	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
5_Pracownicy usług i sprzedawcy	188	21,5	173	22,1	3	37,5	-	--	6	20,7	6	12,5
7_Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	130	14,9	125	**16,0+**	-	--	-	--	-	--	5	10,4
9_Pracownicy przy pracach prostych	128	14,6	125	**16,0+**	1	12,5	-	--	-	--	2	**4,2-**
3_Technicy i inny średni personel	126	14,4	90	**11,5-**	1	12,5	5	**62,5+**	11	**37,9+**	19	**39,6+**
4_Pracownicy biurowi	118	13,5	114	**14,6+**	2	25,0	-	--	1	**3,4-**	1	**2,1-**
8_Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	100	11,4	94	12,0	-	--	-	--	-	--	6	12,5
2_Specjaliści	65	7,4	50	6,4	1	12,5	3	37,5	6	20,7	5	10,4
1_Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	10	1,1	2	**0,3-**	-	--	-	--	5	17,2	3	6,3
6_Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	10	1,1	9	1,2	-	--	-	--	-	--	1	2,1
0_Siły zbrojne	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
PRÓBA	875	100	782	100	8	100	8	100	29	100	48	100

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

Trzy najbardziej poszukiwane przez pracodawców zawody w powiecie kolneńskim w 2011 roku to: *robotnik gospodarczy* (7,5% ofert), *operator maszyn i urządzeń do produkcji okien z tworzyw sztucznych* (5,7%) oraz *technik prac biurowych* (5,3%). Ogromną sezonowością cechował się zawód *operator maszyn i urządzeń do produkcji okien z tworzyw sztucznych*, w przypadku którego wszystkie oferty pracy pochodziły z III kwartału.

Tabela 121. Rozkład 20 zawodów najbardziej poszukiwanych w powiecie kolneńskim w ujęciu rocznym i kwartalnym[220]

	Powiat Kolneński		Ilość ofert pracy w kwartałach							
	2011		I kw. 2011		II kw. 2011		III kw. 2011		IV kw. 2011	
Kody Zawodów i Specjalności (TOP 20)	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
515303_Robotnik gospodarczy	66	7,5	24	5,6	6	5,5	21	9,6	15	12,4
814204_Operator maszyn i urządzeń do produkcji okien z tworzyw sztucznych	50	5,7	0	0,0	0	0,0	50	22,9	0	0,0
411004_Technik prac biurowych S	46	5,3	21	4,9	10	9,1	4	1,8	11	9,1
522301_Sprzedawca S	42	4,8	13	3,1	15	13,6	8	3,7	6	5,0
931301_Robotnik budowlany	27	3,1	15	3,5	8	7,3	3	1,4	1	0,8
411090_Pozostali pracownicy obsługi biurowej	21	2,4	9	2,1	0	0,0	5	2,3	7	5,8
911207_Sprzątaczka biurowa	21	2,4	15	3,5	1	0,9	0	0,0	5	4,1
334306_Technik administracji S	18	2,1	14	3,3	0	0,0	2	0,9	2	1,7
941201_Pomoc kuchenna	16	1,8	11	2,6	3	2,7	1	0,5	1	0,8
753303_Szwaczka	16	1,8	1	0,2	8	7,3	6	2,8	1	0,8
334390_Pozostali pracownicy administracyjni i sekretarze biura zarządu	15	1,7	10	2,3	0	0,0	3	1,4	2	1,7
332203_Przedstawiciel handlowy	14	1,6	4	0,9	3	2,7	1	0,5	6	5,0
332101_Agent ubezpieczeniowy	14	1,6	3	0,7	2	1,8	4	1,8	5	4,1
833203_Kierowca samochodu ciężarowego	13	1,5	5	1,2	4	3,6	2	0,9	2	1,7
411003_Pracownik kancelaryjny	11	1,3	7	1,6	2	1,8	0	0,0	2	1,7
412001_Sekretarka	11	1,3	5	1,2	0	0,0	3	1,4	3	2,5
332302_Zaopatrzeniowiec	11	1,3	9	2,1	0	0,0	0	0,0	2	1,7
931201_Grabarz	11	1,3	0	0,0	0	0,0	11	5,0	0	0,0
832202_Kierowca samochodu dostawczego	9	1,0	6	1,4	1	0,9	2	0,9	0	0,0
711202_Murarz S	8	0,9	3	0,7	0	0,0	4	1,8	1	0,8
Ogółem	440	50	175	41	63	57	130	60	72	60

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

[220] Nie istniała możliwość dokonania zestawienia z rokiem 2010, ponieważ baza danych z poprzedniej edycji badania nie zawierała zmiennej z kodami zawodów.

Tabela 122. Rozkład 5 najczęściej poszukiwanych zawodów w rozbiciu na kwartały

Zawód	I kwartał		Zawód	II kwartał	
	N	%		N	%
515303_Robotnik gospodarczy	24	5,6%	522301_Sprzedawca S	15	13,6%
411004_Technik prac biurowych S	21	4,9%	411004_Technik prac biurowych S	10	9,1%
931301_Robotnik budowlany	15	3,5%	931301_Robotnik budowlany	8	7,3%
911207_Sprzątaczka biurowa	15	3,5%	753303_Szwaczka	8	7,3%
334306_Technik administracji S	14	3,3%	515303_Robotnik gospodarczy	6	5,5%

Zawód	III kwartał		Zawód	IV kwartał	
	N	%		N	%
814204_Operator maszyn i urządzeń do produkcji okien z tworzyw sztucznych	50	22,9%	515303_Robotnik gospodarczy	15	12,4%
515303_Robotnik gospodarczy	21	9,6%	411004_Technik prac biurowych S	11	9,1%
931201_Grabarz	11	5,0%	411090_Pozostali pracownicy obsługi biurowej	7	5,8%
522301_Sprzedawca S	8	3,7%	522301_Sprzedawca S	6	5,0%
753303_Szwaczka	6	2,8%	332203_Przedstawiciel handlowy	6	5,0%

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

Obserwując ilościowe zapotrzebowanie na poszczególne zawody w ujęciu kwartalnym zarysowują się pewne tendencje, dzięki którym można uchwycić sezonowość (bądź jej brak). Analizując zapotrzebowanie na zawody w ujęciu kwartalnym, wśród pięciu najpopularniejszych zawsze występował *robotnik gospodarczy*. W II kwartale wystąpił skokowy wzrost zapotrzebowania na zawód *operatorów maszyn i urządzeń do produkcji okien z tworzyw sztucznych* (w największej mierze spowodowany ofertowaniem przez podzambrowski Dobroplast).

W czteroczęściowym zestawieniu (poniżej) zaprezentowano zawody sezonowe, tzn. takie, na które w dowolnym kwartale 2011 roku pojawił się popyt przewyższający 40% rocznego wolumenu ofert pracy w danym zawodzie. W skali powiatu do skrajnie sezonowych zawodów (w przypadku których co najmniej 70% wszystkich ofert pojawiło się w jednym kwartale roku) zaliczają się m.in.: *sprzątaczka biurowa* (71% w I kwartale) oraz *strażak* (100% w II kwartale; nominalnie jednak niewiele ofert – 3). W analizowanej jednostce w sezonie letnim (lipiec-wrzesień) do grona profesji sezonowych należy zakwalifikować *grabarza*. W ostatniej ćwierci roku, okresie w którym generalnie notowany jest niższy popyt na pracę, zawodem sezonowym był m.in. *robotnik placowy*.

Tabela 123. Zawody charakteryzujące się największą sezonowością popytu w ujęciu kwartalnym.

	Liczba ofert w 2011 r.	Liczba ofert w I kwartale	% ofert 2011 w kwartale
334306_Technik administracji S	18	14	78%
911207_Sprzątaczka biurowa	21	15	71%
712204_Posadzkarz S	8	8	100%
962201_Pracownik prac dorywczych	8	8	100%
611306_Ogrodnik terenów zieleni	8	8	100%
513101_Kelner S	7	7	100%
332302_Zaopatrzeniowiec	11	9	82%
941201_Pomoc kuchenna	16	11	69%
931301_Robotnik budowlany	27	15	56%
712501_Monter / składacz okien	6	6	100%
531190_Pozostali opiekunowie dziecięcy	6	6	100%
411004_Technik prac biurowych S	46	21	46%
334390_Pozostali pracownicy administracyjni i sekretarze biura zarządu	15	10	67%
723103_Mechanik pojazdów samochodowych S	7	6	86%

	Liczba ofert w 2011 r.	Liczba ofert w II kwartale	% ofert 2011 w kwartale
541101_Strażak	3	3	100%
753303_Szwaczka	16	8	50%
243106_Specjalista do spraw marketingu i handlu	3	2	67%
251401_Programista aplikacji	1	1	100%
122102_Kierownik działu sprzedaży	1	1	100%
721290_Pozostali spawacze i pokrewni	1	1	100%
331301_Księgowy	1	1	100%
721208_Spawacz ręczny łukiem elektrycznym	1	1	100%
816029_Operator urządzeń przetwórstwa owocowo-warzywnego	1	1	100%
132103_Kierownik działu produkcji	1	1	100%
422701_Ankieter	1	1	100%
816026_Operator urządzeń przetwórstwa drobiu	1	1	100%
541308_Pracownik ochrony fizycznej I stopnia	1	1	100%
811106_Operator ładowarki	1	1	100%

	Liczba ofert w 2011 r.	Liczba ofert w III kwartale	% ofert 2011 w kwartale
814204_Operator maszyn i urządzeń do produkcji okien z tworzyw sztucznych	50	50	100%
931201_Grabarz	11	11	100%
234114_Nauczyciel plastyki w szkole podstawowej	3	3	100%
134690_Pozostali kierownicy instytucji finansowych i ubezpieczeniowych	3	3	100%
234112_Nauczyciel muzyki w szkole podstawowej	3	3	100%
931203_Meliorant	6	4	67%
711990_Pozostali robotnicy budowlani robót stanu surowego i pokrewni gdzie indziej niesklasyfikowani	2	2	100%
832204_Przewoźnik osób	2	2	100%
234117_Nauczyciel techniki w szkole podstawowej	2	2	100%
343401_Organizator usług kateringowych	2	2	100%
711202_Murarz S	8	4	50%
514102_Fryzjer damski	3	2	67%
911206_Salowa	3	2	67%
723105_Mechanik samochodów osobowych	3	2	67%

	Liczba ofert w 2011 r.	Liczba ofert w IV kwartale	% ofert 2011 w kwartale
961302_Robotnik placowy	5	4	80%
243303_Przedstawiciel medyczny	2	2	100%
322001_Dietetyks	2	2	100%
751590	2	2	100%
332203_Przedstawiciel handlowy	14	6	43%
524904_Hostessa	3	2	67%
712303_Tynkarz	1	1	100%
921401_Pomocniczy robotnik przy konserwacji terenów zieleni	1	1	100%
142004_Kierownik supermarketu	1	1	100%
961301_Robotnik oczyszczania miasta	1	1	100%
524601_Wydawca posiłków / bufetowy	1	1	100%
341205_Pracownik socjalny	1	1	100%
325401_Technik fizjoterapii	1	1	100%
814102_Operator urządzeń do wulkanizacji	1	1	100%

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

2.8.4. Kwalifikacje i kompetencje poszukiwane na powiatowym rynku pracy

Tabela 124. Rozkład kwalifikacji i kompetencji poszukiwanych w powiecie kolneńskim (zestawienie grup wielkich zawodów)

Miejsce Pracy	Kod grupy wielkiej[221]																			
Powiat kolneński			1		2		3		4		5		6		7		8		9	
N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Kompetencje i umiejętności																				
Doświadczenie Zawodowe	544	96	9	90	47	94	88	90	73	99	118	98	8	89	88	99	35	95	78	98
Kwalifikacje formalne (wykształcenie)	40	7	5	50	6	12	24	24	-	-	4	3	-	-	1	1	-	-	-	-
Cechy Osobowe	35	6	4	40	5	10	14	14	4	5	6	5	1	11	-	-	-	-	1	1
Porozumiewanie się w językach obcych	30	5	3	30	7	14	5	5	1	1	7	6	-	-	3	3	4	11	-	-
Inne	30	5	1	10	2	4	18	18	1	1	7	6	-	-	-	-	1	3	-	-
Kompetencje społeczne i obywatelskie	26	5	6	60	6	12	9	9	3	4	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Kursy\ Uprawnienia	21	4	4	40	4	8	3	3	2	3	6	5	-	-	-	-	2	5	-	-
Inicjatywność i przedsiębiorczość	19	3	4	40	4	8	6	6	-	-	4	3	-	-	-	-	-	-	1	1
Wiek	14	2	-	-	1	2	9	9	1	1	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Kompetencje\umiejętność uczenia się	13	2	-	-	1	2	10	10	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Kompetencje informatyczne	12	2	-	-	3	6	8	8	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Porozumiewanie się w języku ojczystym	2	0	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Kompetencje matematyczno-techniczne	2	0	-	-	-	-	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
RAZEM	567	100	10	100	50	100	98	100	74	100	120	100	9	100	89	100	37	100	80	100

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

Najwyraźniej pożądaną przez pracodawców cechą w powiecie kolneńskim było doświadczenie zawodowe kandydatów, aż 96,6% ofert poddających się transmutacji w obszarze kompetencji zawierało to kryterium.[222] Istotnym czynnikiem zwiększającym szansę na znalezienie zatrudnienia były kwalifikacje formalne (wykształcenie), stanowiące integralną część 7,1% ogłoszeń.

[221] Cyfry oznaczają następujące grupy zawodów: 1- Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy; 2 - Specjaliści; 3- Technicy i inny średni personel; 4 - Pracownicy biurowi; 5 - Pracownicy usług i sprzedawcy; 6 – Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy; 7 - Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy; 8 - Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń; 9 - Pracownicy przy pracach prostych; 0 – Siły zbrojne.

[222] W analizie kompetencji uwzględniono wyłącznie oferty pracy zawierające informacje odnośnie poszukiwanych kompetencji i kwalifikacji.

Najszerszą, sprecyzowaną gamę oczekiwanych kompetencji, pracodawcy powiatu kolneńskiego prezentowali wobec **przedstawicieli władz publicznych, wyższych urzędników i kierowników**. W co drugim ogłoszeniu ukierunkowanym na nabór reprezentanta tej wielkiej grupy zawodów pojawił się wymóg dysponowania wykształceniem formalnym, w co 3 postulat wykazania się szczególnymi cechami osobowymi czy posiadania odpowiednich kursów i uprawnień.

2.8.5. Szansa na znalezienie pracy w kształconych zawodach

Tabela 125. Zestawienie popytu (oferty pracy) i podaży (bezrobotni i absolwenci) w powiecie kolneńskim w 2011 roku w grupie kształconych zawodów

Lp		Absolwenci w 2011 roku	Bezrobotni 30.06.2011	Bezrobotni 31.12.2011	Różnica	Podaż (absolwenci + bezrobotni na koniec roku)	Popyt (oferty pracy w 2011 roku)	Szansa na znalezienie pracy w zawodzie [223]
1	314207 Technik rolnik	90	24	25	1	115	0	?
2	613003 Rolnik	45	19	17	-2	62	0	?
3	522301 Sprzedawca	21	229	248	19	269	42	16%
4	331403 Technik ekonomista	19	58	50	-8	69	0	0%
5	722307 Operator obrabiarek skrawających	9	3	2	-1	11	0	0%
6	514101 Fryzjer	8	39	41	2	49	5	10%
7	751204 Piekarz	8	57	67	10	75	7	9%
8	723103 Mechanik pojazdów samochodowych	6	38	34	-4	40	7	18%
9	512002 Kucharz małej gastronomii	6	24	34	10	40	0	0%
10	751201 Cukiernik	6	18	22	4	28	0	0%
11	741103 Elektryk	3	0	2	2	5	5	100%
12	752205 Stolarz	2	12	13	1	15	1	7%
13	751105 Rzeźnik wędliniarz	2	36	38	2	40	2	5%
14	713201 Lakiernik	2	0	0	0	2	0	0%
15	721306 Blacharz samochodowy	2	4	7	3	9	0	0%
16	721301 Blacharz	2	0	1	1	3	1	33%
17	712604 Monter instalacji i urządzeń sanitarnych	1	1	2	1	3	0	0%
	RAZEM	232	562	603	41	835	70	

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy, analiza bazy bezrobotnych, badanie CAWI

[223] Szansa na znalezienie pracy to iloraz popytu i podaży - wskaźnik wyraża procentowe prawdopodobieństwo podjęcia pracy w zawodzie na rynku ofert dostępnych publicznie (objętych monitoringiem przez WUP w Białymstoku) w 2011 roku.

Badając szanse absolwentów szkół ponadgimnazjalnych w 2011 na znalezienie pracy w zawodzie dokonano zestawienia popytu (ilości ogłoszeń) oraz podaży (liczba absolwentów oraz liczba zarejestrowanych bezrobotnych). Porównano także liczbę bezrobotnych na koniec I (stan na 30.06.2011) i II półrocza (stan na 31.12.2011), aby zweryfikować czy w końcu okresu sprawozdawczego przybyło bezrobotnych względem pierwszej połowy roku. W sytuacji znaczącego przyrostu liczby osób zarejestrowanych jako bezrobotne w II półroczu możemy mieć do czynienia z zasilaniem szeregu osób bezrobotnych przez absolwentów, którzy znaleźli się na rynku pracy z końcem czerwca.

Wśród kształconych zawodów w powiecie kolneńskim, największy wzrost bezrobocia odnotowano w przypadku *sprzedawców*, *piekarzy* i *kucharzy małej gastronomii*. Spadła natomiast nieznacznie liczba bezrobotnych *mechaników pojazdów samochodowych*. Rozpatrując natomiast szanse na znalezienie przez absolwentów pracy w zawodzie, największe perspektywy uzyskania angażu miał *elektryk*. W przypadku *rolnika* lub *technika rolnika*, trudno jest w pełni ocenić jak duże jest niedopasowanie popytu do podaży, gdyż osoby te w przeważającej mierze znajdują zatrudnienie w rodzinnych gospodarstwach rolnych.

2.8.6. Zestawienie zawodów deficytowych, zrównoważonych i nadwyżkowych

Uwzględniając trzy przyjęte w analizie parametry: liczbę bezrobotnych, liczbę absolwentów oraz liczbę ofert pracy skonstruowano syntetyczny wskaźnik sytuacji danego zawodu na rynku pracy.[224]

[224]Opis konstrukcji wskaźnika zawarty jest w podrozdziale dotyczącym województwa podlaskiego

Tabela 126. Zestawienie zawodów deficytowych, zrównoważonych i nadwyżkowych w powiecie kolneńskim

	Zawód	Liczba ogłoszeń w 2011	Podaż pracy 2011	Wartość wskaźnika
TOP 10 DEFICYTOWYCH ZAWODÓW	814204_Operator maszyn i urządzeń do produkcji okien z tworzyw sztucznych	50	0	0,12
	411004_Technik prac biurowych S	46	20	0,06
	411090_Pozostali pracownicy obsługi biurowej	21	4	0,04
	332101_Agent ubezpieczeniowy	14	1	0,03
	334390_Pozostali pracownicy administracyjni i sekretarze biura zarządu	15	4	0,03
	411003_Pracownik kancelaryjny	11	0	0,03
	931201_Grabarz	11	0	0,03
	334306_Technik administracji S	18	8	0,02
	412001_Sekretarka	11	1	0,02
	832202_Kierowca samochodu dostawczego	9	0	0,02
TOP 10 ZRÓWNOWAŻONYCH	515303_Robotnik gospodarczy	66	81	-0,04
	931205_Robotnik drogowy	6	9	-0,01
	833203_Kierowca samochodu ciężarowego	13	16	-0,01
	222101_Pielęgniarka	3	4	0,00
	431101_Asystent do spraw księgowości	3	2	0,00
	441990_Pozostali pracownicy obsługi biura gdzie indziej niesklasyfikowani	2	3	0,00
	514102_Fryzjer damski	3	2	0,00
	524502_Sprzedawca w stacji paliw	4	3	0,00
	532201_Opiekunka domowa	2	3	0,00
	711601_Brukarz	2	3	0,00
TOP 10 NADWYŻKOWYCH	522301_Sprzedawca S	42	269	-0,56
	314207_Technik rolnik S	0	115	-0,28
	331403_Technik ekonomista S	0	69	-0,17
	751204_Piekarz S	7	75	-0,17
	753105_Krawiec S	2	66	-0,16
	613003_Rolnik S	0	62	-0,15
	961302_Robotnik placowy	5	61	-0,14
	722204_Ślusarz S	5	58	-0,13
	311504_Technik mechanik S	3	55	-0,13
	753303_Szwaczka	16	66	-0,12

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy, analiza bazy bezrobotnych, badanie CAWI

W powiecie kolneńskim najbardziej deficytowym zawodem w 2011 roku okazali się *operatorzy maszyn i urządzeń do produkcji okien z tworzyw sztucznych* oraz *technicy prac biurowych*. W pierwszym przypadku wysoki popyt generowany był przez producentów z branży z subregionu (Laskowiec, Jedwabne), w drugim zaś z popytu pracy finansowanego ze środków urzędu pracy. Najbardziej nadreprezentowanym (nadwyżkowym) zawodem

w powiecie byli: *sprzedawca* i *technik ekonomista*. Wśród zawodów zrównoważonych największy popyt, ale także sporą podaż odnotowano w zawodzie *robotnika gospodarczego* oraz *kierowcy samochodu ciężarowego*.

2.8.7. Przewidywane zmiany na rynku pracy powiatu kolneńskiego w perspektywie krótkookresowej – analiza przypadków krytycznych

W opracowaniu Podlaska Mapa Zawodów i Kwalifikacji 2010 zdiagnozowano jeden przypadek krytyczny. **Przypadek A.** Przygotowanie terenów pod inwestycję z zakresu produkcji nowoczesnych usług w Kolnie. W bieżącej diagnozie zdefiniowano 5 procesów mogących mieć bezpośredni wpływ na rynek pracy w skali powiatu kolneńskiego.

Przypadek 1. Rozwój poprzez edukację. Na terenie powiatu rozpoczęto realizację strategicznej inwestycji oddziałującej na rynek pracy poprzez system edukacji. Ma miejsce rozbudowa Zespołu Szkół Technicznych w Kolnie. Całkowita wartość inwestycji wynosi 3,4 mln zł, w tym kwota dofinansowania z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego przekracza 1,6 mln zł.

Przypadek 2. Uzależnienie rozwoju powiatu od zewnętrznych źródeł finansowania. Istotnym elementem rozwoju powiatu jest zdolność efektywnego sięgania po zewnętrzne źródła finansowania. Jej brak w istotny sposób zaważyć może o szansie na pozytywną zmianę zwłaszcza w kontekście perspektywy tworzenia nowych miejsc pracy. Przykładem niepowodzenia w tym obszarze był wspólny projekt sześciu nadnarwiańskich gmin zrzeszonych w Stowarzyszeniu Gmin Górnej Narwi o dofinansowanie z unijnych funduszy oferty turystycznej. Projekt zakładał m.in. powstanie pól biwakowych, wież widokowych, oczyszczenie plaż, zakup kajaków.

Przypadek 3. Gospodarowanie gruntami w obszarze Parku Inwestycyjnego w Kolnie. Wyodrębnienie na terenie powiatu terenów dedykowanych pod inwestycje wymusza konkretne postawy ze strony samorządu. Wiążą się one z koniecznością realizacji założeń inwestycji m.in. poprzez dopasowanie dotychczasowej polityki gospodarowania gruntami do nowych okoliczności. Miasto Kolno w czerwcu wystawiło na sprzedaż 5,1 ha gruntów dla inwestorów. To połowa wszystkich terenów w Parku Inwestycyjnym Kolno, który powstał

dzięki środkom z UE z programu Rozwój Polski Wschodniej**.** Gospodarz zadbał o konstrukcję przetargu gwarantującą rzeczywistą aktywność przedsiębiorców poprzez czasowy wymóg rozpoczęcia i zakończenia realizacji inwestycji. Zapisy chronią powiat przed wykupem gruntów w celach lokaty kapitału.

Przypadek 4. **Polityka promocji terenów inwestycyjnych w obszarze powiatu.** Z punktu widzenia rozwoju powiatu kluczowym jest zdolność władz do zainteresowania i efektywnego pozyskania inwestorów na terenach Parku Inwestycyjnego w Kolnie. Zgodnie z założeniami pierwotnymi inwestor powinien funkcjonować w sferze innowacyjnych technologii oraz z sektora B+R. Warunki te w znacznym stopniu ograniczają listę podmiotów potencjalnie zainteresowanych inwestycją, a tym samym wymusza się większą mobilizację w zakresie działań ukierunkowanych na pozyskanie inwestora przez powiat. Sytuacja ta prawdopodobnie skutkować będzie koniecznością wypracowanie nowej strategii powiatu w tym zakresie.

Przypadek 5. Nowe miejsca pracy na terenie Parku Inwestycyjnego w Kolnie. Umożliwienie zakupu działek w obszarze terenu inwestycyjnego prognozuje tworzenie nowych miejsc pracy. Dotychczasowi nabywcy terenów planują zatrudnienie kilkudziesięciu osób. Dotychczas sprzedano dwie nieruchomości (stan na lipiec 2011) jedną o powierzchni 63 arów oraz drugą o powierzchni 1 ha 30 arów. Na obu nieruchomościach powstaną zakłady z branży budowlanej.

Tabela 127. Ekspercka ocena wpływu zdiagnozowanych przypadków krytycznych PMZiK 2011 na rynek pracy powiatu kolneńskiego

	PRZYPADKI KRTYCZNE	*Istotny wpływ na rynek pracy	**Nieistotny wpływ na rynek pracy	Brak oceny
1	Rozbudowa Zespołu Szkół Technicznych w Kolnie.	28,6%	57%	14,4%
2	Decyzje władz samorządowych o optymalizacji sieci szkół publicznych	71,4%	28,6%	
3	Negatywna ocena wspólnego projekt 6 nadnarwiańskich gmin zrzeszonych w Stowarzyszeniu Gmin Górnej Narwi	43%		57%
4	Nowe inwestycje obszarze Parku Inwestycyjnego w Kolnie	71,4%	28,6%	

Źródło: Opracowanie własne* suma odpowiedzi eksperckich „wysoki wpływ” oraz „umiarkowany wpływ”;** suma odpowiedzi eksperckich „niski wpływ” oraz „brak wpływu

Z powyższego zestawienia opinii eksperckich względem zdiagnozowanych przypadków krytycznych (badanie CAWI) wynika, że mają one istotny wpływ na powiatowy

rynek pracy. Szczególnie ważne w ocenie eksperckiej są możliwości związane z funkcjonowaniem Parku Inwestycyjnego w Kolnie. Inicjatywa przekazania gruntów na preferencyjnych zasadach rodzi nadzieję na przyciągniecie firm generujących nowe miejsca pracy. Pewną obiektywną trudnością mogą być zapisy warunkujące dostęp do parku przedsiębiorców o określonym – innowacyjnym, profilu działalności gospodarczej.

2.8.8. Weryfikacja scenariuszy rozwoju powiatu z 2010 roku

W raporcie przygotowanym przez Centrum Doradztwa Strategicznego (Białystok 2010) zaprezentowane zostały alternatywne scenariusze rozwoju powiatu kolneńskiego. Zgodnie z założeniem opracowano je w kontekście sytuacji na powiatowym rynku pracy w krótkoterminowej (trzyletniej) perspektywie. W trakcie realizacji badania przez WSFiZ w Białymstoku, na półmetku „zapadalności" prognozy (I kwartał 2012), scenariusze zostały poddane ocenie eksperckiej w kontekście zakresu trafności sformułowanych w nich przypuszczeń cząstkowych. Siedmiu ekspertów z analizowanego powiatu, reprezentujących: urząd miasta (4) oraz powiatowy urząd pracy (3), zweryfikowało trafność prognoz alternatywnych scenariuszy – wyniki lustracji ukazuje poniższa tabela.

Tabela 128. Weryfikacja trafności scenariuszy rozwoju powiatu kolneńskiego

	Prognoza cząstkowa	Trafna*	Nietrafna **
Scen. pesymistyczny	przygotowane tereny inwestycyjne nie znajdują zainteresowania wśród przedsiębiorców	28,60%	71,40%
Scen. optymistyczny	zainteresowanie inwestorów kolneńskimi terenami (decyzje o uruchomieniu działalności gospodarczych)	71,40%	28,60%

Źródło: opracowanie własne; * kategoria obejmuje sumę wskazań przypisanych prognozie „całkowicie trafna" oraz „częściowo trafna"; ** kategoria obejmuje sumę wskazań „zdecydowanie nietrafna" oraz „raczej nietrafna"; pominięto odpowiedzi „nie wiem", „nie możliwe do weryfikacji w lutym 2012 roku" (stąd suma odpowiedzi nie zawsze wynosi 100%)

Zdaniem specjalistów lokalnego rynku pracy w większym stopniu sprawdza się optymistyczny scenariusz rozwoju powiatu – podejmowane są decyzje o rozpoczęciu działalności gospodarczej na przygotowanych przez samorząd terenach inwestycyjnych.

2.8.9. Scenariusz rozwoju p. kolneńskiego w perspektywie krótkookresowej

Powiat kolneński zdominowany przez zatrudnienie w sektorze rolnictwa oraz cechujący się wysokim poziomem bezrobocia nie dysponuje silnymi endogenicznymi czynnikami, które gwarantowałyby dynamiczny rozwój subregionu. Aktywne zaangażowanie władz lokalnych oraz maksymalnie efektywne wykorzystanie pojawiających się zewnętrznych możliwości prorozwojowych, stanowią strategiczną konieczność powiatu. Próbą przeobrażenia obecnej dyslokację zatrudnienia (rolnictwo 71% – przemysł i budownictwo 7% – usługi 21%) stało się proklamowanie 10-hektarowego Parku Inwestycyjnego (współfinansowanego z programu RPO), ukierunkowanego na działalność firm innowacyjnych[225] oraz z sektora „research and development". W pierwszym kwartale 2012 roku Park Inwestycyjny w Kolnie nabiera gospodarczej materializacji - jeden z przedsiębiorców zakończył pierwszy etap budowy zakładu produkcji betonu (powstał węzeł do nowoczesnego wytwarzania betonu; kolejnym etapem będzie budowa węzła do produkcji galanterii budowlanej). W 2012 roku pracę w zakładzie znajdzie kilkunastu nowych pracowników. Równolegle na terenie parku rozpoczęła się budowa kolejnych zakładów usługowo – produkcyjnych (łącznie 4 inwestorów), zaś włodarze Kolna podkreślają, że pojawiają się kolejni chętni nabywcy na działki na przygotowanych terenach inwestycyjnych. Wymogi stawiane przed potencjalnymi inwestorami dotyczą przedmiotu działalności (charakter innowacyjny) oraz tempa start-up w parku (rozpoczęcie budowy w ciągu 2 lat od podpisania umowy). Stolica powiatu kolneńskiego skutecznie korzysta – co pozytywne w kontekście wspierania podnoszenia kompetencyjnego osób w wieku produkcyjnym – ze strumienia środków europejskich. W rankingu miast powiatowych pisma samorządu terytorialnego "Wspólnota" Kolno uplasowało się na czwartym miejscu (w rankingu wzięto pod uwagę wartość projektów unijnych oraz wartość dotacji w przeliczeniu na jednego

[225] Wyróżnikiem firmy, zgodnie z parametrami zarządzającego parkiem, musi być jedna z następujących innowacji: produktowa, procesowa (technologiczna), organizacyjna, marketingowa. Zob. http://kolno.biz

mieszkańca).[226] Inwestycją infrastrukturalna w powiecie kolneńskim o znacznej randze tak w wymiarze krótkofalowym (okres realizacji inwestycji) oraz długofalowym (czas eksploatacji produktu inwestycji) jest budowa obwodnicy Stawisk. Arteria o długości 6,5 km, której całkowity koszt opiewa na kwotę 179 mln zł (wszystkie przygotowania łącznie z kosztami dokumentacji, wykupami gruntów, badaniami archeologicznymi, robotami budowlanymi i nadzorem) powinna pełnić funkcję pożądanego impulsu gospodarczego.

W opinii ekspertów lokalnego rynku pracy największy potencjał generowania miejsc pracy w najbliższych 2-3 latach posiadają: handel (57% wskazań) oraz budownictwo (57%),najwyższe ryzyko wystąpienia redukcji etatów odnosi się do administracji publicznej (100% wskazań) oraz edukacja i nauka (57%).

Tabela 129.Czynniki rozwoju pow. kolneńskiego w kontekście modelowania scenariuszy

Sfera	Czynnik	Trend	Rodzaj (+,-) oraz siła (1-5) wpływu [od -5 do +5]	Prawdopodobieństwo wystąpienia [0 – 1]	Scenariusz
Ekon.	Skuteczna promocja Parku Inwestycyjnego w Kolnie prowadząca do pełnego zagospodarowania terenu	wzrostowy horyzontalny spadkowy	+ 5 + 2 - 5	0,5 0,9 0,2	Optymistyczny Prawdopodobny Pesymistyczny
Ekon.	Tranzytowe położenie powiatu asumptem do zagospodarowania ruchu podróżnych	wzrostowy wzrostowy horyzontalny	+ 4 + 2 - 1	0,5 0,9 0,3	Optymistyczny Prawdopodobny Pesymistyczny
Ekon.	Zmniejszanie się udziału osób pracujących w rolnictwie	wzrostowy wzrostowy horyzontalny	- 3 + 1 + 1	0,7 0,8 0,5	Optymistyczny Prawdopodobny Pesymistyczny

Źródło: opracowanie własne na podłożu teoretycznym metody scenariusza stanów otoczenia - zob. m.in. M.Romanowska, G.Gierszewska, *Analiza strategiczna przedsiębiorstwa*, PWE, Warszawa 2009

Przedstawione w tabeli czynniki w najbliższych trzech latach kształtować będą oblicze społeczno-gospodarcze powiatu kolneńskiego. W zależności od trendu (tempa ich przebiegu), rodzaju wpływu na lokalną gospodarkę (wpływ pozytywny, neutralny, negatywny), siły tego wpływu oraz przyjmując różne warianty możliwości ich wystąpienia, przedstawiono trzy pasma scenariuszowe: optymistyczne, prawdopodobne oraz pesymistyczne.

[226] www.wspolnota.org.pl

2.8.10. Rekomendacje operacyjne na poziomie powiatu kolneńskiego

powiat	Adresat rekomendacji		
	samorząd	**instytucje rynku pracy**	**instytucje edukacji**
kolneński	1. modelowanie polityki inwestycyjnej na trenie powiatu zmieniającej niekorzystny wskaźnik nakładów inwestycyjnych na 1 mieszkańca 2. programowanie działań zwiększających elastyczność placówek edukacyjnych w powiecie w kontekście prognozowanego popytu na pracę 3. wykorzystywanie potencjału wyspecjalizowanych agencji i kancelarii oferujących przedsiębiorcom usługi wybory optymalnego miejsca inwestycyjnego (w kontekście Parku Inwestycyjnego w Kolnie) 4. intensyfikacja polityki informacyjnej wobec przedsiębiorców w zakresie funkcjonowania Parku Inwestycyjnego	1. stałe informowanie samorządu o trendach zawodowego niedopasowania popytu i podaży pracy w kontekście reorientacji oferty edukacyjnej 2. cykliczne (np. półroczne) przekazywanie placówkom edukacyjnym raportów nt. popytu w przekroju zawodów 3. adoptowanie systemu wsparcia bezrobotnych do oczekiwań kompetencyjnych od strony popytowej (szkolenia/kursy) 4. modyfikacja kierunków i form aktywizacji zawodowej bezrobotnych określonych zawodów poprzez organizację kursów i szkoleń ukierunkowanych na zaspokojenie kompetencji w ramach zawodów deficytowych w powiecie tj. operator maszyn i urządzeń do produkcji okien, technik rac biurowych 5. promocja modelu samo zatrudnienia jako alternatywy dla słabej kondycji popytu na pracę w powiecie 6. udział w dialogu międzyśrodowiskowym	1. rozważenie zasadności kształcenia na kierunkach dostarczających przedstawicieli zawodów nadwyżkowych tj. technik rolnik, technik ekonomista 2. adaptacja w programach kształcenia pożądanych przez lokalnych pracodawców umiejętności „uniwersalnych” (pozazawodowych) 3. upraktycznienie kształcenia i kooperacja z otoczeniem – alternatywa dla wymaganego doświadczenia 4. udział w dialogu międzyśrodowiskowym

2.9. Powiat łomżyński – analiza rynku pracy

2.9.1. Oblicze geograficzne, społeczne i gospodarcze powiatu

Powiat łomżyński znajduje się w zachodniej części województwa podlaskiego, na terytorium Niziny Północnomazowieckiej, w skład której wchodzą 3 mezoregiony: Międzyrzecze Łomżyńskie, Równina Kurpiowska oraz Dolina Dolnej Narwi. Obszar powiatu zajmuje 1 354 km², obejmuje 9 gmin: Jedwabne, Nowogród, Łomża, Miastkowo, Piątnica, Przytuły, Śniadowo, Wizna i Zbójna. Powiat Łomżyński jest regionem typowo rolniczym o czym świadczy powierzchnia użytków rolnych, które stanowią 70,4% obszaru powiatu.

Powiat łomżyński to bardzo ważny węzeł komunikacyjny i transportowy. Położony jest wzdłuż drogi krajowej Warszawa – Augustów, która stanowi główny ciąg drogowy prowadzący do przejść granicznych z Litwą i Obwodem Kaliningradzkim.

Analizowany powiat jest jednym z najpiękniej położonych przyrodniczo terenów województwa podlaskiego. Stanowi część Łomżyńskiego Parku Krajobrazowego Doliny Narwi i Biebrzańskiego Parku Narodowego. W obfitości występują tu lasy, rezerwaty, pomniki przyrody (54 szt. w powiecie), rzeki oraz cenne zabytki architektury. Na terenach powiatu łomżyńskiego to właśnie lasy stanowią główny element przyrodniczego środowiska. Zajmują obszar 28 466 ha (co stanowi 21,5% powierzchni powiatu). Znajdują się tu także obszary unikalnej przyrody objętej ochroną prawną, w ramach których funkcjonuje m.in. Biebrzański Park Narodowy (499 ha), 6 rezerwatów przyrody, Łomżyński Park Krajobrazowy Doliny Narwi (7353 ha) oraz otulina wokół Biebrzańskiego Parku Narodowego (12310 ha). Atrakcyjność turystyczną powiatu podkreślają przede wszystkim występujące tu rezerwaty przyrody typu leśnego[227]: Kaniston, Kalinowo, Czarny Kąt, Łokieć, Rycerski Kierz oraz Wielki Dział. Do obszarów chronionego krajobrazu należą: Dolina Dolnej Narwi, Równina Kurpiowska, Lasy Pniewskie, Lasy Czerwonego Boru, rzeka Biebrza, Narew i Pisa.

Na terenie powiatu występuje także wiele zabytków. Zachowały się średniowieczne grodziska w Samborach, Wiźnie, Pieńkach-Grodzisku, a szczególnie w Starej Łomży.[228] Wskaźnik miejsc noclegowych liczony na 1000 ludności uplasował powiat w 2010 r. na

[227]http://www.powiatlomzynski.pl/bip/index.php?wiad=1674Wieloletni Plan Inwestycyjny Powiatu Łomżyńskiego na lata 2007-2015
[228]http://region.e-podlasie.pl/powiaty/lomzynski.html

6 miejscu wśród innych powiatów w województwie podlaskim (wyniósł 8,74). Wg danych GUS, w 2010 r. zarejestrowano ogółem 446 miejsc noclegowych, zaś 16 959 osób skorzystało z oferty noclegowej.[229]

Powiat łomżyński należy do grupy jednostek administracyjnych o umiarkowanych zasobach demograficznych – liczy 51,4 tys. mieszkańców (4,3% populacji województwa podlaskiego).[230] W pierwszej dekadzie obecnego stulecia zasoby ludzkie tego powiatu nieznacznie zmniejszyły się - o 0,4%, jednak w tempie wolniejszym niż skala ubytku ludności w całym województwie (depopulacja rzędu 1,9%).[231] Powiat łomżyński jest obszarem o niskim stopniu zagęszczenia ludności: 37,9 osób na km² plasują go na 10 miejscu na Podlasiu, wyraźnie poniżej wskaźnika wojewódzkiego na poziomie 59 os./km². W wymiarze struktury osadniczej subregion otaczający miasto Łomżę wyróżnia się dominacją ludności wiejskiej. W jednostkach zurbanizowanych zamieszkuje jedynie 7,9% osób[232] (w województwie 60,1%), na wsi żyje 92,1% mieszkańców. Liczba miejscowości wiejskich przypadająca na jedno miasto (100), podstawowy wskaźnik umiastowienia, przyjmuje wartość nieco niższą od przeciętnej w województwie (111)[233]. W 2010 roku przyrost naturalny w analizowanym powiecie zanotował niewielką wartość dodatnią (+ 51 osoby; +1,0 promil populacji). Powiat łomżyński dysponuje przeciętnym poziomem potencjału emigracji ekonomicznej – ten stan wyrażają dwa indykatory: a. liczba emigrantów na 1000 mieszkańców (wartość 56,0, na tle 37,1 w województwie); b. odsetek gospodarstw objętych emigracją zarobkową (wartość 14%, na tle 21% w całym regionie)[234]. Oznacza to, iż skala zjawiska poszukiwania źródeł dochodów poza granicami kraju przez mieszkańców powiatu jest na średnim poziomie regionu, a relatywnie wysokim na tle kraju. Wskaźnik obciążenia demograficznego (czyli liczby osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym) przyjmuje dość wysoką wartość: 64,0 (woj. podlaskie 57,3), co jest niekorzystnym zjawiskiem na polu gospodarczym. Dopełnieniem informacji

[229] http://www.stat.gov.pl
[230] Dane statystyczne przytoczone z Banku Danych Lokalnych GUS bądź obliczenia własne na podstawie danych BDL GUS – o ile nie wskazano inaczej dane na koniec 2010 roku.
[231] Analizowany okres zmiany zasobów demograficznych: 2000-2010.
[232] W granicach powiatu łomżyńskiego zlokalizowane są jedynie dwa dwutysięczne miasta: Nowogród i Jedwabne.
[233] Na potrzeby obliczenia tego wskaźnika w powiecie białostockim do grona miast włączono Białystok, w powiecie łomżyńskim Łomżę, a w powiecie suwalskim Suwałki.
[234] Dane za: *Profile emigracji zarobkowych mieszkańców województwa podlaskiego*, red. I.Kukulak-Dolata, Ł.Arendt, Białystok-Warszawa 2009, IPiPS w Warszawie, s. 140

charakteryzującej powiat w wymiarze strukturalnym jest wskaźnik zasobów produkcyjnych w wieku mobilnym (39,5%), zbliżony do regionalnego odsetka kobiet i mężczyzn w wieku 18-44 lat (40,0%).

Powiat łomżyński dostarcza 4,4% zasobów pracujących w województwie (w powiecie pracuje 6748 kobiet, które stanowią 45,6% bazy osób posiadających zatrudnienie w tym subregionie – jest to trzeci z najniższych odsetków z siedemnastu podlaskich powiatach). Dyslokacja zatrudnienia w ujęciu klasycznej triady sektorów pracy (rolnictwo – przemysł i budownictwo – usługi) przedstawia się następująco: 75% – 10% – 15% (w województwie zaś 38% – 20% - 42%). Podkreśla to dominację rolniczego oblicza rynku pracy analizowanego obszaru. Stopa bezrobocia rejestrowanego na koniec grudnia 2011 roku w tej jednostce statystycznej europejskiej nomenklatury NUTS 4[235] wynosiła 12,7%, nieznacznie mniej niż w województwie (14,1%). W stosunku do 2008 roku, najlepszego dotąd roku dla rynku pracy w dwudziestoletniej okresie od wdrożenia transformacji systemu gospodarczego, stopa bezrobocia zwiększyła się o 4.6 pkt procentowego.[236]

Wykres 11. Zmiany stopy bezrobocia w pow. łomżyńskim na tle województwa w 2011 r.

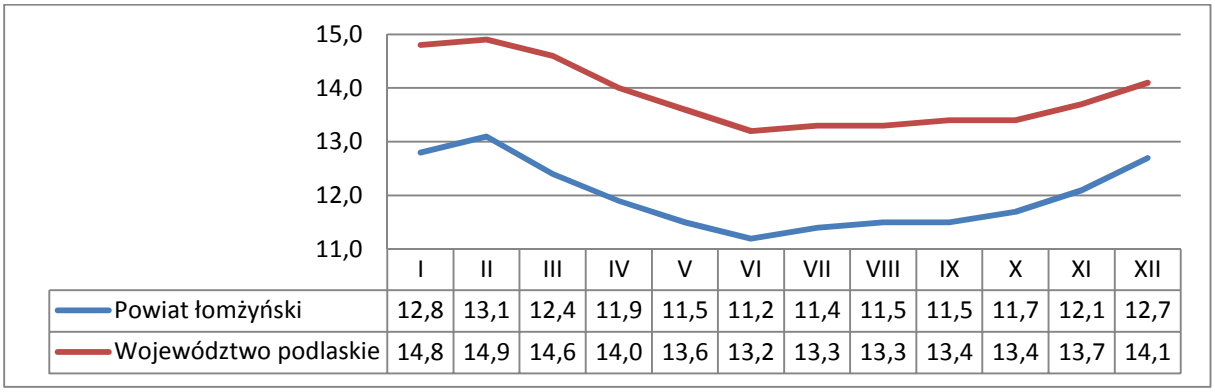

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Powiat łomżyński	12,8	13,1	12,4	11,9	11,5	11,2	11,4	11,5	11,5	11,7	12,1	12,7
Województwo podlaskie	14,8	14,9	14,6	14,0	13,6	13,2	13,3	13,3	13,4	13,4	13,7	14,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie statystyki rynku pracy Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej (dane od stycznia do sierpnia 2011 po korekcie GUS wynikającej z ustalenia ostatecznej liczby pracujących poza rolnictwem indywidualnym na podstawie badań prowadzonych poprzez przedsiębiorstwa oraz z uwzględnienia wyników Powszechnego Spisu Rolnego 2010 dotyczących liczby pracujących w rolnictwie indywidualnym)

W strukturze bezrobotnych relatywnie pozytywnie przedstawiają się dwie kategorie osób: będących długotrwale bezrobotnymi (51,3% wszystkich; w województwie 55,4%) oraz

[235] NUTS 5 – gminy, NUTS 4 – powiaty, NUTS 3 – podregiony, NUTS 2 – województwa, NUTS 1 - państwo
[236] Dane o stopie bezrobocia na grudzień 2011 roku przytaczane za miesięcznym informatorem Wojewódzkiego Urzędu Pracy „Podlaski rynek pracy", oprac. Wydział Badań i Analiz WUP, Białystok, grudzień 2011, www.up.podlasie.pl/uploads/upload/w_badan_i_analiz/podlaski_rynek_pracy/rynek_pracy_XII2011.pdf

dysponujących prawem do zasiłku (14,9%; w województwie 12,4%).[237] Analizując status edukacyjny (wykształcenie) osób zarejestrowanych jako bezrobotne w powiecie łomżyńskim (na tle właściwości województwa) uwidacznia się z jednej strony dość niski odsetek bezrobotnych z wyższym wykształceniem (10,4% w powiecie; 12,3% na całym Podlasiu), z drugiej zaś ponadprzeciętny odsetek bezrobotnych legitymujących się wykształceniem zasadniczym zawodowym (26,7%; w województwie 24,4%).[238]

Charakter gospodarczy powiatu łomżyńskiego, w głównej mierze, sprowadza się do profilu rolniczego, na co wskazują dane sporządzone przez Główny Urząd Statystyczny. Zatrudnienie w sektorze „rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo" trzykrotnie przewyższa te w pozostającym na drugiej pozycji pod względem liczby pracujących, sektorze „przemysł i budownictwo"[239]. Na terenie powiatu działa 2763 podmiotów gospodarczych. Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności w 2010 r. wyniosła 551. Ilość podmiotów nowozarejestrowanych przypadających na jednego mieszkańca w tym samym okresie wyniosła 64[240]. Z dominującym sektorem rolnym ściśle związany jest segment rolniczo-spożywczy. Pozostaje on reprezentowany przez największe w powiecie łomżyńskim przedsiębiorstwo – Okręgową Spółdzielnię Mleczarską w Piątnicy, od ponad 45 lat specjalizującą się w produkcji artykułów mleczarskich. O sile marki OSM Piątnica świadczy jej 8 pozycja w rankingu Największych Firm Podlasia. Przedsiębiorstwo osiągnęło przychody ze sprzedaży na poziomie 547,7 mln zł, uzyskując zysk netto rzędu 22,6 mln zł. Do grupy pozostałych znaczących przedsiębiorstw powiatu łomżyńskiego należy zaliczyć, mające swoją siedzibę w Śniadowie, Przedsiębiorstwo Produkcji Betonów Prefbet[241] oraz Przedsiębiorstwo Handlowo Produkcyjne Agro Rolnik [242]. Na terenie powiatu łomżyńskiego

[237] Tamże
[238] Bank Danych Lokalnych GUS na koniec 2010 roku.
[239] Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, URL: http://tinyurl.com/85fcofd [dostęp: 18.02.2012 r
[240] Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych , www.stat.gov.pl/bdl
[241] Pozycja nr 100 na liście Największych Firm Podlasia.pl, wartość przychodów netto ze sprzedaży w 2010 r wyniosła (36 mln) 36097382 zł, wynik netto (1,5 mln) 1480388 zł.
[242] Lista najważniejszych przedsiębiorstw regionu sporządzona na podstawie rankingów przygotowanych przez portal Strefa Biznesu – Lokalny Portal Przedsiębiorców w współpracy z Gazetą Współczesną i Kurierem Porannym, w tym rankingi: „Superfirmy" URL: http://tinyurl.com/6w2drtf [dostęp: 18.02.2012 r.] i „Podlaska Złota Setka Przedsiębiorstw" URL: http://tinyurl.com/7teqpj4 [dostęp: 18.02.2012 r.]. Informacje o poszczególnych firmach pochodzą z ich stron internetowych, w tym: Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska w Piątnicy, URL: http://www.piatnica.com.pl/, Peppes, URL: http://www.pepees.pl/, TMT, URL: http://www.tmt-lomza.pl/, Negresko, URL: http://www.negresko.pl/, Browar Łomża, URL: http://www.piwolomza.pl/, Ekspert URL: http://www.ekspertt.pl/, Przedsiębiorstwo Produkcji Betonów Prefbet, URL: http://www.prefbet.pl/, Przedsiębiorstwo Handlowo Produkcyjne Agro Rolnik, URL: http://agro-rolnik.polandtrade.pl/.

w gminie Miastkowo istotną rolę odgrywa firma Tartak Krzysztof Ustaszewski, Jadwiga Ustaszewska Sp.J. która w 2010 r. uzyskała przychody ze sprzedaży netto 26 mln zł, osiągając wynik netto na pułapie 1,3 mln zł. Ciekawym przykładem dynamicznie rozwijającego się przedsiębiorstwa w powiecie jest firma Sonarol Najda Sp. J., producent stolarki okiennej i maszyn, zajmujący 55 miejsce w rankingu Największych Firm Podlasia.

Odnosząc się do kondycji finansowej powiatu łomżyńskiego na tle powiatów ziemskich województwa podlaskiego należy wskazać jego umiarkowanie trudną pozycję. Dochody budżetu powiatu w 2010 r. (37 mln zł) gwarantowały dziesiąte miejsce w województwie. Udział własny w dochodach budżetu stanowił 31%. Dochody na jednego mieszkańca powiatu w 2010 r. wyniosły 728,84 zł – 13 miejsce w woj. podlaskim. Dochody własne w tej liczbie ukształtowały się na poziomie 227,27 zł. Podatek dochodowy od osób fizycznych wyniósł 2,65 mln zł, stanowiąc 23% dochodów własnych budżetu powiatu. Powiatowi łomżyńskiemu w 2009 r. udało się uzyskać środki z budżetu Unii Europejskiej w wysokości 1,2 mln zł (ósma pozycja wśród powiatów ziemskich województwa podlaskiego)[243].

Poziom zarobków w powiecie łomżyńskim jest jednym z wyższych w regionie – na koniec 2010 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto wyniosło 3112 zł (5 miejsce na Podlasiu). Na tle płacy krajowej lokalne wynagrodzenia w ostatnich pięciu latach w ujęciu odsetkowym odnotowały znaczącą aprecjację (2005 rok: 85,2% płacy krajowej; 2010 rok: 90,6% płacy krajowej). Liczba nowych budynków mieszkalnych (budownictwa indywidualnego i zbiorowego) - świadcząca o witalności społeczno-ekonomicznej danego obszaru – przyjęła w 2010 roku wartość 1,9 na 1 tys. mieszkańców (11 miejsce spośród 17 powiatów). Potencjał generowania nowych miejsc pracy przez lokalne przedsiębiorstwa uzależniony jest m.in. od ponoszonych nakładów inwestycyjnych, środków umożliwiających kształtowanie przewagi konkurencyjnej firm. W analizowanym powiecie w latach 2008-2010 przedsiębiorstwa małe (z wyłączeniem mikro), średnie i duże przeznaczały średniorocznie równowartość 1916 zł na 1 mieszkańca powiatu na inwestycje, powyżej pułapu wojewódzkiego (1641 zł/ 1 mieszkańca).

[243] Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych , www.stat.gov.pl/bdl

Tabela 130. Pozycja powiatu łomżyńskiego na tle pozostałych podlaskich powiatów (na płaszczyźnie potencjału przedsiębiorczości, sytuacji makrogospodarczej, zasobów demograficznych oraz atrakcyjności przyrodniczo-turystycznej)[244]

Rank. syntet.	Podmioty rejestru REGON na 10 tys. mieszk.	Rank. cząstk.	Podmioty nowo-zarejestrowane na 10 tys. ludności (średnia z lat 2008-2010)	Rank. cząstk.	Odsetek mikro-przedsiębiorstw w grupie podmiotów gospod. (w %)	Rank. cząstk.	POWIAT łomżyński	
7	541	14	55	10	95,7	4		
Rank. syntet.	Dochody gmin powiatu na 1 mieszk. w zł (średnia z lat 2009-2010)	Rank. cząstk.	Stopa bezrobocia - grudzień 2011 (w %)	Rank. cząstk.	Przeciętne wynagrodzenie brutto w zł (2010)	Rank. cząstk.	Nakłady inwestycyjne na 1 mieszk. w zł. (śr. z lat 2008-2010)	Rank. cząstk.
2	2689	9	12,7	8	3112	5	1916	4
Rank. syntet.	Zmiana wielkości zasobów ludzkich w l. 2000-2010 (w %)	Rank. cząstk.	Potencjał zagranicznej emigracji ekonomicznej	Rank. cząstk.	Wskaźnik obciążenia demograficznego	Rank. cząstk.	Odsetek ludności w wieku mobilnym	Rank. cząstk.
10	-0,4	4	przeciętny	11	64,0	12	39,5	8
Rank. syntet.	Udział obszarów chronionych w powierzchni powiatu (w %)	Rank. cząstk.	Pomniki przyrody (2010)	Rank. cząstk.	Liczba korzystających z noclegów (2010)	Rank. cząstk.	Wskaźnik miejsc noclegowych na 1000 ludności	Rank. cząstk.
6	25,9	7	54	8	16959	7	8,7	7

Źródło: opracowanie własne. Tabele prezentujące dane cząstkowe nt. wszystkich 17 powiatach znajdują się w aneksie do raportu.

Oblicze powiatu łomżyńskiego w świetle piętnastu wskaźników cząstkowych reprezentujących cztery wymiary społeczno-gospodarcze, na tle wszystkich podlaskich powiatów, przedstawia się relatywnie optymistycznie. Wyróżniające się nakłady inwestycyjne ponoszone przez przedsiębiorców w powiecie, w przeliczeniu na 1 mieszkańca (niemal 2 tys. zł) oraz wysokie przeciętne wynagrodzenie (3,1 tys. zł) gwarantują 2 lokatę w wymiarze sytuacji makrogospodarczej. Powiat łomżyński dysponuje ponadto

[244]Kategoria „**potencjał przedsiębiorczości**" (kolor fioletowy) jest wypadkową 3 wskaźników: liczba podmiotów rejestru REGON na 10 tys. ludności powiatu; liczba nowozarejestrowanych podmiotów gospodarczych; udział mikroprzedsiębiorstw w powiatowej strukturze przedsiębiorstw), kategorię „**sytuacja makrogospodarcza**" (kolor niebieski) tworzą 4 wskaźniki: dochody gmin powiatu na 1 mieszkańca, stopa bezrobocia z grudnia, przeciętne wynagrodzenie brutto, nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca, kategoria „**zasoby demograficzne**" (kolor bordowy) została utworzona na bazie 4 wskaźników: wskaźnik obciążenia demograficznego; odsetek ludności w wieku mobilnym; zmiana wielkości populacji powiatu w ostatniej dekadzie, potencjał zagranicznej emigracji ekonomicznej, kategoria „**atrakcyjność przyrodniczo-turystyczna**" (kolor zielony) stanowi zaś konsekwencję 4 wskaźników: udział obszarów chronionych w powierzchni powiatu, liczba pomników przyrody, wskaźnik miejsc noclegowych na 1000 mieszkańców, liczba osób korzystających z noclegu w powiecie

ponadprzeciętnym poziomem potencjału przedsiębiorczości oraz atrakcyjności przyrodniczo-turystycznej. Nieco słabiej przedstawiają się zasoby demograficzne tej jednostki – ze względu na wysoki wskaźnik obciążenia demograficznego (12 miejsce pod względem tego subwskaźnika).

2.9.2. Podaż pracy w powiecie łomżyńskim

W poniższych tabelach podaży pracy został ukazany, po pierwsze, skład bezrobotnych w powiecie łomżyńskim w ujęciu dziesięciu grup wielkich zawodowych (w tym na tle województwa), po drugie, zaprezentowano 20 zawodów i specjalności, których dysponenci na koniec zeszłego roku posiadali największą trudność w podjęciu pracy w analizowanej jednostce.

Tabela 131. Struktura bezrobotnych w ujęciu grup wielkich zawodów w powiecie łomżyńskim na tle struktury województwa podlaskiego

kod	Nazwa grupy wielkiej	liczba bezrobotnych w powiecie	odsetek bezrobotnych w powiecie	odsetek bezrobotnych w województwie
1	Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	9	0,4%	0,3%
2	Specjaliści	213	8,8%	9,9%
3	Technicy i inny średni personel	266	11,0%	13,9%
4	Pracownicy biurowi	62	2,6%	3,1%
5	Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	302	12,5%	12,4%
6	Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	52	2,2%	2,2%
7	Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	498	20,6%	21,8%
8	Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	100	4,1%	4,8%
9	Pracownicy przy pracach prostych	136	5,6%	7,0%
10	Siły zbrojne	2	0,1%	0,0%
	Bez zawodu	777	32,1%	24,4%
	Ogółem	**2417**	100,0%	100,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP w Białymstoku

Najliczniej reprezentowaną grupą wielką zawodów w powiecie łomżyńskim są **robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy**[245], co piąta osoba (20,6%) ujęta na koniec 2011 roku w rejestrze bezrobotnych legitymuje się jednym z zawodów sklasyfikowanym kodem rozpoczynającym się cyfrą 7. Trudna sytuacja na lokalnym rynku pracy obejmuje również **pracowników usług osobistych i sprzedawców**, których udział w zbiorze bezrobotnych powiatu przekracza 12%. Na tle regionu podlaskiego w strukturze osób bez pracy w powiecie łomżyńskim negatywnie wyróżnia się kategoria bezrobotnych **bez zawodu** (co trzeci bezrobotny powiatu przynależy do tej grupy – w województwie co czwarty), relatywnie pozytywnie natomiast odznacza się rynkowa kondycja **techników i innego średniego personelu** (11,0% bezrobotnych, o 3 punkty procentowe mniej niż w województwie).

Tabela 132. Zawody i specjalności reprezentowane najliczniej w grupie bezrobotnych powiatu łomżyńskiego (stan na 31.12.2011)

Lp	Zawód/ specjalność osoby bezrobotnej	liczba bezrobotnych	odsetek bezrobotnych
1	Sprzedawca	157	6,5%
2	Mechanik pojazdów samochodowych	52	2,2%
3	Piekarz	47	1,9%
4	Robotnik budowlany	46	1,9%
5	Tkacz	42	1,7%
6	Technik ekonomista	39	1,6%
7	Stolarz	35	1,4%
8	Krawiec	33	1,4%
9	Ślusarz	31	1,3%
10	Murarz	31	1,3%
11	Kucharz	30	1,2%
12	Technik mechanik	25	1,0%
13	Rolnik	24	1,0%
14	Specjalista administracji publicznej	24	1,0%
15	Fryzjer	23	1,0%
16	Robotnik gospodarczy	22	0,9%
17	Technik rolnik	22	0,9%
18	Cukiernik	21	0,9%
19	Specjalista ds. marketingu i handlu	21	0,9%
20	Technik żywienia i gospodarstwa domowego	20	0,8%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP w Białymstoku

[245] W nomenklaturze Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej grupa ta obejmuje „zawody wymagające wiedzy, umiejętności i doświadczenia niezbędnych do uzyskiwania i obróbki surowców, wytwarzania i naprawy towarów oraz budowy, konserwacji i naprawy dróg, konstrukcji i maszyn. Główne zadania wymagają znajomości i zrozumienia charakteru pracy, stosowanych materiałów, maszyn i wytwarzanych produktów." Zob. *Klasyfikacja zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy*, oprac. E.Strojna, J.Piotrowicz, E.Żywiec-Dąbrowska, Warszawa 2010, s. 13

Zestawiając rozkład wielkości poszczególnych zawodów i specjalności osób bezrobotnych w powiecie łomżyńskim z rozkładem województwa podlaskiego ujawnia się grupa **zawodów nadreprezentowanych** w powiecie. Kategoria ta obejmuje zawody wyraźnie częściej występujące w analizowanym powiecie w stosunku do stanu wojewódzkiego: są to zawody i specjalności nieobecne w pierwszej dwudziestce najliczniejszych zawodów i specjalności wśród bezrobotnych województwa podlaskiego. W powiecie łomżyńskim do grona zawodów nadreprezentowanych wliczają się:

- *tkacz*
- *specjalista ds. marketingu i handlu*
- *technik żywienia i gospodarstwa domowego*

Absolwenci kształcenia zawodowego (zasadnicze szkoły zawodowe, technika, szkoły policealne), kształcenia ukierunkowanego na przygotowanie do wykonywania jednego z 92 zawodów dostępnych w wojewódzkim systemie szkolnych (w krajowym systemie można kształcić w 200 zawodach)[246], stanowią znaczący strumień podaży pracy na szczeblu lokalnym. W 2011 roku w powiecie łomżyńskim kształcenie zawodowe ukończyły 132 osoby, co odnosząc do lokalnej głębokości rynku pracy (14,8 tys. pracujących w przedsiębiorstwach powyżej 9 osób, włącznie z pracującymi w rolnictwie) stanowi 0,9% tego dominującego segmentu zatrudnienia (w skali województwa współczynnik ten wyniósł 2,7%). Struktura zawodowa absolwentów:

[246] Najnowsza klasyfikacja zawodów szkolnictwa zawodowego obejmuje 200 zawodów, w ramach których wyodrębniono 251 kwalifikacji. W klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego ujęto: 23 zawody (po 3 kwalifikacje na zawód), 72 zawody (po 2 kwalifikacje na zawód), 98 zawodów (1 kwalifikacja na zawód), 7 zawodów szkolnictwa artystycznego, dla których nie wyodrębnia się kwalifikacji. Zob. *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 23 grudnia 2011 w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego*, www.men.gov.pl/images/stories/Rozporzadzenia

Tabela 133. Potencjalna podaż pracy w powiecie łomżyńskim – absolwenci kształcenia zawodowego w roku 2011 oraz prognozowana liczba absolwentów w latach 2012-2014

		Absolwenci 2011	Absolwenci 2012	Absolwenci 2013	Absolwenci 2014[247]
1	314207_Technik rolnik	91	64	57	22
2	311512_Technik mechanizacji rolnictwa	23	31	45	41
3	834103_Mechanikoperator pojazdów i maszyn rolniczych	18	0	18	0
4	613003_Rolnik	0	0	6	2
5	751204_Piekarz	0	0	3	2
6	751201_Cukiernik	0	0	2	4
7	723103_Mechanik pojazdów samochodowych	0	0	1	2
8	752205_Stolarz	0	0	1	1
9	713201_Lakiernik	0	0	1	0
10	514101_Fryzjer	0	0	0	2
11	741103_Elektryk	0	0	0	1
12	522301_Sprzedawca	0	0	0	1
	Razem	**132**	**95**	**134**	**78**

Źródło: badania własne (CAWI)

W minionym roku mury ponadgimnazjalnych szkół zawodowych w powiecie łomżyńskim opuściło 132 absolwentów, zdecydowana większość w zawodach sektora pierwszego gospodarki narodowej. 80% wszystkich z tej grupy - potencjalnej (edukacyjnej) podaży pracy na rynku lokalnym generowali nowo uprawnieni do wykonywania zawodu reprezentanci specjalności *technik rolnik*. Prospektywnie stały strumień podaży utrzymywać się będzie w najbliższych latach w przypadku *techników mechanizacji rolnictwa*.

[247] Kategorię „absolwenci 2014" tworzą uczniowie klas drugich techników oraz klas pierwszych zasadniczych szkół zawodowych (poziomu klas w roku szkolnym 2011/2012) – jest to więc jedynie część przyszłej potencjalnej podaży pracy –zasilona zostanie ona uczniami, którzy rozpoczną edukację w szkołach policealnych we wrześniu 2012 roku.

2.9.3. Popyt na pracę w 2011 roku

W ciągu ostatniego roku do publicznych i niepublicznych instytucji pośrednictwa pracy w powiecie łomżyńskim napłynęło 670 ofert pracy, co stanowiło zaledwie 1,2% wszystkich ofert w województwie. Instytucją, która przedstawiła najwięcej ofert był powiatowy urząd pracy (64,6%), a niemal co trzecie ogłoszenie pochodziło z lokalnych internetowych serwisów (32,2%). Rozpatrując ujęcie kwartalne widoczne jest nasilenie ilości ofert pracy w I i III kwartale w odniesieniu do powiatowego urzędu pracy, natomiast serwisy internetowe dysponowały zwyżką ogłoszeń w III i IV kwartale 2011.

Tabela 134. Rozkład ofert pracy zidentyfikowanych w powiecie łomżyńskim według instytucji rekrutującej (zestawienie 2011 oraz kwartałów 2011)

	Miejsce Pracy		Ilość ofert pracy w kwartałach							
	Powiat łomżyński		I kw. 2011		II kw. 2011		III kw. 2011		IV kw. 2011	
Źródło Ofert Prac	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Powiatowe Urzędy Pracy	433	64,6	149	**79,3+**	48	57,1	204	67,3	32	**33,7-**
Lokalne internetowe serwisy ogłoszeniowe	216	32,2	34	**18,1-**	33	39,3	94	31,0	55	**57,9+**
Ogólnokrajowe internetowe serwisy pośrednictwa pracy	13	1,9	-	--	-	--	5	1,7	8	**8,4+**
Prasa regionalna i lokalna	5	0,7	5	2,7	-	-	-	-	-	-
Biura Karier	3	0,4	-	-	3	3,6	-	-	-	-
Ochotnicze Hufce Pracy	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Próba	670	100	188	100	84	100	303	100	95	100

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

Biorąc pod uwagę oferty pracy ze względu na specyfikę zawodową poszukiwanych kandydatów do pracy w ujęciu grup wielkich zawodów widocznych jest kilka, istotnych statystycznie różnic. Najwięcej ogłoszeń w 2011 roku skierowanych było do grupy 5 – **pracownicy usług i sprzedawcy** (26,0% wszystkich), a nieznacznie mniej ofert kierowano do grupy 8 – **operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń** (22,1% wszystkich). Przegląd danych w ujęciu kwartalnym informuje z jednej strony o grupach wielkich zawodów poszukiwanych na lokalnym rynku pracy ze zmienną intensywnością (**operatorzy i monterzy maszyn**

i urządzeń poszukiwani praktycznie wyłącznie w III półroczu 2011 roku), z drugiej strony o grupach wielkich zawodów ofertowanych cyklicznie (**pracownicy przy pracach prostych**).

Tabela 135. Rozkład ofert pracy zidentyfikowanych w powiecie łomżyńskim według grup wielkich zawodów (zestawienie 2011 oraz kwartałów 2011)

	Miejsce Pracy		Ilość ofert pracy w kwartałach							
	Powiat łomżyński		I kw. 2011		II kw. 2011		III kw. 2011		IV kw. 2011	
kod i nazwa grupy wielkiej	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
5_Pracownicy usług i sprzedawcy	174	26,0%	44	23,4%	22	26,2%	87	28,7%	21	22,1%
8_Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	148	22,1%	9	**4,8%-**	8	**9,5%-**	119	**39,3%+**	12	**12,6%-**
7_Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	119	17,8%	58	**30,9%+**	22	26,2%	27	**8,9%-**	12	12,6%
3_Technicy i inny średni personel	81	12,1%	34	**18,1%+**	10	11,9%	20	**6,6%-**	17	17,9%
9_Pracownicy przy pracach prostych	50	7,5%	16	8,5%	12	14,3%	15	5,0%	7	7,4%
2_Specjaliści	41	6,1%	7	3,7%	7	8,3%	12	4,0%	15	**15,8%+**
4_Pracownicy biurowi	41	6,1%	19	10,1%	3	3,6%	11	3,6%	8	8,4%
1_Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	10	1,5%	1	0,5%	-	--	7	2,3%	2	2,1%
6_Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	6	0,9%	-	-	-	-	5	1,7%	1	1,1%
0_Siły zbrojne	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
PRÓBA	670	100	188	100	84	100	303	100	95	100

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

Badając źródła pochodzenia ofert w kontekście grup wielkich zawodów, odnotować należy interesujące prawidłowości. Oferty dla najliczniej pożądanej grupy 5 (**pracownicy usług i sprzedawcy**) były w większości prezentowane przez powiatowy urząd pracy, 136 ze 174 ofert było upublicznionych przez tą instytucję. Istotne znaczenie w prezentowaniu ofert dla powyższej grupy miały również lokalne internetowy serwisy ogłoszeniowe (34 oferty). Przedstawiciele zawodów grupy 2 (**specjaliści**) poszukiwani byli nadzwyczaj często przez ogólnopolskie lokalne internetowe serwisy ogłoszeń. Najczęściej poszukiwanymi w ramach grupy 5 pracownikami byli: *robotnik gospodarczy* (58,6%), *sprzedawca* (12,1%), *kucharz* (5,2%) oraz *kelner* (5,2%). W ramach grupy 8 najwięcej ogłoszeń kierowano do: *operatorów maszyn i urządzeń do produkcji okien z tworzyw sztucznych* (66,3%), *kierowców samochodów ciężarowych* (8,1%) oraz *monterów mebli* (3,4%).

Tabela 136. Zestawienie źródeł ofert pracy zidentyfikowanych w powiecie łomżyńskim wg grup wielkich zawodów (zestawienie 2011 oraz kwartałów 2011)

	Miejsce Pracy		Źródło Ofert Prac									
	Powiat łomżyński		Powiatowe Urzędy Pracy		Prasa regionalna i lokalna		Ogólnokrajowe internetowe serwisy pośrednictwa pracy		Lokalne internetowe serwisy ogłoszeniowe		Biura Karier	
kod i nazwa grupy wielkiej	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
5_Pracownicy usług i sprzedawcy	174	26,0%	136	**31,4%+**	1	20,0%	3	23,1%	34	**15,7%-**	-	-
8_Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	148	22,1%	115	**26,6%+**	1	20,0%	1	7,7%	29	**13,4%-**	2	66,7%
7_Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	119	17,8%	59	**13,6%-**	-	--	-	--	60	**27,8%+**	-	-
3_Technicy i inny średni personel	81	12,1%	39	**9,0%-**	3	60,0%	9	**69,2%+**	30	13,9%	-	-
9_Pracownicy przy pracach prostych	50	7,5%	34	7,9%	-	--	-	--	16	7,4%	-	-
2_Specjaliści	41	6,1%	12	**2,8%-**	-	--	-	--	29	**13,4%+**	-	-
4_Pracownicy biurowi	41	6,1%	36	**8,3%+**	-	--	-	--	4	**1,9%-**	1	33,3%
1_Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	10	1,5%	1	**0,2%-**	-	--	-	--	9	**4,2%+**	-	-
6_Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	6	0,9%	1	0,2%	-	-	-	-	5	2,3%	-	-
0_Siły zbrojne	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
PRÓBA	670	100	433	100	5	100	13	100	216	100	3	100

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

W powiecie łomżyńskim najbardziej poszukiwanymi zawodami w 2011 byli *robotnik gospodarczy* (15,2%) oraz *operator maszyn i urządzeń do produkcji okien z tworzyw sztucznych* (14,8%). Dwadzieścia zawodów, do których skierowano największą liczbę ofert pracy, skumulowało 61% wszystkich ogłoszeń jakie pojawiły się powiecie łomżyńskim, a w III kwartale stanowiły nawet 74%. Zarówno *robotnik gospodarczy* jak i *operator maszyn i urządzeń do produkcji okien z tworzyw sztucznych* odznaczają się dużą sezonowością. Niemal wszystkie ogłoszenia pochodziły z III kwartału.

Tabela 137. Rozkład 20 zawodów najbardziej poszukiwanych w powiecie łomżyńskim w ujęciu rocznym i kwartalnym[248]

	Powiat Łomżyński		Ilość ofert pracy w kwartałach							
	2011		I kw. 2011		II kw. 2011		III kw. 2011		IV kw. 2011	
Kody Zawodów i Specjalności (TOP 20)	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
515303_Robotnik gospodarczy	102	15,2	18	9,6	13	15,5	64	21,1	7	7,4
814204_Operator maszyn i urządzeń do produkcji okien z tworzyw sztucznych	99	14,8	0	0,0	0	0,0	99	32,7	0	0,0
332203_Przedstawiciel handlowy	28	4,2	17	9,0	1	1,2	4	1,3	6	6,3
522301_Sprzedawca S	21	3,1	8	4,3	4	4,8	5	1,7	4	4,2
711202_Murarz S	19	2,8	9	4,8	6	7,1	4	1,3	0	0,0
411090_Pozostali pracownicy obsługi biurowej	16	2,4	3	1,6	0	0,0	8	2,6	5	5,3
931301_Robotnik budowlany	15	2,2	8	4,3	1	1,2	6	2,0	0	0,0
833203_Kierowca samochodu ciężarowego	12	1,8	0	0,0	1	1,2	6	2,0	5	5,3
411004_Technik prac biurowych S	11	1,6	9	4,8	1	1,2	0	0,0	1	1,1
332101_Agent ubezpieczeniowy	10	1,5	0	0,0	2	2,4	5	1,7	3	3,2
711601_Brukarz	10	1,5	10	5,3	0	0,0	0	0,0	0	0,0
512001_Kucharz S	9	1,3	3	1,6	1	1,2	4	1,3	1	1,1
513101_Kelner S	9	1,3	0	0,0	0	0,0	7	2,3	2	2,1
241202_Doradca finansowy	9	1,3	0	0,0	0	0,0	0	0,0	9	9,5
325905_Opiekunka dziecięca S	8	1,2	1	0,5	3	3,6	3	1,0	1	1,1
752205_Stolarz S	7	1,0	0	0,0	0	0,0	6	2,0	1	1,1
741103_Elektryk S	6	0,9	4	2,1	0	0,0	1	0,3	1	1,1
523002_Kasjer handlowy	6	0,9	5	2,7	0	0,0	0	0,0	1	1,1
751204_Piekarz S	6	0,9	0	0,0	4	4,8	2	0,7	0	0,0
513202_Barman	5	0,7	1	0,5	2	2,4	1	0,3	1	1,1
Ogółem	408	61	96	51	39	46	225	74	48	51

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim

[248] Nie istniała możliwość dokonania zestawienia z rokiem 2010, ponieważ baza danych z poprzedniej edycji badania nie zawierała zmiennej z kodami zawodów.

Tabela 138. Rozkład 5 najczęściej poszukiwanych zawodów w rozbiciu na kwartały

Zawód	I kwartał		Zawód	II kwartał	
	N	%		N	%
515303_Robotnik gospodarczy	18	9,6%	515303_Robotnik gospodarczy	13	15,5%
332203_Przedstawiciel handlowy	17	9,0%	711202_Murarz S	6	7,1%
711601_Brukarz	10	5,3%	522301_Sprzedawca S	4	4,8%
711202_Murarz S	9	4,8%	751204_Piekarz S	4	4,8%
411004_Technik prac biurowych S	9	4,8%	325905_Opiekunka dziecięca S	3	3,6%

Zawód	III kwartał		Zawód	IV kwartał	
	N	%		N	%
814204_Operator maszyn i urządzeń do produkcji okien z tworzyw sztucznych	99	32,7%	241202_Doradca finansowy	9	9,5%
515303_Robotnik gospodarczy	64	21,1%	515303_Robotnik gospodarczy	7	7,4%
411090_Pozostali pracownicy obsługi biurowej	8	2,6%	332203_Przedstawiciel handlowy	6	6,3%
513101_Kelner S	7	2,3%	411090_Pozostali pracownicy obsługi biurowej	5	5,3%
931301_Robotnik budowlany	6	2,0%	833203_Kierowca samochodu ciężarowego	5	5,3%

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

Obserwując ilościowe zapotrzebowanie na poszczególne zawody w ujęciu kwartalnym zarysowują się pewne tendencje, dzięki którym można uchwycić sezonowość (bądź jej brak). W powiecie łomżyńskim, wśród najbardziej poszukiwanych zawodów w pierwszych dwóch kwartałach na miejscu pierwszym występuje „uniwersalny" *robotnik gospodarczy*, w I półroczu uaktywniał się także popyt na *murarzy*.

W czteroczęściowym zestawieniu (poniżej) zaprezentowano zawody sezonowe, tzn. takie, na które w dowolnym kwartale 2011 roku pojawił się popyt przewyższający 40% rocznego wolumenu ofert pracy w danym zawodzie. W skali powiatu do skrajnie sezonowych zawodów (w przypadku których co najmniej 70% wszystkich ofert pojawiło się w jednym kwartale roku) zaliczają się m.in.: *brukarz* (100% w I kwartale) oraz *piekarz* (67% w II kwartale; nominalnie jednak niewiele ofert – 4). W analizowanej jednostce w sezonie letnim (lipiec-wrzesień) do grona profesji sezonowych należy zakwalifikować *kelnera*. W ostatniej ćwierci roku, okresie w którym generalnie notowany jest niższy popyt na pracę, zawodem sezonowym był m.in. *doradca finansowy*.

Tabela 139. Zawody charakteryzujące się największą sezonowością popytu w ujęciu kwartalnym.

	Liczba ofert w 2011 r.	Liczba ofert w I kwartale	% ofert 2011 w kwartale
711601_Brukarz	10	10	100%
332203_Przedstawiciel handlowy	28	17	61%
411004_Technik prac biurowych S	11	9	82%
713102_Malarz budowlany	4	4	100%
753105_Krawiec S	4	4	100%
523002_Kasjer handlowy	6	5	83%
931301_Robotnik budowlany	15	8	53%
411003_Pracownik kancelaryjny	3	3	100%
962106_Kolporter	3	3	100%
811104_Operator koparki	3	3	100%
712602_Monter instalacji centralnego ogrzewania i ciepłej wody	3	3	100%
711202_Murarz S	19	9	47%

	Liczba ofert w 2011 r.	Liczba ofert w II kwartale	% ofert 2011 w kwartale
751204_Piekarz S	6	4	67%
931205_Robotnik drogowy	2	2	100%
911101_Pomoc domowa	2	2	100%
834401_Kierowca operator wózków jezdniowych	4	3	75%
713203_Lakiernik samochodowy	2	2	100%
712703_Monter instalacji wentylacyjnych i klimatyzacyjnych	2	2	100%
962201_Pracownik prac dorywczych	3	2	67%
712301_Monter ociepleń budynków	1	1	100%
723103_Mechanik pojazdów samochodowych S	1	1	100%
816026_Operator urządzeń przetwórstwa drobiu	1	1	100%
921401_Pomocniczy robotnik przy konserwacji terenów zieleni	1	1	100%
243103_Menedżer produktu	1	1	100%

	Liczba ofert w 2011 r.	Liczba ofert w III kwartale	% ofert 2011 w kwartale
814204_Operator maszyn i urządzeń do produkcji okien z tworzyw sztucznych	99	99	100%
515303_Robotnik gospodarczy	102	64	63%
134690_Pozostali kierownicy instytucji finansowych i ubezpieczeniowych	5	5	100%
513101_Kelner S	9	7	78%
752205_Stolarz S	7	6	86%
634002_Zbieracz owoców, ziół i innych roślin	4	4	100%
432103_Magazynier	3	3	100%
921201_Pomocniczy robotnik przy hodowli zwierząt	3	3	100%
821902_Monter mebli	5	4	80%
411090_Pozostali pracownicy obsługi biurowej	16	8	50%
832202_Kierowca samochodu dostawczego	2	2	100%
832203_Kierowca samochodu osobowego	4	3	75%

	Liczba ofert w 2011 r.	Liczba ofert w IV kwartale	% ofert 2011 w kwartale
241202_Doradca finansowy	9	9	100%
833202_Kierowca ciągnika siodłowego	2	2	100%
911290_Pozostałe pomoce i sprzątaczki biurowe, hotelowe i podobne	2	2	100%
343901_Animator kultury S	4	3	75%
832204_Przewoźnik osób	2	2	100%
712601_Hydraulik	5	3	60%
712303_Tynkarz	3	2	67%
524302_Konsultant / agent sprzedaży bezpośredniej	3	2	67%
721290_Pozostali spawacze i pokrewni	3	2	67%
833203_Kierowca samochodu ciężarowego	12	5	42%
243305_Specjalista do spraw sprzedaży	1	1	100%
723104_Mechanik samochodów ciężarowych	1	1	100%

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

2.9.4. Kwalifikacje i kompetencje poszukiwane na powiatowym rynku pracy

Tabela 140. Rozkład kwalifikacji i kompetencji poszukiwanych w powiecie łomżyńskim w rozbiciu na grupy wielkie zawodów

Miejsce Pracy			Kod grupy wielkiej[249]																	
Powiat łomżyński			1		2		3		4		5		6		7		8		9	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Kompetencje i umiejętności																				
Doświadczenie Zawodowe	325	86	10	100	36	97	62	94	23	88	84	88	5	100	51	76	33	83	21	72
Porozumiewanie się w językach obcych	148	39	9	90	25	68	15	23	3	12	29	30	5	100	28	42	25	63	9	31
Kwalifikacje formalne (wykształcenie)	67	18	6	60	15	41	17	26	2	8	8	8	-	-	7	10	6	15	6	21
Kursy\ Uprawnienia	47	12	4	40	6	16	11	17	3	12	5	5	1	20	3	4	11	28	3	10
Inne	38	10	4	40	1	3	14	21	1	4	11	11	-	-	3	4	3	8	1	3
Cechy Osobowe	34	9	2	20	7	19	12	18	1	4	6	6	-	-	3	4	1	3	2	7
Wiek	21	6	2	20	2	5	10	15	-	-	7	7	-	-	-	-	-	-	-	-
Kompetencje informatyczne	13	3	1	10	1	3	8	12	2	8	-	-	-	-	-	-	1	3	-	-
Kompetencje społeczne i obywatelskie	12	3	-	-	2	5	9	14	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Kompetencje\umiejętność uczenia się	11	3	-	-	2	5	9	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Inicjatywność i przedsiębiorczość	9	2	-	-	1	3	5	8	-	-	-	-	-	-	2	3	1	3	-	-
Porozumiewanie się w języku ojczystym	3	1	-	-	-	-	1	2	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Kompetencje matematyczno-techniczne	3	1	-	-	-	-	3	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Świadomość i ekspresja kulturalna	1	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3	-	-
Próba	377	100	10	100	37	100	66	100	26	100	96	100	5	100	67	100	40	100	29	100

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

Najbardziej pożądaną przez pracodawców cechą w powiecie łomżyńskim było doświadczenie zawodowe kandydatów, aż 87,8% ofert poddających się transmutacji w obszarze kompetencji zawierało to kryterium.[250] Istotnym czynnikiem zwiększającym szansę na znalezienie zatrudnienia były kwalifikacje formalne (wykształcenie), stanowiące integralną część 39,7% ogłoszeń.

[249] Cyfry oznaczają następujące grupy zawodów: 1- Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy; 2 - Specjaliści; 3- Technicy i inny średni personel; 4 - Pracownicy biurowi; 5 - Pracownicy usług i sprzedawcy; 6 – Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy; 7 - Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy; 8 - Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń; 9 - Pracownicy przy pracach prostych; 0 – Siły zbrojne.

[250] W analizie kompetencji uwzględniono wyłącznie oferty pracy zawierające informacje odnośnie poszukiwanych kompetencji i kwalifikacji.

Najszerszą, sprecyzowaną gamę oczekiwanych kompetencji, pracodawcy powiatu łomżyńskiego prezentowali wobec **przedstawicieli władz publicznych, wyższych urzędników i kierowników**. W 9 z 10 ogłoszeń ukierunkowanym na nabór reprezentanta tej wielkiej grupy zawodów pojawił się wymóg porozumiewania się w językach obcych, w 70% postulat wykazania się kwalifikacjami formalnymi.

2.9.5. Szansa na znalezienie pracy w kształconych zawodach

Tabela 141. Zestawienie popytu (oferty pracy) i podaży (bezrobotni i absolwenci) w powiecie łomżyńskim w 2011 roku w grupie kształconych zawodów

Lp		Absolwenci w 2011 roku	Bezrobotni 30.06.2011	Bezrobotni 31.12.2011	Różnica	Podaż (absolwenci + bezrobotni na koniec roku)	Popyt (oferty pracy w 2011 roku)	Szansa na znalezienie pracy w zawodzie [251]
1	314207 Technik rolnik	91	18	22	4	113	0	?
2	311512 Technik mechanizacji rolnictwa	23	8	11	3	34	0	0%
3	834103 Mechanik operator pojazdów i maszyn rolniczych	18	16	19	3	37	0	0%
	RAZEM	132	42	52	10	184	0	

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy, analiza bazy bezrobotnych, badanie CAWI

Badając szanse absolwentów szkół ponadgimnazjalnych w 2011 na znalezienie pracy w zawodzie dokonano zestawienia popytu (ilości ogłoszeń) oraz podaży (liczba absolwentów oraz liczba zarejestrowanych bezrobotnych). Porównano także liczbę bezrobotnych na koniec I (stan na 30.06.2011) i II półrocza (stan na 31.12.2011), aby zweryfikować czy w końcu okresu sprawozdawczego przybyło bezrobotnych względem pierwszej połowy roku. W sytuacji znaczącego przyrostu liczby osób zarejestrowanych jako bezrobotne w II półroczu możemy mieć do czynienia z zasilaniem szeregu osób bezrobotnych przez absolwentów, którzy znaleźli się na rynku pracy z końcem czerwca.

Wśród kształconych zawodów w powiecie łomżyńskim, przyrost bezrobocia odnotowano w przypadku wszystkich trzech zawodów, których absolwenci pojawili się na

[251] Szansa na znalezienie pracy to iloraz popytu i podaży - wskaźnik wyraża procentowe prawdopodobieństwo podjęcia pracy w zawodzie na rynku ofert dostępnych publicznie (objętych monitoringiem przez WUP w Białymstoku) w 2011 roku.

rynku pracy w 2011 roku. Porównanie nominału strumienia potencjalnej podaży pracy ze skalą zwyżki liczby zarejestrowanych bez zatrudnienia wskazuje, iż (co pozytywne) jedynie niewielka część absolwentów zasila szeregi bezrobotnych w powiecie.

2.9.6. Zestawienie zawodów deficytowych, zrównoważonych i nadwyżkowych

Uwzględniając trzy przyjęte w analizie parametry: liczbę bezrobotnych, liczbę absolwentów oraz liczbę ofert pracy skonstruowano syntetyczny wskaźnik sytuacji danego zawodu na rynku pracy.[252]

Tabela 142. Zestawienie zawodów deficytowych, zrównoważonych i nadwyżkowych w powiecie łomżyńskim

	Zawód	Liczba ogłoszeń w 2011	Podaż pracy 2011	Wartość wskaźnika
TOP 10 DEFICYTOWYCH ZAWODÓW	814204_Operator maszyn i urządzeń do produkcji okien z tworzyw sztucznych	99	1	0,27
	515303_Robotnik gospodarczy	102	22	0,22
	332203_Przedstawiciel handlowy	28	4	0,07
	411090_Pozostali pracownicy obsługi biurowej	16	5	0,03
	332101_Agent ubezpieczeniowy	10	0	0,03
	711601_Brukarz	10	1	0,02
	241202_Doradca finansowy	9	1	0,02
	325905_Opiekunka dziecięca S	8	1	0,02
	741103_Elektryk	6	0	0,02
	523002_Kasjer handlowy	6	2	0,01
TOP 10 ZRÓWNOWAŻONYCH	833203_Kierowca samochodu ciężarowego	12	18	0,01
	134690_Pozostali kierownicy instytucji finansowych i ubezpieczeniowych	5	0	-0,01
	233025_Nauczyciel wychowania fizycznego	0	5	-0,01
	251902_Specjalista zastosowań informatyki	0	5	-0,01
	432104_Pracownik punktu skupu	0	5	-0,01
	524502_Sprzedawca w stacji paliw	0	5	-0,01
	621002_Robotnik leśny	0	5	-0,01
	723307_Mechanik maszyn i urządzeń przemysłowych	0	5	-0,01
	741201_Elektromechanik	0	5	0,01
	821902_Monter mebli	5	0	-0,01

[252]Opis konstrukcji wskaźnika zawarty jest w podrozdziale dotyczącym województwa podlaskiego

TOP 10 NADWYŻKOWYCH	522301_Sprzedawca S	21	157	-0,37
	314207_Technik rolnik S	0	113	-0,31
	723103_Mechanik pojazdów samochodowych S	1	52	-0,14
	731809_Tkacz	0	42	-0,11
	751204_Piekarz S	6	47	-0,11
	331403_Technik ekonomista S	0	39	-0,11
	834103_Mechanik operator pojazdów i maszyn rolniczych S	0	37	-0,10
	311512_Technik mechanizacji rolnictwa S	0	34	-0,09
	931301_Robotnik budowlany	15	46	-0,08
	722204_Ślusarz S	1	31	-0,08

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy, analiza bazy bezrobotnych, badanie CAWI

W powiecie łomżyńskim najbardziej deficytowym zawodem w 2011 roku okazali się *operatorzy maszyn i urządzeń do produkcji okien z tworzyw sztucznych* oraz *robotnicy gospodarczy*. W pierwszym przypadku wysoki popyt generowany był przez producentów z branży z subregionu (Laskowiec, Jedwabne), w drugim zaś z m.in. popytu pracy finansowanego ze środków urzędu pracy. Najbardziej nadreprezentowanym (nadwyżkowym) zawodem w powiecie – pomijając *technika rolnika* (w przypadku którego popyt na pracę nie jest upubliczniany) był *mechanik pojazdów samochodowych.* Wśród zawodów zrównoważonych relatywnie wysoki popyt, ale także sporą podaż odnotowano w zawodzie *kierowcy samochodu ciężarowego*.

2.9.7. Przewidywane zmiany na rynku pracy powiatu łomżyńskiego w perspektywie krótkookresowej – analiza przypadków krytycznych

W opracowaniu Podlaska Mapa Zawodów i Kwalifikacji 2010 zdiagnozowano 3 przypadki krytyczne. **Przypadek A.** Planowana budowa trasy VIA Baltica (Europejskiego Korytarza Transportowego). **Przypadek B.** Dalszy rozwój działalności OSM Piątnica. **Przypadek C** Ożywienie gospodarczo-turystyczne rzeki Narwi i zagospodarowanie jej pobrzeża. W bieżącej diagnozie zdefiniowano 5 procesów mogących mieć bezpośredni wpływ na rynek pracy w skali powiatu łomżyńskiego.

Przypadek 1.Otwarcie na terenie gminy Miastkowo, w pobliżu wsi Czartoria, Zakładu Przetwarzania i Unieszkodliwiania Odpadów. Realizacja inwestycji wpisana jest w plan projektu współfinansowanego ze środków unijnych pt. *Budowa systemu gospodarki odpadami komunalnymi dla miasta Łomża i okolicznych gmin.* Łączna wartość projektu to ponad 37,5 mln zł. Lokalizacja inwestycji bezpośrednio oddziaływującej na stan lokalnego środowiska ma także znaczenie dla lokalnego rynku pracy. Zakład przed modernizacją zatrudniał ok.40 osób, zaś w momencie rozbudowy przewiduje się zatrudnienie kolejnych dwudziestu.[253]

Przypadek 2. **Rozwój O.S.M. Piątnica.** Lokalna marka mleczarska O.S.M. Piątnica od wielu lat odgrywa istotną rolę jako jeden z większych pracodawców w powiecie. Umacniająca się pozycja konkurencyjna mleczarni powinna pozytywnie oddziaływać na lokalny rynek pracy. Dziennik „Rzeczpospolita" opublikował zestawienie marek o najwyższej wartości w 2011 roku: OSM Piątnica uplasowała się na wysokiej 33 pozycji pod względem siły marki, będąc 3 najsilniejszą marką mleczarską w rankingu.[254]

Przypadek 3. **Przyjęcie do realizacji wniosków gminy Śniadowo na dofinansowanie projektów pod nazwą „Zagospodarowanie Centrum miejscowości Śniadowo".** Pozytywne rozpatrzenie wniosku pozwoli na zrealizowanie ważnych inwestycji polegających

[253]Dane za stroną internetową, *Gospodarowanie odpadami bardziej ekologiczne*, http://www.lomza.pl/index.php?wiad=802

[254] Dane za stroną interentową, *Piątnica wśród najlepszych*, http://superlomza.pl/Community/Blog.aspx?BlogEntryId=80098

na: zagospodarowaniu skwerku w Śniadowie przy ulicy Cmentarnej, wykonaniu placu zabaw oraz odnowieniu elewacji budynku Biblioteki Publicznej[255].

Przypadek 4. Zmniejszenie terytorialne gminy Jedwabne. Decyzja rządu z lipca 2011 o możliwości odłączenia trzech osad (Biczki, Kajetanowo oraz Kossaki) umożliwiła zmiany terytorialne wpływające na kondycję gminy Jedwabne oraz pośrednio na powiat.[256] Decyzja uzasadniania była możliwością ubiegania się o większe dopłaty rolników w sytuacji odłączenia się od gminy miejsko-wiejskiej jaką formalnie jest Jedwabne.

Przypadek 5. **Podpisanie przez władze Nowogrodu porozumienia z Suwalską Specjalną Strefą Ekonomiczną w sprawie włączenia terenów gminy do SSE.** Deklaracja utworzenia na terenie Nowogrodu specjalnej strefy ekonomicznej w sposób znaczący przyczyniłaby się do rozwiązania kwestii bezrobocia na terenie gminy. Zgodnie z doniesieniami lokalnej prasy lokalizacją SSE zainteresowanych jest już kilku inwestorów (m.in. O.S.M. Piątnica). Prognozy odnośnie liczby miejsc pracy, które miałyby powstać na obszarze podstrefy oscylują wokół 200 etatów[257].

Przypadek 6. Plany stworzenia przystani rzecznej z kempingiem w Dobrym Lesie w gminie Zbójna. Gmina Zbójna zachęca inwestorów[258] przygotowując dokumentację techniczną inwestycji obejmującej projekty zwiększające atrakcyjność turystyczną regionu. Projekt ma być realizowany w ramach programu Pisa-Narew i w planach skutkować ma rozwojem potencjału agroturystycznego powiatu.

Spośród wskazanych przypadków krytycznych w ramach PMZiK 2010 dwa z nich (B,C) znajdują silną korelację z przypadkami zdiagnozowanymi w ramach PMZiK 2011- przypadek 5 i 6. Aktualność wpływu dla rozwoju powiatu utrzymał przypadek krytyczny odnoszący się do budowy trasy VIA BALTICA na terenie powiatu łomżyńskiego. Kluczowa z punktu widzenia krajowej sieci dróg inwestycja ma szansę oddziaływać na polepszenie atrakcyjności regionu, a w raz z nią prowadzić do zwiększenia aktywności inwestorskiej.

[255] Dane za stroną internetową, Za unijne pieniądze gmina Śniadowo zrealizuje kolejne inwestycje. http://www.sniadowo.powiatlomzynski.pl/drukuj.php?tab=1&i=708
[256] http://www.tvp.pl/bialystok/aktualnosci/spoleczne/odlaczyli-sie-od-jedwabnego/6072451
[257] http://www.wspolczesna.pl/apps/pbcs.dll/article?AID=/20111025/REG20/567860675
[258] http://www.podlaskie.strefabiznesu.pl/artykul/lomzynskie-turystyka-gmina-zbojna-zacheca-inwestorow-49862.html

Tabela 143. Ekspercka ocena wpływu zdiagnozowanych przypadków krytycznych PMZiK 2011 na rynek pracy powiatu łomżyńskiego

	PRZYPADKI KRTYCZNE	*Istotny wpływ na rynek pracy	**Nieistotny wpływ na rynek pracy	Brak odpowiedzi
1	Otwarcie na terenie gminy Miastkowo, w pobliżu wsi Czartoria, Zakładu Przetwarzania i Unieszkodliwiania Odpadów	70%	30,0%	
2	Rozwój O.S.M. Piątnica	70%	20%	10,0%
3	Przyjęcie do realizacji wniosków gminy Śniadowo na dofinansowanie projektów pod nazwą „Zagospodarowanie Centrum miejscowości Śniadowo ”	40%	40,0%	20,0%
4	Otwarcie inwestycji „Budowa stacji wodociągowej i urządzeń związanych z funkcjonowaniem stacji, budowa sieci wodociągowej wraz z przyłączami oraz kanalizacji sanitarnej na terenie Gminy Jedwabne”	40%	30,0%	30,0%
5	Zmniejszenie terytorialne gminy Jedwabne	30%	50%	20,0%
6	Podpisanie przez władze Nowogrodu porozumienia z Suwalską Specjalną Strefą Ekonomiczną, w sprawie włączenia terenów gminy	60%	20%	20,0%
7	Plany stworzenia przystani rzecznej z kempingiem w Dobrym Lesie w gminie Zbójna	40%	30,0%	30%

Źródło: opracowanie własne, * suma odpowiedzi eksperckich „wysoki wpływ” oraz „umiarkowany wpływ”;** suma odpowiedzi eksperckich „niski wpływ” oraz „brak wpływu”

Opinie 10 powiatowych ekspertów na temat zdiagnozowanych przypadków krytycznych (badanie CAWI) wykazały ich istotny wpływ na wskaźnik zatrudnienia w powiecie. Przypadek O.S.M. Piątnica ma największy, realny wpływ na skalę zatrudnienia. Specjaliści stosunkowo wysoko ocenili także oddziaływanie prospektywnie ustanowionej w Nowogrodzie części Suwalskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej.

2.9.8. Weryfikacja scenariuszy rozwoju powiatu z 2010 roku

W raporcie „*Podlaska Mapa Zawodów i Kwalifikacji. Analiza rozkładu oraz charakteru popytu na zawody i kwalifikacje w województwie podlaskim w ujęciu lokalnym*” przygotowanym przez Centrum Doradztwa Strategicznego (Białystok 2010) zaprezentowane zostały alternatywne scenariusze rozwoju powiatu łomżyńskiego i miasta Łomży. Zgodnie z założeniem opracowano je w kontekście sytuacji na powiatowym rynku pracy w krótkoterminowej (trzyletniej) perspektywie. W trakcie realizacji badania przez WSFiZ w Białymstoku, na półmetku „zapadalności” prognozy (I kwartał 2012), scenariusze zostały

poddane ocenie eksperckiej w kontekście zakresu trafności sformułowanych w nich przypuszczeń cząstkowych. Jedenastu ekspertów z analizowanego powiatu, reprezentujących: urząd miasta (8), powiatowy urząd pracy (1), starostwo powiatowe (1) oraz centrum kultury (1) zweryfikowało trafność prognoz alternatywnych scenariuszy – wyniki lustracji ukazuje poniższa tabela.

Tabela 144. Weryfikacja trafności scenariuszy rozwoju powiatu m. Łomża i powiatu łomżyńskiego przez ekspertów z powiatu łomżyńskiego

	Prognoza cząstkowa	Trafna*	Nietrafna **
Scen. **pesymistyczny**	rezygnacja z planów rozbudowy zakładu OSM w Piątnicy	27,3%	36,4%
	inwestycje w sferze usługowo-handlowej (budowa Galerii „Narew", Galerii „Venda", supermarketu LIDL i in.) negatywnie wpływają na kondycję małych sklepików, powodując likwidację pewnej ich części	63,6%	9,1%
	utrzymanie się znacznego odpływie młodych ludzi z terenu powiatu - konsekwencją potężnej siły przyciągającej Warszawy i zagranicy	63,6%	9,1%
	planowane inwestycje transportowe (przebieg VIA BALTICA, obwodnica Łomży) nie powodują pojawienia się nowych inwestorów	45,2%	18,2%
Scen. **optymistyczny**	zauważalny wzrost miejsc pracy w tym obszarze lokalnego rynku dzięki rozbudowie zakładu OSM „Piątnica"	36,4%	18,2%
	powstanie Instytutu Technologii Żywienia w PWSIiP wzmacnia zaplecze technologicznego przemysłu przetwórczego	45,5%	18,2%
	polepszenie dostępności komunikacyjnej powiatu wraz z realizacją planow. trasy Via Baltica i związanej z nią budowy obwodnicy Łomży	54,6%	18,2%
	wzrost atrakcyjności Łomży w oczach potencjalnych inwestorów zarówno krajowych, jak i zagranicznych	45,5%	27,3%
	duży przyrost nowych miejsc pracy dzięki inwestycjom dotyczącym budowy obiektów usługowo handlowych (m.in.: galerie z hipermarketami, supermarket, kompleks hotelowo-kongresowy) i rekreacyjno-turystyczn.	54,6%	9,1%

Źródło: opracowanie własne; * kategoria obejmuje sumę wskazań przypisanych prognozie „całkowicie trafna" oraz „częściowo trafna"; ** kategoria obejmuje sumę wskazań „zdecydowanie nietrafna" oraz „raczej nietrafna"; pominięto odpowiedzi „nie wiem", „nie możliwe do weryfikacji w lutym 2012 roku" (stąd suma odpowiedzi nie zawsze wynosi 100%)

Zdaniem specjalistów lokalnego rynku pracy prognozy cząstkowe obu scenariuszy potwierdzają się w różnym stopniu. W szkicu pesymistycznym występuje przeważająca zgoda ekspertów w obszarze utrzymywania się znaczącej skali emigracji młodych mieszkańców powiatu oraz pogorszenia się kondycji drobnych przedsiębiorców w następstwie pojawienia się sieciowych graczy z branży usługowo-handlowej. Uczestnicy badania potwierdzają zarazem, iż powstają nowe miejsca pracy na fali inwestycji lokalnych.

2.9.9. Scenariusz rozwoju powiatu łomżyńskiego w perspektywie krótkookresowej

Rozwój powiatu, w którym 75% zatrudnionych funkcjonuje w sektorze rolnym, determinowany będzie w dużej mierze efektami zmian strukturalnych zachodzących w tym segmencie gospodarki narodowej. Zmniejszająca się liczba gospodarstw rolnych (wyniki Narodowego Spisu Rolnego na poziomie wojewódzkim informują o kilkunastoprocentowym spadku liczby gospodarstw rolnych z poziomu 120 tys. w 2002 roku do 104 tys. w 2010)[259], przy jednoczesnym zwiększaniu się średniej powierzchni gospodarstw, prowadzi do podnoszenia efektywności produkcji. W chwili obecnej nie jest jeszcze odnotowywany masowy odpływ siły roboczej z tego dominującego sektora – wręcz odwrotnie w okresie między spisowym (2002 – 2010) liczba pracujących w podlaskich gospodarstwach rolnych zwiększyła się o 7% (z 200 do 214 tys.). W najbliższych latach – w związku z prawdopodobnym wzrostem obciążeń fiskalnych – cześć zasobów pracy zostanie zmuszona do odnalezienia się na pozarolniczym rynku pracy.

Fundamentalne znaczenie dla łomżyńskiego rynku pracy (i szerzej – rozwoju gospodarczego obszaru) ma kondycja lokalnego giganta - Okręgowej Spółdzielni Mleczarskiej „Piątnica". Pozytywnym sygnałem na najbliższą przyszłość dla tego znaczącego pracodawcy w powiecie są wyniki prestiżowego rankingu „Rzeczypospolitej" – Najcenniejsze Polskie Marki 2011. Przedsiębiorstwo uplasowało się na 3 miejscu w kraju wśród najsilniejszych marek mleczarskich (a samą wartość marki Piątnica wyceniono na ponad 211 mln złotych). Wartą podkreślenia jest szczególnie wystawiona ocena przywiązania konsumentów do marki „Piątnica" – w podkategorii *lojalność klientów* ten producent z powiatu łomżyńskiego uzyskał 1 miejsce wśród marek mleczarskich (i bardzo wysokie 12 miejsce wśród wszystkich marek w kraju).[260] Wyniki te pozwalają pozytywnie oceniać najbliższą przyszłość firmy (rozpoznawanej m.in. dzięki kultowemu już produktowi - Serkowi Wiejskiemu), dysponującej kluczowym kapitałem lojalności swych klientów.

Z nieukrywaną nadzieją samorządowcy i mieszkańcy czterotysięcznej gminy miejsko-wiejskiej Nowogród oczekują na pozytywne dla siebie rozstrzygnięcie aktu przekazania gruntów (ponad 20 ha) będących w posiadaniu Agencji Nieruchomości Rolnych. Gmina

[259] Zob. *Powszechny spis rolny 2010. Raport z wyników województwa podlaskiego*, oprac. C.Jurkiewicz i inni, US w Białymstoku, Białystok 2011, s. 23
[260] „Rzeczpospolita" 14.12.2011

tereny te przeznaczyłaby na podstrefę Suwalskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. Agencja Nieruchomości Rolnych, której właścicielem jest Skarb Państwa, nie może przekazywać terenów którymi zarządza na inne cele niż publiczne. W obecnym kształcie prawnym nieodpłatne przekazanie terenów na cele strefy ekonomicznej nie jest możliwe. Zarządzający Suwalską SSE proponują aby gmina Nowogród wykupiła grunty od Agencji, gminie jest jednak trudno wygospodarować ok. 2,3 mln zł (szacunkowa wycena gruntów) przy rocznym budżecie rzędu 10 mln zł.[261] Obie strony liczą na wsparcie rządu, prospektywnie regulacje normatywne, zapowiadane najwcześniej na połowę 2012 roku, mogą umożliwić - pożądany przez lokalny samorząd - bez kosztowy przekaz terenów. Oczekiwane rozpoczęcie działalności gospodarczej w podstrefie generować będzie nowe miejsca pracy oraz wzmacniać przewagę konkurencyjną wielu miejscowych podmiotów.

W opinii ekspertów lokalnego rynku pracy największy potencjał generowania miejsc pracy w najbliższych 2-3 latach posiadają: budownictwo (46%) oraz turystyka i gastronomia (46%), najwyższe ryzyko wystąpienia redukcji etatów odnosi się do edukacji i nauki (73%), sygnalizowane są również zmiany (in minus) w rolnictwie (18%).

[261] „Gazeta Współczesna” 25.10.2011

Tabela 145.Czynniki rozwoju pow. łomżyńskiego w kontekście modelowania scenariuszy

Sfera	Czynnik	Trend	Rodzaj (+,-) oraz siła (1-5) wpływu [od -5 do +5]	Prawdopodobieństwo wystąpienia [0 – 1]	Scenariusz
Ekon.	Utrzymanie silnej pozycji przez markę OSM Piątnica	wzrostowy horyzontalny spadkowy	+ 5 + 2 - 5	0,4 0,7 0,3	Optymistyczny Prawdopodobny Pesymistyczny
Praw.	Uruchomienie podstrefy Suwalskiej SSE w Nowogrodzie	wzrostowy wzrostowy horyzontalny	+ 3 + 1 - 3	0,4 0,7 0,7	Optymistyczny Prawdopodobny Pesymistyczny
Społ.	Zmniejszanie się liczby osób pracujących w sektorze rolnym	horyzontalny horyzontalny wzrostowy	+ 1 - 1 - 4	0,5 0,5 0,4	Optymistyczny Prawdopodobny Pesymistyczny

Źródło: opracowanie własne na podłożu teoretycznym metody scenariusza stanów otoczenia - zob. m.in. M.Romanowska, G.Gierszewska, *Analiza strategiczna przedsiębiorstwa*, PWE, Warszawa 2009

Przedstawione w tabeli czynniki w najbliższych trzech latach kształtować będą oblicze społeczno-gospodarcze powiatu łomżyńskiego. W zależności od trendu (tempa ich przebiegu), rodzaju wpływu na lokalną gospodarkę (wpływ pozytywny, neutralny, negatywny), siły tego wpływu oraz przyjmując różne warianty możliwości ich wystąpienia, przedstawiono trzy pasma scenariuszowe: optymistyczne, prawdopodobne oraz pesymistyczne.

2.9.10. Rekomendacje operacyjne na poziomie powiatu łomżyńskiego

powiat	Adresat rekomendacji		
	samorząd	**instytucje rynku pracy**	**instytucje edukacji**
łomżyński	1. rozwój inicjatywy umiejscowienia w Nowogrodzie Suwalskiej SSE 2. rozpoczęcie polityki informacyjnej ukierunkowanie na pozyskanie potencjalnych inwestorów do strefy 3. programowanie działań zwiększających elastyczność placówek edukacyjnych w powiecie w kontekście prognozowanego popytu na pracę 4. pojęcie próby ograniczenia migracji zarobkowej poprzez system ulg i preferencyjnych zasad prowadzenia działalności gospodarczej 5. promocja idei przedsiębiorczości 6. promocja walorów turystycznych powiatu 7. weryfikacja dokumentów strategicznych w odniesieniu do polityki proinwestycyjnej 8. animacja dialogu międzyśrodowiskowego	1. stałe informowanie samorządu o trendach zawodowego niedopasowania popytu i podaży pracy w kontekście reorientacji oferty edukacyjnej 2. cykliczne (np. półroczne) przekazywanie placówkom edukacyjnym raportów nt. popytu w przekroju zawodów 3. modyfikacja kierunków i form aktywizacji zawodowej bezrobotnych określonych zawodów poprzez organizację kursów i szkoleń z zakresu obsługi maszyn i urządzeń do produkcji okien	1. weryfikacja zasadności kształcenia w kierunkach dostarczających na rynek przedstawicieli zawodów nadwyżkowych tj. technik rolnik, mechanik pojazdów samochodowych 2. zdiagnozowanie zdolności kształcenia w kierunkach dostarczających reprezentantów zawodów poszukiwanych np. operator maszyn i urządzeń do produkcji okien 3. adaptacja w programach kształcenia pożądanych przez lokalnych pracodawców umiejętności „uniwersalnych” (pozazawodowych) 4. upraktycznienie kształcenia i kooperacja z otoczeniem – alternatywa dla wymaganego doświadczenia 5. udział w dialogu międzyśrodowiskowym

2.10. Powiat m. Łomża – analiza rynku pracy

2.10.1 Oblicze geograficzne, społeczne i gospodarcze powiatu

Łomża to miasto leżące nad Narwią, które stanowi wraz z całą ziemią łomżyńską część Zielonych Płuc Polski. Obrzeża Łomży wchodzą w skład dwóch regionów geograficznych - Międzyrzecza Łomżyńskiego i Doliny Narwi (element Niziny Północnomazowieckiej). Miasto osadzone jest na wzgórzach morenowych obejmujących wysoką skarpę pradoliny Narwi - około 30 - 40 metrów – oraz wykształcone doliny rzek Łomżyczki i Strugi Lepackiej. Na ponad 27 hektarach rozpościerają się lasy, stanowią one prawie 1% powierzchni miasta. W północnej części miasta położony jest obszar Chronionego Krajobrazu Równiny Kurpiowskiej i Doliny Dolnej Narwi (powstał on dla zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów o zróżnicowanych ekosystemach). W granicach miasta położony jest Las Jednaczewski, który jest miejscem rekreacji i odpoczynku.

W Łomży znajduje się 12 pomników przyrody wpisanych do rejestru Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody. Głównie są to pojedyncze drzewa wiekowe: lipy, jesiony i buki, które znajdują się na terenie parków miejskich. Znajduje się tu także Łomżyński Park Krajobrazowy Doliny Narwi, który rozciąga się na obszarze 7353,5 ha. Park ten wyróżnia się szczególnym urozmaiceniem rzeźby terenu ze znacznymi różnicami wysokości. Dno doliny znajduje się na wysokości 99 - 101 metrów, zaś najwyżej położony punkt sięga wysokości 153 m n.p.m. Z prawej strony doliny Narwi umiejscowiony jest rezerwat „Kalinowo”, 69 ha wielogatunkowego lasu liściastego o naturalnym charakterze. Kolejny ścisły rezerwat, rozpościerający się na obszarze 120 ha, to tzw. „Wielki Dział”. Stanowi on największy w dolinie Narwi obszar lasów łęgowych naturalnego pochodzenia. Następny z rezerwatów, „Rycerski Kierz” przyciąga turystów widokiem 140 dorodnych dębów. Kolejną atrakcję turystyczną stanowi Biebrzański Park Krajobrazowy, który znajduje się na północny wschód od Łomży i rozciąga się na obszarze 59 223 ha. Do wyjątkowo atrakcyjnych rezerwatów fauny i flory należy zaliczyć „Czerwone Bagno”. Kolejny park krajobrazowy to położony niedaleko od Łomży Narwiański Park Krajobrazowy. Utworzono go w 1985 roku. Na

obszarze 22.748 ha doliny w górnym biegu Narwi znajdują się malownicze morenowe wzniesienia.[262]

Łomża wraz z Ziemią Łomżyńską to tereny atrakcyjne dla turystów i miłośników przyrody. Wskaźnik miejsc noclegowych liczony na 1000 ludności wyniósł według danych GUS w 2010 r. 3,27. Zarejestrowano w tym okresie ogółem 207 miejsc noclegowych, zaś 13 813 osób skorzystało z oferty noclegowej.[263]

Powiat grodzki Łomża jest piątym w województwie powiatem pod względem zasobów demograficznych – liczy 62,6 tys. mieszkańców (stanowi to 5,3% zasobów regionu).[264] W pierwszej dekadzie obecnego stulecia zasoby ludzkie tej jednostki zmniejszyły się o 1,6%, dynamika regresu demograficznego była nieco mniejsza niż w całym regionie (1,9%).[265] Powiat m. Łomża jest obszarem o gęstości zaludnienia na poziomie 1900 os./km², mniejszej niż w Białymstoku (2870 os/km²), większej niż w Suwałkach: (1050 os/km²). W 2010 roku przyrost naturalny w tym dawnym ośrodku wojewódzkim zanotował umiarkowaną wartość dodatnią (+175 osób; +2,8 promila populacji). Analizowany powiat posiada wysoki potencjał emigracji ekonomicznej – ten stan wyrażają dwa wskaźniki: a. liczba emigrantów na 1000 mieszkańców (wartość 71,0 na tle 37,1 w województwie); b. odsetek gospodarstw objętych emigracją zarobkową (wartość 15%, na tle 21% w całym regionie)[266]. Oznacza to, iż skala zjawiska poszukiwania źródeł dochodów poza granicami kraju przez mieszkańców powiatu przyjmuje mniej dynamiczne oblicze niż w regionie. Wskaźnik obciążenia demograficznego (liczby osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym) wynoszący 48,4 sytuuje ten grodzki powiat w korzystnym położeniu (wartość tego wskaźnika jest najniższa ze wszystkich powiatów województwa podlaskiego; indykator regionu: 57,3). Odsetek mieszkańców tego jednego z najstarszych miast regionu (za 6 lat obchodzone będzie 600-lecie praw miejskich) w wieku mobilnym, tzn. kobiet i mężczyzn w przedziale 18-44 lata, wynosi 41,8%, jest to drugi co do najwyższej wartości wskaźnik powiatowy w województwie z żubrem w swym (ustępuje jedynie powiatowi m. Białystok: 43,3). W optyce potencjału podażowego rynku pracy jest to bardzo pozytywny

[262] http://www.lomza.pl
[263] http://www.stat.gov.pl
[264] Dane statystyczne przytoczone z Banku Danych Lokalnych GUS bądź obliczenia własne na podstawie danych BDL GUS – o ile nie wskazano inaczej dane na koniec 2010 roku.
[265] Analizowany okres zmiany zasobów demograficznych: 2000-2010.
[266] Dane za: *Profile emigracji zarobkowych mieszkańców województwa podlaskiego*, red. I.Kukulak-Dolata, Ł.Arendt, Białystok-Warszawa 2009, IPiPS w Warszawie, s. 140

symptom, świadczy o znaczących zasobach ludzkich, które (z wysokim prawdopodobieństwem) są zdolne do zmiany stanowiska, miejsca pracy czy przekwalifikowania się.

Powiat grodzki Łomża dostarcza 4,5% całkowitych zasobów pracujących w województwie (gwarantuje pracę 7 978 kobietom, które stanowią aż 53,6% bazy osób posiadających zatrudnienie w analizowanym powiecie – jest to drugi z najwyższych wskaźników w regionie). Dyslokacja zatrudnienia w ujęciu klasycznej triady sektorów pracy (rolnictwo – przemysł i budownictwo – usługi) przedstawia się następująco: 8% – 20% – 72% (w województwie wynosi 38% – 20% - 42%). Rozkład ten odzwierciedla stricte usługowo-przemysłowy charakter Łomży. Stopa bezrobocia rejestrowanego na koniec grudnia 2011 roku w tej jednostce statystycznej NUTS 4[267] wynosiła 16,4%, nieco więcej niż w całym województwie (14,1%). W przeciągu trzech ostatnich lat ta podstawowa miara kondycji rynku pracy zwiększyła się o 5.3 pkt procentowego, w tempie szybszym niż ogólnopodlaskie (4.4 pkt procent.).[268]

Wykres 12. Zmiany stopy bezrobocia powiatu m. Łomża na tle województwa w 2011 r

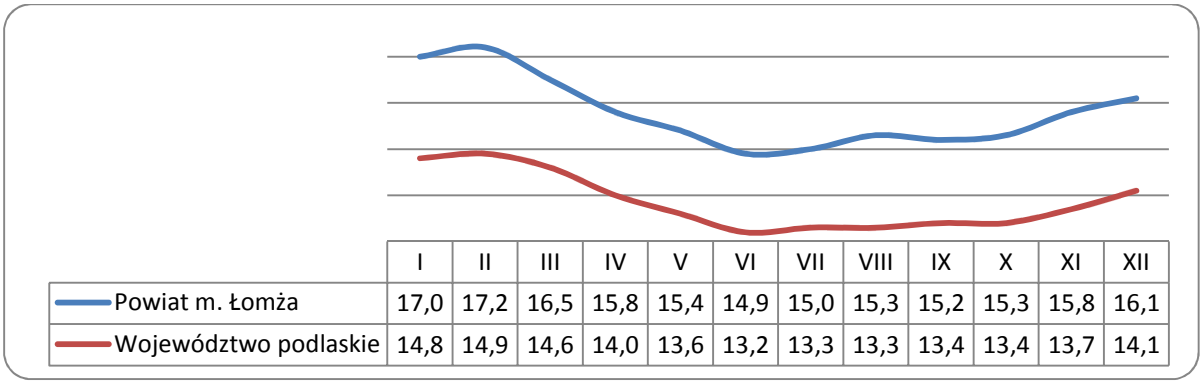

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Powiat m. Łomża	17,0	17,2	16,5	15,8	15,4	14,9	15,0	15,3	15,2	15,3	15,8	16,1
Województwo podlaskie	14,8	14,9	14,6	14,0	13,6	13,2	13,3	13,3	13,4	13,4	13,7	14,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie statystyki rynku pracy Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej (dane od stycznia do sierpnia 2011 po korekcie GUS wynikającej z ustalenia ostatecznej liczby pracujących poza rolnictwem indywidualnym na podstawie badań prowadzonych poprzez przedsiębiorstwa oraz z uwzględnienia wyników Powszechnego Spisu Rolnego 2010 dotyczących liczby pracujących w rolnictwie indywidualnym)

Powiat grodzki Łomża w 2011 roku cechował się widocznie wyższym bezrobociem niż średnia regionu (średnio o 2-2.5 pkt. procentowego). Odsetek długotrwale bezrobotnych

[267] NUTS 5 – gminy, NUTS 4 – powiaty, NUTS 3 – podregiony, NUTS 2 – województwa, NUTS 1 - państwo
[268] Dane o stopie bezrobocia na grudzień 2011 roku przytaczane za miesięcznym informatorem Wojewódzkiego Urzędu Pracy „Podlaski rynek pracy", oprac. Wydział Badań i Analiz WUP, Białystok, grudzień 2011, www.up.podlasie.pl/uploads/upload/w_badan_i_analiz/podlaski_rynek_pracy/rynek_pracy_XII2011.pdf

(51,3%) był nieco niższy niż poziom wojewódzki (55,4%), zaś procent dysponujących prawem do zasiłku dostrzegalnie wyższy (14,9%; na Podlasiu 12,4%).[269] Analizując status edukacyjny (wykształcenie) osób zarejestrowanych jako bezrobotne ewidentnie zauważa się znaczący odsetek bezrobotnych z wykształceniem wyższym (14,1%; wyższy występuje tylko w Białymstoku i powiecie bielskim). Prześwietlając doświadczenie zawodowe w grupie zarejestrowanych osób bez pracy absorbuje uwagę istotnie wysoki odsetek osób posiadających co najmniej 10-letni staż pracy (30,6% wszystkich – jest to najwyższa wartość w całym województwie).[270]

Poziom zarobków w regionalnym ośrodku centralnym ziemi łomżyńskiej jest niski – na koniec 2010 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto wynosiło 2782 zł (dopiero 13 lokata w powiatowym rankingu administracyjnego Podlasia). Poziom przeciętnych zarobków na tle płacy krajowej (81,0%) nie optymistyczny w optyce świadczących pracę, może budzić zainteresowanie potencjalnych inwestorów poszukujących lokalizacji w jednostce tego typu. Liczba nowych budynków mieszkalnych (budownictwa indywidualnego i zbiorowego) - świadcząca o witalności społeczno-ekonomicznej danego obszaru – przyjęła w 2010 roku wartość 3,6 na 1 tys. mieszkańców (piąta lokata w województwie) - nominalnie oddano do użytkowania ponad 200 nowych mieszkań (5% wszystkich w regionie). Potencjał kreowania nowych miejsc zatrudnienia przez przedsiębiorstwa działające na lokalnym rynku uzależniony jest m.in. od ponoszonych nakładów inwestycyjnych, lokat umożliwiających kształtowanie przewagi konkurencyjnej firm. W analizowanym powiecie w latach 2008-2010 przedsiębiorstwa sektora MŚP (z wyłączeniem mikroprzedsiębiorstw) przeznaczały na inwestycje, średniorocznie, równowartość 1494 zł na 1 mieszkańca powiatu (8 pozycja w województwie), nieznacznie mniej niż w województwie (1641 zł/ 1 mieszkańca).

[269] Tamże
[270] Bank Danych Lokalnych GUS na koniec 2010 roku.

Tabela 146. Pozycja powiatu grodzkiego Łomża na tle pozostałych podlaskich powiatów (na płaszczyźnie potencjału przedsiębiorczości, sytuacji makrogospodarczej, zasobów demograficznych oraz atrakcyjności przyrodniczo-turystycznej)[271]

Rank. syntet.	Podmioty rejestru REGON na 10 tys. mieszk.	Rank. cząstk.	Podmioty nowo-zarejestrowane na 10 tys. ludności (średnia z lat 2008-2010)	Rank. cząstk.	Odsetek mikro-przedsiębiorstw w grupie podmiotów gospod. (w %)	Rank. cząstk.	POWIAT grodzki ŁOMŻA	
5	978	3	94	2	94,8	12		
Rank. syntet.	Dochody gmin powiatu na 1 mieszk. w zł (średnia z lat 2009-2010)	Rank. cząstk.	Stopa bezrobocia - grudzień 2011 (w %)	Rank. cząstk.	Przeciętne wynagrodzenie brutto w zł (2010)	Rank. cząstk.	Nakłady inwestycyjne na 1 mieszk. w zł. (śr. z lat 2008-2010)	Rank. cząstk.
9	3732	3	16,4	11	2782	13	1494	8
Rank. syntet.	Zmiana wielkości zasobów ludzkich w l. 2000-2010 (w %)	Rank. cząstk.	Potencjał zagranicznej emigracji ekonomicznej	Rank. cząstk.	Wskaźnik obciążenia demograficznego	Rank. cząstk.	Odsetek ludności w wieku mobilnym	Rank. cząstk.
1	-1,6	7	wysoki	7	48,4	1	41,8	2
Rank. syntet.	Udział obszarów chronionych w powierzchni powiatu (w %)	Rank. cząstk.	Pomniki przyrody (2010)	Rank. cząstk.	Liczba korzystających z noclegów (2010)	Rank. cząstk.	Wskaźnik miejsc noclegowych na 1000 ludności	Rank. cząstk.
14	20,5	11	12	16	13813	8	3,3	13

Źródło: opracowanie własne. Tabele prezentujące dane cząstkowe nt. wszystkich 17 powiatach znajdują się w aneksie do raportu.

Oblicze powiatu m. Łomża w świetle piętnastu wskaźników cząstkowych reprezentujących cztery wymiary społeczno-gospodarcze, na tle wszystkich podlaskich powiatów, przedstawia się relatywnie optymistycznie. Wysoce korzystny odsetek ludności w wieku mobilnym (41,8% - drugi w województwie) oraz najniższy (najbardziej korzystny) wskaźnik obciążenia demograficznego wpływają na maksymalną ocenę zasobów demograficznych tego grodzkiego powiatu. Wysoce pozytywnie przedstawia się potencjał przedsiębiorczości regionu – piąte miejsce w rankingu jest zasługą drugiej z największych

[271]Kategoria „**potencjał przedsiębiorczości**" (kolor fioletowy) jest wypadkową 3 wskaźników: liczba podmiotów rejestru REGON na 10 tys. ludności powiatu; liczba nowozarejestrowanych podmiotów gospodarczych; udział mikroprzedsiębiorstw w powiatowej strukturze przedsiębiorstw), kategorię „**sytuacja makrogospodarcza**" (kolor niebieski) tworzą 4 wskaźniki: dochody gmin powiatu na 1 mieszkańca, stopa bezrobocia z grudnia, przeciętne wynagrodzenie brutto, nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca, kategoria „**zasoby demograficzne**" (kolor bordowy) została utworzona na bazie 4 wskaźników: wskaźnik obciążenia demograficznego; odsetek ludności w wieku mobilnym; zmiana wielkości populacji powiatu w ostatniej dekadzie, potencjał zagranicznej emigracji ekonomicznej, kategoria „**atrakcyjność przyrodniczo-turystyczna**" (kolor zielony) stanowi zaś konsekwencję 4 wskaźników: udział obszarów chronionych w powierzchni powiatu, liczba pomników przyrody, wskaźnik miejsc noclegowych na 1000 mieszkańców, liczba osób korzystających z noclegu w powiecie

liczby podmiotów noworejestrowanych na 10 tys. ludności w ostatnich 3 latach (wyższy wskaźnik objął wystąpił jedynie w powiecie m. Białystok).

2.10.2. Podaż pracy w powiecie m. Łomża

W poniższych tabelach podaży pracy został ukazany, po pierwsze, skład bezrobotnych w mieście Łomży w ujęciu dziesięciu grup wielkich zawodowych (w tym na tle województwa), po drugie, zaprezentowano 20 zawodów i specjalności, których dysponenci na koniec zeszłego roku posiadali największą trudność w podjęciu pracy w analizowanej jednostce.

Tabela 147. Struktura bezrobotnych w ujęciu grup wielkich zawodów w powiecie m. Łomża na tle struktury województwa podlaskiego

kod	Nazwa grupy wielkiej	liczba bezrobotnych w powiecie	odsetek bezrobotnych w powiecie	odsetek bezrobotnych w województwie
1	Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	44	1,1%	0,3%
2	Specjaliści	430	11,1%	9,9%
3	Technicy i inny średni personel	490	12,7%	13,9%
4	Pracownicy biurowi	171	4,4%	3,1%
5	Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	566	14,7%	12,4%
6	Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	31	0,8%	2,2%
7	Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	838	21,7%	21,8%
8	Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	139	3,6%	4,8%
9	Pracownicy przy pracach prostych	259	6,7%	7,0%
10	Siły zbrojne	0	0,0%	0,0%
	Bez zawodu	891	23,1%	24,4%
	Ogółem	**3859**	100,0%	100,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP w Białymstoku

Najliczniej reprezentowaną grupą wielką zawodów w powiecie m. Łomża są **robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy**[272], co piąta osoba (21,7%) ujęta na koniec 2011 roku w rejestrze bezrobotnych legitymuje się jednym z zawodów sklasyfikowanym kodem

[272] W nomenklaturze Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej grupa ta obejmuje „zawody wymagające wiedzy, umiejętności i doświadczenia niezbędnych do uzyskiwania i obróbki surowców, wytwarzania i naprawy towarów oraz budowy, konserwacji i naprawy dróg, konstrukcji i maszyn. Główne zadania wymagają znajomości i zrozumienia charakteru pracy, stosowanych materiałów, maszyn i wytwarzanych produktów." Zob. *Klasyfikacja zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy*, oprac. E.Strojna, J.Piotrowicz, E.Żywiec-Dąbrowska, Warszawa 2010, s. 13

rozpoczynającym się cyfrą 7. Trudna sytuacja na lokalnym rynku pracy obejmuje również **pracowników usług osobistych i sprzedawców**, których udział w zbiorze bezrobotnych powiatu sięga 15%. Na tle regionu podlaskiego w strukturze osób bez pracy w powiecie m. Łomża negatywnie wyróżnia się kategoria **pracowników biurowych** (4,4% bezrobotnych powiatu – w województwie wyraźnie mniej - 3,1%), pozytywnie natomiast odznacza się rynkowa kondycja **operatorów i monterów maszyn i urządzeń**(3,6% bezrobotnych ,o jedną trzecią mniej niż w województwie).

Tabela 148. Zawody i specjalności reprezentowane najliczniej w grupie bezrobotnych powiatu m. Łomża (stan na 31.12.2011)

Lp	Zawód/ specjalność osoby bezrobotnej	liczba bezrobotnych	odsetek bezrobotnych
1	Sprzedawca	318	8,2%
2	Stolarz	89	2,3%
3	Technik ekonomista	82	2,1%
4	Ślusarz	65	1,7%
5	Robotnik budowlany	63	1,6%
6	Krawiec	56	1,5%
7	Murarz	52	1,3%
8	Tkacz	51	1,3%
9	Technik prac biurowych	50	1,3%
10	Mechanik pojazdów samochodowych	50	1,3%
11	Fryzjer	47	1,2%
12	Specjalista ds. marketingu i handlu	46	1,2%
13	Technik mechanik	45	1,2%
14	Piekarz	45	1,2%
15	Robotnik pomocniczy w przemyśle przetw.	38	1,0%
16	Technik rolnik	38	1,0%
17	Kierowca samochodu ciężarowego	37	1,0%
18	Kucharz	36	0,9%
19	Sprzątaczka biurowa	34	0,9%
20	Technik technologii drewna	34	0,9%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP w Białymstoku

Zestawiając rozkład wielkości poszczególnych zawodów i specjalności osób bezrobotnych w powiecie m. Łomża z rozkładem województwa podlaskiego ujawnia się grupa **zawodów nadreprezentowanych** w powiecie. Kategoria ta obejmuje zawody wyraźnie

częściej występujące w analizowanym powiecie w stosunku do stanu wojewódzkiego: są to zawody i specjalności nieobecne w pierwszej dwudziestce najliczniejszych zawodów i specjalności wśród bezrobotnych województwa podlaskiego. W powiecie grodzkim Łomża do grona zawodów nadreprezentowanych wliczają się:

- *tkacz*
- *technik prac biurowych*
- *specjalista ds. marketingu i handlu*

Absolwenci kształcenia zawodowego (zasadnicze szkoły zawodowe, technika, technika uzupełniające, szkoły policealne), kształcenia ukierunkowanego na przygotowanie do wykonywania jednego z 92 zawodów dostępnych w wojewódzkim systemie szkolnych (w krajowym systemie można kształcić w 200 zawodach)[273], stanowią znaczący strumień podaży pracy na szczeblu lokalnym. W 2011 roku w powiecie łomżyńskim kształcenie zawodowe ukończyły 1732 osoby, co odnosząc do lokalnej głębokości rynku pracy (14,9 tys. pracujących w przedsiębiorstwach powyżej 9 osób, włącznie z pracującymi w rolnictwie) stanowi 11,3% tego dominującego segmentu zatrudnienia (w skali województwa współczynnik ten wyniósł 2,7%). Struktura zawodowa absolwentów:

Tabela 149. Potencjalna podaż pracy w powiecie grodzkim Łomża – absolwenci kształcenia zawodowego w roku 2011 oraz prognozowana liczba absolwentów w latach 2012-2014

		Absolwenci 2011	Absolwenci 2012	Absolwenci 2013	Absolwenci 2014[274]
1	351203_Technik informatyk	216	30	59	72
2	723103_Mechanik pojazdów samochodowych	142	55	76	52
3	311513_Technik pojazdów samochodowych	130	31	37	29
4	422402_Technik hotelarstwa	125	47	44	48
5	311410_Technik mechatronik	101	26	16	26
6	325601_Ratownik medyczny	80	74	42	0
7	514105_Technik usług fryzjerskich	78	51	69	20

[273] Najnowsza klasyfikacja zawodów szkolnictwa zawodowego obejmuje 200 zawodów, w ramach których wyodrębniono 251 kwalifikacji. W klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego ujęto: 23 zawody (po 3 kwalifikacje na zawód), 72 zawody (po 2 kwalifikacje na zawód), 98 zawodów (1 kwalifikacja na zawód), 7 zawodów szkolnictwa artystycznego, dla których nie wyodrębnia się kwalifikacji. Zob. *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 23 grudnia 2011 w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego*, www.men.gov.pl/images/stories/Rozporzadzenia

[274] Kategorię „absolwenci 2014" tworzą uczniowie klas drugich techników oraz klas pierwszych zasadniczych szkół zawodowych (poziomu klas w roku szkolnym 2011/2012) – jest to więc jedynie część przyszłej potencjalnej podaży pracy –zasilona zostanie ona uczniami, którzy rozpoczną edukację w szkołach policealnych we wrześniu 2012 roku.

8	314403_Technik technologii żywności	69	51	53	27
9	321301_Technik farmaceutyczny	68	83	60	0
10	324002_Technik weterynarii	68	52	49	52
11	331403_Technik ekonomista	60	52	36	35
12	741203_Elektromechanik pojazdów samochodowych	53	12	14	27
13	351103_Technik teleinformatyk	52	24	12	0
14	311408_Technik elektronik	38	18	10	10
15	311204_Technik budownictwa	36	26	32	32
16	334306_Technik administracji	31	45	151	0
17	311303_Technik elektryk	29	0	0	15
18	331402_Technik agrobiznesu	27	25	24	17
19	325509_Technik bezpieczeństwa i higieny pracy	27	11	156	0
20	322002_Technik żywienia i gospodarstwa domowego	26	41	34	44
21	711202_Murarz	26	5	19	21
22	311104_Technik geodeta	25	21	28	25
23	325511_Technik ochrony środowiska	24	0	0	0
24	514207_Technik usług kosmetycznych	21	31	43	0
25	522305_Technik handlowiec	20	35	148	32
26	522301_Sprzedawca	20	0	12	15
27	311922_Technik technologii drewna	19	15	15	0
28	512002_Kucharz małej gastronomii	19	0	18	14
29	514101_Fryzjer	16	25	34	24
30	712904_Technolog robót wykończeniowych w budownictwie	12	37	18	18
31	314202_Technik architektury krajobrazu	12	17	15	6
32	532102_Opiekun medyczny	11	0	20	0
33	751201_Cukiernik	9	11	9	5
34	751204_Piekarz	9	2	9	7
35	713201_Lakiernik	8	0	7	6
36	311209_Technik urządzeń sanitarnych	6	0	0	0
37	752205_Stolarz	5	9	1	3
38	741103_Elektryk	5	2	0	2
39	712604_Monter instalacji i urządzeń sanitarnych	4	0	0	2
40	613003_Rolnik	3	4	2	2
41	751105_Rzeźnikwędliniarz	1	2	0	3
42	713101_Malarztapeciarz	1	0	0	0
43	422103_Technik obsługi turystycznej	0	25	28	23
44	333107_Technik logistyk	0	19	33	33
45	325402_Technik masażysta	0	13	0	0
46	431103_Technik rachunkowości	0	8	124	0
47	721306_Blacharz samochodowy	0	0	0	1
	Razem	1732	1035	1557	748

Źródło: Badania własne (CAWI)

W minionym roku mury ponadgimnazjalnych szkół zawodowych w Łomży opuściło aż 1,7 tys. absolwentów. Ponad stu absolwentów w jednym zawodzie - znaczącej potencjalnej (edukacyjnej) podaży pracy na rynku lokalnym - generowali nowo uprawnieni do wykonywania zawodu reprezentanci pięciu specjalności, wśród nich *technicy informatycy* i *technicy hotelarstwa*. Prospektywnie stały strumień podaży utrzymywać się będzie w najbliższych latach w przypadku *ratowników medycznych* czy *techników handlowców*.

2.10.3. Popyt na pracę w 2011 roku

W ciągu ostatniego roku do publicznych i niepublicznych instytucji pośrednictwa pracy w mieście Łomża napłynęło 2737 ofert pracy, co stanowiło 4,8% wszystkich ofert w województwie. Blisko połowa z nich została opublikowana w lokalnych internetowych serwisach ogłoszeniowych (47,6%), nieco ponad jedna trzecia w powiatowym urzędzie pracy. Istotnym kanałem pośrednictwa pracy okazały się także ogólnokrajowe internetowe serwisy pośrednictwa pracy (13,6%). Przegląd kwartalnego rozkładu upubliczniania ofert pracy ukazuje ich kumulację w III kwartale 2011 roku (1208 ofert; 44% rocznego popytu na pracę), w kolejnych kwartałach pojawiało się od 426 ofert w IV kwartale do 555 ofert w II kwartale. Relatywnie najwięcej ofert pracy z niepublicznego strumienia propozycji angażu ukazało się w III kwartale 2011 roku.

Tabela 150. Rozkład ofert pracy zidentyfikowanych w mieście Łomża według instytucji rekrutującej (zestawienie 2011 oraz kwartałów 2011)

	Miejsce Pracy		Ilość ofert pracy w kwartałach							
	M. Łomża		I kw. 2011		II kw. 2011		III kw. 2011		IV kw. 2011	
Źródło Ofert Prac	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Lokalne internetowe serwisy ogłoszeniowe	1304	47,6	113	**20,6-**	220	**39,6-**	777	**64,3+**	194	45,5
Powiatowe Urzędy Pracy	958	35,0	358	**65,3+**	213	38,4	281	**23,3-**	106	**24,9-**
Ogólnokrajowe internetowe serwisy pośrednictwa pracy	373	13,6	46	**8,4-**	93	16,8	118	**9,8-**	116	**27,2+**
Prasa regionalna i lokalna	88	3,2	28	5,1	19	3,4	31	2,6	10	2,3
Biura Karier	13	0,5	3	0,5	9	**1,6+**	1	**0,1-**	-	--
Ochotnicze Hufce Pracy	1	0,0	-	-	1	0,2	-	-	-	-
Próba	2737	100	548	100	555	100	1208	100	426	100

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

Tabela 151. Rozkład ofert pracy zidentyfikowanych w mieście Łomża według wielkich grup zawodów (zestawienie 2011 oraz kwartałów 2011)

	Miejsce Pracy		Ilość ofert pracy w kwartałach							
	M. Łomża		I kw. 2011		II kw. 2011		III kw. 2011		IV kw. 2011	
kod i nazwa grupy wielkiej	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
7_Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	530	19,4	92	16,8	115	20,7	234	19,4	89	20,9
5_Pracownicy usług i sprzedawcy	525	19,2	142	**25,9+**	119	21,4	200	**16,6-**	64	15,0
3_Technicy i inny średni personel	457	16,7	102	18,6	86	15,5	174	**14,4-**	95	**22,3+**
9_Pracownicy przy pracach prostych	384	14,0	43	**7,8-**	74	13,3	237	**19,6+**	30	**7,0-**
2_Specjaliści	331	12,1	49	**8,9-**	60	10,8	148	12,3	74	**17,4+**
4_Pracownicy biurowi	216	7,9	67	**12,2+**	35	6,3	83	6,9	31	7,3
8_Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	192	7,0	37	6,8	37	6,7	100	8,3	18	**4,2-**
1_Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	87	3,2	14	2,6	20	3,6	30	2,5	23	5,4
6_Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	15	0,5	2	0,4	9	1,6	2	**0,2-**	2	0,5
0_Siły zbrojne	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
PRÓBA	2737	100	548	100	555	100	1208	100	426	100

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

Biorąc pod uwagę oferty pracy ze względu na specyfikę zawodową poszukiwanych kandydatów do pracy w ujęciu grup wielkich zawodów widocznych jest kilka, istotnych statystycznie ,danych. Najwięcej ogłoszeń w 2011 skierowanych było do grupy 7 **robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy** (19,4 wszystkich)oraz *5* – **pracownicy usług i sprzedawcy** (19,2% wszystkich). Przegląd danych w ujęciu kwartalnym informuje z jednej strony o grupach wielkich zawodów poszukiwanych na lokalnym rynku pracy ze zmienną intensywnością (**operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń** poszukiwani większości w III kwartale 2011 roku), z drugiej strony o grupach wielkich zawodów ofertowanych stosunkowo cyklicznie (**technicy i inny średni personel**). Najczęściej poszukiwanymi w ramach grupy 7 pracownikami byli: *murarz* (6,2%), *pozostali spawacze i pokrewni* (4,3%), *ślusarz* (3,8%), *stolarz* (3,8%) oraz *mechanik pojazdów samochodowych* (3,8%). W ramach grupy 5 najwięcej ogłoszeń kierowano do: *sprzedawców* (22,1%), *robotników gospodarczych* (14,5%) oraz *doradców klienta* (11,6%).

Badając źródła pochodzenia ofert w kontekście grup wielkich zawodów, odnotować należy interesujące prawidłowości. Oferty dla najliczniej pożądanej grupy 7 (**robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy**) były w większości prezentowane przez lokalne internetowe serwisy ogłoszeniowe, 351 ze 530 ofert było upublicznionych przez te źródło. Oferty dla grupy 5 (**pracownicy usług i sprzedawcy)** były prezentowane w podobnym stopniu przez powiatowy urząd pracy i lokalne internetowe serwisy ogłoszeniowe. Zainteresowani posadą z grupy zawodów 1 (**przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy**) największe szanse na znalezienie interesującej ich oferty mają poprzez ogólnokrajowe internetowe serwisy pośrednictwa pracy.

Tabela 152. Zestawienie źródeł ofert pracy zidentyfikowanych w mieście Łomża wg wielkich grup zawodów (zestawienie 2011 oraz kwartałów 2011)

	Miejsce Pracy		Źródło Ofert Prac											
	M. Łomża		Powiatowe Urzędy Pracy		Ochotnicze Hufce Pracy		Prasa regionalna i lokalna		Ogólnokrajowe internetowe serwisy pośrednictwa pracy		Lokalne internetowe serwisy ogłoszeniowe		Biura Karier	
kod i nazwa grupy wielkiej	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
7_Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	530	19,4	157	**16,4-**	-	-	13	14,8	8	**2,1-**	351	**26,9+**	1	7,7
5_Pracownicy usług i sprzedawcy	525	19,2	210	**21,9+**	-	-	9	**10,2-**	89	23,9	216	**16,6-**	1	7,7
3_Technicy i inny średni personel	457	16,7	105	**11,0-**	-	-	33	**37,5+**	113	**30,3+**	205	15,7	1	7,7
9_Pracownicy przy pracach prostych	384	14,0	260	**27,1+**	1	100,0	3	**3,4-**	-	--	119	**9,1-**	1	7,7
2_Specjaliści	331	12,1	58	**6,1-**	-	-	25	**28,4+**	98	**26,3+**	147	11,3	3	23,1
4_Pracownicy biurowi	216	7,9	110	**11,5+**	-	-	1	**1,1-**	16	**4,3-**	85	6,5	4	30,8
8_Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	192	7,0	47	**4,9-**	-	-	2	**2,3-**	3	**0,8-**	139	**10,7+**	1	7,7
1_Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	87	3,2	6	**0,6-**	-	-	2	2,3	46	**12,3+**	33	2,5	-	--
6_Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	15	0,5	5	0,5	-	-	-	--	-	--	9	0,7	1	7,7
0_Siły zbrojne	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
PRÓBA	2737	100	958	100	1	100	88	100	373	100	1304	100	13	100

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

W mieście Łomża najbardziej poszukiwanymi zawodami w 2011 byli *przedstawiciel handlowy* (6,1%), *robotnik pomocniczy w przemyśle przetwórczym* (4,6%) oraz *sprzedawca*

(4,2%). Dwadzieścia zawodów, do których skierowano największą liczbę ofert pracy, skumulowało 39% wszystkich ogłoszeń jakie pojawiły się w mieście Łomża. Największa sezonowością spośród najczęściej poszukiwanych zawodów wykazywał się *robotnik pomocniczy w przemyśle przetwórczym*, do którego oferty kierowane były niemal wyłącznie w III kwartale. Inne zawody charakteryzowały się względnie równomiernym rozkładem ofert w ujęciu kwartalnym, choć dominował wzrost ofert w kwartałach: wiosennym i letnim (II i III).

Tabela 153. Rozkład 20 zawodów najbardziej poszukiwanych w powiecie m. Łomża w ujęciu rocznym i kwartalnym[275]

	Powiat M. Łomża		Ilość ofert pracy w kwartałach							
	2011		I kw. 2011		II kw. 2011		III kw. 2011		IV kw. 2011	
Kody Zawodów i Specjalności (TOP 20)	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
332203_Przedstawiciel handlowy	167	6,1	17	3,1	31	5,6	78	6,5	41	9,6
932911_Robotnik pomocniczy w przemyśle przetwórczym	125	4,6	1	0,2	0	0,0	122	10,1	2	0,5
522301_Sprzedawca S	116	4,2	41	7,5	28	5,0	36	3,0	11	2,6
515303_Robotnik gospodarczy	76	2,8	44	8,0	14	2,5	13	1,1	5	1,2
524902_Doradca klienta	61	2,2	6	1,1	14	2,5	26	2,2	15	3,5
833203_Kierowca samochodu ciężarowego	56	2,0	12	2,2	8	1,4	32	2,6	4	0,9
432103_Magazynier	51	1,9	6	1,1	12	2,2	25	2,1	8	1,9
332101_Agent ubezpieczeniowy	50	1,8	8	1,5	11	2,0	16	1,3	15	3,5
411004_Technik prac biurowych S	49	1,8	31	5,7	5	0,9	6	,5	7	1,6
931301_Robotnik budowlany	43	1,6	4	0,7	20	3,6	14	1,2	5	1,2
241202_Doradca finansowy	40	1,5	4	0,7	7	1,3	15	1,2	14	3,3
711202_Murarz S	33	1,2	7	1,3	7	1,3	17	1,4	2	0,5
513101_Kelner S	31	1,1	0	0,0	4	0,7	23	1,9	4	0,9
411090_Pozostali pracownicy obsługi biurowej	27	1,0	9	1,6	1	0,2	13	1,1	4	0,9
933301_Ładowacz	27	1,0	0	0,0	2	0,4	25	2,1	0	0,0
243305_Specjalista do spraw sprzedaży	26	0,9	5	0,9	2	0,4	14	1,2	5	1,2
911207_Sprzątaczka biurowa	26	0,9	3	0,5	6	1,1	11	0,9	6	1,4
832203_Kierowca samochodu osobowego	24	0,9	3	0,5	6	1,1	14	1,2	1	0,2
341202_Opiekun osoby starszej S	23	0,8	9	1,6	7	1,3	5	0,4	2	0,5
721290_Pozostali spawacze i pokrewni	23	0,8	1	0,2	4	0,7	14	1,2	4	0,9
Ogółem	1074	39	211	39	189	34	519	43	155	36

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim

[275] Nie istniała możliwość dokonania zestawienia z rokiem 2010, ponieważ baza danych z poprzedniej edycji badania nie zawierała zmiennej z kodami zawodów.

Tabela 154. Rozkład 5 najczęściej poszukiwanych zawodów w rozbiciu na kwartały

Zawód	I kwartał		Zawód	II kwartał	
	N	%		N	%
515303_Robotnik gospodarczy	44	8,0%	332203_Przedstawiciel handlowy	31	5,6%
522301_Sprzedawca S	41	7,5%	522301_Sprzedawca S	28	5,0%
411004_Technik prac biurowych S	31	5,7%	931301_Robotnik budowlany	20	3,6%
332203_Przedstawiciel handlowy	17	3,1%	515303_Robotnik gospodarczy	14	2,5%
833203_Kierowca samochodu ciężarowego	12	2,2%	524902_Doradca klienta	14	2,5%

Zawód	III kwartał		Zawód	IV kwartał	
	N	%		N	%
932911_Robotnik pomocniczy w przemyśle przetwórczym	122	10,1%	332203_Przedstawiciel handlowy	41	9,6%
332203_Przedstawiciel handlowy	78	6,5%	524902_Doradca klienta	15	3,5%
522301_Sprzedawca S	36	3,0%	332101_Agent ubezpieczeniowy	15	3,5%
833203_Kierowca samochodu ciężarowego	32	2,6%	711502_Cieśla szalunkowy	15	3,5%
524902_Doradca klienta	26	2,2%	241202_Doradca finansowy	14	3,3%

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

Obserwując ilościowe zapotrzebowanie na poszczególne zawody w ujęciu kwartalnym zarysowują się pewne tendencje, dzięki którym można uchwycić sezonowość ofertowania (bądź jej brak). W powiecie grodzkim Łomża, wśród najbardziej poszukiwanych zawodów w drugim półroczu był *doradca klienta*, a przez cały rok 2011 w piątce najczęściej pożądanych zawodów był, co charakterystyczne dla większych ośrodków miejskich (usługowych), *przedstawiciel handlowy*.

W czteroczęściowym zestawieniu (poniżej) zaprezentowano zawody sezonowe, tzn. takie, na które w dowolnym kwartale 2011 roku pojawił się popyt przewyższający 40% rocznego wolumenu ofert pracy w danym zawodzie. W skali miasta do skrajnie sezonowych zawodów (w przypadku których co najmniej 70% wszystkich ofert pojawiło się w jednym kwartale roku) zaliczają się m.in.: *opiekunka środowiskowa* (80% w I kwartale) oraz *pracownik ochrony fizycznej bez licencji* (75% w II kwartale; nominalnie jednak niewiele ofert – 4). W analizowanej jednostce w sezonie letnim (lipiec-wrzesień) do grona profesji sezonowych należy zakwalifikować *magazyniera*. W ostatniej ćwierci roku, okresie w którym generalnie notowany jest niższy popyt na pracę, zawodem sezonowym był m.in. *cieśla szalunkowy*.

Tabela 155. Zawody charakteryzujące się największą sezonowością popytu w ujęciu kwartalnym.

	Liczba ofert w 2011 r.	Liczba ofert w I kwartale	% ofert 2011 w kwartale
515303_Robotnik gospodarczy	76	44	58%
411004_Technik prac biurowych S	49	31	63%
341204_Opiekunka środowiskowa S	10	8	80%
711203_Zdun S	5	5	100%
242190_Pozostali analitycy finansowi	4	4	100%
411003_Pracownik kancelaryjny	11	7	64%
522305_Technik handlowiec S	3	3	100%
142003_Kierownik hurtowni	6	4	67%
311511_Technik mechanik urządzeń przemysłowych	6	4	67%
412001_Sekretarka	9	5	56%
811106_Operator ładowarki	4	3	75%
216101_Architekt	2	2	100%
341205_Pracownik socjalny	4	3	75%
522201_Kierownik sali sprzedaży	10	5	50%
962201_Pracownik prac dorywczych	17	7	41%
351203_Technik informatyk S	5	3	60%
422602_Recepcjonista	5	3	60%
723105_Mechanik samochodów osobowych	11	5	45%
712501_Monter / składacz okien	8	4	50%
712101_Dekarz'	15	6	40%

	Liczba ofert w 2011 r.	Liczba ofert w II kwartale	% ofert 2011 w kwartale
541307_Pracownik ochrony fizycznej bez licencji	16	12	75%
931301_Robotnik budowlany	43	20	47%
962201_Pracownik prac dorywczych	17	10	59%
713102_Malarz budowlany	4	4	100%
962902_Dozorca	8	6	75%
512001_Kucharz S	21	9	43%
941201_Pomoc kuchenna	15	7	47%
931205_Robotnik drogowy	4	3	75%
811105_Operator koparko – ładowarki	4	3	75%
834101_Kierowca ciągnika rolniczego	2	2	100%
221101_Lekarz	2	2	100%
331202_Pracownik (doradca) do spraw pożyczek	2	2	100%
235914_Wychowawca w placówkach oświatowych, wychowawczych i opiekuńczych	2	2	100%
818205_Palacz kotłów centralnego ogrzewania wodnych rusztowych	2	2	100%
251902_Specjalista zastosowań informatyki	2	2	100%
731590_Pozostali formowacze wyrobów szklanych, krajacze i szlifierze szkła	2	2	100%
732290_Pozostali drukarze	2	2	100%
754301_Brakarz wyrobów przemysłowych	2	2	100%
441201_Ekspedient pocztowy	2	2	100%
122102_Kierownik działu sprzedaży	12	6	50%

	Liczba ofert w 2011 r.	Liczba ofert w III kwartale	% ofert 2011 w kwartale
932911_Robotnik pomocniczy w przemyśle przetwórczym	125	122	98%
332203_Przedstawiciel handlowy	167	78	47%
933301_Ładowacz	27	25	93%
513101_Kelner S	31	23	74%
833203_Kierowca samochodu ciężarowego	56	32	57%
951002_Dystrybutor ulotek	19	16	84%
932990_Pozostali robotnicy przy pracach prostych w przemyśle	14	13	93%
524404_Telemarketer	15	12	80%
432103_Magazynier	51	25	49%
711404_Zbrojarz	14	11	79%
142001_Kierownik działu w handlu detalicznym	17	12	71%
832202_Kierowca samochodu dostawczego	22	14	64%
721290_Pozostali spawacze i pokrewni	23	14	61%
832203_Kierowca samochodu osobowego	24	14	58%
711202_Murarz S	33	17	52%
932913_Sortowacz	12	9	75%
232006_Nauczyciel przedmiotów zawodowych technicznych	8	7	88%
722204_Ślusarz S	20	12	60%
243305_Specjalista do spraw sprzedaży	26	14	54%
752205_Stolarz S	20	10	50%

	Liczba ofert w 2011 r.	Liczba ofert w IV kwartale	% ofert 2011 w kwartale
711502_Cieśla szalunkowy	17	15	88%
243303_Przedstawiciel medyczny	12	9	75%
331201_Pracownik (doradca) do spraw kredytów	17	10	59%
932910_Pomocnik piekarza	4	4	100%
226101_Lekarz dentysta	5	4	80%
132404_Kierownik magazynu	10	6	60%
752208_Stolarz meblowy	15	7	47%
933304_Robotnik magazynowy	2	2	100%
751106_Ubojowy	2	2	100%
235390_Pozostali lektorzy języków obcych	2	2	100%
251201_Specjalista do spraw doskonalenia i rozwoju aplikacji	4	3	75%
134605_Kierownik placówki bankowej	2	2	100%
216102_Architekt wnętrz	2	2	100%
753490_Pozostali tapicerzy i pokrewni	2	2	100%
132103_Kierownik działu produkcji	5	3	60%
721204_Spawacz metodą MAG	5	3	60%
422701_Ankieter	8	4	50%
332302_Zaopatrzeniowiec	3	2	67%
325402_Technik masażysta S	3	2	67%
242108_Specjalista do spraw logistyki	3	2	67%

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

2.10.4. Kwalifikacje i kompetencje poszukiwane na powiatowym rynku pracy

Tabela 156. Rozkład kwalifikacji i kompetencji poszukiwanych w mieście Łomża w rozbiciu na wielkie grupy zawodów

Miejsce Pracy			Kod grupy wielkiej[276]																	
M. Łomża			1		2		3		4		5		6		7		8		9	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Kompetencje i umiejętności																				
Doświadczenie Zawodowe	1804	86	66	87	255	86	323	84	165	89	378	85	9	90	330	88	130	85	145	86
Porozumiewanie się w językach obcych	1032	49	40	53	136	46	159	42	75	41	181	41	4	40	250	67	101	66	85	50
Kwalifikacje formalne (wykształcenie)	424	20	36	47	104	35	109	28	19	10	81	18	-	-	45	12	16	10	14	8
Cechy Osobowe	336	16	35	46	76	26	100	26	19	10	81	18	-	-	15	4	2	1	8	5
Kursy\ Uprawnienia	287	14	17	22	67	23	58	15	19	10	36	8	2	20	20	5	55	36	12	7
Kompetencje społeczne i obywatelskie	265	13	31	41	73	25	84	22	10	5	56	13	1	10	6	2	3	2	1	1
Inne	255	12	19	25	43	15	72	19	23	12	60	13	1	10	6	2	10	7	20	12
Inicjatywność i przedsiębiorczość	180	9	26	34	47	16	64	17	5	3	34	8	-	-	2	1	2	1	-	-
Kompetencje informatyczne	166	8	20	26	47	16	42	11	19	10	36	8	-	-	1	0	1	1	-	-
Wiek	93	4	-	-	6	2	24	6	9	5	21	5	-	-	13	3	7	5	13	8
Kompetencje\umiejętność uczenia się	57	3	4	5	18	6	20	5	1	1	13	3	-	-	-	-	1	1	-	-
Kompetencje matematyczno-techniczne	28	1	4	5	18	6	3	1	-	-	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Porozumiewanie się w języku ojczystym	5	0	-	-	-	-	1	0	-	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Świadomość i ekspresja kulturalna	2	0	-	-	1	0	-	-	-	-	1	0	-	-	-	-	-	-	-	-
RAZEM	2096	100	76	100	296	100	383	100	185	100	446	100	10	100	375	100	153	100	169	100

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

Bezapelacyjnie najczęściej pożądaną przez pracodawców cechą w mieście Łomża było doświadczenie zawodowe kandydatów, aż 86,7% ofert poddających się transmutacji w obszarze kompetencji zawierało to kryterium.[277] Istotnym czynnikiem zwiększającym szansę na znalezienie zatrudnienia było porozumiewanie się w językach obcych, stanowiące integralną część co drugiego (49,4%) ogłoszenia.

[276] Cyfry oznaczają następujące grupy zawodów: 1- Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy; 2 - Specjaliści; 3- Technicy i inny średni personel; 4 - Pracownicy biurowi; 5 - Pracownicy usług i sprzedawcy; 6 – Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy; 7 - Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy; 8 - Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń; 9 - Pracownicy przy pracach prostych; 0 – Siły zbrojne.

[277] W analizie kompetencji uwzględniono wyłącznie oferty pracy zawierające informacje odnośnie poszukiwanych kompetencji i kwalifikacji.

Najszerszą, sprecyzowaną gamę oczekiwanych kompetencji, pracodawcy miasta Łomża prezentowali wobec **przedstawicieli władz publicznych, wyższych urzędników i kierowników.** W ponad co drugim ogłoszeniu ukierunkowanym na nabór reprezentanta tej wielkiej grupy zawodów pojawił się wymóg porozumiewania się w językach obcych. Niewiele mnie ogłoszeń wymagało dysponowania wykształceniem formalnym i wykazania się szczególnymi cechami osobowymi. Od **operatorów i monterów maszyn i urządzeń** lokalni pracodawcy oczekiwali w znaczącym stopniu certyfikowania się stosownymi uprawnieniami/ ukończonymi kursami (35,9% ofert dedykowanych osobom z tej grupy).

2.10.5. Szansa na znalezienie pracy w kształconych zawodach

Tabela 157. Zestawienie popytu (oferty pracy) i podaży (bezrobotni i absolwenci) w powiecie grodzkim Łomża w 2011 roku w grupie kształconych zawodów

Lp		Absolwenci w 2011 roku	Bezrobotni 30.06.2011	Bezrobotni 31.12.2011	Różnica	Podaż (absolwenci + bezrobotni na koniec roku)	Popyt (oferty pracy w 2011 roku)	Szansa na znalezienie pracy w zawodzie[278]
1	351203_Technik informatyk	216	4	6	2	222	5	2%
2	723103_Mechanik pojazdów samochodowych	142	37	50	13	192	20	10%
3	311513_Technik pojazdów samochodowych	130	0	0	0	130	0	0%
4	422402_Technik hotelarstwa	125	12	18	6	143	0	0%
5	311410_Technik mechatronik	101	1	1	0	102	0	0%
6	325601_Ratownik medyczny	80	1	1	0	81	0	0%
7	514105_Technik usług fryzjerskich	78	1	1	0	79	0	0%
8	314403_Technik technologii żywności	69	2	2	0	71	0	0%
9	321301_Technik farmaceutyczny	68	2	2	0	70	3	4%
10	324002_Technik weterynarii	68	12	13	1	81	1	1%
11	331403_Technik ekonomista	60	82	82	0	142	0	0%
12	741203_Elektromechanik pojazdów samochodowych	53	1	2	1	55	2	4%

[278] Szansa na znalezienie pracy to iloraz popytu i podaży - wskaźnik wyraża procentowe prawdopodobieństwo podjęcia pracy w zawodzie na rynku ofert dostępnych publicznie (objętych monitoringiem przez WUP w Białymstoku) w 2011 roku.

13	351103_Technik teleinformatyk	52	0	0	0	52	0	0%
14	311408_Technik elektronik	38	9	8	-1	46	1	2%
15	311204_Technik budownictwa	36	27	29	2	65	0	0%
16	334306_Technik administracji	31	12	7	-5	38	4	11%
17	311303_Technik elektryk	29	9	10	1	39	0	0%
18	325509_Technik bezpieczeńst0wa i higieny pracy	27	0	1	1	28	0	0%
19	331402_Technik agrobiznesu	27	6	6	0	33	0	0%
20	322002_Technik żywienia i gospodarstwa domowego	26	23	28	5	54	0	0%
21	711202_Murarz	26	41	52	11	78	33	42%
22	311104_Technik geodeta	25	3	4	1	29	1	3%
23	325511_Technik ochrony środowiska	24	7	6	-1	30	0	0%
24	514207_Technik usług kosmetycznych	21	0	0	0	21	1	5%
25	522305_Technik handlowiec	20	16	16	0	36	3	8%
26	522301_Sprzedawca	20	295	318	23	338	116	34%
27	512002_Kucharz małej gastronomii	19	11	12	1	31	4	13%
28	311922_Technik technologii drewna	19	34	34	0	53	3	6%
29	514101_Fryzjer	16	42	47	5	63	22	35%
30	314202_Technik architektury krajobrazu	12	0	1	1	13	0	0%
31	712904_Technolog robót wykończeniowych w budownictwie	12	3	4	1	16	1	6%
32	532102_Opiekun medyczny	11	0	1	1	12	0	0%
33	751201_Cukiernik	9	23	29	6	38	4	11%
34	751204_Piekarz	9	38	45	7	54	4	7%
35	713201_Lakiernik	8	0	1	1	9	4	44%
36	311209_Technik urządzeń sanitarnych	6	3	0	-3	6	0	0%
37	752205_Stolarz	5	85	89	4	94	20	21%
38	741103_Elektryk	5	0	5	5	10	15	100%
39	712604_Monter instalacji i urządzeń sanitarnych	4	3	3	0	7	2	29%
40	613003_Rolnik	3	7	12	5	15	0	0%
41	751105_Rzeźnikwędliniarz	1	3	3	0	4	0	0%
42	713101_Malarz tapeciarz	1	0	2	2	3	5	100%
	Razem	1732	1223	1346	123	3078	493	

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy, analiza bazy bezrobotnych, badanie CAWI

Badając szanse absolwentów szkół ponadgimnazjalnych w 2011 na znalezienie pracy w zawodzie dokonano zestawienia popytu (ilości ogłoszeń) oraz podaży (liczba absolwentów oraz liczba zarejestrowanych bezrobotnych). Porównano także liczbę bezrobotnych na koniec I (stan na 30.06.2011) i II półrocza (stan na 31.12.2011), aby zweryfikować czy w końcu okresu sprawozdawczego przybyło bezrobotnych względem pierwszej połowy roku. W sytuacji znaczącego przyrostu liczby osób zarejestrowanych jako bezrobotne w II półroczu możemy mieć do czynienia z zasilaniem szeregu osób bezrobotnych przez absolwentów, którzy znaleźli się na rynku pracy z końcem czerwca.

Wśród kształconych zawodów w powiecie grodzkim Łomża, największy wzrost bezrobocia odnotowano w przypadku *mechanika pojazdów samochodowych* i *sprzedawcy*. Spadła natomiast liczba bezrobotnych *techników administracji.* Rozpatrując natomiast szanse na znalezienie przez absolwentów pracy w zawodzie, największe perspektywy uzyskania angażu mieli: *elektryk, murarz i fryzjer*.

2.10.6. Zestawienie zawodów deficytowych, zrównoważonych i nadwyżkowych

Uwzględniając trzy przyjęte w analizie parametry: liczbę bezrobotnych, liczbę absolwentów oraz liczbę ofert pracy skonstruowano syntetyczny wskaźnik sytuacji danego zawodu na rynku pracy.[279]

Tabela 158. Zestawienie zawodów deficytowych, zrównoważonych i nadwyżkowych w powiecie.

	Zawód	Liczba ogłoszeń w 2011	Podaż pracy 2011	Wartość wskaźnika
TOP 10 DEFICYTOWYCH ZAWODÓW	332203_Przedstawiciel handlowy	167	12	0,25
	932911_Robotnik pomocniczy w przemyśle przetwórczym	125	38	0,14
	524902_Doradca klienta	61	3	0,09
	515303_Robotnik gospodarczy	76	19	0,09
	332101_Agent ubezpieczeniowy	50	0	0,08
	241202_Doradca finansowy	40	2	0,06
	933301_Ładowacz	27	1	0,04

[279]Opis konstrukcji wskaźnika zawarty jest w podrozdziale dotyczącym województwa podlaskiego

	243305_Specjalista do spraw sprzedaży	26	2	0,04
	432103_Magazynier	51	29	0,04
	341202_Opiekun osoby starszej S	23	1	0,04
TOP 10 ZRÓWNOWAŻONYCH	931301_Robotnik budowlany	43	63	-0,03
	911207_Sprzątaczka biurowa	26	34	-0,01
	132103_Kierownik działu produkcji	5	0	0,01
	214110_Towaroznawca	0	5	-0,01
	233025_Nauczyciel wychowania fizycznego	0	5	-0,01
	244001_Pośrednik w obrocie nieruchomościami	5	0	0,01
	263302_Historyk	0	5	-0,01
	265201_Artysta muzyk instrumentalista	5	0	0,01
	311501_Diagnosta uprawniony do wykonywania badań technicznych pojazdów	5	0	0,01
	321201_Technik analityki medycznej	0	5	-0,01
TOP 10 NADWYŻKOWYCH	522301_Sprzedawca S	116	338	-0,36
	351203_Technik informatyk S	5	222	-0,35
	723103_Mechanik pojazdów samochodowych S	20	192	-0,28
	422402_Technik hotelarstwa S	0	143	-0,23
	331403_Technik ekonomista S	0	142	-0,23
	311513_Technik pojazdów samochodowych S	0	130	-0,21
	311410_Technik mechatronik S	0	102	-0,16
	325601_Ratownik medyczny S	0	81	-0,13
	324002_Technik weterynarii S	1	81	-0,13
	752205_Stolarz S	20	94	-0,12

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy, analiza bazy bezrobotnych, badanie CAWI

W powiecie grodzkim Łomża najbardziej deficytowym zawodem są *przedstawiciele handlowi* i *robotnicy pomocniczy w przemyśle przetwórczym*. Skrajnie nadwyżkowymi profesjami w powiecie są: *technik mechanik* i *technik informatyk.* Wśród zawodów zrównoważonych największy popyt, ale także sporą podaż prezentują zawody o najwyższym numerze kodu grupy wielkiej: *robotnik budowlany* oraz *sprzątaczka biurowa*.

2.10.7. Przewidywane zmiany na rynku pracy powiatu m. Łomża w perspektywie krótkookresowej – analiza przypadków krytycznych

W opracowaniu Podlaska Mapa Zawodów i Kwalifikacji 2010 zdiagnozowano 2 przypadki krytyczne dotyczące miasta Łomża. **Przypadek C.** Realizacja na terenie miasta Łomża inwestycji w sferze usługowo handlowej - Galeria Narew. **Przypadek E.** Skuteczne i funkcjonalne zagospodarowanie dostępnych głównie na terenie miasta Łomża terenów inwestycyjnych wraz z przyciągnięciem nowych inwestorów. W bieżącej diagnozie przypadków krytycznych zdefiniowano 8 zjawisk mogących mieć bezpośredni wpływ na rynek pracy w skali powiatu.

Przypadek 1. Rozpoczęcie budowy galerii handlowej Narew ze sklepem wielkopowierzchniowym na terenie inwestycyjnym po dawnych Zakładach Bawełnianych. W październiku 2011 roku wbudowano kamień węgielny pod budowę centrum handlowego. Powierzchnia handlowa obiektu to ponad 44 tys. m². Otwarcie Galerii Narew, w której znajdować się będzie około 100 sklepów, a w których zatrudnienie znajdzie kilkaset osób, planowane jest pod koniec 2012 r.[280]

Przypadek 2.Trudna sytuacja w zakładzie firmy Fabet. Przedsiębiorstwo Fabet, należące do francuskiej Grupy CB, ze względu na złe wyniki finansowe, zostało zamknięte. Decyzja pozbawiała zatrudnienia blisko 100 osób.[281]

Przypadek 3. Powołanie Społecznej Rady Konsultacyjnej - organu opiniodawczo-doradczego prezydenta, którego celem jest zdefiniowanie najważniejszych problemów miasta i opracowanie optymalnych sposobów ich rozwiązywania W skład organu powołanego przez prezydenta Mieczysława Czerniawskiego weszły 32 osoby m.in. profesorowie wyższych uczelni, przedsiębiorcy i społecznicy[282].

Przypadek 4. Aktywność promocyjna Miasta Łomża. Władze miasta ukierunkowały działalność promocyjną na pozyskanie inwestorów ze wschodu w ramach Programu

[280] Dane za stroną internetową, *Kamień węgielny pod budowę Galerii Narew*, http://www.lomza.pl/index.php?wiad=682

[281] Informacje w oparciu o elektroniczne wydanie Gazety Współczesnej, *Fabet, 100 osób poszło na bruk*, http://www.wspolczesna.pl/apps/pbcs.dll/article?AID=/20110315/REG20/475919953

[282] Dane za stroną internetową, *Eksperci będą pracować dla dobra Łomży*, http://www.lomza.pl/index.php?wiad=747

Współpracy Transgranicznej Litwa - Polska - Rosja 2007-2013[283]. Powodzenie działań uprawdopodobniłoby przyciągnięcie na teren powiatu kapitału zagranicznego, który generowałby nowe miejsca pracy.

Przypadek 5. Nowe kierunki kształcenia. Uruchomienie nowego kierunku kształcenia w Państwowej Wyższej Szkole Informatyki i Przedsiębiorczości w Łomży - „Filologia" o specjalności „Filologia angielska z technologią informacyjną w specjalizacji nauczycielskiej". Oferta edukacyjna uczelni ma zwiększać dopasowanie efektów kształcenia do potrzeb rynku pracy[284].

Przypadek 6. **Inwestycje w turystykę i rekreację.**. Rozpoczęcie budowy bulwarów w ramach zadania „Tereny sportowo-rekreacyjne nad Narwią"[285] ma zwiększyć atrakcyjność turystyczną regionu. Włodarze miasta Łomża upatrują szansę na turystyczny rozwój powiatu dlatego równolegle podjęli decyzję o oddaniu w użytkowanie wieczyste 2 działek przeznaczonych pod budowę hotelu z restauracją oraz SPA.

Przypadek 7. **Nowe tereny inwestycyjne na terenie miasta.** Zarząd Województwa Podlaskiego podjął decyzję o dofinansowaniu przygotowania działek pod inwestycje w Łomży. Łącznie ma zostać wydzielonych 5 ha terenów inwestycyjnych, które zostaną włączone do podstrefy specjalnej strefy ekonomicznej.[286] Działki zyskają sieć wodociągową, kanalizacyjną, elektroenergetyczną. Wybudowana zostanie także droga dojazdowa.

Przypadek 8. Modernizacja linii produkcyjnych w Browarze Łomża. Zmiana w sposobie organizacji linii produkcyjnej w Browarze Łomża wymusiła reorganizację struktur kadrowych. Zgodnie z doniesieniami lokalnej prasy kilkanaście osób straci pracę, a zakład w ich miejsce zatrudni pracowników posiadających inne kwalifikacje.[287]

Opinie powiatowych ekspertów rynku pracy (badanie CAWI) wskazują na szczególną istotność jednego ze zdiagnozowanych przypadków krytycznych. Zdaniem specjalistów najważniejszym zdarzeniem mającym realny wpływ na wskaźniki zatrudnienia w powiecie była decyzja w sprawie przeznaczenia terenów do funkcjonowania w specjalnej podstrefie

[283]Dane za strona internetową, *Łomża będzie promować swoje możliwości inwestycyjne w Rosji*, http://www.lomza.pl/index.php?wiad=583

[284] Dane za stroną internetową, *Filologia angielska na PWSIiP, http://www.lomza.pl/index.php?wiad=382*

[285] Dane na podstawie zarządzenia prezydenta m. Łomża Nr 188/11 z dnia 1 września 2011 r. http://www.lomza.pl/bip/zalaczniki/art/111019082135.pdf

[286] Dnae na podstawie elektronicznego wydania Gazety Współczesnej, *Nasze miasto dostanie prawie 1,5 mln* złotych, http://www.wspolczesna.pl/apps/pbcs.dll/article?AID=/20111228/REG20/297855847

[287] Dane na podstawie strony, *16 kobiet do zwolnienia w Browarze, będziemy o tym rozmawiać* http://www.radio.bialystok.pl/wiadomosci/region/id/69072

ekonomicznej. Zgodnie oceniono wysoki wpływ proinwestycyjnej działalności samorządu. Lokalizacja nowych firm lub przedsięwzięć biznesowych na terenie miasta rokuje na wzrost zatrudnienia. Obok wskazanego przypadku krytycznego istotny wpływ ma zainicjowana inwestycja – Galeria Handlowa Narew. Budowa na terenie miasta rozbudowanego punktu usługowo-handlowego pozwoli na minimalizację trendu migracji zakupowej w kierunku większych ośrodków tj. Warszawy czy Białegostoku, a także przysporzy wielu nowych miejsc pracy. Obok przypadków pozytywnie oddziałujących na sytuację powiatu należy wskazać także te, które niepokoją. Wśród tych eksperci potwierdzili w szczególności istotny wpływ zwolnień grupowych w firmie Fabet.

Tabela 159.Ekspercka ocena wpływu zdiagnozowanych przypadków krytycznych PMZiK 2011 na rynek pracy powiatu m. Łomży

	PRZYPADKI KRTYCZNE	*Istotny wpływ na rynek pracy	**Nieistotny wpływ na rynek pracy	Brak opinii
1	Rozpoczęcie budowy galerii handlowej Narew ze sklepem wielkopowierzchniowymna terenie inwestycyjnym po dawnych Zakładach Bawełnianych	78%	11%	11%
2	Trudna sytuacja w zakładzie firmy Fabet.	88,9%		11,1%
3	Powołanie Społecznej Rady Konsultacyjnej -organu opiniodawczo-doradczego Prezydenta którego celem jest zdefiniowanie najważniejszych problemów miasta i opracowanie optymalnych sposobów ich rozwiązywania	44,4%	33,3%	22,3%
4	Aktywność promocyjna UM ukierunkowana na pozyskanie inwestorów ze wschodu w ramach Programu Współpracy Transgranicznej Litwa - Polska - Rosja 2007-2013.	55,6%	33,3%	11,1%
5	Uruchomienie nowego kierunku kształcenia w PaństwowejWyższej Szkole Informatyki i Przedsiębiorczości w Łomży - „Filologia” o specjalności „Filologia angielska z technologią informacyjną w specjalizacji nauczycielskiej”.	33,3%	55,5%	21,2%
6	Rozpoczęcie budowy bulwarów w ramach zadania „Tereny sportowo-rekreacyjne nad Narwią”	55,6%	33,3%	11,1%
7	Przygotowanie działek pod inwestycje w Łomży (5 ha terenów inwestycyjnych) które zostaną włączone do podstrefy specjalnej strefy ekonomicznej	55,5%	11,2%	33,3%
8	Modernizacja linii produkcyjnych w Browarze Łomża.	66,7%	11,1%	22,2%

Źródło: Opracowanie własne* suma odpowiedzi eksperckich „wysoki wpływ” oraz „umiarkowany wpływ”; ** suma odpowiedzi eksperckich „niski wpływ” oraz „brak wpływu”

2.10.8. Weryfikacja scenariuszy rozwoju powiatu z 2010 roku

W raporcie przygotowanym przez Centrum Doradztwa Strategicznego (Białystok 2010) zaprezentowane zostały alternatywne scenariusze rozwoju powiatu łomżyńskiego i m. Łomży. Zgodnie z założeniem opracowano je w kontekście sytuacji na powiatowym rynku pracy w krótkoterminowej (trzyletniej) perspektywie. W trakcie realizacji badania przez WSFiZ w Białymstoku, na półmetku „zapadalności" prognozy (I kwartał 2012), scenariusze zostały poddane ocenie eksperckiej w kontekście zakresu trafności sformułowanych w nich przypuszczeń cząstkowych.

Tabela 160. Weryfikacja trafności scenariuszy rozwoju powiatu m. Łomża i powiatu łomżyńskiego przez ekspertów z Łomży

	Prognoza cząstkowa	Trafna*	Nietrafna **
Scen. **pesymistyczny**	rezygnacja z planów rozbudowy zakładu OSM w Piątnicy	33,3%	33,3%
	inwestycje w sferze usługowo-handlowej (budowa Galerii „Narew", Galerii „Venda", supermarketu LIDL i in.) negatywnie wpływają na kondycję małych sklepików, powodując likwidację pewnej ich części	44,4%	33,3%
	utrzymanie się znacznego odpływie młodych ludzi z terenu powiatu - konsekwencją potężnej siły przyciągającej Warszawy i zagranicy	88,9%	11,1%
	planowane inwestycje transportowe (przebieg VIA BALTICA, obwodnica Łomży) nie powodują pojawienia się nowych inwestorów	55,2%	22,2%
Scen. **optymistyczny**	zauważalny wzrost miejsc pracy w tym obszarze lokalnego rynku dzięki rozbudowie zakładu OSM „Piątnica"	44,4%	44,4%
	powstanie Instytutu Technologii Żywienia w PWSIiP wzmacnia zaplecze technologicznego przemysłu przetwórczego	77,8%	0,0%
	polepszenie dostępności komunikacyjnej powiatu wraz z realizacją planow. trasy Via Baltica i związanej z nią budowy obwodnicy Łomży	55,5%	22,2%
	wzrost atrakcyjności Łomży w oczach potencjalnych inwestorów zarówno krajowych, jak i zagranicznych	22,2%	77,8%
	duży przyrost nowych miejsc pracy dzięki inwestycjom dotyczącym budowy obiektów usługowo handlowych (m.in.: galerie z hipermarketami, supermarket, kompleks hotelowo-kongresowy) i rekreacyjno-turystyczny.	77,8%	0,0%

Źródło: opracowanie własne; * kategoria obejmuje sumę wskazań przypisanych prognozie „całkowicie trafna" oraz „częściowo trafna"; ** kategoria obejmuje sumę wskazań „zdecydowanie nietrafna" oraz „raczej nietrafna"; pominięto odpowiedzi „nie wiem", „nie możliwe do weryfikacji w lutym 2012 roku" (stąd suma odpowiedzi nie zawsze wynosi 100%)

Dziewięciu ekspertów z analizowanego powiatu, reprezentujących: powiatowy urząd pracy (4), OHP (3), firmy doradztwa personalnego (2) zweryfikowało trafność prognoz alternatywnych scenariuszy – wyniki lustracji ukazuje powyższa tabela. Zdaniem specjalistów lokalnego rynku pracy prognozy cząstkowe obu scenariuszy potwierdzają się w różnym stopniu. W szkicu pesymistycznym występuje powszechna zgoda ekspertów w obszarze utrzymywania się znaczącej skali emigracji młodych mieszkańców powiatu. Uczestnicy badania potwierdzają jednomyślnie, iż trafne są dwie tezy przedstawione w scenariuszu optymistycznym: powstają nowe miejsca pracy na fali inwestycji lokalnych, Instytut Technologii Żywienia stanowi ważne zaplecze przemysłu przetwórczego powiatu. Z drugiej strony nie występuje wzrost inwestycyjnej atrakcyjności Łomży.

2.10.9. Scenariusz rozwoju m. Łomża w perspektywie krótkookresowej

Miasto Łomża w rankingu dokonań samorządów przygotowanym przez „Rzeczpospolitą" w minionym roku uzyskało 36 notę spośród miast na prawach powiatu (zwyciężył Poznań), awansując przy tym o osiem miejsc w stosunku do rankingu z 2010 roku.[288] Realizatorzy klasyfikacji oceniali jednostki samorządu pod kątem rozwoju i podnoszenia jakości życia przy jednoczesnym zachowaniu reguł odpowiedzialności i bezpieczeństwa finansowego. W wymiarze cząstkowym Łomża uzyskała wysoką (11) notę w kategorii wykorzystywania funduszy UE. Włodarze miasta nadal liczą na absorbowanie wysokiego strumienia funduszy unijnych m.in. na potrzeby przygotowania terenów inwestycyjnych czy budowy obwodnicy miasta.

Prospektywnie rozpoczęcie działalności gospodarczej w nowopowstającej podstrefie Suwalskiej SSE w Łomży (decyzja Ministra Gospodarki najprawdopodobniej w maju 2012) generować będzie nowe miejsca pracy oraz wzmacniać przewagę konkurencyjną wielu miejscowych podmiotów. Akces inwestycyjny na teren przygotowywanej (m.in. dzięki 1,4 mln zł dotacji ze środków europejskich), ośmiohektarowej enklawy, zgłosiło sześć firm z branż: stolarki okiennej, meblarskiej, motoryzacyjnej i przetwórstwa spożywczego.[289] Decyzja władz Łomży stała się swoistą koniecznością w kontekście uprzednich akcesji do strefy Grajewa i Białegostoku, brak tego instrumentu (w obecnych uwarunkowaniach

[288] „Rzeczpospolita" 19.07.2011
[289] www.praca.wnp.pl

regulacyjnych) poważnie osłabia pozycję przyciągania inwestorów. W kontekście budowy obwodnicy miasta pojawiły się niekorzystne informacje płynące z Ministerstwa Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej. Budowa obwodnicy Łomży z pewnością nie rozpocznie się przed 2013 rokiem, o czym świadczy treść odpowiedzi na interpelację poselską odnośnie planów dotyczących tej inwestycji[290].

Sytuacja budżetu miasta (planowany deficyt w 2012 roku na poziomie 28 mln zł; dochody 249 mln zł) oceniana jest przez zarządzających miastem jako dobra. Zaciągane zobowiązania w opinii przedstawiciela magistratu mają bardziej charakter inwestycyjny niż konsumpcyjny[291] (potwierdzeniem tego jest zarezerwowanie 50 mln zł na inwestycje).

Negatywne procesy demograficzne zachodzące w Łomży na tle Suwałk i Białegostoku (postępująca depopulacja, wysoki potencjał emigracji) w dłuższej perspektywie będą zmniejszać tempo rozkwitu tego ośrodka. Impulsem odwracającym ten trend (również w perspektywie długofalowej) powinien się stać wpływ przebiegu międzynarodowego ciągu komunikacyjnego Via Baltica na rozwój m.in. lokalnych branż obsługujących ruch tranzytowy.

W opinii ekspertów lokalnego rynku pracy największy potencjał generowania miejsc pracy w najbliższych 2-3 latach posiadają: handel (44 % wskazań) oraz budownictwo, najwyższe ryzyko wystąpienia redukcji etatów odnosi się do edukacji i nauki (63%) oraz przetwórstwa przemysłowego (38%).

[290] „Gazeta Współczesna" 7.02.2012
[291] www.lomza.pl

Tabela 161.Czynniki rozwoju powiatu m. Łomża w kontekście modelowania scenariuszy

Sfera	Czynnik	Trend	Rodzaj (+,-) oraz siła (1-5) wpływu [od -5 do +5]	Prawdopodobieństwo wystąpienia [0 – 1]	Scenariusz
Ekon.	Rozwój podstrefy Suwalskiej SSE w Łomży	wzrostowy wzrostowy spadkowy	+ 5 + 2 - 5	0,4 0,8 0,2	Optymistyczny Prawdopodobny Pesymistyczny
Społ.	Utrzymywanie się zjawiska odpływu mieszkańców w wieku mobilnym	spadkowy horyzontalny wzrostowy	+ 2 - 1 - 3	0,4 0,8 0,5	Optymistyczny Prawdopodobny Pesymistyczny
Ekon.	Utrzymanie wysokiego wskaźnika wykorzystywania funduszy europejskich	horyzontalny horyzontalny spadkowy	+ 4 + 2 - 4	0,4 0,7 0,5	Optymistyczny Prawdopodobny Pesymistyczny

Źródło: opracowanie własne na podłożu teoretycznym metody scenariusza stanów otoczenia - zob. m.in. M.Romanowska, G.Gierszewska, *Analiza strategiczna przedsiębiorstwa*, PWE, Warszawa 2009

Przedstawione w tabeli czynniki w najbliższych trzech latach kształtować będą oblicze społeczno-gospodarcze powiatu m. Łomża. W zależności od trendu (tempa ich przebiegu), rodzaju wpływu na lokalną gospodarkę (wpływ pozytywny, neutralny, negatywny), siły tego wpływu oraz przyjmując różne warianty możliwości ich wystąpienia, przedstawiono trzy pasma scenariuszowe: optymistyczne, prawdopodobne oraz pesymistyczne.

2.10.10. Rekomendacje operacyjne na poziomie powiatu m. Łomży

powiat	Adresat rekomendacji		
	samorząd	**instytucje rynku pracy**	**instytucje edukacji**
m. Łomża	1. monitoring zaawansowania prac inwestycyjnych o istotnym potencjale dla rynku pracy m.in. galerii 2. programowanie działań zwiększających elastyczność placówek edukacyjnych w powiecie w kontekście prognozowanego popytu na pracę zwłaszcza przy wykorzystaniu Społecznej Rady Konsultacyjnej 3. wykorzystywanie potencjału wyspecjalizowanych agencji i kancelarii oferujących przedsiębiorcom usługi wybory optymalnego miejsca inwestycyjnego (w kontekście podstrefy SSSE w Łomży) 4. promocja idei przedsiębiorczości 5. potrzymanie aktywności promocyjnej w ramach współpracy trans granicznej 6. finalizacja i efektywne zarządzanie potencjałem podstrefy specjalnej strefy ekonomicznej 7. kooperacja z uczelniami wyższymi w celu modelowania rozwoju powiatu 8. rozważenie zdolności wytworzenia mechanizmów przeciwdziałających migracji zarobkowych młodych mieszkańców miasta 9. scenariuszowanie rozwoju miasta poprzez polepszenie dostępności komunikacyjnej powiatu wraz z realizacją planowanej trasy Via Baltica i związanej z nią budowy obwodnicy Łomży 10. animacja dialogu międzyśrodowiskowego	1. stałe informowanie samorządu o trendach zawodowego niedopasowania popytu i podaży pracy w kontekście reorientacji oferty edukacyjnej 2. cykliczne (np. półroczne) przekazywanie placówkom edukacyjnym raportów nt. popytu w przekroju zawodów 3. adoptowanie systemu wsparcia bezrobotnych do oczekiwań kompetencyjnych od strony popytowej (szkolenia/kursy) 4. modyfikacja kierunków i form aktywizacji zawodowej bezrobotnych określonych zawodów poprzez organizację szkoleń/kursów z zakresu kompetencji właściwych zawodom deficytowym np. robotnik pomocniczy w przemyśle przetwórczym, przedstawiciel handlowy 5. ocena potencjału samodzielności ekonomiczno-organizacyjnej – działalność gospodarcza, spółdzielnie socjalne 6. wykorzystanie systemowych mechanizmów wspierających rynek pracy – Klub Integracji Społecznej, Centrum Integracji Społecznej 7. udział w dialogu międzyśrodowiskowym	1. rozważanie zasadności kształcenia w zawodach najliczniej reprezentowanych w powiecie np. technik informatyk, mechanik pojazdów samochodowych 2. stopniowe wygaszanie kierunków kształcenia o niskim prognozowanym potencjale zatrudnienia na rzecz zawodów deficytowych z zastrzeżeniem pogłębionej oceny trwałości trendu 3. adaptacja w programach kształcenia pożądanych przez lokalnych pracodawców umiejętności „uniwersalnych" (pozazawodowych) 4. upraktycznienie kształcenia i kooperacja z otoczeniem – alternatywa dla wymaganego doświadczenia 5. udział w dialogu międzyśrodowiskowym

2.11. Powiat moniecki – analiza rynku pracy

2.11.1. Oblicze geograficzne, społeczne i gospodarcze powiatu

Powiat moniecki położony jest w środkowej części województwa podlaskiego. Północna i zachodnia część powiatu należy do Kotliny Biebrzańskiej, natomiast południowa i wschodnia do Wysoczyzny Białostockiej. Jest to obszar o wyjątkowych walorach przyrodniczych i historycznych, bowiem otaczają go liczne obiekty przyrodnicze: od zachodu Biebrzański Park Narodowy, od strony wschodniej - obrzeża Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej, krańce południowe to fragment Obszaru Chronionego Krajobrazu "Doliny Narwi" stykające się z otuliną Narwiańskiego Parku Narodowego. Obiekty o szczególnym znaczeniu przyrodniczym zajmują powierzchnię 44 479,5 ha, co stanowi 32,1% ogólnej powierzchni powiatu.

Powierzchnia powiatu zajmuje ogółem 1382 km^2, co plasuje powiat moniecki na 7 miejscu w województwie. Strukturę administracyjną powiatu stanowi 7 gmin: Goniądz, Knyszyn, Mońki, Jasionówka, Jaświły, Krypno, Trzcianne. Główną formą użytkowania terenu są użytki rolne stanowiące 57,5% powierzchni powiatu. Znajdują się tu złoża m.in. iłów i mułków, piasków kwarcowych i kruszywa naturalnego, a także złoża torfu, które stanowią 19,4 % zasobów wojewódzkich.

Ze względu na położenie geograficzne i warunki społeczno-gospodarcze powiat posiada duże możliwości rozwoju turystyki kwalifikowanej, krajoznawczej, a także agroturystyki.[292] Wskaźnik miejsc noclegowych liczony na 1000 ludności uplasował powiat w 2010 r. na 5 miejscu wśród innych powiatów w województwie podlaskim (wyniósł 9,5). Wg danych GUS w 2010 r. zarejestrowano ogółem 400 miejsc noclegowych, zaś 6 043 osoby skorzystały z oferty noclegowej.[293]

Najważniejszym obiektem powiatu jest utworzony w 1993 roku Biebrzański Park Narodowy. Jest to jedyny w tej części kontynentu naturalny obszar bagienny z unikalną, charakterystyczną dla tego typu terenów florą i fauną. Pozostałe atrakcje turystyczne to:

[292] http://bip.st.monki.wrotapodlasia.pl Plan Rozwoju Lokalnego Dla Powiatu Monieckiego
[293] http://www.stat.gov.pl

- Park Krajobrazowy Puszczy Knyszyńskiej im. Witolda Sławińskiego utworzony w 1988 roku w celu ochrony naturalnych zespołów leśnych, dolin rzecznych oraz źródlisk w niezmienionych przez cywilizację formach,
- Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Biebrzy, stanowiący strefę ochronną w środkowej części Biebrzańskiego Parku Narodowego,
- Wielki Las - rezerwat przyrody charakteryzującej się dużym stopniem naturalności z roślinnością o charakterze borowym,
- 15 pomników przyrody.

Cenną atrakcję turystyczną stanowi zabytkowy zespół fortyfikacji carskich z przełomu XIX i XX wieku.[294] Ze względu na występowanie licznych obiektów zabytkowych architektury i budownictwa drewnianego, sakralnego i fortyfikacyjnego, powstało tu wiele znanych w regionie szlaków turystycznych, zarówno pieszych i rowerowych (Podlaski Szlak Bociani, Królowej Bony, Dawnego Pogranicza, szlak turystyczny Dolistowo – Białobrzegi).[295]

Powiat moniecki zaszeregować należy do grupy jednostek administracyjnych o niewielkich zasobach demograficznych – liczy on 42,4 tys. mieszkańców (3,6% populacji województwa podlaskiego).[296] W pierwszej dekadzie obecnego stulecia zasoby ludzkie tej jednostki terytorialnej, podobnie jak w trzynastu innych, zmniejszyły się (skala depopulacji była jednak tutaj wyraźnie wyższa; liczebność powiatu zmniejszyła się o 2,5 tys. osób – czyli 5,6%, w całym województwie wystąpił regres o 1,9%).[297] Powiat moniecki jest obszarem o małym zagęszczeniu ludności - 30,7 osób na km² plasują go na 14 miejscu na Podlasiu (wskaźnik wojewódzki 59 os./km²). W wymiarze struktury osadniczej subregion wyróżnia się przewagą ludności wiejskiej. W jednostkach niezurbanizowanych zamieszkuje dwie trzecie populacji (64,6%) - w województwie 39,9%, w miastach powiatu żyje 35,4% mieszkańców tego ziemskiego powiatu. Liczba miejscowości wiejskich przypadająca na jedno miasto (57), podstawowy wskaźnik umiastowienia, przyjmuje wartość o połowę niższą niż wynosi

[294] http://region.e-podlasie.pl/powiaty/moniecki.html
[295] http://bip.st.monki.wrotapodlasia.plPlan Rozwoju Lokalnego Dla Powiatu Monieckiego
[296] Dane statystyczne przytoczone z Banku Danych Lokalnych GUS bądź obliczenia własne na podstawie danych BDL GUS – o ile nie wskazano inaczej dane na koniec 2010 roku.
[297] Analizowany okres zmiany zasobów demograficznych: 2000-2010.

indykator wojewódzki (111)[298]. W 2010 roku przyrost naturalny w analizowanym powiecie kontynuował tendencję ujemną (-100 osób; -2,4 promila populacji). Powiat moniecki dysponuje najwyższym w regionie potencjałem emigracji ekonomicznej – ten stan wyrażają dwa wskaźniki: a. liczba emigrantów na 1000 mieszkańców (wartość 92,0 na tle 37,1 w województwie); b. odsetek gospodarstw objętych emigracją zarobkową (wartość 31%, na tle 21% w całym regionie)[299]. Oznacza to, iż skala zjawiska poszukiwania źródeł dochodów poza granicami kraju przez mieszkańców powiatu przyjmuje nadzwyczaj dynamiczne oblicze. Wskaźnik obciążenia demograficznego (czyli liczby osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym) oscyluje wokół średniej w skali województwa – wynosi 60,9 (woj. podlaskie 57,3). Odsetek zasobów ludzkich w wieku mobilnym (18-44 lata) w powiecie wynosi 39,3% (na Podlasiu 40,0%), co jest niezłą informacją w optyce rynku pracy.

Powiat moniecki dostarcza 3,7% zasobów pracujących w województwie (w jego granicach pracuje 5 824 kobiet, czyli 47,5% bazy osób posiadających zatrudnienie w tym subregionie). Dyslokacja zatrudnienia w ujęciu klasycznej triady sektorów pracy (rolnictwo – przemysł i budownictwo – usługi) przedstawia się następująco: 71% – 7% – 23% (w województwie wynosi 38% – 20% - 42%). Świadczy to o wyraźnej nadreprezentacji osób utrzymujących się z pracy w rolnictwie, a jednocześnie o bardzo niskim zindustrializowaniu obszaru (niższy wskaźnik zatrudnionych w przemyśle występuje jedynie w powiecie sejneńskim). Stopa bezrobocia rejestrowanego na koniec grudnia 2011 roku w tej jednostce statystycznej NUTS 4[300] wynosiła 12,9%, nieco mniej niż na całym Podlasiu (14,1%) w przeciągu trzech lat zwiększyła się o 4.3 pkt procentowego (przyrost podobny jak w całym regionie).[301]

[298] Na potrzeby obliczenia tego wskaźnika w powiecie białostockim do grona miast włączono Białystok, w powiecie łomżyńskim Łomżę, a w powiecie suwalskim Suwałki.
[299] Dane za: *Profile emigracji zarobkowych mieszkańców województwa podlaskiego*, red. I.Kukulak-Dolata, Ł.Arendt, Białystok-Warszawa 2009, IPiPS w Warszawie, s. 140
[300] NUTS 5 – gminy, NUTS 4 – powiaty, NUTS 3 – podregiony, NUTS 2 – województwa, NUTS 1 - państwo
[301] Dane o stopie bezrobocia na grudzień 2011 roku przytaczane za miesięcznym informatorem Wojewódzkiego Urzędu Pracy „Podlaski rynek pracy", oprac. Wydział Badań i Analiz WUP, Białystok, grudzień 2011, www.up.podlasie.pl/uploads/upload/w_badan_i_analiz/podlaski_rynek_pracy/rynek_pracy_XII2011.pdf

Wykres 13. Zmiany stopy bezrobocia w pow. monieckim na tle województwa w 2011 r.

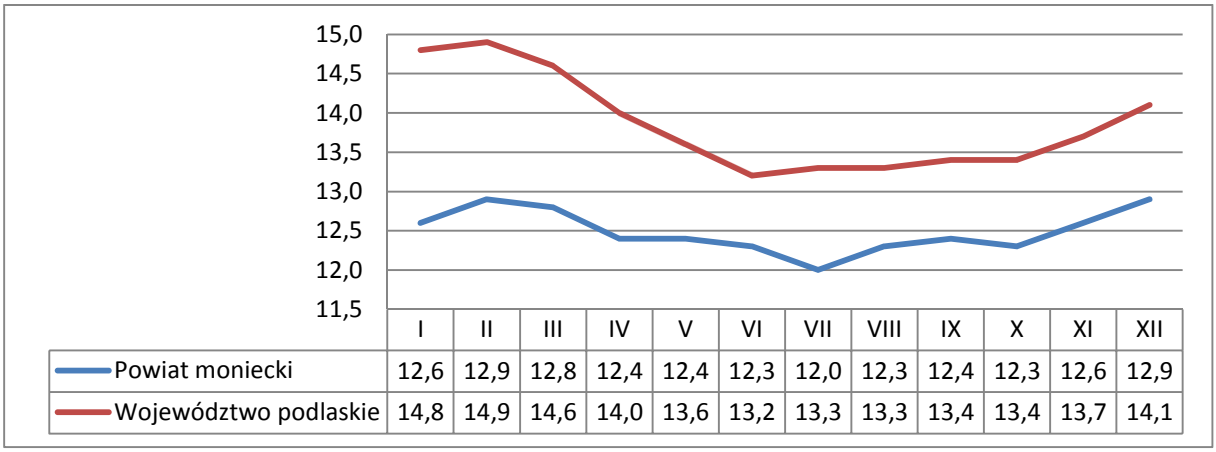

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Powiat moniecki	12,6	12,9	12,8	12,4	12,4	12,3	12,0	12,3	12,4	12,3	12,6	12,9
Województwo podlaskie	14,8	14,9	14,6	14,0	13,6	13,2	13,3	13,3	13,4	13,4	13,7	14,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie statystyki rynku pracy Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej (dane od stycznia do sierpnia 2011 po korekcie GUS wynikającej z ustalenia ostatecznej liczby pracujących poza rolnictwem indywidualnym na podstawie badań prowadzonych poprzez przedsiębiorstwa oraz z uwzględnienia wyników Powszechnego Spisu Rolnego 2010 dotyczących liczby pracujących w rolnictwie indywidualnym)

W 2011 roku w analizowanym powiecie w okresie styczeń – grudzień stopa bezrobocia rejestrowanego wzrosła o 0,3 pkt procentowego, podczas gdy w województwie pozostała na tym samym poziomie, w dalszym jednak ciągu była niższa w regionie. Odsetek długotrwale bezrobotnych (57,4%) jest tutaj lekko wyższy niż w województwie (poziom podlaski: 55,4%), negatywnym akcentem jest procent dysponujących prawem do zasiłku (8,4% - trzeci z najniższych odsetków w województwie).[302] Zwracając uwagę na status edukacyjny (wykształcenie) osób zarejestrowanych jako bezrobotne w tym powiecie należy odnotować bardzo niski odsetek bezrobotnych z wyższym wykształceniem (najniższy w regionie - 6,1%; na Podlasiu 12,3%).[303] Powiat moniecki cechuje się nadto najniższym w całym regionie odsetkiem kobiet wśród bezrobotnych (43,9% na tle 48,1% w województwie).

Powiat moniecki jest powiatem o rolniczym charakterze. Na terenie powiatu występuje deficyt dużych zakładów pracy. Walory przyrodnicze regionu determinują zainteresowanie mieszkańców usługami - w tym koncentrującymi się w obszarze turystyki - co uwidacznia się w rozbudowanej bazie agroturystycznej. Na terenie powiatu działa 2235 podmiotów gospodarczych. Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys.

[302] Tamże
[303] Bank Danych Lokalnych GUS na koniec 2010 roku.

ludności w 2010 r. wyniosła 532. Ilość podmiotów nowozarejestrowanych przypadających na jednego mieszkańca w tym samym okresie wyniosła 58[304]. W powiecie, biorąc pod uwagę kondycję finansową, najsilniejszym podmiotem jest Moniecka Spółdzielnia Mleczarska. Przedsiębiorstwo uplasowało się na wysokim 26 miejscu wśród największych firm województwa. Spółdzielnia w 2010 r. osiągnęła przychody ze sprzedaży na pułapie 60 mln zł, jej wynik netto to 5,37 mln zł. Kolejnym ujętym w prestiżowym zestawieniu podmiotem z powiatu monieckiego jest firma Agrohurt Dojrzewalnia Serów Sp. J. Kuprel C.L., który sprzedał swoje produkty w roku 2010 o wartości 45,2 mln zł, osiągając wynik netto na poziomie 390 tys. zł. Firma z branży mięsnej Rzeźnia Braci Szypcio Sp. J. zajęła w rankingu 99 miejsce. Zakład osiągnął przychody ze sprzedaży na poziomie 36,8 mln zł, zaś zysk netto w wysokości 1,67 mln zł. [305]

Odnosząc się do kondycji finansowej powiatu monieckiego na tle powiatów ziemskich województwa podlaskiego należy określić ją jako raczej trudną. Dochody budżetu powiatu w 2010 r. (38 mln zł) gwarantowały ósme miejsce w województwie. Udział własny w dochodach budżetu stanowił 24%. Dochody na jednego mieszkańca powiatu w 2010 r. wyniosły 808,29 zł – 5 miejsce w woj. podlaskim. Dochody własne w tej liczbie ukształtowały się na poziomie 212,13 zł. Podatek dochodowy od osób fizycznych wyniósł niemal 3 mln zł, stanowiąc 30% dochodów własnych budżetu powiatu. Podatek od osób prawnych wyniósł 171 tys. zł. Powiatowi monieckiemu w 2009 r. udało się uzyskać środki z budżetu Unii Europejskiej w wysokości 541 tys. zł (trzynasta pozycja wśród powiatów ziemskich województwa podlaskiego).[306]

Poziom zarobków w tym powiecie, powiązanym siecią zarobkowej migracji z chicagowską metropolią, jest jednym z niższych w regionie. Na koniec 2010 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto wyniosło 2842 zł (9 miejsce na Podlasiu). Na tle płacy krajowej wynagrodzenia w analizowanej jednostce w ostatnich pięciu latach nieodczuwalnie się zwiększyły (2005 rok: 80,7% płacy krajowej; 2010 rok: 82,7% płacy krajowej). Liczba nowych budynków mieszkalnych (budownictwa indywidualnego i zbiorowego) - świadcząca o witalności społeczno-ekonomicznej danego obszaru – przyjęła w 2010 roku wartość 1,1 na 1 tys. mieszkańców i była obok kolneńskiego najniższą w całym

[304] Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych , www.stat.gov.pl/bdl
[305] Dane według rankingu Największe Firmy Podlasia, Kurier Poranny z dnia 29.12.2012
[306] Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych , www.stat.gov.pl/bdl

województwie (nominalnie oddano do użytkowania jedynie 44 mieszkań – 1% wszystkich w regionie). Potencjał generowania nowych miejsc pracy przez lokalne przedsiębiorstwa uzależniony jest m.in. od ponoszonych nakładów inwestycyjnych, środków umożliwiających kształtowanie przewagi konkurencyjnej firm. W analizowanym powiecie w latach 2008-2010 przedsiębiorstwa zatrudniające co najmniej 10 pracowników przeznaczały średniorocznie równowartość 500 zł na 1 mieszkańca powiatu na inwestycje (dopiero 15 lokata w województwie).

Tabela 162. Pozycja powiatu monieckiego na tle pozostałych podlaskich powiatów (na płaszczyźnie potencjału przedsiębiorczości, sytuacji makrogospodarczej, zasobów demograficznych oraz atrakcyjności przyrodniczo-turystycznej)[307]

Rank. syntet.	Podmioty rejestru REGON na 10 tys. mieszk.	Rank. cząstk.	Podmioty nowo-zarejestrowane na 10 tys. ludności (średnia z lat 2008-2010)	Rank. cząstk.	Odsetek mikro-przedsiębiorstw w grupie podmiotów gospod. (w %)	Rank. cząstk.	POWIAT moniecki	
15	532	15	51	14	95,3	8		
Rank. syntet.	Dochody gmin powiatu na 1 mieszk. w zł (średnia z lat 2009-2010)	Rank. cząstk.	Stopa bezrobocia - grudzień 2011 (w %)	Rank. cząstk.	Przeciętne wynagrodzenie brutto w zł (2010)	Rank. cząstk.	Nakłady inwestycyjne na 1 mieszk. w zł. (śr. z lat 2008-2010)	Rank. cząstk.
12	2646	10	12,9	9	2842	9	500	15
Rank. syntet.	Zmiana wielkości zasobów ludzkich w l. 2000-2010 (w %)	Rank. cząstk.	Potencjał zagranicznej emigracji ekonomicznej	Rank. cząstk.	Wskaźnik obciążenia demograficznego	Rank. cząstk.	Odsetek ludności w wieku mobilnym	Rank. cząstk.
9	-5,6	13	bardzo wysoki	1	60,9	8	39,3	10
Rank. syntet.	Udział obszarów chronionych w powierzchni powiatu (w %)	Rank. cząstk.	Pomniki przyrody (2010)	Rank. cząstk.	Liczba korzystających z noclegów (2010)	Rank. cząstk.	Wskaźnik miejsc noclegowych na 1000 ludności	Rank. cząstk.
8	31,7	6	15	14	6043	14	9,5	6

Źródło: opracowanie własne. Tabele prezentujące dane cząstkowe nt. wszystkich 17 powiatach znajdują się w aneksie do raportu.

[307]Kategoria „**potencjał przedsiębiorczości**" (kolor fioletowy) jest wypadkową 3 wskaźników: liczba podmiotów rejestru REGON na 10 tys. ludności powiatu; liczba nowozarejestrowanych podmiotów gospodarczych; udział mikroprzedsiębiorstw w powiatowej strukturze przedsiębiorstw), kategorię „**sytuacja makrogospodarcza**" (kolor niebieski) tworzą 4 wskaźniki: dochody gmin powiatu na 1 mieszkańca, stopa bezrobocia z grudnia, przeciętne wynagrodzenie brutto, nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca, kategoria „**zasoby demograficzne**" (kolor bordowy) została utworzona na bazie 4 wskaźników: wskaźnik obciążenia demograficznego; odsetek ludności w wieku mobilnym; zmiana wielkości populacji powiatu w ostatniej dekadzie, potencjał zagranicznej emigracji ekonomicznej, kategoria „**atrakcyjność przyrodniczo-turystyczna**" (kolor zielony) stanowi zaś konsekwencję 4 wskaźników: udział obszarów chronionych w powierzchni powiatu, liczba pomników przyrody, wskaźnik miejsc noclegowych na 1000 mieszkańców, liczba osób korzystających z noclegu w powiecie

Oblicze społeczno-gospodarcze powiatu monieckiego w świetle piętnastu wskaźników cząstkowych pogrupowanych w cztery kategorie rankingu podlaskich powiatów, przedstawia się relatywnie neutralnie. Cechy powiatu wyrażone w postaci statystycznych indykatorów informują o przeciętnej pozycji rankingowej powiatu. Relatywnie najlepiej przedstawia się atrakcyjność przyrodniczo-turystyczna powiatu – 8 miejsce jest tutaj zasługą znaczącego udziału obszarów chronionych w powierzchni powiatu. Bardzo niską notę nadbiebrzański powiat uzyskuje na polu potencjału przedsiębiorczości. Dopiero 15 miejsce w zestawieniu stanowi pochodną jednego z najniższych w województwie wskaźników aktywnych podmiotów gospodarczych.

2.11.2. Podaż pracy w powiecie monieckim

W poniższych tabelach podaży pracy został ukazany, po pierwsze, skład bezrobotnych w powiecie monieckim w ujęciu dziesięciu grup wielkich zawodowych (w tym na tle województwa), po drugie, zaprezentowano 20 zawodów i specjalności, których dysponenci na koniec zeszłego roku posiadali największą trudność w podjęciu pracy w analizowanej jednostce.

Tabela 163. Struktura bezrobotnych w ujęciu grup wielkich zawodów w powiecie monieckim na tle struktury województwa podlaskiego

kod	Nazwa grupy wielkiej	liczba bezrobotnych w powiecie	odsetek bezrobotnych w powiecie	odsetek bezrobotnych w województwie
1	Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	0	0,0%	0,3%
2	Specjaliści	132	6,6%	9,9%
3	Technicy i inny średni personel	282	14,1%	13,9%
4	Pracownicy biurowi	21	1,0%	3,1%
5	Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	131	6,5%	12,4%
6	Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	90	4,5%	2,2%
7	Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	370	18,4%	21,8%
8	Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	71	3,5%	4,8%
9	Pracownicy przy pracach prostych	58	2,9%	7,0%
10	Siły zbrojne	0	0,0%	0,0%
	Bez zawodu	851	42,4%	24,4%
	Ogółem	**2006**	100,0%	100,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP w Białymstoku

Najliczniej reprezentowaną grupą wielką zawodów w powiecie monieckim są **robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy**[308], prawie co piąta osoba (18,4%) ujęta na koniec 2011 roku w rejestrze bezrobotnych legitymuje się jednym z zawodów sklasyfikowanym kodem rozpoczynającym się cyfrą 7. Trudna sytuacja na lokalnym rynku pracy obejmuje również **techników i inny średni personel**, których udział w zbiorze bezrobotnych powiatu przekraczał 14%. Na tle regionu podlaskiego w strukturze osób bez pracy w powiecie monieckim szczególnie negatywnie wyróżnia się kategoria **bez zawodu** (więcej niż czterech z dziesięciu bezrobotnych powiatu przynależy do tej grupy), pozytywnie natomiast odznacza się rynkowa kondycja **pracowników usług osobistych i sprzedawców** (6,5% zarejestrowanych, o połowę mniej niż w województwie) oraz **pracowników przy pracach prostych** (2,9% bezrobotnych, dwuipółkrotnie mniej niż w województwie).

Tabela 164. Zawody i specjalności reprezentowane najliczniej w grupie bezrobotnych powiatu monieckiego (stan na 31.12.2011)

Lp	Zawód/ specjalność osoby bezrobotnej	liczba bezrobotnych	odsetek bezrobotnych
1	Rolnik	72	3,6%
2	Technik rolnik	62	3,1%
3	Technik ekonomista	39	1,9%
4	Murarz	39	1,9%
5	Mechanik pojazdów samochodowych	35	1,7%
6	Sprzedawca	33	1,6%
7	Ślusarz	30	1,5%
8	Krawiec	28	1,4%
9	Robotnik gospodarczy	25	1,2%
10	Technik mechanik	23	1,1%
11	Mechanik-oper.pojazdów i masz. rolnicz.	22	1,1%
12	Piekarz	18	0,9%
13	Kucharz małej gastronomii	18	0,9%
14	Robotnik budowlany	17	0,8%
15	Specjalista administracji publicznej	17	0,8%
16	Stolarz	16	0,8%
17	Kucharz	15	0,7%
18	Technik informatyk	15	0,7%
19	Cukiernik	14	0,7%
20	Kierowca samochodu ciężarowego	13	0,6%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP w Białymstoku

[308] W nomenklaturze Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej grupa ta obejmuje „zawody wymagające wiedzy, umiejętności i doświadczenia niezbędnych do uzyskiwania i obróbki surowców, wytwarzania i naprawy towarów oraz budowy, konserwacji i naprawy dróg, konstrukcji i maszyn. Główne zadania wymagają znajomości i zrozumienia charakteru pracy, stosowanych materiałów, maszyn i wytwarzanych produktów." Zob. *Klasyfikacja zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy*, oprac. E.Strojna, J.Piotrowicz, E.Żywiec-Dąbrowska, Warszawa 2010, s. 13

Zestawiając rozkład wielkości poszczególnych zawodów i specjalności osób bezrobotnych w powiecie monieckim z rozkładem województwa podlaskiego ujawnia się grupa **zawodów nadreprezentowanych** w powiecie. Kategoria ta obejmuje zawody wyraźnie częściej występujące w analizowanym powiecie w stosunku do stanu wojewódzkiego: są to zawody i specjalności nieobecne w pierwszej dwudziestce najliczniejszych zawodów i specjalności wśród bezrobotnych województwa podlaskiego. W powiecie monieckim do grona zawodów nadreprezentowanych wliczają się:

- *mechanik operator pojazdów i maszyn rolniczych*
- *kucharz małej gastronomii*
- *technik informatyk*

Absolwenci kształcenia zawodowego (zasadnicze szkoły zawodowe, technika, szkoły policealne), kształcenia ukierunkowanego na przygotowanie do wykonywania jednego z 92 zawodów dostępnych w wojewódzkim systemie szkolnych (w krajowym systemie można kształcić w 200 zawodach)[309], stanowią znaczący strumień podaży pracy na szczeblu lokalnym. W 2011 roku w powiecie monieckim kształcenie zawodowe ukończyło jedynie 27 osób, co odnosząc do lokalnej głębokości rynku pracy (12,3 tys. pracujących w przedsiębiorstwach powyżej 9 osób, włącznie z pracującymi w rolnictwie) stanowi marginalny (0,2%) udział tego dominującego segmentu zatrudnienia (w skali województwa współczynnik ten wyniósł 2,7%). Struktura zawodowa absolwentów:

Tabela 165. Potencjalna podaż pracy w powiecie monieckim – absolwenci kształcenia zawodowego w roku 2011 oraz prognozowana liczba absolwentów w latach 2012-2013

		Absolwenci 2011	Absolwenci 2012	Absolwenci 2013
1	351203 Technik informatyk	13	0	0
2	331402 Technik agrobiznesu	14	14	38
3	325509 Technik bezpieczeństwa i higieny pracy	0	0	20
	Razem	27	14	58

Źródło: badania własne (CAWI)

[309] Najnowsza klasyfikacja zawodów szkolnictwa zawodowego obejmuje 200 zawodów, w ramach których wyodrębniono 251 kwalifikacji. W klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego ujęto: 23 zawody (po 3 kwalifikacje na zawód), 72 zawody (po 2 kwalifikacje na zawód), 98 zawodów (1 kwalifikacja na zawód), 7 zawodów szkolnictwa artystycznego, dla których nie wyodrębnia się kwalifikacji. Zob. *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 23 grudnia 2011 w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego*, www.men.gov.pl/images/stories/Rozporzadzenia

W 2011 roku w powiecie ze stolicą w Mońkach potencjalną podaż pracy tworzyła – na podstawie danych, które spłynęły ze szkół powiatu - grupa 27 absolwentów: *techników informatyków* oraz *techników agrobiznesu*. W tym subregionie szkolnictwo ponadgimnazjalne ukierunkowane jest w znaczącym zakresie na kształcenie ogólnokształcące.

2.11.3. Popyt na pracę w 2011 roku

W ciągu ostatniego roku do publicznych i niepublicznych instytucji pośrednictwa pracy w powiecie monieckim napłynęło 510 ofert pracy, co stanowiło jedynie 0,9% wszystkich ofert w województwie (najmniej ze wszystkich powiatów). W stosunku do roku poprzedniego, co niepokojące, należy odnotować wyraźny spadek liczby ofert pracy (mniej o 162 oferty).

Tabela 166. Rozkład źródeł ofert pracy zidentyfikowanych w powiecie monieckim (zestawienie lat 2011 i 2010 oraz kwartałów 2011)

	Miejsce Pracy		Ilość ofert pracy w kwartałach							
	Powiat moniecki		I kw. 2011		II kw. 2011		III kw. 2011		IV kw. 2011	
Źródło Ofert Prac	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Powiatowe Urzędy Pracy	432	84,7	183	88,8	90	87,4	76	79,2	83	79,0
Prasa regionalna i lokalna	30	5,9	12	5,8	7	6,8	10	10,4	1	**1,0-**
Lokalne internetowe serwisy ogłoszeniowe	30	5,9	10	4,9	5	4,9	5	5,2	10	9,5
Ogólnokrajowe internetowe serwisy pośrednictwa pracy	18	3,5	1	**0,5-**	1	1,0	5	5,2	11	**10,5+**
Ochotnicze Hufce Pracy	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Biura Karier	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Próba	510	100	206	100	103	100	96	100	105	100

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

Przeważająca większość ofert pochodziła z powiatowego urzędu pracy (84,7%). Taka sama ilość ogłoszeń wypłynęła z lokalnych internetowych serwisów ogłoszeniowych oraz z prasy lokalnej (po 30). Przegląd kwartalnego rozkładu upubliczniania ofert pracy ukazuje ich kumulację w I kwartale 2011 roku (aż 206 ofert; 40% rocznego popytu na pracę), w kolejnych kwartałach pojawiało się po ok. 100 ofert (20% rocznego popytu). Relatywnie

najwięcej ofert pracy z niepublicznego strumienia propozycji angażu ukazało się w ostatnim kwartale 2011 roku.

Tabela 167. Rozkład ofert pracy zidentyfikowanych w powiecie monieckim według grup wielkich zawodów (zestawienie lat 2011 i 2010 oraz kwartałów 2011)

	Powiat Moniecki				Ilość ofert pracy w kwartałach							
	2011		2010		I kw. 2011		II kw. 2011		III kw. 2011		IV kw. 2011	
kod i nazwa grupy wielkiej	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
5_Pracownicy usług i sprzedawcy	145	28,4	198	29,5	48	23,3	31	30,1	32	33,3	34	32,4
3_Technicy i inny średni personel	60	**11,8-**	227	**33,8+**	13	**6,3-**	13	12,6	16	16,7	18	17,1
9_Pracownicy przy pracach prostych	56	11,0	79	11,8	32	15,5	13	12,6	3	**3,1-**	8	7,6
4_Pracownicy biurowi	92	**18,0+**	40	**6,0-**	48	23,3	13	12,6	9	**9,4-**	22	21,0
7_Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	64	**12,5+**	50	**7,5-**	40	**19,4+**	17	16,5	6	6,3	1	**1,0-**
2_Specjaliści	45	8,8	60	8,9	14	6,8	4	3,9	17	**17,7+**	10	9,5
8_Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	36	**7,1+**	13	**1,9-**	8	3,9	9	8,7	9	9,4	10	9,5
1_Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	9	**1,8+**	1	**0,1-**	-	--	3	2,9	4	4,2	2	1,9
6_Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	3	0,6	3	0,4	3	1,5	-	-	-	-	-	-
0_Siły zbrojne	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Próba	510	100	671	100	206	100	103	100	96	100	105	100

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

Biorąc pod uwagę oferty pracy ze względu na specyfikę zawodową poszukiwanych kandydatów do pracy w ujęciu grup wielkich zawodów i porównując je rok do roku, widocznych jest kilka, istotnych statystycznie, różnic. Znacznie więcej ogłoszeń w 2011 skierowanych było do grupy 4 -**pracownicy biurowi** (18,0% wszystkich), nominalnie ponad dwukrotnie więcej niż przed rokiem. Największy regres liczby ofert pracy odnotowano w grupie 3 – **technicy i inny średni personel** (60 ofert w 2011 roku na tle aż 227 w 2010 roku). Przegląd danych w ujęciu kwartalnym informuje z jednej strony o grupach wielkich zawodów poszukiwanych na lokalnym rynku pracy ze zmienną intensywnością (**robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy)** poszukiwani praktycznie wyłącznie w I półroczu 2011 roku), z drugiej strony o grupach wielkich zawodów ofertowanych cyklicznie (**operatorzy**

i monterzy maszyn i urządzeń). Najczęściej poszukiwanymi w ramach grupy 5 pracownikami byli: *robotnik gospodarczy* (50,3%), *sprzedawca* (16,6%) oraz *konsultant /agent sprzedaży bezpośredniej* (6,9%). W ramach grupy 3 najwięcej ogłoszeń kierowano do: *przedstawicieli handlowych* (25%), *agentów ubezpieczeniowych* (20%) oraz *techników administracji* (8,3%).

Badając źródła pochodzenia ofert w kontekście grup wielkich zawodów, odnotować należy interesujące prawidłowości. Powiatowy urząd pracy miał praktycznie wyłączność na prezentowanie ofert najliczniej pożądanej grupy 5 (**pracownicy usług i sprzedawcy***)*, 136 ze 145 ofert było upublicznionych przez tą instytucję. Przedstawiciele zawodów grupy 3 (**technicy i inny średni personel**) poszukiwani byli nadzwyczaj często przez ogólnopolskie internetowe serwisy pośrednictwa pracy oraz lokalne internetowe serwisy ogłoszeń. **przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy** największą szansę na podjęcie pracy mieli wertując prasę regionalną i lokalną.

Tabela 168. Zestawienie źródeł ofert pracy zidentyfikowanych w powiecie monieckim wg grup wielkich zawodów (zestawienie lat 2011 i 2010 oraz kwartałów 2011)

	Miejsce Pracy		Źródło Ofert Prac							
	Powiat moniecki		Powiatowe Urzędy Pracy		Prasa regionalna i lokalna		Ogólnokrajowe internetowe serwisy pośr. pracy		Lokalne internetowe serwisy ogłoszeniowe	
kod i nazwa grupy wielkiej	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
5_Pracownicy usług i sprzedawcy	145	28,4	136	**31,5+**	3	**10,0-**	3	16,7	3	**10,0-**
4_Pracownicy biurowi	92	18,0	84	19,4	5	16,7	-	--	3	10,0
7_Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	64	12,5	61	**14,1+**	2	6,7	-	--	1	**3,3-**
3_Technicy i inny średni personel	60	11,8	25	**5,8-**	6	20,0	12	**66,7+**	17	**56,7+**
9_Pracownicy przy pracach prostych	56	11,0	53	**12,3+**	2	6,7	-	--	1	3,3
2_Specjaliści	45	8,8	37	8,6	3	10,0	3	16,7	2	6,7
8_Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	36	7,1	30	6,9	3	10,0	-	--	3	10,0
1_Przedstawiciele władz publiczn., wyżsi urzędnicy i kierownicy	9	1,8	3	0,7	6	**20,0+**	-	--	-	--
6_Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	3	0,6	3	0,7	-	-	-	-	-	-
0_Siły zbrojne	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Próba	510	100	432	100	30	100	18	100	30	100

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

Blisko 15% ogłoszeń w 2011 roku w powiecie monieckim kierowanych było do *robotników gospodarczych*. Niespełna co dziesiąta oferta dotyczyła *technika prac biurowych*. Niespełna 5% ofert pracy dedykowana była dla *sprzedawców*. Największe zapotrzebowanie na *robotników gospodarczych* i *techników prac biurowych* przypadło na I kwartał 2011 roku. Ogłoszenia kierowane do dwudziestu najbardziej pożądanych w powiecie zawodów stanowiły aż 60% wszystkich ofert, jakie ukazały się w powiecie w minionym roku.

Tabela 169. Rozkład 20 zawodów najbardziej poszukiwanych w powiecie monieckim w ujęciu rocznym i kwartalnym[310]

	Powiat Moniecki		Ilość ofert pracy w kwartałach							
	2011		I kw. 2011		II kw. 2011		III kw. 2011		IV kw. 2011	
Kody Zawodów i Specjalności (TOP 20)	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
515303_Robotnik gospodarczy	73	14,3	30	14,6	17	16,5	12	12,5	14	13,3
411004_Technik prac biurowych S	50	9,8	25	12,1	3	2,9	6	6,3	16	15,2
522301_Sprzedawca S	24	4,7	9	4,4	5	4,9	2	2,1	8	7,6
931205_Robotnik drogowy	19	3,7	16	7,8	3	2,9	0	0,0	0	0,0
332203_Przedstawiciel handlowy	15	2,9	3	1,5	2	1,9	2	2,1	8	7,6
833203_Kierowca samochodu ciężarowego	12	2,4	4	1,9	1	1,0	2	2,1	5	4,8
332101_Agent ubezpieczeniowy	12	2,4	1	0,5	2	1,9	4	4,2	5	4,8
411090_Pozostali pracownicy obsługi biurowej	11	2,2	8	3,9	3	2,9	0	0,0	0	0,0
524302_Konsultant / agent sprzedaży bezpośredniej	10	2,0	0	0,0	0	0,0	5	5,2	5	4,8
753102_Gorseciarka	10	2,0	10	4,9	0	0,0	0	0,0	0	0,0
721205_Spawacz metodą MIG	10	2,0	10	4,9	0	0,0	0	0,0	0	0,0
411003_Pracownik kancelaryjny	9	1,8	4	1,9	0	0,0	2	2,1	3	2,9
722204_Ślusarz S	8	1,6	8	3,9	0	0,0	0	0,0	0	0,0
541307_Pracownik ochrony fizycznej bez licencji	8	1,6	0	0,0	1	1,0	7	7,3	0	0,0
931301_Robotnik budowlany	6	1,2	4	1,9	2	1,9	0	0,0	0	0,0
911207_Sprzątaczka biurowa	6	1,2	1	0,5	2	1,9	0	0,0	3	2,9
832202_Kierowca samochodu dostawczego	6	1,2	2	1,0	0	0,0	3	3,1	1	1,0
514101_Fryzjer S	6	1,2	1	0,5	1	1,0	0	0,0	4	3,8
432103_Magazynier	5	1,0	2	1,0	2	1,9	1	1,0	0	0,0
941201_Pomoc kuchenna	5	1,0	2	1,0	2	1,9	1	1,0	0	0,0
Ogółem	305	60	140	68	46	45	47	49	72	69

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

[310] Nie istniała możliwość dokonania zestawienia z rokiem 2010, ponieważ baza danych z poprzedniej edycji badania nie zawierała zmiennej z kodami zawodów.

Tabela 170. Rozkład 5 najczęściej poszukiwanych zawodów w rozbiciu na kwartały

Zawód	I kwartał	
	N	%
515303_Robotnik gospodarczy	30	14,6%
411004_Technik prac biurowych S	25	12,1%
931205_Robotnik drogowy	16	7,8%
753102_Gorseciarka	10	4,9%
721205_Spawacz metodą MIG	10	4,9%

Zawód	II kwartał	
	N	%
515303_Robotnik gospodarczy	17	16,5%
522301_Sprzedawca S	5	4,9%
523002_Kasjer handlowy	4	3,9%
411004_Technik prac biurowych S	3	2,9%
931205_Robotnik drogowy	3	2,9%

Zawód	III kwartał	
	N	%
515303_Robotnik gospodarczy	12	12,5%
541307_Pracownik ochrony fizycznej bez licencji	7	7,3%
411004_Technik prac biurowych S	6	6,3%
524302_Konsultant / agent sprzedaży bezpośredniej	5	5,2%
234201_Nauczyciel przedszkola	5	5,2%

Zawód	IV kwartał	
	N	%
411004_Technik prac biurowych S	16	15,2%
515303_Robotnik gospodarczy	14	13,3%
522301_Sprzedawca S	8	7,6%
332203_Przedstawiciel handlowy	8	7,6%
524302_Konsultant / agent sprzedaży bezpośredniej	5	4,8%

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

Obserwując ilościowe zapotrzebowanie na poszczególne zawody w ujęciu kwartalnym zarysowują się pewne tendencje, dzięki którym można uchwycić sezonowość (bądź jej brak). W powiecie monieckim wśród najbardziej poszukiwanych zawodów w przeciągu całego roku znalazł „uniwersalny” *robotnik gospodarczy*. W każdym z kwartałów uaktywnił się popyt (zapewne w znaczącej mierze formowany przez środki urzędu pracy) na *techników prac biurowych*.

W czteroczęściowym zestawieniu (poniżej) zaprezentowano zawody sezonowe, tzn. takie, na które w dowolnym kwartale 2011 roku pojawił się popyt przewyższający 40% rocznego wolumenu ofert pracy w danym zawodzie. W skali powiatu do skrajnie sezonowych zawodów (w przypadku których co najmniej 70% wszystkich ofert pojawiło się w jednym kwartale roku) zaliczają się m.in.: *gorseciarka* (100% w I kwartale) oraz *kasjer handlowy* (100% w II kwartale; nominalnie jednak niewiele ofert – 4). W analizowanej jednostce w sezonie letnim (lipiec-wrzesień) do grona profesji sezonowych należy zakwalifikować *nauczyciela przedszkola*. W ostatniej ćwierci roku, okresie w którym generalnie notowany jest niższy popyt na pracę, zawodem sezonowym był m.in. *agent ubezpieczeniowy*.

Tabela 171. Zawody charakteryzujące się największą sezonowością popytu w ujęciu kwartalnym.

	Liczba ofert w 2011 r.	Liczba ofert w I kwartale	% ofert 2011 w kwartale
931205_Robotnik drogowy	19	16	84%
753102_Gorseciarka	10	10	100%
721205_Spawacz metodą MIG	10	10	100%
411004_Technik prac biurowych S	50	25	50%
722204_Ślusarz S	8	8	100%
515303_Robotnik gospodarczy	73	30	41%
411090_Pozostali pracownicy obsługi biurowej	11	8	73%
962106_Kolporter	5	5	100%
422401_Recepcjonista hotelowy	4	4	100%
228301_Fizjoterapeuta	4	4	100%
261103_Radca prawny	4	4	100%
611306_Ogrodnik terenów zieleni	3	3	100%

	Liczba ofert w 2011 r.	Liczba ofert w II kwartale	% ofert 2011 w kwartale
523002_Kasjer handlowy	4	4	100%
816029_Operator urządzeń przetwórstwa owocowo-warzywnego	3	3	100%
723103_Mechanik pojazdów samochodowych S	2	2	100%
921401_Pomocniczy robotnik przy konserwacji terenów zieleni	2	2	100%
752190_Pozostali robotnicy przygotowujący drewno i pokrewni	2	2	100%
821906_Monter wyrobów z tworzyw sztucznych	2	2	100%
751190_Pozostali masarze, robotnicy w przetwórstwie ryb i pokrewni	2	2	100%
141101_Kierownik działu w hotelu	2	2	100%
711404_Zbrojarz	1	1	100%
712101_Dekarz	1	1	100%
741103_Elektryk S	1	1	100%
351203_Technik informatyk S	1	1	100%

	Liczba ofert w 2011 r.	Liczba ofert w III kwartale	% ofert 2011 w kwartale
541307_Pracownik ochrony fizycznej bez licencji	8	7	88%
234201_Nauczyciel przedszkola	5	5	100%
833101_Kierowca autobusu	3	3	100%
334306_Technik administracji S	5	4	80%
951002_Dystrybutor ulotek	2	2	100%
343203_Florysta S	2	2	100%
235904_Nauczyciel bibliotekarz	2	2	100%
524302_Konsultant / agent sprzedaży bezpośredniej	10	5	50%
512001_Kucharz S	3	2	67%
832202_Kierowca samochodu dostawczego	6	3	50%
122102_Kierownik działu sprzedaży	1	1	100%
753303_Szwaczka	1	1	100%

	Liczba ofert w 2011 r.	Liczba ofert w IV kwartale	% ofert 2011 w kwartale
932911_Robotnik pomocniczy w przemyśle przetwórczym	4	4	100%
332203_Przedstawiciel handlowy	15	8	53%
243303_Przedstawiciel medyczny	3	3	100%
818206_Palacz kotłów parowych	3	3	100%
514101_Fryzjer S	6	4	67%
431101_Asystent do spraw księgowości	2	2	100%
121101_Główny księgowy	2	2	100%
261901_Asystent prawny	2	2	100%
524302_Konsultant / agent sprzedaży bezpośredniej	10	5	50%
332101_Agent ubezpieczeniowy	12	5	42%
833203_Kierowca samochodu ciężarowego	12	5	42%
911207_Sprzątaczka biurowa	6	3	50%

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

2.11.4. Kwalifikacje i kompetencje poszukiwane na powiatowym rynku pracy

Tabela 172. Rozkład kwalifikacji i kompetencji poszukiwanych w powiecie monieckim w rozbiciu na wielkie grupy zawodów

Miejsce Pracy			Kod grupy wielkiej[311]																	
	Powiat moniecki		1		2		3		4		5		6		7		8		9	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Kompetencje i umiejętności																				
Doświadczenie Zawodowe	326	96	2	100	24	96	39	89	56	95	85	100	3	100	51	96	19	100	47	98
Kwalifikacje formalne (wykształcenie)	38	11	-	-	7	28	24	55	3	5	2	2	-	-	2	4	-	-	-	-
Inne	28	8	-	-	3	12	19	43	1	2	3	4	-	-	-	-	2	11	-	-
Cechy Osobowe	22	7	-	-	3	12	14	32	1	2	4	5	-	-	-	-	-	-	-	-
Kompetencje informatyczne	19	6	-	-	2	8	11	25	6	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kompetencje społeczne i obywatelskie	19	6	-	-	7	28	11	25	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kursy\ Uprawnienia	18	5	-	-	7	28	6	14	2	3	3	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Kompetencje\umiejętność uczenia się	16	5	-	-	2	8	12	27	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Porozumiewanie się w językach obcych	15	4	-	-	1	4	6	14	4	7	2	2	-	-	-	-	2	11	-	-
Inicjatywność i przedsiębiorczość	11	3	-	-	4	16	7	16	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Wiek	9	3	-	-	-	-	7	16	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2
Porozumiewanie się w języku ojczystym	1	0	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kompetencje matematyczno-techniczne	1	0	-	-	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
RAZEM	338	100	2	100	25	100	44	100	59	100	85	100	3	100	53	100	19	100	48	100

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

Najczęściej pożądaną przez pracodawców cechą w powiecie monieckim było doświadczenie zawodowe kandydatów, aż 96% ofert poddających się transmutacji w obszarze kompetencji zawierało to kryterium.[312]Istotnym czynnikiem zwiększającym szansę na

[311] Cyfry oznaczają następujące grupy zawodów: 1- Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy; 2 - Specjaliści; 3- Technicy i inny średni personel; 4 - Pracownicy biurowi; 5 - Pracownicy usług i sprzedawcy; 6 – Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy; 7 - Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy; 8 - Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń; 9 - Pracownicy przy pracach prostych; 0 – Siły zbrojne.

[312]W analizie kompetencji uwzględniono wyłącznie oferty pracy zawierające informacje odnośnie poszukiwanych kompetencji i kwalifikacji.

znalezienie zatrudnienia były kwalifikacje formalne (wykształcenie), stanowiące integralną część co dziewiątego (11,9%) ogłoszenia.

Najszerszą, sprecyzowaną gamę oczekiwanych kompetencji, pracodawcy powiatu monieckiego prezentowali wobec **techników i innego średniego szczebla**. W co drugim ogłoszeniu ukierunkowanym na nabór reprezentanta tej wielkiej grupy zawodów pojawił się wymóg dysponowania wykształceniem formalnym, w co trzecim postulat wykazania się szczególnymi cechami osobowymi. Od **specjalistów** lokalni pracodawcy oczekiwali w znaczącym stopniu certyfikowania się stosownymi uprawnieniami/ ukończonymi kursami (29% ofert dedykowanych osobom z tej grupy).

2.11.5. Szansa na znalezienie pracy w kształconych zawodach

Tabela 173. Zestawienie popytu (oferty pracy) i podaży (bezrobotni i absolwenci) w powiecie monieckim w 2011 roku w grupie kształconych zawodów

Lp		Absolwenci w 2011 roku	Bezrobotni 30.06.2011	Bezrobotni 31.12.2011	Różnica	Podaż (absolwenci + bezrobotni na koniec roku)	Popyt (oferty pracy w 2011 roku)	Szansa na znalezienie pracy w zawodzie[313]
1	351203 Technik informatyk	13	7	15	8	28	1	4%
2	331402 Technik agrobiznesu	14	10	12	2	26	0	0%
	RAZEM	27	17	27	10			

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy, analiza bazy bezrobotnych, badanie CAWI

Badając szanse absolwentów szkół kształcenia zawodowego w powiecie monieckim na znalezienie pracy w zawodzie należy zauważyć, że znacząca część *techników informatyki* zasiliła szeregi zarejestrowanych bezrobotnych. Popyt na pracę przedstawicieli tej profesji w powiecie (podobnie jak i regionie) jest niższy od strumienia podaży edukacyjnej. Należy zarazem zauważyć, iż absolwenci kierunków informatycznych dysponują (na tle szeregu innych zawodów) znaczącym potencjałem zakładania własnej działalności gospodarczej w sektorze usług.

[313] Szansa na znalezienie pracy to iloraz popytu i podaży - wskaźnik wyraża procentowe prawdopodobieństwo podjęcia pracy w zawodzie na rynku ofert dostępnych publicznie (objętych monitoringiem przez WUP w Białymstoku) w 2011 roku.

2.11.6. Zestawienie zawodów deficytowych, zrównoważonych i nadwyżkowych

Uwzględniając trzy przyjęte w analizie parametry: liczbę bezrobotnych, liczbę absolwentów oraz liczbę ofert pracy skonstruowano syntetyczny wskaźnik sytuacji danego zawodu na rynku pracy.[314]

Tabela 174. Zestawienie zawodów deficytowych, zrównoważonych i nadwyżkowych w powiecie monieckim

	Zawód	Liczba ogłoszeń w 2011	Zarejestrowani bezrobotni 2011	Wartość wskaźnika
TOP 10 DEFICYTOWYCH ZAWODÓW	515303_Robotnik gospodarczy	73	25	0,14
	411004_Technik prac biurowych S	50	5	0,13
	931205_Robotnik drogowy	19	1	0,05
	332203_Przedstawiciel handlowy	15	1	0,04
	411090_Pozostali pracownicy obsługi biurowej	11	0	0,03
	332101_Agent ubezpieczeniowy	12	1	0,03
	524302_Konsultant / agent sprzedaży bezpośredniej	10	0	0,03
	721205_Spawacz metodą MIG	10	0	0,03
	753102_Gorseciarka	10	0	0,03
	411003_Pracownik kancelaryjny	9	0	0,03
TOP 10 ZRÓWNOWAŻONYCH	522301_Sprzedawca S	33	57	-0,03
	833203_Kierowca samochodu ciężarowego	13	25	0,00
	325905_Opiekunka dziecięca S	4	7	0,00
	611306_Ogrodnik terenów zieleni	2	5	0,00
	816029_Operator urządzeń przetwórstwa owocowo – warzywnego	2	5	0,00
	818206_Palacz kotłów parowych	2	5	0,00
	941201_Pomoc kuchenna	4	9	0,00
TOP 10 NADWYŻKOWYCH	613003_Rolnik S	0	72	-0,22
	314207_Technik rolnik S	0	62	-0,19
	331403_Technik ekonomista S	0	39	-0,12
	711202_Murarz S	0	39	-0,12
	723103_Mechanik pojazdów samochodowych S	2	35	-0,10
	753105_Krawiec S	0	28	-0,08
	351203_Technik informatyk S	1	28	-0,08
	311504_Technik mechanik S	1	23	-0,07
	834103_Mechanik operator pojazdów i maszyn rolniczych S	0	22	-0,07
	722204_Ślusarz S	8	30	-0,07

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy, analiza bazy bezrobotnych, badanie CAWI

[314]Opis konstrukcji wskaźnika zawarty jest w podrozdziale dotyczącym województwa podlaskiego

W powiecie monieckim najbardziej deficytowym zawodem w 2011 roku okazali się *technicy prac biurowych* oraz *robotnicy gospodarczy*, obie profesje cechujące się niskim kapitałem kwalifikacji zawodowych. Nadreprezentowanymi (nadwyżkowymi) zawodami w powiecie – pomijając *rolnika* i *technika rolnika* (w przypadku których popyt na pracę nie jest upubliczniany) były: *technik ekonomista* oraz *murarz*. Wśród zawodów zrównoważonych relatywnie wysoki popyt, ale także sporą podaż odnotowano w zawodzie *kierowcy samochodu ciężarowego* oraz *sprzedawcy*.

2.11.7. Przewidywane zmiany na rynku pracy powiatu monieckiego w perspektywie krótkookresowej – analiza przypadków krytycznych

W opracowaniu Podlaska Mapa Zawodów i Kwalifikacji 2010 zdiagnozowano 3 przypadki krytyczne **Przypadek A.** Zmiana lokalizacji/inwestycje dużego pracodawcy – „Podlasie" S.C. **Przypadek B.** Mońki − stagnacja na lokalnym rynku pracy. **Przypadek C.** Wykorzystanie potencjału Biebrzy i rozwój branży turystycznej. W bieżącej diagnozie przypadków krytycznych wskazano 2 zjawiska mogące mieć bezpośredni wpływ na rynek pracy w skali powiatu

Przypadek 1.Odnowienie infrastruktury Podlaskiego Szlaku Bocianiego w powiecie monieckim. Markowy produkt turystyczny Podlaski Szlak Bociani utworzony został w 2002. Głównym celem utworzenia szlaku było poznanie zwyczajów bociana białego, w związku z tym na szlaku znalazły się takie miejscowości jak Pentowo – VII Europejska Wieś Bociania czy Zawyki – około 40 bocianich gniazd. Podjęcie decyzji o odnowieniu inicjatywy jest jednym z działań ukierunkowanych na zwiększenie szans wykorzystania turystycznego potencjału powiatu..

Przypadek 2. Reemigracja ze Stanów Zjednoczonych czynnikiem prorozwojowym powiatu. Osoby powracające z zagranicy przywożą nowe cechy wzmacniające kapitał społeczny mieszkańców. Jedną z nich jest przedsiębiorczość. Implementacja postaw i zachowań zachodnich społeczeństw często znajduje odzwierciedlenie w wymiarze gospodarczym.

Tabela 175. Ekspercka ocena wpływu zdiagnozowanych przypadków krytycznych PMZiK 2011 na rynku pracy powiatu monieckiego

	PRZYPADKI KRTYCZNE	Istotny wpływ na rynek pracy*	Nieistotny wpływ na rynek pracy**	Brak odpowiedzi
1	Odnowienie infrastruktury Podlaskiego Szlaku Bocianiego w powiecie monieckim		83,3%	16,7%
2	Reemigracja ze Stanów Zjednoczonych czynnikiem prorozwojowym powiatu	16,7%	50,0%	33,3

Źródło: Opracowanie własne * suma odpowiedzi eksperckich „wysoki wpływ” oraz „umiarkowany wpływ”; ** suma odpowiedzi eksperckich „niski wpływ” oraz „brak wpływu”

Zdaniem ekspertów (badanie CAWI) wskazane procesy miały niski wpływ na lokalny rynek pracy.

2.11.8. Weryfikacja scenariuszy rozwoju powiatu z 2010 roku

W raporcie „*Podlaska Mapa Zawodów i Kwalifikacji. Analiza rozkładu oraz charakteru popytu na zawody i kwalifikacje w województwie podlaskim w ujęciu lokalnym*” przygotowanym przez Centrum Doradztwa Strategicznego (Białystok 2010) zaprezentowane zostały alternatywne scenariusze rozwoju powiatu monieckiego. Zgodnie z założeniem opracowano je w kontekście sytuacji na powiatowym rynku pracy w krótkoterminowej (trzyletniej) perspektywie. W trakcie realizacji badania przez WSFiZ w Białymstoku, na półmetku „zapadalności” prognozy (I kwartał 2012), scenariusze zostały poddane ocenie eksperckiej w kontekście zakresu trafności sformułowanych w nich przypuszczeń cząstkowych. Sześciu ekspertów z analizowanego powiatu, reprezentujących: urząd miasta (5) oraz powiatowy urząd pracy (1) zweryfikowało trafność prognoz alternatywnych scenariuszy – wyniki lustracji ukazuje poniższa tabela.

Tabela 176. Weryfikacja trafności scenariuszy rozwoju powiatu monieckiego

	Prognoza cząstkowa	Trafna*	Nietrafna **
Scen. **pesymistyczny**	utrzymująca się niewielka skłonność bezrobotnych (głównie 45+) do podejmowania pracy	50,0%	0,0%
	nieudana promocja turystyki związanej z Biebrzańskim Parkiem Narodowym	50,0%	16,7%
Scen. **optymistyczny**	wzrost zatrudnienia w istniejących zakładach mięsnych (Zakład Potoczyzna, Rzeźnia Braci Szybcio)	50,0%	16,7%
	rozwój turystyki dzięki pojawieniu się w ofercie turystycznej atrakcyjnych form typu: wyprawy ornitologiczne na biebrzańskich bagnach; wyprawy szlakami wodnymi Biebrzy i Narwi	66,7%	16,7%
	budowa nowych serwisów internetowych (www.skarbybiebrzy.pl, www.dolinabiebrzy.pl), promujących atrakcje regionu przyczynia się do zwiększenia ruchu turystycznego	0,0%	33,3%

Źródło: opracowanie własne; * kategoria obejmuje sumę wskazań przypisanych prognozie „całkowicie trafna" oraz „częściowo trafna"; ** kategoria obejmuje sumę wskazań „zdecydowanie nietrafna" oraz „raczej nietrafna"; pominięto odpowiedzi „nie wiem", „nie możliwe do weryfikacji w lutym 2012 roku" (stąd suma odpowiedzi nie zawsze wynosi 100%)

Zdaniem specjalistów lokalnego rynku pracy potwierdzają się zarazem prognozy cząstkowe scenariusza optymistycznego i scenariusza pesymistycznego. Utrzymuje się z jednej strony niska skłonność osób w wieku 45+ w zakresie zmiany swego statusu na rynku pracy, z drugiej nowe formy lokalnej oferty turystycznej przyczyniają się do dynamizacji branży.

2.11.9. Scenariusz rozwoju powiatu monieckiego w perspektywie krótkookresowej

Powiat położony w centralnej części województwa z siedzibą w najmłodszym z podlaskich miast (prawa miejskie 1965) cechuje się „konserwatywną" strukturą zatrudnienia (71 % pracujących w sektorze pierwszym), co silnie wpływa na zamrożenie statusu rozwojowego powiatu. Dyslokacja zasobów pracy w ujęciu sektorów gospodarczych, z innego punktu widzenia, działa stabilizująco w obszarze potencjalnych zmian na rynku pracy. Zmniejszająca się liczba gospodarstw rolnych (wyniki Narodowego Spisu Rolnego 2010 informują o 13% spadku liczby gospodarstw rolnych na Podlasiu od ostatniego spisu w 2002 roku) przy jednoczesnym zwiększaniu się średniej powierzchni gospodarstw (obecnie ponad 10 ha), prowadzi do podnoszenia efektywności produkcji. W chwili obecnej nie jest jeszcze odnotowywany masowy odpływ siły roboczej z tego dominującego sektora – wręcz odwrotnie w okresie między spisowym (2002 – 2010) liczba pracujących w gospodarstwach rolnych woj. podlaskiego zwiększyła się o 7% (z 200 do 214 tys.). W najbliższych latach – w związku z prawdopodobnym wzrostem obciążeń fiskalnych – część zasobów pracy zostanie zmuszona do odnalezienia się na pozarolniczym rynku pracy.

Postępujące wyludnianie się powiatu (spadek populacji o 2,5 tys. w ciągu dekady 2000-2010) w krótkim okresie działa łagodząco na lokalny rynek zatrudnienia, w dłuższym skazuje powiat na niższe tempo rozwoju. Bardzo ograniczona liczba miejsc pracy w przemyśle i budownictwie (7%) w tym nieindustrialnym powiecie powoduje, iż szans należy upatrywać w segmencie usług.

Rozwój powiatu, którego 1/3 powierzchni stanowią obszary o szczególnym znaczeniu przyrodniczym, uzależniony jest od skoordynowanej pracy instytucji i przedsiębiorców zainteresowanych budowaniem marki turystycznej subregionu. Wykorzystanie potencjału największego polskiego parku - Biebrzańskiego Parku Narodowego[315] – może prowadzić do korzystnych zmian ekonomicznych. Wypracowanie atrakcyjnej marki jest procesem długofalowym, co nie oznacza iż nie należy zwiększać liczby inicjatyw i działań zmierzających do urzeczywistnienia powyższego celu (chociażby wykorzystując doświadczenia i modele promocji stosowane przez podlaskich gigantów w segmencie marek

[315] Walorem parku jest unikatowe środowisko życiowe ptactwa wodnego - BPN w roku 1995 został wpisany na listę Konwencji Ramsar o obszarach wodno-błotnych mających znaczenie międzynarodowe. Zob. www.ramsar.wetlands.org

turystycznych: Augustowa i Białowieży). Pozytywną informacją z przestrzeni regulacyjno-prawnej (nowelizacja ustawy o parkach narodowych) jest nowy status parku – od 1 stycznia 2012 roku Biebrzański PN stał się państwową osobą prawną. Zmiana zwiększa samodzielność gospodarczą jednostki, park nie będzie odprowadzał zysków do budżetu państwa, ponadto będzie mógł samodzielnie zaciągać zobowiązania (kredyty).[316]

W opinii ekspertów lokalnego rynku pracy największy potencjał generowania miejsc pracy w najbliższych 2-3 latach posiadają: budownictwo (71%) oraz handel (71%), sygnalizowane są jednocześnie zmiany (in minus) w rolnictwie (40%).

Tabela 177. Czynniki rozwoju pow. monieckiego w kontekście modelowania scenariuszy

Sfera	Czynnik	Trend	Rodzaj (+,-) oraz siła (1-5) wpływu od -5 do +5	Prawdopodobieństwo wystąpienia [0-1]	Scenariusz
Ekon.	Budowanie marki turystycznej powiatu	wzrostowy	+ 3	0,2	Optymistyczny
		horyzontalny	- 1	0,7	Prawdopodobny
		horyzontalny	- 3	0,4	Pesymistyczny
Społ.	Zmniejszanie się liczby osób pracujących w sektorze rolnym	horyzontalny	+ 1	0,5	Optymistyczny
		horyzontalny	- 1	0,5	Prawdopodobny
		wzrostowy	- 4	0,4	Pesymistyczny

Źródło: opracowanie własne na podłożu teoretycznym metody scenariusza stanów otoczenia - zob. m.in. M.Romanowska, G.Gierszewska, *Analiza strategiczna przedsiębiorstwa*, PWE, Warszawa 2009

Przedstawione w tabeli czynniki w najbliższych trzech latach kształtować będą oblicze społeczno-gospodarcze powiatu monieckiego. W zależności od trendu (tempa ich przebiegu), rodzaju wpływu na lokalną gospodarkę (wpływ pozytywny, neutralny, negatywny), siły tego wpływu oraz przyjmując różne warianty możliwości ich wystąpienia, przedstawiono trzy pasma scenariuszowe: optymistyczne, prawdopodobne oraz pesymistyczne.

[316] M.Czeszejko-Sochacka, *W Sejmie o finansowaniu parków narodowych*, www.mos.gov.pl/artykul/7

2.11.10. Rekomendacje operacyjne na poziomie powiatu monieckiego

powiat	Adresat rekomendacji		
	samorząd	**instytucje rynku pracy**	**instytucje edukacji**
moniecki	1. weryfikacja zdolności wytworzenia mechanizmów przeciwdziałających migracji zarobkowej z terenu powiatu (np. ulgi podatkowe dla osób zakładających działalność na terenie powiatu, utworzenie Powiatowej Społecznej Rady Ekspertów na rzecz przeciwdziałaniu migracji (z uwzględnieniem przedstawicieli instytucji i przedsiębiorstw) 2. wparcie polityki prorodzinnej w celu poprawy lokalnych wskaźników demograficznych 3. uruchomienie programu uatrakcyjnienia oferty inwestycyjnej celem niwelowania niekorzystnych wskaźników rozwojowych tj. nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca 4. programowanie działań zwiększających elastyczność placówek edukacyjnych w powiecie w kontekście prognozowanego popytu na pracę 5. wsparcie i koordynacja działań ukierunkowanych na budowanie marki turystycznej subregionu (na bazie potencjału Biebrzańskiego Parku Narodowego) 6. budowanie marki turystycznej powiatu 7. kontakt z prasą turystyczną prasą branżową (promocja powiatu) 8. wytworzenie oryginalnych pomysłów przyciągających turystów (poszukiwanie wyróżnienia) 9. promocja idei przedsiębiorczości 10. kooperacja z uczelniami wyższymi w celu modelowania rozwoju powiatu 11. weryfikacja dokumentów strategicznych w odniesieniu do polityki proinwestycyjnej 12. animacja dialogu międzyśrodowiskowego	1. stałe informowanie samorządu o trendach zawodowego niedopasowania popytu i podaży pracy w kontekście reorientacji oferty edukacyjnej 2. cykliczne (np. półroczne) przekazywanie placówkom edukacyjnym raportów nt. popytu w przekroju zawodów 3. adoptowanie systemu wsparcia bezrobotnych do oczekiwań kompetencyjnych od strony popytowej (szkolenia/kursy) 4. modyfikacja kierunków i form aktywizacji zawodowej bezrobotnych określonych zawodów poprzez tworzenie kursów kierunkowych zaspokajających budowę umiejętności i kompetencji zawartych w profilach zawodów deficytowych w skali powiatu 5. wykorzystanie systemowych mechanizmów wspierających rynek pracy – Klub Integracji Społecznej, Centrum Integracji Społecznej (ukierunkowanych na działalność mającą służyć zaspokojeniu potrzeb środowiska lokalnego) 6. udział w dialogu międzyśrodowiskowym	1. diagnoza dopasowania kierunków kształcenia w powiecie względem występującego lokalnie zapotrzebowania na pracę w oparciu o zestawienia zawodów deficytowych i nadwyżkowych (np. technik informatyk, technik bezpieczeństwa i higieny pracy) 2. adaptacja w programach kształcenia pożądanych przez lokalnych pracodawców umiejętności „uniwersalnych" (pozazawodowych) 3. upraktycznienie kształcenia i kooperacja z otoczeniem – alternatywa dla wymaganego doświadczenia 4. inicjowanie wydarzeń kulturalnych ukierunkowanych na promocję walorów środowiska i kultury lokalnej 5. wytworzenie oryginalnych pomysłów przyciągających turystów (poszukiwanie wyróżnienia)

2.12. Powiat sejneński – analiza rynku pracy

2.12.1. Oblicze geograficzne, społeczne i gospodarcze powiatu

Powiat sejneński leży na północno - wschodnim krańcu województwa podlaskiego, na Pojezierzu Litewskim, precyzyjniej są to tereny określane jako „Ziemia Sejneńska" lub inaczej „Pagórki Sejneńskie". Powiat obejmuje obszar o powierzchni 856 km², co stanowi 4,2 % obszaru województwa podlaskiego. W skład jednostki wchodzą następujące gminy: Giby, Krasnopol, Puńsk, Sejny. Krajobraz charakteryzuje się występowaniem dużych obszarów leśnych oraz licznych jezior. Na strukturę powierzchni powiatu sejneńskiego składają się: użytki rolne - 48 %, lasy i grunty leśne - 42% oraz akweny wodne i pozostałe tereny - 10 %.

Ziemia sejneńska znajduje się w Transgranicznym Obszarze Przyrody Chronionej. Atrakcyjny wypoczynek zapewnią występujące tu liczne jeziora - 103 w całym powiecie oraz 70 pomników przyrody. Powiat leży w dorzeczu Niemna, przecina go jeden z dopływów tej rzeki - Marycha oraz Czarna Hańcza. Na turystów czekają także liczne lasy z bogactwem fauny i unikalnymi gatunkami flory. Najwięcej lasów występuje w gminie Giby, gdzie Puszcza Augustowska zajmuje aż 76% powierzchni. Najpiękniejsze pejzaże można spotkać w Wigierskim Parku Narodowym, a także licznych rezerwatach przyrody - sześciu na terenie powiatu - na obszarach chronionego krajobrazu, które zajmują łącznie 52 058 ha.

Powiat sejneński graniczy z dwoma państwami: Republiką Litewską i Białorusią. Sejny uznawane są za ośrodek obsługi ruchu turystycznego. Zlokalizowana jest tu rozbudowana baza usługowa i turystyczna. Są to hotele, kwatery agroturystyczne, schroniska młodzieżowe, ośrodki wypoczynkowe, ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe, domki turystyczne, campingi i pola namiotowe. Stowarzyszenie „Ziemia Sejneńska" zrzesza rolników świadczących usługi agroturystyczne i, jako agent turystyczny, pośredniczy w promocji i sprzedaży ofert rolników-kwaterodawców. W regionie najwięcej kwater agroturystycznych posiada gmina Giby, następnie gmina Sejny, gmina Puńsk.[317] O dobrze zorganizowanym zapleczu turystycznym świadczy wskaźnik miejsc noclegowych liczony na

[317] Opracowano na podstawie: http://bip.st.sejny.wrotapodlasia.pl Strategia Rozwoju Powiatu Sejneńskiego do roku 2013 oraz http://region.e-podlasie.pl/powiaty/sejnenski.html

1000 ludności, który uplasował powiat w 2010 r. na wysokim 2 miejscu wśród innych powiatów w województwie podlaskim (wyniósł 31,27). Wg danych GUS, w 2010 r. zarejestrowano w tym samym okresie 656 miejsc noclegowych, zaś 13 032 osoby skorzystały z oferty noclegowej.[318]

Powiat sejneński jest jednostką administracyjną o najmniejszych zasobach demograficznych nie tylko na Podlasiu, ale i w skali całego kraju – liczy jedynie 21,1 tys. mieszkańców (1,8% populacji województwa podlaskiego).[319] W pierwszej dekadzie obecnego stulecia jego zasoby ludzkie zmniejszyły się o 4,5%, tempo depopulacji było w nim silniejsze niż województwie (regres o 1,9%).[320] Powiat sejneński należy zaliczyć do obszarów o bardzo małym zagęszczeniu ludności - 24,7 osób na km² plasują go na ostatnim miejscu na Podlasiu (wskaźnik wojewódzki 59,0 os./km²). W wymiarze struktury osadniczej subregion wyróżnia się dominacją ludności wiejskiej. W jednostkach zurbanizowanych (miasto Sejny) zamieszkuje 27,1% osób (w województwie 60,1%), na wsi żyje zaś prawie trzy czwarte wszystkich mieszkańców tego ziemskiego powiatu (72,9%). Liczba miejscowości wiejskich przypadająca na jedno miasto (181), podstawowy wskaźnik umiastowienia, przyjmuje wartość o ponad połowę wyższą niż wynosi indykator wojewódzki (111)[321]. W 2010 roku przyrost naturalny w analizowanym powiecie zanotował wartość ujemną (-43 osoby; -2,0 promila populacji). Powiat sejneński dysponuje wysokim potencjałem emigracji ekonomicznej – ten stan wyrażają dwa wskaźniki: a. liczba emigrantów na 1000 mieszkańców (wartość 25,0 na tle 37,1 w województwie); b. odsetek gospodarstw objętych emigracją zarobkową (wartość 39%, na tle 21% w całym regionie)[322]. Oznacza to, iż skala zjawiska poszukiwania źródeł dochodów poza granicami kraju przez mieszkańców powiatu przyjmuje dynamiczniejsze oblicze niż w regionie. Wskaźnik obciążenia demograficznego (czyli liczby osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym) przekracza wartości średniej w skali województwa - wynosi 61,9 (woj. podlaskie 57,3). Wskaźnik informujący o rezerwach demograficznych cechujących się statystycznie wyższą skłonnością do zmiany

[318] http://www.stat.gov.pl
[319] Dane statystyczne przytoczone z Banku Danych Lokalnych GUS bądź obliczenia własne na podstawie danych BDL GUS – o ile nie wskazano inaczej dane na koniec 2010 roku.
[320] Analizowany okres zmiany zasobów demograficznych: 2000-2010.
[321] Na potrzeby obliczenia tego wskaźnika w powiecie białostockim do grona miast włączono Białystok, w powiecie łomżyńskim Łomżę, a w powiecie suwalskim Suwałki.
[322] Dane za: *Profile emigracji zarobkowych mieszkańców województwa podlaskiego*, red. I.Kukulak-Dolata, Ł.Arendt, Białystok-Warszawa 2009, IPiPS w Warszawie, s. 140

miejsca zamieszkania - ze względu na zmianę miejsca pracy bądź podjęcie pracy w ogóle - czyli odsetek zasobów ludzkich w wieku mobilnym (18-44 lata) w powiecie wynosi 38,2%, nieco mniej niż w województwie (40,0%).

Powiat sejneński dostarcza najmniejszą część zasobów pracujących w województwie (1,9%). W powiecie pracę posiada 3 254 kobiet, czyli 50,1% bazy osób posiadających zatrudnienie w tym subregionie – powiat sejneński jest jednym z trzech podlaskich powiatów, w których większość aktywnych zasobów pracy stanowią kobiety (pozostałe to m. Białystok i m. Łomża). Dyslokacja zatrudnienia w ujęciu klasycznej triady sektorów pracy (rolnictwo – przemysł i budownictwo – usługi) przedstawia się następująco: 69% – 4% – 27% (w województwie wynosi 38% – 20% - 42%). Świadczy to o wysoce rolniczym charakterze powiatu, a jednocześnie o bardzo ograniczonej liczbie miejsc pracy w sektorze drugim (odsetek zatrudnionych w przemyśle i budownictwie jest zdecydowanie najniższym w całym województwie). Stopa bezrobocia rejestrowanego na koniec grudnia 2011 roku w tej jednostce statystycznej NUTS 4[323] była drugą z najwyższych w całym województwie – wynosiła 22,2%, zwiększyła się w przeciągu trzech lat o 4.7 pkt procentowego.[324]

Wykres 14. Zmiany stopy bezrobocia w pow. sejneńskim na tle województwa w 2011 r.

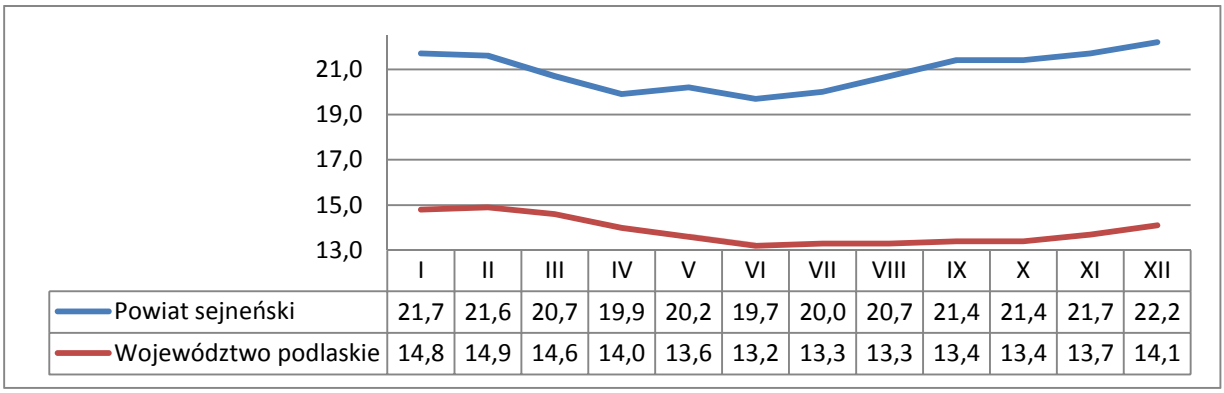

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Powiat sejneński	21,7	21,6	20,7	19,9	20,2	19,7	20,0	20,7	21,4	21,4	21,7	22,2
Województwo podlaskie	14,8	14,9	14,6	14,0	13,6	13,2	13,3	13,3	13,4	13,4	13,7	14,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie statystyki rynku pracy Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej (dane od stycznia do sierpnia 2011 po korekcie GUS wynikającej z ustalenia ostatecznej liczby pracujących poza rolnictwem indywidualnym na podstawie badań prowadzonych poprzez przedsiębiorstwa oraz z uwzględnienia wyników Powszechnego Spisu Rolnego 2010 dotyczących liczby pracujących w rolnictwie indywidualnym)

[323] NUTS 5 – gminy, NUTS 4 – powiaty, NUTS 3 – podregiony, NUTS 2 – województwa, NUTS 1 - państwo
[324] Dane o stopie bezrobocia na grudzień 2011 roku przytaczane za miesięcznym informatorem Wojewódzkiego Urzędu Pracy „Podlaski rynek pracy", oprac. Wydział Badań i Analiz WUP, Białystok, grudzień 2011, www.up.podlasie.pl/uploads/upload/w_badan_i_analiz/podlaski_rynek_pracy/rynek_pracy_XII2011.pdf

Powiat sejneński jest częścią podlaskiego pasma skrajnie wysokiego bezrobocia, obszaru rozciągającego się od jego granic w kierunku zachodnim aż do Kolna, pasma w dużej mierze przylegającego do województwa warmińsko-mazurskiego. Co szczególnie niekorzystne odsetek długotrwale bezrobotnych (65,3%) był najwyższym w województwie (poziom podlaski: 55,4%). Wyróżnikiem powiatu z największym w Polsce odsetkiem ludności litewskiej, w strukturze osób zarejestrowanych jako bezrobotne, jest niski odsetek bezrobotnych z wyższym wykształceniem (7,1% - w regionie wyraźnie wyższy: 12,3%) oraz odsetek bezrobotnych legitymujących się ponad dziesięcioletnim stażem pracy (17,1% - drugi z najniższych wskaźników na Podlasiu).[325]

Na terenie powiatu działa 1206 podmiotów gospodarczych. Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności w 2010 r. wyniosła 576. Ilość podmiotów nowozarejestrowanych przypadających na jednego mieszkańca w tym samym okresie to 71[326]. Głównym ośrodkiem powiatu są Sejny - w gminie znajdują się najważniejsze dla powyższego powiatu przedsiębiorstwa, do których można zaliczyć działającego w branży rolniczej producenta części do ciągników rolniczych, kombajnów i maszyn rolniczych – Przedsiębiorstwo Handlowo-Usługowe Vega oraz hurtownię części do maszyn rolniczych – Agro-Serwis. Dodatkowo warto wspomnieć o specjalizującym się w wykonawstwie oznakowania poziomego – Przedsiębiorstwie Produkcyjno-Handlowym DARTOM. Istotną rolę pełni również Bank Spółdzielczy w Sejnach [327].

Odnosząc się do kondycji finansowej powiatu sejneńskiego należy wskazać trudną, w skali powiatów ziemskich województwa, pozycję. Dochody budżetu powiatu w 2010 r. – 20 mln zł - gwarantowały czternaste miejsce w województwie. Udział własny w dochodach budżetu stanowił 23%. Dochody na jednego mieszkańca powiatu w 2010 r. wyniosły 959 zł – 2 miejsce w woj. podlaskim. Podatek dochodowy od osób fizycznych wyniósł 1,3 mln zł stanowiąc 28% dochodów własnych budżetu powiatu. Podatek od osób prawnych wyniósł jedynie 18254 zł (0,4%). Powiatowi sejneńskiemu w 2009 r. udało się uzyskać środki

[325] Bank Danych Lokalnych GUS na koniec 2010 roku.
[326] Informacje na podstawie informacji z Banku Danych Lokalnych –GUS, www.stat.gov.pl/bdl
[327] Lista najważniejszych przedsiębiorstw regionu sporządzona na podstawie rankingów przygotowanych przez portal Strefa Biznesu – Lokalny Portal Przedsiębiorców w współpracy z Gazetą Współczesną i Kurierem Porannym, w tym rankingi: „Superfirmy" URL: http://tinyurl.com/6w2drtf [dostęp: 18.02.2012 r.] i „Podlaska Złota Setka Przedsiębiorstw" URL: http://tinyurl.com/7teqpj4 [dostęp: 18.02.2012 r.]. Informacje o poszczególnych firmach pochodzą z ich stron internetowych, w tym: Dartom, URL: http://www.dartom.pl/, Agro-Serwis, URL: http://www.agroserwis.go3.pl/, Vega, URL: http://www.yp.pl/firma/phu-vega, Bank Spółdzielczy w Sejnach: http://www.bssejny.pl/.

z budżetu Unii Europejskiej w wysokości 3,2 mln zł (szósta pozycja wśród powiatów ziemskich województwa podlaskiego).

Poziom zarobków w powiecie sejneńskim jest zbliżony do średniej w województwie – na koniec 2010 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto wyniosło 2920 zł (6 miejsce na Podlasiu). Na tle płacy krajowej wynagrodzenia w analizowanej jednostce w ostatnich pięciu latach odnotowały zauważalny wzrost (2005 rok: 80,1% płacy krajowej; 2010 rok: 85,0% płacy krajowej). Liczba nowych budynków mieszkalnych (budownictwa indywidualnego i zbiorowego) - świadcząca o witalności społeczno-ekonomicznej danego obszaru – przyjęła w 2010 roku wartość 2,6 na 1 tys. mieszkańców (szósta pozycja w województwie). Potencjał generowania nowych miejsc pracy przez lokalne przedsiębiorstwa uzależniony jest m.in. od ponoszonych nakładów inwestycyjnych, środków umożliwiających kształtowanie przewagi konkurencyjnej firm. W analizowanym powiecie w latach 2008-2010 przedsiębiorstwa małe (z wyłączeniem mikro), średnie i duże przeznaczały średniorocznie równowartość 365 zł na 1 mieszkańca powiatu na inwestycje (dopiero przedostatnia lokata w województwie).

Tabela 178. Pozycja powiatu sejneńskiego na tle pozostałych podlaskich powiatów (na płaszczyźnie potencjału przedsiębiorczości, sytuacji makrogospodarczej, zasobów demograficznych oraz atrakcyjności przyrodniczo-turystycznej)[328]

Rank. syntet.	Podmioty rejestru REGON na 10 tys. mieszk.	Rank. cząstk.	Podmioty nowo-zarejestrowane na 10 tys. ludności (średnia z lat 2008-2010)	Rank. cząstk.	Odsetek mikro-przedsiębiorstw w grupie podmiotów gospod. (w %)	Rank. cząstk.	POWIAT sejneński	
10	576	12	58	8	95,1	10		
Rank. syntet.	Dochody gmin powiatu na 1 mieszk. w zł (średnia z lat 2009-2010)	Rank. cząstk.	Stopa bezrobocia - grudzień 2011 (w %)	Rank. cząstk.	Przeciętne wynagrodzenie brutto w zł (2010)	Rank. cząstk.	Nakłady inwestycyjne na 1 mieszk. w zł. (śr. z lat 2008-2010)	Rank. cząstk.
13	2719	6	22,2	16	2920	6	365	16
Rank. syntet.	Zmiana wielkości zasobów ludzkich w l. 2000-2010 (w %)	Rank. cząstk.	Potencjał zagranicznej emigracji ekonomicznej	Rank. cząstk.	Wskaźnik obciążenia demograficznego	Rank. cząstk.	Odsetek ludności w wieku mobilnym	Rank. cząstk.
11	-4,5	12	wysoki	6	61,9	10	38,2	12
Rank. syntet.	Udział obszarów chronionych w powierzchni powiatu (w %)	Rank. cząstk.	Pomniki przyrody (2010)	Rank. cząstk.	Liczba korzystających z noclegów (2010)	Rank. cząstk.	Wskaźnik miejsc noclegowych na 1000 ludności	Rank. cząstk.
5	60,9	2	70	5	13032	9	31,3	2

Źródło: opracowanie własne. Tabele prezentujące dane cząstkowe nt. wszystkich 17 powiatach znajdują się w aneksie do raportu.

Oblicze społeczno-gospodarcze powiatu sejneńskiego w optyce czterech wybranych kategorii przedstawia się niezadowalająco. Szczególnie niekorzystnie ocenić należy sytuację makrogospodarczą. Negatywna sytuacja stanowi pochodną drugiego z najwyższych w województwie poziomów bezrobocia oraz bardzo niewielkich nakładów inwestycyjnych ponoszonych przez lokalne przedsiębiorstwa. Do pozytywnych walorów powiatu należą zasoby przyrodnicze umożliwiające aktywizację branży turystycznej. Atrakcyjność

[328]Kategoria „**potencjał przedsiębiorczości**" (kolor fioletowy) jest wypadkową 3 wskaźników: liczba podmiotów rejestru REGON na 10 tys. ludności powiatu; liczba nowozarejestrowanych podmiotów gospodarczych; udział mikroprzedsiębiorstw w powiatowej strukturze przedsiębiorstw), kategorię „**sytuacja makrogospodarcza**" (kolor niebieski) tworzą 4 wskaźniki: dochody gmin powiatu na 1 mieszkańca, stopa bezrobocia z grudnia, przeciętne wynagrodzenie brutto, nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca, kategoria „**zasoby demograficzne**" (kolor bordowy) została utworzona na bazie 4 wskaźników: wskaźnik obciążenia demograficznego; odsetek ludności w wieku mobilnym; zmiana wielkości populacji powiatu w ostatniej dekadzie, potencjał zagranicznej emigracji ekonomicznej, kategoria „**atrakcyjność przyrodniczo-turystyczna**" (kolor zielony) stanowi zaś konsekwencję 4 wskaźników: udział obszarów chronionych w powierzchni powiatu, liczba pomników przyrody, wskaźnik miejsc noclegowych na 1000 mieszkańców, liczba osób korzystających z noclegu w powiecie

przyrodniczo-turystyczna - 5 miejsce w województwie - stanowi efekt znaczącego udziału (61% - wyższy odsetek odnosi się jedynie do powiatu augustowskiego) obszarów chronionych w powierzchni tego powiatu oraz bardzo wysokiej wartości wskaźnika miejsc noclegowych (31 na 1 tys. mieszkańców; ponownie wyższym wskaźnikiem może pochwalić się jedynie sąsiedni powiat augustowski).

2.12.2. Podaż pracy w powiecie sejneńskim

W poniższych tabelach podaży pracy został ukazany, po pierwsze, skład bezrobotnych w powiecie sejneńskim w ujęciu dziesięciu grup wielkich zawodowych (w tym na tle województwa), po drugie, zaprezentowano 20 zawodów i specjalności, których dysponenci na koniec zeszłego roku posiadali największą trudność w podjęciu pracy w analizowanej jednostce.

Tabela 179. Struktura bezrobotnych w ujęciu grup wielkich zawodów w powiecie sejneńskim na tle struktury województwa podlaskiego

kod	Nazwa grupy wielkiej	liczba bezrobotnych w powiecie	odsetek bezrobotnych w powiecie	odsetek bezrobotnych w województwie
1	Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	0	0,0%	0,3%
2	Specjaliści	131	6,3%	9,9%
3	Technicy i inny średni personel	351	16,8%	13,9%
4	Pracownicy biurowi	21	1,0%	3,1%
5	Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	202	9,7%	12,4%
6	Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	115	5,5%	2,2%
7	Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	257	12,3%	21,8%
8	Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	155	7,4%	4,8%
9	Pracownicy przy pracach prostych	94	4,5%	7,0%
10	Siły zbrojne	0	0,0%	0,0%
	Bez zawodu	758	36,4%	24,4%
	Ogółem	**2084**	100,0%	100,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP w Białymstoku

Najliczniej reprezentowaną grupą wielką zawodów w powiecie sejneńskim są **technicy i inny średni personel**, co szósta osoba (16,8%) ujęta na koniec 2011 roku w rejestrze bezrobotnych legitymuje się jednym z zawodów sklasyfikowanym kodem

rozpoczynającym się cyfrą 3. Trudna sytuacja na lokalnym rynku pracy obejmuje również **robotników przemysłowych i rzemieślników**, których udział w zbiorze bezrobotnych powiatu przekracza 12%. Na tle regionu podlaskiego w strukturze osób bez pracy w powiecie sejneńskim negatywnie wyróżnia się kategoria **operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń** (co czternasty bezrobotny powiatu przynależy do tej grupy – w województwie jedynie co dwudziesty), pozytywnie natomiast odznacza się rynkowa kondycja **specjalistów** (6,3% bezrobotnych, o jedną trzecią mniej niż w województwie).

Tabela 180. Zawody i specjalności reprezentowane najliczniej w grupie bezrobotnych powiatu sejneńskiego (stan na 31.12.2011)

Lp	Zawód/ specjalność osoby bezrobotnej	liczba bezrobotnych	odsetek bezrobotnych
1	Mechanik-oper.pojazdów i masz. rolnicz.	110	5,3%
2	Technik mechanizacji rolnictwa	109	5,2%
3	Technik żywienia i gospodarstwa domowego	70	3,4%
4	Sprzedawca	57	2,7%
5	Rolnik	48	2,3%
6	Robotnik gospodarczy	37	1,8%
7	Kucharz	32	1,5%
8	Technik rolnik	31	1,5%
9	Ekonomista	27	1,3%
10	Rolnik upraw polowych	25	1,2%
11	Murarz	23	1,1%
12	Piekarz	22	1,1%
13	Robotnik budowlany	21	1,0%
14	Sprzątaczka biurowa	21	1,0%
15	Technik administracji	21	1,0%
16	Opiekunka domowa	18	0,9%
17	Stolarz	17	0,8%
18	Krawiec	16	0,8%
19	Operator maszyn rolniczych	14	0,7%
20	Specjalista administracji publicznej	13	0,6%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP w Białymstoku

Zestawiając rozkład wielkości poszczególnych zawodów i specjalności osób bezrobotnych w powiecie sejneńskim z rozkładem województwa podlaskiego ujawnia się grupa **zawodów nadreprezentowanych** w powiecie. Kategoria ta obejmuje zawody wyraźnie częściej występujące w analizowanym powiecie w stosunku do stanu wojewódzkiego: są to zawody i specjalności nieobecne w pierwszej dwudziestce najliczniejszych zawodów

i specjalności wśród bezrobotnych województwa podlaskiego. W powiecie sejneńskim do grona zawodów nadreprezentowanych wliczają się:

- *mechanik operator pojazdów i maszyn rolniczych*
- *technik mechanizacji rolnictwa*
- *technik żywienia i gospodarstwa domowego*

Absolwenci kształcenia zawodowego (zasadnicze szkoły zawodowe, technika, technika uzupełniające, szkoły policealne), kształcenia ukierunkowanego na przygotowanie do wykonywania jednego z 92 zawodów dostępnych w wojewódzkim systemie szkolnych (w krajowym systemie można kształcić w 200 zawodach)[329], stanowią znaczący strumień podaży pracy na szczeblu lokalnym. W 2011 roku w powiecie sejneńskim kształcenie zawodowe ukończyło 121 osób, co odnosząc do lokalnej głębokości rynku pracy (6,5 tys. pracujących w przedsiębiorstwach powyżej 9 osób, włącznie z pracującymi w rolnictwie) stanowi 1,8% tego dominującego segmentu zatrudnienia (w skali województwa współczynnik ten wyniósł 2,7%). Struktura zawodowa absolwentów:

Tabela 181. Potencjalna podaż pracy w powiecie sejneńskim – absolwenci kształcenia zawodowego w roku 2011 oraz prognozowana liczba absolwentów w latach 2012-2014

		Absolwenci 2011	Absolwenci 2012	Absolwenci 2013	Absolwenci 2014[330]
1	**322002_Technik żywienia i gospodarstwa domowego**	50	28	34	25
2	**311512_Technik mechanizacji rolnictwa**	31	51	44	27
3	**314207_Technik rolnik**	20	24	29	0
4	**834103_Mechanikoperator pojazdów i maszyn rolniczych**	20	0	20	0
	Razem	**121**	**103**	**127**	**52**

Źródło: badania własne (CAWI)

[329] Najnowsza klasyfikacja zawodów szkolnictwa zawodowego obejmuje 200 zawodów, w ramach których wyodrębniono 251 kwalifikacji. W klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego ujęto: 23 zawody (po 3 kwalifikacje na zawód), 72 zawody (po 2 kwalifikacje na zawód), 98 zawodów (1 kwalifikacja na zawód), 7 zawodów szkolnictwa artystycznego, dla których nie wyodrębnia się kwalifikacji. Zob. *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 23 grudnia 2011 w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego*, www.men.gov.pl/images/stories/Rozporzadzenia

[330] Kategorię „absolwenci 2014" tworzą uczniowie klas drugich techników oraz klas pierwszych zasadniczych szkół zawodowych (poziomu klas w roku szkolnym 2011/2012) – jest to więc jedynie część przyszłej potencjalnej podaży pracy –zasilona zostanie ona uczniami, którzy rozpoczną edukację w szkołach policealnych we wrześniu 2012 roku.

2.12.3. Popyt na pracę w 2011 roku

W ciągu ostatniego roku do publicznych i niepublicznych instytucji pośrednictwa pracy w powiecie sejneńskim napłynęło 607 ofert pracy, co stanowiło 1,3% wszystkich ofert w województwie. W stosunku do roku poprzedniego, co negatywne, należy odnotować spadek liczby ofert pracy (prawie o 150 ofert).

Tabela 182. Rozkład źródeł ofert pracy zidentyfikowanych w powiecie sejneńskim (zestawienie lat 2011 i 2010 oraz kwartałów 2011)

	Miejsce Pracy		Ilość ofert pracy w kwartałach							
	Powiat sejneński		I kw. 2011		II kw. 2011		III kw. 2011		IV kw. 2011	
Źródło Ofert Prac	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Powiatowe Urzędy Pracy	560	92,3	299	**95,2+**	150	96,2	52	85,2	59	**77,6-**
Lokalne internetowe serwisy ogłoszeniowe	24	4,0	12	3,8	3	1,9	4	6,6	5	6,6
Ogólnokrajowe internetowe serwisy pośrednictwa pracy	18	3,0	2	**0,6-**	-	--	5	8,2	11	**14,5+**
Prasa regionalna i lokalna	4	0,7	1	0,3	2	1,3	-	-	1	1,3
Biura Karier	1	0,2	-	-	1	0,6	-	-	-	-
Razem	607	100	314	100	156	100	61	100	76	100

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

Zdecydowana większość ofert zdiagnozowanych w 2011 roku w powiecie sejneńskim pochodziła z powiatowego urzędu pracy (92,3%). Inne źródła okazały się marginalne w dystrybucji popytu na określone zawody. Przegląd kwartalnego rozkładu upubliczniania ofert pracy ukazuje ich kumulację w I kwartale 2011 roku (aż 314 ofert; ponad połowa rocznego popytu na pracę), zdecydowanie najmniej propozycji pracy pojawiło się w III kwartale (jedynie 10% rocznego popytu).

Biorąc pod uwagę oferty pracy ze względu na specyfikę zawodową poszukiwanych kandydatów do pracy w ujęciu grup wielkich zawodów i porównując je rok do roku, widocznych jest kilka, istotnych statystycznie, różnic. Wyraźnie mniej ogłoszeń w 2011 skierowanych było do grupy 4 (**pracownicy biurowi*)*** - 17,5% wszystkich, nominalnie

o jedną trzecią mniej niż przed rokiem. Przegląd danych w ujęciu kwartalnym informuje z jednej strony o grupach wielkich zawodów poszukiwanych na lokalnym rynku pracy ze zmienną intensywnością – np. **robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy** rekrutowani wyłącznie w pierwszym półroczu, z drugiej strony o grupach wielkich zawodów ofertowanych cyklicznie (**technicy i inny średni personel**).

Tabela 183. Rozkład ofert pracy zidentyfikowanych w powiecie sejneńskim według grup wielkich zawodów (zestawienie lat 2011 i 2010 oraz kwartałów 2011)

	Powiat Sejneński				Ilość ofert pracy w kwartałach							
	2011		2010		I kw. 2011		II kw. 2011		III kw. 2011		IV kw. 2011	
kod i nazwa grupy wielkiej	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
5_Pracownicy usług i sprzedawcy	167	27,5	225	30,0	96	30,6	23	**14,7-**	23	37,7	25	32,9
4_Pracownicy biurowi	106	17,5	153	20,4	60	19,1	18	11,5	13	21,3	15	19,7
3_Technicy i inny średni personel	102	16,8	120	16,0	47	15,0	19	12,2	13	21,3	23	**30,3+**
9_Pracownicy przy pracach prostych	93	15,3	107	14,2	41	13,1	38	**24,4+**	6	9,8	8	10,5
7_Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	64	10,5	59	7,9	37	11,8	27	**17,3+**	-	--	-	--
2_Specjaliści	31	5,1	41	5,5	16	5,1	9	5,8	4	6,6	2	2,6
8_Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	39	**6,4+**	22	**2,9-**	15	4,8	20	**12,8+**	2	3,3	2	2,6
6_Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	2	**0,3-**	21	**2,8+**	1	0,3	1	0,6	-	-	-	-
1_Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	3	0,5	3	0,4	1	0,3	1	0,6	-	-	1	1,3
Razem	607	100	751	100	314	100	156	100	61	100	76	100

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

Badając źródła pochodzenia ofert w kontekście grup wielkich zawodów, odnotować należy interesujące prawidłowości. Powiatowy urząd pracy miał swoistą „wyłączność" na prezentowanie ofert pracowników z grup: **pracownicy przy pracach prostych** oraz **pracowni biurowi**. Przedstawiciele zawodów grupy 3 (**technicy i inny średni personel**) poszukiwani byli nadzwyczaj często, na tle innych grup, przez ogólnopolskie internetowe serwisy pośrednictwa pracy oraz lokalne internetowe serwisy ogłoszeń.

Tabela 184. Zestawienie źródeł ofert pracy zidentyfikowanych w powiecie sejneńskim wg grup wielkich zawodów (zestawienie lat 2011 i 2010 oraz kwartałów 2011)

	Miejsce Pracy		Źródło Ofert Prac									
	Powiat sejneński		Powiatowe Urzędy Pracy		Prasa regionalna i lokalna		Ogólnokrajowe internetowe serwisy pośrednictwa pracy		Lokalne internetowe serwisy ogłoszeniowe		Biura Karier	
kod i nazwa grupy wielkiej	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
5_Pracownicy usług i sprzedawcy	167	27,5	160	28,6	-	-	3	16,7	4	16,7	-	-
4_Pracownicy biurowi	106	17,5	105	**18,8+**	-	-	-	--	1	**4,2-**	-	-
3_Technicy i inny średni personel	102	16,8	72	**12,9-**	3	75,0	14	**77,8+**	13	**54,2+**	-	-
9_Pracownicy przy pracach prostych	93	15,3	92	**16,4+**	-	-	-	--	1	**4,2-**	-	-
7_Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	64	10,5	62	11,1	-	-	-	--	2	8,3	-	-
8_Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	39	6,4	39	**7,0+**	-	-	-	--	-	--	-	-
2_Specjaliści	31	5,1	26	4,6	-	-	1	5,6	3	12,5	1	100,0
1_Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	3	0,5	2	0,4	1	25,0	-	-	-	-	-	-
6_Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	2	0,3	2	0,4	-	-	-	-	-	-	-	-
Razem	607	100	560	100	4	100	18	100	24	100	1	100

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

W minionym roku najbardziej poszukiwanym zawodem w powiecie sejneńskim był *robotnik gospodarczy* (82 oferty – niemal co czwarta z lokalnej puli popytu). Co ósma oferta dostępna w roku 2011 na rynku pracy (12%) dedykowana była dla *pozostałych pracowników obsługi biurowej*. Widoczna sezonowość została odnotowana w przypadku *robotników budowlanych*, w których przypadku zapotrzebowanie przypadło w szczególności na II kwartał roku.

Tabela 185. Rozkład 20 zawodów najbardziej poszukiwanych w powiecie sejneńskim w ujęciu rocznym i kwartalnym[331]

	Miejsce Pracy		Ilość ofert pracy w kwartałach							
	Powiat sejneński		I kw. 2011		II kw. 2011		III kw. 2011		IV kw. 2011	
TOP 20 zawodów	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
515303_Robotnik gospodarczy	82	24,6	50	28,2	5	**8,1-**	16	41,0	11	19,6
411090_Pozostali pracownicy obsługi biurowej	40	12,0	24	13,6	2	**3,2-**	5	12,8	9	16,1
522301_Sprzedawca S	29	8,7	18	10,2	7	11,3	4	10,3	-	--
411004_Technik prac biurowych S	22	6,6	11	6,2	9	14,5	2	5,1	-	--
931301_Robotnik budowlany	19	5,7	6	3,4	13	**21,0+**	-	--	-	--
334390_Pozostali pracownicy administracyjni i sekretarze biura zarządu	19	5,7	11	6,2	1	1,6	1	2,6	6	10,7
961302_Robotnik placowy	17	5,1	13	7,3	3	4,8	1	2,6	-	--
332203_Przedstawiciel handlowy	14	4,2	4	2,3	2	3,2	2	5,1	6	10,7
332101_Agent ubezpieczeniowy	12	3,6	1	**0,6-**	2	3,2	4	10,3	5	8,9
712501_Monter \ składacz okien	9	2,7	9	**5,1+**	-	--	-	--	-	--
833203_Kierowca samochodu ciężarowego	8	2,4	2	1,1	5	8,1	-	--	1	1,8
911207_Sprzątaczka biurowa	8	2,4	3	1,7	2	3,2	1	2,6	2	3,6
941201_Pomoc kuchenna	8	2,4	3	1,7	2	3,2	1	2,6	2	3,6
334306_Technik administracji S	8	2,4	8	**4,5+**	-	--	-	--	-	--
432103_Magazynier	7	2,1	4	2,3	2	3,2	1	2,6	-	--
931205_Robotnik drogowy	7	2,1	-	--	6	9,7	-	--	1	1,8
411003_Pracownik kancelaryjny	7	2,1	3	1,7	1	1,6	-	--	3	5,4
532201_Opiekunka domowa	7	2,1	-	--	-	--	-	--	7	**12,5+**
722301_Frezer	6	1,8	6	3,4	-	-	-	-	-	-
512001_Kucharz S	5	1,5	1	0,6	-	-	1	2,6	3	5,4
Razem	334	100	177	100	62	100	39	100	56	100

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

[331] Nie istniała możliwość dokonania zestawienia z rokiem 2010, ponieważ baza danych z poprzedniej edycji badania nie zawierała zmiennej z kodami zawodów.

Tabela 186. Rozkład 5 najczęściej poszukiwanych zawodów w rozbiciu na kwartały

Zawód	I kwartał	
	N	%
515303_Robotnik gospodarczy	50	15,9%
411090_Pozostali pracownicy obsługi biurowej	24	7,6%
522301_Sprzedawca S	18	5,7%
961302_Robotnik placowy	13	4,1%
334390_Pozostali pracownicy administracyjni i sekretarze biura zarządu	11	3,5%

Zawód	II kwartał	
	N	%
931301_Robotnik budowlany	13	8,3%
411004_Technik prac biurowych S	9	5,8%
522301_Sprzedawca S	7	4,5%
931205_Robotnik drogowy	6	3,8%
515303_Robotnik gospodarczy	5	3,2%

Zawód	III kwartał	
	N	%
515303_Robotnik gospodarczy	16	26,2%
411090_Pozostali pracownicy obsługi biurowej	5	8,2%
522301_Sprzedawca S	4	6,6%
332101_Agent ubezpieczeniowy	4	6,6%
411004_Technik prac biurowych S	2	3,3%

Zawód	IV kwartał	
	N	%
515303_Robotnik gospodarczy	11	14,5%
411090_Pozostali pracownicy obsługi biurowej	9	11,8%
532201_Opiekunka domowa	7	9,2%
332203_Przedstawiciel handlowy	6	7,9%
334390_Pozostali pracownicy administracyjni i sekretarze biura zarządu	6	7,9%

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

Obserwując ilościowe zapotrzebowanie na poszczególne zawody w ujęciu kwartalnym zarysowują się pewne tendencje, dzięki którym można uchwycić sezonowość (bądź jej brak). *Robotnik budowlany* poszukiwany był najintensywniej w drugiej ćwierci roku. W powiecie sejneńskim, wśród najbardziej poszukiwanych zawodów w pierwszym kwartale dominuje *robotnik gospodarczy* (aż 50 ofert pracy).

Tabela 187. Zawody charakteryzujące się największą sezonowością popytu w ujęciu kwartalnym.

	Liczba ofert w 2011 r.	Liczba ofert w I kwartale	% ofert 2011 w kwartale
515303_Robotnik gospodarczy	82	50	61%
411090_Pozostali pracownicy obsługi biurowej	40	24	60%
712501_Monter / składacz okien	9	9	100%
961302_Robotnik placowy	17	13	76%
522301_Sprzedawca S	29	18	62%
334306_Technik administracji S	8	8	100%
722301_Frezer	6	6	100%
753102_Gorseciarka	5	5	100%
814104_Wulkanizator	5	5	100%
334390_Pozostali pracownicy administracyjni i sekretarze biura zarządu	19	11	58%
932911_Robotnik pomocniczy w przemyśle przetwórczym	4	4	100%
514202_Kosmetyczka	4	4	100%

	Liczba ofert w 2011 r.	Liczba ofert w II kwartale	% ofert 2011 w kwartale
931301_Robotnik budowlany	19	13	68%
962201_Pracownik prac dorywczych	5	5	100%
931205_Robotnik drogowy	7	6	86%
721204_Spawacz metodą MAG	3	3	100%
816029_Operator urządzeń przetwórstwa owocowo-warzywnego	3	3	100%
833203_Kierowca samochodu ciężarowego	8	5	63%
711501_Cieśla s	2	2	100%
712204_Posadzkarz S	2	2	100%
752205_Stolarz S	2	2	100%
331301_Księgowy	2	2	100%
811105_Operator koparko – ładowarki	2	2	100%
325512_Weterynaryjny kontroler sanitarny	2	2	100%

	Liczba ofert w 2011 r.	Liczba ofert w III kwartale	% ofert 2011 w kwartale
961201_Sortowacz surowców wtórnych	2	2	100%
413201_Operator wprowadzania danych	2	2	100%
832203_Kierowca samochodu osobowego	1	1	100%
333905_Tajemniczy klient (mystery shopper)	1	1	100%
921401_Pomocniczy robotnik przy konserwacji terenów zieleni	1	1	100%
243107_Specjalista do spraw reklamy	1	1	100%
325601_Ratownik medyczny S	1	1	100%
262101_Archiwista	1	1	100%
514208_Wizażystka / stylistka	1	1	100%
813133_Operator urządzeń mieszających	1	1	100%
422502_Pracownik informacji turystycznej	4	2	50%
332302_Zaopatrzeniowiec	5	2	40%

	Liczba ofert w 2011 r.	Liczba ofert w IV kwartale	% ofert 2011 w kwartale
532201_Opiekunka domowa	7	7	100%
332202_Pracownik centrum elektronicznej obsługi klienta	2	2	100%
332203_Przedstawiciel handlowy	14	6	43%
512001_Kucharz S	5	3	60%
524302_Konsultant / agent sprzedaży bezpośredniej	3	2	67%
412001_Sekretarka	3	2	67%
332101_Agent ubezpieczeniowy	12	5	42%
343402_Szef kuchni (kuchmistrz)	1	1	100%
962906_Woźny	1	1	100%
531202_Asystent nauczyciela przedszkola	1	1	100%
524903_Ekspedient w punkcie usługowym	1	1	100%
112015_Dyrektor techniczny	1	1	100%

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

W czteroczęściowym zestawieniu (powyżej) zaprezentowano zawody sezonowe, tzn. takie, na które w dowolnym kwartale 2011 roku pojawił się popyt przewyższający 40% rocznego wolumenu ofert pracy w danym zawodzie. W skali powiatu do skrajnie sezonowych zawodów (w przypadku których co najmniej 70% wszystkich ofert pojawiło się w jednym kwartale roku) zaliczają się m.in.: *robotnik placowy* (76% w I kwartale) oraz *robotnik drogowy* (86% w II kwartale). W analizowanej jednostce w sezonie letnim (lipiec-wrzesień) do grona profesji sezonowych należy zakwalifikować *pracownika informacji turystycznej*. W ostatniej ćwierci roku, okresie w którym generalnie notowany jest niższy popyt na pracę, zawodem sezonowym była m.in. *opiekunka domowa*.

2.12.4. Kwalifikacje i kompetencje poszukiwane na powiatowym rynku pracy

Tabela 188. Rozkład kwalifikacji i kompetencji poszukiwanych w powiecie sejneńskim w rozbiciu na grupy wielkie zawodów

Miejsce Pracy	Kod grupy wielkiej[332]																			
Powiat sejneński	1		2		3		4		5		6		7		8		9			
N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Kompetencje i umiejętności																				
Doświadczenie Zawodowe	463	96	3	100	23	92	84	97	76	99	110	92	1	100	61	98	34	97	71	99
Kwalifikacje formalne (wykształcenie)	40	8	1	33	3	12	22	25	4	5	8	7	-	-	-	-	1	3	1	1
Inne	33	7	-	-	1	4	17	20	3	4	12	10	-	-	-	-	-	-	-	-
Cechy Osobowe	19	4	1	33	1	4	13	15	-	-	3	3	-	-	1	2	-	-	-	-
Inicjatywność i przedsiębiorczość	14	3	1	33	2	8	11	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kursy\ Uprawnienia	14	3	-	-	1	4	7	8	-	-	4	3	-	-	-	-	1	3	1	1
Kompetencje informatyczne	12	2	-	-	-	-	11	13	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Kompetencje społeczne i obywatelskie	12	2	1	33	2	8	9	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Porozumiewanie się w językach obcych	9	2	1	33	1	4	3	3	3	4	-	-	-	-	-	-	1	3	-	-
Kompetencje\umiejętność uczenia się	8	2	-	-	-	-	8	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Wiek	7	1	-	-	-	-	7	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Porozumiewanie się w języku ojczystym	1	0	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Razem	481	100	3	100	25	100	87	100	77	100	119	100	1	100	62	100	35	100	72	100

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

Bezapelacyjnie najczęściej pożądaną przez pracodawców cechą w powiecie sejneńskim było doświadczenie zawodowe kandydatów, 96% ofert poddających się transmutacji w obszarze kompetencji zawierało to kryterium.[333] Istotnym czynnikiem zwiększającym szansę na znalezienie zatrudnienia były kwalifikacje formalne (wykształcenie), stanowiące integralną część co dwunastego (8%) ogłoszenia.

[332] Cyfry oznaczają następujące grupy zawodów: 1- Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy; 2 - Specjaliści; 3- Technicy i inny średni personel; 4 - Pracownicy biurowi; 5 - Pracownicy usług i sprzedawcy; 6 – Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy; 7 - Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy; 8 - Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń; 9 - Pracownicy przy pracach prostych; 0 – Siły zbrojne.

[333] W analizie kompetencji uwzględniono wyłącznie oferty pracy zawierające informacje odnośnie poszukiwanych kompetencji i kwalifikacji.

Najszerszą, sprecyzowaną gamę oczekiwanych kompetencji, pracodawcy powiatu sejneńskiego prezentowali wobec **techników i innego średniego szczebla**. W co czwartym ogłoszeniu ukierunkowanym na nabór reprezentanta tej wielkiej grupy zawodów pojawił się wymóg dysponowania wykształceniem formalnym, w co siódmym postulat wykazania się szczególnymi cechami osobowymi. Od **robotników przemysłowych i rzemieślników** lokalni pracodawcy oczekiwali praktycznie wyłącznie dysponowaniem doświadczenia zawodowego.

2.12.5. Szansa na znalezienie pracy w kształconych zawodach

Tabela 189. Zestawienie popytu (oferty pracy) i podaży (bezrobotni i absolwenci) w powiecie sejneńskim w 2011 roku w grupie kształconych zawodów

Lp		Absolwenci w 2011 roku	Bezrobotni 30.06.2011	Bezrobotni 31.12.2011	Różnica	Podaż (absolwenci + bezrobotni na koniec roku)	Popyt (oferty pracy w 2011 roku)	Szansa na znalezienie pracy w zawodzie[334]
1	322002 Technik żywienia i gospodarstwa domowego	50	52	70	18	120	0	0%
2	311512 Technik mechanizacji rolnictwa	31	107	109	2	140	0	0%
3	314207 Technik rolnik	20	32	31	-1	51	0	?
4	834103 Mechanik operator pojazdów i maszyn rolniczych	20	92	110	18	130	0	0%
	RAZEM	121	283	320	37	441	0	

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy, analiza bazy bezrobotnych, badanie CAWI

Badając szanse absolwentów szkół ponadgimnazjalnych w 2011 na znalezienie pracy w zawodzie dokonano zestawienia popytu (ilości ogłoszeń) oraz podaży (liczba absolwentów oraz liczba zarejestrowanych bezrobotnych). Porównano także liczbę bezrobotnych na koniec I (stan na 30.06.2011) i II półrocza (stan na 31.12.2011), aby zweryfikować czy w końcu okresu sprawozdawczego przybyło bezrobotnych względem pierwszej połowy roku. W sytuacji znaczącego przyrostu liczby osób zarejestrowanych jako bezrobotne w II półroczu

[334] Szansa na znalezienie pracy to iloraz popytu i podaży - wskaźnik wyraża procentowe prawdopodobieństwo podjęcia pracy w zawodzie na rynku ofert dostępnych publicznie (objętych monitoringiem przez WUP w Białymstoku) w 2011 roku.

możemy mieć do czynienia z zasilaniem szeregu osób bezrobotnych przez absolwentów, którzy znaleźli się na rynku pracy z końcem czerwca.

Wśród kształconych zawodów w powiecie sejneńskim, największy wzrost bezrobocia odnotowano w przypadku *techników żywienia i gospodarstwa domowego* oraz *mechaników operator pojazdów i maszyn rolniczych*. Rozpatrując natomiast szanse na znalezienie przez absolwentów pracy w zawodzie, sytuacja na rynku pracy nie przedstawia się obiecująco. W kształconych zawodach nie pojawiły się w 2011 roku ogłoszenia pracy.

2.12.6. Zestawienie zawodów deficytowych, zrównoważonych i nadwyżkowych

Uwzględniając trzy przyjęte w analizie parametry: liczbę bezrobotnych, liczbę absolwentów oraz liczbę ofert pracy skonstruowano syntetyczny wskaźnik sytuacji danego zawodu na rynku pracy.[335]

Tabela 190. Zestawienie zawodów deficytowych, zrównoważonych i nadwyżkowych w powiecie sejneńskim

	Zawód	Liczba ogłoszeń w 2011	Podaż pracy 2011	Wartość wskaźnika
TOP 10 DEFICYTOWYCH ZAWODÓW	511201_Kierownik pociągu	82	0	0,22
	351303_Operator systemów komputerowych	40	0	0,11
	514207_Technik usług kosmetycznych S	29	0	0,08
	351302_Operator sprzętu komputerowego	22	0	0,06
	333105_Spedytor	19	0	0,05
	834102_Kombajnista (kierowca kombajnu)	19	0	0,05
	961302_Robotnik placowy	17	0	0,05
	911102_Sprzątaczka domowa	17	1	0,04
	331102_Makler papierów wartościowych	14	0	0,04
	325904_Koordynator pobierania i przeszczepiania tkanek i narządów	12	0	0,03
TOP 10 ZRÓWNOWAŻONYCH	432302_Dyspozytor transportu samochodowego	5	1	0,01
	621001_Drwal / pilarz drzew	1	5	-0,01
	633001_Rolnik produkcji roślinnej i zwierzęcej pracujący na własne potrzeby	1	5	-0,01
	752206_Stolarz galanterii drzewnej	1	5	-0,01

[335]Opis konstrukcji wskaźnika zawarty jest w podrozdziale dotyczącym województwa podlaskiego

	834202_Operator maszyn drogowych	4	1	0,01
	931301_Robotnik budowlany	19	21	-0,01
	352203_Technik telekomunikacji S	3	1	0,01
	818206_Palacz kotłów parowych	1	3	-0,01
	941201_Pomoc kuchenna	8	6	0,01
	325504_Inspektor ochrony środowiska	1	1	0,00
TOP 10 NADWYŻKOWYCH	311512_Technik mechanizacji rolnictwa S	9	0	-0,37
	311512_Technik mechanizacji rolnictwa S	0	140	-0,37
	834103_Mechanik operator pojazdów i maszyn rolniczych S	0	130	-0,35
	322002_Technik żywienia i gospodarstwa domowego S	0	120	-0,32
	522301_Sprzedawca S	0	57	-0,15
	314207_Technik rolnik S	0	51	-0,14
	613003_Rolnik S	0	48	-0,13
	515303_Robotnik gospodarczy	0	37	-0,10
	512001_Kucharz S	0	32	-0,09
	263102_Ekonomista	0	27	-0,07

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy, analiza bazy bezrobotnych, badanie CAWI

W powiecie sejneńskim najbardziej deficytowym zawodem jest *robotnik gospodarczy*. Skrajnie nadwyżkowymi zawodem w powiecie są: *technik mechanizacji rolnictwa, technik żywienia i gospodarstwa domowego* oraz *sprzedawca*. Profesją zrównoważoną jest: d*yspozytor transportu samochodowego* oraz *robotnik budowlany*

2.12.7. Przewidywane zmiany na rynku pracy powiatu sejneńskiego w perspektywie krótkookresowej – analiza przypadków krytycznych

W opracowaniu Podlaska Mapa Zawodów i Kwalifikacji 2010 zdiagnozowano pięć przypadków krytycznych: **Przypadek A.** Budowa marketu Biedronka w Sejnach **Przypadek B.** Budowa farm wiatrowych **Przypadek C.** Budowa mostu energetycznego Ełk-Alytus **Przypadek D.** Renowacja zabytkowych sukiennic **Przypadek E.** Budowa Międzynarodowego Centrum Dialogu Społecznego w Krasnogrudzie. W bieżącej diagnozie przypadków krytycznych wskazano 5 procesów mogących mieć bezpośredni wpływ na rynek pracy w skali powiatu.

Przypadek 1.Planowana budowa 10 elektrowni wiatrowych w granicach powiatu. Oprotestowana przez mieszkańców powiatu inwestycja, oprócz wytworzenia alternatywnego źródła energii i poprawy sieci dróg doprowadzających do elektrowni przyczyniłaby się do powstania kilkunastu miejsc pracy[336].

Przypadek 2. **Zmiana wizerunku regionu pod szyldem Biała Polska Wschodnia partnerstwo na rzecz rozwoju turystyki zimowej**. W ramach projektu przy współpracy z sześcioma innymi partnerskimi samorządami tj. Powiatem Suwalskim, Powiatem Gołdapskim, Gminą miasta Sejny, Gminą Puńsk, Gminą Jeleniewo i Gminą Szypliszki opracowana zostanie strategia rozwoju turystyki zimowej w regionie[337].

Przypadek 3. Rozpoczęcie budowy mostu energetycznego pomiędzy Polską a Litwą. Inwestycja oddziaływać będzie na możliwość zrównoważonego rozwojowi wszystkich gmin i powiatów woj. podlaskiego. Dzięki linii poprawi się zaopatrzenie w energię elektryczną, stwarzając tym samym korzystne warunki do realizacji nowych inwestycji[338]

Przypadek 4. Inauguracja Międzynarodowego Centrum Dialogu Społecznego w Krasnogrudzie. Funkcjonowanie Centrum przyczynić się ma do rozwoju turystycznego i gospodarczego regionu oraz promocji Ziemi Sejneńskiej i Województwa Podlaskiego[339].

Przypadek 5. Uszczuplenie budżetu inwestycyjnego Sejn w efekcie decyzji Sądu Najwyższego o zapłacie 4 milionów zł inwestorowi oczyszczalni ścieków w Marynowie. Decyzja negatywnie oddziałuje na sytuację finansową powiatu. Stosunek zadłużenia miasta do dochodów wynosi ponad 60 proc., co zagraża stabilności finansów stolicy powiatu - Sejnom. Kondycja finansowa powiatu znajdzie bezpośrednie odzwierciedlenie w zaniechaniu zaplanowanych inwestycji.

Spośród wskazanych przypadków krytycznych w ramach PMZiK 2010 trzy z nich (B,C,E) w istotny sposób oddziałują na sytuację powiatu również w diagnozie PMZiK 2011. Uwarunkowania środowiska naturalnego decydują o możliwości umiejscowienia na terenie powiatu elektrowni wiatrowych. Ich potencjalna (większa) obecność w krajobrazie powiatu

[336] Dane na podstawie strony internetowej ,http://www.przeglad-sejnenski.pl
[337] Dane na podstawie strony internetowej http://www.prologit.pl/asp/powiat.sejny.pl/gb_start.asp?typ=13&sub=0&subsub=0&menu=7&artykul=19&akcja=artykul
[338] Dane na podstawie strony internetowej http://www.bialystok.uw.gov.pl; http://www.naszdziennik.pl
[339] Dane na podstawie strony internetowej http://www.eog.mkidn.gov.pl; http://bialystok.gazeta.pl

sejneńskiego budzi kontrowersje. Część społeczności widzi w nich zagrożenie i dewastację walorów przyrodniczych regionu, inni upatrują szansy na rozwój i nowe miejsca pracy. W opinii eksperckiej przypadek ten nie uzyskał jednoznacznej oceny co do jego wpływu na lokalny rynek pracy. Istotna w perspektywie ocen w ramach diagnozy PMZiK 2010 oraz PMZiK 2011 jest transgraniczna inwestycja w sektorze energetycznym. Jej oddziaływanie zachowało ciągłość z poprzedniego okresu analizy. Zdiagnozowane przypadki D PMZiK 2010 oraz Przypadek 4 PMZiK 2011 nie zostały uznane przez specjalistów za posiadające istotny potencjał sprawczy w obszarze modelowania lokalnego rynku pracy. Za szczególnie ważny eksperci (badanie CAWI) uznali wyrok Sądu Najwyższego - determinujący kondycję finansową Sejn (przypadek 5 PMZiK 2011).

Tabela 191. Ekspercka ocena wpływu zdiagnozowanych przypadków krytycznych PMZiK 2011 na rynek pracy powiatu sejneńskiego

	PRZYPADKI KRTYCZNE	Istotny wpływ na rynek pracy*	Nieistotny wpływna rynek pracy**	Brak odpowiedzi
3	Planowana budowa 10 elektrowni wiatrowych w granicach powiatu	50%	50%	
4	Zmiana wizerunku regionu pod szyldem Biała Polska Wschodnia partnerstwo na rzecz rozwoju turystyki zimowej	50%	50%	
5	Rozpoczęcie budowy mostu energetycznego pomiędzy Polską a Litwą	60%	30,0%	10,0%
6	Inauguracja Międzynarodowego Centrum Dialogu Społecznego w Krasnogrudzie	40,0%	60%	
7	Uszczuplenie budżetu inwestycyjnego Sejn w efekcie decyzji Sądu Najwyższego o zapłacie 4 milionów złotych inwestorowi oczyszczalni ścieków w Marynowie	90%		10,0%

Źródło: Opracowanie własne * suma odpowiedzi eksperckich „wysoki wpływ” oraz „umiarkowany wpływ”; ** suma odpowiedzi eksperckich „niski wpływ” oraz „brak wpływu”

2.12.8. Weryfikacja scenariuszy rozwoju powiatu z 2010 roku

W raporcie „*Podlaska Mapa Zawodów i Kwalifikacji. Analiza rozkładu oraz charakteru popytu na zawody i kwalifikacje w województwie podlaskim w ujęciu lokalnym*” przygotowanym przez Centrum Doradztwa Strategicznego (Białystok 2010) zaprezentowane zostały alternatywne scenariusze rozwoju powiatu sejneńskiego. Zgodnie z założeniem

opracowano je w kontekście sytuacji na powiatowym rynku pracy w krótkoterminowej (trzyletniej) perspektywie. W trakcie realizacji badania przez WSFiZ w Białymstoku, na półmetku „zapadalności" prognozy (I kwartał 2012), scenariusze zostały poddane ocenie eksperckiej w kontekście zakresu trafności sformułowanych w nich przypuszczeń cząstkowych. Dziesięciu ekspertów z analizowanego powiatu, reprezentujących: powiatowy urząd pracy (5) oraz starostwo powiatowe (5) zweryfikowało trafność prognoz alternatywnych scenariuszy – wyniki lustracji ukazuje poniższa tabela.

Tabela 192. Weryfikacja trafności scenariuszy rozwoju powiatu sejneńskiego

	Prognoza cząstkowa	Trafna*	Nietrafna **
Scen. **pesymistyczny**	brak funduszy na modernizację szpitala w Sejnach	40%	30%
	zamknięcie szpitala w Sejnach (utrata pracy przez ok. 200 osób)	20%	40%
Scen. **optymistyczny**	Działalność marketu Biedronka polepsza sytuację drobnych dostawcy z regionu	30%	70%
	most energetyczny z Litwą pozytywnie wpłynie na rozwój lokalny	70%	20%
	farmy wiatrowe stanowią realną szansę aktywizacji rynku pracy	50%	40%
	renowacja zabytkowych sukiennic podnosi atrakcyjność turystyczną powiatu	100%	0%
	Centrum Dialogu Społecznego wpływa istotnie na rozwój współpracy transgranicznej	100%	0%

Źródło: opracowanie własne; * kategoria obejmuje sumę wskazań przypisanych prognozie „całkowicie trafna" oraz „częściowo trafna"; ** kategoria obejmuje sumę wskazań „zdecydowanie nietrafna" oraz „raczej nietrafna"; pominięto odpowiedzi „nie wiem", „nie możliwe do weryfikacji w lutym 2012 roku" (stąd suma odpowiedzi nie zawsze wynosi 100%)

Zdaniem specjalistów lokalnego rynku pracy w większym stopniu sprawdzają się prognozy cząstkowe scenariusza optymistycznego. Bezapelacyjnym pozytywnym impulsem wzmacniającym wizerunek Sejn będzie odbudowa sukiennic. Istnieje consensus, iż Centrum Dialogu Społecznego przyczyni się do dynamizacji współpracy transgranicznej. Eksperci powiatu sejneńskiego prognozują pozytywny wpływ połączenia energetycznego z Litwą na

rozwój lokalny. Za nietrafne uznane zostało przewidywane polepszenie kondycji miejscowych przedsiębiorców – potencjalnych kooperantów marketu Biedronka.

2.12.9. Scenariusz rozwoju powiatu sejneńskiego w perspektywie krótkookresowej (2012-2014)

Powiat w północno-wschodniej części województwa przylegający do Republiki Litewskiej cechuje się „konserwatywną" strukturą zatrudnienia (69 % pracujących w sektorze pierwszym), co silnie wpływa na zamrożenie statusu rozwojowego powiatu. Dyslokacja zasobów pracy w ujęciu sektorów gospodarczych, z innego punktu widzenia, działa stabilizująco w obszarze potencjalnych zmian na rynku pracy. Postępujące wyludnianie się powiatu (spadek populacji o 1 tys. w ciągu dekady 2000-2010) w krótkim okresie działa łagodząco na lokalny rynek zatrudnienia, w dłuższym skazuje powiat na niższe tempo rozwoju. Bardzo ograniczona liczba miejsc pracy w przemyśle i budownictwie (4%) w przypadku pojawienia się inwestycji infrastrukturalnych stanowić może asumpt do objęcia zatrudnieniem części z bardzo znaczącego zbioru osób bezrobotnych w subregionie. W II kwartale 2012 roku na terenie dawnego obiektu granicznego (przejścia granicznego) w Ogrodnikach otwarta zostanie hurtownia oraz market spożywczo-przemysłowy litewskiej sieci Gelsva. Starostwo powiatowe wydzierżawiło na trzy lata powierzchnię 1400 m², inwestor zobowiązał się do adaptacji obiektu, której koszt szacowany jest na 1 mln zł.[340] Inwestycja w sposób bezpośredni przyczyni się do zdobycia angażu przez zatrudniony personel, pośrednio może zwiększyć obroty niektórych lokalnych kooperantów i producentów artykułów spożywczych – oferta powstałych obiektów skierowana będzie w dużej mierze do mieszkańców Litwy, masowo korzystających z turystyki zakupowej w naszym kraju w ostatnich miesiącach (konsekwencja m.in. wyższego VAT-u na artykuły spożywcze na Litwie oraz niskiej wartości złotego w stosunku do lita). Ewentualna lokacja elektrowni wiatrowych w powiecie nie spowoduje radykalnej poprawy sytuacji na rynku pracy, lecz w dłuższym horyzoncie czasu stanowić może mentalny przełom na gruncie stosunku do

[340] Media lokalne zasygnalizowały, iż starostwo sejneńskie na dzierżawie uzyska podwójną korzyść – zaoszczędzi na utrzymaniu obiektu (w 2011 roku nieruchomości zostały przekazane przez wojewodę podlaskiego na własność i utrzymanie samorządu, a roczny koszt powyższego wynosił ok. 200 tys. zł) oraz przyczyni się do zwiększonego obrotu handlowego w granicach powiatu.

ekonomicznego wykorzystywania nieemisyjnych źródeł energii. Interesującym kierunkiem promocji, nie tylko walorów turystycznych powiatu, jest zaangażowanie Sejneńszczyzny w projekt Biała Polska Wschodnia. W perspektywie średnioterminowej działania w nim podjęte przyczynić się mogą do wzrostu ruchu turystycznego, stanowiąc potencjalne, dodatkowe źródło dochodów dla części mieszkańców tego rolniczego/ agroturystycznego obszaru. Potencjał turystyki, w tym turystyki kulturowej w analizowanym powiecie jest znaczący, zależny przede wszystkim od „czynników i procesów zachodzących w otoczeniu; sprowadzają się one do korzystnych dla nas zmian w zakresie gustów, preferencji turystów."[341] Potencjał wyraża rozbudowana (jak na warunki powiatu) baza - aż 4,2% podmiotów gospodarczych powiatu sejneńskiego sektora prywatnego (drugi z najwyższych wskaźników w województwie) przynależy do sekcji I PKD (zakwaterowanie i gastronomia). W perspektywie najbliższych kilku lat znaczącym elementem hamującym inwestycje samorządowe będą ograniczone możliwości autonomicznego współfinansowania przedsięwzięć w następstwie zapłaty 4 mln złotych (decyzja Sądu Najwyższego) wykonawcy oczyszczalni w Marynowie (kwota ta stanowi ponad 1/3 rocznego dochodu gminy Sejny). W kontekście wydłużających się starań Sejneńskiego Towarzystwa Opieki nad Zabytkami o rekonstrukcję niepowtarzalnych sukiennic (kosztorys opiewający na 3,7 mln zł)[342] świadczy to o skali finansowego dylematu inwestycyjnego powiatu. W opinii ekspertów lokalnego rynku pracy największy potencjał generowania miejsc pracy w najbliższych 2-3 latach posiadają: turystyka i gastronomia (70% wskazań) oraz handel (50%), najwyższe ryzyko wystąpienia redukcji etatów odnosi się do informacji i komunikacji (40%) oraz edukacji i nauki (40%).

[341] P.M.Luto, G.Domosławski, W.Budowicz, *Strategia rozwoju powiatu sejneńskiego do 2013 roku*, Sejny 2003, Starostwo Powiatowe, s. 14

[342] Sejneńskie Towarzystwo Opieki nad Zabytkami zakłada rozpoczęcie prac nad rekonstrukcja sejneńskich sukiennic do końca roku 2013 – o patronat nad przedsięwzięciem wystąpiło do Prezydenta RP. Zob. *Krok w stronę sukiennic* „Wieści Sejneńskie" 23.02.2012, s. 1-2

Tabela 193.Czynniki rozwoju pow. sejneńskiego w kontekście modelowania scenariuszy

Sfera	Czynnik	Trend	Rodzaj (+,-) oraz siła (1-5) wpływu [od -5 do +5]	Prawdopodobieństwo wystąpienia [0 – 1]	Scenariusz
Społ.	Depopulacja powiatu w wyniku wysokiego potencjału emigracji oraz ujemnego przyrostu naturalnego	spadkowy horyzontalny horyzontalny	- 3 - 1 + 1	0,7 0,8 0,6	Optymistyczny Prawdopodobny Pesymistyczny
Ekon.	Postępująca redukcja liczby gospodarstw rolnych w związku ze zmianami strukturalnymi	spadkowy horyzontalny horyzontalny	- 1 - 3 - 5	0,7 0,8 0,4	Optymistyczny Prawdopodobny Pesymistyczny
Ekon.	Skuteczna promocja i marketing walorów przyrodniczych i kulturowych powiatu skutkują wzrostem ruchu turystycznego	wzrostowy wzrostowy horyzontalny	+ 5 + 3 + 1	0,5 0,7 0,5	Optymistyczny Prawdopodobny Pesymistyczny

Źródło: opracowanie własne na podłożu teoretycznym metody scenariusza stanów otoczenia - zob. m.in. M.Romanowska, G.Gierszewska, *Analiza strategiczna przedsiębiorstwa*, PWE, Warszawa 2009

Przedstawione w tabeli czynniki w najbliższych trzech latach kształtować będą oblicze społeczno-gospodarcze powiatu sejneńskiego. W zależności od trendu (tempa ich przebiegu), rodzaju wpływu na lokalną gospodarkę (wpływ pozytywny, neutralny, negatywny), siły tego wpływu oraz przyjmując różne warianty możliwości ich wystąpienia, przedstawiono trzy pasma scenariuszowe: optymistyczne, prawdopodobne oraz pesymistyczne.

2.12.10. Rekomendacje operacyjne na poziomie powiatu sejneńskiego

powiat	Adresat rekomendacji		
	samorząd	**instytucje rynku pracy**	**instytucje edukacji**
sejneński	1. analiza ekspercka potencjału wdrożeniowego pomysłów inwestycyjnych z obszaru budowy farm wiatrowych i jej wpływu na lokalny rynek pracy 2. włączenie się w zmianę wizerunku regionu pod szyldem Biała Polska Wschodnia partnerstwo na rzecz rozwoju turystyki zimowej 3. optymalizacja potencjału rozwojowego Międzynarodowego Centrum Dialogu Społecznego w Krasnogrudzie na rzecz budowy kapitału społecznego 4. programowanie działań zwiększających elastyczność placówek edukacyjnych w powiecie w kontekście prognozowanego popytu na pracę 5. wsparcie i koordynacja działań ukierunkowanych na budowanie marki turystycznej subregionu (np. wokół projektu Biała Polska Wschodnia) 6. promocja idei przedsiębiorczości 7. kooperacja z uczelniami wyższymi w celu modelowania rozwoju powiatu (zwłaszcza w kontekście szans wykorzystania położenia przygranicznego) 8. weryfikacja dokumentów strategicznych w odniesieniu do polityki proinwestycyjnej i priorytetów ogólnowojewódzkich 9. animacja dialogu międzyśrodowiskowego	1. stałe informowanie samorządu o trendach zawodowego niedopasowania popytu i podaży pracy w kontekście reorientacji oferty edukacyjnej 2. cykliczne (np. półroczne) przekazywanie placówkom edukacyjnym raportów nt. popytu w przekroju zawodów 3. adoptowanie systemu wsparcia bezrobotnych do oczekiwań kompetencyjnych od strony popytowej (szkolenia/kursy) 4. modyfikacja kierunków i form aktywizacji zawodowej bezrobotnych określonych zawodów poprzez tworzenie kursów kierunkowych zaspokajających budowę umiejętności i kompetencji zawartych w profilach zawodów deficytowych w skali powiatu np. robotnik budowlany 5. ocena potencjału samodzielności ekonomiczno-organizacyjnej – działalność gospodarcza, spółdzielnie socjalne	1. rozważenie wygaszania kierunków dostarczających absolwentów w zawodach nadwyżkowych np. technik mechanizacji rolnictwa, technik żywienia i gospodarstwa domowego 2. stopniowe wygaszanie kierunków kształcenia o niskim prognozowanym potencjale zatrudnienia na rzecz zawodów deficytowych z zastrzeżeniem pogłębionej oceny trwałości trendu np. technik prac biurowych 3. adaptacja w programach kształcenia pożądanych przez lokalnych pracodawców umiejętności „uniwersalnych" (pozazawodowych) 4. upraktycznienie kształcenia i kooperacja z otoczeniem – alternatywa dla wymaganego doświadczenia 5. udział w dialogu międzyśrodowiskowym

2.13. Powiat siemiatycki – analiza rynku pracy

2.13.1. Oblicze geograficzne, społeczne i gospodarcze powiatu

Granice powiatu siemiatyckiego pokrywają się z obszarem Wysoczyzny Drohiczyńskiej rozciągającej się pomiędzy rzekami Bug i Nurzec na obszarze Niziny Północnopodlaskiej. Obszar ten jest graniczną jednostką fizycznogeograficzną, zaliczającą się pod względem klimatycznym, geobotanicznym i geologicznym do Europy Wschodniej, natomiast geomorfologicznie będącej przedłużeniem Nizin Środkowopolskich. Powierzchnia powiatu wynosi 1460 km², co stanowi 7,2 % powierzchni województwa podlaskiego. W skład powiatu siemiatyckiego wchodzą następujące gminy: Siemiatycze (miejska i wiejska), Drohiczyn, Dziadkowice, Grodzisk, Mielnik, Milejczyce, Nurzec Stacja oraz Perlejewo.

Część terenu powiatu znajduje się w Dolinie Bugu, wielkoprzestrzennym elemencie Krajowego i Europejskiego Systemu Obszarów Chronionych. Powiat położony jest na prawym brzegu Bugu. Ze względu na unikalne walory przyrodniczo-krajobrazowe na terenie powiatu utworzono Obszary Chronionego Krajobrazu, które łącznie zajmują 31 tys. ha. Są to:

- "Dolina Bugu" - zajmująca powierzchnię 30 162 ha, posiadająca liczne walory przyrodnicze, krajobrazowe, kulturowe i wypoczynkowe. Znajdują się tu liczne obiekty zabytkowe, archeologiczne oraz duża ilość obiektów o wartościach kulturowych,
- "Dolina Bugu i Nurca" - zajmująca powierzchnię 2 921,2 ha. Charakteryzuje się walorami przyrodniczymi, krajobrazowymi, kulturowymi i wypoczynkowymi.

Na obszarze powiatu siemiatyckiego znajdują się następujące rezerwaty przyrody: "Grąd Radziwiłłowski" w Radziwiłłówce, "Sokóle" w gminie Nurzec - Stacja, "Koryciny" w gminie Grodzisk, Nadleśnictwo Rudka, zespół przyrodniczo - krajobrazowy w Mielniku "Głogi" - fragment krawędzi przełomowej doliny Bugu w Mielniku. W granicach tej jednostki terytorialnej występują również liczne pomniki przyrody - 42 sztuki - najwięcej w Nurcu - Stacji, Mielniku, Dziadkowicach. Pomnikami przyrody są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej. W powiecie siemiatyckim są to: 32 pojedyncze drzewa, 7 grup drzew

i 5 głazów narzutowych. Uplasowane tu obszary wodne w postaci rzeki Bug oraz trzech dużych zalewów w Siemiatyczach - to atrakcyjne miejsce zarówno dla amatorów wędkowania, jak i miłośników kąpieli czy spływów kajakowych. Wszystko to powoduje, iż powiat siemiatycki jest regionem atrakcyjnym turystycznie. Dodatkowo walory środowiska przyrodniczego, takie jak duże obszary leśne, Podlaski Przełom Bugu, czyste powietrze i gleby w połączeniu z bogactwem dziedzictwa kulturowego i gościnnością mieszkańców sprzyjają rozwojowi turystyki kwalifikowanej, krajoznawczej oraz agroturystyki.[343]

Wskaźnik miejsc noclegowych liczony na 1000 ludności uplasował powiat w 2010 r. na 8 miejscu wśród innych powiatów w województwie podlaskim (wyniósł 5,41). Wg danych GUS w 2010 r. zarejestrowano ogółem 255 miejsc noclegowych, zaś 7 245 osób skorzystało z oferty noclegowej.[344]

Powiat siemiatycki należy do grupy jednostek administracyjnych o umiarkowanych zasobach demograficznych – liczy 47,6 tys. mieszkańców (4,0% populacji województwa podlaskiego).[345] W pierwszej dekadzie obecnego stulecia zasoby ludzkie tego powiatu, co skrajnie niepokojące, zmniejszyły się aż o 7,5% (nominalnie o 4 tys. osób), w tempie wyraźnie szybszym niż skala ubytku ludności w całym województwie (depopulacja rzędu 1,9%).[346] Powiat siemiatycki jest obszarem o niskim stopniu zagęszczenia ludności: 32,6 osób na km² plasują go na 13 miejscu na Podlasiu, znacznie poniżej wskaźnika wojewódzkiego na poziomie 59 os./km². W wymiarze struktury osadniczej subregion tygla doliny Bugu wyróżnia się przewagą ludności wiejskiej. W jednostkach niezurbanizowanych zamieszkuje 64,1% osób (w województwie 39,9%), zaś w dwóch miastach powiatu (Siemiatycze, Drohiczyn) 35,9%. Liczba miejscowości wiejskich przypadająca na jedno miasto (136), podstawowy wskaźnik umiastowienia, przyjmuje wartość wyższą od przeciętnej w województwie (111)[347]. W 2010 roku przyrost naturalny w analizowanym powiecie zanotował wysoce niekorzystną wartość ujemną (-217 osoby; -4,6 promila populacji). Ten naturalny ruch cyrkulacji demograficznej pogłębia od wielu lat skalę depopulacji obszaru. Powiat siemiatycki dysponuje – co kluczowe dla lokalnego rynku pracy – bardzo wysokim

[343] www.siemiatycze.pl Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Siemiatyckiego 2007-2013
[344] http://www.stat.gov.pl
[345] Dane statystyczne przytoczone z Banku Danych Lokalnych GUS bądź obliczenia własne na podstawie danych BDL GUS – o ile nie wskazano inaczej dane na koniec 2010 roku.
[346] Analizowany okres zmiany zasobów demograficznych: 2000-2010.
[347] Na potrzeby obliczenia tego wskaźnika w powiecie białostockim do grona miast włączono Białystok, w powiecie łomżyńskim Łomżę, a w powiecie suwalskim Suwałki.

poziomem potencjału zagranicznej emigracji ekonomicznej – ten stan wyrażają dwa indykatory: a. liczba emigrantów na 1000 mieszkańców (wartość 56,0, na tle 37,1 w województwie); b. odsetek gospodarstw objętych emigracją zarobkową (wartość 36%, na tle 21% w całym regionie)[348]. Oznacza to, iż skala zjawiska poszukiwania źródeł dochodów poza granicami kraju przez mieszkańców powiatu jest na znacznie dynamiczniejszym poziomie regionu. Wskaźnik obciążenia demograficznego (czyli liczby osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym) przyjmuje trzecią z najwyższych wartości w skali województwa: 65,2 (woj. podlaskie 57,3), co jest szczególnie niekorzystnym zjawiskiem tak na polu gospodarczym, jak i społecznym. Dopełnieniem tego niepomyślnego charakteru powiatu jest wskaźnik zasobów produkcyjnych w wieku mobilnym (36,6%), dla porównania na Podlasiu łączny odsetek kobiet i mężczyzn w wieku 18-44 lat wynosi 40,0%.

Powiat siemiatycki dostarcza 3,9% zasobów pracujących w województwie (w powiecie pracuje 6 016 kobiet, które stanowią 46,1% bazy osób posiadających zatrudnienie w tym subregionie). Dyslokacja zatrudnienia w ujęciu klasycznej triady sektorów pracy (rolnictwo – przemysł i budownictwo – usługi) przedstawia się następująco: 58% – 15% – 27% (w województwie zaś 38% – 20% - 42%). Świadczy to o nadreprezentacji osób – na tle i tak rolniczego regionu - utrzymujących się z pracy w rolnictwie. Stopa bezrobocia rejestrowanego na koniec grudnia 2011 roku w tej jednostce statystycznej europejskiej nomenklatury NUTS 4[349] wynosiła 9,7% (trzeci z najniższych poziomów w województwie). W stosunku do 2008 roku, najlepszego dotąd roku dla rynku pracy w ponad dwudziestoletniej historii kraju od wdrożenia transformacji systemu gospodarczego, stopa bezrobocia zwiększyła się o 3.6 pkt procentowego.[350]

[348] Dane za: *Profile emigracji zarobkowych mieszkańców województwa podlaskiego*, red. I.Kukulak-Dolata, Ł.Arendt, Białystok-Warszawa 2009, IPiPS w Warszawie, s. 140
[349] NUTS 5 – gminy, NUTS 4 – powiaty, NUTS 3 – podregiony, NUTS 2 – województwa, NUTS 1 - państwo
[350] Dane o stopie bezrobocia na grudzień 2011 roku przytaczane za miesięcznym informatorem Wojewódzkiego Urzędu Pracy „Podlaski rynek pracy", oprac. Wydział Badań i Analiz WUP, Białystok, grudzień 2011, www.up.podlasie.pl/uploads/upload/w_badan_i_analiz/podlaski_rynek_pracy/rynek_pracy_XII2011.pdf

Wykres 15. Zmiany stopy bezrobocia w pow. siemiatyckim na tle województwa w 2011

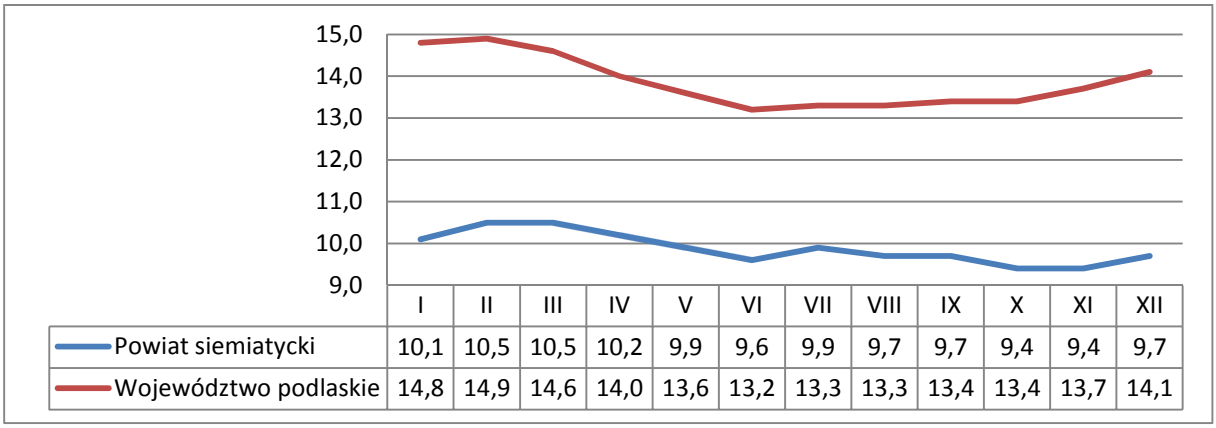

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Powiat siemiatycki	10,1	10,5	10,5	10,2	9,9	9,6	9,9	9,7	9,7	9,4	9,4	9,7
Województwo podlaskie	14,8	14,9	14,6	14,0	13,6	13,2	13,3	13,3	13,4	13,4	13,7	14,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie statystyki rynku pracy Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej (dane od stycznia do sierpnia 2011 po korekcie GUS wynikającej z ustalenia ostatecznej liczby pracujących poza rolnictwem indywidualnym na podstawie badań prowadzonych poprzez przedsiębiorstwa oraz z uwzględnienia wyników Powszechnego Spisu Rolnego 2010 dotyczących liczby pracujących w rolnictwie indywidualnym)

Powiat siemiatycki współtworzy wraz z wysokomazowieckim i bielskim podlaską enklawę niskiego poziomu bezrobocia. Analizując status edukacyjny (wykształcenie) osób zarejestrowanych jako bezrobotne w tym powiecie (na tle właściwości województwa) uwidacznia się przeciętne na tle województwa poziomy cząstkowe: odsetek bezrobotnych z wyższym wykształceniem (12,6% w powiecie; 12,3% w województwie), procent bezrobotnych legitymujących się wykształceniem zasadniczym zawodowym (22,3%; na Podlasiu 24,4%).[351]

Powiat siemiatycki jest powiatem rolniczym ukierunkowanym na produkcję zbóż. Obok głównego nurtu produkcji na mniejszą skalę odbywa się uprawa roślin pastewnych i przemysłowych. Położenie powiatu w dolinie środkowego Bugu znajduje odzwierciedlenie w pojawiających się coraz częściej na terenie powiatu usługach turystycznych. Na terenie powiatu funkcjonuje Stowarzyszenie Agroturystyczne „Puszcza Mielnicka" zrzeszające kilkunastu przedstawicieli gospodarstw agroturystycznych**.** Na terenie powiatu działają 2564 podmioty gospodarcze. Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności w 2010 r. wyniosła 547, zaś podmiotów nowozarejestrowanych przypadających na jednego mieszkańca w tym samym okresie wyniosła 56[352]. Wśród liderów lokalnej gospodarki znajduje się 30-ty w rankingu największych firm Podlasia podmiot – Oerlemans Foods

[351] Bank Danych Lokalnych GUS na koniec 2010 roku.
[352] Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych , www.stat.gov.pl/bdl

Siemiatycze Sp. z o.o. z przychodem ze sprzedaży w 2010 r. na poziomie 150 mln zł. Pod względem obrotów wyróżnia się w powiecie Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o. - 110 pozycja, roczne przychody rzędu 32 mln zł[353].

Odnosząc się do kondycji finansowej powiatu siemiatyckiego na tle powiatów ziemskich województwa podlaskiego należy określić ją jako umiarkowanie trudną. Dochody budżetu powiatu w 2010 r. - 38 mln zł gwarantowały ósme miejsce w województwie. Udział własny w dochodach budżetu stanowił 26%. Dochody na jednego mieszkańca powiatu w 2010 r. wyniosły 808,29 zł - 9 miejsce w woj. podlaskim. Dochody własne w tej liczbie ukształtowały się na poziomie 212,13zł. Podatek dochodowy od osób fizycznych wyniósł niemal 3 mln zł, stanowiąc 30% dochodów własnych budżetu powiatu. Powiatowi siemiatyckiemu w 2009 r. udało się uzyskać środki z budżetu Unii Europejskiej w wysokości 8,4 mln zł, co dało pierwszą pozycję wśród powiatów ziemskich województwa podlaskiego[354].

Poziom zarobków w powiecie siemiatyckim, co ważne w optyce potencjalnych inwestorów, jest drugim z najniższych w regionie – na koniec 2010 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto wyniosło 2670 zł (niższe zarobki występują jedynie w stricte wiejskim powiecie suwalskim). Na tle płacy krajowej lokalne wynagrodzenia w ostatnich pięciu latach w ujęciu odsetkowym odnotowały niewielką deprecjację (2005 rok: 79,1% płacy krajowej; 2010 rok: 77,7% płacy krajowej). Liczba nowych budynków mieszkalnych (budownictwa indywidualnego i zbiorowego) - świadcząca o witalności społeczno-ekonomicznej danego obszaru – przyjęła w 2010 roku wartość 1,4 na 1 tys. mieszkańców (dopiero 14 miejsce spośród 17 powiatów). Potencjał generowania nowych miejsc pracy przez lokalne przedsiębiorstwa uzależniony jest m.in. od ponoszonych nakładów inwestycyjnych, środków umożliwiających kształtowanie przewagi konkurencyjnej firm. W analizowanym powiecie w latach 2008-2010 przedsiębiorstwa małe (z wyłączeniem mikro), średnie i duże przeznaczały średniorocznie równowartość 1342 zł na 1 mieszkańca powiatu na inwestycje, poniżej pułapu wojewódzkiego (1641 zł/ 1 mieszkańca).

[353] Dane według rankingu Największe Firmy Podlasia, Kurier Poranny z dnia 29.12.2011
[354] Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych , www.stat.gov.pl/bdl

Tabela 194. Pozycja powiatu siemiatyckiego na tle pozostałych podlaskich powiatów (na płaszczyźnie potencjału przedsiębiorczości, sytuacji makrogospodarczej, zasobów demograficznych oraz atrakcyjności przyrodniczo-turystycznej)[355]

Ranking syntetyczny	Podmioty rejestru REGON na 10 tys. mieszk.	Rank. cząstk.	Podmioty nowo-zarejestrowane na 10 tys. ludności (średnia z lat 2008-2010)	Rank. cząstk.	Odsetek mikro-przedsiębiorstw w grupie podmiotów gospod. (w %)	Rank. cząstk.	POWIAT siemiatycki	
16	547	13	49	15	94,0	17		
Ranking syntetyczny	Dochody gmin powiatu na 1 mieszk. w zł (średnia z lat 2009-2010)	Rank. cząstk.	Stopa bezrobocia - grudzień 2011 (w %)	Rank. cząstk.	Przeciętne wynagrodzenie brutto w zł (2010)	Rank. cząstk.	Nakłady inwestycyjne na 1 mieszk. w zł. (śr. z lat 2008-2010)	Rank. cząstk.
11	2597	13	9,7	3	2670	16	1342	10
Ranking syntetyczny	Zmiana wielkości zasobów ludzkich w l. 2000-2010 (w %)	Rank. cząstk.	Potencjał zagranicznej emigracji ekonomicznej	Rank. cząstk.	Wskaźnik obciążenia demograficznego	Rank. cząstk.	Odsetek ludności w wieku mobilnym	Rank. cząstk.
13	-7,5	16	bardzo wysoki	2	65,2	15	36,6	15
Ranking syntetyczny	Udział obszarów chronionych w powierzchni powiatu (w %)	Rank. cząstk.	Pomniki przyrody (2010)	Rank. cząstk.	Liczba korzystających z noclegów (2010)	Rank. cząstk.	Wskaźnik miejsc noclegowych na 1000 ludności	Rank. cząstk.
11	21,5	10	42	10	7245	12	5,4	10

Źródło: opracowanie własne. Tabele prezentujące dane cząstkowe nt. wszystkich 17 powiatach znajdują się w aneksie do raportu.

Oblicze społeczno-gospodarcze powiatu siemiatyckiego w świetle piętnastu wskaźników cząstkowych, zgrupowanych w cztery kategorie rankingu podlaskich powiatów, przedstawia się wysoce pesymistycznie. Bardzo niską notę powiat otrzymuje na płaszczyźnie przedsiębiorczości – wynika to m.in. z najniższego w województwie udziału

[355]Kategoria „**potencjał przedsiębiorczości**" (kolor fioletowy) jest wypadkową 3 wskaźników: liczba podmiotów rejestru REGON na 10 tys. ludności powiatu; liczba nowozarejestrowanych podmiotów gospodarczych; udział mikroprzedsiębiorstw w powiatowej strukturze przedsiębiorstw), kategorię „**sytuacja makrogospodarcza**" (kolor niebieski) tworzą 4 wskaźniki: dochody gmin powiatu na 1 mieszkańca, stopa bezrobocia z grudnia, przeciętne wynagrodzenie brutto, nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca, kategoria „**zasoby demograficzne**" (kolor bordowy) została utworzona na bazie 4 wskaźników: wskaźnik obciążenia demograficznego; odsetek ludności w wieku mobilnym; zmiana wielkości populacji powiatu w ostatniej dekadzie, potencjał zagranicznej emigracji ekonomicznej, kategoria „**atrakcyjność przyrodniczo-turystyczna**" (kolor zielony) stanowi zaś konsekwencję 4 wskaźników: udział obszarów chronionych w powierzchni powiatu, liczba pomników przyrody, wskaźnik miejsc noclegowych na 1000 mieszkańców, liczba osób korzystających z noclegu w powiecie

mikroprzedsiębiorstw w strukturze lokalnych podmiotów gospodarczych. Niekorzystnie kształtują się cechy demograficzne powiatu (znacząca depopulacja w ostatnich dziesięciu latach; wysoka wartość wskaźnika obciążenia demograficznego). Poniżej przeciętnej kształtują się także składowe konstruujące atrakcyjność przyrodniczo-turystyczną i sytuację makrogospodarczą. W przypadku ostatniej kategorii optymistyczny, jednocyfrowy poziom bezrobocia w powiecie, współwystępuje z bardzo niskim poziomem wynagrodzeń w powiecie (16 nota w województwie) czy niskimi dochodami gmin powiatu.

2.13.2. Podaż pracy w powiecie siemiatyckim

W poniższych tabelach podaży pracy został ukazany, po pierwsze, skład bezrobotnych w powiecie w ujęciu dziesięciu grup wielkich zawodowych (w tym na tle województwa), po drugie, zaprezentowano 20 zawodów i specjalności, których dysponenci na koniec zeszłego roku posiadali największą trudność w podjęciu pracy w analizowanej jednostce.

Tabela 195. Struktura bezrobotnych w ujęciu grup wielkich zawodów w powiecie siemiatyckim na tle struktury województwa podlaskiego

kod	Nazwa grupy wielkiej	liczba bezrobotnych w powiecie	odsetek bezrobotnych w powiecie	odsetek bezrobotnych w województwie
1	Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	7	0,4%	0,3%
2	Specjaliści	189	11,6%	9,9%
3	Technicy i inny średni personel	181	11,1%	13,9%
4	Pracownicy biurowi	45	2,8%	3,1%
5	Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	237	14,5%	12,4%
6	Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	26	1,6%	2,2%
7	Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	298	18,3%	21,8%
8	Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	77	4,7%	4,8%
9	Pracownicy przy pracach prostych	218	13,4%	7,0%
10	Siły zbrojne	0	0,0%	0,0%
	Bez zawodu	352	21,6%	24,4%
	Ogółem	**1630**	100,0%	100,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP w Białymstoku

Najliczniej reprezentowaną grupą wielką zawodów w powiecie siemiatyckim są **robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy**[356], prawie co piąta osoba (18,3%) ujęta na koniec 2011 roku w rejestrze bezrobotnych legitymuje się jednym z zawodów sklasyfikowanym kodem rozpoczynającym się cyfrą 7. Trudna sytuacja na lokalnym rynku pracy obejmuje również **pracowników usług osobistych i sprzedawców**, których udział w zbiorze bezrobotnych powiatu przekracza 14%. Na tle regionu podlaskiego w strukturze osób bez pracy w powiecie siemiatyckim negatywnie wyróżnia się kategoria **pracownicy przy pracach prostych** (co siódmy bezrobotny powiatu przynależy do tej grupy – w województwie jedynie co czternasty).

Tabela 196. Zawody i specjalności reprezentowane najliczniej w grupie bezrobotnych powiatu siemiatyckiego (stan na 31.12.2011)

Lp	Zawód/ specjalność osoby bezrobotnej	liczba bezrobotnych	odsetek bezrobotnych
1	Sprzedawca	97	6,0%
2	Robotnik pomocniczy w przemyśle przetw.	95	5,8%
3	Robotnik gospodarczy	54	3,3%
4	Robotnik budowlany	43	2,6%
5	Technik ekonomista	32	2,0%
6	Technik rolnik	31	1,9%
7	Stolarz	20	1,2%
8	Obuwnik przemysłowy	20	1,2%
9	Murarz	18	1,1%
10	Piekarz	18	1,1%
11	Mechanik pojazdów samochodowych	18	1,1%
12	Kucharz	17	1,0%
13	Krawiec	16	1,0%
14	Ślusarz	16	1,0%
15	Spec.ds badań społeczno-ekonomicznych	16	1,0%
16	Sprzątaczka biurowa	15	0,9%
17	Fryzjer	15	0,9%
18	Ekonomista	13	0,8%
19	Stolarz meblowy	13	0,8%
20	Kucharz małej gastronomii	13	0,8%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP w Białymstoku

[356] W nomenklaturze Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej grupa ta obejmuje „zawody wymagające wiedzy, umiejętności i doświadczenia niezbędnych do uzyskiwania i obróbki surowców, wytwarzania i naprawy towarów oraz budowy, konserwacji i naprawy dróg, konstrukcji i maszyn. Główne zadania wymagają znajomości i zrozumienia charakteru pracy, stosowanych materiałów, maszyn i wytwarzanych produktów." Zob. *Klasyfikacja zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy*, oprac. E.Strojna, J.Piotrowicz, E.Żywiec-Dąbrowska, Warszawa 2010, s. 13

Zestawiając rozkład wielkości poszczególnych zawodów i specjalności osób bezrobotnych w powiecie siemiatyckim z rozkładem województwa podlaskiego ujawnia się grupa **zawodów nadreprezentowanych** w powiecie. Kategoria ta obejmuje zawody wyraźnie częściej występujące w analizowanym powiecie w stosunku do stanu wojewódzkiego: są to zawody i specjalności nieobecne w pierwszej dwudziestce najliczniejszych zawodów i specjalności wśród bezrobotnych województwa podlaskiego. W powiecie siemiatyckim do grona zawodów nadreprezentowanych wliczają się:

- *obuwnik przemysłowy*
- *specjalista ds. badań społeczno-ekonomicznych*
- *stolarz meblowy*

Absolwenci kształcenia zawodowego (zasadnicze szkoły zawodowe, technika, szkoły policealne), kształcenia ukierunkowanego na przygotowanie do wykonywania jednego z 92 zawodów dostępnych w wojewódzkim systemie szkolnych (w krajowym systemie można kształcić w 200 zawodach)[357], stanowią znaczący strumień podaży pracy na szczeblu lokalnym. W 2011 roku w powiecie siemiatyckim kształcenie zawodowe ukończyło 162 osoby, co odnosząc do lokalnej głębokości rynku pracy (13,0 tys. pracujących w przedsiębiorstwach powyżej 9 osób, włącznie z pracującymi w rolnictwie) stanowi 1,2 % tego dominującego segmentu zatrudnienia (w skali województwa współczynnik ten wyniósł 2,7%). Struktura zawodowa absolwentów:

[357] Najnowsza klasyfikacja zawodów szkolnictwa zawodowego obejmuje 200 zawodów, w ramach których wyodrębniono 251 kwalifikacji. W klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego ujęto: 23 zawody (po 3 kwalifikacje na zawód), 72 zawody (po 2 kwalifikacje na zawód), 98 zawodów (1 kwalifikacja na zawód), 7 zawodów szkolnictwa artystycznego, dla których nie wyodrębnia się kwalifikacji. Zob. *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 23 grudnia 2011 w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego*, www.men.gov.pl/images/stories/Rozporzadzenia

Tabela 197. Potencjalna podaż pracy w powiecie siemiatyckim – absolwenci kształcenia zawodowego w roku 2011 oraz prognozowana liczba absolwentów w latach 2012-2014

		Absolwenci 2011	Absolwenci 2012	Absolwenci 2013	Absolwenci 2014[358]
1	331403_Technik ekonomista	43	35	0	14
2	314207_Technik rolnik	27	27	24	27
3	343403_Technik organizacji usług gastronomicznych	24	14	25	27
4	351203_Technik informatyk	20	25	22	20
5	723103_Mechanik pojazdów samochodowych	11	10	11	9
6	514101_Fryzjer	7	10	10	3
7	751204_Piekarz	7	0	5	2
8	752205_Stolarz	4	6	4	5
9	522301_Sprzedawca	4	3	5	2
10	512002_Kucharz małej gastronomii	3	3	0	0
11	711202_Murarz	3	1	0	2
12	712604_Monter instalacji i urządzeń sanitarnych	2	2	3	3
13	721306_Blacharz samochodowy	2	0	1	1
14	751201_Cukiernik	2	0	0	4
15	713101_Malarztapeciarz	2	0	0	1
16	741103_Elektryk	1	1	0	3
17	422402_Technik hotelarstwa	0	13	6	0
18	741201_Elektromechanik	0	1	0	1
19	314202_Technik architektury krajobrazu	0	0	17	28
20	834103_Mechanikoperator pojazdów i maszyn rolniczych	0	0	1	3
21	522305_Technik handlowiec	0	0	0	15
22	721301_Blacharz	0	0	0	1
23	712603_Monter instalacji gazowych	0	0	0	1
	Razem	**162**	**151**	**134**	**172**

Źródło: badania własne (CAWI)

W minionym roku mury ponadgimnazjalnych szkół zawodowych w powiecie siemiatyckim opuściło 162 abiturientów. Połowę potencjalnej (edukacyjnej) podaży pracy na rynku lokalnym generowali nowo uprawnieni do wykonywania zawodu reprezentanci trzech specjalności: *technicy ekonomiści*, *technicy rolnicy*, *technicy organizacji usług gastronomicznych*. Prospektywnie znaczący strumień podaży od 2013 roku uaktywni się w przypadku *techników architektury krajobrazu*.

[358] Kategorię „absolwenci 2014" tworzą uczniowie klas drugich techników oraz klas pierwszych zasadniczych szkół zawodowych (poziomu klas w roku szkolnym 2011/2012) – jest to więc jedynie część przyszłej potencjalnej podaży pracy –zasilona zostanie ona uczniami, którzy rozpoczną edukację w szkołach policealnych we wrześniu 2012 roku.

2.13.3. Popyt na pracę w 2011 roku

W ciągu ostatniego roku do publicznych i niepublicznych instytucji pośrednictwa pracy w powiecie siemiatyckim napłynęło 558 ofert pracy, co stanowiło jedynie 1,0% wszystkich ofert w województwie (mniej pojawiło się tylko w powiecie monieckim). W stosunku do roku poprzedniego, co niepokojące, należy odnotować wyraźny spadek liczby ofert pracy (mniej o 256 ofert).

Tabela 198. Rozkład źródeł ofert pracy zidentyfikowanych w powiecie siemiatyckim (zestawienie lat 2011 i 2010 oraz kwartałów 2011)

	Miejsce Pracy		Ilość ofert pracy w kwartałach							
	Powiat siemiatycki		I kw. 2011		II kw. 2011		III kw. 2011		IV kw. 2011	
Źródło Ofert Prac	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Powiatowe Urzędy Pracy	474	84,9	134	87,6	112	89,6	178	89,4	50	**61,7-**
Ogólnokrajowe internetowe serwisy pośrednictwa pracy	32	5,7	4	2,6	8	6,4	3	**1,5-**	17	**21,0+**
Lokalne internetowe serwisy ogłoszeniowe	31	5,6	12	7,8	2	**1,6-**	9	4,5	8	9,9
Prasa regionalna i lokalna	16	2,9	3	2,0	2	1,6	8	4,0	3	3,7
Biura Karier	5	0,9	-	-	1	0,8	1	0,5	3	3,7
Ochotnicze Hufce Pracy	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Próba	558	100	153	100	125	100	199	100	81	100

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

Przeważająca większość ofert pracy pochodziła z powiatowego urzędu pracy (84,9%). Przegląd kwartalnego rozkładu upubliczniania ofert pracy w powiecie siemiatyckim ukazuje ich kumulację w III kwartale 2011 roku (199 ofert; 35,6% rocznego popytu na pracę), najmniej ofert pojawiło się natomiast w IV kwartale (14,5% wszystkich). Co ciekawe w kwartale z najmniejszą liczbą ofert pracy (IV kwartał) relatywnie dużo propozycji pracy wystąpiło w grupie źródeł niepublicznych (38% ofert udostępnionych w tym okresie – w pozostałych kwartałach strumień niepubliczny obejmował 10-12% ofert).

Tabela 199. Rozkład ofert pracy zidentyfikowanych w powiecie siemiatyckim według grup wielkich zawodów (zestawienie lat 2011 i 2010 oraz kwartałów 2011)

	Powiat Siemiatycki				Ilość ofert pracy w kwartałach							
	2011		2010		I kw. 2011		II kw. 2011		III kw. 2011		IV kw. 2011	
kod i nazwa grupy wielkiej	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
5_Pracownicy usług i sprzedawcy	162	**29,0%+**	184	**22,6%-**	54	35,3%	43	34,4%	41	**20,6%-**	24	29,6%
4_Pracownicy biurowi	80	14,3%	153	18,8%	22	14,4%	16	12,8%	31	15,6%	11	13,6%
9_Pracownicy przy pracach prostych	71	12,7%	111	13,6%	15	9,8%	14	11,2%	29	14,6%	13	16,0%
3_Technicy i inny średni personel	78	14,0%	100	12,3%	20	13,1%	7	**5,6%-**	31	15,6%	20	24,7%
7_Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	72	12,9%	100	12,3%	21	13,7%	20	16,0%	26	13,1%	5	6,2%
2_Specjaliści	42	7,5%	86	10,6%	11	7,2%	3	**2,4%-**	24	**12,1%+**	4	4,9%
8_Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	42	7,5%	65	8,0%	9	5,9%	17	13,6%	12	6,0%	4	4,9%
1_Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	10	1,8%	3	0,4%	1	0,7%	4	3,2%	5	2,5%	-	--
6_Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	1	**0,2%-**	12	**1,5%+**	-	-	1	0,8%	-	-	-	-
Próba	558	100	814	100	153	100	125	100	199	100	81	100

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

Biorąc pod uwagę oferty pracy ze względu na specyfikę zawodową poszukiwanych kandydatów do pracy w ujęciu grup wielkich zawodów i porównując je rok do roku, widocznych jest kilka, istotnych statystycznie, różnic. Znacznie mniej ogłoszeń w 2011 skierowanych było do grupy 4 - **pracownicy biurowi** (14,3% wszystkich), nominalnie dwukrotnie mniej niż przed rokiem. Odczuwalny regres liczby ofert pracy odnotowano również w grupie 2 – **specjaliści** (42 oferty w 2011 roku, o połowę mniej niż w 2010 roku). W przypadku tylko jednej grupy – **przedstawicieli władz publicznych, wyższych urzędników i kierowników** – zanotowano przyrost ofert pracy (jednak na bardzo niskim pułapie: z 3 ofert do 10). Przegląd danych w ujęciu kwartalnym informuje z jednej strony o grupach wielkich zawodów poszukiwanych na lokalnym rynku pracy ze zmienną intensywnością (**pracownicy przy pracach prostych** poszukiwani najczęściej w III kwartale 2011 roku), z drugiej strony o grupach wielkich zawodów ofertowanych cyklicznie (**pracownicy usług i sprzedawcy**).

Najczęściej poszukiwanymi w ramach grupy 5 pracownikami byli: *sprzedawca* (42,6%), *robotnik gospodarczy* (23,5%) oraz *konsultant / agent sprzedaży bezpośredniej* (5,6%). W ramach grupy 4 najwięcej ogłoszeń kierowano do: *techników prac biurowych* (47,5%), *pozostałych pracowników obsługi biurowej* (13,8%) oraz *pracowników kancelaryjnych* (11,3%).

Tabela 200. Zestawienie źródeł ofert pracy zidentyfikowanych w powiecie siemiatyckim wg grup wielkich zawodów (zestawienie lat 2011 i 2010 oraz kwartałów 2011)

	Miejsce Pracy		Źródło Ofert Prac									
	Powiat siemiatycki		Powiatowe Urzędy Pracy		Prasa regionalna i lokalna		Ogólnokrajowe internetowe serwisy pośrednictwa pracy		Lokalne internetowe serwisy ogłoszeniowe		Biura Karier	
kod i nazwa grupy wielkiej	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
5_Pracownicy usług i sprzedawcy	162	29,0%	140	29,5%	4	25,0%	5	15,6%	9	29,0%	4	80,0%
4_Pracownicy biurowi	80	14,3%	73	15,4%	3	18,8%	-	--	4	12,9%	-	--
3_Technicy i inny średni personel	78	14,0%	44	**9,3%-**	3	18,8%	19	**59,4%+**	11	35,5%	1	20,0%
7_Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	72	12,9%	68	**14,3%+**	-	--	-	--	4	12,9%	-	--
9_Pracownicy przy pracach prostych	71	12,7%	70	**14,8%+**	1	6,3%	-	--	-	--	-	--
2_Specjaliści	42	7,5%	35	7,4%	1	6,3%	3	9,4%	3	9,7%	-	--
8_Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	42	7,5%	40	**8,4%+**	-	--	2	6,3%	-	--	-	--
1_Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	10	1,8%	3	0,6%	4	25,0%	3	9,4%	-	--	-	--
6_Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	1	0,2%	1	0,2%	-	-	-	-	-	-	-	-
0_Siły zbrojne	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Próba	558	100	474	100	16	100	32	100	31	100	5	100

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

Badając źródła pochodzenia ofert w kontekście grup wielkich zawodów, odnotować należy interesujące prawidłowości. Powiatowy Urząd Pracy w Siemiatyczach miał praktycznie wyłączność na prezentowanie ofert skierowanych do przedstawicieli zawodów grupy 9 (**pracownicy przy pracach prostych***)*, 70z 71 ofert było upublicznionych przez tą instytucję. Przedstawiciele zawodów grupy 3 (**technicy i inny średni personel**) poszukiwani byli nadzwyczaj często przez ogólnopolskie internetowe serwisy pośrednictwa pracy.

Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy znaczną szansę na podjęcie pracy mieli wertując prasę regionalną i lokalną.

Tabela 201. Rozkład 20 zawodów najbardziej poszukiwanych w powiecie siemiatyckim w ujęciu rocznym i kwartalnym[359]

	Powiat Siemiatycki		Ilość ofert pracy w kwartałach							
	2011		I kw. 2011		II kw. 2011		III kw. 2011		IV kw. 2011	
Kody Zawodów i Specjalności (TOP 20)	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
522301_Sprzedawca S	69	12,4	13	8,5	16	12,8	25	12,6	15	18,5
515303_Robotnik gospodarczy	38	6,8	27	17,6	8	6,4	3	1,5	0	0,0
411004_Technik prac biurowych S	38	6,8	4	2,6	8	6,4	20	10,1	6	7,4
332203_Przedstawiciel handlowy	20	3,6	8	5,2	0	0,0	2	1,0	10	12,3
911207_Sprzątaczka biurowa	13	2,3	2	1,3	3	2,4	7	3,5	1	1,2
932101_Pakowacz	13	2,3	0	0,0	1	0,8	7	3,5	5	6,2
332101_Agent ubezpieczeniowy	12	2,2	1	0,7	2	1,6	4	2,0	5	6,2
411090_Pozostali pracownicy obsługi biurowej	11	2,0	9	5,9	2	1,6	0	0,0	0	0,0
833203_Kierowca samochodu ciężarowego	9	1,6	5	3,3	2	1,6	1	0,5	1	1,2
931301_Robotnik budowlany	9	1,6	3	2,0	1	0,8	3	1,5	2	2,5
524302_Konsultant / agent sprzedaży bezpośredniej	9	1,6	6	3,9	0	0,0	1	0,5	2	2,5
411003_Pracownik kancelaryjny	9	1,6	2	1,3	2	1,6	4	2,0	1	1,2
325905_Opiekunka dziecięca S	9	1,6	1	0,7	0	0,0	7	3,5	1	1,2
752190_Pozostali robotnicy przygotowujący drewno i pokrewni	8	1,4	3	2,0	1	0,8	4	2,0	0	0,0
524902_Doradca klienta	7	1,3	3	2,0	3	2,4	1	0,5	0	0,0
432103_Magazynier	7	1,3	1	0,7	2	1,6	3	1,5	1	1,2
816026_Operator urządzeń przetwórstwa drobiu	7	1,3	0	0,0	7	5,6	0	0,0	0	0,0
751402_Przetwórca owoców i warzyw	6	1,1	0	0,0	0	0,0	6	3,0	0	0,0
711202_Murarz S	5	0,9	1	0,7	4	3,2	0	0,0	0	0,0
941201_Pomoc kuchenna	5	0,9	0	0,0	3	2,4	2	1,0	0	0,0
Ogółem	235	42	76	50	49	39	75	38	35	43

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim

W minionym roku najbardziej poszukiwanym zawodem w powiecie siemiatyckim był *sprzedawca* (12,4%) oraz *robotnik gospodarczy* i *technik prac biurowych* (po 6,8%). Niespełna 4% ofert pracy dedykowana była dla *przedstawicieli handlowych*. Największe zapotrzebowanie na *robotników gospodarczych* przypadło na I kwartał, natomiast *techników prac biurowych* byli poszukiwani w szczególności w III kwartale.

[359] Nie istniała możliwość dokonania zestawienia z rokiem 2010, ponieważ baza danych z poprzedniej edycji badania nie zawierała zmiennej z kodami zawodów.

Tabela 202. Rozkład 5 najczęściej poszukiwanych zawodów w rozbiciu na kwartały

Zawód	I kwartał		Zawód	II kwartał	
	N	%		N	%
515303_Robotnik gospodarczy	27	17,6%	522301_Sprzedawca S	16	12,8%
522301_Sprzedawca S	13	8,5%	515303_Robotnik gospodarczy	8	6,4%
411090_Pozostali pracownicy obsługi biurowej	9	5,9%	411004_Technik prac biurowych S	8	6,4%
332203_Przedstawiciel handlowy	8	5,2%	816026_Operator urządzeń przetwórstwa drobiu	7	5,6%
524302_Konsultant / agent sprzedaży bezpośredniej	6	3,9%	711202_Murarz S	4	3,2%

Zawód	III kwartał		Zawód	IV kwartał	
	N	%		N	%
522301_Sprzedawca S	25	12,6%	522301_Sprzedawca S	15	18,5%
411004_Technik prac biurowych S	20	10,1%	332203_Przedstawiciel handlowy	10	12,3%
911207_Sprzątaczka biurowa	7	3,5%	411004_Technik prac biurowych S	6	7,4%
932101_Pakowacz	7	3,5%	932101_Pakowacz	5	6,2%
325905_Opiekunka dziecięca S	7	3,5%	332101_Agent ubezpieczeniowy	5	6,2%

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

Obserwując ilościowe zapotrzebowanie na poszczególne zawody w ujęciu kwartalnym zarysowują się pewne tendencje, dzięki którym można uchwycić sezonowość (bądź jej brak). W powiecie siemiatyckim, subregionie cechującym się korzystną na Podlasiu stopą bezrobocia, wśród najbardziej poszukiwanych zawodów na miejscu pierwszym w kwartałach II, III oraz IV znalazł się *sprzedawca*. W żadnym z kwartałów w pierwszej piątce największej liczby ofert nie pojawiły się ogłoszenia poszukujące **specjalistów**.

Tabela 203. Zawody charakteryzujące się największą sezonowością popytu w ujęciu kwartalnym.

	Liczba ofert w 2011 r.	Liczba ofert w I kwartale	% ofert 2011 w kwartale
515303_Robotnik gospodarczy	38	27	71%
411090_Pozostali pracownicy obsługi biurowej	11	9	82%
441202_Kurier	4	4	100%
341204_Opiekunka środowiskowa S	4	4	100%
524302_Konsultant / agent sprzedaży bezpośredniej	9	6	67%
833203_Kierowca samochodu ciężarowego	9	5	56%
334306_Technik administracji S	4	3	75%
712612_Monter sieci wodnych i kanalizacyjnych	4	3	75%
962902_Dozorca	2	2	100%
961301_Robotnik oczyszczania miasta	2	2	100%
332203_Przedstawiciel handlowy	20	8	40%
243305_Specjalista do spraw sprzedaży	3	2	67%

	Liczba ofert w 2011 r.	Liczba ofert w II kwartale	% ofert 2011 w kwartale
816026_Operator urządzeń przetwórstwa drobiu	7	7	100%
833202_Kierowca ciągnika siodłowego	3	3	100%
522201_Kierownik sali sprzedaży	3	3	100%
513202_Barman	5	4	80%
711202_Murarz S	5	4	80%
513101_Kelner S	4	3	75%
721290_Pozostali spawacze i pokrewni	2	2	100%
911290_Pozostałe pomoce i sprzątaczki biurowe, hotelowe i podobne	2	2	100%
941201_Pomoc kuchenna	5	3	60%
512001_Kucharz S	3	2	67%
712303_Tynkarz	1	1	100%
832202_Kierowca samochodu dostawczego	1	1	100%

	Liczba ofert w 2011 r.	Liczba ofert w III kwartale	% ofert 2011 w kwartale
411004_Technik prac biurowych S	38	20	53%
751402_Przetwórca owoców i warzyw	6	6	100%
325905_Opiekunka dziecięca S	9	7	78%
832203_Kierowca samochodu osobowego	4	4	100%
932990_Pozostali robotnicy przy pracach prostych w przemyśle	4	4	100%
911207_Sprzątaczka biurowa	13	7	54%
932101_Pakowacz	13	7	54%
722204_Ślusarz S	4	3	75%
932911_Robotnik pomocniczy w przemyśle przetwórczym	4	3	75%
834401_Kierowca operator wózków jezdniowych	2	2	100%
431102_Fakturzystka	2	2	100%
232001_Nauczyciel / instruktor praktycznej nauki zawodu	2	2	100%

	Liczba ofert w 2011 r.	Liczba ofert w IV kwartale	% ofert 2011 w kwartale
332203_Przedstawiciel handlowy	20	10	50%
524904_Hostessa	3	3	100%
721204_Spawacz metodą MAG	2	2	100%
422701_Ankieter	2	2	100%
816005_Operator urządzeń do obróbki surowca mleczarskiego	2	2	100%
332101_Agent ubezpieczeniowy	12	5	42%
341202_Opiekun osoby starszej S	1	1	100%
833101_Kierowca autobusu	1	1	100%
524502_Sprzedawca w stacji paliw	1	1	100%
343301_Bibliotekarz s	1	1	100%
241103_Specjalista do spraw rachunkowości	1	1	100%
422301_Operator centrali telefonicznej	1	1	100%

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

W czteroczęściowym zestawieniu (powyżej) zaprezentowano zawody sezonowe, tzn. takie, na które w dowolnym kwartale 2011 roku pojawił się popyt przewyższający 40% rocznego wolumenu ofert pracy w danym zawodzie. W skali powiatu do skrajnie sezonowych zawodów (w przypadku których co najmniej 70% wszystkich ofert pojawiło się w jednym kwartale roku) zaliczają się m.in.: *kurier* (100% w I kwartale; nominalnie niewiele jednak ofert - 4) oraz *barman* (80% w II kwartale). W analizowanej jednostce w sezonie letnim (lipiec-wrzesień) do grona profesji sezonowych należy zakwalifikować *pakowacza*. W ostatniej ćwierci roku, okresie w którym generalnie notowany jest niższy popyt na pracę, zawodem sezonowym był m.in. *agent ubezpieczeniowy*.

2.13.4. Kwalifikacje i kompetencje poszukiwane na powiatowym rynku pracy

Tabela 204. Rozkład kwalifikacji i kompetencji poszukiwanych w powiecie siemiatyckim w rozbiciu na grupy wielkie zawodów

Miejsce Pracy			Kod grupy wielkiej[360]																	
Powiat siemiatycki			1		2		3		4		5		6		7		8		9	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Kompetencje i umiejętności																				
Doświadczenie Zawodowe	254	79	5	71	18	69	46	92	42	95	68	72	1	100	29	81	24	69	20	74
Kwalifikacje formalne (wykształcenie)	83	26	3	43	11	42	23	46	1	2	27	28	-	-	3	8	9	26	6	22
Inne	42	13	-	-	4	15	17	34	2	5	17	18	-	-	-	-	2	6	-	-
Porozumiewanie się w językach obcych	38	12	1	14	4	15	3	6	2	5	19	20	-	-	2	6	3	9	4	15
Cechy Osobowe	34	11	3	43	2	8	18	36	1	2	8	8	-	-	-	-	2	6	-	-
Kursy\ Uprawnienia	32	10	2	29	10	38	9	18	1	2	2	2	-	-	1	3	6	17	-	-
Kompetencje społeczne i obywatelskie	27	8	3	43	4	15	12	24	-	-	8	8	-	-	-	-	-	-	-	-
Kompetencje informatyczne	15	5	-	-	4	15	8	16	1	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Inicjatywność i przedsiębiorczość	15	5	1	14	2	8	12	24	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kompetencje\umiejętność uczenia się	10	3	-	-	1	4	8	16	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	4
Wiek	8	2	-	-	-	-	8	16	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Porozumiewanie się w języku ojczystym	4	1	-	-	2	8	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3	-	-
Kompetencje matematyczno-techniczne	4	1	-	-	1	4	2	4	-	-	-	-	-	-	1	3	-	-	-	-
Świadomość i ekspresja kulturalna	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	6	-	-	-	-
RAZEM	322	100	7	100	26	100	50	100	44	100	95	100	1	100	36	100	35	100	27	100

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

Bezapelacyjnie najczęściej pożądaną przez pracodawców cechą w powiecie siemiatyckim było doświadczenie zawodowe kandydatów, aż 80,6% ofert poddających się transmutacji w obszarze kompetencji zawierało to kryterium.[361]Istotnym czynnikiem

[360] Cyfry oznaczają następujące grupy zawodów: 1- Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy; 2 - Specjaliści; 3- Technicy i inny średni personel; 4 - Pracownicy biurowi; 5 - Pracownicy usług i sprzedawcy; 6 – Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy; 7 - Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy; 8 - Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń; 9 - Pracownicy przy pracach prostych; 0 – Siły zbrojne.

[361]W analizie kompetencji uwzględniono wyłącznie oferty pracy zawierające informacje odnośnie poszukiwanych kompetencji i kwalifikacji.

zwiększającym szansę na znalezienie zatrudnienia były kwalifikacje formalne (wykształcenie), stanowiące integralną część co czwartego (26,6%) ogłoszenia.

Najszerszą, sprecyzowaną gamę oczekiwanych kompetencji, pracodawcy powiatu siemiatyckiego prezentowali wobec **techników i innego średniego szczebla**. W co drugim ogłoszeniu ukierunkowanym na nabór reprezentanta tej wielkiej grupy zawodów pojawił się wymóg dysponowania wykształceniem formalnym, w więcej niż co trzecim postulat wykazania się szczególnymi cechami osobowymi. Od **specjalistów** lokalni pracodawcy oczekiwali w znaczącym stopniu certyfikowania się stosownymi uprawnieniami/ ukończonymi kursami (38,5% ofert dedykowanych osobom z tej grupy).

2.13.5. Szansa na znalezienie pracy w kształconych zawodach

Tabela 205. Zestawienie popytu (oferty pracy) i podaży (bezrobotni i absolwenci) w powiecie siemiatyckim w 2011 roku w grupie kształconych zawodów

Lp		Absolwenci w 2011 roku	Bezrobotni 30.06.2011	Bezrobotni 31.12.2011	Różnica	Podaż (absolwenci + bezrobotni na koniec roku)	Popyt (oferty pracy w 2011 roku)	Szansa na znalezienie pracy w zawodzie[362]
1	331403 Technik ekonomista	43	42	32	-10	75	0	0%
2	314207 Technik rolnik	27	31	31	0	58	0	?
3	343403 Technik organizacji usług gastronomicznych	24	5	6	1	30	0	0%
4	351203 Technik informatyk	20	6	9	3	29	0	0%
5	723103 Mechanik pojazdów samochodowych	11	20	18	-2	29	4	14%
6	514101 Fryzjer	7	17	15	-2	22	0	0%
7	751204 Piekarz	7	13	18	5	25	1	4%
8	752205 Stolarz	4	23	20	-3	24	3	13%
9	522301 Sprzedawca	4	116	97	-19	101	69	68%
10	512002 Kucharz małej gastronomii	3	15	13	-2	16	3	19%
11	711202 Murarz	3	13	18	5	21	5	24%
12	751201 Cukiernik	2	7	10	3	12	3	25%
13	712604 Monter	2	0	2	2	4	0	0%

[362] Szansa na znalezienie pracy to iloraz popytu i podaży - wskaźnik wyraża procentowe prawdopodobieństwo podjęcia pracy w zawodzie na rynku ofert dostępnych publicznie (objętych monitoringiem przez WUP w Białymstoku) w 2011 roku.

	instalacji i urządzeń sanitarnych							
14	721306 Blacharz samochodowy	2	1	2	1	4	0	0%
15	713101 Malarz tapeciarz	2	0	0	0	2	0	0%
16	741103 Elektryk	1	1	2	1	3	1	33%
	RAZEM	162	310	293	-17	455	89	

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy, analiza bazy bezrobotnych, badanie CAWI

Badając szanse absolwentów szkół ponadgimnazjalnych w 2011 na znalezienie pracy w zawodzie dokonano zestawienia popytu (ilości ogłoszeń) oraz podaży (liczba absolwentów oraz liczba zarejestrowanych bezrobotnych). Porównano także liczbę bezrobotnych na koniec I (stan na 30.06.2011) i II półrocza (stan na 31.12.2011), aby zweryfikować czy w końcu okresu sprawozdawczego przybyło bezrobotnych względem pierwszej połowy roku. W sytuacji znaczącego przyrostu liczby osób zarejestrowanych jako bezrobotne w II półroczu możemy mieć do czynienia z zasilaniem szeregu osób bezrobotnych przez absolwentów, którzy znaleźli się na rynku pracy z końcem czerwca.

Wśród kształconych zawodów w powiecie siemiatyckim, odczuwalny wzrost bezrobocia odnotowano w przypadku *piekarza* i *murarza*. W minionym roku pomiędzy połową a końcem roku spadła natomiast liczba bezrobotnych *techników ekonomistów* i *sprzedawców*. Rozpatrując szanse na znalezienie przez absolwentów pracy w zawodzie, największe perspektywy uzyskania angażu miał *sprzedawca* (68%) oraz *cukiernik* (25%). W przypadku *technika rolnika* trudno jest w pełni ocenić jak duże jest niedopasowanie popytu do podaży, gdyż osoby tej profesji w przeważającej mierze znajdują pracę w rodzinnych gospodarstwach rolnych.

2.13.6. Zestawienie zawodów deficytowych, zrównoważonych i nadwyżkowych

Uwzględniając trzy przyjęte w analizie parametry: liczbę bezrobotnych, liczbę absolwentów oraz liczbę ofert pracy skonstruowano syntetyczny wskaźnik sytuacji danego zawodu na rynku pracy.[363]

Tabela 206. Zestawienie zawodów deficytowych, zrównoważonych i nadwyżkowych w powiecie siemiatyckim.

	Zawód	Liczba ogłoszeń w 2011	Podaż pracy 2011	Wartość wskaźnika
TOP 10 DEFICYTOWYCH ZAWODÓW	411004_Technik prac biurowych S	38	10	0,06
	332203_Przedstawiciel handlowy	20	5	0,03
	332101_Agent ubezpieczeniowy	12	0	0,03
	411003_Pracownik kancelaryjny	9	0	0,02
	411090_Pozostali pracownicy obsługi biurowej	11	2	0,02
	524302_Konsultant / agent sprzedaży bezpośredniej	9	0	0,02
	932101_Pakowacz	13	5	0,02
	524902_Doradca klienta	7	0	0,01
	816026_Operator urządzeń przetwórstwa drobiu	7	0	0,01
	752190_Pozostali robotnicy przyg. drewno i pokrewni	8	2	0,01
TOP 10 ZRÓWNOWAŻONYCH	522301_Sprzedawca S	69	101	-0,07
	515303_Robotnik gospodarczy	38	54	-0,03
	263204_Socjolog	0	5	-0,01
	314403_Technik technologii żywności	0	5	-0,01
	532904_Sanitariusz szpitalny	5	0	0,01
	213303_Specjalista ochrony środowiska	0	4	-0,01
	222101_Pielęgniarka	0	4	-0,01
	233015_Nauczyciel matematyki	0	4	-0,01
	243106_Specjalista do spraw marketingu i handlu	0	4	-0,01
	261906_Prawnik legislator	0	4	-0,01
TOP 10 NADWYŻKOWYCH	932911_Robotnik pomocniczy w przem przetwórczym	4	95	-0,19
	331403_Technik ekonomista S	0	75	-0,16
	314207_Technik rolnik S	0	58	-0,12
	931301_Robotnik budowlany	9	43	-0,07
	343403_Technik organizacji usług gastronomicznych S	0	30	-0,06
	351203_Technik informatyk S	0	29	-0,06
	723103_Mechanik pojazdów samochodowych S	4	29	-0,05
	751204_Piekarz S	1	25	-0,05
	514101_Fryzjer S	0	22	-0,05
	752205_Stolarz S	3	24	-0,04

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy, analiza bazy bezrobotnych, badanie CAWI

[363]Opis konstrukcji wskaźnika zawarty jest w podrozdziale dotyczącym województwa podlaskiego

W powiecie siemiatyckim deficytowymi zawodami w roku 2011 były zawody z trzeciej oraz czwartej grupy wielkich zawodów (*technicy prac biurowych, przedstawiciele handlowi, agenci ubezpieczeniowi*). Skrajnie nadwyżkowymi profesjami w powiecie nad Bugiem byli *technicy ekonomiści* oraz *robotnicy pomocniczy w przemyśle przetwórczym*. Wśród zawodów zrównoważonych największy popyt, ale także sporą podaż odnotowano w zawodach *sprzedawcy* i *robotnika gospodarczego*.

2.13.7. Przewidywane zmiany na rynku pracy powiatu siemiatyckiego w perspektywie krótkookresowej– analiza przypadków krytycznych

W opracowaniu Podlaska Mapa Zawodów i Kwalifikacji 2010 zdiagnozowano 6 przypadków krytycznych: **Przypadek A.** Działania inwestycyjne w obszarze powiatu **Przypadek B**. Wybudowanie fabryki przyczep przez spółkę Pronar **Przypadek C.** Utworzenie parku technologicznego z bioelektrownią w Czartajewie. **Przypadek D.** Utrzymywanie się wysokich wskaźników migracji mieszkańców powiatu. **Przypadek E.** Niska mobilność ludności. **Przypadek F.** Ryzyko napływu tańszej siły roboczej z Białorusi. W bieżącej diagnozie wskazano 4 procesy mogące mieć bezpośredni wpływ na rynek pracy w skali powiatu.

Przypadek 1. **Wdrożenie projektu darmowego Internetu w powiecie siemiatyckim w ramach Nadbużańskiej Szerokopasmowej Sieci Dystrybucyjnej**. Inwestycja dotycząca gmin Mielnik, Siemiatycze, Perlejewo, Ciechanowiec, Grodzisk Dziadkowice, Milejczyce, Nurzec Stacja oraz Drohiczyn została wstrzymana na skutek przedłużających się procedur administracyjnych. Projekt będzie musiał przejść proces notyfikacji (sprawdzenia) w Komisji Europejskiej, co zająć może do 18 miesięcy. Sytuacja ta stwarza realne zagrożenie dla powodzenia inwestycji[364].

Przypadek 2.Dążenia Mielnika do uzyskania statusu uzdrowiska i budowa Wodnego Ośrodka Rekreacji i Lecznictwa. Wodny Ośrodek Rekreacji i Lecznictwa w Mielniku ma

[364] Dane na podstawie strony internetowej http://www.siemiatycze.com.pl/index.php/drohiczyn/2556-drohiczyn-projekt-internet-przesunity-o-rok

być zlokalizowany w centrum miejscowości na gminnej działce między placem szkolnym a budynkiem GOKSiR-u i blokiem wspólnoty mieszkaniowej "Zielone Wzgórze".[365] Gmina jest już w posiadaniu projektu basenu, a także innych planów niezbędnych do uzyskania przez Mielnik pożądanego statusu uzdrowiska. Planowana inwestycja pozwoli na znalezienie pracy kilku mieszkańcom gminy, ale z drugiej strony budzi obawy o późniejszy koszt utrzymania. Uzasadnieniem obaw jest sytuacja sąsiednich powiatów (Hajnówka, Bielsk Podlaski) posiadających podobne obiekty.

Przypadek 3.Zlokalizowanie przez Pronar zakładu produkcji maszyn do utrzymywania czystości miasta w Siemiatyczach. Inwestycja zgodnie z deklaracjami przedstawicieli firmy ma ogromny w skali powiatu potencjał zatrudnienia. W pierwszym etapie prace znajdzie w nim 200 osób a docelowo aż 800.[366] Rozwój firmy i lokowanie nowych zakładów w powiatach charakteryzujących się wysokim wskaźnikiem migracji zarobkowej jest szczególnie ważne w kontekście zachowania równowagi demograficznej. Ugruntowana pozycja konkurencyjna przedsiębiorstwa pozytywnie oddziałuje na lokalny rynek pracy.

Przypadek 4.Uzyskanie koncesji na poszukiwanie i rozpoznawanie gazu łupkowego na terenie powiatu przez spółkę Eco Energy z grupy Petrolinvest. Państwowy Instytut Geologiczny jest w posiadaniu wstępnych, pozytywnych danych odnośnie znajdowania się na terenie powiatu siemiatyckiego złóż o potencjale wydobywczym. Perspektywa pozyskiwania gazu ze złóż niekonwencjonalnych jest atrakcyjna z punktu widzenia rozwoju powiatu. Amerykańska firma to kolejny inwestor zainteresowany eksploatacją złóż. Obok niego podobne stanowisko utrzymują firmy również posiadające koncesję tj. Marathon Oli Poland, Maryani Invests, Caudrilla Polska[367].

Spośród wskazanych przypadków krytycznych w ramach PMZiK 2010 większość w istotny sposób oddziałuje na sytuację powiatu również w2011roku. Z najistotniejsze (badanie CAWI) uznać należy inwestycje lokalnych przedsiębiorstw oraz działania samorządu w kierunku uzyskania statusu uzdrowiska przez miejscowość Mielnik.

[365] Dane na podstawie strony internetowej /www.siemiatycze.com.pl/index.pPhp/siemiatycze/2775-mielnik-i-siemiatycze-przygotowania-do-budowy-basenu
[366] Dane na podstawie strony internetowej .http://www.wspolczesna.pl/apps/pbcs.dll/article?AID=/20110916/REGION/448040706
[367]Dane na podstawie strony internetowej http://www.siemiatycze.com.pl/index.php/siemiatycze/2484-siedzimy-na-gazowej-yle-zota

Tabela 207. Ekspercka ocena wpływu zdiagnozowanych przypadków krytycznych PMZiK 2011 na rynek pracy powiatu siemiatyckiego

	PRZYPADKI KRTYCZNE	Istotny wpływ na rynek pracy*	Nieistotny wpływ na rynek pracy**	Brak odpowiedzi
1	Wdrożenie projektu darmowego internetu w powiecie siemiatyckim w ramach Nadbużańskiej Szerokopasmowej Sieci Dystrybucyjnej	80%	20,0%	
2	Dążenia Mielnika do uzyskania statusu uzdrowiska i budowa Wodnego Ośrodka Rekreacji i Lecznictwa	80%		20,0%
3	Zlokalizowanie przez Pronar zakładu produkcji maszyn do utrzymywania czystości miasta w Siemiatyczach	80,0%	20,0%	
4	Uzyskanie koncesji na poszukiwanie i rozpoznawanie gazu łupkowego na terenie powiatu przez spółkę Eco Energy z grupy Petrolinvest	40%	40%	20,0%

Źródło: Opracowanie własne * suma odpowiedzi eksperckich „wysoki wpływ” oraz „umiarkowany wpływ”; ** suma odpowiedzi eksperckich „niski wpływ” oraz „brak wpływu

2.13.8. Weryfikacja scenariuszy rozwoju powiatu z 2010 roku

W raporcie „*Podlaska Mapa Zawodów i Kwalifikacji. Analiza rozkładu oraz charakteru popytu na zawody i kwalifikacje w województwie podlaskim w ujęciu lokalnym*” przygotowanym przez CDS (Białystok 2010) zaprezentowane zostały alternatywne scenariusze rozwoju powiatu siemiatyckiego. Zgodnie z założeniem opracowano je w kontekście sytuacji na powiatowym rynku pracy w krótkoterminowej (trzyletniej) perspektywie. W trakcie realizacji badania przez WSFiZ w Białymstoku, na półmetku „zapadalności” prognozy (I kwartał 2012), scenariusze zostały poddane ocenie eksperckiej w kontekście zakresu trafności sformułowanych w nich przypuszczeń cząstkowych. Sześciu ekspertów z analizowanego powiatu, reprezentujących: urząd miasta (2), powiatowy urząd pracy (1), starostwo powiatowe (1) oraz organizację pozarządową (1) zweryfikowało trafność prognoz alternatywnych scenariuszy – wyniki lustracji ukazuje poniższa tabela.

Tabela 208. Weryfikacja trafności scenariuszy rozwoju powiatu siemiatyckiego

	Prognoza cząstkowa	Trafna*	Nietrafna **
Scen. **pesymistyczny**	w powiecie siemiatyckim nie następuję rozwój turystyki	20,0%	80,0%
	nie powstaje park technologiczny w Czartajewie	20,0%	20,0%
	zmniejsza się podaży pracy ze względu na wyjazdy młodych osób	20,0%	60,0%
	zwiększa się napływ taniej siły roboczej z Białorusi, szczególnie na krańce wschodnie powiatu	20,0%	80,0%
Scen. **optymistyczny**	rozwój funkcji turystycznej w powiecie dzięki wzrostowi przedsiębiorczości lokalnej społeczności	83,3%	16,7%
	budowa nowej fabryki Pronaru	100,0%	0,0%
	wybudowanie parku technologicznego z bioelektrownią w Czartajewie skutkuje wzrostem zatrudnienia	83,3%	0,0%
	spowolnienie procesu wyludniania się powiatu, szczególnie wsi	50,0%	50,0%

Źródło: opracowanie własne; * kategoria obejmuje sumę wskazań przypisanych prognozie „całkowicie trafna" oraz „częściowo trafna"; ** kategoria obejmuje sumę wskazań „zdecydowanie nietrafna" oraz „raczej nietrafna"; pominięto odpowiedzi „nie wiem", „nie możliwe do weryfikacji w lutym 2012 roku" (stąd suma odpowiedzi nie zawsze wynosi 100%)

Zdaniem specjalistów lokalnego rynku pracy w zdecydowanym stopniu sprawdzają się prognozy scenariusza optymistycznego. Bezapelacyjnym pozytywnym impulsem wzmacniającym potencjał gospodarczy powiatu jest budowa fabryki Pronaru. Funkcjonuje przekonanie iż Park Technologiczny w Czartajewie przyniesie nowe miejsca pracy. Równolegle eksperci powiat siemiatyckiego oceniają jako nietrafne prognozy cząstkowe scenariusza pesymistycznego: nie ma miejsca stagnacja branży turystycznej czy również nie jest obserwowany zwiększony napływ pracowników z Republiki Białoruskiej.

2.13.9. Scenariusz rozwoju pow. siemiatyckiego w perspektywie krótkookresowej

Zasoby ludzkie niespełna 50 tys. powiatu siemiatyckiego, co niepokojące w optyce długofalowej, zmniejszyły w ostatniej dekadzie aż o 4 tys. osób. Częste, jednokierunkowe migracje edukacyjne i zawodowe w połączeniu z ujemnym przyrostem naturalnym w powiecie, obniżają wielkość bieżącej podaży pracy, lecz długofalowo skazują powiat na stagnację powodowaną kurczeniem się zasobów ludzkich w wieku produkcyjnym (obecnie odsetek osób w wieku produkcyjnym wynosi poniżej 60%). Determinantą łagodząco wpływająca na kondycję lokalnego handlu i usług będzie utrzymujący się wysoki poziom transferu części zarobków migrantów do rodzin z powiatu siemiatyckiego (szacuje się iż przekazy zarobków dokonywane kanałami nieformalnymi stanowią 50% wartości środków transferowanych oficjalnym trybem).[368]Poziom zarobków w powiecie siemiatyckim, co ważne w optyce napływu potencjalnych nowych pracodawców sektora prywatnego, jest drugim z najniższych w regionie (przeciętne wynagrodzenie brutto na poziomie 2670 zł, 78% płacy krajowej).

Fundamentalne znaczenie dla siemiatyckiego rynku pracy (i szerzej – rozwoju gospodarczego subregionu) ma kondycja wyróżniających się skalą działalności społeczno-gospodarczych . Sytuacja rynkowa przetwórstwa przemysłowego (w powiecie funkcjonuje niemal 300 podmiotów sekcji C PKD; niemal 12% wszystkich podmiotów – wyższy odsetek w województwie występuje jedynie w sąsiadującym powiecie hajnowskim) wpływać będzie znacząco na oblicze gospodarcze powiatu. Nadzwyczaj pozytywnym impulsem wzmacniającym tą sekcję gospodarki narodowej jest ulokowanie w Siemiatyczach przez firmę Pronar zakładu produkcji maszyn i urządzeń komunalnych. W kompleksie znajdują pracę m.in. spawacze, ślusarze, mechanicy oraz kadra inżynierska. Optymistyczne szacunki zakładają docelową wielkość zespołu zakładu na 600 osób.

W opinii ekspertów lokalnego rynku pracy największy potencjał generowania miejsc pracy w najbliższych 2-3 latach posiadają: przetwórstwo przemysłowe (83% wskazań) oraz turystyka i gastronomia (50%), najwyższe ryzyko wystąpienia redukcji etatów odnosi się do edukacji i nauki (67%).

[368]*Wpływ emigracji zarobkowej na gospodarkę Polski*, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 2007, s.33

Tabela 209. Czynniki rozwoju powiatu siemiatyckiego w kontekście modelowania scenariuszy

Sfera	Czynnik	Trend	Rodzaj (+,-) oraz siła (1-5) wpływu [od -5 do +5]	Prawdopodobieństwo wystąpienia [0 – 1]	Scenariusz
Ekon.	Rozwój zakładu produkcyjnego firmy Pronar	wzrostowy horyzontalny spadkowy	+ 5 + 2 - 5	0,3 0,8 0,7	Optymistyczny Prawdopodobny Pesymistyczny
Społ.	Depopulacja powiatu w wyniku ujemnego przyrostu naturalnego oraz migracji	horyzontalny horyzontalny wzrostowy	+ 1 - 2 - 4	0,5 0,6 0,4	Optymistyczny Prawdopodobny Pesymistyczny
Ekon.	Intensyfikacja poszukiwania gazu łupkowego w granicach powiatu	wzrostowy horyzontalny horyzontalny	+ 3 + 1 - 1	0,2 0,8 0,4	Optymistyczny Prawdopodobny Pesymistyczny

Źródło: opracowanie własne na podłożu teoretycznym metody scenariusza stanów otoczenia - zob. m.in. M.Romanowska, G.Gierszewska, *Analiza strategiczna przedsiębiorstwa*, PWE, Warszawa 2009

Przedstawione w tabeli czynniki w najbliższych trzech latach kształtować będą oblicze społeczno-gospodarcze powiatu siemiatyckiego. W zależności od trendu (tempa ich przebiegu), rodzaju wpływu na lokalną gospodarkę (wpływ pozytywny, neutralny, negatywny), siły tego wpływu oraz przyjmując różne warianty możliwości ich wystąpienia, przedstawiono trzy pasma scenariuszowe: optymistyczne, prawdopodobne oraz pesymistyczne.

2.13.10. Rekomendacje operacyjne na poziomie powiatu siemiatyckiego

powiat	Adresat rekomendacji		
	samorząd	**instytucje rynku pracy**	**instytucje edukacji**
siemiatycki	1. przeciwdziałanie niekorzystnym zmianom demograficznym zwłaszcza w obszarze migracji zarobkowej (propozycja preferencyjnych warunków dla start up'ów pojawiających się na terenie powiatu) 2. rozwój inwestycji Parku Technologicznego w Czartajewie 3. programowanie działań zwiększających elastyczność placówek edukacyjnych w powiecie w kontekście prognozowanego popytu na pracę 4. kooperacja z uczelniami wyższymi w celu modelowania rozwoju powiatu 5. podtrzymanie działalności skoncentrowanej na budowie turystycznego oblicza powiatu 6. promowanie inicjatyw powiązanych z tworzeniem turystycznej marki powiatu 7. tworzenie proinwestycyjnego klimatu poprzez propozycję zwolnień i ulg dla nowych inwestycji 8. animacja dialogu międzyśrodowiskowego	1. utworzenie systemu szybkiego reagowania w zakresie budowy kompetencji i umiejętności na które jest zapotrzebowanie ze strony pracodawców 2. modyfikacja kierunków i form aktywizacji zawodowej bezrobotnych określonych zawodów poprzez realizację krótkich form szkoleniowych budujących kompetencje i umiejętności korelujących z profilem zawodów deficytowych/poszukiwanych na terenie powiatu – akcent upraktycznienia zajęć 3. stałe informowanie samorządu o trendach zawodowego niedopasowania popytu i podaży pracy w kontekście reorientacji oferty edukacyjnej 4. cykliczne (np. półroczne) przekazywanie placówkom edukacyjnym raportów nt. popytu w przekroju zawodów 5. adoptowanie systemu wsparcia bezrobotnych do oczekiwań kompetencyjnych od strony popytowej (szkolenia/kursy) 6. dofinansowanie mikroprzedsiębiorczości na terenie powiatu 7. udział w dialogu międzyśrodowiskowym	1. uwzględnienie w polityce programowania kierunków kształcenia wyników badań empirycznych odnośnie zawodów (zwłaszcza nadwyżkowych) celem uniknięcia zjawiska szerokiego niedopasowania np. technik ekonomista 2. stopniowe wygaszanie kierunków kształcenia o niskim prognozowanym potencjale zatrudnienia na rzecz zawodów deficytowych z zastrzeżeniem pogłębionej oceny trwałości trendu 3. adaptacja w programach kształcenia pożądanych przez lokalnych pracodawców umiejętności „uniwersalnych" (pozazawodowych) 4. upraktycznienie kształcenia i kooperacja z otoczeniem – alternatywa dla wymaganego doświadczenia 5. udział w dialogu międzyśrodowiskowym

2.14. Powiat sokólski – analiza rynku pracy

2.14.1. Oblicze geograficzne, społeczne i gospodarcze powiatu

Powiat sokólski położony jest na obszarze Wzgórz Sokólskich, które stanowią część Niziny Północnopodlaskiej. Powierzchnia powiatu to 2 054,42 km². W skład powiatu wchodzą następujące gminy: Dąbrowa Białostocka, Sokółka i Suchowola, Janów, Korycin, Krynki, Kuźnica, Nowy Dwór, Sidra i Szudziałowo. Jest o region o typowo rolniczym charakterze. Posiada też wiele walorów przyrodniczych. Na jego obszarze znajduje się znaczna część Puszczy Knyszyńskiej, której tereny charakteryzują się bogatą rzeźbą, z licznymi wzniesieniami morenowymi. Można znaleźć tu wspaniałe punkty widokowe. Ogółem obszary prawnie chronione zajmują wg danych GUS 53 160,6 ha. Znajdują się tu następujące rezerwaty przyrody:

- Budzisk – zachowany w naturalnym stanie fragment Puszczy Knyszyńskiej z grądami i torfowiskami,
- Stare Biele – stanowiące fragment Puszczy Knyszyńskiej z wieloma chronionymi gatunkami flory i fauny,
- Góra Pieszczana – to fragment Puszczy Knyszyńskiej z naturalnym drzewostanem świerkowo – sosnowym,
- Stara Dębina – fragment Puszczy Knyszyńskiej z drzewostanem dębowym,
- Woronicza – zachowana w niezmienionym stanie dolina strumienia Woronicza oraz przyległe wzniesienia morenowe,
- Międzyrzecze – stanowi fragment Puszczy Knyszyńskiej z urozmaiconą rzeźbą terenu. Występuje tu duża ilość źródlisk,
- Bahno w Borkach – są to torfowiskowe zbiorowiska o charakterze borealnym,
- Starodrzew Szyndzielski – fragment Puszczy Knyszyńskiej ze starodrzewem typu ciepłolubnego lasu sosnowo - świerkowo – dębowego,
- Nietupa – to ostoja bobrów w dolinie rzeki Nieputa,
- Kozłowy Ług – rozległe torfowiska.

Obcowanie z naturą oraz podziwianie walorów przyrodnich zapewniają licznie utworzone szlaki turystyczne. Szczególną atrakcją cieszy się „Szlak tatarski" zawierający pamiątki związane z ludnością tatarską. Dodatkowe walory turystyczne zapewniają też miejsca kultu religijnego takie jak: Sanktuarium w Różanymstoku czy meczety: w Kruszynianach i Bohonikach.

Duże znaczenie dla powiatu ma fakt, iż przebiega tędy międzynarodowa trasa drogowa i kolejowa Warszawa – Grodno i dalej w kierunku na Wilno, Rygę, Petersburg, Mińsk i Moskwę. Przebiegającą przez Sokółkę drogą przemieszczają się samochody ciężarowy ze wszystkich krajów Europy.

Na terenie powiatu sokólskiego działają kwatery agroturystyczne, których właściciele oferują turystom kuchnię regionalną, zapewniają wycieczki piesze i rowerowe oraz przejażdżki konne. Istnieje także możliwość zorganizowania polowań.[369] Wskaźnik miejsc noclegowych liczony na 1000 ludności uplasował powiat w 2010 r. na niskim, bo dopiero na 12 miejscu wśród innych powiatów w województwie podlaskim i wyniósł 2,39. Wg danych GUS, w 2010 r. zarejestrowano ogółem 168 miejsc noclegowych, zaś 6 285 osób skorzystało z oferty noclegowej.[370]

Powiat sokólski zaszeregować należy do grupy jednostek administracyjnych o znaczących zasobach demograficznych – liczy on 70,9 tys. mieszkańców (6,0% populacji województwa podlaskiego; trzecie miejsce w województwie).[371] W pierwszej dekadzie obecnego stulecia zasoby ludzkie tej jednostki terytorialnej, podobnie jak w trzynastu innych, zmniejszyły się (skala depopulacji była jednak tutaj nadzwyczaj wysoka; liczebność powiatu zmniejszyła się o ponad 5,5 tys. osób – czyli aż o 7,3%; w całym województwie wystąpił regres o 1,9%).[372] Powiat sokólski jest obszarem o małym zagęszczeniu ludności - 34,5 osób na km² plasują go na 12 miejscu na Podlasiu (wskaźnik wojewódzki 59,0 os./km²). W wymiarze struktury osadniczej ten terytorialnie wielki powiat (ponad 2 tys. km²; większym na Podlasiu jest jedynie największy w kraju powiat białostocki) wyróżnia się niewielką przewagą ludności wiejskiej. W jednostkach niezurbanizowanych zamieszkuje 58,4%

[369]Opracowano na podstawie: http://region.e-podlasie.pl/powiaty/sokolski.html; http://www.sokolka-powiat.pl/infoog.html
[370]http://www.stat.gov.pl
[371] Dane statystyczne przytoczone z Banku Danych Lokalnych GUS bądź obliczenia własne na podstawie danych BDL GUS – o ile nie wskazano inaczej dane na koniec 2010 roku.
[372] Analizowany okres zmiany zasobów demograficznych: 2000-2010.

populacji subregionu (w województwie 39,9%), w miastach żyje 41,6% mieszkańców tego ziemskiego powiatu. Liczba miejscowości wiejskich przypadająca na jedno miasto (121), podstawowy wskaźnik umiastowienia, przyjmuje wartość nieco wyższą niż wynosi indykator wojewódzki (111)[373]. W 2010 roku przyrost naturalny w analizowanym powiecie kontynuował tendencję ujemną (-192 osób; -2,7 promila populacji). Powiat sokólski dysponuje względnie niskim w regionie potencjałem zagranicznej emigracji ekonomicznej – ten stan wyrażają dwa wskaźniki: a. liczba emigrantów na 1000 mieszkańców (wartość 44,0 na tle 37,1 w województwie); b. odsetek gospodarstw objętych emigracją zarobkową (wartość 13%, na tle 21% w całym regionie)[374]. Oznacza to, iż skala zjawiska poszukiwania źródeł dochodów poza granicami kraju przez mieszkańców powiatu przyjmuje statystycznie mniej dynamiczne oblicze. Wskaźnik obciążenia demograficznego (czyli liczby osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym) przekracza średnią województwa – wynosi 62,5 (woj. podlaskie 57,3). Odsetek zasobów ludzkich w wieku mobilnym (18-44 lata) w powiecie wynosi 37,8% (na Podlasiu 40,0%), co nie jest dobrą informacją w optyce rynku pracy.

Powiat sokólski dostarcza 6,2% zasobów pracujących w województwie (w jego granicach pracuje 9 615 kobiet, czyli 46,1% bazy osób posiadających zatrudnienie w tym subregionie). Dyslokacja zatrudnienia w ujęciu klasycznej triady sektorów pracy (rolnictwo – przemysł i budownictwo – usługi) przedstawia się następująco: 61% – 12% – 27% (w województwie wynosi 38% – 20% - 42%). Świadczy to o wyraźnej nadreprezentacji osób utrzymujących się z pracy w rolnictwie, a jednocześnie o niskim zindustrializowaniu obszaru. Stopa bezrobocia rejestrowanego na koniec grudnia 2011 roku w tej jednostce statystycznej NUTS 4[375] wynosiła 17,0%, wyraźnie więcej niż na całym Podlasiu (14,1%), a w przeciągu trzech lat zwiększyła się o 4.8 pkt procentowego (przyrost podobny jak w całym regionie).[376]

[373] Na potrzeby obliczenia tego wskaźnika w powiecie białostockim do grona miast włączono Białystok, w powiecie łomżyńskim Łomżę, a w powiecie suwalskim Suwałki.
[374] Dane za: *Profile emigracji zarobkowych mieszkańców województwa podlaskiego*, red. I.Kukulak-Dolata, Ł.Arendt, Białystok-Warszawa 2009, IPiPS w Warszawie, s. 140
[375] NUTS 5 – gminy, NUTS 4 – powiaty, NUTS 3 – podregiony, NUTS 2 – województwa, NUTS 1 - państwo
[376] Dane o stopie bezrobocia na grudzień 2011 roku przytaczane za miesięcznym informatorem Wojewódzkiego Urzędu Pracy „Podlaski rynek pracy", oprac. Wydział Badań i Analiz WUP, Białystok, grudzień 2011, www.up.podlasie.pl/uploads/upload/w_badan_i_analiz/podlaski_rynek_pracy/rynek_pracy_XII2011.pdf

Wykres 16 Zmiany stopy bezrobocia w powiecie sokólskim na tle województwa w 2011

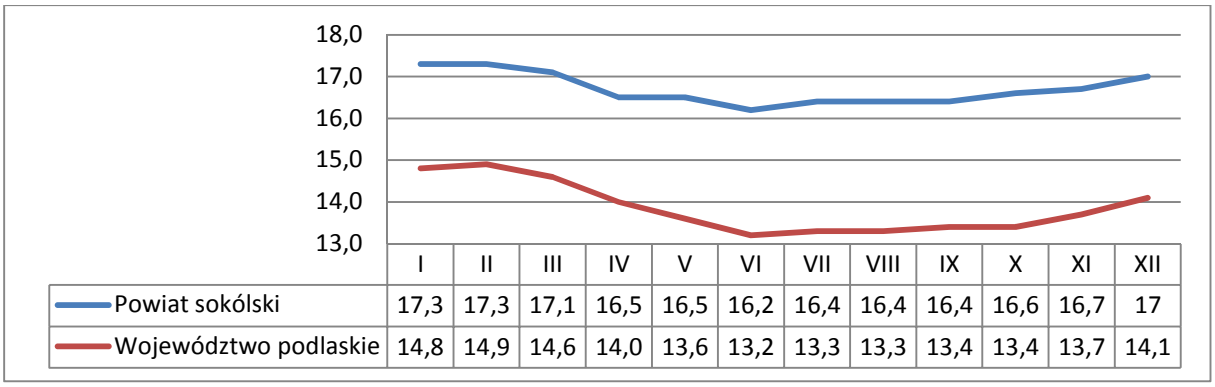

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Powiat sokólski	17,3	17,3	17,1	16,5	16,5	16,2	16,4	16,4	16,4	16,6	16,7	17
Województwo podlaskie	14,8	14,9	14,6	14,0	13,6	13,2	13,3	13,3	13,4	13,4	13,7	14,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie statystyki rynku pracy Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej (dane od stycznia do sierpnia 2011 po korekcie GUS wynikającej z ustalenia ostatecznej liczby pracujących poza rolnictwem indywidualnym na podstawie badań prowadzonych poprzez przedsiębiorstwa oraz z uwzględnienia wyników Powszechnego Spisu Rolnego 2010 dotyczących liczby pracujących w rolnictwie indywidualnym)

W 2011 roku w analizowanym powiecie w okresie styczeń – grudzień stopa bezrobocia rejestrowanego, podobnie jak i w województwie, utrzymała się na zbliżonym poziomie. Odsetek długotrwale bezrobotnych (64,5%), co niekorzystne, jest drugim z najwyższych w województwie (po sejneńskim), kolejnym negatywnym atrybutem tego rynku pracy jest procent dysponujących prawem do zasiłku (7,5% - najniższy odsetek w województwie).[377] Zwracając uwagę na status edukacyjny (wykształcenie) osób zarejestrowanych jako bezrobotne w tym powiecie należy odnotować niski odsetek bezrobotnych z wyższym wykształceniem (7,8%; na Podlasiu 12,3%).[378] Powiat sokólski cechuje się nadto jednym z niższych odsetków kobiet wśród bezrobotnych (45,7% na tle 48,1% w województwie).

Powiat sokólski podobnie jak większość jednostek NUTS 4 w województwie podlaskim ma zdecydowanie rolniczy charakter. Brak w nim dużych ośrodków koncentrujących zatrudnienie. Istniejące zakłady reprezentują sektor produkcji przetwórstwa spożywczego o zdecydowanie prywatnym charakterze. Na terenie powiatu działa 30703 podmiotów gospodarczych. Ilość podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności w 2010 r. równała się 529. Liczba podmiotów nowozarejestrowanych przypadających na jednego mieszkańca w tym samym okresie wyniosła 51. Wśród kluczowych zakładów w powiecie funkcjonuje Spółdzielnia Mleczarska „Somlek” w Sokółce.

[377] Tamże
[378] Bank Danych Lokalnych GUS na koniec 2010 roku.

Rankingi firm prowadzone na terenie województwa pozwalają wskazać także inne istotne dla powiatu przedsiębiorstwa. Są to Sokółka Okna i Drzwi S.A. a także Społem Powszechna Spółdzielnia Spożywców[379]. Wśród lokalnych liderów gospodarki wymienić należy także Zakład Wyrobów Gumowych Genes, Metal-Fach, „Saga Plus" Sp. z o.o.[380] Kulturowe bogactwo powiatu wyrażone m.in. w reprezentantach kilku religii decyduje o wzrastającym udziale przedsiębiorstw świadczących usługi w sektorze turystycznym.

Kondycja finansowa powiatu na tle pozostałych powiatów ziemskich w województwie podlaskim jest dobra. Dochody budżetu powiatu w 2010 r. – 62,1 mln zł, gwarantowały trzecie miejsce w województwie. Udział własny w dochodach budżetu stanowił 22% (13,5 mln zł). Wynik ten jest jednym z niższych w województwie. Dochody w przeliczeniu na jednego mieszkańca powiatu w 2010 r. wyniosły 883,44 zł – 6 miejsce w woj. podlaskim. Dochody własne w tej liczbie ukształtowały się na poziomie 191,59 zł. Podatek dochodowy od osób fizycznych wyniósł 4,37 mln zł stanowiąc 32% dochodów własnych budżetu powiatu. Podatek od osób prawnych przyniósł 219417 zł czyli 1,6% dochodu własnego. Powiatowi w 2009 r. udało się uzyskać środki z budżetu Unii Europejskiej w wysokości 8,3 mln zł, co dawało drugą pozycję wśród powiatów ziemskich województwa podlaskiego[381].

Poziom zarobków w tym nadgranicznym powiecie jest na poziomie niższym niż średnia w regionie.[382] Na koniec 2010 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto wyniosło 2813 zł (10 miejsce na Podlasiu). Na tle płacy krajowej wynagrodzenia w analizowanej jednostce w ostatnich pięciu latach praktycznie się nie zmieniły (2005 rok: 80,4% płacy krajowej; 2010 rok: 81,9% płacy krajowej). Liczba nowych budynków mieszkalnych (budownictwa indywidualnego i zbiorowego) - świadcząca o witalności społeczno-ekonomicznej danego obszaru – przyjęła w 2010 roku wartość 1,5 na 1 tys. mieszkańców i była jedną z niższych w całym województwie (nominalnie oddano do użytkowania jedynie 98 mieszkań – 2% wszystkich w regionie). Potencjał generowania nowych miejsc pracy przez lokalne przedsiębiorstwa uzależniony jest m.in. od ponoszonych nakładów inwestycyjnych, środków umożliwiających kształtowanie przewagi konkurencyjnej

[379] Dane według rankingu Największe Firmy Podlasia, Kurier Poranny z dnia 29.12.2012.
[380] Informacje z portalu miasta Sokółka http://www.sokolka.pl/firmy.htm
[381] Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych , www.stat.gov.pl/bdl
[382] Średnie zarobki w powiecie grajewskim są windowane przez pensje kadry zatrudnionej w dwóch największych zakładach działających w Grajewie (Pfleiderer oraz Spółdzielnia Mleczarska Mlekpol). Wynagrodzenia np. dwóch prezesów tych firm (łącznie ok. 1,6 mln złotych w 2011 roku) zawyżają tą miarę o 11 zł – obliczenia własne.

firm. W analizowanym powiecie w latach 2008-2010 przedsiębiorstwa zatrudniające co najmniej 10 pracowników przeznaczały średniorocznie równowartość 965 zł na 1 mieszkańca powiatu na inwestycje (dopiero 14 lokata w województwie).

Tabela 210. Pozycja powiatu sokólskiego na tle pozostałych podlaskich powiatów (na płaszczyźnie potencjału przedsiębiorczości, sytuacji makrogospodarczej, zasobów demograficznych oraz atrakcyjności przyrodniczo-turystycznej)[383]

Rank. syntet.	Podmioty rejestru REGON na 10 tys. mieszk.	Rank. cząstk.	Podmioty nowo-zarejestrowane na 10 tys. ludności (średnia z lat 2008-2010)	Rank. cząstk.	Odsetek mikro-przedsiębiorstw w grupie podmiotów gospod. (w %)	Rank. cząstk.	POWIAT sokólski	
17	529	16	48	16	94,3	16		
Rank. syntet.	Dochody gmin powiatu na 1 mieszk. w zł (średnia z lat 2009-2010)	Rank. cząstk.	Stopa bezrobocia - grudzień 2011 (w %)	Rank. cząstk.	Przeciętne wynagrodzenie brutto w zł (2010)	Rank. cząstk.	Nakłady inwestycyjne na 1 mieszk. w zł. (śr. z lat 2008-2010)	Rank. cząstk.
14	2604	11	17,0	12	2813	10	965	14
Rank. syntet.	Zmiana wielkości zasobów ludzkich w l. 2000-2010 (w %)	Rank. cząstk.	Potencjał zagranicznej emigracji ekonomicznej	Rank. cząstk.	Wskaźnik obciążenia demograficznego	Rank. cząstk.	Odsetek ludności w wieku mobilnym	Rank. cząstk.
15	-7,3	15	względnie niski	14	62,5	11	37,8	14
Rank. syntet.	Udział obszarów chronionych w powierzchni powiatu (w %)	Rank. cząstk.	Pomniki przyrody (2010)	Rank. cząstk.	Liczba korzystających z noclegów (2010)	Rank. cząstk.	Wskaźnik miejsc noclegowych na 1000 ludności	Rank. cząstk.
12	25,9	8	50	9	6285	13	2,4	15

Źródło: opracowanie własne. Tabele prezentujące dane cząstkowe nt. wszystkich 17 powiatach znajdują się w aneksie do raportu.

[383]Kategoria „**potencjał przedsiębiorczości**" (kolor fioletowy) jest wypadkową 3 wskaźników: liczba podmiotów rejestru REGON na 10 tys. ludności powiatu; liczba nowozarejestrowanych podmiotów gospodarczych; udział mikroprzedsiębiorstw w powiatowej strukturze przedsiębiorstw), kategorię „**sytuacja makrogospodarcza**" (kolor niebieski) tworzą 4 wskaźniki: dochody gmin powiatu na 1 mieszkańca, stopa bezrobocia z grudnia, przeciętne wynagrodzenie brutto, nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca, kategoria „**zasoby demograficzne**" (kolor bordowy) została utworzona na bazie 4 wskaźników: wskaźnik obciążenia demograficznego; odsetek ludności w wieku mobilnym; zmiana wielkości populacji powiatu w ostatniej dekadzie, potencjał zagranicznej emigracji ekonomicznej, kategoria „**atrakcyjność przyrodniczo-turystyczna**" (kolor zielony) stanowi zaś konsekwencję 4 wskaźników: udział obszarów chronionych w powierzchni powiatu, liczba pomników przyrody, wskaźnik miejsc noclegowych na 1000 mieszkańców, liczba osób korzystających z noclegu w powiecie

Oblicze powiatu sokólskiego w świetle piętnastu wskaźników cząstkowych reprezentujących cztery wymiary społeczno-gospodarcze, na tle wszystkich podlaskich powiatów, przedstawia się wysoce pesymistycznie. W każdej z analizowanych subkategorii determinujących lokalny rynek pracy powiat sokólski wypada wyraźnie poniżej przeciętnej. Pod względem potencjału przedsiębiorczości plasuje się na ostatnim miejscu w województwie. Relatywnie najlepiej przedstawia się atrakcyjność przyrodniczo-turystyczna obszaru, dysponującego znaczną liczbą pomników przyrody i dużym areałem obszarów chronionych.

2.14.2. Podaż pracy w powiecie sokólskim

W poniższych tabelach podaży pracy został ukazany, po pierwsze, skład bezrobotnych w powiecie sokólskim w ujęciu dziesięciu grup wielkich zawodowych (w tym na tle województwa), po drugie, zaprezentowano 20 zawodów i specjalności, których dysponenci na koniec zeszłego roku posiadali największą trudność w podjęciu pracy w analizowanej jednostce.

Tabela 211. Struktura bezrobotnych w ujęciu grup wielkich zawodów w powiecie sokólskim na tle struktury województwa podlaskiego

kod	Nazwa grupy wielkiej	liczba bezrobotnych w powiecie	odsetek bezrobotnych w powiecie	odsetek bezrobotnych w województwie
1	Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	6	0,1%	0,3%
2	Specjaliści	354	7,4%	9,9%
3	Technicy i inny średni personel	731	15,2%	13,9%
4	Pracownicy biurowi	64	1,3%	3,1%
5	Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	396	8,3%	12,4%
6	Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	289	6,0%	2,2%
7	Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	1117	23,3%	21,8%
8	Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	332	6,9%	4,8%
9	Pracownicy przy pracach prostych	328	6,8%	7,0%
10	Siły zbrojne	1	0,0%	0,0%
	Bez zawodu	1176	24,5%	24,4%
	Ogółem	**4794**	100,0%	100,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP w Białymstoku

Najliczniej reprezentowaną grupą wielką zawodów w powiecie sokólskim są **robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy**[384], niemal co czwarta osoba (23,3%) ujęta na koniec 2011 roku w rejestrze bezrobotnych legitymuje się jednym z zawodów sklasyfikowanym kodem rozpoczynającym się cyfrą 7. Trudna sytuacja na lokalnym rynku pracy obejmuje również **techników i inny średni personel**, których udział w zbiorze bezrobotnych powiatu przekracza 15%. Na tle regionu podlaskiego w strukturze osób bez pracy w powiecie sokólskim negatywnie wyróżnia się kategoria **operatorów i monterów maszyn i urządzeń** (co czternasty bezrobotny powiatu przynależy do tej grupy – w województwie jedynie co dwudziesty), pozytywnie natomiast odznacza się rynkowa kondycja **pracowników usług osobistych i sprzedawców** (8,3% bezrobotnych, o jedną trzecią mniej niż w województwie).

Tabela 212. Zawody i specjalności reprezentowane najliczniej w grupie bezrobotnych powiatu sokólskiego (stan na 31.12.2011)

Lp	Zawód/ specjalność osoby bezrobotnej	liczba bezrobotnych	odsetek bezrobotnych
1	Sprzedawca	175	3,7%
2	Technik rolnik	156	3,3%
3	Rolnik	151	3,1%
4	Krawiec	132	2,8%
5	Ślusarz	118	2,5%
6	Technik ekonomista	117	2,4%
7	Robotnik budowlany	90	1,9%
8	Murarz	85	1,8%
9	Mechanik-oper.pojazdów i masz. rolnicz.	79	1,6%
10	Stolarz	75	1,6%
11	Technik mechanik	74	1,5%
12	Specjalista administracji publicznej	71	1,5%
13	Mechanik samochodów osobowych	69	1,4%
14	Pozostali rolnicy upraw polowych	61	1,3%
15	Sprzątaczka biurowa	50	1,0%
16	Kucharz	45	0,9%
17	Pedagog	42	0,9%
18	Technik technologii drewna	38	0,8%
19	Piekarz	37	0,8%
20	Robotnik gospodarczy	33	0,7%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP w Białymstoku

[384] W nomenklaturze Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej grupa ta obejmuje „zawody wymagające wiedzy, umiejętności i doświadczenia niezbędnych do uzyskiwania i obróbki surowców, wytwarzania i naprawy towarów oraz budowy, konserwacji i naprawy dróg, konstrukcji i maszyn. Główne zadania wymagają znajomości i zrozumienia charakteru pracy, stosowanych materiałów, maszyn i wytwarzanych produktów." Zob. *Klasyfikacja zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy*, oprac. E.Strojna, J.Piotrowicz, E.Żywiec-Dąbrowska, Warszawa 2010, s. 13

Zestawiając rozkład wielkości poszczególnych zawodów i specjalności osób bezrobotnych w powiecie sokólskim z rozkładem województwa podlaskiego ujawnia się grupa **zawodów nadreprezentowanych** w powiecie. Kategoria ta obejmuje zawody wyraźnie częściej występujące w analizowanym powiecie w stosunku do stanu wojewódzkiego: są to zawody i specjalności nieobecne w pierwszej dwudziestce najliczniejszych zawodów i specjalności wśród bezrobotnych województwa podlaskiego. W powiecie sokólskim do grona zawodów nadreprezentowanych wliczają się:

- *mechanik-operator pojazdów i maszyn rolniczych*
- *pozostali rolnicy upraw polowych*
- *pedagog*

Absolwenci kształcenia zawodowego (zasadnicze szkoły zawodowe, technika, szkoły policealne), kształcenia ukierunkowanego na przygotowanie do wykonywania jednego z 92 zawodów dostępnych w wojewódzkim systemie szkolnych (w krajowym systemie można kształcić w 200 zawodach)[385], stanowią znaczący strumień podaży pracy na szczeblu lokalnym. W 2011 roku w powiecie sokólskiego kształcenie zawodowe ukończyło 335 osób, co odnosząc do lokalnej głębokości rynku pracy (20,8 tys. pracujących w przedsiębiorstwach powyżej 9 osób, włącznie z pracującymi w rolnictwie) stanowi 1,6% tego dominującego segmentu zatrudnienia (w skali województwa współczynnik ten wyniósł 2,7%). Struktura zawodowa absolwentów:

[385] Najnowsza klasyfikacja zawodów szkolnictwa zawodowego obejmuje 200 zawodów, w ramach których wyodrębniono 251 kwalifikacji. W klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego ujęto: 23 zawody (po 3 kwalifikacje na zawód), 72 zawody (po 2 kwalifikacje na zawód), 98 zawodów (1 kwalifikacja na zawód), 7 zawodów szkolnictwa artystycznego, dla których nie wyodrębnia się kwalifikacji. Zob. *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 23 grudnia 2011 w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego*, www.men.gov.pl/images/stories/Rozporzadzenia

Tabela 213. Potencjalna podaż pracy w powiecie sokólskiego – absolwenci kształcenia zawodowego w roku 2011 oraz prognozowana liczba absolwentów w latach 2012-2014

		Absolwenci 2011	Absolwenci 2012	Absolwenci 2013	Absolwenci 2014[386]
1	314207_Technik rolnik	127	81	113	65
2	331403_Technik ekonomista	63	29	33	23
3	311504_Technik mechanik	36	34	41	34
4	311922_Technik technologii drewna	26	16	0	0
5	422402_Technik hotelarstwa	18	13	25	30
6	343403_Technik organizacji usług gastronomicznych	17	31	26	33
7	723310_Mechanikmonter maszyn i urządzeń	10	1	9	0
8	711202_Murarz	10	0	1	0
9	723103_Mechanik pojazdów samochodowych	9	5	6	37
10	722307_Operator obrabiarek skrawających	5	6	5	0
11	522301_Sprzedawca	4	0	0	0
12	834103_Mechanikoperator pojazdów i maszyn rolniczych	3	17	16	22
13	751204_Piekarz	3	5	6	0
14	752205_Stolarz	2	3	3	0
15	512002_Kucharz małej gastronomii	2	0	10	0
16	751201_Cukiernik	0	4	4	0
17	514101_Fryzjer	0	0	3	0
18	613003_Rolnik	0	0	3	0
19	721306_Blacharz samochodowy	0	0	1	0
20	713201_Lakiernik	0	0	1	0
	Razem	**335**	**245**	**306**	**244**

Źródło: Badania własne (CAWI)

W minionym roku status abiturientów ponadgimnazjalnych szkół zawodowych w powiecie sokólskim uzyskało 335 osób. 60% potencjalnej (edukacyjnej) podaży pracy na rynku lokalnym generowali nowo uprawnieni do wykonywania zawodu reprezentanci dwóch specjalności: *technicy ekonomiści* oraz *technicy rolnicy*. Prospektywnie znaczący strumień podaży utrzymywać się będzie w przypadku *techników mechaników* oraz *techników organizacji usług gastronomicznych*.

[386] Kategorię „absolwenci 2014" tworzą uczniowie klas drugich techników oraz klas pierwszych zasadniczych szkół zawodowych (poziomu klas w roku szkolnym 2011/2012) – jest to więc jedynie część przyszłej potencjalnej podaży pracy –zasilona zostanie ona uczniami, którzy rozpoczną edukację w szkołach policealnych we wrześniu 2012 roku.

2.14.3. Popyt na pracę w 2011 roku

W ciągu ostatniego roku do publicznych i niepublicznych instytucji pośrednictwa pracy w powiecie sokólskim napłynęło 1526 ofert pracy, co stanowiło 2,7% wszystkich ofert w województwie. W stosunku do roku poprzedniego, co niepokojące, należy odnotować wyraźny spadek liczby ofert pracy (mniej o 388 ofert).

Tabela 214. Rozkład źródeł ofert pracy zidentyfikowanych w powiecie sokólskim (zestawienie lat 2011 i 2010 oraz kwartałów 2011)

	Miejsce Pracy		Ilość ofert pracy w kwartałach							
	Powiat sokólski		I kw. 2011		II kw. 2011		III kw. 2011		IV kw. 2011	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Źródło Ofert Prac										
Powiatowe Urzędy Pracy	1249	81,8	354	84,9	328	84,5	290	**74,9-**	277	82,9
Lokalne internetowe serwisy ogłoszeniowe	161	10,6	30	**7,2-**	30	7,7	70	**18,1+**	31	9,3
Prasa regionalna i lokalna	58	3,8	22	5,3	14	3,6	17	4,4	5	**1,5-**
Ogólnokrajowe internetowe serwisy pośrednictwa pracy	45	2,9	5	**1,2-**	9	2,3	10	2,6	21	**6,3+**
Biura Karier	13	0,9	6	1,4	7	1,8	-	--	-	--
Ochotnicze Hufce Pracy	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Próba	1526	100	417	100	388	100	387	100	334	100

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

Instytucją będącą najczęstszym źródłem ogłoszeń był Powiatowy Urząd Pracy w Sokółce, który zamieścił blisko 82% wszystkich ofert w powiecie w roku 2011. Co dziesiąta oferta pochodziła z lokalnych internetowych serwisów ogłoszeniowych. W ujęciu czasowym widać systematyczny spadek liczby ofert pracy w kolejnych kwartałach (od 417 ofert w I kwartale - 27,3% rocznego popytu na pracę; po 334 ofert pracy w ostatnim kwartale - 22% rocznej puli). Relatywnie dużo propozycji pracy pojawiło się w III kwartale 2011 roku w bazie źródeł niepublicznych.

Biorąc pod uwagę oferty pracy ze względu na specyfikę zawodową poszukiwanych kandydatów do pracy w ujęciu grup wielkich zawodów i porównując je rok do roku, widocznych jest kilka, istotnych statystycznie, różnic. Znacznie mniej ogłoszeń w 2011

skierowanych było do grupy 9 - **pracownicy przy pracach prostych** (13,6% wszystkich), nominalnie dwukrotnie mniej niż przed rokiem. Odczuwalny regres liczby ofert pracy odnotowano również w grupie 3 – **technicy i inny średni personel** (163 oferty w 2011 roku, o ponad 200 mniej niż w 2010 roku). W przypadku grupy 8 – **operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń** – zanotowano odczuwalny przyrost ofert pracy (ze 123 ofert do pułapu 156). Przegląd danych w ujęciu kwartalnym informuje z jednej strony o grupach wielkich zawodów poszukiwanych na lokalnym rynku pracy ze zmienną intensywnością (**pracownicy biurowi)** poszukiwani najczęściej w I kwartale 2011 roku), z drugiej strony o grupach wielkich zawodów ofertowanych cyklicznie (**pracownicy przy pracach prostych**) – w każdym z kwartałów uaktywnił się popyt rzędu 50 miejsc pracy.

Najczęściej poszukiwanymi w ramach grupy 5 pracownikami byli: *sprzedawcy* (29,5%), *robotnik gospodarczy* (29%) oraz *kucharz* (4,6%). W ramach grupy 9 najwięcej ogłoszeń kierowano do: *pomocy kuchennej* (15,4%), *sprzątaczek biurowych* (13,9%) oraz *robotników drogowych* (11,1%).

Tabela 215. Rozkład ofert pracy zidentyfikowanych w powiecie sokólskim według grup wielkich zawodów (zestawienie lat 2011 i 2010 oraz kwartałów 2011)

kod i nazwa grupy wielkiej	Powiat Sokólski				Ilość ofert pracy w kwartałach							
	2011		2010		I kw. 2011		II kw. 2011		III kw. 2011		IV kw. 2011	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
5_Pracownicy usług i sprzedawcy	373	24,4	416	21,7	119	28,5	95	24,5	68	**17,6-**	91	27,2
9_Pracownicy przy pracach prostych	208	**13,6-**	394	**20,6+**	47	11,3	60	15,5	53	13,7	48	14,4
3_Technicy i inny średni personel	163	**10,7-**	374	**19,5+**	50	12,0	27	**7,0-**	47	12,1	39	11,7
7_Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	274	**18,0+**	200	**10,4-**	69	16,5	83	21,4	84	21,7	38	**11,4-**
4_Pracownicy biurowi	206	13,5	205	10,7	102	**24,5+**	39	10,1	35	**9,0-**	30	**9,0-**
8_Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	156	**10,2+**	123	**6,4-**	15	**3,6-**	55	**14,2+**	34	8,8	52	**15,6+**
2_Specjaliści	78	**5,1-**	167	**8,7+**	11	**2,6-**	12	3,1	29	7,5	26	7,8
6_Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	45	**2,9+**	27	**1,4-**	1	**0,2-**	4	**1,0-**	32	**8,3+**	8	2,4
1_Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	23	**1,5+**	8	**0,4-**	3	0,7	13	**3,4+**	5	1,3	2	0,6
0_Siły zbrojne	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Próba	1526	100	1914	100	417	100	388	100	387	100	334	100

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

Badając źródła pochodzenia ofert w kontekście grup wielkich zawodów, odnotować należy interesujące prawidłowości. Powiatowy urząd pracy miał praktycznie wyłączność na prezentowanie ofert skierowanych do przedstawicieli zawodów grupy 9 (**pracownicy przy pracach prostych)**, 194z 208 ofert było upublicznionych przez tą instytucję. Przedstawiciele zawodów grupy 3 (**technicy i inny średni personel**) poszukiwani byli nadzwyczaj często przez ogólnopolskie internetowe serwisy pośrednictwa pracy oraz lokalne internetowe serwisy ogłoszeniowe (łącznie w tych źródłach pojawiło się 36% wszystkich ofert dedykowanych tej grupie zawodów). **Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy** znaczną szansę na podjęcie pracy mieli wertując prasę regionalną i lokalną.

Tabela 216. Zestawienie źródeł ofert pracy zidentyfikowanych w powiecie sokólskim wg grup wielkich zawodów (zestawienie lat 2011 i 2010 oraz kwartałów 2011)

	Miejsce Pracy		Źródło Ofert Prac									
	Powiat sokólski		Powiatowe Urzędy Pracy		Prasa regionalna i lokalna		Ogólnokrajowe internetowe serwisy pośrednictwa pracy		Lokalne internetowe serwisy ogłoszeniowe		Biura Karier	
Kod i nazwa grupy wielkiej	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
5_Pracownicy usług i sprzedawcy	373	24,4	323	**25,9+**	6	**10,3-**	6	13,3	31	19,3	7	53,8
7_Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	274	18,0	210	16,8	11	19,0	1	**2,2-**	52	**32,3+**	-	--
9_Pracownicy przy pracach prostych	208	13,6	194	**15,5+**	4	6,9	-	--	10	**6,2-**	-	--
4_Pracownicy biurowi	206	13,5	199	**15,9+**	1	**1,7-**	-	--	4	**2,5-**	2	15,4
3_Technicy i inny średni personel	163	10,7	86	**6,9-**	14	24,1	25	**55,6+**	38	**23,6+**	-	--
8_Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	156	10,2	137	11,0	12	20,7	2	4,4	5	**3,1-**	-	--
2_Specjaliści	78	5,1	56	4,5	4	6,9	6	13,3	11	6,8	1	7,7
6_Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	45	2,9	39	3,1	-	--	-	--	6	3,7	-	--
1_Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	23	1,5	5	**0,4-**	6	10,3	5	11,1	4	2,5	3	23,1
0_Siły zbrojne	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Próba	1526	100	1249	100	58	100	45	100	161	100	13	100

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

W roku 2011ogłoszenia ofert pracy najczęściej kierowano do zawodów tj. *sprzedawca* (7,2%) oraz *robotnik gospodarczy* (7,1%). 5,3% ofert pracy dedykowana była dla *techników prac biurowych*. Największe zapotrzebowanie na *sprzedawców* przypadło na IV kwartał, natomiast *robotnicy gospodarczy* byli poszukiwani w szczególności w I i II kwartale.

Tabela 217. Rozkład 20 zawodów najbardziej poszukiwanych w powiecie sokólskim w ujęciu rocznym i kwartalnym[387]

	Powiat Sokólski		Ilość ofert pracy w kwartałach							
	2011		I kw. 2011		II kw. 2011		III kw. 2011		IV kw. 2011	
Kody Zawodów i Specjalności (TOP 20)	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
522301_Sprzedawca S	110	7,2	17	4,1	29	7,5	21	5,4	43	12,9
515303_Robotnik gospodarczy	108	7,1	56	13,4	38	9,8	6	1,6	8	2,4
411004_Technik prac biurowych S	81	5,3	41	9,8	18	4,6	11	2,8	11	3,3
411090_Pozostali pracownicy obsługi biurowej	43	2,8	22	5,3	2	0,5	12	3,1	7	2,1
332203_Przedstawiciel handlowy	35	2,3	14	3,4	8	2,1	5	1,3	8	2,4
941201_Pomoc kuchenna	32	2,1	7	1,7	8	2,1	9	2,3	8	2,4
611306_Ogrodnik terenów zieleni	31	2,0	0	0,0	0	0,0	23	5,9	8	2,4
911207_Sprzątaczka biurowa	29	1,9	6	1,4	6	1,5	9	2,3	8	2,4
833203_Kierowca samochodu ciężarowego	24	1,6	2	0,5	10	2,6	6	1,6	6	1,8
931205_Robotnik drogowy	23	1,5	6	1,4	13	3,4	2	0,5	2	0,6
816029_Operator urządzeń przetwórstwa owocowo-warzywnego	22	1,4	0	0,0	22	5,7	0	0,0	0	0,0
931301_Robotnik budowlany	20	1,3	3	0,7	6	1,5	8	2,1	3	0,9
711202_Murarz S	19	1,2	5	1,2	8	2,1	5	1,3	1	0,3
818206_Palacz kotłów parowych	19	1,2	0	0,0	0	0,0	0	0,0	19	5,7
512001_Kucharz S	17	1,1	7	1,7	3	0,8	3	0,8	4	1,2
432103_Magazynier	17	1,1	4	1,0	4	1,0	7	1,8	2	0,6
722204_Ślusarz S	15	1,0	3	0,7	3	0,8	5	1,3	4	1,2
325905_Opiekunka dziecięca S	15	1,0	3	0,7	2	0,5	7	1,8	3	0,9
332101_Agent ubezpieczeniowy	14	0,9	2	0,5	2	0,5	4	1,0	6	1,8
531103_Opiekunka dzieci w drodze do szkoły	14	0,9	6	1,4	0	0,0	6	1,6	2	0,6
Ogółem	688	45	204	49	182	47	149	39	153	46

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

[387] Nie istniała możliwość dokonania zestawienia z rokiem 2010, ponieważ baza danych z poprzedniej edycji badania nie zawierała zmiennej z kodami zawodów.

Tabela 218. Rozkład 5 najczęściej poszukiwanych zawodów w rozbiciu na kwartały

Zawód	I kwartał		Zawód	II kwartał	
	N	%		N	%
515303_Robotnik gospodarczy	56	13,4%	515303_Robotnik gospodarczy	38	9,8%
411004_Technik prac biurowych S	41	9,8%	522301_Sprzedawca S	29	7,5%
411090_Pozostali pracownicy obsługi biurowej	22	5,3%	816029_Operator urządzeń przetwórstwa owocowo-warzywnego	22	5,7%
522301_Sprzedawca S	17	4,1%	411004_Technik prac biurowych S	18	4,6%
332203_Przedstawiciel handlowy	14	3,4%	931205_Robotnik drogowy	13	3,4%

Zawód	III kwartał		Zawód	IV kwartał	
	N	%		N	%
611306_Ogrodnik terenów zieleni	23	5,9%	522301_Sprzedawca S	43	12,9%
522301_Sprzedawca S	21	5,4%	818206_Palacz kotłów parowych	19	5,7%
411090_Pozostali pracownicy obsługi biurowej	12	3,1%	411004_Technik prac biurowych S	11	3,3%
411004_Technik prac biurowych S	11	2,8%	611306_Ogrodnik terenów zieleni	8	2,4%
941201_Pomoc kuchenna	9	2,3%	941201_Pomoc kuchenna	8	2,4%

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

Obserwując ilościowe zapotrzebowanie na poszczególne zawody w ujęciu kwartalnym zarysowują się pewne tendencje, dzięki którym można uchwycić sezonowość (bądź jej brak). W powiecie sokólskim, wśród najbardziej poszukiwanych zawodów w pierwszych dwóch kwartałach na miejscu pierwszym występuje *robotnik gospodarczy*, w II półroczu uaktywnia się (zapewne silnie wspierany środkami urzędu pracy) popyt na *ogrodników terenów zieleni*.

W czteroczęściowym zestawieniu (poniżej) zaprezentowano zawody sezonowe, tzn. takie, na które w dowolnym kwartale 2011 roku pojawił się popyt przewyższający 40% rocznego wolumenu ofert pracy w danym zawodzie. W skali powiatu do skrajnie sezonowych zawodów (w przypadku których co najmniej 70% wszystkich ofert pojawiło się w jednym kwartale roku) zaliczają się m.in.: *operator urządzeń przetwórstwa owocowo-warzywnego* (100% w II kwartale) oraz *rejestratorka medyczna* (75% w I kwartale). W analizowanej jednostce w sezonie letnim (lipiec-wrzesień) do grona profesji sezonowych należy zakwalifikować *zaopatrzeniowca*. W ostatniej ćwierci roku, okresie w którym generalnie notowany jest niższy popyt na pracę, zawodem sezonowym byli m.in. *palacze*.

Tabela 219. Zawody charakteryzujące się największą sezonowością popytu w ujęciu kwartalnym.

	Liczba ofert w 2011 r.	Liczba ofert w I kwartale	% ofert 2011 w kwartale
515303_Robotnik gospodarczy	108	56	52%
411004_Technik prac biurowych S	81	41	51%
411090_Pozostali pracownicy obsługi biurowej	43	22	51%
712501_Monter / składacz okien	9	8	89%
422602_Recepcjonista	6	6	100%
422603_Rejestratorka medyczna	12	9	75%
753105_Krawiec S	4	4	100%
753102_Gorseciarka	4	4	100%
321301_Technik farmaceutyczny S	4	4	100%
962990_Pozostali pracownicy przy pracach prostych gdzie indziej niesklasyfikowani	4	4	100%
411003_Pracownik kancelaryjny	11	7	64%
524902_Doradca klienta	9	6	67%
421403_Windykator	7	5	71%
516990_Pozostali pracownicy usług osobistych gdzie indziej niesklasyfikowani	3	3	100%
332203_Przedstawiciel handlowy	35	14	40%

	Liczba ofert w 2011 r.	Liczba ofert w II kwartale	% ofert 2011 w kwartale
816029_Operator urządzeń przetwórstwa owocowo-warzywnego	22	22	100%
931205_Robotnik drogowy	23	13	57%
711404_Zbrojarz	5	5	100%
932913_Sortowacz	7	6	86%
122102_Kierownik działu sprzedaży	4	4	100%
522304_Sprzedawca w branży spożywczej	4	4	100%
142004_Kierownik supermarketu	7	5	71%
524404_Telemarketer	3	3	100%
431101_Asystent do spraw księgowości	6	4	67%
833203_Kierowca samochodu ciężarowego	24	10	42%
816026_Operator urządzeń przetwórstwa drobiu	9	5	56%
911101_Pomoc domowa	2	2	100%
833202_Kierowca ciągnika siodłowego	2	2	100%
722308_Operator obrabiarek sterowanych numerycznie	2	2	100%
722314_Tokarz w metalu	2	2	100%

	Liczba ofert w 2011 r.	Liczba ofert w III kwartale	% ofert 2011 w kwartale
611306_Ogrodnik terenów zieleni	31	23	74%
531190_Pozostali opiekunowie dziecięcy	12	9	75%
332302_Zaopatrzeniowiec	13	9	69%
712101_Dekarz'	7	6	86%
541307_Pracownik ochrony fizycznej bez licencji	4	4	100%
621002_Robotnik leśny	6	5	83%
721204_Spawacz metodą MAG	11	7	64%
234201_Nauczyciel przedszkola	3	3	100%
752305_Pilarz	3	3	100%
541306_Portier	3	3	100%
751204_Piekarz S	10	6	60%
721290_Pozostali spawacze i pokrewni	10	6	60%
711101_Konserwator budynków	6	4	67%
333101_Agent celny	9	5	56%
325905_Opiekunka dziecięca S	15	7	47%

	Liczba ofert w 2011 r.	Liczba ofert w IV kwartale	% ofert 2011 w kwartale
818206_Palacz kotłów parowych	19	19	100%
911202_Palacz pieców zwykłych	11	8	73%
243305_Specjalista do spraw sprzedaży	10	7	70%
818205_Palacz kotłów centralnego ogrzewania wodnych rusztowych	9	6	67%
541390_Pozostali pracownicy ochrony osób i mienia	5	4	80%
834401_Kierowca operator wózków jezdniowych	8	5	63%
752190_Pozostali robotnicy przygotowujący drewno i pokrewni	8	5	63%
243106_Specjalista do spraw marketingu i handlu	9	5	56%
514101_Fryzjer S	4	3	75%
343301_Bibliotekarz s	2	2	100%
264205_Reporter radiowy / telewizyjny / prasowy	2	2	100%
821105_Monter maszyn i urządzeń przemysłowych	2	2	100%
541901_Pracownik obsługi monitoringu	2	2	100%
813128_Operator urządzeń do przeróbki ropy naftowej i gazu	2	2	100%
332101_Agent ubezpieczeniowy	14	6	43%

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

2.14.4. Kwalifikacje i kompetencje poszukiwane na powiatowym rynku pracy

Tabela 220. Rozkład kwalifikacji i kompetencji poszukiwanych w powiecie sokólskim w rozbiciu na grupy wielkie zawodów

Miejsce Pracy			Kod grupy wielkiej[388]																	
Powiat sokólski			1		2		3		4		5		6		7		8		9	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Kompetencje i umiejętności																				
Doświadczenie Zawodowe	821	89	10	50	33	79	93	82	137	96	206	87	5	71	162	94	73	91	102	95
Porozumiewanie się w językach obcych	111	12	2	10	12	29	18	16	3	2	25	11	3	43	38	22	3	4	7	7
Kwalifikacje formalne (wykształcenie)	104	11	7	35	20	48	36	32	3	2	25	11	-	-	9	5	1	1	3	3
Cechy Osobowe	89	10	15	75	9	21	32	28	3	2	21	9	2	29	3	2	4	5	-	-
Kompetencje społeczne i obywatelskie	68	7	9	45	11	26	25	22	1	1	11	5	-	-	5	3	5	6	1	1
Kursy\ Uprawnienia	68	7	2	10	12	29	11	10	3	2	20	8	2	29	6	3	10	13	2	2
Inne	61	7	3	15	7	17	24	21	3	2	18	8	-	-	2	1	2	3	2	2
Kompetencje informatyczne	55	6	12	60	8	19	20	18	4	3	11	5	-	-	-	-	-	-	-	-
Inicjatywność i przedsiębiorczość	38	4	5	25	7	17	17	15	-	-	7	3	-	-	1	1	1	1	-	-
Kompetencje\umiejętność uczenia się	15	2	-	-	-	-	13	11	-	-	1	0	1	14	-	-	-	-	-	-
Wiek	11	1	-	-	-	-	8	7	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	1	1
Kompetencje matematyczno-techniczne	4	0	-	-	1	2	2	2	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Porozumiewanie się w języku ojczystym	2	0	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Świadomość i ekspresja kulturalna	1	0	-	-	-	-	-	-	-	-	1	0	-	-	-	-	-	-	-	-
RAZEM	922	100	20	100	42	100	114	100	143	100	236	100	7	100	173	100	80	100	107	100

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

Najbardziej pożądaną przez pracodawców cechą w powiecie sokólskim było doświadczenie zawodowe kandydatów, aż 89% ofert poddających się transmutacji w obszarze kompetencji zawierało to kryterium.[389]Istotnym czynnikiem zwiększającym szansę na

[388] Cyfry oznaczają następujące grupy zawodów: 1 - Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy; 2 - Specjaliści; 3 - Technicy i inny średni personel; 4 - Pracownicy biurowi; 5 - Pracownicy usług i sprzedawcy; 7 - Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy; 8 - Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń; 9 - Pracownicy przy pracach prostych.

[389]W analizie kompetencji uwzględniono wyłącznie oferty pracy zawierające informacje odnośnie poszukiwanych kompetencji i kwalifikacji.

znalezienie zatrudnienia była umiejętność porozumiewania się w języku obcym, stanowiąca integralną część co ósmego (12,3%) ogłoszenia.

Najszerszą, sprecyzowaną gamę oczekiwanych kompetencji, pracodawcy powiatu sokólskiego prezentowali wobec **techników i innego średniego szczebla**. W co trzecim ogłoszeniu ukierunkowanym na nabór reprezentanta tej wielkiej grupy zawodów pojawił się wymóg dysponowania wykształceniem formalnym, w prawie co trzecim postulat wykazania się szczególnymi cechami osobowymi. Od **przedstawicieli władz publicznych, wyższych urzędników i kierowników** lokalni pracodawcy oczekiwali w znaczącym stopniu wykazania się kompetencjami informatycznymi oraz kompetencjami społecznymi i obywatelskimi (odpowiednio 62% i 43% ofert).

2.14.5. Szansa na znalezienie pracy w kształconych zawodach

Tabela 221. Zestawienie popytu (oferty pracy) i podaży (bezrobotni i absolwenci) w powiecie sokólskim w 2011 roku w grupie kształconych zawodów

Lp		Absolwenci w 2011 roku	Bezrobotni 30.06.2011	Bezrobotni 31.12.2011	Różnica	Podaż (absolwenci + bezrobotni na koniec roku)	Popyt (oferty pracy w 2011 roku)	Szansa na znalezienie pracy w zawodzie[390]
1	314207 Technik rolnik	127	157	156	-1	283	1	?
2	331403 Technik ekonomista	63	90	117	27	180	0	0%
3	311504 Technik mechanik	36	68	74	6	110	0	0%
4	311922 Technik technologii drewna	26	48	38	-10	64	0	0%
5	422402 Technik hotelarstwa	18	5	6	1	24	0	0%
6	343403 Technik organizacji usług gastronomicznych	17	3	7	4	24	0	0%
7	711202 Murarz	10	77	85	8	95	19	20%
8	723310 Mechanik monter maszyn i urządzeń	10	4	5	1	15	2	13%
9	723103 Mechanik pojazdów samochodowych	9	23	22	-1	31	11	35%
10	722307 Operator obrabiarek	5	1	3	2	8	1	13%

[390] Szansa na znalezienie pracy to iloraz popytu i podaży - wskaźnik wyraża procentowe prawdopodobieństwo podjęcia pracy w zawodzie na rynku ofert dostępnych publicznie (objętych monitoringiem przez WUP w Białymstoku) w 2011 roku.

	skrawających							
11	522301 Sprzedawca	4	156	175	19	179	110	61%
12	834103 Mechanik operator pojazdów i maszyn rolniczych	3	77	79	2	82	0	0%
13	751204 Piekarz	3	31	37	6	40	10	25%
14	512002 Kucharz małej gastronomii	2	17	20	3	22	4	18%
15	752205 Stolarz	2	79	75	-4	77	13	17%
	RAZEM	335	836	899	63	1234	171	

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy, analiza bazy bezrobotnych, badanie CAWI

Badając szanse absolwentów szkół ponadgimnazjalnych w 2011 na znalezienie pracy w zawodzie dokonano zestawienia popytu (ilości ogłoszeń) oraz podaży (liczba absolwentów oraz liczba zarejestrowanych bezrobotnych). Porównano także liczbę bezrobotnych na koniec I (stan na 30.06.2011) i II półrocza (stan na 31.12.2011), aby zweryfikować czy w końcu okresu sprawozdawczego przybyło bezrobotnych względem pierwszej połowy roku. W sytuacji znaczącego przyrostu liczby osób zarejestrowanych jako bezrobotne w II półroczu możemy mieć do czynienia z zasilaniem szeregu osób bezrobotnych przez absolwentów, którzy znaleźli się na rynku pracy z końcem czerwca.

Wśród kształconych zawodów w powiecie sokólskim, największy nominalny wzrost bezrobocia odnotowano w przypadku *technika ekonomistów* oraz *sprzedawców*. Wyraźnie spadła liczba osób bezrobotnych o profesji *technik technologii drewna*. Rozpatrując natomiast szanse na znalezienie przez absolwentów pracy w zawodzie, największe perspektywy uzyskania angażu miał *sprzedawca* (61%), *mechanik pojazdów samochodowych* (35%) oraz *piekarz* (25%). W przypadku *technika rolnika*, trudno jest w pełni ocenić jak duże jest niedopasowanie popytu do podaży, gdyż osoby te w przeważającej mierze znajdują pracę w rodzinnych gospodarstwach rolnych.

2.14.6. Zestawienie zawodów deficytowych, zrównoważonych i nadwyżkowych

Uwzględniając trzy przyjęte w analizie parametry: liczbę bezrobotnych, liczbę absolwentów oraz liczbę ofert pracy skonstruowano syntetyczny wskaźnik sytuacji danego zawodu na rynku pracy.[391]

Tabela 222. Zestawienie zawodów deficytowych, zrównoważonych i nadwyżkowych w powiecie sokólskim.

	Zawód	Liczba ogłoszeń w 2011	Podaż pracy 2011	Wartość wskaźnika
TOP 10 DEFICYTOWYCH ZAWODÓW	515303_Robotnik gospodarczy	108	33	0,13
	411004_Technik prac biurowych S	81	18	0,11
	411090_Pozostali pracownicy obsługi biurowej	43	1	0,07
	332203_Przedstawiciel handlowy	35	1	0,06
	611306_Ogrodnik terenów zieleni	31	2	0,05
	941201_Pomoc kuchenna	32	8	0,04
	531103_Opiekunka dzieci w drodze do szkoły	14	0	0,02
	332302_Zaopatrzeniowiec	13	0	0,02
	531190_Pozostali opiekunowie dziecięcy	12	1	0,02
	332101_Agent ubezpieczeniowy	14	3	0,02
TOP 10 ZRÓWNOWAŻONYCH	833203_Kierowca samochodu ciężarowego	24	33	0,06
	142001_Kierownik działu w handlu detalicznym	5	0	0,00
	228103_Farmaceuta – farmacja apteczna	5	0	0,00
	242190_Pozostali specjaliści ds. zarządzania i organ.	0	5	0,01
	311303_Technik elektryk S	0	5	0,01
	314411_Technik technologii żywności – przetwórstwo mięsne	0	5	0,01
	321402_Technik dentystyczny S	0	5	0,01
	325905_Opiekunka dziecięca S	15	10	0,02
	343204_Plastyk S	0	5	0,01
	421101_Asystent usług pocztowych	0	5	0,01
TOP 10 NADWYŻKOWYCH	314207_Technik rolnik S	1	283	-0,50
	331403_Technik ekonomista S	0	180	-0,32
	613003_Rolnik S	0	151	-0,27
	753105_Krawiec S	4	132	-0,23
	311504_Technik mechanik S	0	110	-0,19
	722204_Ślusarz S	15	118	-0,18
	834103_Mechanik operator pojazdów i maszyn rolniczych S	0	82	-0,14
	711202_Murarz S	19	95	-0,13
	242217_Specjalista administracji publicznej	1	71	-0,12
	931301_Robotnik budowlany	20	90	-0,12

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy, analiza bazy bezrobotnych, badanie CAWI

[391]Opis konstrukcji wskaźnika zawarty jest w podrozdziale dotyczącym województwa podlaskiego

W powiecie sokólskim deficytowymi zawodami w roku 2011 były zawody z 4 oraz 5 grupy wielkich zawodów (*robotnik gospodarczy, technicy prac biurowych, pozostali pracownicy obsługi biurowej*). Skrajnie nadwyżkowymi profesjami w powiecie tranzytu do białoruskiego Grodna – poza szczególnymi na rynku ofert pracy profesjami rolniczymi - byli *technicy ekonomiści* oraz *krawcy*. Wśród zawodów zrównoważonych z jednoczesnym relatywnie wysokim poziomem popytu i znaczącym pasmem podaży znalazły się *opiekunki dziecięce*.

2.14.7. Przewidywane zmiany na rynku pracy powiatu sokólskiego w perspektywie krótkookresowej– analiza przypadków krytycznych

W opracowaniu Podlaska Mapa Zawodów i Kwalifikacji 2010 zdiagnozowano 3 przypadki krytyczne**. Przypadek A.** Umowa o małym ruchu **Przypadek B**. Inwestycje w infrastrukturę sportową i rekreacyjną w Sokółce. **Przypadek C.** Wzrost zainteresowania turystów powiatem sokólskim. W bieżącej diagnozie wskazano 3 procesy mogące mieć bezpośredni wpływ na rynek pracy w skali powiatu

Przypadek 1.Wzrost zainteresowania cudem eucharystycznym w parafii św. Antoniego w Sokółce. Z wydarzeniem tym wiąże się nadzieję na dynamizację turystyki religijnej na terenie powiatu.

Przypadek 2.Ograniczenie nielegalnego wwozu towarów dzięki modernizacji przejścia granicznego w Kuźnicy. Celem inwestycji było dostosowanie infrastrukturalne tego przejścia do wymogów Schengen, w tym zwiększenie bezpieczeństwa na przejściu w Kuźnicy.[392] Istotną konsekwencją modernizacji jest fakt uszczelnienia granicy pod kątem nielegalnego transportu towarów.

Przypadek 3. **Promowanie i wspieranie powstawania „zielonych miejsc pracy" w powiecie.** W ramach działania 100 osób zaangażowanych zostanie w staże i prace interwencyjne związane z ekologią i ochrona środowiska.

Spośród wskazanych przypadków krytycznych w ramach PMZiK 2010 większość w istotny sposób oddziałuje na sytuację powiatu również w diagnozie PMZiK 2011. Za

[392] Dane na podstawie strony internetowej, http://m.bialystok.gazeta.pl/bialystok/1,106505,9004001.html

najważniejszy, również w opinii ekspertów (badanie CAWI) uznano sytuację związaną z przebudową przejścia granicznego.

Tabela 223. Ekspercka ocena wpływu zdiagnozowanych przypadków krytycznych PMZiK 2011 na rynek pracy powiatu sokólskiego

	PRZYPADKI KRTYCZNE	Istotny wpływ na rynek pracy*	Nieistotny wpływ na rynek pracy**	Brak odpowiedzi
1	Wzrost zainteresowania cudem eucharystycznym w parafii św. Antoniego w Sokółce	60%	40%	
2	Ograniczenie nielegalnego wwozu towarów dzięki modernizacji przejścia granicznego w Kuźnicy	60%	40%	
3	Promowanie i wspieranie powstawania „zielonych miejsc pracy” w powiecie	40,0%	50,0%	10%

Źródło: Opracowanie własne * suma odpowiedzi eksperckich „wysoki wpływ” oraz „umiarkowany wpływ”; ** suma odpowiedzi eksperckich „niski wpływ” oraz „brak wpływu”

2.14.8. Weryfikacja scenariuszy rozwoju powiatu z 2010 roku

W raporcie „*Podlaska Mapa Zawodów i Kwalifikacji. Analiza rozkładu oraz charakteru popytu na zawody i kwalifikacje w województwie podlaskim w ujęciu lokalnym*” przygotowanym przez Centrum Doradztwa Strategicznego (Białystok 2010) zaprezentowane zostały alternatywne scenariusze rozwoju powiatu sokólskiego. Zgodnie z założeniem opracowano je w kontekście sytuacji na powiatowym rynku pracy w krótkoterminowej (trzyletniej) perspektywie. W trakcie realizacji badania przez WSFiZ w Białymstoku, na półmetku „zapadalności” prognozy (I kwartał 2012), scenariusze zostały poddane ocenie eksperckiej w kontekście zakresu trafności sformułowanych w nich przypuszczeń cząstkowych. Dziesięciu ekspertów z analizowanego powiatu, reprezentujących: powiatowy urząd pracy (8), urząd miasta (1), organizację pozarządową (1) zweryfikowało trafność prognoz alternatywnych scenariuszy – wyniki lustracji ukazuje poniższa tabela.

Tabela 224. Weryfikacja trafności scenariuszy rozwoju powiatu sokólskiego

	Prognoza cząstkowa	Trafna*	Nietrafna **
Scen. **pesymistyczny**	umowa o małym ruchu granicznym powoduje niewielki wzrost liczby zakładów handlowych i usługowych	70%	30%
	powstające firmy w branży turystycznej nie generują zatrudnienia	70%	30%
Scen. **optymistyczny**	w efekcie umowy o małym ruchu granicznym zyskują handlowcy oraz producenci produktów lokalnych	80%	20%
	Szlak Tatarski przyciąga na teren powiatu wielu turystów	80%	20%
	postępuje budowa kompleksu sportowo-rekreacyjnego nad zalewem w Sokółce (najnowocześniejszy obiekt na Podlasiu)	40%	40%
	rozwój kopalni żwiru	70%	20%

Źródło: opracowanie własne; * kategoria obejmuje sumę wskazań przypisanych prognozie „całkowicie trafna" oraz „częściowo trafna"; ** kategoria obejmuje sumę wskazań „zdecydowanie nietrafna" oraz „raczej nietrafna"; pominięto odpowiedzi „nie wiem", „nie możliwe do weryfikacji w lutym 2012 roku" (stąd suma odpowiedzi nie zawsze wynosi 100%)

W opinii ekspertów lokalnego rynku pracy pięć z sześciu prognoz cząstkowych przedstawionych w obu scenariuszach należy uznać za trafne. Obecne w scenariuszu pesymistycznym przekonanie, iż ułatwienia w lokalnym ruchu granicznym nie przekładają się na ilościowy wzrost podmiotów gospodarczych przez siedmiu z dziesięciu ekspertów ocenione zostało jako zasadne. Opozycyjnie, zawarte w scenariuszu optymistycznym przewidywania o wzroście turystycznego zainteresowania subregionem dzięki Szlakowi Tatarskiemu czy prognoza rozwoju lokalnych producentów żwiru, także zostały zweryfikowane pozytywnie.

2.14.9. Scenariusz rozwoju p. sokólskiego w perspektywie krótkookresowej

Powiat sokólski cechuje się „tradycyjną" strukturą zatrudnienia (61 % pracujących w sektorze pierwszym), co silnie wpływa na zamrożenie statusu rozwojowego powiatu. Dyslokacja zasobów pracy w ujęciu sektorów gospodarczych, z innego punktu widzenia, działa stabilizująco w obszarze potencjalnych zmian na rynku pracy. Zmniejszająca się liczba gospodarstw rolnych (wyniki Narodowego Spisu Rolnego 2010 informują o 13% spadku liczby gospodarstw rolnych na Podlasiu od ostatniego spisu w 2002 roku) przy jednoczesnym zwiększaniu się średniej powierzchni gospodarstw (obecnie ponad 10 ha), prowadzi do podnoszenia efektywności produkcji. W chwili obecnej nie jest jeszcze odnotowywany masowy odpływ siły roboczej z tego dominującego sektora – wręcz odwrotnie w okresie między spisowym (2002 – 2010) liczba pracujących w gospodarstwach rolnych woj. podlaskiego zwiększyła się o 7% (z 200 do 214 tys.). W najbliższych latach – w związku z prawdopodobnym wzrostem obciążeń fiskalnych – część zasobów pracy obszarów wiejskich powiatu sokólskiego zostanie zmuszona do odnalezienia się na pozarolniczym rynku pracy. W najbliższych kwartałach (pozytywnie) odczuwaną w powiecie sokólskim w strukturze przychodów branży handlowej będzie pozycja sprzedaży towarów obywatelom zza wschodniej granicy. Turystyka zakupowa mieszkańców Białorusi jest coraz bardziej intensywna. Według badań Instytutu Turystyki w ciągu III kwartałów 2011 roku odnotowano 2,4 mln przyjazdów z Białorusi (29% to turystyka zakupowa – pozostałe, w kolejności intensywności: służbowe, odwiedziny, turystyka, tranzyt). Turysta kategorii „odwiedzający jednodniowy" z Białorusi ponosi wydatki na terenie Polski (m.in. na obszarze tego przygranicznego powiatu) rzędu 202 USD.[393]

W wymiarze turystycznym walorem ziemi sokólskiej (nie w pełni wykorzystywanym) są zasoby kulturowe – sakralne subregionu. Odnotowywany wzrost zainteresowania Sokółką stanowiący pokłosie cudu eucharystycznego w parafii św. Antoniego, nieszybko może się stać impulsem rozwoju, jednak obszar turystyki sakralnej jest polem do wykorzystania (konieczna jest jednak kooperacja Kościoła, samorządu, przedsiębiorców z branży turystycznej). Równolegle konwencja szlaku tatarskiego promowana intensywniej i w wielotorowej formule

[393] *Charakterystyka przyjazdów turystów zagranicznych*, Instytut Turystyki, marzec 2012, www.intur.com.pl/turystykazagraniczna.php

powinna wpłynąć na zwiększenie zainteresowania powiatem wśród potencjalnych amatorów turystyki kulturowej.

W opinii ekspertów lokalnego rynku pracy największy potencjał generowania miejsc pracy w najbliższych 2-3 latach posiadają: handel (70 % wskazań) oraz budownictwo (50%), najwyższe ryzyko wystąpienia redukcji etatów odnosi się do administracji publicznej (80%), zauważalne zmiany (in mus) obejmą także rolnictwo (20%).

Tabela 225. Czynniki rozwoju powiatu sokólskiego w kontekście modelowania scenariuszy

Sfera	Czynnik	Trend	Rodzaj (+,-) oraz siła (1-5) wpływu [od -5 do +5]	Prawdopodobieństwo wystąpienia [0 – 1]	Scenariusz
Społ.	Zmniejszanie się liczby osób pracujących w sektorze rolnym	horyzontalny horyzontalny wzrostowy	+ 1 - 1 - 4	0,5 0,5 0,4	Optymistyczny Prawdopodobny Pesymistyczny
Ekon.	Utrzymanie tempa turystyki zakupowej ze strony mieszkańców Białorusi	wzrostowy horyzontalny spadkowy	+ 3 + 1 - 3	0,4 0,7 0,6	Optymistyczny Prawdopodobny Pesymistyczny

Źródło: opracowanie własne na podłożu teoretycznym metody scenariusza stanów otoczenia - zob. m.in. M.Romanowska, G.Gierszewska, *Analiza strategiczna przedsiębiorstwa*, PWE, Warszawa 2009

Przedstawione w tabeli czynniki w najbliższych trzech latach kształtować będą oblicze społeczno-gospodarcze powiatu sokólskiego. W zależności od trendu (tempa ich przebiegu), rodzaju wpływu na lokalną gospodarkę (wpływ pozytywny, neutralny, negatywny), siły tego wpływu oraz przyjmując różne warianty możliwości ich wystąpienia, przedstawiono trzy pasma scenariuszowe: optymistyczne, prawdopodobne oraz pesymistyczne.

2.14.10. Rekomendacje operacyjne na poziomie powiatu sokólskiego

powiat	Adresat rekomendacji		
	samorząd	**instytucje rynku pracy**	**instytucje edukacji**
sokólski	1. rozważenie szerszego aspektu wykorzystania potencjału turystycznego powiatu jako wyróżnika dla powiatu 2. uwzględnienie różnorodności religijnej i potencjału parafii Św. Antoniego w Sokółce do budowy strategii promocji powiatu 3. weryfikacja narzędzi promocji ogólnopolskiej Szlaku Tatarskiego 4. rozwój infrastruktury turystyczno-sportowej 5. promocja idei przedsiębiorczości, ze szczególnym uwzględnieniem grupy mikroprzedsiębiorców 6. maksymalizacja korzyści turystyki zakupowej z Białorusi 7. oszacowanie potencjału atrakcyjności „zielonych miejsc pracy" na terenie powiatu 8. wzmocnienie polityki ukierunkowanej na wykorzystanie obszaru przygranicznego położenia powiatu, w tym wpływu umowy o małym ruchu granicznym 9. kooperacja z uczelniami wyższymi w celu modelowania rozwoju powiatu 10. weryfikacja dokumentów strategicznych w odniesieniu do polityki proinwestycyjnej (czerpanie z dobrych praktyk innych samorządów w zakresie narzędzi wspierających nowych przedsiębiorców lokalizujących biznes na terenie powiatu – ulgi podatkowe) 11. animacja dialogu międzyśrodowiskowego	1. stałe informowanie samorządu o trendach zawodowego niedopasowania popytu i podaży pracy w kontekście reorientacji oferty edukacyjnej 2. cykliczne (np. półroczne) przekazywanie placówkom edukacyjnym raportów nt. popytu w przekroju zawodów 3. adoptowanie systemu wsparcia bezrobotnych do oczekiwań kompetencyjnych od strony popytowej (szkolenia/kursy) 4. uwzględnienie w polityce programowania merytorycznej zawartości oferty szkoleniowej cech profili zawodów deficytowych na terenie powiatu 5. wykorzystanie systemowych mechanizmów wspierających rynek pracy – Klub Integracji Społecznej, Centrum Integracji Społecznej (budowa kompetencji w obszarze towarzyszącym branży turystycznej) 6. udział w dialogu międzyśrodowiskowym	1. weryfikacja zasadności kształcenie w zawodach nadwyżkowych tj. technik rolnik, technik ekonomista, technik organizacji usług gastronomicznych 2. stopniowe wygaszanie kierunków kształcenia o niskim prognozowanym potencjale zatrudnienia na rzecz zawodów deficytowych z zastrzeżeniem pogłębionej oceny trwałości trendu 3. adaptacja w programach kształcenia pożądanych przez lokalnych pracodawców umiejętności „uniwersalnych" (pozazawodowych) 4. upraktycznienie kształcenia i kooperacja z otoczeniem – alternatywa dla wymaganego doświadczenia 5. udział w dialogu międzyśrodowiskowym

2.15. Powiat ziemski suwalski i grodzki Suwałki – analiza rynku pracy

2.15.1. Oblicze geograficzne, społeczne i gospodarcze powiatu ziemskiego

Powiat suwalski leży na Pojezierzu Suwalsko - Augustowskim. Pod względem geograficznym Suwalszczyzna stanowi fragment Pojezierza Litewskiego. Powierzchnia powiatu wynosi 1308 km², co stanowi ok. 6,5% powierzchni województwa (9 miejsce wśród pozostałych powiatów). Tą jednostkę NUTS 4 tworzy 9 gmin: Bakałarzewo, Filipów, Jeleniewo, Przerośl, Raczki, Rutka Tartak, Suwałki, Szypliszki i Wiżajny. Na powierzchnię powiatu składają się użytki rolne - 91 216 ha, lasy – 22 709 ha oraz pozostałe obszary – 16 832 ha. Od północy powiat graniczy z Republiką Litewską.[394]

Suwalszczyzna jest miejscem bardzo atrakcyjnym pod względem przyrodniczym. Dużą jej część porastają lasy, które są pozostałościami po Puszczach Augustowskiej i Rominckiej. Oprócz lasów krajobraz tworzą zbiorniki wodne takie jak jeziora, stawy i rzeki. Obszary o szczególnych walorach przyrodniczych zajmują ogółem powierzchnię 73363,5 ha, co stanowi 56,2% powierzchni powiatu, z czego: parki narodowe to 8063,5 ha, rezerwaty przyrody - 371,3 ha, parki krajobrazowe - 6284 ha, obszary chronionego krajobrazu - 59040 ha, użytki ekologiczne - 827,1 ha. W powiecie znajduje się 98 pomników przyrody. Atrakcje turystyczne powiatu to m.in.:

- Suwalski Park Krajobrazowy - pierwszy w Polsce obszar chroniony tego typu. Leży na Pojezierzu Północnosuwalskim, charakteryzuje się polodowcową rzeźbą terenu. Na terenie Parku znajdują się 3 rezerwaty przyrody i najgłębsze w Polsce jezioro Hańcza (108,5 m). Najpiękniejsze wzgórza, dzięki którym można podziwiać rozległe krajobrazy to: Góra Leszczynowa, Góra Zamkowa, Góra Kościelna i Góra Cisowa.
- Wigierski Park Narodowy - obejmuje on fragmenty Pojezierza Wschodnio-suwalskiego i fragmenty Równiny Augustowskiej. W krajobrazie wyróżnić można obszary wodne, na terenie parku znajduje się aż 42 jeziora, na czele z przepięknym jeziorem Wigry. Cennym i licznie odwiedzanym przez turystów miejscem jest zabytek znajdujący się we wsi Wigry - pokamedulski zespół klasztorny.

[394] http://powiatsuwalski.home.pl/powiat/pliki/strategia_powiatu.pdf

Możliwość korzystania z bogatej oferty turystycznej zapewniają liczne kwatery. Wskaźnik miejsc noclegowych liczony na 1000 ludności uplasował powiat w 2010 r. na 3 miejscu w województwie podlaskim (wyniósł 29,25). Wg danych GUS w 2010 r. zarejestrowano ogółem 1030 miejsc noclegowych, zaś 19 083 osoby skorzystały z oferty noclegowej.[395]

Powiat suwalski należy do grupy jednostek administracyjnych o małych zasobach demograficznych – liczy 35,9 tys. mieszkańców (3,0% populacji województwa podlaskiego).[396] W pierwszej dekadzie obecnego stulecia zasoby ludzkie tego powiatu zmniejszyły się o 0,8%, w tempie nieco mniejszym niż skala ubytku ludności w całym województwie (depopulacja rzędu 1,9%).[397] Powiat suwalski zalicza się do obszarów o bardzo niskim stopniu zagęszczenia ludności: 27,4 osób na km² plasują go na 16 miejscu na Podlasiu (dwukrotnie poniżej wskaźnika wojewódzkiego na poziomie 59 os./km²). W wymiarze struktury osadniczej subregion suwalski jest bezprecedensowym w regionie (i jednym z trzech w kraju – obok przemyskiego i skierniewickiego), dysponuje wyłącznie ludnością wiejską. W 2010 roku przyrost naturalny w analizowanym powiecie zanotował relatywnie dobrą wartość (+ 111 osoby; +3,1 promila populacji). Powiat suwalski dysponuje bardzo niskim poziomem potencjału zagranicznej emigracji ekonomicznej – ten stan wyrażają dwa indykatory: a. liczba emigrantów na 1000 mieszkańców (wartość 15,0, na tle 37,1 w województwie); b. odsetek gospodarstw objętych emigracją zarobkową (wartość 21%, na tle 21% w całym regionie)[398]. Oznacza to, iż skala zjawiska poszukiwania źródeł dochodów poza granicami kraju przez mieszkańców powiatu przyjmuje mniej dynamiczne oblicze. Wskaźnik obciążenia demograficznego (czyli liczby osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym) przyjmuje wysoką (niekorzystną) wartość: 64,1 (woj. podlaskie 57,3). Wskaźnik informujący o rezerwach demograficznych cechujących się statystycznie wyższą skłonnością do zmiany miejsca zamieszkania ze względu na zmianę miejsca pracy bądź podjęcie pracy w ogóle- czyli odsetek zasobów ludzkich w wieku mobilnym (18-44 lata) - w powiecie wynosi 38,5% (na Podlasiu 40,0%).

[395] http://www.stat.gov.pl
[396] Dane statystyczne przytoczone z Banku Danych Lokalnych GUS bądź obliczenia własne na podstawie danych BDL GUS – o ile nie wskazano inaczej dane na koniec 2010 roku.
[397] Analizowany okres zmiany zasobów demograficznych: 2000-2010.
[398] Dane za: *Profile emigracji zarobkowych mieszkańców województwa podlaskiego*, red. I.Kukulak-Dolata, Ł.Arendt, Białystok-Warszawa 2009, IPiPS w Warszawie, s. 140

Powiat suwalski dostarcza 3,3% zasobów pracujących w województwie (w powiecie pracuje 5092 kobiet, czyli 45,7% bazy osób posiadających zatrudnienie w tym subregionie – jest to jeden z niższych pułapów w województwie). Dyslokacja zatrudnienia w ujęciu klasycznej triady sektorów pracy (rolnictwo – przemysł i budownictwo – usługi) przedstawia się następująco: 72% – 11% – 17% (w województwie zaś 38% – 20% - 42%). Świadczy to o bardzo wysokiej nadreprezentacji osób –na tle i tak rolniczego regionu - utrzymujących się z pracy w rolnictwie. Stopa bezrobocia rejestrowanego na koniec grudnia 2011 roku w tej jednostce statystycznej europejskiej nomenklatury NUTS 4[399] wynosiła 9,9% (czwarty z najniższych poziomów w województwie), a zwiększyła się w przeciągu trzech lat o 3.1 pkt procentowego.[400]

Wykres 17. Zmiany stopy bezrobocia w pow. suwalskim na tle województwa w 2011 r.

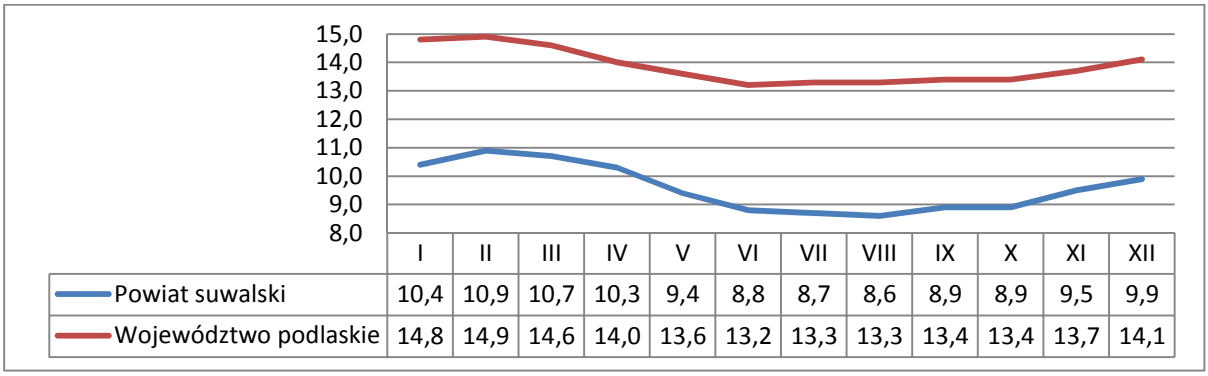

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Powiat suwalski	10,4	10,9	10,7	10,3	9,4	8,8	8,7	8,6	8,9	8,9	9,5	9,9
Województwo podlaskie	14,8	14,9	14,6	14,0	13,6	13,2	13,3	13,3	13,4	13,4	13,7	14,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie statystyki rynku pracy Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej (dane od stycznia do sierpnia 2011 po korekcie GUS wynikającej z ustalenia ostatecznej liczby pracujących poza rolnictwem indywidualnym na podstawie badań prowadzonych poprzez przedsiębiorstwa oraz z uwzględnienia wyników Powszechnego Spisu Rolnego 2010 dotyczących liczby pracujących w rolnictwie indywidualnym)

W strukturze bezrobotnych powiatu suwalskiego szczególnie pozytywnie (na tle regionu) przedstawiają się dwie kategorie osób: będących długotrwale bezrobotnymi(najniższy odsetek w województwie - 44,5 % wszystkich; w województwie 55,4%) oraz dysponujących prawem do zasiłku (drugi z najwyższych odsetków - 15,0%; w województwie 12,4%).[401] Wyróżnikiem tego powiatu w strukturze osób zarejestrowanych

[399] NUTS 5 – gminy, NUTS 4 – powiaty, NUTS 3 – podregiony, NUTS 2 – województwa, NUTS 1 - państwo
[400] Dane o stopie bezrobocia na grudzień 2011 roku przytaczane za miesięcznym informatorem Wojewódzkiego Urzędu Pracy „Podlaski rynek pracy", oprac. Wydział Badań i Analiz WUP, Białystok, grudzień 2011, www.up.podlasie.pl/uploads/upload/w_badan_i_analiz/podlaski_rynek_pracy/rynek_pracy_XII2011.pdf
[401] Tamże

jako bezrobotne, jest nadto najniższy na Podlasiu odsetek bezrobotnych legitymujących się ponad dziesięcioletnim stażem pracy (16,7%; w regionie 25,6%).[402]

Powiat suwalski prezentuje typowo rolnicze oblicze o znaczących walorach turystycznych. Zdecydowana większość obszaru (ponad 70%) to użytki rolne. Produkcja rolna w powiecie dostarcza głównie zboża i ziemniaki oraz pasze. W zakresie produkcji zwierzęcej dominuje hodowla bydła mlecznego i trzody chlewnej. Na terenie powiatu działa 1725 podmiotów gospodarczych. Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności w 2010 r. wyniosła 489. Ilość podmiotów nowozarejestrowanych przypadających na jednego mieszkańca w tym samym okresie wyniosła 64[403]. Na terenie powiatu funkcjonuje kilka przedsiębiorstw produkujących produkty mleczne. Największym z nich jest Spółdzielnia Mleczarska „Rospuda" w Filipowie. Na terenie powiatu zlokalizowanych jest także kilka ubojni, m.in. Zakład Rzeźniczy "ALIG" w Jeleniewie, PPHU "STAN" Rzeźnia w Poddubówku, Rzeźnia "GUB" w Poddubówku Spółka Jawna[404] . Siedzibą wartego wspomnienia podmiotu jest gmina Bakałarzewo. Firma Supros zajmuje się usługami transportowymi oraz magazynowaniem, standaryzacją oraz handlem płodami rolnymi i nawozami. Bogactwo naturalne powiatu w kruszywa sprawia, że działa na jego terenie przemysł wydobywczy. Eksploatowane są głównie złoża kruszyw naturalnych. Analizy eksperckie dla regionu wskazują na potencjał powiatu w zakresie wykorzystania energetyki wiatrowej.

Odnosząc się do kondycji finansowej powiatu suwalskiego na tle powiatów ziemskich województwa podlaskiego należy wskazać jego trudną pozycję. Dochody budżetu powiatu w 2010 r. to 26,6 mln zł. (13miejsce w województwie). Udział własny w dochodach budżetu stanowił jedynie 20%. Dochody na jednego mieszkańca powiatu w 2010 r. wyniosły 756,89 zł – 12 miejsce w woj. podlaskim. Dochody własne w tej liczbie ukształtowały się na poziomie 149,3 zł. Podatek dochodowy od osób fizycznych wyniósł 2 mln zł stanowiąc 39% dochodów własnych budżetu powiatu. Powiatowi suwalskiemu w 2009 r. udało się uzyskać środki z budżetu Unii Europejskiej w wysokości 719 tys. zł, co przekładało się na dziesiątą pozycję wśród powiatów ziemskich województwa podlaskiego[405].

[402] Bank Danych Lokalnych GUS na koniec 2010 roku.
[403] Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych , www.stat.gov.pl/bdl
[404]Informacje pochodzą z witryny powiatu, http://www.powiat.suwalski.pl/
[405] Informacje na podstawie informacji z Banku Danych Lokalnych –GUS, www.stat.gov.pl/bdl

Poziom zarobków w powiecie suwalskim, co ważne w optyce potencjalnych inwestorów Suwalszczyzny, jest najniższy w całym regionie – na koniec 2010 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto wyniosło 2613 zł. Na tle płacy krajowej wynagrodzenia w powiecie suwalskim w ostatnich pięciu latach, co niepokojące z perspektywy zatrudnionych, nominalnie rosły bardzo wolno, w ujęciu odsetkowym odnotowały zaś odczuwalny spadek (2005 rok: 79,5% płacy krajowej; 2010 rok: 76,1% płacy krajowej). Liczba nowych budynków mieszkalnych (budownictwa indywidualnego i zbiorowego) - świadcząca o witalności społeczno-ekonomicznej danego obszaru – przyjęła w 2010 roku wartość 4,0 na 1 tys. mieszkańców (4 miejsce spośród 17 powiatów). Potencjał generowania nowych miejsc pracy przez lokalne przedsiębiorstwa uzależniony jest m.in. od ponoszonych nakładów inwestycyjnych, środków umożliwiających kształtowanie przewagi konkurencyjnej firm. W analizowanym powiecie w latach 2008-2010 przedsiębiorstwa małe (z wyłączeniem mikro), średnie i duże przeznaczały średniorocznie równowartość 1790 zł na 1 mieszkańca powiatu na inwestycje (niezła, 5 lokata w województwie).

Tabela 226. Pozycja powiatu suwalskiego na tle pozostałych podlaskich powiatów (na płaszczyźnie potencjału przedsiębiorczości, sytuacji makrogospodarczej, zasobów demograficznych oraz atrakcyjności przyrodniczo-turystycznej)[406]

Ranking syntetyczny	Podmioty rejestru REGON na 10 tys. mieszk.	Rank. cząstk.	Podmioty nowo-zarejestrowane na 10 tys. ludności (średnia z lat 2008-2010)	Rank. cząstk.	Odsetek mikro-przedsiębiorstw w grupie podmiotów gospod. (w %)	Rank. cząstk.	POWIAT suwalski	
11	489	17	53	12	95,8	2		
Ranking syntetyczny	Dochody gmin powiatu na 1 mieszk. w zł (średnia z lat 2009-2010)	Rank. cząstk.	Stopa bezrobocia - grudzień 2011 (w %)	Rank. cząstk.	Przeciętne wynagrodzenie brutto w zł (2010)	Rank. cząstk.	Nakłady inwestycyjne na 1 mieszk. w zł. (śr. z lat 2008-2010)	Rank. cząstk.
8	2996	5	9,9	4	2613	17	1790	5
Ranking syntetyczny	Zmiana wielkości zasobów ludzkich w l. 2000-2010 (w %)	Rank. cząstk.	Potencjał zagranicznej emigracji ekonomicznej	Rank. cząstk.	Wskaźnik obciążenia demograficznego	Rank. cząstk.	Odsetek ludności w wieku mobilnym	Rank. cząstk.
12	-0,8	5	bardzo niski	16	64,1	13	38,5	11
Ranking syntetyczny	Udział obszarów chronionych w powierzchni powiatu (w %)	Rank. cząstk.	Pomniki przyrody (2010)	Rank. cząstk.	Liczba korzystających z noclegów (2010)	Rank. cząstk.	Wskaźnik miejsc noclegowych na 1000 ludności	Rank. cząstk.
3	56,1	4	98	3	19083	6	29,3	3

Źródło: opracowanie własne. Tabele prezentujące dane cząstkowe nt. wszystkich 17 powiatach znajdują się w aneksie do raportu.

Oblicze powiatu suwalskiego w świetle piętnastu wskaźników cząstkowych reprezentujących cztery wymiary społeczno-gospodarcze, na tle wszystkich podlaskich powiatów, przedstawia się neutralnie. Wysoce pozytywnie wygląda potencjał przyrodniczo-

[406]Kategoria „**potencjał przedsiębiorczości**" (kolor fioletowy) jest wypadkową 3 wskaźników: liczba podmiotów rejestru REGON na 10 tys. ludności powiatu; liczba nowozarejestrowanych podmiotów gospodarczych; udział mikroprzedsiębiorstw w powiatowej strukturze przedsiębiorstw), kategorię „**sytuacja makrogospodarcza**" (kolor niebieski) tworzą 4 wskaźniki: dochody gmin powiatu na 1 mieszkańca, stopa bezrobocia z grudnia, przeciętne wynagrodzenie brutto, nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca, kategoria „**zasoby demograficzne**" (kolor bordowy) została utworzona na bazie 4 wskaźników: wskaźnik obciążenia demograficznego; odsetek ludności w wieku mobilnym; zmiana wielkości populacji powiatu w ostatniej dekadzie, potencjał zagranicznej emigracji ekonomicznej, kategoria „**atrakcyjność przyrodniczo-turystyczna**" (kolor zielony) stanowi zaś konsekwencję 4 wskaźników: udział obszarów chronionych w powierzchni powiatu, liczba pomników przyrody, wskaźnik miejsc noclegowych na 1000 mieszkańców, liczba osób korzystających z noclegu w powiecie

turystyczny powiatu, 3 miejsce w województwie jest zasługą dużej liczby pomników przyrody oraz wysoką wartością wskaźnika miejsc noclegowych. Stosunkowo dobrze kształtuje się sytuacja makrogospodarcza powiatu, m.in. dzięki jednocyfrowej stopie bezrobocia w powiecie (tylko w 4 z 17 powiatów Podlasia odsetek osób bez zatrudnienia był niższy niż 10%).

2.15.2. Oblicze geograficzne, społeczne i gospodarcze powiatu grodzkiego

Powierzchnia miasta Suwałk wynosi 65,24 km², co plasuje je na drugim miejscu w województwie podlaskim co do wielkości jednostek miejskich. Znaczna część miasta obejmuje północną część Równiny Augustowskiej, która nazywana jest Obniżeniem Suwalskim. Nieznaczne północne oraz północno-wschodnie fragmenty miasta należą do Pojezierza Wschodniosuwalskiego. Na powierzchnię Suwałk składają się w większości tereny niezurbanizowane, w szczególności użytki rolne (54,9%). Około 14% stanowią lasy, zadrzewienia i zakrzewienia. W wyniku rozwijającego się budownictwa skutkującego rozbudową kolejnych osiedli mieszkaniowych (głównie domów jednorodzinnych) nastąpiła w ostatnich latach wyraźna zmiana struktury użytków. Zmniejszyła się powierzchnia użytków rolnych, natomiast wzrosła powierzchnia gruntów zabudowanych i zurbanizowanych oraz terenów komunikacyjnych. Obszary prawnie chronionego krajobrazu zajmują powierzchnię 960,2 ha. Należą do nich:

- „Pojezierze Północnej Suwalszczyzny" – położone w północnej części miasta, charakteryzuje się licznymi jeziorami, kemami, ozami i wzniesieniami morenowymi,
- „Puszcza i Jeziora Augustowskie" – to południowe rejony miasta. Obszar ten obejmuje Las Suwalski, który jest częścią jednego z największych i najcenniejszych pod względem przyrodniczym kompleksów leśnych Puszczy Augustowskiej.

Jako pomniki przyrody uznawane są pojedyncze drzewa, w większości gatunki rodzime, wyróżniające się nie tylko znacznym wiekiem i rozmiarami, ale również rzadkim występowaniem, czy też symbolizujące ważne rocznice historyczne. Na powierzchni ponad 4 hektarów znajduje się rezerwat archeologiczny o nazwie „Cmentarzysko Jaćwingów". Rezerwat powstał w 1959 r. jako ochrona fragmentu lasu z jaćwieskim cmentarzyskiem

kurhanowym pochodzącym z II-IV wieku naszej ery. Znajduje się tutaj ponad 170 roślin naczyniowych, z których 4 podlegają całkowitej ochronie.[407]

Istotnym aspektem rozwoju miasta jaki i regionu jest fakt specyficznego położenia miasta w bezpośrednim sąsiedztwie trzech państw: Rosji (Obwód Kaliningradzki), Litwy i Białorusi oraz przy drodze międzynarodowej Via Baltica. Stwarza to nowe możliwości oraz szansę stania się jednym z ważniejszych w regionie centrów wymiany handlowej.

Dodatkowym atutem miasta jest jego malownicze położenie w obszarze Zielonych Płuc Polski. Wpływa to na atrakcyjność miasta pod względem turystyczno-rekreacyjnym. Miasto zapewnia dobrze wyposażoną bazę dla turystów i wczasowiczów z kraju i zagranicy oferując dostęp do Wigierskiego Parku Narodowego, Suwalskiego Parku Krajobrazowego, Puszczy Augustowskiej. Interesujące jako atrakcje turystyczne są także regiony sąsiednie - Mazury Garbate z Puszczą Romincką i Puszczą Borecką, Pojezierze Ełckie oraz Kraina Wielkich Jezior Mazurskich.[408]

Możliwość skorzystania z bogatej oferty turystycznej zapewniają liczne kwatery. Wskaźnik miejsc noclegowych liczony na 1000 ludności wyniósł wg danych GUS w 2010 r. 9,98 (najwyższy spośród powiatów województwa). Zarejestrowano w tym okresie ogółem 694 miejsc noclegowych, zaś 31 033 osoby skorzystały z oferty noclegowej.[409]

Powiat grodzki m. Suwałki należy do grupy jednostek administracyjnych o znaczących zasobach demograficznych – liczy 69,5 tys. mieszkańców (5,8% populacji województwa podlaskiego).[410] W pierwszej dekadzie obecnego stulecia zasoby ludzkie tego powiatu zwiększyły się o około 1 tys. osób (1,3%), co pozytywne na tle większości pozostałych powiatów i całego województwa (depopulacja objęła 14 powiatów; w województwie wystąpił regres o 1,9%).[411] Powiat m. Suwałki jest obszarem o gęstości zaludnienia na poziomie 1050 os./km², mniejszej niż w Białymstoku (2870 os/km²) i Łomży (1900 os/km²). W 2010 roku przyrost naturalny w tym dawnym ośrodku wojewódzkim zanotował pozytywną wartość dodatnią (+291 osób; +4,2 promila populacji) – był to najlepszy wynik w całym regionie. Powiat suwalski dysponuje względnie niskim poziomem

[407] http://www.um.suwalki.pl
[408] http://mpopowski.w.interia.pl/suwalki/suwalki.htm
[409] http://www.stat.gov.pl
[410] Dane statystyczne przytoczone z Banku Danych Lokalnych GUS bądź obliczenia własne na podstawie danych BDL GUS – o ile nie wskazano inaczej dane na koniec 2010 roku.
[411] Analizowany okres zmiany zasobów demograficznych: 2000-2010.

potencjału zagranicznej emigracji ekonomicznej – ten stan wyrażają dwa indykatory: a. liczba emigrantów na 1000 mieszkańców (wartość 23,0, na tle 37,1 w województwie); b. odsetek gospodarstw objętych emigracją zarobkową (wartość 24%, na tle 21% w całym regionie)[412]. Oznacza to, iż skala zjawiska poszukiwania źródeł dochodów poza granicami kraju przez mieszkańców powiatu przyjmuje mniej dynamiczne oblicze. Wskaźnik obciążenia demograficznego (czyli liczby osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym) przyjmuje niską (korzystną) wartość: 50,2 (woj. podlaskie 57,3). Wskaźnik informujący o rezerwach demograficznych cechujących się statystycznie wyższą skłonnością do zmiany miejsca zamieszkania ze względu na zmianę miejsca pracy bądź podjęcie pracy w ogóle- czyli odsetek zasobów ludzkich w wieku mobilnym (18-44 lata) - w powiecie wynosi 41,6% (na Podlasiu 40,0%).

Powiat grodzki Suwałki dostarcza 5,8% zasobów pracujących w województwie (w powiecie pracuje 5092 kobiet, czyli 48,5% bazy osób posiadających zatrudnienie w tym subregionie – jest to wynik mocno zbliżony do wojewódzkiego: 48,8%). Dyslokacja zatrudnienia w ujęciu klasycznej triady sektorów pracy (rolnictwo – przemysł i budownictwo – usługi) przedstawia się następująco: 6% – 37% – 57% (w województwie zaś 38% – 20% - 42%). Rozkład ten odzwierciedla stricte usługowo-przemysłowy charakter Suwałk, ze szczególnym podkreśleniem jej industrialnego charakteru (37% zatrudnionych w przemyśle i budownictwie do wynik zdecydowanie najwyższy w województwie). Stopa bezrobocia rejestrowanego na koniec grudnia 2011 roku w tej jednostce statystycznej europejskiej nomenklatury NUTS 4[413] wynosiła 12,5% (siódmy wynik w województwie), zwiększyła się w przeciągu trzech lat o 2.9 pkt procentowego (co pozytywne – był to obok powiatu wysokomazowieckiego najniższy przyrost w uwzględnionym przedziale czasu).[414]

[412] Dane za: *Profile emigracji zarobkowych mieszkańców województwa podlaskiego*, red. I.Kukulak-Dolata, Ł.Arendt, Białystok-Warszawa 2009, IPiPS w Warszawie, s. 140
[413] NUTS 5 – gminy, NUTS 4 – powiaty, NUTS 3 – podregiony, NUTS 2 – województwa, NUTS 1 - państwo
[414] Dane o stopie bezrobocia na grudzień 2011 roku przytaczane za miesięcznym informatorem Wojewódzkiego Urzędu Pracy „Podlaski rynek pracy", oprac. Wydział Badań i Analiz WUP, Białystok, grudzień 2011, www.up.podlasie.pl/uploads/upload/w_badan_i_analiz/podlaski_rynek_pracy/rynek_pracy_XII2011.pdf

Wykres 18. Zmiany stopy bezrobocia w powiecie m. Suwałki na tle województwa w 2011

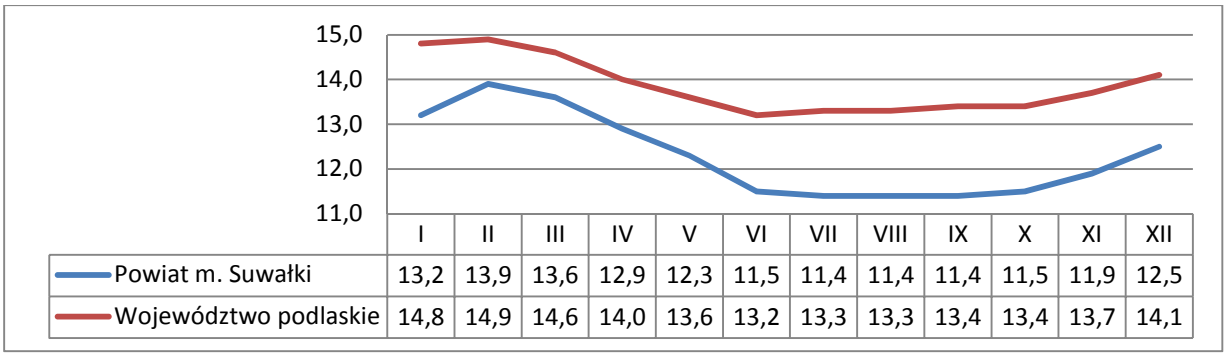

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Powiat m. Suwałki	13,2	13,9	13,6	12,9	12,3	11,5	11,4	11,4	11,4	11,5	11,9	12,5
Województwo podlaskie	14,8	14,9	14,6	14,0	13,6	13,2	13,3	13,3	13,4	13,4	13,7	14,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie statystyki rynku pracy Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej (dane od stycznia do sierpnia 2011 po korekcie GUS wynikającej z ustalenia ostatecznej liczby pracujących poza rolnictwem indywidualnym na podstawie badań prowadzonych poprzez przedsiębiorstwa oraz z uwzględnienia wyników Powszechnego Spisu Rolnego 2010 dotyczących liczby pracujących w rolnictwie indywidualnym)

Zmiana poziomu stopy bezrobocia w stolicy Suwalszczyzny w przeciągu 2011 roku miała na tle regionu korzystny przebieg. Wiosną wystąpił skokowy (dynamiczniejszy niż w województwie) spadek liczby zarejestrowanych osób bez pracy do poziomu 11,5% i utrzymywał się na tym całkiem niskim poziomie do końca października. W strukturze bezrobotnych powiatu suwalskiego szczególnie pozytywnie (na tle regionu) przedstawiają się dwie kategorie osób: będących długotrwale bezrobotnymi(najniższy odsetek w województwie - 44,5 % wszystkich; w województwie 55,4%) oraz dysponujących prawem do zasiłku (drugi z najwyższych odsetków - 15,0%; w województwie 12,4%).[415] Wyróżnikiem tego powiatu w strukturze osób zarejestrowanych jako bezrobotne, jest ponadto jeden z wyższych na Podlasiu odsetek bezrobotnych legitymujących się ponad dziesięcioletnim stażem pracy (29,7%; w regionie 25,6%).[416]

Poziom zarobków w mieście nad Czarną Hańczą, co ważne w optyce potencjalnych inwestorów Suwalszczyzny, jest jednym z niższych w regionie – na koniec 2010 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto wyniosło 2812 zł. Na tle płacy krajowej wynagrodzenia w powiecie suwalskim w ostatnich pięciu latach w ujęciu odsetkowym odnotowały niewielki wzrost (2005 rok: 80,4% płacy krajowej; 2010 rok: 81,9% płacy krajowej). Liczba nowych budynków mieszkalnych (budownictwa indywidualnego i zbiorowego) - świadcząca o witalności społeczno-ekonomicznej danego obszaru – przyjęła w 2010 roku wartość 2,3 na 1 tys. mieszkańców (niższą niż w Białymstoku: 5,5 czy Łomży:

[415] Tamże
[416] Bank Danych Lokalnych GUS na koniec 2010 roku.

3,6). Potencjał generowania nowych miejsc pracy przez lokalne przedsiębiorstwa uzależniony jest m.in. od ponoszonych nakładów inwestycyjnych, środków umożliwiających kształtowanie przewagi konkurencyjnej firm. W analizowanym powiecie w latach 2008-2010 przedsiębiorstwa małe (z wyłączeniem mikro), średnie i duże przeznaczały średniorocznie równowartość 1710 zł na 1 mieszkańca powiatu na inwestycje (6 lokata w województwie; więcej niż w Łomży, mniej niż w Białymstoku).

Tabela 227. Pozycja powiatu grodzkiego Suwałki na tle pozostałych podlaskich powiatów (na płaszczyźnie potencjału przedsiębiorczości, sytuacji makrogospodarczej, zasobów demograficznych oraz atrakcyjności przyrodniczo-turystycznej)[417]

Rank. syntet.	Podmioty rejestru REGON na 10 tys. mieszk.	Rank. cząstk.	Podmioty nowo-zarejestrowane na 10 tys. ludności (średnia z lat 2008-2010)	Rank. cząstk.	Odsetek mikro-przedsiębiorstw w grupie podmiotów gospod. (w %)	Rank. cząstk.	POWIAT grodzki SUWAŁKI	
1	1006	2	90	3	95,9	1		
Rank. syntet.	Dochody gmin powiatu na 1 mieszk. w zł (średnia z lat 2009-2010)	Rank. cząstk.	Stopa bezrobocia - grudzień 2011 (w %)	Rank. cząstk.	Przeciętne wynagrodzenie brutto w zł (2010)	Rank. cząstk.	Nakłady inwestycyjne na 1 mieszk. w zł. (śr. z lat 2008-2010)	Rank. cząstk.
3	3960	2	12,5	7	2812	11	1710	6
Rank. syntet.	Zmiana wielkości zasobów ludzkich w l. 2000-2010 (w %)	Rank. cząstk.	Potencjał zagranicznej emigracji ekonomicznej	Rank. cząstk.	Wskaźnik obciążenia demograficznego	Rank. cząstk.	Odsetek ludności w wieku mobilnym	Rank. cząstk.
3	1,3	2	względnie niski	13	50,2	2	41,6	3
Rank. syntet.	Udział obszarów chronionych w powierzchni powiatu (w %)	Rank. cząstk.	Pomniki przyrody (2010)	Rank. cząstk.	Liczba korzystających z noclegów (2010)	Rank. cząstk.	Wskaźnik miejsc noclegowych na 1000 ludności	Rank. cząstk.
7	14,5	13	27	12	31033	5	10,0	5

Źródło: opracowanie własne. Tabele prezentujące dane cząstkowe nt. wszystkich 17 powiatach znajdują się w aneksie do raportu.

[417]Kategoria „**potencjał przedsiębiorczości**" (kolor fioletowy) jest wypadkową 3 wskaźników: liczba podmiotów rejestru REGON na 10 tys. ludności powiatu; liczba nowozarejestrowanych podmiotów gospodarczych; udział mikroprzedsiębiorstw w powiatowej strukturze przedsiębiorstw), kategorię „**sytuacja makrogospodarcza**" (kolor niebieski) tworzą 4 wskaźniki: dochody gmin powiatu na 1 mieszkańca, stopa bezrobocia z grudnia, przeciętne wynagrodzenie brutto, nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca, kategoria „**zasoby demograficzne**" (kolor bordowy) została utworzona na bazie 4 wskaźników: wskaźnik obciążenia demograficznego; odsetek ludności w wieku mobilnym; zmiana wielkości populacji powiatu w ostatniej dekadzie, potencjał zagranicznej emigracji ekonomicznej, kategoria „**atrakcyjność przyrodniczo-turystyczna**" (kolor zielony) stanowi zaś konsekwencję 4 wskaźników: udział obszarów chronionych w powierzchni powiatu, liczba pomników przyrody, wskaźnik miejsc noclegowych na 1000 mieszkańców, liczba osób korzystających z noclegu w powiecie

Oblicze powiatu m. Suwałki w świetle piętnastu wskaźników cząstkowych reprezentujących cztery wymiary społeczno-gospodarcze, na tle wszystkich podlaskich powiatów, przedstawia się wysoce optymistycznie. Nadzwyczaj pozytywnie przedstawia się potencjał przedsiębiorczości regionu – pierwsze miejsce w rankingu jest zasługą najwyższego odsetka mikroprzedsiębiorstw w lokalnej strukturze aktywnych przedsiębiorstw (95,9%). Druga z najniższych (najbardziej korzystnych) w województwie wartość wskaźnika obciążenia demograficznego oraz przyrost bazy demograficznej w ostatniej dekadzie wpływają na trzecie miejsce w regionie pod względem zasobów demograficznych.

2.15.3. Podaż pracy w powiecie ziemskim

W poniższych tabelach podaży pracy został ukazany, po pierwsze, skład bezrobotnych w powiecie suwalskim w ujęciu dziesięciu grup wielkich zawodowych (w tym na tle województwa), po drugie, zaprezentowano 20 zawodów i specjalności, których dysponenci na koniec zeszłego roku posiadali największą trudność w podjęciu pracy w analizowanej jednostce.

Tabela 228. Struktura bezrobotnych w ujęciu grup wielkich zawodów w powiecie suwalskim na tle struktury województwa podlaskiego

kod	Nazwa grupy wielkiej	liczba bezrobotnych w powiecie	odsetek bezrobotnych w powiecie	odsetek bezrobotnych w województwie
1	Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	5	0,4%	0,3%
2	Specjaliści	135	9,9%	9,9%
3	Technicy i inny średni personel	143	10,5%	13,9%
4	Pracownicy biurowi	32	2,4%	3,1%
5	Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	218	16,0%	12,4%
6	Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	51	3,8%	2,2%
7	Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	227	16,7%	21,8%
8	Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	83	6,1%	4,8%
9	Pracownicy przy pracach prostych	134	9,9%	7,0%
10	Siły zbrojne	1	0,1%	0,0%
	Bez zawodu	330	24,3%	24,4%
	Ogółem	**1359**	100,0%	100,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP w Białymstoku

Najliczniej reprezentowaną grupą wielką zawodów w powiecie suwalskim są **robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy**[418], co szósta osoba (16,7%) ujęta na koniec 2011 roku w rejestrze bezrobotnych legitymuje się jednym z zawodów sklasyfikowanym kodem rozpoczynającym się cyfrą 7. Trudna sytuacja na lokalnym rynku pracy obejmuje również **pracowników usług osobistych i sprzedawców**, których udział w zbiorze bezrobotnych powiatu wynosi 16%. Na tle regionu podlaskiego w strukturze osób bez pracy w powiecie suwalskim negatywnie wyróżnia się kategoria **pracownicy przy pracach prostych** (co dziesiąty bezrobotny powiatu przynależy do tej grupy – w województwie jedynie co czternasty), pozytywnie natomiast odznacza się rynkowa kondycja **techników i inny średni personel** (10,5% bezrobotnych, o jedną trzecią mniej niż w województwie).

Tabela 229 Zawody i specjalności reprezentowane najliczniej w grupie bezrobotnych powiatu suwalskiego (stan na 31.12.2011)

Lp	Zawód/ specjalność osoby bezrobotnej	liczba bezrobotnych	odsetek bezrobotnych
1	Sprzedawca	51	3,8%
2	Robotnik budowlany	45	3,3%
3	Kucharz małej gastronomii	37	2,7%
4	Kucharz	29	2,1%
5	Robotnik gospodarczy	27	2,0%
6	Technik ekonomista	26	1,9%
7	Cukiernik	20	1,5%
8	Krawiec	18	1,3%
9	Stolarz	18	1,3%
10	Inżynier rolnictwa	17	1,3%
11	Rolnik	15	1,1%
12	Fryzjer	15	1,1%
13	Technik rolnik	14	1,0%
14	Murarz	14	1,0%
15	Operator urządzeń przetwórstwa drobiu	14	1,0%
16	Specjalista do spraw rachunkowości	14	1,0%
17	Pozostali rolnicy upraw polowych	13	1,0%
18	Pedagog	13	1,0%
19	Robotnik pomocniczy w przemyśle przetw.	13	1,0%
20	Sprzątaczka biurowa	12	0,9%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP w Białymstoku

[418] W nomenklaturze Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej grupa ta obejmuje „zawody wymagające wiedzy, umiejętności i doświadczenia niezbędnych do uzyskiwania i obróbki surowców, wytwarzania i naprawy towarów oraz budowy, konserwacji i naprawy dróg, konstrukcji i maszyn. Główne zadania wymagają znajomości i zrozumienia charakteru pracy, stosowanych materiałów, maszyn i wytwarzanych produktów." Zob. *Klasyfikacja zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy*, oprac. E.Strojna, J.Piotrowicz, E.Żywiec-Dąbrowska, Warszawa 2010, s. 13

Zestawiając rozkład wielkości poszczególnych zawodów i specjalności osób bezrobotnych w powiecie suwalskim z rozkładem województwa podlaskiego ujawnia się grupa **zawodów nadreprezentowanych** w powiecie. Kategoria ta obejmuje zawody wyraźnie częściej występujące w analizowanym powiecie w stosunku do stanu wojewódzkiego: są to zawody i specjalności nieobecne w pierwszej dwudziestce najliczniejszych zawodów i specjalności wśród bezrobotnych województwa podlaskiego. W powiecie suwalskim do grona zawodów nadreprezentowanych wliczają się:

- *kucharz małej gastronomii*
- *inżynier rolnictwa*
- *operator urządzeń przetwórstwa drobiu*

Absolwenci kształcenia zawodowego (zasadnicze szkoły zawodowe, technika, szkoły policealne), kształcenia ukierunkowanego na przygotowanie do wykonywania jednego z 92 zawodów dostępnych w wojewódzkim systemie szkolnych (w krajowym systemie można kształcić w 200 zawodach)[419], stanowią znaczący strumień podaży pracy na szczeblu lokalnym. W 2011 roku w powiecie suwalskim kształcenie zawodowe ukończyły 332 osoby, co odnosząc do lokalnej głębokości rynku pracy (11,1 tys. pracujących w przedsiębiorstwach powyżej 9 osób, włącznie z pracującymi w rolnictwie) stanowi 3,0% tego dominującego segmentu zatrudnienia (w skali województwa współczynnik ten wyniósł 2,7%). Struktura zawodowa absolwentów:

[419] Najnowsza klasyfikacja zawodów szkolnictwa zawodowego obejmuje 200 zawodów, w ramach których wyodrębniono 251 kwalifikacji. W klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego ujęto: 23 zawody (po 3 kwalifikacje na zawód), 72 zawody (po 2 kwalifikacje na zawód), 98 zawodów (1 kwalifikacja na zawód), 7 zawodów szkolnictwa artystycznego, dla których nie wyodrębnia się kwalifikacji. Zob. *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 23 grudnia 2011 w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego*, www.men.gov.pl/images/stories/Rozporzadzenia

Tabela 230. Potencjalna podaż pracy w powiecie suwalskim – absolwenci kształcenia zawodowego w roku 2011 oraz prognozowana liczba absolwentów w latach 2012-2014

		Absolwenci 2011	Absolwenci 2012	Absolwenci 2013	Absolwenci 2014[420]
1	314207_Technik rolnik	238	53	71	49
2	331403_Technik ekonomista	37	13	16	8
3	422402_Technik hotelarstwa	29	0	0	12
4	314203_Technik hodowca koni	28	12	0	8
	Razem	**332**	**78**	**87**	**77**

Źródło: badania własne (CAWI)

W powiecie ziemskim rozciągającym się wokół Suwałk potencjalne pasmo podaży pracy w 2011 roku reprezentowali przedstawiciele 4 profesji, najliczniej (72% wszystkich) *technicy rolnicy*, znajdujący zatrudnienie w rodzinnych gospodarstwach rolnych tego w pełni rustykalnego powiatu. Specyfiką kształcenia zawodowego powiatu są absolwenci oryginalnego zawodu – *technicy hodowcy koni*.

2.15.4. Podaż pracy w powiecie grodzkim

W poniższych tabelach podaży pracy został ukazany, po pierwsze, skład bezrobotnych w Suwałkach w ujęciu dziesięciu grup wielkich zawodowych (w tym na tle województwa), po drugie, zaprezentowano 20 zawodów i specjalności, których dysponenci na koniec zeszłego roku posiadali największą trudność w podjęciu pracy w analizowanej jednostce.

[420] Kategorię „absolwenci 2014" tworzą uczniowie klas drugich techników oraz klas pierwszych zasadniczych szkół zawodowych (poziomu klas w roku szkolnym 2011/2012) – jest to więc jedynie część przyszłej potencjalnej podaży pracy –zasilona zostanie ona uczniami, którzy rozpoczną edukację w szkołach policealnych we wrześniu 2012 roku.

Tabela 231. Struktura bezrobotnych w ujęciu wielkich grup zawodów w powiecie m. Suwałki na tle struktury województwa podlaskiego

kod	Nazwa grupy wielkiej	liczba bezrobotnych w powiecie	odsetek bezrobotnych w powiecie	odsetek bezrobotnych w województwie
1	Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	20	0,6%	0,3%
2	Specjaliści	425	12,0%	9,9%
3	Technicy i inny średni personel	457	12,9%	13,9%
4	Pracownicy biurowi	148	4,2%	3,1%
5	Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	500	14,1%	12,4%
6	Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	54	1,5%	2,2%
7	Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	741	20,9%	21,8%
8	Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	229	6,5%	4,8%
9	Pracownicy przy pracach prostych	351	9,9%	7,0%
10	Siły zbrojne	1	0,0%	0,0%
	Bez zawodu	615	17,4%	24,4%
	Ogółem	**3541**	100,0%	100,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP w Białymstoku

Najliczniej reprezentowaną grupą wielką zawodów w powiecie m. Suwałki są **robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy**[421], co piąta osoba (20,9%) ujęta na koniec 2011 roku w rejestrze bezrobotnych legitymuje się jednym z zawodów sklasyfikowanym kodem rozpoczynającym się cyfrą 7. Trudna sytuacja na lokalnym rynku pracy obejmuje również **pracowników usług osobistych i sprzedawców**, których udział w zbiorze bezrobotnych powiatu przekracza 14%. Na tle regionu podlaskiego w strukturze osób bez pracy w tym powiecie grodzkim negatywnie wyróżnia się kategoria **pracownicy przy pracach prostych** (co dziesiąty bezrobotny powiatu przynależy do tej grupy – w województwie jedynie co czternasty), gorzej niż w regionie przedstawia się ponadto rynkowa kondycja **operatorów i monterów maszyn i urządzeń** (6,5% bezrobotnych, o jedną trzecią więcej niż w województwie).

[421] W nomenklaturze Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej grupa ta obejmuje „zawody wymagające wiedzy, umiejętności i doświadczenia niezbędnych do uzyskiwania i obróbki surowców, wytwarzania i naprawy towarów oraz budowy, konserwacji i naprawy dróg, konstrukcji i maszyn. Główne zadania wymagają znajomości i zrozumienia charakteru pracy, stosowanych materiałów, maszyn i wytwarzanych produktów." Zob. *Klasyfikacja zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy*, oprac. E.Strojna, J.Piotrowicz, E.Żywiec-Dąbrowska, Warszawa 2010, s. 13

Tabela 232. Zawody i specjalności reprezentowane najliczniej w grupie bezrobotnych powiatu m. Suwałki (stan na 31.12.2011)

Lp	Zawód/ specjalność osoby bezrobotnej	liczba bezrobotnych	odsetek bezrobotnych
1	Sprzedawca	170	4,8%
2	Technik ekonomista	97	2,7%
3	Robotnik budowlany	90	2,5%
4	Ślusarz	60	1,7%
5	Robotnik pomocniczy w przemyśle przetw.	57	1,6%
6	Stolarz	52	1,5%
7	Operator urządzeń przetwórstwa drobiu	52	1,5%
8	Krawiec	51	1,4%
9	Murarz	49	1,4%
10	Szwaczka	46	1,3%
11	Poz.robotnicy przygotow.drewno i pokrew.	46	1,3%
12	Sprzątaczka biurowa	45	1,3%
13	Kucharz	44	1,2%
14	Specjalista administracji publicznej	40	1,1%
15	Specjalista do spraw rachunkowości	40	1,1%
16	Kierowca samochodu ciężarowego	37	1,0%
17	Pozostali pracownicy obsługi biurowej	37	1,0%
18	Robotnik gospodarczy	36	1,0%
19	Technik mechanik	35	1,0%
20	Kucharz małej gastronomii	35	1,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP w Białymstoku

Zestawiając rozkład wielkości poszczególnych zawodów i specjalności osób bezrobotnych w powiecie m. Suwałki z rozkładem województwa podlaskiego ujawnia się grupa **zawodów nadreprezentowanych** w powiecie. Kategoria ta obejmuje zawody wyraźnie częściej występujące w analizowanym powiecie w stosunku do stanu wojewódzkiego: są to zawody i specjalności nieobecne w pierwszej dwudziestce najliczniejszych zawodów i specjalności wśród bezrobotnych województwa podlaskiego. W powiecie grodzkim Suwałki do grona zawodów nadreprezentowanych wliczają się:

- *operator urządzeń przetwórstwa drobiu*
- *szwaczka*
- *pozostali robotnicy przygotowujący drewno i pokrewni*

Absolwenci kształcenia zawodowego (zasadnicze szkoły zawodowe, technika, szkoły policealne), kształcenia ukierunkowanego na przygotowanie do wykonywania jednego z 92 zawodów dostępnych w wojewódzkim systemie szkolnych (w krajowym systemie można

kształcić w 200 zawodach)[422], stanowią znaczący strumień podaży pracy na szczeblu lokalnym. W 2011 roku w powiecie grodzkim Suwałki kształcenie zawodowe ukończyło 858 osób, co odnosząc do lokalnej głębokości rynku pracy (19,5 tys. pracujących w przedsiębiorstwach powyżej 9 osób, włącznie z pracującymi w rolnictwie) stanowi 4,4% tego dominującego segmentu zatrudnienia (w skali województwa współczynnik ten wyniósł 2,7%). Struktura zawodowa absolwentów:

Tabela 233. Potencjalna podaż pracy w powiecie grodzkim Suwałki – absolwenci kształcenia zawodowego w roku 2011 oraz prognozowana liczba absolwentów 2012-2014

		Absolwenci 2011	Absolwenci 2012	Absolwenci 2013	Absolwenci 2014[423]
1	334306_Technik administracji	58	30	164	0
2	512002_Kucharz małej gastronomii	55	0	51	30
3	311204_Technik budownictwa	53	43	50	57
4	351203_Technik informatyk	52	35	125	28
5	331403_Technik ekonomista	51	54	145	39
6	514207_Technik usług kosmetycznych	39	79	122	0
7	322002_Technik żywienia i gospodarstwa	39	22	23	17
8	311410_Technik mechatronik	35	27	30	28
9	311513_Technik pojazdów samochodowych	32	29	31	42
10	431103_Technik rachunkowości	32	0	107	0
11	351103_Technik teleinformatyk	29	29	28	47
12	422402_Technik hotelarstwa	27	24	29	27
13	712904_Technolog robót wykończeniowych	26	19	15	20
14	834103_Mechanikoperator pojazdów i	24	27	20	18
15	325511_Technik ochrony środowiska	23	19	12	0
16	325509_Technik bezpieczeństwa higieny	22	29	348	0
17	314207_Technik rolnik	21	19	17	18
18	331402_Technik agrobiznesu	20	25	17	8
19	311504_Technik mechanik	20	18	28	18
20	311408_Technik elektronik	19	21	23	15
21	541415_Technik ochrony fizycznej osób i	18	18	11	0
22	314403_Technik technologii żywności	18	16	6	0
23	522305_Technik handlowiec	17	22	11	12
24	314202_Technik architektury krajobrazu	16	20	14	6
25	514105_Technik usług fryzjerskich	16	15	18	11
26	741201_Elektromechanik	16	0	0	0
27	333108_Technik spedytor	15	16	15	14
28	723103_Mechanik pojazdów samochodowych	14	20	24	19

[422] Najnowsza klasyfikacja zawodów szkolnictwa zawodowego obejmuje 200 zawodów, w ramach których wyodrębniono 251 kwalifikacji. W klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego ujęto: 23 zawody (po 3 kwalifikacje na zawód), 72 zawody (po 2 kwalifikacje na zawód), 98 zawodów (1 kwalifikacja na zawód), 7 zawodów szkolnictwa artystycznego, dla których nie wyodrębnia się kwalifikacji. Zob. *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 23 grudnia 2011 w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego*, www.men.gov.pl/images/stories/Rozporzadzenia

[423] Kategorię „absolwenci 2014" tworzą uczniowie klas drugich techników oraz klas pierwszych zasadniczych szkół zawodowych (poziomu klas w roku szkolnym 2011/2012) – jest to więc jedynie część przyszłej potencjalnej podaży pracy –zasilona zostanie ona uczniami, którzy rozpoczną edukację w szkołach policealnych we wrześniu 2012 roku.

29	723310_Mechanikmonter maszyn i urządzeń	13	13	0	0
30	712604_Monter instalacji i urządzeń	13	8	14	16
31	311922_Technik technologii drewna	10	11	0	11
32	311303_Technik elektryk	9	16	21	16
33	422103_Technik obsługi turystycznej	7	61	45	43
34	311209_Technik urządzeń sanitarnych	5	10	0	0
35	752205_Stolarz	5	7	0	13
36	753402_Tapicer	2	0	0	0
37	325402_Technik masażysta	0	40	58	0
38	343403_Technik organizacji usług	0	21	26	15
39	333107_Technik logistyk	0	14	0	34
40	325601_Ratownik medyczny	0	13	15	0
41	311924_Technik technologii odzieży	0	8	0	0
42	532102_Opiekun medyczny	0	0	22	0
43	741203_Elektromechanik pojazdów	0	0	19	13
44	333906_Technik organizacji reklamy	0	0	10	20
45	513101_Kelner	0	0	7	0
46	311911_Technik cyfrowych procesów	0	0	0	10
	Razem	871	898	1721	665

Źródło: badania własne (CAWI)

W minionym roku w powiecie grodzkim Suwałki kształcenie zawodowe ukończyło 871 absolwentów. Największą część potencjalnej (edukacyjnej) podaży pracy na rynku lokalnym generowali nowo uprawnieni do wykonywania zawodu reprezentanci specjalności: *kucharz małej gastronomii*, *technik budownictwa*, *technik informatyk*. Prospektywnie zwiększy się podaż *techników obsługi turystycznej* oraz *techników usług kosmetycznych*.

2.15.5. Popyt na pracę w 2011 roku

W ciągu ostatniego roku do publicznych i niepublicznych instytucji pośrednictwa pracy w suwalskich powiatach napłynęło 3 tys. ofert pracy, co stanowiło 5,3% wszystkich ofert dostępnych w województwie podlaskim.

Tabela 234. Rozkład źródeł ofert pracy zidentyfikowanych w Suwałkach i powiecie suwalskim (zestawienie za rok 2011, w tym w ujęciu kwartalnym)

	Ilość ofert pracy		Ilość ofert pracy w kwartałach							
	M. Suwałki i powiat suwalski		I kw. 2011		II kw. 2011		III kw. 2011		IV kw. 2011	
Źródło Ofert Prac	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Powiatowe Urzędy Pracy	1962	65,4	500	**82,0+**	644	**69,2+**	559	63,2	259	**45,1-**
Lokalne internetowe serwisy ogłoszeniowe	573	19,1	55	**9,0-**	191	20,5	155	17,5	172	**30,0+**
Ogólnokrajowe internetowe serwisy pośrednictwa pracy	324	10,8	21	**3,4-**	64	**6,9-**	119	**13,4+**	120	**20,9+**
Prasa regionalna i lokalna	104	3,5	27	4,4	21	**2,3-**	41	4,6	15	2,6
Ochotnicze Hufce Pracy	27	0,9	6	1,0	7	0,8	7	0,8	7	1,2
Biura Karier	9	0,3	1	0,2	3	0,3	4	0,5	1	0,2
Agencje zatrudnienia	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
razem	2999	100	610	100	930	100	885	100	574	100

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

Powiatowy Urząd Pracy w Suwałkach generował przeważającą pulę ofert pracy w minionym roku w subregionie suwalskim (niemal 2 tys. ofert - dwie trzecie wszystkich) Przegląd kwartalnego rozkładu upubliczniania ofert pracy ukazuje kumulację liczby ofert pracy w II i III kwartale 2011 roku - w tym okresie zgłoszono łącznie 1815 ofert, 60 % rocznej puli. Relatywnie niewiele propozycji pracy pojawiło się w IV kwartale 2011 roku, 19% wszystkich w roku minionym.

Tabela 235. Rozkład ofert pracy zidentyfikowanych w Suwałkach i powiecie suwalskim według grup wielkich zawodów

	Powiat Suwalski				Ilość ofert pracy w kwartałach							
	2011		2010		I kw. 2011		II kw. 2011		III kw. 2011		IV kw. 2011	
Kod i nazwa grupy wielkiej	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
5_Pracownicy usług i sprzedawcy	730	**24,3-**	650	**29,3+**	157	25,7	221	23,8	213	24,1	139	24,2
7_Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	605	**20,2+**	269	**12,1-**	103	16,9	201	21,6	203	22,9	98	17,1
9_Pracownicy przy pracach prostych	383	**12,8-**	341	**15,3+**	111	**18,2+**	114	12,3	88	**9,9-**	70	12,2
3_Technicy i inny średni personel	377	12,6	300	13,5	75	12,3	111	11,9	105	11,9	86	15,0
2_Specjaliści	299	10,0	200	9,0	54	8,9	70	**7,5-**	103	11,6	72	12,5
4_Pracownicy biurowi	243	8,1	224	10,1	79	**13,0+**	82	8,8	54	**6,1-**	28	**4,9-**
8_Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	255	**8,5+**	104	**4,7-**	20	**3,3-**	106	**11,4+**	83	9,4	46	8,0
1_Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	87	**2,9-**	101	**4,5+**	9	**1,5-**	23	2,5	23	2,6	32	**5,6+**
6_Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	20	**0,7-**	33	**1,5+**	2	0,3	2	0,2	13	**1,5+**	3	0,5
0_Siły zbrojne	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Razem	2999	100	2222	100	610	100	930	100	885	100	574	100

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

Biorąc pod uwagę oferty pracy w kontekście poszukiwanych kandydatów do pracy w ujęciu grup wielkich zawodów, widocznych jest kilka prawidłowości. Największym zainteresowaniem pracodawców cieszyli się reprezentanci grupy 5 **pracownicy usług i sprzedawcy** oraz grupy 7 – **robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy** (łącznie skierowane do nich ponad 1,3 tys. ofert pracy, 44 % wszystkich). Niewiele miejsc pracy pojawiło się na subregionalnym rynku ogłoszeń w 2011 dla przedstawicieli grupy 2 - **specjalistów** (10% wszystkich). Przegląd danych w ujęciu kwartalnym informuje z jednej strony o grupach wielkich zawodów poszukiwanych na lokalnym rynku pracy ze zmienną intensywnością (**operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń** intensywnie poszukiwani w III kwartale), z drugiej strony o grupach wielkich zawodów ofertowanych cyklicznie (**technicy i inny średni personel**) – w każdym z kwartałów uaktywnił się zbliżony poziom popytu (rzędu 100 miejsc pracy).

Tabela 236. Zestawienie źródeł ofert pracy zidentyfikowanych w Suwałkach i powiecie suwalskim wg grup wielkich zawodów

	Ilość ofert pracy		Źródło Ofert Prac											
	M. Suwałki i powiat suwalski		Powiatowe Urzędy Pracy		Ochotnicze Hufce Pracy		Prasa regionalna i lokalna		Ogólnokrajowe internetowe serwisy pośrednictwa pracy		Lokalne internetowe serwisy ogłoszeniowe		Biura Karier	
Kod i nazwa grupy wielkiej	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
5_Pracownicy usług i sprzedawcy	730	24,3	547	**27,9+**	8	29,6	4	**3,8-**	68	21,0	103	**18,0-**	-	--
7_Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	605	20,2	386	19,7	4	14,8	15	14,4	4	**1,2-**	196	**34,2+**	-	--
9_Pracownicy przy pracach prostych	383	12,8	319	**16,3+**	4	14,8	15	14,4	-	--	45	**7,9-**	-	--
3_Technicy i inny średni personel	377	12,6	160	**8,2-**	1	3,7	33	**31,7+**	106	**32,7+**	77	13,4	-	--
2_Specjaliści	299	10,0	106	**5,4-**	1	3,7	22	**21,2+**	92	**28,4+**	70	12,2	8	**88,9+**
8_Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	255	8,5	204	**10,4+**	5	18,5	3	**2,9-**	3	**0,9-**	39	6,8	1	11,1
4_Pracownicy biurowi	243	8,1	206	**10,5+**	4	14,8	2	**1,9-**	6	**1,9-**	25	**4,4-**	-	--
1_Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	87	2,9	18	**0,9-**	-	--	8	7,7	45	**13,9+**	16	2,8	-	--
6_Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	20	0,7	16	0,8	-	--	2	1,9	-	--	2	0,3	-	--
0_Siły zbrojne	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
razem	2999	100	1962	100	27	100	104	100	324	100	573	100	9	100

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

Badając źródła pochodzenia ofert w kontekście grup wielkich zawodów, odnotować należy interesujące prawidłowości. Powiatowy Urząd Pracy w Suwałkach dysponował niemal monopolem prezentowania ofert skierowanych do przedstawicieli grupy 9 (**pracownicy przy pracach prostych**), 319 z 383 ofert było upublicznionych przez ten podmiot. Przedstawiciele zawodów grupy 3**technicy i inny średni personel** poszukiwani byli relatywnie często przez lokalne internetowe serwisy ogłoszeniowe oraz ogólnopolskie e-serwisy pośrednictwa pracy (w tych źródłach pojawiło się 48,5% wszystkich ofert dedykowanych tej grupie zawodów).

Tabela 237. Rozkład 20 zawodów najbardziej poszukiwanych w Suwałkach i powiecie suwalskim w ujęciu rocznym i kwartalnym[424]

	Ilość ofert pracy		Ilość ofert pracy w kwartałach							
	M. Suwałki i powiat suwalski		I kw. 2011		II kw. 2011		III kw. 2011		IV kw. 2011	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
TOP 20										
522301_Sprzedawca S	225	19,2	34	**13,1-**	45	**13,3-**	104	**29,7+**	42	19,0
515303_Robotnik gospodarczy	134	11,5	57	**22,0+**	57	**16,8+**	12	**3,4-**	8	**3,6-**
931301_Robotnik budowlany	104	8,9	24	9,3	36	10,6	33	9,4	11	**5,0-**
332203_Przedstawiciel handlowy	98	8,4	19	7,3	22	6,5	28	8,0	29	13,1
411004_Technik prac biurowych S	73	6,2	29	**11,2+**	37	**10,9+**	4	**1,1-**	3	**1,4-**
524902_Doradca klienta	71	6,1	3	**1,2-**	25	7,4	18	5,1	25	**11,3+**
711202_Murarz S	68	5,8	8	**3,1-**	19	5,6	30	8,6	11	5,0
332101_Agent ubezpieczeniowy	39	3,3	7	2,7	11	3,2	11	3,1	10	4,5
911207_Sprzątaczka biurowa	39	3,3	13	5,0	19	5,6	4	**1,1-**	3	1,4
833203_Kierowca samochodu ciężarowego	38	3,3	8	3,1	11	3,2	11	3,1	8	3,6
411090_Pozostali pracownicy obsługi biurowej	37	3,2	16	6,2	7	2,1	9	2,6	5	2,3
911290_Pozostałe pomoce i sprzątaczki biurowe, hotelowe i podobne	33	2,8	1	**0,4-**	2	**0,6-**	1	**0,3-**	29	**13,1+**
932911_Robotnik pomocniczy w przemyśle przetwórczym	32	2,7	2	**0,8-**	6	1,8	24	**6,9+**	-	--
962106_Kolporter	29	2,5	27	**10,4+**	-	--	-	--	2	0,9
142001_Kierownik działu w handlu detalicznym	28	2,4	-	--	3	**0,9-**	9	2,6	16	**7,2+**
512001_Kucharz S	26	2,2	5	1,9	10	2,9	2	**0,6-**	9	4,1
722290_Pozostali ślusarze i pokrewni	25	2,1	2	0,8	5	1,5	18	**5,1+**	-	--
812190_Pozostali operatorzy maszyn i urządzeń do produkcji i przetwórstwa metali	24	2,1	1	**0,4-**	1	**0,3-**	21	**6,0+**	1	**0,5-**
712202_Glazurnik	23	2,0	3	1,2	1	**0,3-**	10	2,9	9	4,1
816026_Operator urządzeń przetwórstwa drobiu	23	2,0	-	--	22	**6,5+**	1	**0,3-**	-	--
razem	1169	100	259	100	339	100	350	100	221	100

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim

W minionym roku najbardziej poszukiwanym zawodem w subregionie suwalskim był *sprzedawca* (co piąta oferta – 19,2%) oraz *robotnik gospodarczy* (11,5%). Niespełna 9% ofert pracy dedykowanych było dla *robotników budowlanych*. Największe zapotrzebowanie na

[424] Nie istniała możliwość dokonania zestawienia z rokiem 2010, ponieważ baza danych z poprzedniej edycji badania nie zawierała zmiennej z kodami zawodów.

kolporterów przypadło na I kwartał, natomiast *operatorzy urządzeń przetwórstwa drobiu* byli poszukiwani praktycznie wyłącznie w II kwartale minionego roku.

Tabela 238. Rozkład 5 najczęściej poszukiwanych zawodów w rozbiciu na kwartały

Zawód	I kwartał		Zawód	II kwartał	
	N	%		N	%
515303_Robotnik gospodarczy	57	12,4%	515303_Robotnik gospodarczy	46	9,5%
522301_Sprzedawca S	30	6,5%	411004_Technik prac biurowych S	36	7,4%
411004_Technik prac biurowych S	28	6,1%	522301_Sprzedawca S	28	5,8%
931301_Robotnik budowlany	21	4,6%	816026_Operator urządzeń przetwórstwa drobiu	22	4,5%
911207_Sprzątaczka biurowa	13	2,8%	931301_Robotnik budowlany	21	4,3%

Zawód	III kwartał		Zawód	IV kwartał	
	N	%		N	%
522301_Sprzedawca S	97	16,9%	522301_Sprzedawca S	32	11,6%
931301_Robotnik budowlany	26	4,5%	911290_Pozostałe pomoce i sprzątaczki biurowe, hotelowe i podobne	28	10,2%
932911_Robotnik pomocniczy w przemyśle przetwórczym	24	4,2%	524902_Doradca klienta	17	6,2%
812190_Pozostali operatorzy maszyn i urządzeń do produkcji i przetwórstwa metali	20	3,5%	512001_Kucharz S	9	3,3%
711202_Murarz S	18	3,1%	931301_Robotnik budowlany	7	2,5%

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

Obserwując ilościowe zapotrzebowanie na poszczególne zawody w ujęciu kwartalnym zarysowują się pewne tendencje, dzięki którym można uchwycić sezonowość (bądź jej brak). W powiecie suwalskim i mieście Suwałki, wśród najbardziej poszukiwanych zawodów w pierwszych dwóch kwartałach na miejscu pierwszym występuje *robotnik gospodarczy*, w II półroczu uaktywnia się popyt na *kierowników działu w handlu detalicznym*.

W czteroczęściowym zestawieniu (poniżej) zaprezentowano zawody sezonowe, tzn. takie, na które w dowolnym kwartale 2011 roku pojawił się popyt przewyższający 40% rocznego wolumenu ofert pracy w danym zawodzie. W skali subregionu suwalskiego do skrajnie sezonowych zawodów (w przypadku których co najmniej 70% wszystkich ofert pojawiło się w jednym kwartale roku) zaliczają się m.in.: *operator urządzeń przetwórstwa drobiu* (96% w II kwartale) oraz *gorseciarkę* (100% w I kwartale). W analizowanych powiatach w sezonie letnim (lipiec-wrzesień) do grona profesji sezonowych należy

zakwalifikować *murarza*. W ostatniej ćwierci roku, okresie w którym generalnie notowany jest niższy popyt na pracę, zawodem sezonowym był m.in. *kucharz*.

Tabela 239. Zawody charakteryzujące się największą sezonowością popytu w ujęciu kwartalnym.

	Liczba ofert w 2011 r.	Liczba ofert w I kwartale	% ofert 2011 w kwartale
515303_Robotnik gospodarczy	122	57	47%
753102_Gorseciarka	10	10	100%
712501_Monter / składacz okien	6	6	100%
931205_Robotnik drogowy	17	10	59%
911207_Sprzątaczka biurowa	26	13	50%
531103_Opiekunka dzieci w drodze do szkoły	6	5	83%
325905_Opiekunka dziecięca S	9	6	67%
751106_Ubojowy	3	3	100%
214503_Inżynier technologii żywności	3	3	100%
711401_Betoniarz	5	4	80%
432103_Magazynier	16	8	50%
411090_Pozostali pracownicy obsługi biurowej	27	11	41%

	Liczba ofert w 2011 r.	Liczba ofert w II kwartale	% ofert 2011 w kwartale
816026_Operator urządzeń przetwórstwa drobiu	23	22	96%
722308_Operator obrabiarek sterowanych numerycznie	14	14	100%
411004_Technik prac biurowych S	71	36	51%
816029_Operator urządzeń przetwórstwa owocowo-warzywnego	10	10	100%
962201_Pracownik prac dorywczych	9	9	100%
334306_Technik administracji S	12	8	67%
832202_Kierowca samochodu dostawczego	4	4	100%
513202_Barman	9	6	67%
741203_Elektromechanik pojazdów samochodowych S	7	5	71%
721404_Monter konstrukcji stalowych	3	3	100%
711301_Kamieniarz S	3	3	100%
723103_Mechanik pojazdów samochodowych S	6	4	67%

	Liczba ofert w 2011 r.	Liczba ofert w III kwartale	% ofert 2011 w kwartale
522301_Sprzedawca S	187	97	52%
932911_Robotnik pomocniczy w przemyśle przetwórczym	29	24	83%
812190_Pozostali operatorzy maszyn i urządzeń do produkcji i przetwórstwa metali	22	20	91%
722290_Pozostali ślusarze i pokrewni	18	16	89%
522202_Kierownik stoiska w markecie	13	13	100%
813111_Operator urządzeń do produkcji chemikaliów nieorganicznych	10	10	100%
611306_Ogrodnik terenów zieleni	15	12	80%
541307_Pracownik ochrony fizycznej bez licencji	13	11	85%
712303_Tynkarz	12	10	83%
817290_Pozostali operatorzy urządzeń do obróbki drewna	12	10	83%
711202_Murarz S	33	18	55%
441990_Pozostali pracownicy obsługi biura gdzie indziej niesklasyfikowani	15	10	67%

	Liczba ofert w 2011 r.	Liczba ofert w IV kwartale	% ofert 2011 w kwartale
911290_Pozostałe pomoce i sprzątaczki biurowe, hotelowe i podobne	31	28	90%
524902_Doradca klienta	35	17	49%
962990_Pozostali pracownicy przy pracach prostych gdzie indziej niesklasyfikowani	7	6	86%
721403_Monter konstrukcji aluminiowych	4	4	100%
834311_Operator suwnic (suwnicowy)	3	3	100%
512001_Kucharz S	18	9	50%
522304_Sprzedawca w branży spożywczej	10	6	60%
752190_Pozostali robotnicy przygotowujący drewno i pokrewni	9	5	56%
331201_Pracownik (doradca) do spraw kredytów	2	2	100%
962106_Kolporter	2	2	100%
541308_Pracownik ochrony fizycznej I stopnia	4	3	75%
234201_Nauczyciel przedszkola	4	3	75%

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

2.15.6. Kwalifikacje i kompetencje poszukiwane na powiatowym rynku pracy

Tabela 240. Rozkład kwalifikacji i kompetencji poszukiwanych w Suwałkach i powiecie suwalskim w rozbiciu na grupy wielkie zawodów

Miejsce Pracy	Kod grupy wielkiej																			
M.Suwałki i powiat suwalski			1		2		3		4		5		6		7		8		9	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Kompetencje i umiejętności																				
Doświadczenie Zawodowe	1689	85	71	96	216	90	260	86	159	88	354	81	8	100	340	92	110	73	171	77
Porozumiewanie się w językach obcych	376	19	30	41	56	23	48	16	17	9	59	13	2	25	115	31	25	17	24	11
Kwalifikacje formalne (wykształcenie)	369	19	38	51	107	44	95	31	17	9	60	14	-	-	27	7	14	9	11	5
Cechy Osobowe	310	16	31	42	70	29	104	34	11	6	63	14	-	-	11	3	7	5	13	6
Kursy\ Uprawnienia	270	14	13	18	77	32	63	21	3	2	24	5	2	25	25	7	34	23	29	13
Inne	257	13	31	42	42	17	81	27	9	5	68	15	-	-	9	2	12	8	5	2
Kompetencje społeczne i obywatelskie	243	12	32	43	63	26	86	28	11	6	44	10	-	-	4	1	3	2	-	-
Inicjatywność i przedsiębiorczość	197	10	36	49	63	26	66	22	4	2	22	5	-	-	2	1	4	3	-	-
Kompetencje informatyczne	171	9	16	22	48	20	66	22	10	6	26	6	-	-	5	1	-	-	-	-
Wiek	44	2	-	-	5	2	17	6	3	2	11	3	-	-	1	0	3	2	4	2
Kompetencje\umiejętność uczenia się	41	2	1	1	10	4	23	8	-	-	6	1	-	-	1	0	-	-	-	-
Kompetencje matematyczno-techniczne	39	2	10	14	19	8	6	2	1	1	2	0	-	-	1	0	-	-	-	-
Świadomość i ekspresja kulturalna	17	1	6	8	1	0	-	-	-	-	10	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Porozumiewanie się w języku ojczystym	9	0	-	-	3	1	6	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Razem	1988	100	74	100	241	100	304	100	181	100	439	100	8	100	369	100	150	100	222	100

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

Najczęściej pożądaną przez pracodawców subregionu suwalskiego cechą kandydatów ubiegających się o angaż było doświadczenie zawodowe, 85% ofert poddających się transmutacji w obszarze kompetencji zawierało to kryterium.[425] Czynnikiem zwiększającym szansę na znalezienie zatrudnienia było dysponowanie kwalifikacjami formalnymi (wykształceniem), stanowiące integralną część niemal co piątego ogłoszenia. Oferty pracy dla

[425]W analizie kompetencji uwzględniono wyłącznie oferty pracy zawierające informacje odnośnie poszukiwanych kompetencji i kwalifikacji.

osób dysponujących właściwymi uprawnieniami, ukończonymi kursami kierowane były intensywnie w przypadku grupy nr 3 (**technicy i inny średni personel**). Najszerszą, sprecyzowaną gamę oczekiwanych kompetencji, pracodawcy powiatu suwalskiego prezentowali wobec **specjalistów**. W co czwartym ogłoszeniu ukierunkowanych na nabór reprezentanta tej wielkiej grupy zawodów pojawił się wymóg znajomości języka obcego, w co piątym postulat wykazania się kompetencjami informatycznymi.

2.15.7. Szansa na znalezienie pracy w kształconych zawodach

Tabela 241. Zestawienie popytu (oferty pracy) i podaży (bezrobotni i absolwenci) w Suwałkach i powiecie suwalskim w 2011 roku w grupie kształconych zawodów

Lp		Absolwenci w 2011 roku	Bezrobotni 30.06.2011	Bezrobotni 31.12.2011	Różnica	Podaż (absolwenci + bezrobotni na koniec roku)	Popyt (oferty pracy w 2011 roku)	Szansa na znalezienie pracy w zawodzie [426]
1	314207_Technik rolnik	259	54	40	-14	299	1	0%
2	331403_Technik ekonomista	88	140	123	-17	211	4	2%
3	334306_Technik administracji	58	28	23	-5	81	12	15%
4	422402_Technik hotelarstwa	56	4	4	0	60	0	0%
5	512002_Kucharz małej gastronomii	55	75	72	-3	127	7	6%
6	311204_Technik budownictwa	53	29	34	5	87	1	1%
7	351203_Technik informatyk	52	15	16	1	68	4	6%
8	514207_Technik usług kosmetycznych	39	3	6	3	45	0	0%
9	322002_Technik żywienia i gospodarstwa domowego	39	14	20	6	59	0	0%
10	311410_Technik mechatronik	35	0	2	2	37	0	0%
11	311513_Technik pojazdów samochodowych	32	0	1	1	33	1	3%
12	431103_Technik rachunkowości	32	4	7	3	39	1	3%

[426] Szansa na znalezienie pracy to iloraz popytu i podaży - wskaźnik wyraża procentowe prawdopodobieństwo podjęcia pracy w zawodzie na rynku ofert dostępnych publicznie (objętych monitoringiem przez WUP w Białymstoku) w 2011 roku.

13	351103_Technik teleinformatyk	29	0	0	0	29	1	3%
14	314203_Technik hodowca koni	28	0	1	1	29	0	0%
15	712904_Technolog robót wykończeniowych w budownictwie	26	7	5	-2	31	0	0%
16	834103_Mechanikoperator pojazdów i maszyn rolniczych	24	13	17	4	41	0	0%
17	325511_Technik ochrony środowiska	23	16	12	-4	35	0	0%
18	325509_Technik bezpieczeństwa i higieny pracy	22	2	1	-1	23	0	0%
19	311504_Technik mechanik	20	47	46	-1	66	3	5%
20	331402_Technik agrobiznesu	20	9	6	-3	26	0	0%
21	311408_Technik elektronik	19	6	6	0	25	3	12%
22	314403_Technik technologii żywności	18	3	2	-1	20	2	10%
23	541415_Technik ochrony fizycznej osób i mienia	18	0	0	0	18	0	0%
24	522305_Technik handlowiec	17	9	10	1	27	14	52%
25	514105_Technik usług fryzjerskich	16	2	0	-2	16	0	0%
26	314202_Technik architektury krajobrazu	16	0	0	0	16	0	0%
27	741201_Elektromechanik	16	4	5	1	21	5	24%
28	333108_Technik spedytor	15	1	1	0	16	0	0%
29	723103_Mechanik pojazdów samochodowych	14	32	37	5	51	18	35%
30	723310_Mechanikmonter maszyn i urządzeń	13	1	1	0	14	0	0%
31	712604_Monter instalacji i urządzeń sanitarnych	13	1	7	6	20	5	25%
32	311922_Technik technologii drewna	10	11	11	0	21	2	10%
33	311303_Technik elektryk	9	13	3	-10	12	6	50%
34	422103_Technik obsługi turystycznej	7	4	5	1	12	0	0%
35	752205_Stolarz	5	61	70	9	75	12	16%
36	311209_Technik urządzeń sanitarnych	5	4	2	-2	7	1	14%
37	753402_Tapicer	2	14	11	-3	13	1	8%
	Razem	1203	1410	1457	47	2660	666	

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy, analiza bazy bezrobotnych, badanie CAWI

W grupie profesji kształconych w subregionie suwalskim pomiędzy 30 czerwcem a 31 grudniem 2011 roku zanotowano niewielki przyrost bezrobotnych (o 47 osób) – dysponentów kształconych zawodów. Przyrost liczby osób poszukujących zatrudnienia objął w niejednostkowo *techników budownictwa, techników żywienia i gospodarstwa domowego,*

mechaników pojazdów samochodowych. Stosunkowo optymistyczne szanse na podjęcie pracy w wyuczonym zawodzie w Suwałkach i powiecie suwalskim w minionym roku posiadali: *technik elektryk, technik handlowiec* (generalnie jednak w żadnym z kształconych zawodów popyt na pracę nie przewyższał lokalnej podaży pracy).

2.15.8. Zestawienie zawodów deficytowych, zrównoważonych i nadwyżkowych

Uwzględniając trzy przyjęte w analizie parametry: liczbę bezrobotnych, liczbę absolwentów oraz liczbę ofert pracy skonstruowano syntetyczny wskaźnik sytuacji danego zawodu na rynku pracy.[427]

Tabela 242. Zestawienie zawodów deficytowych, zrównoważonych i nadwyżkowych w powiecie suwalskim

	Zawód	Liczba ogłoszeń w 2011	Podaż pracy 2011	Wartość wskaźnika
TOP 10 DEFICYTOWYCH ZAWODÓW	332203_Przedstawiciel handlowy	12	110	0,11
	515303_Robotnik gospodarczy	63	197	0,09
	524902_Doradca klienta	11	82	0,08
	411004_Technik prac biurowych S	23	96	0,07
	332101_Agent ubezpieczeniowy	4	43	0,05
	962106_Kolporter	0	29	0,04
	142001_Kierownik działu w handlu detalicznym	2	30	0,03
	722290_Pozostali ślusarze i pokrewni	1	26	0,03
	812190_Pozostali operatorzy maszyn i urządzeń do produkcji i przetwórstwa metali	1	25	0,03
	911290_Pozostałe pomoce i sprzątaczki biurowe, hotelowe i podobne	11	44	0,03
TOP 10 ZRÓWNOWAŻONYCH	331301_Księgowy	11	16	-0,01
	711202_Murarz S	68	63	0,01
	522301_Sprzedawca S	225	221	0,01
	522303_Sprzedawca w branży przemysłowej	22	19	0,00
	332302_Zaopatrzeniowiec	6	9	0,00
	711503_Stolarz budowlany	8	11	0,00
	721306_Blacharz samochodowy S	8	11	0,00

[427]Opis konstrukcji wskaźnika zawarty jest w podrozdziale dotyczącym województwa podlaskiego

	411090_Pozostali pracownicy obsługi biurowej	37	40	0,00
	523002_Kasjer handlowy	9	11	0,00
	513202_Barman	13	15	0,00
TOP 10 NADWYŻKOWYCH	314207_Technik rolnik S	1	299	-0,39
	331403_Technik ekonomista S	4	211	-0,27
	512002_Kucharz małej gastronomii S	7	127	-0,16
	311204_Technik budownictwa S	1	87	-0,11
	334306_Technik administracji S	12	81	-0,09
	753105_Krawiec S	2	69	-0,09
	351203_Technik informatyk S	4	68	-0,08
	311504_Technik mechanik S	3	66	-0,08
	752205_Stolarz S	12	75	-0,08
	422402_Technik hotelarstwa S	0	60	-0,08

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy, analiza bazy bezrobotnych, badanie CAWI

W powiatach suwalskich (ziemskim i grodzkim) najbardziej deficytowymi zawodami są: *przedstawiciel handlowy* oraz *robotnik gospodarczy*, w przypadku których ilość ogłoszeń znacznie przewyższa liczbę zarejestrowanych bezrobotnych. Wśród zawodów obarczonych znaczną nadwyżką osób pozostających bez pracy w porównaniu z ilością kierowanych do nich ogłoszeń są przede wszystkim: *technik ekonomista* i *kucharz małej gastronomii*.

2.15.9. Przewidywane zmiany na rynku pracy powiatu suwalskiego w perspektywie krótkookresowej – analiza przypadków krytycznych

W opracowaniu Podlaska Mapa Zawodów i Kwalifikacji 2010 zostały zdiagnozowane 2 przypadki krytyczne (pozostałe odnosiły się do powiatu ziemskiego) **Przypadek A**. Inwestycje transportowe, zwiększające dostępność komunikacyjną powiatu: VIA BALTICA i obwodnica Augustowa **Przypadek E.** Funkcjonowanie klastra drzewnego. W bieżącej diagnozie przypadków krytycznych zdefiniowano 3 procesy mogące mieć bezpośredni wpływ na rynek pracy w skali powiatu suwalskiego.

Przypadek 1. **Zmiana wizerunku regionu pod szyldem Biała Polska Wschodnia partnerstwo na rzecz rozwoju turystyki zimowej**. W ramach projektu przy współpracy z sześcioma innymi partnerskimi samorządami tj. Powiatem Sejneńskim, Powiatem Gołdapskim, Gminą miasta Sejny, Gminą Puńsk, Gminą Jeleniewo i Gminą Szypliszki opracowana zostanie strategia rozwoju turystyki zimowej w regionie[428].

Przypadek 2. **Nieobjęcie północnych gmin powiatu suwalskiego specjalnymi przepisami dotyczącymi ułatwień w przekraczaniu granicy z Obwodem**. Brak pozytywnej decyzji w sprawie objęcia terenu powiatu specjalnymi przepisami dotyczącymi przekraczania granicy z Obwodem Kaliningradzkim uniemożliwi ruch bezwizowy mieszkańców powiatu suwalskiego z gmin Wiżajny, Filipów i Przerośl. Dodatkowo sytuacja ta ogranicza możliwość kooperacji samorządów w kwestii uzyskania dotacji w ramach programu Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa.

Przypadek 3. Zwiększenie zainteresowania powiatem ze względu na przebieg międzynarodowego korytarza VIA BALTICA, który bezpośrednio wpłynie na zwiększenie dostępności komunikacyjnej powiatu[429].

Spośród wskazanych przypadków krytycznych w ramach PMZiK 2010 jeden – Przypadek krytyczny A, w istotny sposób oddziałuje na sytuację powiatu również w diagnozie PMZiK 2011. Aktualność wysokiego wpływu infrastruktury technicznej na szanse rozwojowe powiatu ma uniwersalny charakter. Występowanie w granicach powiatu suwalskiego dwóch dużych inwestycji drogowych zasadnie budzi nadzieję na pozytywne

[428]Dane na podstawie strony internetowej http://www.prologit.pl/asp/powiat.sejny.pl/gb_start.asp?typ=13&sub=0&subsub=0&menu=7&artykul=19&akcja=artykul

[429] Dane na podstawie strony internetowej ,http://bialystok.gazeta.pl

zmiany gospodarcze. Dobra, nowoczesna sieć komunikacyjna stanowi bowiem integralny element proinwestycyjnego wizerunku powiatu. Proces budowy nowoczesnych dróg w opinii eksperckiej (badanie CAWI) zyskał strategiczny dla powiatu wymiar. Blisko 70% zdań specjalistów wskazuje na wysoki wpływ tych inwestycji na lokalny rynek pracy. Istotność działań budujących świadomość konsumencką w kierunku atrakcyjnego turystycznie powiatu potwierdzona została w ponad 60% opinii eksperckich.

Tabela 243 Ekspercka ocena wpływu zdiagnozowanych przypadków krytycznych PMZiK 2011 na rynek pracy powiatu suwalskiego

	PRZYPADKI KRTYCZNE	Istotny wpływ na rynek pracy*	Nieistotny wpływ na rynek pracy**
1	Zmiana wizerunku regionu pod szyldem Biała Polska Wschodnia partnerstwo na rzecz rozwoju turystyki zimowej	66,6%	33,4%
2	Nieobjęcie północnych gmin powiatu suwalskiego specjalnymi przepisami dotyczącymi ułatwień w przekraczaniu granicy z Obwodem Kaliningradzkim	66,7%	33,3%
3	Zwiększenie zainteresowania powiatem ze względu na przebieg międzynarodowego korytarza VIA BALTICA.	100%	

Źródło: Opracowanie własne* suma odpowiedzi eksperckich „wysoki wpływ” oraz „umiarkowany wpływ”; ** suma odpowiedzi eksperckich „niski wpływ” oraz „brak wpływu”

2.15.10. Weryfikacja scenariuszy rozwoju powiatu suwalskiego z 2010 roku

W raporcie „*Podlaska Mapa Zawodów i Kwalifikacji. Analiza rozkładu oraz charakteru popytu na zawody i kwalifikacje w województwie podlaskim w ujęciu lokalnym*" przygotowanym przez Centrum Doradztwa Strategicznego (Białystok 2010) zaprezentowane zostały alternatywne scenariusze rozwoju powiatów: suwalskiego i m. Suwałki. Zgodnie z założeniem opracowano je w kontekście sytuacji na powiatowym rynku pracy w krótkoterminowej (trzyletniej) perspektywie. W trakcie realizacji badania przez WSFiZ w Białymstoku, na półmetku „zapadalności" prognozy (I kwartał 2012), scenariusze zostały poddane ocenie eksperckiej w kontekście zakresu trafności sformułowanych w nich przypuszczeń cząstkowych. Czterech ekspertów z analizowanego powiatu, reprezentujących: powiatowy urząd pracy (2) oraz urząd miasta (2) zweryfikowało trafność prognoz alternatywnych scenariuszy – wyniki lustracji ukazuje poniższa tabela.

Tabela 244. Weryfikacja trafności scenariuszy rozwoju powiatu suwalskiego i m. Suwałki przez ekspertów z powiatu suwalskiego

	Prognoza cząstkowa	Trafna*	Nietrafna **
Scen. **pesymistyczny**	wysoka skala odpływu mieszkańców powiatu	25%	50%
	w Suwałkach nie ma potencjału dla tworzenia innowacyjnych firm (w Inkubatorze Technologicznym)	50%	50%
	nie zwiększa się dynamika powstawania nowych firm zajmujących się lokalnie obsługą ruchu turystycznego	75%	25%
Scen. **optymistyczny**	rozbudowa Parku Naukowo-Technologicznego Polska-Wschód (PN-TPW) umożliwia powstanie nowych miejsc pracy	25%	25%
	tworzone są nowe firmy (innowacyjne) w Inkubatorze Technologicznym	25%	25%
	w handlu i usługach w dużych ilościach powstają nowe miejsca pracy	100%	0%
	dynamika sektora drzewno-meblarskiego i branży budowlanej	75%	25%
	w Suwalskiej SSE lokują się nowe firmy	50%	50%

Źródło: opracowanie własne; * kategoria obejmuje sumę wskazań przypisanych prognozie „całkowicie trafna" oraz „częściowo trafna"; ** kategoria obejmuje sumę wskazań „zdecydowanie nietrafna" oraz „raczej nietrafna"; pominięto odpowiedzi „nie wiem", „nie możliwe do weryfikacji w lutym 2012 roku" (stąd suma odpowiedzi nie zawsze wynosi 100%)

Specjaliści lokalnego rynku pracy potwierdzają dwie prognozy cząstkowe – w powiecie suwalskim zwiększa się liczba nowych miejsc pracy w handlu i usługach (argument na rzecz potwierdzenia scenariusza optymistycznego), jednocześnie nie zwiększa się tempo inkubacji firm działających w branży turystycznej (argument na rzecz spełniania się scenariusz negatywnego).

2.15.11. Scenariusz rozwoju powiatu suwalskiego w perspektywie krótkookresowej

Najdalej wysunięty na północ powiat województwa podlaskiego cechuje się „tradycyjną" strukturą zatrudnienia (72 % pracujących w sektorze pierwszym), co wpływa defensywnie na status rozwojowy powiatu. Współczesne oblicze sektora rolnego w powiecie (podobnie jak i kraju) nie pozwala upatrywać w nim akceleratora gospodarki lokalnej, sektora generującego szybki wzrost gospodarczy. Nie oznacza to braku perspektyw dla rolnictwa, wręcz przeciwnie, jednak przy założeniu zdolności adaptacji do wyzwań wspólnej polityki rolnej UE, wypracowania modelu rolnictwa stale podnoszącego przewagę konkurencyjną poprzez specjalizację bądź/i koncentrację produkcji. W efekcie zmian zachodzących (dynamiczniej) po przystąpieniu Polski do UE, przeobrażeń strukturalnych, kurczy się liczba gospodarstw rolnych (wyniki Narodowego Spisu Rolnego na poziomie wojewódzkim informują o kilkunastoprocentowym spadku liczby gospodarstw rolnych z poziomu 120 tys. w 2002 roku do 104 tys. w 2010)[430], przy jednoczesnym zwiększaniu się średniej powierzchni gospodarstw. W chwili obecnej nie jest jeszcze odnotowywany masowy odpływ siły roboczej z tego dominującego sektora powiatu suwalskiego – nawet odwrotnie, w okresie między spisowym (2002 – 2010) liczba pracujących w podlaskich gospodarstwach rolnych zwiększyła się o 7% (z 200 do 214 tys.). Stało się tak praktycznie wyłącznie ze względu na rodzinny charakter działalności rolniczej, zatrzymującej część przedstawicieli młodego pokolenia w gospodarstwie przy równoczesnym zachowaniu aktywności zawodowej w gospodarstwie pokolenia starszego. W najbliższych latach – w związku z prawdopodobnym wzrostem obciążeń fiskalnych – część zasobów pracy zostanie zmuszona do odnalezienia się na pozarolniczym rynku pracy. Próba „zagospodarowania" tego trendu odbywa się już w przestrzeni funduszy europejskich – udzielania dotacji na pozarolniczą działalność na

[430] Zob. *Powszechny spis rolny 2010. Raport z wyników województwa podlaskiego*, oprac. C.Jurkiewicz i inni, US w Białymstoku, Białystok 2011, s. 23

obszarach wiejskich. Wyzwaniem i zarazem szansą powiatu suwalskiego będzie konieczność poszerzenia zatrudnienia w sektorze usług (obecnie gwarantującego pracę jedynie dla 17% aktywnych zawodowo – jest to drugi z najniższych odsetków w województwie).

Powiat suwalski w przedstawionym powyżej rankingu pod względem „Atrakcyjności przyrodniczej i turystycznej" plasuje się na bardzo wysokim, trzecim miejscu w województwie. Ten stricte rustykalny powiat (w jego granicach nie ma żadnego miasta) już obecnie umożliwia odwiedzającym turystom korzystanie z różnorodnej oferty kwaterunkowej (ponad 1 tys. miejsc noclegowych w powiecie liczącym 35 tys. mieszkańców). W perspektywie średnioterminowej (7-8 lat) znaczącym udogodnieniem dla potencjalnych turystów stanie się możliwość szybkiego dotarcia na Suwalszczyznę trasą Via Baltica. Wartymi wsparcia, w kontekście zaktywizowania sektora obsługi przyjezdnych, są wszelkie inicjatywy ukierunkowane na poszukiwanie i budowę marketingowego wyróżnika subregionu (m.in. projekt Biała Polska Wschodnia proklamowany w celu opracowania strategii rozwoju turystyki zimowej oraz rozbudowie szlaków narciarstwa biegowego).[431]

W opinii ekspertów lokalnego rynku pracy największy potencjał generowania miejsc pracy w najbliższych 2-3 latach posiadają: budownictwo (100% wskazań) oraz turystyka i gastronomia (75%) , najwyższe ryzyko wystąpienia redukcji etatów odnosi się do edukacji i nauki (75%).

[431] www.prologit.pl

Tabela 245. Czynniki rozwoju powiatu suwalskiego w kontekście modelowania scenariuszy

Sfera	Czynnik	Trend	siła (1-5) wpływu [od -5 do +5]	stwo wystąpienia [0 – 1]	Scenariusz
Ekon.	Postępująca redukcja liczby gospodarstw rolnych w związku ze zmianami strukturalnymi	spadkowy	+ 1	0,7	Optymistyczny
		horyzontalny	- 1	0,8	Prawdopodobny
		horyzontalny	- 3	0,4	Pesymistyczny
Ekon.	Skuteczna promocja walorów przyrodniczych powiatu prowadzą do wzrostu ruchu turystycznego	wzrostowy	+ 4	0,5	Optymistyczny
		wzrostowy	+ 2	0,7	Prawdopodobny
		horyzontalny	- 2	0,5	Pesymistyczny

Źródło: opracowanie własne na podłożu teoretycznym metody scenariusza stanów otoczenia - zob. m.in. M.Romanowska, G.Gierszewska, *Analiza strategiczna przedsiębiorstwa*, PWE, Warszawa 2009

Przedstawione w tabeli czynniki w najbliższych trzech latach kształtować będą oblicze społeczno-gospodarcze powiatu suwalskiego. W zależności od trendu (tempa ich przebiegu), rodzaju wpływu na lokalną gospodarkę (wpływ pozytywny, neutralny, negatywny), siły tego wpływu oraz przyjmując różne warianty możliwości ich wystąpienia, przedstawiono trzy pasma scenariuszowe: optymistyczne, prawdopodobne oraz pesymistyczne.

2.15.12. Rekomendacje operacyjne na poziomie powiatu ziemskiego

powiat	Adresat rekomendacji		
	samorząd	**instytucje rynku pracy**	**instytucje edukacji**
suEwalski	1. rozwój turystycznej marki regionu pod szyldem Biała Polska Wschodnia 2. szersze uwzględnienie potencjału przebiegu międzynarodowego korytarza VIA BALTICA przez teren powiatu dla rozwoju regionu 3. promocja idei przedsiębiorczości ukierunkowanej na rozwój usług wspierających turystykę np. poprzez system ulg i preferencyjnego prowadzenia działalności 4. weryfikacja polityki wykorzystania i prowadzenia Inkubatora Technologicznego – dywersyfikacja kanałów dotarcia do potencjalnych inwestorów 5. dbanie o „dobry klimat" w Suwalskiej SSE jako asumpt do pozyskania nowych inwestorów 6. programowanie działań 7. zwiększających elastyczność placówek edukacyjnych w powiecie w kontekście prognozowanego popytu na pracę	1. stałe informowanie samorządu o trendach zawodowego niedopasowania popytu i podaży pracy w kontekście reorientacji oferty edukacyjnej 2. cykliczne (np. półroczne) przekazywanie placówkom edukacyjnym raportów nt. popytu w przekroju zawodów 3. adoptowanie systemu wsparcia bezrobotnych do oczekiwań kompetencyjnych od strony popytowej (szkolenia/kursy) 4. modyfikacja kierunków i form aktywizacji zawodowej bezrobotnych określonych zawodów poprzez 5. tworzenie krótkich form szkoleniowych ściśle dopasowanych programowo do oczekiwań rynku pracy w tym szczególną analizę profili zawodów deficytowych np. sprzedawca, robotnik gospodarczy 6. wykorzystanie systemowych mechanizmów wspierających rynek pracy – Klub Integracji Społecznej, Centrum Integracji Społecznej(zwłaszcza kompetencji i umiejętności przydatnych w branży turystycznej i okołoturystycznej) 7. udział w dialogu międzyśrodowiskowym	1. rozważenie zasadności kształcenia w kierunku technik rolnik. technik ekonomista, technik hotelarstwa względem analizy zawodów nadwyżkowych 2. stopniowe wygaszanie kierunków kształcenia o niskim prognozowanym potencjale zatrudnienia na rzecz zawodów deficytowych z zastrzeżeniem pogłębionej oceny trwałości trendu np. technik prac biurowych, murarz 3. adaptacja w programach kształcenia pożądanych przez lokalnych pracodawców umiejętności „uniwersalnych" (pozazawodowych) 4. upraktycznienie kształcenia i kooperacja z otoczeniem – alternatywa dla wymaganego doświadczenia

2.15.13. Scenariusz rozwoju powiatu m. Suwałki w perspektywie krótkookresowej

Miasto Suwałki w rankingu miast przyjaznych biznesowi przygotowanym przez „Newsweek" w maju 2011 roku (sklasyfikowano 74 duże i średnie miasta z kraju) uplasowało się na ósmej lokacie od końca[432]. Naczelną słabością miasta – jak podkreślił w komentarzu do wyników rankingu rzecznik miasta - jest brak odpowiedniej infrastruktury komunikacyjnej[433]. Relatywnie dobra sytuacja finansowa miasta (planowany deficyt w 2012 roku 9 mln zł; dochody 291 mln zł) stanowić może dobry prognostyk na najbliższe kwartały. Analizowany powiat cechujący się industrialną strukturą zatrudnienia (37% zatrudnionych w przemyśle i budownictwie, najwyższy odsetek w województwie), wynikającą z obecności firm sektora drzewnego, produkcji materiałów budowlanych i spożywczego, ma szanse na utrzymanie względnego poziomu rozwoju. Prospektywnie dynamizacja działalności Parku Naukowo-Technologicznego Polska –Wschód (projekt oceniany przez lokalnych ekspertów jako ten o najwyższym wpływie na rynek pracy) powinna zwiększać przewagę konkurencyjną lokalnych podmiotów. Pozytywne procesy demograficzne zachodzące w mieście (wzrost populacji, najwyższy w województwie przyrost naturalny, niski potencjał emigracji) pozwalają optymistycznie oceniać tempo rozkwitu tego ośrodka nie tylko w krótkiej perspektywie. Reinwestycje dotychczasowych firm działających w ramach Suwalskiej SSE oraz pojawianie się w granicach tego specjalnego obszaru gospodarczego nowych przedsiębiorców (do początków marca zarządzający SSSE wydali 2 nowe zezwolenia na działalność w podstrefie Suwałki, m.in. firmie z branży prefabrykatów metalowo – betonowych[434]) pozwalają szacować generowanie nowych miejsc pracy, pożądanych w kontekście wysokiego odsetka ludności w wieku produkcyjnym. W dłuższej perspektywie czynnikiem podwyższonego ryzyka jest kwestia statusu Suwalskiej SSE po upływie czasu, na jaki została powołana (strefę ustanowiono do 30.08.2016).[435] Obecne sygnały (Ministerstwo Gospodarki, lobby gospodarcze) pozwalają przewidywać, iż nowy status stref w Polsce (w jednym z wariantów przekształcenie stref w związki klastrowe; w innym przedłużenie funkcjonowania stref na kolejne lata) nie powinien doprowadzać do odpływu inwestorów

[432] M.Rabij, *Krosno polską stolicą biznesu*, „Newsweek" 7.05.2011
[433] „Gazeta Współczesna" 24.05.2011
[434] www.ssse.com.pl
[435] R.Mejsak, M.Siedlecki, *Specjalne strefy ekonomiczne i współpraca euroregionalna a dynamika układu demograficznego*, (w:) Przedsiębiorstwo, rynki i kultura w układzie transgranicznym, T. II, red. A.Iwacewicz-Orłowska, K.Meredyk, D.Sokołowska, Białystok 2010, s. 123-140

w ostatnich latach obowiązywania korzystnych przepisów. Bezpośredni wpływ na sytuację miasta i jego mieszkańców w najbliższych kwartałach będzie miała modernizacja parku Marii Konopnickiej. Inwestycja rzędu 9 mln złotych (fontanny, podświetlana posadzka, plac amfiteatralny, interaktywna ławeczka)[436] przyczyni się nie tylko do zwiększenia obrotów firm uczestniczących w realizacji przedsięwzięcia, lecz także ukierunkowana jest na rewitalizację społecznej i towarzyskiej aktywności mieszkańców w centrum miasta. W II kwartale 2012 roku powinna rozpocząć się budowa trzygwiazdkowego hotelu Loft 1898 (76 pokoi, dwie sale konferencyjne, spa) w zabytkowym budynku koszarów carskich, możliwe jest także ulokowanie się w dwóch zabytkowych kamienicach w centrum miasta światowej marki z branży hotelarskiej –czterogwiazdkowego Radissona (40 mln zł; 66 pokoi).[437]W efekcie uatrakcyjnienia przestrzeni serca miasta, a wraz z pojawieniem się nowych obiektów hotelowych przyciągających turystów kategorii premium, zwiększy się szansa rozwoju ośrodka leżącego nad Czarna Hańczą.

W opinii ekspertów lokalnego rynku pracy największy potencjał generowania miejsc pracy w najbliższych 2-3 latach posiadają: handel (80% wskazań) oraz turystyka i gastronomia (60%), najwyższe ryzyko wystąpienia redukcji etatów odnosi się do edukacji i nauki (80%) oraz administracji publicznej (60%).

[436] „Gazeta Współczesna", 29.01.2012
[437] www.radisson.suwalki.pl

Tabela 246. Czynniki rozwoju powiatu m. Suwałki w kontekście modelowania scenariuszy

Sfera	Czynnik	Trend	siła (1-5) wpływu [od -5 do +5]	stwo wystąpienia [0 – 1]	Scenariusz
Ekon.	Wzrost nakładów inwestycyjnych w SSSE oraz rozrost Parku Polska - Wschód	wzrostowy horyzontalny spadkowy	+ 5 + 2 - 5	0,5 0,9 0,2	Optymistyczny Prawdopodobny Pesymistyczny
Ekon.	Powiększenie bazy noclegowej klasy premium przyczyni się do wzrostu ruchu turystycznego	Wzrostowy wzrostowy horyzontalny	+ 4 + 2 - 1	0,5 0,9 0,3	Optymistyczny Prawdopodobny Pesymistyczny
Społ.	Utrzymanie tempa przyrostu zasobów demograficznych miasta	wzrostowy horyzontalny spadkowy	+ 3 + 2 - 2	0,6 0,8 0,4	Optymistyczny Prawdopodobny Pesymistyczny

Źródło: opracowanie własne na podłożu teoretycznym metody scenariusza stanów otoczenia - zob. m.in. M.Romanowska, G.Gierszewska, *Analiza strategiczna przedsiębiorstwa*, PWE, Warszawa 2009

Przedstawione w tabeli czynniki w najbliższych trzech latach kształtować będą oblicze społeczno-gospodarcze powiatu m. Suwałki. W zależności od trendu (tempa ich przebiegu), rodzaju wpływu na lokalną gospodarkę (wpływ pozytywny, neutralny, negatywny), siły tego wpływu oraz przyjmując różne warianty możliwości ich wystąpienia, przedstawiono trzy pasma scenariuszowe: optymistyczne, prawdopodobne oraz pesymistyczne.

2.15.14. Przewidywane zmiany na rynku pracy powiatu grodzkiego m. Suwałki w perspektywie krótkookresowej – analiza przypadków krytycznych

W opracowaniu Podlaska Mapa Zawodów i Kwalifikacji 2010 zdiagnozowano trzy przypadki krytyczne. **Przypadek B.** Budowa obiektów Parku Naukowo-Technologicznego Polska−Wschód w Suwałkach. **Przypadek C.** Powstanie, głównie na terenie miasta Suwałki, kilku obiektów o charakterze usługowo-handlowym oraz turystyczno-rekreacyjnych. **Przypadek D.** Działalność Suwalskiej SSE. W bieżącej diagnozie przypadków krytycznych zdefiniowano 4 procesy mogące mieć bezpośredni wpływ na lokalny rynek pracy.

Przypadek 1. Rozwój obiektów Parku Naukowo-Technologicznego Polska-Wschód w Suwałkach. W 2011 jako jeden z pierwszych obiektów w ramach projektu powstał zakład produkcyjny spółki Achtel (branża motoryzacyjna/kosmetyka samochodowa).W suwalskim zakładzie zatrudnia ona 20 osób, docelowo wielkość załogi ma wynieść 30 osób[438].

Przypadek 2. **Otwarcie nowych sklepów wielkopowierzchniowych (OBI, TESCO) w Suwałkach**. W 2011 roku otwarto market OBI oraz hipermarket TESCO. Zatrudnienie znalazło ogółem 247 osób. Trwające inwestycje o podobnym charakterze przyczynić się mogą do powstania nowych miejsc pracy.

Przypadek 3. **Budowa Transgranicznego Centrum Technologii i Instytutu Technologiczno-Przyrodniczego przy PWSZ w Suwałkach**. Jest to inwestycja obejmująca rozbudowę bazy dydaktycznej Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Suwałkach[439].Wyposażone w nowoczesne laboratoria Centrum w stanowić będzie kluczowe miejsce kształcenia kadr odpowiadających potrzebom rynku pracy.

Przypadek 4. **Zwiększenie się liczby podmiotów gospodarczych prowadzących działalność na terenie suwalskiej SSE**. Aktualnie w ramach podstrefy suwalskiej działają 23 podmioty. Zwiększenie ilości firma prowadzących działalność na preferencyjnych warunkach nie pozostanie bez znaczenia dla wskaźników zatrudnienia w mieście Suwałki. Przykładowo firma Aquael (lider w produkcji sprzętu akwarystycznego) deklaruje utrzymanie 351 członków załogi przez okres 5 lat[440].

[438] http://www.wnp.pl
[439] http://inwestycje.suwałki.org
[440] Dane na podstawie strony internetowej http://www.ssse.com.pl

Spośród wskazanych przypadków krytycznych w ramach PMZiK 2010 wszystkie utrzymały istotny wpływ na sytuację powiatu również w 2011 r. Procesy odnoszące się do zmian w obliczu Suwalskiej SSE oraz Parku Naukowo-Technologicznego mają charakter ewolucyjny. Ich wpływ na lokalny rynek pracy będzie coraz większy w perspektywie kilku następnych lat.

Opinie ekspercie odnośnie zdiagnozowanych w 2011 r. przypadków krytycznych (badanie CAWI) wskazują na ich raczej umiarkowany wpływ na sytuację na rynku pracy. Najsilniej zdaniem specjalistów oddziałuje otwarcie nowych punktów usługowo-handlowych, powstawanie obiektów tego typu przekłada się na realne zatrudnienie kilkuset osób.

Tabela 247. Ekspercka ocena wpływu zdiagnozowanych przypadków krytycznych PMZiK 2011 na rynek pracy powiat m. Suwałki

	PRZYPADKI KRTYCZNE	Istotny wpływ na rynek pracy*	Nieistotny wpływ na rynek pracy**	Brak odpowiedzi
1	Rozwój obiektów Parku Naukowo-Technologicznego Polska-Wschód w Suwałkach	60,0%	20,0%	20,0%
2	Otwarcie nowych sklepów wieko powierzchniowych (OBI, TESCO) w Suwałkach	60,0%	40%	
3	Budowa Transgranicznego Centrum Technologii i Instytutu Technologiczno-Przyrodniczego przy PWSZ w Suwałkach	40,0%	20,0%	40,0%
4	Zwiększenie się liczby podmiotów gospodarczych prowadzących działalność na terenie suwalskiej SSE (Quercus, Aquael)	40,0%	60%	

Źródło: opracowanie własne* suma odpowiedzi eksperckich „wysoki wpływ” oraz „umiarkowany wpływ”; ** suma odpowiedzi eksperckich „niski wpływ” oraz „brak wpływu”.

2.15.15. Weryfikacja scenariuszy rozwoju powiatu grodzkiego Suwałki z 2010 roku

W raporcie „*Podlaska Mapa Zawodów i Kwalifikacji. Analiza rozkładu oraz charakteru popytu na zawody i kwalifikacje w województwie podlaskim w ujęciu lokalnym*" przygotowanym przez CDS (Białystok 2010) zaprezentowane zostały alternatywne scenariusze rozwoju powiatów: suwalskiego i m. Suwałki. Zgodnie z założeniem opracowano je w kontekście sytuacji na powiatowym rynku pracy w krótkoterminowej (trzyletniej) perspektywie. W trakcie realizacji badania, na półmetku „zapadalności" prognozy (I kwartał 2012), scenariusze zostały poddane ocenie eksperckiej w kontekście zakresu trafności sformułowanych w nich przypuszczeń cząstkowych. Czterech ekspertów z analizowanego powiatu, reprezentujących: powiatowy urząd pracy (3) oraz centrum kultury (1) zweryfikowało trafność prognoz alternatywnych scenariuszy – wyniki lustracji ukazuje poniższa tabela.

Tabela 248. Weryfikacja trafności scenariuszy rozwoju powiatu suwalskiego i m. Suwałki przez ekspertów z powiatu m. Suwałki

	Prognoza cząstkowa	Trafna*	Nietrafna **
Scen. **pesymistyczny**	wysoka skala odpływu mieszkańców powiatu	60%	20%
	w Suwałkach nie ma potencjału dla tworzenia innowacyjnych firm (w Inkubatorze Technologicznym)	80%	0%
	nie zwiększa się dynamika powstawania nowych firm zajmujących się lokalnie obsługą ruchu turystycznego	40%	60%
Scen. **optymistyczny**	rozbudowa Parku Naukowo-Technologicznego Polska-Wschód (PN-TPW) umożliwia powstanie nowych miejsc pracy	60%	20%
	tworzone są nowe firmy (innowacyjne) w Inkubatorze Technologicznym	40%	20%
	w handlu i usługach w dużych ilościach powstają nowe miejsca pracy	60%	20%
	ulega zwiększeniu dynamika w sektorze drzewno-meblarskim i branży budowlanej	40%	20%
	w Suwalskiej SSE lokują się nowe firmy	40%	60%

Źródło: opracowanie własne; * kategoria obejmuje sumę wskazań przypisanych prognozie „całkowicie trafna" oraz „częściowo trafna"; ** kategoria obejmuje sumę wskazań „zdecydowanie nietrafna" oraz „raczej nietrafna"; pominięto odpowiedzi „nie wiem", „nie możliwe do weryfikacji w lutym 2012 roku" (stąd suma odpowiedzi nie zawsze wynosi 100%)

Zdaniem specjalistów lokalnego rynku pracy w przewadze potwierdzają się prognozy cząstkowe scenariusza pesymistycznego, silne jest przeświadczenie, iż w Suwałkach nie ma potencjału do tworzenia innowacyjnych firm, równolegle obserwowany jest znaczący odpływ mieszkańców powiatu. Pozytywną tendencją lokalnej przestrzeni społeczno-gospodarczej, co do której występuje zgoda ekspertów, jest generowanie znacznej liczby nowych miejsc pracy w segmencie handlu i usług.

2.15.16. Rekomendacje operacyjne na poziomie powiatu grodzkiego

	Adresat rekomendacji		
	samorząd	**instytucje rynku pracy**	**instytucje edukacji**
m. Suwałki	1. analiza sytuacji Parku Naukowo-Technologicznego Polska-Wschód w Suwałkach i weryfikacja modelu funkcjonowania jednostki 2. promocja funkcjonowania Suwalskiej SSE 3. opracowanie lokalnego modelu przeciwdziałania migracji mieszkańców miasta 4. programowanie działań zwiększających elastyczność placówek edukacyjnych w powiecie w kontekście prognozowanego popytu na pracę 5. zaangażowanie znanych osobistości (autorytetów nauki, kultury, polityki, biznesu) w promocje Parku Naukowo-Technologicznego „Polska-Wschód” 6. promocja idei przedsiębiorczości 7. kooperacja z uczelniami wyższymi w celu modelowania rozwoju powiatu 8. wsparcie dla budowy turystycznego wizerunku powiatu 9. wykorzystanie potencjału turystyki zakupowej ze wschodu 10. weryfikacja dokumentów strategicznych w odniesieniu do polityki proinwestycyjnej 11. animacja dialogu międzyśrodowiskowego	1. stałe informowanie samorządu o trendach zawodowego niedopasowania popytu i podaży pracy w kontekście reorientacji oferty edukacyjnej 2. cykliczne (np. półroczne) przekazywanie placówkom edukacyjnym raportów nt. popytu w przekroju zawodów 3. adoptowanie systemu wsparcia bezrobotnych do oczekiwań kompetencyjnych od strony popytowej (szkolenia/kursy) 4. modyfikacja kierunków i form aktywizacji zawodowej bezrobotnych określonych zawodów poprzez organizację kursów praktycznych zaspokajających popyt rynku na określone ściśle dopasowane do warunków lokalnych kompetencje zwłaszcza te, które nie są zaspokajane w systemie kształcenia np. grupa kompetencji handlowych, 5. obserwacja trendu rozwojowego branż drzewno-meblarskiej oraz budowlanej w kontekście projektowania specjalistycznej oferty szkoleniowej 6. ocena potencjału samodzielności ekonomiczno-organizacyjnej – działalność gospodarcza, spółdzielnie socjalne 7. udział w dialogu międzyśrodowiskowym	1. rozważenie wygaszania kierunków dostarczających absolwentów w zawodach nadwyżkowych np. technik ekonomista, technik informatyk 2. stopniowe wygaszanie kierunków kształcenia o niskim prognozowanym potencjale zatrudnienia na rzecz zawodów deficytowych z zastrzeżeniem pogłębionej oceny trwałości trendu 3. obserwacja kierunków rozwoju powiatu pod kątem prognozowanych zmian w systemie kształcenia np. wpływ rozwoju branży budowlanej 4. adaptacja w programach kształcenia pożądanych przez lokalnych pracodawców umiejętności „uniwersalnych” (pozazawodowych) 5. upraktycznienie kształcenia i kooperacja z otoczeniem – alternatywa dla wymaganego doświadczenia 6. udział w dialogu międzyśrodowiskowym

2.16. Powiat wysokomazowiecki – analiza rynku pracy

2.16.1. Oblicze geograficzne, społeczne i gospodarcze powiatu

Powiat wysokomazowiecki pod względem geograficznym powiat położony jest pomiędzy doliną górnego biegu Narwi a rzeką Bug. Jest to obszar nizinny zwany Wysoczyzną Wysokomazowiecką, wchodzącą w skład północnej części Niziny Podlaskiej. Od zachodu ogranicza ją linia Czerwonego Boru związana z Międzyrzeczem Łomżyńskim, przechodząc w pradolinę rzeki Narew, otaczającą wysoczyznę od strony północnej i wschodniej. W bliskim sąsiedztwie położona jest na północy Kotlina Biebrzańska i na północnym wschodzie Wysoczyzna Białostocka.

Powiat składa się z następującym gmin: Kobylin Borzymy, Sokoły, Kulesze Kościelne, Nowe Piekuty, Szepietowo, Czyżew Osada, Klukowo, Wysokie Mazowieckie i Ciechanowiec. Łącznie zajmują one powierzchnię 1 288 km² z czego na użytki rolne przypada - 983 km^2, tereny leśne – to 239 km^2, grunty zabudowane – zajmują 40 km², nieużytki - to 15 km², pozostałe obszary -11 km^2.

Obszary prawnie chronione zajmują łącznie teren o powierzchni 3 126,5 ha. Według danych GUS z 2010r. występuje tu 67 pomników przyrody. W powiecie rozwija się głównie turystyka weekendowa, która opiera się na Obszarze Chronionego Krajobrazu Doliny Bugu i Nurca, skansenie w Ciechanowcu oraz Narwiańskim Parku Narodowym z siedzibą w Kurowie (obiekt pałacowy i słynna pradolina).[441] Możliwość korzystania z bogatej oferty turystycznej zapewniają kwatery. Wskaźnik miejsc noclegowych liczony na 1000 ludności uplasował powiat w 2010 r. dopiero na 11 miejscu w województwie podlaskim (wyniósł 2,77). Wg danych GUS w powiecie zarejestrowano ogółem 163 miejsca noclegowe, zaś 2 072 osoby skorzystały z oferty noclegowej.[442]

Powiat wysokomazowiecki należy do grupy jednostek administracyjnych o umiarkowanych zasobach demograficznych – liczy 59,1 tys. mieszkańców (5,0% populacji województwa podlaskiego).[443] W pierwszej dekadzie obecnego stulecia zasoby ludzkie tego

[441] http://www.wysokomazowiecki.pl
[442] http://www.stat.gov.pl
[443] Dane statystyczne przytoczone z Banku Danych Lokalnych GUS bądź obliczenia własne na podstawie danych BDL GUS – o ile nie wskazano inaczej dane na koniec 2010 roku.

powiatu zmniejszyły się o ponad 2 tys. osób (o 3,8%), w tempie szybszym niż skala ubytku ludności w całym województwie (depopulacja rzędu 1,9%).[444] Powiat wysokomazowiecki jest obszarem o niedużym stopniu zagęszczenia ludności: 45,9 osób na km² plasują go na 7 miejscu na Podlasiu, poniżej wskaźnika wojewódzkiego wynoszącego 59 os./km². W wymiarze struktury osadniczej subregion ze stolicą w Wysokiem Mazowieckiem wyróżnia się dominacją ludności wiejskiej. W jednostkach zurbanizowanych zamieszkuje nieco więcej niż co czwarty mieszkaniec powiatu (28% - w województwie 60,1%), na wsi żyje 72% populacji. Liczba miejscowości wiejskich przypadająca na jedno miasto (126), podstawowy wskaźnik umiastowienia, przyjmuje wartość wyższą do przeciętnej w województwie (111)[445]. W 2010 roku przyrost naturalny w analizowanym powiecie zanotował wartość ujemną (-46 osoby; 0,8 promila populacji). Powiat wysokomazowiecki dysponuje przeciętnym poziomem potencjału zagranicznej emigracji ekonomicznej – ten stan wyrażają dwa indykatory: a. liczba emigrantów na 1000 mieszkańców (wartość 43,0, na tle 37,1 w województwie); b. odsetek gospodarstw objętych emigracją zarobkową (wartość 19%, na tle 21% w całym regionie)[446]. Oznacza to, iż skala zjawiska poszukiwania źródeł dochodów poza granicami kraju przez mieszkańców powiatu jest na przeciętnym poziomie regionu, a zarazem wysokim na tle kraju. Wskaźnik obciążenia demograficznego (czyli liczby osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym) przyjmuje wysoką wartość w skali województwa: 64,6 (woj. podlaskie 57,3), co jest niekorzystnym zjawiskiem tak na polu gospodarczym, jak i społecznym. Dopełnieniem charakterystyki powiatu w wymiarze struktury wiekowej jest wskaźnik zasobów produkcyjnych w wieku mobilnym (38,1%), na Podlasiu łączny odsetek kobiet i mężczyzn w wieku 18-44 lat wynosi 40,0%.

Powiat wysokomazowiecki dostarcza 6,6% zasobów pracujących w województwie (więcej dostarczają jedynie m. Białystok i powiat białostocki).W analizowanym powiecie pracuje 10 091 kobiet, które stanowią 46,0% bazy osób posiadających zatrudnienie w tym subregionie – ten odsetek w siedemnastu podlaskich powiatach wynosi 48,8%. Dyslokacja zatrudnienia w ujęciu klasycznej triady sektorów pracy (rolnictwo – przemysł i budownictwo – usługi) przedstawia się następująco: 63% – 15% – 22% (w województwie zaś 38% – 20% -

[444] Analizowany okres zmiany zasobów demograficznych: 2000-2010.
[445] Na potrzeby obliczenia tego wskaźnika w powiecie białostockim do grona miast włączono Białystok, w powiecie łomżyńskim Łomżę, a w powiecie suwalskim Suwałki.
[446] Dane za: *Profile emigracji zarobkowych mieszkańców województwa podlaskiego*, red. I.Kukulak-Dolata, Ł.Arendt, Białystok-Warszawa 2009, IPiPS w Warszawie, s. 140

42%). Świadczy to o nadreprezentacji osób – na tle i tak rolniczego regionu - utrzymujących się z pracy w rolnictwie. Stopa bezrobocia rejestrowanego na koniec grudnia 2011 roku w tej jednostce statystycznej europejskiej nomenklatury NUTS 4[447], co silnie optymistyczne, wynosiła 8,7% (najniższy poziom w województwie). W stosunku do 2008 roku, najlepszego dotąd roku dla rynku pracy w ponad dwudziestoletniej historii kraju od wdrożenia transformacji systemu gospodarczego, stopa bezrobocia zwiększyła się o 2.1 pkt procentowego (najniższy przyrost na administracyjnym Podlasiu).[448]

Wykres 19. Zmiany stopy bezrobocia w powiecie wysokomazowieckim na tle województwa w 2011 roku

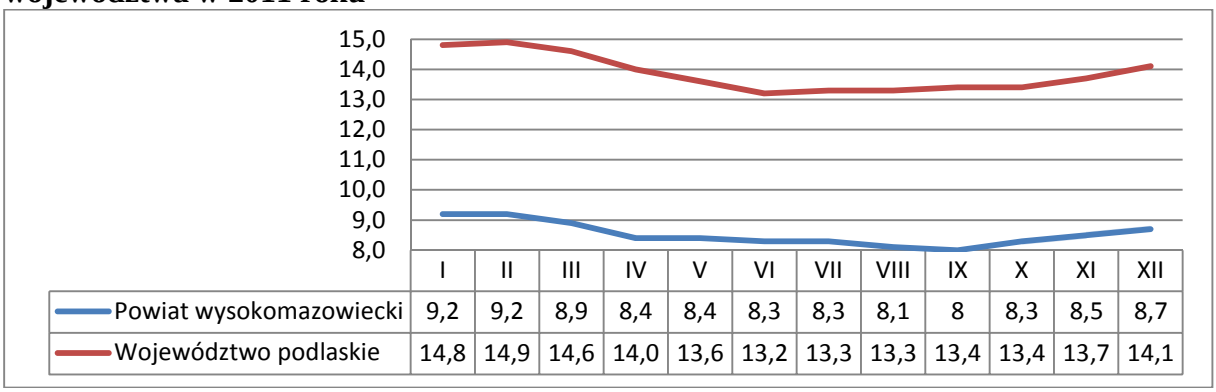

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Powiat wysokomazowiecki	9,2	9,2	8,9	8,4	8,4	8,3	8,3	8,1	8	8,3	8,5	8,7
Województwo podlaskie	14,8	14,9	14,6	14,0	13,6	13,2	13,3	13,3	13,4	13,4	13,7	14,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie statystyki rynku pracy Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej (dane od stycznia do sierpnia 2011 po korekcie GUS wynikającej z ustalenia ostatecznej liczby pracujących poza rolnictwem indywidualnym na podstawie badań prowadzonych poprzez przedsiębiorstwa oraz z uwzględnienia wyników Powszechnego Spisu Rolnego 2010 dotyczących liczby pracujących w rolnictwie indywidualnym)

Powiat wysokomazowiecki współtworzy wraz z bielskim i siemiatyckim podlaską enklawę niskiego poziomu bezrobocia. W minionym roku, co optymistyczne, stopa bezrobocia w okresie styczeń – grudzień obniżyła się o 0.5 pkt procentowego. Jednostka ta wyróżnia się na wojewódzkim rynku pracy niskim odsetkiem kobiet wśród bezrobotnych (44,3%; niższy wskaźnik posiada jedynie powiat moniecki). Odsetek długotrwale bezrobotnych (48,6%) jest jednym z trzech najniższych w województwie (poziom podlaski: 55,4%). Analizując status edukacyjny (wykształcenie) osób zarejestrowanych jako bezrobotne w tym powiecie (na tle właściwości województwa) uwidacznia się z relatywnie wysoki procent bezrobotnych legitymujących się wykształceniem zasadniczym zawodowym (28,0%;

[447] NUTS 5 – gminy, NUTS 4 – powiaty, NUTS 3 – podregiony, NUTS 2 – województwa, NUTS 1 - państwo
[448] Dane o stopie bezrobocia na grudzień 2011 roku przytaczane za miesięcznym informatorem Wojewódzkiego Urzędu Pracy „Podlaski rynek pracy", oprac. Wydział Badań i Analiz WUP, Białystok, grudzień 2011, www.up.podlasie.pl/uploads/upload/w_badan_i_analiz/podlaski_rynek_pracy/rynek_pracy_XII2011.pdf

trzeci poziom z najwyższych).[449] Jednocześnie z podjęciem pracy stosunkowo niewielkie trudności mają osoby posiadające wieloletni staż pracy – wśród osób dysponujących co najmniej dziesięcioletnim stażem 18% nie znajduje zatrudnienia (w regionie 25,6%).

Powiat wysokomazowiecki ma rolniczy charakter. To właśnie w rolnictwie pracuje zdecydowana większość jego mieszkańców. Na terenie powiatu działa 3762 podmiotów gospodarczych . Ilość podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności w 2010 roku wyniosła 641. Ilość podmiotów nowozarejestrowanych przypadających na jednego mieszkańca w tym samym okresie to 65[450].Największym w powiecie zakładem jest Spółdzielnia Mleczarska MLEKOVITA Grupa Kapitałowa w Wysokiem Mazowieckiem. Zakład ten jest niekwestionowanym liderem największych firm w województwie podlaskim. Pierwsza pozycja w oparciu o dane finansowe firm – przychody netto ze sprzedaży w 2010 r. wyniosły 2,5 mld zł, wynik netto 31,8 mln zł[451]- decyduje że to głównie ten zakład kreuje gospodarczy wizerunek powiatu. Przetwórstwem produktów rolniczych w powiecie zajmują się Zakłady Mięsne SOKOŁÓW S.A. oddział „Farm Food" w Czyżewie. Dobrą kondycję finansową w powiecie prezentuje także Domax S.A.[452] zajmujący się dystrybucją hurtową oraz detaliczną sprzętu RTV i AGD[453].

Odnosząc się do kondycji finansowej powiatu należy wskazać jego ugruntowaną w skali województwa pozycję . Dochody budżetu powiatu w 2010 r. -52 mln zł gwarantowały czwarte miejsce w województwie. Udział własny w dochodach budżetu stanowił 23%. Dochody na jednego mieszkańca powiatu w 2010 r. wyniosły 882,2 zł. Dochody własne w tej liczbie ukształtowały się na poziomie 207 zł. Podatek dochodowy od osób fizycznych wyniósł 4,6 mln zł stanowiąc 38% dochodów własnych budżetu powiatu. Podatek od osób prawnych wyniósł 208 tys. zł. Powiatowi wysokomazowieckiemu w 2009 r. udało się uzyskać środki z budżetu Unii Europejskiej w wysokości 8,1 mln zł, w tym inwestycyjne rzędu 7 mln zł - co daje trzecią pozycję wśród powiatów ziemskich województwa podlaskiego.

Poziom zarobków w powiecie wysokomazowieckim nie wyróżnia się skrajnie w regionie – na koniec 2010 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto wyniosło 2848 zł (8 miejsce na Podlasiu). Na tle płacy krajowej lokalne wynagrodzenia w ostatnich

[449] Bank Danych Lokalnych GUS na koniec 2010 roku.
[450] Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych , www.stat.gov.pl/bdl
[451] Dane według rankingu Największe Firmy Podlasia, Kurier Poranny z dnia 29.12.2012
[452] Kurier Poranny z dnia 29.12.2012 (29 miejsce w rankingu)
[453] Na podstawie firmowej witryny www.domax.pl

pięciu latach w ujęciu odsetkowym odnotowały niewielką aprecjację (2005 rok: 80,4% płacy krajowej; 2010 rok: 82,9% płacy krajowej). Liczba nowych budynków mieszkalnych (budownictwa indywidualnego i zbiorowego) - świadcząca o witalności społeczno-ekonomicznej danego obszaru – przyjęła w 2010 roku wartość 2,0 na 1 tys. mieszkańców (10 miejsce spośród 17 powiatów). Potencjał generowania nowych miejsc pracy przez lokalne przedsiębiorstwa uzależniony jest m.in. od ponoszonych nakładów inwestycyjnych, środków umożliwiających kształtowanie przewagi konkurencyjnej firm. W analizowanym powiecie w latach 2008-2010 przedsiębiorstwa małe (z wyłączeniem mikro), średnie i duże przeznaczały średniorocznie równowartość 1676 zł na 1 mieszkańca powiatu na inwestycje, przyjmując średni w województwie poziom (1641 zł/ 1 mieszkańca).

Tabela 249. Pozycja powiatu wysokomazowieckiego na tle pozostałych podlaskich powiatów (na płaszczyźnie potencjału przedsiębiorczości, sytuacji makrogospodarczej, zasobów demograficznych oraz atrakcyjności przyrodniczo-turystycznej)[454]

Ranking syntetyczny	Podmioty rejestru REGON na 10 tys. mieszk.	Rank. cząstk.	Podmioty nowo-zarejestrowane na 10 tys. ludności (średnia z lat 2008-2010)	Rank. cząstk.	Odsetek mikro-przedsiębiorstw w grupie podmiotów gospod. (w %)	Rank. cząstk.	POWIAT wysoko-mazowiecki	
8	641	8	53	13	95,4	7		
Ranking syntetyczny	**Dochody gmin powiatu na 1 mieszk. w zł (średnia z lat 2009-2010)**	**Rank. cząstk.**	**Stopa bezrobocia - grudzień 2011 (w %)**	**Rank. cząstk.**	**Przeciętne wynagrodzenie brutto w zł (2010)**	**Rank. cząstk.**	**Nakłady inwestycyjne na 1 mieszk. w zł. (śr. z lat 2008-2010)**	**Rank. cząstk.**
4	2598	12	8,7	1	2848	8	1676	7
Ranking syntetyczny	**Zmiana wielkości zasobów ludzkich w l. 2000-2010 (w %)**	**Rank. cząstk.**	**Potencjał zagranicznej emigracji ekonomicznej**	**Rank. cząstk.**	**Wskaźnik obciążenia demograficznego**	**Rank. cząstk.**	**Odsetek ludności w wieku mobilnym**	**Rank. cząstk.**
14	-3,8	10	przeciętny	12	64,6	14	38,1	13
Ranking syntetyczny	**Udział obszarów chronionych w powierzchni powiatu (w %)**	**Rank. cząstk.**	**Pomniki przyrody (2010)**	**Rank. cząstk.**	**Liczba korzystających z noclegów (2010)**	**Rank. cząstk.**	**Wskaźnik miejsc noclegowych na 1000 ludności**	**Rank. cząstk.**
16	2,4	15	67	6	2072	17	2,8	14

Źródło: opracowanie własne. Tabele prezentujące dane cząstkowe nt. wszystkich 17 powiatach znajdują się w aneksie do raportu.

Oblicze społeczno-gospodarcze powiatu wysokomazowieckiego w optyce czterech wybranych kategorii przedstawia się ambiwalentnie. Z jednej strony sytuację makrogospodarczą należy uznać za bardzo dobrą – 4 nota w regionie jest zasługą najniższej

[454]Kategoria „**potencjał przedsiębiorczości**" (kolor fioletowy) jest wypadkową 3 wskaźników: liczba podmiotów rejestru REGON na 10 tys. ludności powiatu; liczba nowozarejestrowanych podmiotów gospodarczych; udział mikroprzedsiębiorstw w powiatowej strukturze przedsiębiorstw), kategorię „**sytuacja makrogospodarcza**" (kolor niebieski) tworzą 4 wskaźniki: dochody gmin powiatu na 1 mieszkańca, stopa bezrobocia z grudnia, przeciętne wynagrodzenie brutto, nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca, kategoria „**zasoby demograficzne**" (kolor bordowy) została utworzona na bazie 4 wskaźników: wskaźnik obciążenia demograficznego; odsetek ludności w wieku mobilnym; zmiana wielkości populacji powiatu w ostatniej dekadzie, potencjał zagranicznej emigracji ekonomicznej, kategoria „**atrakcyjność przyrodniczo-turystyczna**" (kolor zielony) stanowi zaś konsekwencję 4 wskaźników: udział obszarów chronionych w powierzchni powiatu, liczba pomników przyrody, wskaźnik miejsc noclegowych na 1000 mieszkańców, liczba osób korzystających z noclegu w powiecie

stopy bezrobocia w województwie. Z drugiej strony na polu atrakcyjności przyrodniczo-turystycznej oraz zasobów demograficznych powiat ten plasuje się na końcowych pozycjach rankingu. W przypadku cech demograficznych niepokoi wysoka wartość indykatora obciążenia demograficznego, natomiast na gruncie wskaźników turystycznych negatywnie wyróżnia się liczba osób korzystających z noclegów w powiecie (2 tys.), najniższa ze wszystkich w województwie.

2.16.2. Podaż pracy w powiecie wysokomazowieckim

W poniższych tabelach podaży pracy został ukazany, po pierwsze, skład bezrobotnych w powiecie wysokomazowieckim w ujęciu dziesięciu grup wielkich zawodowych (w tym na tle województwa), po drugie, zaprezentowano 20 zawodów i specjalności, których dysponenci na koniec zeszłego roku posiadali największą trudność w podjęciu pracy w analizowanej jednostce.

Tabela 250. Struktura bezrobotnych w ujęciu grup wielkich zawodów w powiecie wysokomazowieckim na tle struktury województwa podlaskiego

kod	Nazwa grupy wielkiej	liczba bezrobotnych w powiecie	odsetek bezrobotnych w powiecie	odsetek bezrobotnych w województwie
1	Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	4	0,2%	0,3%
2	Specjaliści	240	10,3%	9,9%
3	Technicy i inny średni personel	471	20,2%	13,9%
4	Pracownicy biurowi	61	2,6%	3,1%
5	Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	347	14,9%	12,4%
6	Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	59	2,5%	2,2%
7	Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	553	23,7%	21,8%
8	Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	97	4,2%	4,8%
9	Pracownicy przy pracach prostych	126	5,4%	7,0%
10	Siły zbrojne	0	0,0%	0,0%
	Bez zawodu	372	16,0%	24,4%
	Ogółem	**2330**	100,0%	100,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP w Białymstoku

Najliczniej reprezentowaną grupą wielką zawodów w powiecie wysokomazowieckim są **robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy**[455], co czwarta osoba (23,7%) ujęta na koniec 2011 roku w rejestrze bezrobotnych legitymuje się jednym z zawodów sklasyfikowanym kodem rozpoczynającym się cyfrą 7. Trudna sytuacja na lokalnym rynku pracy obejmuje również **techników i inny średni personel**, których udział w zbiorze bezrobotnych powiatu przekracza 20%. Na tle regionu podlaskiego w strukturze osób bez pracy w powiecie wysokomazowieckim negatywnie wyróżnia się kategoria **pracownicy usług osobistych i sprzedawcy** (co siódmy bezrobotny powiatu przynależy do tej grupy – w województwie co ósmy). W powiecie stosunkowo nieduża grupa bezrobotnych nie posiada zawodu (16% - o jedną trzecią mniej niż w województwie).

Tabela 251. Zawody i specjalności reprezentowane najliczniej w grupie bezrobotnych powiatu wysokomazowieckiego (stan na 31.12.2011)

Lp	Zawód/ specjalność osoby bezrobotnej	liczba bezrobotnych	odsetek bezrobotnych
1	Sprzedawca	139	6,0%
2	Technik rolnik	92	3,9%
3	Technik mechanik	73	3,1%
4	Technik ekonomista	70	3,0%
5	Mechanik samochodów osobowych	52	2,2%
6	Ślusarz	48	2,1%
7	Robotnik budowlany	45	1,9%
8	Krawiec	44	1,9%
9	Mechanik pojazdów samochodowych	44	1,9%
10	Technik informatyk	44	1,9%
11	Rolnik	39	1,7%
12	Kucharz małej gastronomii	38	1,6%
13	Robotnik gospodarczy	38	1,6%
14	Fryzjer	37	1,6%
15	Specjalista administracji publicznej	32	1,4%
16	Kucharz	31	1,3%
17	Piekarz	31	1,3%
18	Stolarz	30	1,3%
19	Murarz	30	1,3%
20	Pedagog	30	1,3%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP w Białymstoku

[455] W nomenklaturze Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej grupa ta obejmuje „zawody wymagające wiedzy, umiejętności i doświadczenia niezbędnych do uzyskiwania i obróbki surowców, wytwarzania i naprawy towarów oraz budowy, konserwacji i naprawy dróg, konstrukcji i maszyn. Główne zadania wymagają znajomości i zrozumienia charakteru pracy, stosowanych materiałów, maszyn i wytwarzanych produktów." Zob. *Klasyfikacja zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy*, oprac. E.Strojna, J.Piotrowicz, E.Żywiec-Dąbrowska, Warszawa 2010, s. 13

Zestawiając rozkład wielkości poszczególnych zawodów i specjalności osób bezrobotnych w powiecie wysokomazowieckim z rozkładem województwa podlaskiego ujawnia się grupa **zawodów nadreprezentowanych** w powiecie. Kategoria ta obejmuje zawody wyraźnie częściej występujące w analizowanym powiecie w stosunku do stanu wojewódzkiego: są to zawody i specjalności nieobecne w pierwszej dwudziestce najliczniejszych zawodów i specjalności wśród bezrobotnych województwa podlaskiego. W powiecie wysokomazowieckim do grona zawodów nadreprezentowanych wliczają się:

- *technik informatyk*
- *kucharz małej gastronomii*
- *pedagog*

Absolwenci kształcenia zawodowego (zasadnicze szkoły zawodowe, technika, technika uzupełniające, szkoły policealne), kształcenia ukierunkowanego na przygotowanie do wykonywania jednego z 92 zawodów dostępnych w wojewódzkim systemie szkolnych (w krajowym systemie można kształcić w 200 zawodach)[456], stanowią znaczący strumień podaży pracy na szczeblu lokalnym. W 2011 roku w powiecie wysokomazowieckim kształcenie zawodowe ukończyło 593 osoby, co odnosząc do lokalnej głębokości rynku pracy (21,9 tys. pracujących w przedsiębiorstwach powyżej 9 osób, włącznie z pracującymi w rolnictwie) stanowi 2,7% tego dominującego segmentu zatrudnienia (w skali województwa współczynnik ten wyniósł 2,7%). Struktura zawodowa absolwentów:

[456] Najnowsza klasyfikacja zawodów szkolnictwa zawodowego obejmuje 200 zawodów, w ramach których wyodrębniono 251 kwalifikacji. W klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego ujęto: 23 zawody (po 3 kwalifikacje na zawód), 72 zawody (po 2 kwalifikacje na zawód), 98 zawodów (1 kwalifikacja na zawód), 7 zawodów szkolnictwa artystycznego, dla których nie wyodrębnia się kwalifikacji. Zob. *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 23 grudnia 2011 w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego*, www.men.gov.pl/images/stories/Rozporzadzenia

Tabela 252. Potencjalna podaż pracy w powiecie wysokomazowieckim – absolwenci kształcenia zawodowego w roku 2011 oraz prognozowana liczba absolwentów w latach 2012-2014

		Absolwenci 2011	Absolwenci 2012	Absolwenci 2013	Absolwenci 2014[457]
1	314207_Technik rolnik	121	120	113	59
2	331402_Technik agrobiznesu	55	48	65	13
3	351203_Technik informatyk	49	62	37	37
4	331403_Technik ekonomista	47	41	52	44
5	314403_Technik technologii żywności	45	25	30	40
6	343403_Technik organizacji usług gastronomicznych	40	33	41	37
7	311513_Technik pojazdów samochodowych	29	14	29	12
8	723103_Mechanik pojazdów samochodowych	27	37	22	10
9	512002_Kucharz małej gastronomii	27	0	21	28
10	311410_Technik mechatronik	21	10	13	15
11	422402_Technik hotelarstwa	19	21	11	13
12	613003_Rolnik	18	18	4	6
13	522301_Sprzedawca	18	0	11	6
14	334306_Technik administracji	13	22	42	0
15	514101_Fryzjer	13	10	7	3
16	512001_Kucharz	13	9	12	0
17	752205_Stolarz	11	8	14	5
18	522305_Technik handlowiec	6	8	0	0
19	751204_Piekarz	6	5	4	7
20	741103_Elektryk	4	0	1	0
21	751105_Rzeźnikwędliniarz	3	3	6	4
22	712604_Monter instalacji i urządzeń sanitarnych	2	3	2	3
23	751201_Cukiernik	2	3	1	2
24	741201_Elektromechanik	2	2	0	1
25	712904_Technolog robót wykończeniowych w budownictwie	1	2	1	6
26	711202_Murarz	1	1	2	1
27	311204_Technik budownictwa	0	12	20	13
28	514105_Technik usług fryzjerskich	0	9	31	23
29	311408_Technik elektronik	0	7	0	0
30	834103_Mechanikoperator pojazdów i maszyn rolniczych	0	4	5	7
31	711501_Cieśla	0	1	0	0
32	343101_Fotograf	0	0	1	0
	Razem	**593**	**538**	**598**	**395**

Źródło: badania własne (CAWI)

W minionym roku w powiecie wysokomazowieckim kształcenie zawodowe ukończyło 593 absolwentów. 1/2 potencjalnej (edukacyjnej) podaży pracy na rynku lokalnym generowali nowo uprawnieni do wykonywania zawodu reprezentanci pięciu specjalności: *technicy rolnicy*, *technicy agrobiznesu*, *technicy informatycy*, *technicy ekonomiści* i *technicy*

[457] Kategorię „absolwenci 2014" tworzą uczniowie klas drugich techników oraz klas pierwszych zasadniczych szkół zawodowych (poziomu klas w roku szkolnym 2011/2012) – jest to więc jedynie część przyszłej potencjalnej podaży pracy –zasilona zostanie ona uczniami, którzy rozpoczną edukację w szkołach policealnych we wrześniu 2012 roku.

technologii żywności. Prospektywnie stały strumień podaży utrzymywać się będzie w najbliższych latach w przypadku *techników informatyków*.

2.16.3. Popyt na pracę w 2011 roku

W ciągu ostatniego roku do publicznych i niepublicznych instytucji pośrednictwa pracy w powiecie wysokomazowieckim napłynęło 1201 ofert pracy, co stanowiło 2,1% wszystkich ofert w województwie. W stosunku do roku poprzedniego, co niepokojące, odnotowano spadek liczby ofert pracy (mniej o 242 oferty). Ponadto przeważająca większość ofert pracy pochodziła z powiatowego urzędu pracy (86,7%), a jedynie niespełna co dwudziesta z lokalnych internetowych serwisów ogłoszeniowych. Przegląd kwartalnego rozkładu upubliczniania ofert pracy w powiecie wysokomazowieckim ukazuje kumulację liczby ofert pracy w I oraz III kwartale 2011 roku (w tych okresach zgłoszono łącznie 755 ofert, 62% rocznej puli).

Tabela 253. Rozkład źródeł ofert pracy zidentyfikowanych w powiecie wysokomazowieckim (zestawienie lat 2011 i 2010 oraz kwartałów 2011)

	Miejsce Pracy		Ilość ofert pracy w kwartałach							
	Powiat wysokomazowiecki		I kw. 2011		II kw. 2011		III kw. 2011		IV kw. 2011	
Źródło Ofert Prac	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Powiatowe Urzędy Pracy	1041	86,7	336	**90,8+**	250	85,9	333	86,5	122	**78,7-**
Lokalne internetowe serwisy ogłoszeniowe	59	4,9	21	5,7	7	**2,4-**	16	4,2	15	9,7
Prasa regionalna i lokalna	49	4,1	8	**2,2-**	13	4,5	21	5,5	7	4,5
Biura Karier	27	2,2	-	--	18	**6,2+**	9	2,3	-	--
Ogólnokrajowe internetowe serwisy pośrednictwa pracy	25	2,1	5	1,4	3	1,0	6	1,6	11	**7,1+**
Ochotnicze Hufce Pracy	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Próba	1201	100	370	100	291	100	385	100	155	100

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

Biorąc pod uwagę oferty pracy ze względu na specyfikę zawodową poszukiwanych kandydatów do pracy w ujęciu grup wielkich zawodów i porównując je rok do roku, widocznych jest kilka, istotnych statystycznie, różnic. Znacznie mniej ogłoszeń w 2011

skierowanych było do grupy 4 - **pracownicy biurowi** (12,2% wszystkich), nominalnie dwukrotnie mniej niż przed rokiem. Odczuwalny regres liczby ofert pracy odnotowano również w grupie 5 – **pracownicy usług i sprzedawcy** (306 ofert w 2011 roku, o ponad 100 mniej niż w 2010 roku). W przypadku grupy 7 – **robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy** – zanotowano odczuwalny przyrost ofert pracy (w 2011 co piąta dostępna oferta skierowana była do tej grupy, przed dwoma laty jedynie co dziesiąta). Popyt na **specjalistów** utrzymała się na zbliżonym poziomie do roku wcześniejszego (107 ofert w 2011, 104 oferty w 2010 roku). Przegląd danych w ujęciu kwartalnym informuje z jednej strony o grupach wielkich zawodów poszukiwanych na lokalnym rynku pracy ze zmienną intensywnością (połowa wszystkich ofert dedykowanych **specjalistom** była ogłoszona w III kwartale), z drugiej strony o grupach wielkich zawodów ofertowanych cyklicznie (**technicy i inny średni personel**) – w każdym z kwartałów uaktywnił się popyt rzędu 30-40 miejsc pracy. Najczęściej poszukiwanymi w ramach grupy 5 pracownikami byli: *sprzedawcy* (30,1%), *robotnicy gospodarczy* (21,6%) oraz *kucharze* (8,2%). W ramach grupy 4 najwięcej ogłoszeń kierowano do: *murarzy* (7,8%), *monterów/ składaczy okien* (5,2%), *posadzkarzy* (5,2%) oraz *mechaników samochodów osobowych* (5,2%).

Tabela 254. Rozkład ofert pracy zidentyfikowanych w powiecie wysokomazowieckim według grup wielkich zawodów (zestawienie lat 2011 i 2010 oraz kwartałów 2011)

	Powiat Wysokomazowiecki				Ilość ofert pracy w kwartałach							
	2011		2010		I kw. 2011		II kw. 2011		III kw. 2011		IV kw. 2011	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
5_Pracownicy usług i sprzedawcy	306	25,5	423	29,3	103	27,8	63	21,6	98	25,5	42	27,1
4_Pracownicy biurowi	146	**12,2-**	332	**23,0+**	63	**17,0+**	19	**6,5-**	47	12,2	17	11,0
7_Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	232	**19,3+**	157	**10,9-**	66	17,8	80	**27,5+**	57	**14,8-**	29	18,7
3_Technicy i inny średni personel	142	11,8	169	11,7	43	11,6	39	13,4	36	9,4	24	15,5
9_Pracownicy przy pracach prostych	131	10,9	145	10,0	35	9,5	34	11,7	52	13,5	10	6,5
2_Specjaliści	107	8,9	104	7,2	35	9,5	14	**4,8-**	50	**13,0+**	8	5,2
8_Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	114	**9,5+**	91	**6,3-**	15	**4,1-**	34	11,7	43	11,2	22	14,2
1_Przedstawiciele władz pub., wyżsi urzędnicy i kierownicy	16	1,3	19	1,3	10	2,7	3	1,0	1	**0,3-**	2	1,3
6_Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	7	0,6	3	0,2	-	--	5	1,7	1	0,3	1	0,6
Próba	1201	100	1443	100	370	100	291	100	385	100	155	100

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

Badając źródła pochodzenia ofert w kontekście grup wielkich zawodów, odnotować należy interesujące prawidłowości. Powiatowy urząd pracy dysponował praktycznie monopolem prezentowania ofert skierowanych do przedstawicieli zawodów grupy 4 (**pracownicy biurowi***)*, 144 ze 146 ofert było upublicznionych przez tą instytucję. Przedstawiciele zawodów grupy 3 (**technicy i inny średni personel**) poszukiwani byli nadzwyczaj często przez ogólnopolskie internetowe serwisy pośrednictwa pracy, lokalne internetowe serwisy ogłoszeniowe oraz prasę lokalną (łącznie w tych źródłach pojawiło się 30% wszystkich ofert dedykowanych tej grupie zawodów). **Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy** znaczną szansę na podjęcie pracy mieli przeglądając lokalne internetowe serwisy ogłoszeniowe. W ogólnokrajowych internetowych serwisach pośrednictwa pracy nie odnotowano żadnej oferty dla **robotników przemysłowych i rzemieślników** z powiatu wysokomazowieckiego.

Tabela 255. Zestawienie źródeł ofert pracy zidentyfikowanych w powiecie wysokomazowieckim wg grup wielkich zawodów

	Miejsce Pracy		Źródło Ofert Prac									
	Powiat wysokomazowiecki		Powiatowe Urzędy Pracy		Prasa regionalna i lokalna		Ogólnokrajowe internetowe serwisy pośrednictwa pracy		Lokalne internetowe serwisy ogłoszeniowe		Biura Karier	
Kod i nazwa grupy wielkiej	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
5_Pracownicy usług i sprzedawcy	306	25,5	274	26,3	4	**8,2-**	5	20,0	19	32,2	4	14,8
7_Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	232	19,3	221	**21,2+**	4	**8,2-**	-	--	4	**6,8-**	3	11,1
4_Pracownicy biurowi	146	12,2	144	**13,8+**	1	**2,0-**	-	--	1	**1,7-**	-	--
3_Technicy i inny średni personel	142	11,8	91	**8,7-**	14	**28,6+**	14	**56,0+**	14	23,7	9	33,3
9_Pracownicy przy pracach prostych	131	10,9	111	10,7	10	20,4	-	--	7	11,9	3	11,1
8_Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	114	9,5	102	9,8	4	8,2	-	--	4	6,8	4	14,8
2_Specjaliści	107	8,9	85	8,2	10	20,4	3	12,0	5	8,5	4	14,8
1_Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	16	1,3	9	0,9	-	--	3	12,0	4	6,8	-	--
6_Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	7	0,6	4	0,4	2	4,1	-	--	1	1,7	-	--
Próba	1201	100	1041	100	49	100	25	100	59	100	27	100

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

W minionym roku najbardziej poszukiwanym zawodem w powiecie wysokomazowieckim był *sprzedawca* (7,7%) oraz *kierowca samochodu ciężarowego* (6,7%). Niespełna 6% ofert pracy dedykowana była dla *robotników gospodarczych*. Największe zapotrzebowanie na *robotników gospodarczych* przypadło na I kwartał, natomiast *sprzedawcy i kierowcy samochodów ciężarowych* w byli poszukiwani w szczególności w III kwartale.

Tabela 256. Rozkład 20 zawodów najbardziej poszukiwanych w powiecie wysokomazowieckim w ujęciu rocznym i kwartalnym[458]

	Powiat Wysokomazowiecki		Ilość ofert pracy w kwartałach							
	2011		I kw. 2011		II kw. 2011		III kw. 2011		IV kw. 2011	
Kody Zawodów i Specjalności (TOP 20)	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
522301_Sprzedawca S	92	7,7	19	5,1	19	6,5	38	9,9	16	10,3
833203_Kierowca samochodu ciężarowego	80	6,7	6	1,6	21	7,2	33	8,6	20	12,9
515303_Robotnik gospodarczy	66	5,5	48	13,0	9	3,1	5	1,3	4	2,6
411090_Pozostali pracownicy obsługi biurowej	55	4,6	13	3,5	2	0,7	33	8,6	7	4,5
931301_Robotnik budowlany	27	2,2	5	1,4	8	2,7	11	2,9	3	1,9
332101_Agent ubezpieczeniowy	26	2,2	6	1,6	6	2,1	6	1,6	8	5,2
512001_Kucharz S	25	2,1	10	2,7	8	2,7	4	1,0	3	1,9
911207_Sprzątaczka biurowa	24	2,0	14	3,8	7	2,4	3	0,8	0	0,0
932909_Pomocnik mleczarski	20	1,7	0	0,0	0	0,0	20	5,2	0	0,0
432103_Magazynier	19	1,6	6	1,6	3	1,0	7	1,8	3	1,9
421403_Windykator	19	1,6	19	5,1	0	0,0	0	0,0	0	0,0
332203_Przedstawiciel handlowy	18	1,5	5	1,4	5	1,7	3	0,8	5	3,2
711202_Murarz S	18	1,5	6	1,6	7	2,4	3	0,8	2	1,3
331301_Księgowy	14	1,2	9	2,4	2	0,7	1	0,3	2	1,3
411003_Pracownik kancelaryjny	13	1,1	10	2,7	0	0,0	1	0,3	2	1,3
514101_Fryzjer S	13	1,1	2	0,5	2	0,7	6	1,6	3	1,9
712501_Monter / składacz okien	12	1,0	10	2,7	2	0,7	0	0,0	0	0,0
712204_Posadzkarz S	12	1,0	3	0,8	6	2,1	0	0,0	3	1,9
723105_Mechanik samochodów osobowych	12	1,0	2	0,5	6	2,1	3	0,8	1	0,6
522305_Technik handlowiec S	11	0,9	2	0,5	1	0,3	8	2,1	0	0,0
Ogółem	576	48	195	53	114	39	185	48	82	53

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

[458] Nie istniała możliwość dokonania zestawienia z rokiem 2010, ponieważ baza danych z poprzedniej edycji badania nie zawierała zmiennej z kodami zawodów.

Tabela 257. Rozkład 5 najczęściej poszukiwanych zawodów w rozbiciu na kwartały

Zawód	I kwartał		Zawód	II kwartał	
	N	%		N	%
515303_Robotnik gospodarczy	48	13,0%	833203_Kierowca samochodu ciężarowego	21	7,2%
522301_Sprzedawca S	19	5,1%	522301_Sprzedawca S	19	6,5%
421403_Windykator	19	5,1%	751106_Ubojowy	10	3,4%
911207_Sprzątaczka biurowa	14	3,8%	515303_Robotnik gospodarczy	9	3,1%
411090_Pozostali pracownicy obsługi biurowej	13	3,5%	411004_Technik prac biurowych S	9	3,1%

Zawód	III kwartał		Zawód	IV kwartał	
	N	%		N	%
522301_Sprzedawca S	38	9,9%	833203_Kierowca samochodu ciężarowego	20	12,9%
833203_Kierowca samochodu ciężarowego	33	8,6%	522301_Sprzedawca S	16	10,3%
411090_Pozostali pracownicy obsługi biurowej	33	8,6%	332101_Agent ubezpieczeniowy	8	5,2%
932909_Pomocnik mleczarski	20	5,2%	411090_Pozostali pracownicy obsługi biurowej	7	4,5%
931301_Robotnik budowlany	11	2,9%	332203_Przedstawiciel handlowy	5	3,2%

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

Obserwując ilościowe zapotrzebowanie na poszczególne zawody w ujęciu kwartalnym zarysowują się pewne tendencje, dzięki którym można uchwycić sezonowość (bądź jej brak). W powiecie wysokomazowieckim, wśród najbardziej poszukiwanych zawodów w pierwszym kwartale wystąpiło zapotrzebowanie na *windykatora*, natomiast w drugim kwartale poszukiwano *ubojowego*. W III kwartale nasilił się popyt na *pomocnika mleczarskiego*. Przez cały rok 2011 w piątce najczęściej potrzebnych zawodów był *sprzedawca*.

W czteroczęściowym zestawieniu (poniżej) zaprezentowano zawody sezonowe, tzn. takie, na które w dowolnym kwartale 2011 roku pojawił się popyt przewyższający 40% rocznego wolumenu ofert pracy w danym zawodzie. W skali powiatu do skrajnie sezonowych zawodów (w przypadku których co najmniej 70% wszystkich ofert pojawiło się w jednym kwartale roku) zaliczają się m.in.: *monter/ składacz okien* (83% w I kwartale) oraz *barman* (100% w II kwartale). W analizowanej jednostce w sezonie letnim (lipiec-wrzesień) do grona profesji sezonowych należy zakwalifikować *pomocnika mleczarskiego*. W ostatniej ćwierci roku, okresie w którym generalnie notowany jest niższy popyt na pracę, zawodem sezonowym była m.in. *sprzątaczka domowa*.

Tabela 258. Zawody charakteryzujące się największą sezonowością popytu w ujęciu kwartalnym.

	Liczba ofert w 2011 r.	Liczba ofert w I kwartale	% ofert 2011 w kwartale
515303_Robotnik gospodarczy	66	48	73%
421403_Windykator	19	19	100%
712501_Monter / składacz okien	12	10	83%
411003_Pracownik kancelaryjny	13	10	77%
911207_Sprzątaczka biurowa	24	14	58%
232002_Nauczyciel przedmiotów zawodowych artystycznych	6	6	100%
531190_Pozostali opiekunowie dziecięcy	5	5	100%
331301_Księgowy	14	9	64%
722204_Ślusarz S	9	6	67%
712901_Monter płyt kartonowo - gipsowych	3	3	100%
512001_Kucharz S	25	10	40%
122102_Kierownik działu sprzedaży	4	3	75%
712604_Monter instalacji i urządzeń sanitarnych S	4	3	75%

	Liczba ofert w 2011 r.	Liczba ofert w II kwartale	% ofert 2011 w kwartale
751106_Ubojowy	11	10	91%
411004_Technik prac biurowych S	10	9	90%
513202_Barman	7	7	100%
816029_Operator urządzeń przetwórstwa owocowo-warzywnego	5	5	100%
712303_Tynkarz	10	7	70%
721404_Monter konstrukcji stalowych	4	4	100%
332302_Zaopatrzeniowiec	3	3	100%
612101_Dojarz	3	3	100%
711501_Cieśla s	2	2	100%
531104_Opiekunka dziecięca domowa	2	2	100%
712204_Posadzkarz S	12	6	50%
751104_Rozbieracz – wykrawacz	2	2	100%
512002_Kucharz małej gastronomii S	2	2	100%

	Liczba ofert w 2011 r.	Liczba ofert w III kwartale	% ofert 2011 w kwartale
932909_Pomocnik mleczarski	20	20	100%
411090_Pozostali pracownicy obsługi biurowej	55	33	60%
522301_Sprzedawca S	92	38	41%
833203_Kierowca samochodu ciężarowego	80	33	41%
541307_Pracownik ochrony fizycznej bez licencji	11	9	82%
711601_Brukarz	9	8	89%
522305_Technik handlowiec S	11	8	73%
752208_Stolarz meblowy	9	7	78%
524502_Sprzedawca w stacji paliw	6	5	83%
234201_Nauczyciel przedszkola	6	5	83%
221202_Lekarz – anestezjologia i intensywna terapia	6	5	83%
921101_Pomocniczy robotnik polowy	3	3	100%
235904_Nauczyciel bibliotekarz	3	3	100%

	Liczba ofert w 2011 r.	Liczba ofert w IV kwartale	% ofert 2011 w kwartale
911102_Sprzątaczka domowa	4	4	100%
712390_Pozostali tynkarze i pokrewni	3	3	100%
524302_Konsultant / agent sprzedaży bezpośredniej	5	4	80%
432303_Ekspedytor	2	2	100%
751204_Piekarz S	3	2	67%
811407_Operator urządzeń wytwórczych mieszanek betonowych	3	2	67%
142001_Kierownik działu w handlu detalicznym	1	1	100%
228103_Farmaceuta – farmacja apteczna	1	1	100%
222101_Pielęgniarka	1	1	100%
711401_Betoniarz	1	1	100%
611303_Ogrodnik S	1	1	100%
334304_Asystent zarządu	1	1	100%
342305_Instruktor rekreacji ruchowej	1	1	100%

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

2.16.4. Kwalifikacje i kompetencje poszukiwane na powiatowym rynku pracy

Tabela 259. Rozkład kwalifikacji i kompetencji poszukiwanych w powiecie wysokomazowieckim w rozbiciu na grupy wielkie zawodów

Miejsce Pracy			Kod grupy wielkiej[459]																	
Powiat wysokomazowiecki			1		2		3		4		5		6		7		8		9	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Kompetencje i umiejętności																				
Doświadczenie Zawodowe	482	65	8	57	43	60	73	70	78	88	127	61	4	100	60	52	24	37	65	92
Kwalifikacje formalne (wykształcenie)	255	34	11	79	43	60	46	44	8	9	65	31	-	-	59	51	18	28	4	6
Kursy\ Uprawnienia	105	14	4	29	25	35	11	11	4	4	13	6	1	25	15	13	32	49	-	-
Inne	67	9	1	7	6	8	20	19	2	2	36	17	-	-	1	1	1	2	-	-
Cechy Osobowe	60	8	7	50	10	14	23	22	1	1	16	8	-	-	2	2	1	2	-	-
Kompetencje społeczne i obywatelskie	46	6	6	43	7	10	17	16	1	1	14	7	-	-	-	-	1	2	-	-
Kompetencje informatyczne	34	5	2	14	4	6	11	11	4	4	12	6	-	-	1	1	-	-	-	-
Inicjatywność i przedsiębiorczość	32	4	3	21	9	13	14	13	-	-	5	2	-	-	-	-	-	-	1	1
Porozumiewanie się w językach obcych	26	3	1	7	1	1	4	4	-	-	11	5	-	-	-	-	5	8	4	6
Kompetencje umiejętność uczenia się	14	2	-	-	-	-	10	10	1	1	1	0	1	25	-	-	1	2	-	-
Wiek	10	1	-	-	-	-	9	9	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Kompetencje matematyczno-techniczne	4	1	1	7	1	1	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Świadomość i ekspresja kulturalna	3	0	1	7	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Porozumiewanie się w języku ojczystym	1	0	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
RAZEM	745	100	14	100	72	100	104	100	89	100	209	100	4	100	116	100	65	100	71	100

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

Najczęściej pożądaną przez pracodawców powiatu wysokomazowieckiego cechą kandydatów ubiegających się o angaż było doświadczenie zawodowe, 64,5% ofert

[459] Cyfry oznaczają następujące grupy zawodów: 1- Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy; 2 - Specjaliści; 3- Technicy i inny średni personel; 4 - Pracownicy biurowi; 5 - Pracownicy usług i sprzedawcy; 6 – Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy; 7 - Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy; 8 - Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń; 9 - Pracownicy przy pracach prostych; 0 – Siły zbrojne

poddających się transmutacji w obszarze kompetencji zawierało to kryterium.[460] Istotnym czynnikiem zwiększającym szansę na znalezienie zatrudnienia było posiadanie kwalifikacji formalnych (wykształcenia), stanowiące integralną część co trzeciego (34,7%) ogłoszenia. Oferty pracy dla osób porozumiewających się w języku obcym pojawiły się praktycznie wyłącznie w IV kwartale 2011 roku.

Najszerszą, sprecyzowaną gamę oczekiwanych kompetencji, pracodawcy powiatu wysokomazowieckiego prezentowali wobec **techników i innego średniego szczebla**. W co drugim ogłoszeniu ukierunkowanym na nabór reprezentanta tej wielkiej grupy zawodów pojawił się wymóg dysponowania wykształceniem formalnym, w prawie co czwartym postulat wykazania się szczególnymi cechami osobowymi. Od **przedstawicieli władz publicznych, wyższych urzędników i kierowników** lokalni pracodawcy oczekiwali w znaczącym stopniu wykazania się kompetencjami społecznymi i obywatelskimi, **operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń** zobligowani byli do certyfikowania się właściwymi uprawnieniami, ukończonymi kursami.

[460] W analizie kompetencji uwzględniono wyłącznie oferty pracy zawierające informacje odnośnie poszukiwanych kompetencji i kwalifikacji.

2.16.5. Szansa na znalezienie pracy w kształconych zawodach

Tabela 260. Zestawienie popytu (oferty pracy) i podaży (bezrobotni i absolwenci) w powiecie wysokomazowieckim w 2011 roku w grupie kształconych zawodów

Lp		Absolwenci w 2011 roku	Bezrobotni 30.06.2011	Bezrobotni 31.12.2011	Różnica	Podaż (absolwenci + bezrobotni na koniec roku)	Popyt (oferty pracy w 2011 roku)	Szansa na znalezienie pracy w zawodzie[461]
1	314207 Technik rolnik	121	81	92	11	213	0	0%
2	331402 Technik agrobiznesu	55	6	8	2	63	0	0%
3	351203 Technik informatyk	49	53	44	-9	93	0	0%
4	331403 Technik ekonomista	47	65	70	5	117	0	0%
5	314403 Technik technologii żywności	45	35	14	-21	59	0	0%
6	343403 Technik organizacji usług gastronomicznych	40	28	27	-1	67	0	0%
7	311513 Technik pojazdów samochodowych	29	0	0	0	29	0	0%
8	723103 Mechanik pojazdów samochodowych	27	37	44	7	71	4	6%
9	512002 Kucharz małej gastronomii	27	29	38	9	65	2	3%
10	311410 Technik mechatronik	21	5	5	0	26	0	0%
11	422402 Technik hotelarstwa	19	29	21	-8	40	0	0%
12	522301 Sprzedawca	18	129	139	10	157	92	59%
13	613003 Rolnik	18	46	39	-7	57	0	0%
14	334306 Technik administracji	13	13	13	0	26	2	8%
15	514101 Fryzjer	13	34	37	3	50	13	26%
16	512001 Kucharz	13	30	31	1	44	25	57%
17	752205 Stolarz	11	26	30	4	41	7	17%
18	522305 Technik handlowiec	6	20	16	-4	22	11	50%
19	751204 Piekarz	6	25	31	6	37	3	8%
20	741103 Elektryk	4	1	1	0	5	2	40%
21	751105 Rzeźnik wędliniarz	3	19	19	0	22	6	27%
22	751201 Cukiernik	2	16	15	-1	17	2	12%
23	741201 Elektromechanik	2	3	3	0	5	0	0%
24	712604 Monter instalacji i urządzeń sanitarnych	2	4	2	-2	4	4	100%
25	712904 Technolog robót wykończeniowych w budownictwie	1	3	1	-2	2	0	0%
26	711202 Murarz	1	29	30	1	31	18	58%
	RAZEM	593	766	770	4	1363	191	

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy, analiza bazy bezrobotnych, badanie CAWI

Badając szanse absolwentów szkół ponadgimnazjalnych w 2011 na znalezienie pracy w zawodzie dokonano zestawienia popytu (ilości ogłoszeń) oraz podaży (liczba absolwentów oraz liczba zarejestrowanych bezrobotnych). Porównano także liczbę bezrobotnych na koniec

[461] Szansa na znalezienie pracy to iloraz popytu i podaży - wskaźnik wyraża procentowe prawdopodobieństwo podjęcia pracy w zawodzie na rynku ofert dostępnych publicznie (objętych monitoringiem przez WUP w Białymstoku) w 2011 roku.

I (stan na 30.06.2011) i II półrocza (stan na 31.12.2011), aby zweryfikować czy w końcu okresu sprawozdawczego przybyło bezrobotnych względem pierwszej połowy roku. W sytuacji znaczącego przyrostu liczby osób zarejestrowanych jako bezrobotne w II półroczu możemy mieć do czynienia z zasilaniem szeregu osób bezrobotnych przez absolwentów, którzy znaleźli się na rynku pracy z końcem czerwca.

Wśród kształconych zawodów w powiecie wysokomazowieckim, największy wzrost bezrobocia odnotowano w przypadku *technika rolnika* oraz *sprzedawcy*. Spadła natomiast liczba bezrobotnych *techników informatyków* oraz *rolników*. Rozpatrując natomiast szanse na znalezienie przez absolwentów pracy w zawodzie, największe perspektywy uzyskania angażu miał *monter instalacji i urządzeń sanitarnych* (100%), *murarz* (58%) oraz *kucharz* (57%). W przypadku *rolnika* lub *technika rolnika*, trudno jest w pełni ocenić jak duże jest niedopasowanie popytu do podaży, gdyż osoby te w przeważającej mierze pracują w rodzinnych gospodarstwach rolnych.

2.16.6. Zestawienie zawodów deficytowych, zrównoważonych i nadwyżkowych

Uwzględniając trzy przyjęte w analizie parametry: liczbę bezrobotnych, liczbę absolwentów oraz liczbę ofert pracy skonstruowano syntetyczny wskaźnik sytuacji danego zawodu na rynku pracy.[462]

[462]Opis konstrukcji wskaźnika zawarty jest w podrozdziale dotyczącym województwa podlaskiego

Tabela 261. Zestawienie zawodów deficytowych, zrównoważonych i nadwyżkowych w powiecie wysokomazowieckim

	Zawód	Liczba ogłoszeń w 2011	Podaż pracy 2011	Wartość wskaźnika
TOP 10 DEFICYTOWYCH ZAWODÓW	833203_Kierowca samochodu ciężarowego	80	9	0,16
	411090_Pozostali pracownicy obsługi biurowej	55	1	0,12
	515303_Robotnik gospodarczy	66	38	0,06
	332101_Agent ubezpieczeniowy	26	0	0,06
	332203_Przedstawiciel handlowy	18	1	0,04
	421403_Windykator	19	2	0,04
	932909_Pomocnik mleczarski	20	5	0,03
	411003_Pracownik kancelaryjny	13	0	0,03
	541307_Pracownik ochrony fizycznej bez licencji	11	1	0,02
	243305_Specjalista do spraw sprzedaży	9	0	0,02
TOP 10 ZRÓWNOWAŻONYCH	911207_Sprzątaczka biurowa	24	17	0,02
	263304_Politolog	0	5	-0,01
	264302_Filolog – filologia obcojęzyczna	0	5	-0,01
	325511_Technik ochrony środowiska S	0	5	-0,01
	514102_Fryzjer damski	0	5	-0,01
	524302_Konsultant / agent sprzedaży bezpośredniej	5	0	0,01
	531190_Pozostali opiekunowie dziecięcy	5	0	0,01
	712602_Monter instalacji centralnego ogrzewania i ciepłej wody	5	0	0,01
	741201_Elektromechanik	0	5	-0,01
	741204_Elektromechanik sprzętu gospodarstwa domowego	0	5	-0,01
TOP 10 NADWYŻKOWYCH	314207_Technik rolnik S	0	213	-0,47
	331403_Technik ekonomista S	0	117	-0,26
	351203_Technik informatyk S	0	93	-0,20
	311504_Technik mechanik S	1	73	-0,16
	343403_Technik organizacji usług gastronomicznych S	0	67	-0,15
	723103_Mechanik pojazdów samochodowych S	4	71	-0,15
	522301_Sprzedawca S	92	157	-0,14
	331402_Technik agrobiznesu S	0	63	-0,14
	512002_Kucharz małej gastronomii S	2	65	-0,14
	314403_Technik technologii żywności	0	59	-0,13

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy, analiza bazy bezrobotnych, badanie CAWI

W powiecie wysokomazowieckim najbardziej deficytowym zawodem są: *kierowca samochodu ciężarowego, pozostali pracownicy obsługi biurowej* oraz *agent ubezpieczeniowy*. Najbardziej nadreprezentowanym zawodem w powiecie (pomijając nieofertowanego

publicznie *technika rolnika*) jest *technik ekonomista*. Wśród zawodów zrównoważonych największy popyt, ale także sporą podaż odnotowano w zawodzie *sprzątaczka biurowa*.

2.16.7. Przewidywane zmiany na rynku pracy powiatu wysokomazowieckiego w perspektywie krótkookresowej – analiza przypadków krytycznych

W opracowaniu Podlaska Mapa Zawodów i Kwalifikacji 2010 zdiagnozowano jeden dominujący przypadek krytyczny **Przypadek A.** Ekspansja terytorialna Mlekovity. W bieżącej diagnozie wskazano 8 zjawisk mogących mieć bezpośredni wpływ na rynek pracy w skali powiatu:

Przypadek 1. Utworzenie strefy inwestycyjnej w Czyżewie - dzięki wsparciu Regionalnego Programu Operacyjnego Gmina otrzymała środki finansowe na adaptację terenów pod działalność gospodarczą. Planuje się uzbrojenie terenu i budowę sieci dojazdów. Inwestycja warta jest łącznie 4,4 mln zł. Powstanie kolejnej w regionie strefy inwestycyjnej prognozuje w konsekwencji powstanie nowych miejsc pracy.

Przypadek 2. Wyposażenie Centrum Doradztwa Zawodowego w Wysokim Mazowieckim w nowoczesny sprzęt. Celowe dofinansowanie jednostki na zakup samochodu ratowniczo-gaśniczego zwiększy efektywność niwelowania zagrożeń środowiska naturalnego w powiecie.

Przypadek 3. Rozrost Grupy Kapitałowej Mlekovita dzięki fuzji z wielkopolską Obrzańską SM w Kościanie Działanie lidera w branży mleczarskiej ukierunkowane jest na wzmocnienie pozycji konkurencyjnej firmy. Ugruntowana pozycja przedsiębiorstwa stanowi gwarancję zatrudnienia na terenie powiatu[463].

Przypadek 4. Inwestycje produkcyjne (fermentownia o dobowej mocy przerobowej 120 ton) i okołoprodukcyjne (elektrociepłownia gazowa) Mlekovity. Rozbudowa infrastruktury własnej grupy kapitałowej Mlekovita wygenerowała 30 nowych miejsc pracy.

[463] Dane na podstawie strony internetowej http://www.podlaskie.strefabiznesu.pl/artykul/mlekovita-fuzja-ze-spoldzielnia-w-koscianie-podlaska-grupa-chce-podbic-wielkopolske-66236.ht

Stały rozwój firmy zwłaszcza na terenie powiatu determinuje sytuację na lokalnym rynku pracy[464].

Przypadek 5.Powstanie nowej Galerii Handlowej w Wysokiem Mazowieckiem. Na terenie nieruchomości znajdują się takie sklepy jak: Biedronka, sklep mięsny "U Rzeźnika", Apteka Bliska, Sklep Motoryzacyjny, Sklep z Warzywami, Piekarnia-Cukiernia, PEPCO, ROSSMANN, Partner RTV AGD, PSB Mrówka, Gabinet Weterynaryjny, Sklep z artykułami ogrodniczymi Agrotechnik, GRENE, AGROMA, sklep MLEK-MAR z artykułami dla rolnictwa, Myjnia samochodowa dwustanowiskowa, budynek biurowy z lokalami wynajętymi dla BANKU, Ośrodka Doradztwa Rolniczego, Agencji Ochrony KONSALNET, Agencja Ubezpieczeniowa. We wszystkich nowopowstałych punktach usługowych i sprzedaży zatrudnienie znajdą mieszkańcy miasta i okolic

Przypadek 6. Plany inwestycyjne Renovatio Power Polska w zakresie budowy farm wiatrowych w powiecie. Charakterystyka elektrowni wiatrowych osadza się o niemal bezosobową obsługę. Z tego punktu widzenia inwestycja nie ma strategicznego znaczenia dla bezpośredniego wygenerowania wielu miejsc pracy. Atrakcyjność pomysłu polega natomiast na dywersyfikacji źródeł zaopatrzenia w energię, a takie działanie jest korzystne z punktu widzenia rozwoju powiatu. Renovatio Power Polska do 2015 r. ma zamiar zbudować w Polsce farmy wiatrowe o łącznej mocy 200 MW i przewiduje na ten cel wydanie ponad 250 mln euro[465].

Przypadek 7.Otwarcie Carrefoura w Ciechanowcu. Inwestycja zostanie zlokalizowana na ul. Kościelnej,[466] będzie to pierwszy na terenie powiatu sklep popularnej w całym kraju sieci.

Przypadek 8. Reorganizacja placówek Poczty Polskiej w powiecie wysokomazowieckim

Ze względów ekonomicznych Poczta Polska planuje zmiany w sieci placówek w powiecie. Zamiast dotychczasowych Urzędów Pocztowych w Kobylinie Borzymach, Nowych

[464] Dane na podstawie strony internetowej http://www.podlaskie.strefabiznesu.pl/artykul/sm-mlekovita-otworzyla-nowa-fabryke-i-elektrocieplownie-gazowa-63828.html

[465]Dane na podstawie strony internetowej http://www.wysokomazowiecki24.pl/wieci-z-gminy-/wysokie-mazowieckie/1092-14-wiatrakow-w-gminie-wysokie-mazowieckie.html

[466]Dane na podstawie strony internetowej http://www.wysokomazowiecki24.pl/wieci-z-gminy-/ciechanowiec/959-ciechanowiec-market-carrefour-wkrotce-w-miecie.htm

Piekutach, Kuleszach Kościelnych, Szepietowie i Klukowie. powstaną jednoosobowe filie. Działanie te spowoduje utratę kilkudziesięciu miejsc pracy w powiecie[467].

Spośród wskazanych przypadków krytycznych w ramach PMZiK 2010 wszystkie w istotny sposób oddziałują na sytuację powiatu również w diagnozie PMZiK 2011. Zestawienie dostarcza informacji o kluczowej dla powiatu roli grupy Mlekovita. Firma ta pozostaje liderem zatrudnienia, a jej rozwój prognozuje zapotrzebowanie na nowe etaty.

Tabela 262. Ekspercka ocena wpływu zdiagnozowanych przypadków krytycznych PMZiK 2011 na rynek pracy powiatu wysokomazowieckiego

	PRZYPADKI KRTYCZNE	Istotny wpływ na rynek pracy*	Nieistotny wpływ na rynek pracy**	Brak odpowiedzi
1	Utworzenie strefy inwestycyjnej w Czyżewie dzięki wsparciu Regionalnego Programu Operacyjnego	66,7%	26,7%	6,4%
2	Wyposażenie Centrum Doradztwa Zawodowego w Wysokim Mazowieckim w nowoczesny sprzęt	40%	46,7%	13,3%
3	Rozrost Grupy Kapitałowej Mlekovita dzięki fuzji z wielkopolską Obrzańską SM w Kościanie	66,7%	20%	13,3%
4	Inwestycje produkcyjne (fermentownia o dobowej mocy przerobowej 120 ton) i okołoprodukcyjne (elektrociepłownia gazowa) Mlekovity	80%	13,3%	6,7%
5	Powstanie nowej Galerii Handlowej (ul. Białostocka 4) w Wysokiem Mazowieckiem	53,3%	46,7%	
6	Plany inwestycyjne Renovatio Power Polska w zakresie budowy farm wiatrowych w powiecie	46,6%	40%	13,4%
7	Otwarcie Carrefoura w Ciechanowcu	66,7%	33,3%	
8	Reorganizacja placówek Poczty Polskiej w powiecie wysokomazowieckim	40%	40%	20,0%

Źródło: Opracowanie własne * suma odpowiedzi eksperckich „wysoki wpływ" oraz „umiarkowany wpływ"; ** suma odpowiedzi eksperckich „niski wpływ" oraz „brak wpływu"

Analiza ekspercka przypadków krytycznych (badanie CAWI) wykazała duże oczekiwania odnośnie lokalnego rynku pracy względem strefy inwestycyjnej w Czyżewie. W opinii eksperckiej także rozwój Grupy Kapitałowej Mlekovita został uznany za wydarzenie o wysokim wpływie na wskaźniki zatrudnienia. Oprócz zdarzeń scenariuszowanych ważna okazała się inwestycja sieci sklepów wielkopowierzchniowych marki Carrefour.

[467] http://www.wysokomazowiecki24.pl/wieci-z-gminy-/wysokie-mazowieckie/1047-likwidacja-placowek-poczty-polskiej-w-powiecie-wysokomazowieckim.html

2.16.8. Weryfikacja scenariuszy rozwoju powiatu z 2010 roku

W raporcie przygotowanym przez Centrum Doradztwa Strategicznego (Białystok 2010) zaprezentowane zostały alternatywne scenariusze rozwoju powiatu wysokomazowieckiego. Zgodnie z założeniem opracowano je w kontekście sytuacji na powiatowym rynku pracy w krótkoterminowej (trzyletniej) perspektywie. W trakcie realizacji badania przez WSFiZ w Białymstoku, na półmetku „zapadalności" prognozy (I kwartał 2012), scenariusze zostały poddane ocenie eksperckiej w kontekście zakresu trafności sformułowanych w nich przypuszczeń cząstkowych. Eksperci z analizowanego powiatu, reprezentujący powiatowy urząd pracy zweryfikowali trafność prognoz alternatywnych scenariuszy – wyniki lustracji ukazuje poniższa tabela.

Tabela 263. Weryfikacja trafności scenariuszy rozwoju powiatu wysokomazowieckiego

	Prognoza cząstkowa	Trafna*	Nietrafna **
Scen. pesy-mistyczny	porażka ekspansji Mlekovity na rynku krajowym i zagranicznym oznacza rozpoczęcie długotrwałej stagnację lokalnej gospodarki (silne uzależnieniem dostawców mleka od zamówień tej firmy)	60%	20%
Scen. opty-mistyczny	Mlekovita zwiększa moce produkcyjne swojego zakładu w powiecie i tworzy kolejne miejsca pracy	80%	20%

Źródło: opracowanie własne; * kategoria obejmuje sumę wskazań przypisanych prognozie „całkowicie trafna" oraz „częściowo trafna"; ** kategoria obejmuje sumę wskazań „zdecydowanie nietrafna" oraz „raczej nietrafna"; pominięto odpowiedzi „nie wiem", „nie możliwe do weryfikacji w lutym 2012 roku" (stąd suma odpowiedzi nie zawsze wynosi 100%)

Prognozy cząstkowe dotyczące perspektyw rozwoju powiatu wysokomazowieckiego, te pozytywne, jak i negatywne, opierały się na przewidywaniu kondycji koncernu Mlekovita. Zdaniem większości specjalistów lokalnego rynku pracy sytuacja tej potęgi przemysłu mleczarskiego jest korzystna, przekłada się na nowe miejsca pracy dla mieszkańców powiatu.

2.16.9. Scenariusz rozwoju p. wysokomazowieckiego w perspektywie krótkookresowej

Fundamentalne znaczenie dla wysokomazowieckiego rynku pracy (i szerzej – rozwoju gospodarczego subregionu) ma kondycja lokalnego giganta. Polityka stałej modernizacji zakładów oraz konsolidacji grupy kapitałowej realizowana przez najcenniejszą podlaską markę Mlekovita kształtuje oblicze nie tylko lokalnego rynku gospodarczego. Naczelną barierą rozwoju Mlekovity, jak i całej branży mleczarskiej jest – jak podkreśla spiritus movens sukcesu przedsiębiorstwa oferującego m.in. produkt „Wypasione" – jest brak surowca. Moce produkcyjne wielu zakładów są niewykorzystane, zaś gros zysków przeznaczona jest na wzrost bazy surowcowej. Dariusz Sapiński jest zwolennikiem zniesienia systemu kwotowania produkcji mleka, uznając go za główny czynnik uniemożliwiający rolnikom inwestować zyski w powiększanie gospodarstw (a przetwórcom wykorzystywać efekt skali).[468] Podnoszone sugestie zmiany obowiązującego systemu produkcji rolnej mają nikłą szansę urzeczywistnienia (co nie oznacza iż nie warto kształtować sieci struktur lobbujących na rzecz korzystnych dla branży zmian), w najbliższych kwartałach Mlekovita koncentrować się będzie na harmonizacji powiązania ostatnio przejętych zakładów z ogniwami Grupy.

Sytuacja budżetu dziesięciotysięcznej stolicy powiatu wysokomazowieckiego (planowana nadwyżka w 2012 roku na poziomie 1 mln zł przy dochodach 30 mln zł) w obliczu tendencji permanentnego zadłużania się samorządów przedstawia się szczególnie pozytywnie. W optyce lokalnych przedsiębiorców (i szerzej – rynku pracy) ważne są plany inwestycyjne miasta – w obecnym roku włodarze Wysokiego Mazowieckiego przeznaczą ponad 40% swych wydatków (12,5 mln zł) na zadania inwestycyjne – najwięcej na budowę kanałów sanitarnego, deszczowego i wodociągowego. Środki publiczne stanowić będą istotną rolę w portfelu zamówień lokalnych wykonawców.

W opinii ekspertów lokalnego rynku pracy największy potencjał generowania miejsc pracy w najbliższych 2-3 latach posiada transport (40 % wskazań), najwyższe ryzyko wystąpienia redukcji etatów odnosi się do administracji publicznej (60%).[469]

[468] www.portalspozywczy.pl
[469] Ambiwalentne opinie odnoszą się do budownictwa (40% wskazań progresu etatów, 33% regresu zatrudnienia).

Tabela 264.Czynniki rozwoju powiatu wysokomazowieckiego w kontekście modelowania scenariuszy

Sfera	Czynnik	Trend	Rodzaj (+,-) oraz siła (1-5) wpływu [od -5 do +5]	Prawdopodobieństwo wystąpienia [0 – 1]	Scenariusz
Ekon.	Wykorzystywanie przez Mlekovitę pozycji lidera branży do modernizacji i rozbudowy macierzystego zakładu	wzrostowy horyzontalny spadkowy	+ 5 + 2 - 5	0,4 0,8 0,2	Optymistyczny Prawdopodobny Pesymistyczny
Społ.	Utrzymująca się tendencja wzrostu cen skupu mleka (8% w skali roku) czynnikiem modernizacji gospodarstw rolnych[470]	wzrostowy horyzontalny spadkowy	+ 3 + 2 - 2	0,3 0,7 0,6	Optymistyczny Prawdopodobny Pesymistyczny

Źródło: opracowanie własne na podłożu teoretycznym metody scenariusza stanów otoczenia - zob. m.in. M.Romanowska, G.Gierszewska, *Analiza strategiczna przedsiębiorstwa*, PWE, Warszawa 2009

Przedstawione w tabeli czynniki w najbliższych trzech latach kształtować będą oblicze społeczno-gospodarcze powiatu wysokomazowieckiego. W zależności od trendu (tempa ich przebiegu), rodzaju wpływu na lokalną gospodarkę (wpływ pozytywny, neutralny, negatywny), siły tego wpływu oraz przyjmując różne warianty możliwości ich wystąpienia, przedstawiono trzy pasma scenariuszowe: optymistyczne, prawdopodobne oraz pesymistyczne.

[470] Z poziomu krajowego zwraca uwagę rosnące regionalne zróżnicowanie cen - w grudniu 2011 r. mleko podrożało w największym stopniu w województwach o najwyższych cenach skupu, tj. właśnie w podlaskim. www.netb.pl

2.16.10. Rekomendacje operacyjne na poziomie powiatu wysokomazowieckiego

powiat	Adresat rekomendacji		
	samorząd	**instytucje rynku pracy**	**instytucje edukacji**
wysokomazowiecki	1. stały monitoring funkcjonowania strefy inwestycyjnej w Czyżewie 2. programowanie działań zwiększających elastyczność placówek edukacyjnych w powiecie w kontekście prognozowanego popytu na pracę 3. promocja idei przedsiębiorczości o potencjale innowacyjnym 4. kooperacja z uczelniami wyższymi w celu modelowania rozwoju powiatu zwłaszcza w zakresie dywersyfikacji stopnia zależności w obszarze zatrudnienia od lokalnego lidera Mlekovity 5. poszukiwanie wyróżnika konkurencyjnego powiatu w kontekście przygotowania nowej oferty inwestycyjnej 6. rozważenie implementacji mechanizmów wsparcia przedsiębiorczości, dobre praktyki w zakresie ulg inwestycyjnych i podatkowych 7. analiza potencjału rozwojowego branży energetycznej (elektrownie wiatrowe) 8. animacja dialogu międzyśrodowiskowego	1. stałe informowanie samorządu o trendach zawodowego niedopasowania popytu i podaży pracy w kontekście reorientacji oferty edukacyjnej 2. cykliczne (np. półroczne) przekazywanie placówkom edukacyjnym raportów nt. popytu w przekroju zawodów 3. adoptowanie systemu wsparcia bezrobotnych do oczekiwań kompetencyjnych od strony popytowej (szkolenia/kursy) 4. modyfikacja kierunków i form aktywizacji zawodowej bezrobotnych określonych zawodów poprzez proponowanie przedstawicielom zawodów nadwyżkowych korzystanie ze szkoleń i kursów zaspokajających umiejętności i kompetencje zawodów deficytowych np. kierowca samochodu ciężarowego 5. weryfikacja efektywności wsparcia udzielanego bezrobotnym w ramach pomocy na rozpoczęcie działalności gospodarczej pod kątem ich trwania i potencjału zatrudnieniowego 6. udział w dialogu międzyśrodowiskowym	1. rozważenie zasadności kształcenia w kierunku technik rolnik, technik agrobiznesu, technik ekonomista , technik informatyk jako przedstawicieli zawodów nadwyżkowych w powiecie 2. stopniowe wygaszanie kierunków kształcenia o niskim prognozowanym potencjale zatrudnienia na rzecz zawodów deficytowych z zastrzeżeniem pogłębionej oceny trwałości trendu np. kierowca 3. adaptacja w programach kształcenia pożądanych przez lokalnych pracodawców umiejętności „uniwersalnych" (pozazawodowych) 4. upraktycznienie kształcenia i kooperacja z otoczeniem – alternatywa dla wymaganego doświadczenia 5. udział w dialogu międzyśrodowiskowym

2.17. Powiat zambrowski – analiza rynku pracy

2.17.1. Oblicze geograficzne, społeczne i gospodarcze powiatu

Powiat zambrowski składa się z następujących gmin: gmina miejska - Zambrów oraz cztery gminy wiejskie: Kołaki Kościelne, Rutki, Szumowo i Zambrów. Obszar powiatu zajmuje 73 310 ha. Pod względem geograficznym powiat jest obszarem leżącym na Wysoczyźnie Wysokomazowieckiej. Obejmuje tereny o niewielkim stopniu zanieczyszczenia środowiska przyrodniczego. Powiat zambrowski to przede wszystkim wielkie obszary leśne, łąki, pastwiska oraz urodzajne pola uprawne. Powierzchnia lasów wynosi: 19 514,5 ha. [471] Obszary prawnie chronione zajmują łącznie 279,4 ha. Występują tu 4 pomniki przyrody. Szansą dla dalszego rozwoju powiatu może być turystyka i agroturystyka oraz rolnictwo ekologiczne. Na terenie miasto Zambrów występują zabytki takie jak:

- Poryte Jabłoń - Dwór Woyczyńskich, neorenesansowy, zbudowany po 1860r., nieregularny, parterowy, częściowo piętrowy,
- Rutki - Kossaki - Kościół pierwotnie w tradycji gotyckiej, zbudowany w latach 1568-98, wielokrotnie przekształcany m.in. w 1863 r.,
- Tabędz - Kościół barokowy, drewniany o konstrukcji zrębowej, zbudowany w 1776 r., przeniesiony z Puchał w 1937 r.,
- Zambrów - Kościół w stylu arkadkowym, zbudowany w latach 1874-79.

Na terenie powiatu funkcjonują rezerwaty przyrody, należą do nich: Bagno Wizna I oraz Bagno Wizna II - rezerwaty torfowiskowe utworzone w 1967 roku, Grabówka - rezerwat leśny, który utworzono w 1996 roku, Dębowe Góry – to rezerwat leśny powstały w 2001 roku. Wspomniane wyżej pomniki przyrody to: Dąb szypułkowy w uroczysku Grabówka, Aleja lipowa w Zbrzeźnicy, Wiąz pospolity we wsi Gosie Małe, Skupisko jałowca we wsi Podłatki Duże [472]

Wskaźnik miejsc noclegowych liczony na 1000 ludności uplasował powiat w 2010 r. na ostatnim 14 miejscu wśród powiatów w województwie podlaskim (wyniósł 0,77). Według

[471] http://www.powiatzambrowski.com
[472] http://region.e-podlasie.pl/powiaty/zambrowski.html

danych GUS w 2010 r. zarejestrowano ogółem 34 miejsca noclegowe, zaś 2 225 osób skorzystało z oferty noclegowej.[473]

Powiat zambrowski należy do grupy jednostek administracyjnych o niedużych zasobach demograficznych – liczy 44,5 tys. mieszkańców (3,7% populacji województwa podlaskiego).[474] W pierwszej dekadzie obecnego stulecia zasoby ludzkie tego powiatu zmniejszyły się o 3,0%, w tempie szybszym niż skala ubytku ludności w całym województwie (depopulacja rzędu 1,9%).[475] Powiat zambrowski jest obszarem o największej gęstości zaludnienia wśród podlaskich powiatów ziemskich (60,7 osób na km²). W wymiarze struktury osadniczej ten terytorialnie najmniejszy z powiatów ziemskich Podlasia wyróżnia się równoważnym rozkładem ludności wiejskiej i miejskiej. W jednostkach zurbanizowanych zamieszkuje 50,4% osób[476] (w województwie 60,1%), na wsi żyje 49,6% mieszkańców. Liczba miejscowości wiejskich przypadająca na jedno miasto (163), podstawowy wskaźnik umiastowienia, przyjmuje wartość drugą z najwyższych w województwie (po sejneńskim)[477]. W 2010 roku przyrost naturalny w analizowanym powiecie zanotował niewielką wartość dodatnią (+ 60 osoby; +1,3 promil populacji). Powiat zambrowski dysponuje wysokim poziomem potencjału emigracji ekonomicznej – ten stan wyrażają dwa indykatory: a. liczba emigrantów na 1000 mieszkańców (wartość 71,0, na tle 37,1 w województwie); b. odsetek gospodarstw objętych emigracją zarobkową (wartość 16%, na tle 21% w całym regionie)[478]. Oznacza to, iż skala zjawiska poszukiwania źródeł dochodów poza granicami kraju przez mieszkańców powiatu jest na ponadprzeciętnym poziomie regionu, jednocześnie wysokim na tle kraju. Wskaźnik obciążenia demograficznego (czyli liczby osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym) przyjmuje umiarkowaną wartość: 58,9 (woj. podlaskie 57,3). Dopełnieniem informacji charakteryzującej powiat w wymiarze strukturalnym jest wskaźnik zasobów produkcyjnych w wieku mobilnym (39,5%), zbliżony do regionalnego odsetka kobiet i mężczyzn w wieku 18-44 lat (40,0%).

[473] http://www.stat.gov.pl
[474] Dane statystyczne przytoczone z Banku Danych Lokalnych GUS bądź obliczenia własne na podstawie danych BDL GUS – o ile nie wskazano inaczej dane na koniec 2010 roku.
[475] Analizowany okres zmiany zasobów demograficznych: 2000-2010.
[476] W granicach powiatu łomżyńskiego zlokalizowane są jedynie dwa dwutysięczne miasta: Nowogród i Jedwabne.
[477] Na potrzeby obliczenia tego wskaźnika w powiecie białostockim do grona miast włączono Białystok, w powiecie łomżyńskim Łomżę, a w powiecie suwalskim Suwałki.
[478] Dane za: *Profile emigracji zarobkowych mieszkańców województwa podlaskiego*, red. I.Kukulak-Dolata, Ł.Arendt, Białystok-Warszawa 2009, IPiPS w Warszawie, s. 140

Powiat zambrowski dostarcza 3,7% zasobów pracujących w województwie (w powiecie pracuje 5680 kobiet, które stanowią 46,0% bazy osób posiadających zatrudnienie w tym subregionie – w siedemnastu podlaskich powiatach ten indykator wynosi 48,8%). Dyslokacja zatrudnienia w ujęciu klasycznej triady sektorów pracy (rolnictwo – przemysł i budownictwo – usługi) przedstawia się następująco: 47% – 24% – 29% (w województwie zaś 38% – 20% - 42%). Rozkład zatrudnienia w układzie klasycznych sektorów gospodarki narodowej w tym powiecie jest stosunkowo reprezentatywny dla województwa. Stopa bezrobocia rejestrowanego na koniec grudnia 2011 roku w tej jednostce statystycznej europejskiej nomenklatury NUTS 4[479] wynosiła 15,6%, nieznacznie więcej niż w województwie (14,1%). W stosunku do 2008 roku, najlepszego dotąd roku dla rynku pracy w dwudziestoletniej okresie od wdrożenia transformacji systemu gospodarczego, stopa bezrobocia zwiększyła się o 3.4 pkt procentowego.[480]

Wykres 20. Zmiany stopy bezrobocia w pow. zambrowskim na tle województwa w 2011

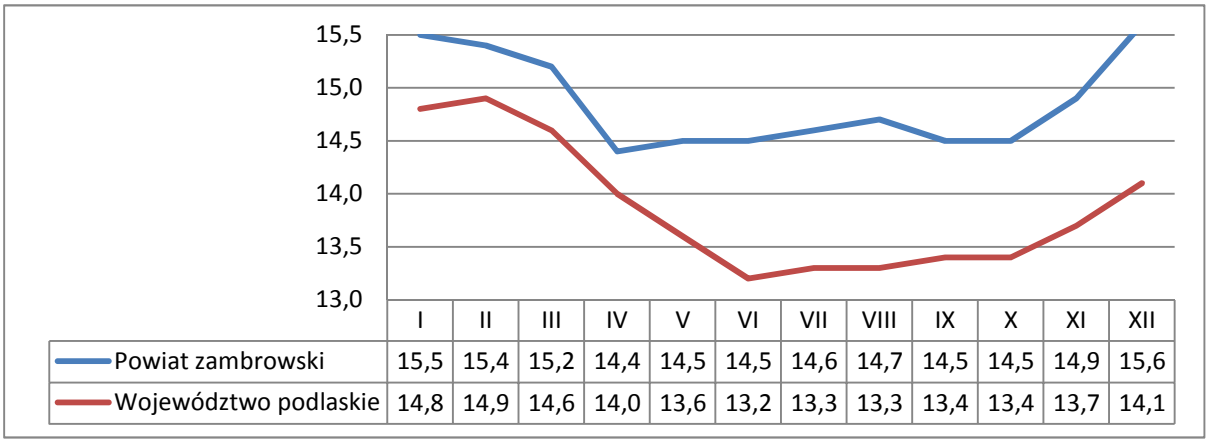

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Powiat zambrowski	15,5	15,4	15,2	14,4	14,5	14,5	14,6	14,7	14,5	14,5	14,9	15,6
Województwo podlaskie	14,8	14,9	14,6	14,0	13,6	13,2	13,3	13,3	13,4	13,4	13,7	14,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie statystyki rynku pracy Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej (dane od stycznia do sierpnia 2011 po korekcie GUS wynikającej z ustalenia ostatecznej liczby pracujących poza rolnictwem indywidualnym na podstawie badań prowadzonych poprzez przedsiębiorstwa oraz z uwzględnienia wyników Powszechnego Spisu Rolnego 2010 dotyczących liczby pracujących w rolnictwie indywidualnym)

Poziom stopy bezrobocia w powiecie zambrowskim w przeciągu 2011 roku spośród wszystkich 17 powiatów przyjmował wartości najbardziej zbliżone do poziomu wojewódzkiego, stanowił swego rodzaju mikrolaboratorium podlaskiego rynku pracy.

[479] NUTS 5 – gminy, NUTS 4 – powiaty, NUTS 3 – podregiony, NUTS 2 – województwa, NUTS 1 - państwo
[480] Dane o stopie bezrobocia na grudzień 2011 roku przytaczane za miesięcznym informatorem Wojewódzkiego Urzędu Pracy „Podlaski rynek pracy", oprac. Wydział Badań i Analiz WUP, Białystok, grudzień 2011, www.up.podlasie.pl/uploads/upload/w_badan_i_analiz/podlaski_rynek_pracy/rynek_pracy_XII2011.pdf

W strukturze bezrobotnych na tle regionu uwidacznia się ponadprzeciętny udział kobiet wśród bezrobotnych – powiat zambrowski jest jednym z czterech w których liczba bezrobotnych kobiet jest większa od liczby mężczyzn nie posiadających angażu. Analizując status edukacyjny (wykształcenie) osób zarejestrowanych jako bezrobotne w powiecie zambrowskim (na tle właściwości województwa) zwraca uwagę względnie niski odsetek bezrobotnych z wyższym wykształceniem (8,0%; 12,3% na całym Podlasiu).[481]

Powiat zambrowski posiada typowy dla większości powiatów województwa podlaskiego rolniczy charakter. Ukierunkowany jest on głównie na hodowlę bydła mlecznego. Na terenie powiatu działa 3248 podmiotów gospodarczych. Ilość podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności w 2010 r. wyniosła 734. Liczba podmiotów nowozarejestrowanych przypadających na jednego mieszkańca w tym samym okresie przyjęła wartość 71[482]. W siedzibie powiatu zlokalizowany jest Zakład Produkcji Mleczarskiej „Mlekpol”. Z terenu powiatu wydobywa się kruszywo budowlane. Drobna przedsiębiorczość w powiecie koncentruje się na terenie miasta Zambrów. W minionym roku znaczący dotąd dla lokalnego rynku pracy zakład przemysłowy Przedsiębiorstwo Bawełniane "Zamtex" został zlikwidowany. Na terenie powiatu funkcjonują Zakłady Mięsne Netter,. Główne firmy produkcyjne obszaru to Przedsiębiorstwo Budowy Dróg BITUM Sp. z o.o. - 88 miejsce w rankingu największych firm Podlasia z wynikiem przychodów ze sprzedaży na poziomie 42,8 mln zł.[483] oraz TEFIM Sp. z o.o. Oddział Zambrów.

Odnosząc się do kondycji finansowej powiatu na tle powiatów ziemskich województwa podlaskiego należy określić ją jako umiarkowanie trudną. Dochody budżetu powiatu w 2010 r. - 41 mln zł, gwarantowały siódme miejsce w województwie. Udział własny w dochodach budżetu stanowił 26%. Dochody na jednego mieszkańca powiatu w 2010 r. wyniosły 928,82 zł – 4 miejsce w woj. podlaskim. Dochody własne w tej liczbie ukształtowały się na poziomie 237 zł. Podatek dochodowy od osób fizycznych wyniósł 41% dochodów własnych budżetu powiatu. Podatek od osób prawnych stanowił 0,8% dochodu własnego. Powiatowi zambrowskiemu w 2009 r. udało się uzyskać środki z budżetu Unii

[481] Bank Danych Lokalnych GUS na koniec 2010 roku.
[482] Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych , www.stat.gov.pl/bdl
[483] 88 miejsce w rankingu największych firm Podlasia z wynikiem przychodów ze sprzedaży na poziomie (42 mln) 42780198 zł. Dane według rankingu Największe Firmy Podlasia, Kurier Poranny z dnia 29.12.2011

Europejskiej w wysokości 115582 zł, co daje dopiero czternastą pozycję wśród powiatów ziemskich województwa podlaskiego[484].

Poziom zarobków w powiecie zambrowskim jest jednym z niższych w regionie – na koniec 2010 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto wyniosło 2759 zł (14 miejsce na Podlasiu). Na tle płacy krajowej, co pocieszające w optyce podażowej rynku pracy, lokalne wynagrodzenia w ostatnich pięciu latach w ujęciu odsetkowym odnotowały znaczącą aprecjację (2005 rok: 76,0% płacy krajowej; 2010 rok: 80,3% płacy krajowej). Liczba nowych budynków mieszkalnych (budownictwa indywidualnego i zbiorowego) - świadcząca o witalności społeczno-ekonomicznej danego obszaru – przyjęła w 2010 roku korzystną wartość 6,0 na 1 tys. mieszkańców (2 miejsce spośród 17 powiatów). Nominalnie oddano do użytku 266 mieszkań (ponad 6% regionu). Potencjał generowania nowych miejsc pracy przez lokalne przedsiębiorstwa uzależniony jest m.in. od ponoszonych nakładów inwestycyjnych, środków umożliwiających kształtowanie przewagi konkurencyjnej firm. W analizowanym powiecie w latach 2008-2010 przedsiębiorstwa małe (z wyłączeniem mikro), średnie i duże przeznaczały średniorocznie równowartość 1925 zł na 1 mieszkańca powiatu na inwestycje, odczuwalnie powyżej pułapu wojewódzkiego (1641 zł/ 1 mieszkańca).

[484] Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych , www.stat.gov.pl/bdl

Tabela 265. Pozycja powiatu zambrowskiego na tle pozostałych podlaskich powiatów (na płaszczyźnie potencjału przedsiębiorczości, sytuacji makrogospodarczej, zasobów demograficznych oraz atrakcyjności przyrodniczo-turystycznej)[485]

Ranking syntetyczny	Podmioty rejestru REGON na 10 tys. mieszk.	Rank. cząstk.	Podmioty nowo-zarejestrowane na 10 tys. ludności (średnia z lat 2008-2010)	Rank. cząstk.	Odsetek mikro-przedsiębiorstw w grupie podmiotów gospod. (w %)	Rank. cząstk.	POWIAT zambrowski	
4	734	4	65	6	95,7	5		
Ranking syntetyczny	Dochody gmin powiatu na 1 mieszk. w zł (średnia z lat 2009-2010)	Rank. cząstk.	Stopa bezrobocia - grudzień 2011 (w %)	Rank. cząstk.	Przeciętne wynagrodzenie brutto w zł (2010)	Rank. cząstk.	Nakłady inwestycyjne na 1 mieszk. w zł. (śr. z lat 2008-2010)	Rank. cząstk.
10	2583	14	15,6	10	2759	14	1925	3
Ranking syntetyczny	Zmiana wielkości zasobów ludzkich w l. 2000-2010 (w %)	Rank. cząstk.	Potencjał zagranicznej emigracji ekonomicznej	Rank. cząstk.	Wskaźnik obciążenia demograficznego	Rank. cząstk.	Odsetek ludności w wieku mobilnym	Rank. cząstk.
6	-3,0	8	wysoki	4	58,9	6	39,5	7
Ranking syntetyczny	Udział obszarów chronionych w powierzchni powiatu (w %)	Rank. cząstk.	Pomniki przyrody (2010)	Rank. cząstk.	Liczba korzystających z noclegów (2010)	Rank. cząstk.	Wskaźnik miejsc noclegowych na 1000 ludności	Rank. cząstk.
17	0,4	17	4	17	2225	16	0,8	17

Źródło: opracowanie własne. Tabele prezentujące dane cząstkowe nt. wszystkich 17 powiatach znajdują się w aneksie do raportu.

Oblicze społeczno-gospodarcze powiatu zambrowskiego w świetle piętnastu wskaźników cząstkowych pogrupowanych w cztery kategorie rankingu podlaskich powiatów, przedstawia się neutralnie. Wysokie (4) miejsce na polu „potencjał przedsiębiorczości" stanowi efekt korzystnego wskaźnika liczby podmiotów w rejestrze REGON na 10 tys.

[485]Kategoria „**potencjał przedsiębiorczości**" (kolor fioletowy) jest wypadkową 3 wskaźników: liczba podmiotów rejestru REGON na 10 tys. ludności powiatu; liczba nowozarejestrowanych podmiotów gospodarczych; udział mikroprzedsiębiorstw w powiatowej strukturze przedsiębiorstw), kategorię „**sytuacja makrogospodarcza**" (kolor niebieski) tworzą 4 wskaźniki: dochody gmin powiatu na 1 mieszkańca, stopa bezrobocia z grudnia, przeciętne wynagrodzenie brutto, nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca, kategoria „**zasoby demograficzne**" (kolor bordowy) została utworzona na bazie 4 wskaźników: wskaźnik obciążenia demograficznego; odsetek ludności w wieku mobilnym; zmiana wielkości populacji powiatu w ostatniej dekadzie, potencjał zagranicznej emigracji ekonomicznej, kategoria „**atrakcyjność przyrodniczo-turystyczna**" (kolor zielony) stanowi zaś konsekwencję 4 wskaźników: udział obszarów chronionych w powierzchni powiatu, liczba pomników przyrody, wskaźnik miejsc noclegowych na 1000 mieszkańców, liczba osób korzystających z noclegu w powiecie

mieszkańców. Ponadprzeciętnie w skali regionu kształtują się cechy demograficzne powiatu. Bardzo niską notę powiat zambrowski otrzymuje natomiast na polu atrakcyjności przyrodniczo-turystycznej (jest to pochodną najniższego udziału obszarów chronionych w powierzchni powiatu oraz najniższej wartości wskaźnika miejsc noclegowych).

2.17.2. Podaż pracy w powiecie zambrowskim

W poniższych tabelach podaży pracy został ukazany, po pierwsze, skład bezrobotnych w powiecie w ujęciu dziesięciu grup wielkich zawodowych (w tym na tle województwa), po drugie, zaprezentowano 20 zawodów i specjalności, których dysponenci na koniec zeszłego roku posiadali największą trudność w podjęciu pracy w analizowanej jednostce.

Tabela 266. Struktura bezrobotnych w ujęciu grup wielkich zawodów w powiecie zambrowskim na tle struktury województwa podlaskiego

kod	Nazwa grupy wielkiej	liczba bezrobotnych w powiecie	odsetek bezrobotnych w powiecie	odsetek bezrobotnych w województwie
1	Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	0	0,0%	0,3%
2	Specjaliści	222	8,1%	9,9%
3	Technicy i inny średni personel	307	11,3%	13,9%
4	Pracownicy biurowi	45	1,7%	3,1%
5	Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	294	10,8%	12,4%
6	Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	45	1,7%	2,2%
7	Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	751	27,6%	21,8%
8	Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	75	2,8%	4,8%
9	Pracownicy przy pracach prostych	145	5,3%	7,0%
10	Siły zbrojne	0	0,0%	0,0%
	Bez zawodu	841	30,9%	24,4%
	Ogółem	**2725**	100,0%	100,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP w Białymstoku

Najliczniej reprezentowaną grupą wielką zawodów w powiecie zambrowskim są **robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy**[486], więcej niż co czwarta osoba (27,6%) ujęta na koniec 2011 roku w rejestrze bezrobotnych legitymuje się jednym z zawodów sklasyfikowanym kodem rozpoczynającym się cyfrą 7. Trudna sytuacja na lokalnym rynku pracy obejmuje również **techników i inny średni personel**, których udział w zbiorze bezrobotnych powiatu przekracza 11%. Na tle regionu podlaskiego w strukturze osób bez pracy w powiecie zambrowskim pozytywnie wyróżnia się kategoria **pracownicy przy pracach prostych** (co dwudziesty bezrobotny powiatu przynależy do tej grupy – w województwie jedynie co czternasty), pozytywnie odznacza się także rynkowa kondycja **pracowników biurowych**(1,7% bezrobotnych, dwukrotnie mniej niż w województwie).

Tabela 267. Zawody i specjalności reprezentowane najliczniej w grupie bezrobotnych powiatu zambrowskiego (stan na 31.12.2011)

Lp	Zawód/ specjalność osoby bezrobotnej	liczba bezrobotnych	odsetek bezrobotnych
1	Sprzedawca	126	4,6%
2	Krawiec	85	3,1%
3	Technik ekonomista	64	2,3%
4	Mechanik pojazdów samochodowych	54	2,0%
5	Ślusarz	50	1,8%
6	Technik rolnik	48	1,8%
7	Tkacz	48	1,8%
8	Stolarz	47	1,7%
9	Robotnik budowlany	46	1,7%
10	Kucharz małej gastronomii	41	1,5%
11	Fryzjer	40	1,5%
12	Murarz	39	1,4%
13	Cukiernik	37	1,4%
14	Pozost. mechanicy pojazdów samochodowych	36	1,3%
15	Przędzarz	36	1,3%
16	Kucharz	33	1,2%
17	Rolnik	32	1,2%
18	Monter/składacz okien	31	1,1%
19	Robotnik pomocniczy w przemyśle przetw.	31	1,1%
20	Rzeźnik wędliniarz	29	1,1%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP w Białymstoku

[486] W nomenklaturze Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej grupa ta obejmuje „zawody wymagające wiedzy, umiejętności i doświadczenia niezbędnych do uzyskiwania i obróbki surowców, wytwarzania i naprawy towarów oraz budowy, konserwacji i naprawy dróg, konstrukcji i maszyn. Główne zadania wymagają znajomości i zrozumienia charakteru pracy, stosowanych materiałów, maszyn i wytwarzanych produktów.” Zob. *Klasyfikacja zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy*, oprac. E.Strojna, J.Piotrowicz, E.Żywiec-Dąbrowska, Warszawa 2010, s. 13

Zestawiając rozkład wielkości poszczególnych zawodów i specjalności osób bezrobotnych w powiecie zambrowskim z rozkładem województwa podlaskiego ujawnia się grupa **zawodów nadreprezentowanych** w powiecie. Kategoria ta obejmuje zawody wyraźnie częściej występujące w analizowanym powiecie w stosunku do stanu wojewódzkiego: są to zawody i specjalności nieobecne w pierwszej dwudziestce najliczniejszych zawodów i specjalności wśród bezrobotnych województwa podlaskiego. W powiecie zambrowskim do grona zawodów nadreprezentowanych wliczają się:

- *tkacz*
- *kucharz małej gastronomii*
- *pozostali mechanicy pojazdów samochodowych*

Absolwenci kształcenia zawodowego (zasadnicze szkoły zawodowe, technika, technika uzupełniające, szkoły policealne), kształcenia ukierunkowanego na przygotowanie do wykonywania jednego z 92 zawodów dostępnych w wojewódzkim systemie szkolnych (w krajowym systemie można kształcić w 200 zawodach)[487], stanowią znaczący strumień podaży pracy na szczeblu lokalnym. W 2011 roku w powiecie zambrowskim kształcenie zawodowe ukończyło 85 osób, co odnosząc do lokalnej głębokości rynku pracy (12,4 tys. pracujących w przedsiębiorstwach powyżej 9 osób, włącznie z pracującymi w rolnictwie) stanowi 0,7% tego dominującego segmentu zatrudnienia (w skali województwa współczynnik ten wyniósł 2,7%). Struktura zawodowa absolwentów:

[487] Najnowsza klasyfikacja zawodów szkolnictwa zawodowego obejmuje 200 zawodów, w ramach których wyodrębniono 251 kwalifikacji. W klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego ujęto: 23 zawody (po 3 kwalifikacje na zawód), 72 zawody (po 2 kwalifikacje na zawód), 98 zawodów (1 kwalifikacja na zawód), 7 zawodów szkolnictwa artystycznego, dla których nie wyodrębnia się kwalifikacji. Zob. *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 23 grudnia 2011 w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego*, www.men.gov.pl/images/stories/Rozporzadzenia

Tabela 268. Potencjalna podaż pracy w powiecie zambrowskim – absolwenci kształcenia zawodowego w roku 2011 oraz prognozowana liczba absolwentów w latach 2012-2014

		Absolwenci 2011	Absolwenci 2012	Absolwenci 2013	Absolwenci 2014[488]
1	314207_Technik rolnik	23	35	10	18
2	331403_Technik ekonomista	21	23	10	0
3	522301_Sprzedawca	11	0	6	12
4	411004_Technik prac biurowych	8	9	12	0
5	325509_Technik bezpieczeństwa i higieny pracy	8	6	0	0
6	723103_Mechanik pojazdów samochodowych	4	10	3	9
7	512002_Kucharz małej gastronomii	4	0	21	34
8	741103_Elektryk	3	0	0	1
9	752205_Stolarz	1	3	4	2
10	711202_Murarz	1	0	2	0
11	713201_Lakiernik	1	0	0	0
12	351203_Technik informatyk	0	20	31	24
13	751201_Cukiernik	0	2	3	3
14	721301_Blacharz	0	2	1	1
15	753105_Krawiec	0	2	0	1
16	712604_Monter instalacji i urządzeń sanitarnych	0	2	0	0
17	751105_Rzeźnikwędliniarz	0	1	0	0
18	751204_Piekarz	0	0	1	0
19	712904_Technolog robót wykończeniowych w budownictwie	0	0	0	2
	Razem	**85**	**115**	**104**	**107**

Źródło: Badania własne (CAWI)

W minionym roku w powiecie zambrowskim ukończyło kształcenie zawodowe 85 absolwentów. 2/3 potencjalnej (edukacyjnej) podaży pracy na rynku lokalnym generowali nowo uprawnieni do wykonywania zawodu reprezentanci czterech specjalności: *technicy rolnicy, technicy ekonomiści, sprzedawcy* i *technicy prac biurowych*. Prospektywnie stały strumień podaży utrzymywać się będzie w najbliższych latach w przypadku *techników informatyków*.

2.17.3. Popyt na pracę w 2011 roku

W ciągu ostatniego roku do publicznych i niepublicznych instytucji pośrednictwa pracy w powiecie zambrowskim napłynęły 1182 oferty pracy, co stanowiło 2,1% wszystkich ofert dostępnych w województwie podlaskim. W stosunku do roku poprzedniego, co niepokojące, odnotowano spadek liczby ofert pracy (mniej o 170 ofert). Powiatowy urząd pracy generował

[488] Kategorię „absolwenci 2014" tworzą uczniowie klas drugich techników oraz klas pierwszych zasadniczych szkół zawodowych (poziomu klas w roku szkolnym 2011/2012) – jest to więc jedynie część przyszłej potencjalnej podaży pracy –zasilona zostanie ona uczniami, którzy rozpoczną edukację w szkołach policealnych we wrześniu 2012 roku.

większość ofert pracy w analizowanym powiecie – 65,1 %. Przegląd kwartalnego rozkładu upubliczniania ofert pracy w powiecie zambrowskim ukazuje kumulację liczby ofert pracy w I i III kwartale 2011 roku (w tym okresie zgłoszono łącznie 692 oferty, ponad 58% rocznej puli). Znacząco dużo propozycji pracy pojawiło się w IV kwartale 2011 roku w bazie źródeł niepublicznych (aż 55% ofert udostępnionych w tym okresie).

Tabela 269. Rozkład źródeł ofert pracy zidentyfikowanych w powiecie zambrowskim (zestawienie za rok 2011 i 2010, w tym w ujęciu kwartalnym 2011)

	Miejsce Pracy		Ilość ofert pracy w kwartałach							
	Powiat zambrowski		I kw. 2011		II kw. 2011		III kw. 2011		IV kw. 2011	
Źródło Ofert Prac	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Powiatowe Urzędy Pracy	770	65,1	205	**58,7-**	263	**91,3+**	213	62,1	89	**44,1-**
Lokalne internetowe serwisy ogłoszeniowe	314	26,6	115	**33,0+**	12	**4,2-**	107	31,2	80	**39,6+**
Prasa regionalna i lokalna	44	3,7	21	6,0	5	1,7	12	3,5	6	3,0
Ogólnokrajowe internetowe serwisy pośrednictwa pracy	43	3,6	3	**0,9-**	8	2,8	10	2,9	22	**10,9+**
Biura Karier	11	0,9	5	1,4	-	--	1	0,3	5	2,5
Ochotnicze Hufce Pracy	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Próba	1182	100	349	100	288	100	343	100	202	100

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

Biorąc pod uwagę oferty pracy ze względu na specyfikę zawodową poszukiwanych kandydatów do pracy w ujęciu grup wielkich zawodów i porównując je rok do roku, widocznych jest kilka, istotnych statystycznie, różnic. W przypadku grupy 7 – **robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy** – zanotowano wysoki przyrost ofert pracy (w 2011 co czwarta dostępna oferta skierowana była do tej grupy, przed dwoma laty jedynie co dziesiąta). Najdynamiczniej popyt uaktywnił się w stosunku do grupy 8 **operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń**, w minionym roku pojawiło się aż 146 ofert pracy dedykowanych tej grupie, o ponad 100 więcej niż przed dwoma laty. Znacznie mniej ogłoszeń w 2011 skierowanych było do grupy 4 -**pracownicy biurowi** (8,7% wszystkich), nominalnie dwukrotnie mniej niż w 2010 roku. Popyt na **techników oraz inny średni personel** oraz na **pracowników usług i sprzedawców** utrzymał się na zbliżonym poziomie do roku wcześniejszego. Przegląd danych w ujęciu kwartalnym informuje z jednej strony o grupach wielkich zawodów

poszukiwanych na lokalnym rynku pracy ze zmienną intensywnością (65% wszystkich ofert dedykowanych grupie **robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy** była ogłoszona w I półroczu), z drugiej strony o grupach wielkich zawodów ofertowanych cyklicznie (**technicy i inny średni personel**) – w każdym z kwartałów uaktywnił się popyt rzędu 30 miejsc pracy.

Tabela 270. Rozkład ofert pracy zidentyfikowanych w powiecie zambrowskim według grup wielkich zawodów (zestawienie lat 2011 i 2010 oraz kwartałów 2011)

	Powiat Zambrowski				Ilość ofert pracy w kwartałach							
	2011		2010		I kw. 2011		II kw. 2011		III kw. 2011		IV kw. 2011	
Kod i nazwa grupy wielkiej	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
5_Pracownicy usług i sprzedawcy	278	**23,5-**	293	**29,0+**	94	26,9	47	**16,3-**	86	25,1	51	25,2
7_Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	291	**24,6+**	96	**9,5-**	106	**30,4+**	83	28,8	53	**15,5-**	49	24,3
4_Pracownicy biurowi	103	**8,7-**	220	**21,7+**	19	**5,4-**	32	11,1	38	11,1	14	6,9
3_Technicy i inny średni personel	138	11,7	141	13,9	39	11,2	28	9,7	40	11,7	31	15,3
9_Pracownicy przy pracach prostych	118	10,0	127	12,5	38	10,9	30	10,4	37	10,8	13	6,4
8_Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	146	**12,4+**	38	**3,8-**	26	**7,4-**	40	13,9	61	**17,8+**	19	9,4
2_Specjaliści	86	7,3	86	8,5	18	5,2	27	9,4	22	6,4	19	9,4
1_Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	17	1,4	11	1,1	7	2,0	1	0,3	3	0,9	6	3,0
6_Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	5	0,4	-	-	2	0,6	-	-	3	0,9	-	-
0_Siły zbrojne	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
PRÓBA	1182	100	1012	100	349	100	288	100	343	100	202	100

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

Badając źródła pochodzenia ofert w kontekście grup wielkich zawodów, odnotować należy interesujące prawidłowości. Powiatowy Urząd Pracy dysponował praktycznie monopolem prezentowania ofert skierowanych do przedstawicieli zawodów grupy 4 (**pracownicy biurowi***)*, 92 ze 103 ofert było upublicznionych przez tą instytucję. Przedstawiciele zawodów grupy 3 (**technicy i inny średni personel**) poszukiwani byli nadzwyczaj często przez ogólnopolskie internetowe serwisy pośrednictwa pracy oraz lokalne internetowe serwisy ogłoszeniowe (łącznie w tych źródłach pojawiło się 43,5% wszystkich ofert dedykowanych tej grupie zawodów). **Specjaliści** znaczną szansę na podjęcie pracy mieli przeglądając lokalne internetowe serwisy ogłoszeniowe. W ogólnokrajowych internetowych

serwisach pośrednictwa pracy nie odnotowano żadnej oferty dla **robotników przemysłowych i rzemieślników** z powiatu zambrowskiego.

Najczęściej poszukiwanymi w ramach grupy 5 pracownikami byli: *sprzedawcy* (32,4%), *robotnicy gospodarczy* (19,4%) oraz *kucharze* (7,2%). W ramach grupy 7 najwięcej ogłoszeń kierowano do: *monterów/ składaczy okien* (41,9%), *cieśli* (5,5%) oraz *murarzy* (5,2%).

Tabela 271. Zestawienie źródeł ofert pracy zidentyfikowanych w powiecie zambrowskim wg grup wielkich zawodów

	Miejsce Pracy		Źródło Ofert Prac									
	Powiat zambrowski		Powiatowe Urzędy Pracy		Prasa regionalna i lokalna		Ogólnokrajowe internetowe serwisy pośrednictwa pracy		Lokalne internetowe serwisy ogłoszeniowe		Biura Karier	
Kod i nazwa grupy wielkiej	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
7_Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	291	24,6	194	25,2	12	27,3	-	--	85	27,1	-	--
5_Pracownicy usług i sprzedawcy	278	23,5	194	25,2	5	11,4	9	20,9	68	21,7	2	18,2
8_Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	146	12,4	80	**10,4-**	14	**31,8+**	-	--	52	16,6	-	--
3_Technicy i inny średni personel	138	11,7	71	**9,2-**	2	4,5	15	**34,9+**	45	14,3	5	45,5
9_Pracownicy przy pracach prostych	118	10,0	96	**12,5+**	4	9,1	-	--	18	**5,7-**	-	--
4_Pracownicy biurowi	103	8,7	92	**11,9+**	1	**2,3-**	-	--	10	**3,2-**	-	--
2_Specjaliści	86	7,3	40	**5,2-**	1	2,3	15	**34,9+**	26	8,3	4	36,4
1_Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	17	1,4	1	**0,1-**	5	11,4	4	9,3	7	2,2	-	--
6_Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	5	0,4	2	0,3	-	-	-	-	3	1,0	-	-
0_Siły zbrojne	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
PRÓBA	1182	100	770	100	44	100	43	100	314	100	11	100

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

W minionym roku najbardziej poszukiwanym zawodem w powiecie zambrowskim był *monter/ składacz okien* (10,3%) oraz *sprzedawca* (7,6%). Niespełna 8% ofert pracy dedykowana była dla *kierowców samochodów ciężarowych*. Największe zapotrzebowanie na *monterów* przypadło na pierwsze dwa kwartały, natomiast *sprzedawcy* byli poszukiwani w szczególności w III kwartale. Dwadzieścia najbardziej pożądanych zawodów w powiecie zambrowskim obejmowało ponad 55 % wszystkich ogłoszeń w roku 2011, a w IV kwartale nawet 61,4%.

Tabela 272. Rozkład 20 zawodów najbardziej poszukiwanych w powiecie zambrowskim w ujęciu rocznym i kwartalnym[489]

Kody Zawodów i Specjalności (TOP 20)	Powiat Zambrowski		Ilość ofert pracy w kwartałach							
	2011		I kw. 2011		II kw. 2011		III kw. 2011		IV kw. 2011	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
712501_Monter / składacz okien	122	10,3	41	11,7	46	16,0	13	3,8	22	10,9
522301_Sprzedawca S	90	7,6	15	4,3	11	3,8	47	13,7	17	8,4
833203_Kierowca samochodu ciężarowego	86	7,3	13	3,7	27	9,4	31	9,0	15	7,4
515303_Robotnik gospodarczy	54	4,6	31	8,9	20	6,9	2	0,6	1	0,5
411004_Technik prac biurowych S	36	3,0	4	1,1	15	5,2	11	3,2	6	3,0
931205_Robotnik drogowy	33	2,8	0	0,0	8	2,8	20	5,8	5	2,5
332203_Przedstawiciel handlowy	32	2,7	13	3,7	1	0,3	5	1,5	13	6,4
832202_Kierowca samochodu dostawczego	30	2,5	2	0,6	5	1,7	23	6,7	0	0,0
411090_Pozostali pracownicy obsługi biurowej	21	1,8	2	0,6	3	1,0	13	3,8	3	1,5
512001_Kucharz S	20	1,7	7	2,0	3	1,0	2	0,6	8	4,0
332101_Agent ubezpieczeniowy	18	1,5	3	0,9	2	0,7	6	1,7	7	3,5
931301_Robotnik budowlany	16	1,4	8	2,3	1	0,3	4	1,2	3	1,5
711501_Cieśla s	16	1,4	4	1,1	11	3,8	1	0,3	0	0,0
241202_Doradca finansowy	15	1,3	2	0,6	2	0,7	5	1,5	6	3,0
513101_Kelner S	14	1,2	0	0,0	0	0,0	4	1,2	10	5,0
711202_Murarz S	13	1,1	9	2,6	4	1,4	0	0,0	0	0,0
432103_Magazynier	12	1,0	2	0,6	2	0,7	5	1,5	3	1,5
411003_Pracownik kancelaryjny	12	1,0	2	0,6	4	1,4	5	1,5	1	0,5
513202_Barman	11	0,9	1	0,3	1	0,3	5	1,5	4	2,0
911207_Sprzątaczka biurowa	10	0,8	5	1,4	3	1,0	2	0,6	0	0,0
Ogółem	661	55,9	164	47,0	169	58,7	204	59,5	124	61,4

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

[489] Nie istniała możliwość dokonania zestawienia z rokiem 2010, ponieważ baza danych z poprzedniej edycji badania nie zawierała zmiennej z kodami zawodów.

Tabela 273. Rozkład 5 najczęściej poszukiwanych zawodów w rozbiciu na kwartały

Zawód	I kwartał		Zawód	II kwartał	
	N	%		N	%
712501_Monter / składacz okien	41	11,7%	712501_Monter / składacz okien	46	16,0%
515303_Robotnik gospodarczy	31	8,9%	833203_Kierowca samochodu ciężarowego	27	9,4%
522301_Sprzedawca S	15	4,3%	515303_Robotnik gospodarczy	20	6,9%
332203_Przedstawiciel handlowy	13	3,7%	411004_Technik prac biurowych S	15	5,2%
833203_Kierowca samochodu ciężarowego	13	3,7%	522301_Sprzedawca S	11	3,8%

Zawód	III kwartał		Zawód	IV kwartał	
	N	%		N	%
522301_Sprzedawca S	47	13,7%	712501_Monter / składacz okien	22	10,9%
833203_Kierowca samochodu ciężarowego	31	9,0%	522301_Sprzedawca S	17	8,4%
832202_Kierowca samochodu dostawczego	23	6,7%	833203_Kierowca samochodu ciężarowego	15	7,4%
931205_Robotnik drogowy	20	5,8%	332203_Przedstawiciel handlowy	13	6,4%
712501_Monter / składacz okien	13	3,8%	513101_Kelner S	10	5,0%

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

Obserwując ilościowe zapotrzebowanie na poszczególne zawody w ujęciu kwartalnym zarysowują się pewne tendencje, dzięki którym można uchwycić sezonowość (bądź jej brak). W powiecie zambrowskim, wśród najbardziej poszukiwanych zawodów w pierwszym półroczu na pierwszym miejscu wystąpił *monter/ składacz okien*, w połowie roku znacząco wzrósł popyt na *kierowcę samochodu ciężarowego.*

Tabela 274. Zawody charakteryzujące się największą sezonowością popytu w ujęciu kwartalnym.

	Liczba ofert w 2011 r.	Liczba ofert w I kwartale	% ofert 2011 w kwartale
515303_Robotnik gospodarczy	54	31	57%
541308_Pracownik ochrony fizycznej I stopnia	9	8	89%
962106_Kolporter	6	6	100%
712303_Tynkarz	8	7	88%
711202_Murarz S	13	9	69%
531104_Opiekunka dziecięca domowa	9	6	67%
524902_Doradca klienta	3	3	100%
721207_Spawacz ręczny gazowy	5	4	80%
711601_Brukarz	10	6	60%
332203_Przedstawiciel handlowy	32	13	41%
931301_Robotnik budowlany	16	8	50%
524404_Telemarketer	6	4	67%

	Liczba ofert w 2011 r.	Liczba ofert w II kwartale	% ofert 2011 w kwartale
711501_Cieśla s	16	11	69%
441203_Listonosz	5	5	100%
721404_Monter konstrukcji stalowych	4	4	100%
816029_Operator urządzeń przetwórstwa owocowo-warzywnego	4	4	100%
334390_Pozostali pracownicy administracyjni i sekretarze biura zarządu	6	5	83%
411004_Technik prac biurowych S	36	15	42%
752205_Stolarz S	3	3	100%
753303_Szwaczka	3	3	100%
932913_Sortowacz	3	3	100%
228301_Fizjoterapeuta	3	3	100%
531202_Asystent nauczyciela przedszkola	3	3	100%
214503_Inżynier technologii żywności	3	3	100%

	Liczba ofert w 2011 r.	Liczba ofert w III kwartale	% ofert 2011 w kwartale
522301_Sprzedawca S	90	47	52%
832202_Kierowca samochodu dostawczego	30	23	77%
931205_Robotnik drogowy	33	20	61%
411090_Pozostali pracownicy obsługi biurowej	21	13	62%
325905_Opiekunka dziecięca S	10	8	80%
712990_Pozostali robotnicy budowlani robót wykończeniowych i pokrewni gdzie indziej niesklasyfikowani	3	3	100%
522390_Pozostali sprzedawcy sklepowi (ekspedienci)	3	3	100%
514202_Kosmetyczka	6	4	67%
331203_Referent (asystent) bankowości	9	5	56%
713102_Malarz budowlany	2	2	100%
311104_Technik geodeta S	2	2	100%
711402_Betoniarz - zbrojarz s	4	3	75%

	Liczba ofert w 2011 r.	Liczba ofert w IV kwartale	% ofert 2011 w kwartale
513101_Kelner S	14	10	71%
332203_Przedstawiciel handlowy	32	13	41%
243303_Przedstawiciel medyczny	2	2	100%
751201_Cukiernik S	2	2	100%
241306_Specjalista do spraw finansów	4	3	75%
512001_Kucharz S	20	8	40%
243305_Specjalista do spraw sprzedaży	8	4	50%
241202_Doradca finansowy	15	6	40%
751204_Piekarz S	3	2	67%
712204_Posadzkarz S	3	2	67%
741103_Elektryk S	1	1	100%
712601_Hydraulik	1	1	100%

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim.

W czteroczęściowym zestawieniu (powyżej) zaprezentowano zawody sezonowe, tzn. takie, na które w dowolnym kwartale 2011 roku pojawił się popyt przewyższający 40% rocznego wolumenu ofert pracy w danym zawodzie. W skali powiatu do skrajnie sezonowych zawodów (w przypadku których co najmniej 70% wszystkich ofert pojawiło się w jednym kwartale roku) zaliczają się m.in.: *listonosz* (100% w II kwartale) oraz *kolporter* (100% w I kwartale). W analizowanej jednostce w sezonie letnim (lipiec-wrzesień) do grona profesji sezonowych należy zakwalifikować *kierowcę samochodu dostawczego*. W ostatniej ćwierci roku, okresie w którym generalnie notowany jest niższy popyt na pracę, zawodem sezonowym był m.in. *doradca finansowy*.

2.17.4. Kwalifikacje i kompetencje poszukiwane na powiatowym rynku pracy

Tabela 275. Rozkład kwalifikacji i kompetencji poszukiwanych w powiecie zambrowskim w rozbiciu na wielkie grupy zawodów

Miejsce Pracy			Kod grupy wielkiej[490]																	
Powiat zambrowski			1		2		3		4		5		6		7		8		9	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Kompetencje i umiejętności																				
Doświadczenie Zawodowe	663	93	13	87	65	90	87	89	56	93	152	93	4	100	113	95	91	90	81	98
Porozumiewanie się w językach obcych	192	27	6	40	21	29	22	22	8	13	45	28	3	75	45	38	34	34	8	10
Kursy\ Uprawnienia	136	19	2	13	15	21	13	13	3	5	9	6	1	25	7	6	64	63	22	27
Cechy Osobowe	85	12	5	33	23	32	20	20	-	-	27	17	-	-	7	6	1	1	2	2
Inne	82	11	6	40	13	18	29	30	2	3	25	15	-	-	1	1	4	4	2	2
Kwalifikacje formalne (wykształcenie)	76	11	6	40	22	31	26	27	1	2	13	8	-	-	3	3	5	5	-	-
Inicjatywność i przedsiębiorczość	40	6	2	13	19	26	14	14	-	-	3	2	-	-	1	1	1	1	-	-
Kompetencje społeczne i obywatelskie	37	5	5	33	20	28	8	8	-	-	3	2	-	-	1	1	-	-	-	-
Wiek	29	4	-	-	-	-	12	12	1	2	12	7	-	-	1	1	2	2	1	1
Kompetencje informatyczne	28	4	-	-	8	11	12	12	3	5	5	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Kompetencje umiejętność uczenia się	20	3	2	13	8	11	10	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kompetencje matematyczno-techniczne	6	1	-	-	5	7	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Świadomość i ekspresja kulturalna	3	0	2	13	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Porozumiewanie się w języku ojczystym	2	0	-	-	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
RAZEM	716	100	15	100	72	100	98	100	60	100	163	100	4	100	119	100	101	100	83	100

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy - badanie popytu na pracę w województw podlaskim

Najczęściej pożądaną przez pracodawców powiatu zambrowskiego cechą kandydatów ubiegających się o angaż było doświadczenie zawodowe, 93% ofert poddających się

[490] Cyfry oznaczają następujące grupy zawodów: 1- Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy; 2 - Specjaliści; 3- Technicy i inny średni personel; 4 - Pracownicy biurowi; 5 - Pracownicy usług i sprzedawcy; 6 – Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy; 7 - Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy; 8 - Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń; 9 - Pracownicy przy pracach prostych; 0 – Siły zbrojne

transmutacji w obszarze kompetencji zawierało to kryterium.[491] Istotnym czynnikiem zwiększającym szansę na znalezienie zatrudnienia była umiejętność porozumiewania się w językach obcych, stanowiąca integralną część co czwartego (26,6%) ogłoszenia. Oferty pracy dla osób dysponujących kompetencjami społecznymi i obywatelskimi pojawiły się intensywniej w IV kwartale 2011 roku.

Najszerszą, sprecyzowaną gamę oczekiwanych kompetencji, pracodawcy powiatu zambrowskiego prezentowali wobec **techników i innego średniego szczebla**. W prawie co trzecim ogłoszeniu ukierunkowanym na nabór reprezentanta tej wielkiej grupy zawodów pojawił się wymóg dysponowania wykształceniem formalnym, w prawie co czwartym postulat wykazania się szczególnymi cechami osobowymi. Od **specjalistów** lokalni pracodawcy oczekiwali w znaczącym stopniu wykazania się inicjatywnością i przedsiębiorczością, **operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń** zobligowani byli do certyfikowania się właściwymi uprawnieniami, ukończonymi kursami.

2.17.5. Szansa na znalezienie pracy w kształconych zawodach

Tabela 276. Zestawienie popytu (oferty pracy) i podaży (bezrobotni i absolwenci) w powiecie zambrowskim w 2011 roku w grupie kształconych zawodów

Lp		Absolwenci w 2011 roku	Bezrobotni 30.06.2011	Bezrobotni 31.12.2011	Różnica	Podaż (absolwenci + bezrobotni na koniec roku)	Popyt (oferty pracy w 2011 roku)	Szansa na znalezienie pracy w zawodzie[492]
1	314207 Technik rolnik	23	37	48	11	71	0	?
2	331403 Technik ekonomista	21	78	64	-14	85	0	0%
3	522301 Sprzedawca	11	116	126	10	137	90	66%
4	325509 Technik bezp. i higieny pracy	8	0	1	1	9	0	0%
5	411004 Technik prac biurowych	8	28	28	0	36	36	100%
6	723103 Mechanik poj. Samochodowych	4	46	54	8	58	9	16%
7	512002 Kucharz małej gastronomii	4	33	41	8	45	4	9%

[491] W analizie kompetencji uwzględniono wyłącznie oferty pracy zawierające informacje odnośnie poszukiwanych kompetencji i kwalifikacji.
[492] Szansa na znalezienie pracy to iloraz popytu i podaży - wskaźnik wyraża procentowe prawdopodobieństwo podjęcia pracy w zawodzie na rynku ofert dostępnych publicznie (objętych monitoringiem przez WUP w Białymstoku) w 2011 roku.

8	741103 Elektryk	3	7	10	3	13	1	8%
9	752205 Stolarz	1	43	47	4	48	3	6%
10	711202 Murarz	1	27	39	12	40	13	33%
11	713201 Lakiernik	1	1	0	-1	1	1	100%
	RAZEM	85	416	458	42	543	157	

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy, analiza bazy bezrobotnych, badanie CAWI

Badając szanse absolwentów szkół ponadgimnazjalnych w 2011 na znalezienie pracy w zawodzie dokonano zestawienia popytu (ilości ogłoszeń) oraz podaży (liczba absolwentów oraz liczba zarejestrowanych bezrobotnych). Porównano także liczbę bezrobotnych na koniec I (stan na 30.06.2011) i II półrocza (stan na 31.12.2011), aby zweryfikować czy w końcu okresu sprawozdawczego przybyło bezrobotnych względem pierwszej połowy roku. W sytuacji znaczącego przyrostu liczby osób zarejestrowanych jako bezrobotne w II półroczu możemy mieć do czynienia z zasilaniem szeregu osób bezrobotnych przez absolwentów, którzy znaleźli się na rynku pracy z końcem czerwca.

Wśród kształconych zawodów w powiecie zambrowskim, największy wzrost bezrobocia odnotowano w przypadku *murarzy*, *techników rolników* oraz *sprzedawców*. Spadła natomiast liczba bezrobotnych *techników ekonomistów*. Rozpatrując natomiast szanse na znalezienie przez absolwentów pracy w zawodzie, największe perspektywy uzyskania angażu miał *technik prac biurowych* (100%), *lakiernik* (100%), *sprzedawca* (66%) oraz *murarz* (33%). W przypadku *technika rolnika* trudno jest w pełni ocenić jak duże jest niedopasowanie popytu do podaży, gdyż osoby tych profesji w przeważającej mierze pracują w rodzinnych gospodarstwach rolnych.

2.17.6. Zestawienie zawodów deficytowych, zrównoważonych i nadwyżkowych

Uwzględniając trzy przyjęte w analizie parametry: liczbę bezrobotnych, liczbę absolwentów oraz liczbę ofert pracy skonstruowano syntetyczny wskaźnik sytuacji danego zawodu na rynku pracy.[493]

[493]Opis konstrukcji wskaźnika zawarty jest w podrozdziale dotyczącym województwa podlaskiego

Tabela 277. Zestawienie zawodów deficytowych, zrównoważonych i nadwyżkowych w powiecie zambrowskim

	Zawód	Liczba ogłoszeń w 2011	Podaż pracy 2011	Wartość wskaźnika
TOP 10 DEFICYTOWYCH ZAWODÓW	712501_Monter / składacz okien	122	31	0,22
	833203_Kierowca samochodu ciężarowego	86	14	0,18
	515303_Robotnik gospodarczy	54	21	0,08
	332203_Przedstawiciel handlowy	32	2	0,07
	832202_Kierowca samochodu dostawczego	30	0	0,07
	411090_Pozostali pracownicy obsługi biurowej	21	1	0,05
	332101_Agent ubezpieczeniowy	18	0	0,04
	711501_Cieśla	16	0	0,04
	241202_Doradca finansowy	15	2	0,03
	411003_Pracownik kancelaryjny	12	0	0,03
TOP 10 ZRÓWNOWAŻONYCH	931205_Robotnik drogowy	33	24	0,02
	261990_Pozostali specjaliści z dziedziny prawa gdzie indziej niesklasyfikowani	0	5	-0,01
	263302_Historyk	0	5	-0,01
	532202_Siostra PCK	0	5	-0,01
	821304_Monter podzespołów i zespołów elektronicznych	0	5	-0,01
	962201_Pracownik prac dorywczych	5	0	0,01
	911207_Sprzątaczka biurowa	10	14	-0,01
	142001_Kierownik działu w handlu detalicznym	4	0	0,01
	241103_Specjalista do spraw rachunkowości	0	4	-0,01
	251903_Tester oprogramowania komputerowego	0	4	-0,01
TOP 10 NADWYŻKOWYCH	331403_Technik ekonomista S	0	85	-0,21
	753105_Krawiec S	2	85	-0,20
	314207_Technik rolnik S	0	71	-0,17
	722204_Ślusarz S	0	50	-0,12
	723103_Mechanik pojazdów samochodowych S	9	58	-0,12
	522301_Sprzedawca S	90	137	-0,11
	731809_Tkacz	1	48	-0,11
	752205_Stolarz S	3	48	-0,11
	512002_Kucharz małej gastronomii S	4	45	-0,10
	731805_Przędzarz	0	36	-0,09

Źródło: opracowanie własne - analiza ofert pracy, analiza bazy bezrobotnych, badanie CAWI

W powiecie zambrowskim najbardziej deficytowymi zawodami są: *monter / składacz okien, kierowca samochodu ciężarowego, robotnik gospodarczy*. Najbardziej nadreprezentowanym zawodem w powiecie jest *technik ekonomista, krawiec* oraz *technik rolnik*. Wśród zawodów zrównoważonych największy popyt, ale także sporą podaż odnotowano w zawodzie *sprzątaczka biurowa*.

2.17.7. Przewidywane zmiany na rynku pracy powiatu zambrowskiego w perspektywie krótkookresowej – analiza przypadków krytycznych

W opracowaniu Podlaska Mapa Zawodów i Kwalifikacji 2010 zdiagnozowano 4 przypadki krytyczne: **Przypadek A.** Rozbudowa Zambrowskiego Parku Przemysłowego – plan utworzenia. **Przypadek B.** Niepewna sytuacja ekonomiczna Przedsiębiorstwa Przemysłu Bawełnianego **Przypadek C.** Budowa obwodnicy Zambrowa. Inwestycja będzie miała długość. **Przypadek D.** Rozwój handlu wielkopowierzchniowego. W bieżącej diagnozie przypadków krytycznych wskazano 5 zjawisk mogących mieć bezpośredni wpływ na rynek pracy w skali powiatu

Przypadek 1. Postęp prac największej w historii miasta inwestycji - Zakładu Przetwarzania i Unieszkodliwiania Odpadów w Czerwonym Borze. Zakończył się pierwszy etap budowy nowoczesnego zakładu. Obejmuje on wytworzenie kompleksowej infrastruktury technologicznej oraz modernizację dróg. Jest to największa prowadzona przez miasto Zambrów inwestycja, która ma bezpośredni wpływ na jakość ochrony środowiska i gospodarkę odpadami na terenie powiatu a także tworzenie miejsc pracy[494].

Przypadek 2. Oddanie do użytku obwodnicy Zambrowa i Wiśniewa. Poprawa sieci komunikacyjnej wokół stolicy powiatu m. Zambrowa jest istotnym czynnikiem podnoszącym tak bezpieczeństwo jak i komfort życia mieszkańców. Nowoczesna obwodnica przyczyni się do wzmocnienia potencjału logistycznego województwa[495].

Przypadek 3. **Zwiększenie powierzchni użytkowej w przemysłowym standardzie dostępnej potencjalnym inwestorom Zambrowskiego Parku Przemysłowego**. Przedmiotem inwestycji jest adaptacja istniejącej, nieużytkowanej hali po byłej tkalni na działalność produkcyjno-usługową[496]. W wyniku prac powstać ma 7 500 m² powierzchni o użytkowym standardzie w atrakcyjnej lokalizacji miasta. Wartość inwestycji to 11 mln zł.

Przypadek 4. Decyzja Skarbu Państwa o postawieniu „Zamtexu" w stan likwidacji. Sytuacja jednego z ważniejszych przedsiębiorstw w powiecie jest na tyle trudna że została podjęta decyzja o postawieniu do w stan likwidacji. Pracę straciło 190 osób, co stanowi niemal 100% pracowników firmy. Postawienie firmy w stan likwidacji, a nie ogłoszenie jej

[494] http://aktualnosci.zambrow.org/strona.php?strona=artykuly_pokaz&id=9981
[495] http://aktualnosci.zambrow.org/strona.php?strona=artykuly_pokaz&id=9921
[496] http://www.zpp.info.pl/strona.php?str=aktualnosci_pokaz&id=51

upadłości, daje teoretyczną szansę na przetrwanie zakładu i w perspektywie długoterminowej próbę powrotu na rynek[497].

Przypadek 5. Otwarcie supermarketu Tesco w Zambrowie. Realizacja inwestycji pozwoliła na znalezienie zatrudnienia dla 80 osób z miasta i okolic[498]. Mieszkańcy nie kryją zadowolenia z pojawienia się sklepu sieciowego oferującego szeroki asortyment w konkurencyjnych cenach.

Spośród wskazanych przypadków krytycznych w ramach PMZiK 2010 wszystkie w istotny sposób oddziałują na sytuację powiatu również w diagnozie PMZiK 2011. Wszystkie one w nowej perspektywie zintensyfikowały swój pozytywny lub negatywny wpływ na rynek pracy. Pozytywny efekt przynoszą: stopień zaawansowania budowy obwodnicy oraz oddanie do użytku sklepu wielko powierzchniowego. Negatywny wpływ odnosi się do braku możliwości uratowania firmy Zamtex. Wydarzenie to również w opinii eksperckiej(badanie CAWI) wywarło największy wpływ na sytuację na lokalnym rynku pracy. Mniej istotne, aczkolwiek ważne zdaniem specjalistów wydarzenie, to finalizacja jednego z etapów inwestycji w Czerwonym Borze.

Tabela 278. Ekspercka ocena wpływu zdiagnozowanych przypadków krytycznych PMZiK 2011 na rynek pracy powiatu zambrowskiego

	PRZYPADKI KRTYCZNE	Istotny wpływ na rynek pracy*	Nieistotny wpływ na rynek pracy**	Brak odpowiedzi
1	Postęp prac największej w historii miasta inwestycji - Zakładu Przetwarzania i Unieszkodliwiania Odpadów w Czerwonym Borze	50%	50,0%	
2	Oddanie do użytku obwodnicy Zambrowa i Wiśniewa	50%	50%	
3	Zwiększenie powierzchni użytkowej w przemysłowym standardzie dostępnej potencjalnym inwestorom Zambrowskiego Parku Przemysłowego	67,3%	16,7%	16%
4	Decyzja Skarbu Państwa o postawieniu „Zamtexu" w stan likwidacji	83,3%	16,7%	
5	Otwarcie supermarketu Tesco w Zambrowie			

Źródło: opracowanie własne * suma odpowiedzi eksperckich „wysoki wpływ" oraz „umiarkowany wpływ"; ** suma odpowiedzi eksperckich „niski wpływ" oraz „brak wpływu"

[497] http://aktualnosci.zambrow.org/strona.php?strona=artykuly_pokaz&id=9098
[498] http://aktualnosci.zambrow.org/strona.php?strona=artykuly_pokaz&id=8306

2.17.8. Weryfikacja scenariuszy rozwoju powiatu z 2010 roku

W raporcie „*Podlaska Mapa Zawodów i Kwalifikacji. Analiza rozkładu oraz charakteru popytu na zawody i kwalifikacje w województwie podlaskim w ujęciu lokalnym*" przygotowanym przez Centrum Doradztwa Strategicznego (Białystok 2010) zaprezentowane zostały alternatywne scenariusze rozwoju powiatu zambrowskiego. Zgodnie z założeniem opracowano je w kontekście sytuacji na powiatowym rynku pracy w krótkoterminowej (trzyletniej) perspektywie. W trakcie realizacji badania przez WSFiZ w Białymstoku, na półmetku „zapadalności" prognozy (I kwartał 2012), scenariusze zostały poddane ocenie eksperckiej w kontekście zakresu trafności sformułowanych w nich przypuszczeń cząstkowych. Siedmiu ekspertów z analizowanego powiatu, reprezentujących: powiatowy urząd pracy (4), urząd miasta (2), firma doradztwa personalnego (1) zweryfikowało trafność prognoz alternatywnych scenariuszy – wyniki lustracji ukazuje poniższa tabela.

Tabela 279. Weryfikacja trafności scenariuszy rozwoju powiatu zambrowskiego

	Prognoza cząstkowa	Trafna*	Nietrafna **
Scen. **pesymistyczny**	tereny inwestycyjne przygotowane przez Zambrów (ZPP)nie spotykają się z zainteresowaniem inwestorów	50,0%	50,0%
	fiaskiem kończą się starania władz samorządowych o pozyskanie dotacji na rozszerzenie funkcji Zambrowskiego Parku Przemysłowego	33,3%	66,7%
	oddanie do użytkowania obwodnicy Zambrowa spowoduje utratę części klientów przez funkcjonujące w mieście punkty gastronomiczne i stacje paliw	100,0%	0,0%
	ma miejsce likwidacja „Zamteksu"	83,3%	16,7%
Scen. **optymistyczny**	kompleksowe przygotowanie terenów inwestycyjnych na terenie miasta Zambrów w ramach Zambrowskiego Parku Przemysł. stanowi istotny impuls dla rozwoju lokalnej gospodarki	71,4%	14,3%
	pojawiają się nowe firmy na terenie powiatu (w tym z branży handlu wielkopowierzchniowego)	85,8%	0,0%

Źródło: opracowanie własne; * kategoria obejmuje sumę wskazań przypisanych prognozie „całkowicie trafna" oraz „częściowo trafna"; ** kategoria obejmuje sumę wskazań „zdecydowanie nietrafna" oraz „raczej nietrafna"; pominięto odpowiedzi „nie wiem", „nie możliwe do weryfikacji w lutym 2012 roku" (stąd suma odpowiedzi nie zawsze wynosi 100%)

Zdaniem specjalistów lokalnego rynku pracy potwierdzają się prognozy cząstkowe scenariusza optymistycznego: na teren powiatu wkraczają nowe podmioty gospodarcze, zaś Zambrowski Park Przemysłowy oceniany jest jako prorozwojowy dla lokalnej gospodarki. Równolegle potwierdzają się dwa pesymistyczne przewidywania: w stan likwidacji zostaje postawione przedsiębiorstwo Zamtex, zaś funkcjonalna dla makroregionu obwodnica Zambrowa spowoduje spadek obrotów części miejscowych przedsiębiorców.

2.17.9. Scenariusz rozwoju pow. zambrowskiego w perspektywie krótkookresowej

Poziom stopy bezrobocia w 2011 roku w powiecie zambrowskim przyjmował spośród wszystkich podlaskich jednostek NUTS 4 wartości najbardziej zbliżone do poziomu wojewódzkiego, przejawiając tym samym predyspozycje do statusu mikrolaboratorium rynku pracy województwa podlaskiego. Swoistą wojewódzką reprezentatywność powiat zawdzięcza strukturze zatrudnienia, nieobiegającej silnie od struktury regionalnej. Ten najmniejszy terytorialnie powiat województwa podlaskiego (a jednocześnie o największej gęstości zaludnienia z powiatów ziemskich) dysponuje znaczącym kapitałem firm budowlanych. W granicach jednostki działa ponad 0,5 tys. podmiotów gospodarczych sklasyfikowanych w sekcji F PKD (18% wszystkich, drugi z najwyższych wskaźników na Podlasiu). Koniunktura w branży budowlanej konstytuować będzie kondycję tego znaczącego segmentu zatrudnienia w zambrowskiej jednostce.

Suplementem specjalnego obszaru gospodarczego w powiecie zambrowskim jest Zambrowski Park Przemysłowy, uruchomiony w styczniu 2006 roku projekt zagospodarowania poindustrialnych terenów (wg założeń) przez inwestorów wykazujących wdrażanie innowacji bądź działających w oparciu o nowe technologie. W parku w części produkcyjnej funkcjonują cztery firmy (produkcja stolarki okiennej, opakowań papierowych i sprzętu medycznego).[499] W końcu minionego roku zarządzający parkiem podjęli decyzje o powiększeniu przestrzeni dostępnej nowym inwestorom – poprzez przeprowadzenie w najbliższym czasie prac adaptacyjnych ukierunkowanych na przygotowanie powierzchni użytkowej (7,5 tys. m²) w przemysłowym standardzie. Wypracowanie atrakcyjnych (dla

[499] www.zpp.info.pl

inwestorów) i optymalnych (dla samorządu) cen dzierżawy stanowić będzie jeden z kluczowych czynników sukcesu projektu.

W opinii ekspertów lokalnego rynku pracy największy potencjał generowania miejsc pracy w najbliższych 2-3 latach posiadają: budownictwo (57%), najwyższe ryzyko wystąpienia redukcji etatów odnosi się do administracji publicznej (67% wskazań) oraz edukacji i nauki (67%).

Tabela 280.Czynniki rozwoju pow. zambrowskiego w kontekście modelowania scenariuszy

Sfera	Czynnik	Trend	Rodzaj (+,-) oraz siła (1-5) wpływu [od -5 do +5]	Prawdopodobieństwo wystąpienia [0 – 1]	Scenariusz
Ekon.	Rozwój Zambrowskiego Parku Przemysłowego	wzrostowy wzrostowy horyzontalny	+ 4 + 2 - 2	0,3 0,6 0,5	Optymistyczny Prawdopodobny Pesymistyczny
Ekon.	Zmniejszanie się udziału osób pracujących w rolnictwie	horyzontalny horyzontalny wzrostowy	+ 1 - 1 - 3	0,5 0,6 0,2	Optymistyczny Prawdopodobny Pesymistyczny
Ekon.	Dekoniunktura w branży budowlanej	spadkowy horyzontalny wzrostowy	+ 3 - 1 - 3	0,2 0,8 0,5	Optymistyczny Prawdopodobny Pesymistyczny

Źródło: opracowanie własne na podłożu teoretycznym metody scenariusza stanów otoczenia - zob. m.in. M.Romanowska, G.Gierszewska, *Analiza strategiczna przedsiębiorstwa*, PWE, Warszawa 2009

Przedstawione w tabeli czynniki w najbliższych trzech latach kształtować będą oblicze społeczno-gospodarcze powiatu zambrowskiego. W zależności od trendu (tempa ich przebiegu), rodzaju wpływu na lokalną gospodarkę (wpływ pozytywny, neutralny, negatywny), siły tego wpływu oraz przyjmując różne warianty możliwości ich wystąpienia, przedstawiono trzy pasma scenariuszowe: optymistyczne, prawdopodobne oraz pesymistyczne.

2.17.10. Rekomendacje operacyjne na poziomie powiatu zambrowskiego

powiat	Adresat rekomendacji		
	samorząd	**instytucje rynku pracy**	**instytucje edukacji**
zambrowski	1. opracowanie eksperckiego modelu zagospodarowani i ofertowania powierzchni w ramach Zambrowskiego Parku Przemysłowego 2. wykorzystywanie potencjału wyspecjalizowanych agencji i kancelarii oferujących przedsiębiorcom usługi wybory optymalnego miejsca inwestycyjnego (w kontekście Zambrowskiego Parku Przemysłowego) 3. kooperacja z uczelniami wyższymi w celu modelowania rozwoju powiatu zwłaszcza w zakresie wykorzystania tranzytowego położenia powiatu 4. poszukiwanie wyróżnika promocji powiatu 5. zaktualizowanie strategii rozwoju powiatu w duchu dokumentów wojewódzkich a zatem uwzględniających postulat rozwoju w kierunkach o potencjale innowacyjnym	1. adoptowanie systemu wsparcia bezrobotnych do oczekiwań kompetencyjnych od strony popytowej (szkolenia/kursy) 2. modyfikacja kierunków i form aktywizacji zawodowej bezrobotnych określonych zawodów poprzez proponowanie przedstawicielom zawodów nadwyżkowych korzystanie ze szkoleń i kursów zaspokajających umiejętności i kompetencje zawodów deficytowych np. kierowca samochodu ciężarowego, monter/składacz okien 3. cykliczne (np. półroczne) przekazywanie placówkom edukacyjnym raportów nt. popytu w przekroju zawodów 4. wykorzystanie systemowych mechanizmów wspierających rynek pracy – Klub Integracji Społecznej, Centrum Integracji Społecznej(projektowane programy uczestnictwa powinny korelować z faktycznymi potrzebami kompetencyjnymi rynku pracy) 5. udział w dialogu międzyśrodowiskowym	1. rozważenie zasadności kształcenia w kierunku np. technik ekonomista, technik rolnik jako przedstawicieli zawodów nadwyżkowych w powiecie 2. stopniowe wygaszanie kierunków kształcenia o niskim prognozowanym potencjale zatrudnienia na rzecz zawodów deficytowych z zastrzeżeniem pogłębionej oceny trwałości trendu 3. adaptacja w programach kształcenia pożądanych przez lokalnych pracodawców umiejętności „uniwersalnych" (pozazawodowych) 4. upraktycznienie kształcenia i kooperacja z otoczeniem – alternatywa dla wymaganego doświadczenia 5. udział w dialogu międzyśrodowiskowym

3. Profile zawodowe 20 najczęściej poszukiwanych pracowników w województwie podlaskim[500].

I. Zasady konstrukcji profilu zawodowego

Analiza kompetencji profili zawodowych ma na celu opracowanie zestawienia najbardziej pożądanych cech kandydatów na konkretne stanowiska pracy. Projektowanie oczekiwań pracodawców ma kluczowe znaczenie dla procesu budowy indywidualnych kompetencji i umiejętności kandydatów celem zwiększenia ich szans uzyskanie zatrudnienia.

Poniższe zestawienie obejmuje charakterystykę profilu pracownika najczęściej poszukiwanego w województwie podlaskim. Profil został ustalony w oparciu o materiał empiryczny zawierających konkretne wskazania potencjalnego pracodawcy odnośnie kandydata w ogłoszeniu o pracę. Preferencje pracodawców zostały podzielone na 10 obszarów głównych, które następnie zostały uszczegółowione.

Pierwszy obszar diagnozy obejmował występowanie w ogłoszeniu informacji na temat pożądanych **kompetencji ogólnych.** Zgodnie z przyjętą przez Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku zasadą obejmują one następujące zmienne:

- Porozumiewanie się w języku ojczystym
- Porozumiewanie się w językach obcych
- Kompetencje informatyczne
- Kompetencje/umiejętność uczenia się
- Kompetencje społeczne i obywatelskie
- Inicjatywność i przedsiębiorczość
- Świadomość i ekspresja kulturalna
- Kompetencje matematyczno-techniczne
- Cechy Osobowe
- Kwalifikacje formalne (wykształcenie)
- Kursy\ Uprawnienia
- Doświadczenie Zawodowe
- Wiek

[500] Dane na temat profili pochodzą z badania ofert pracy, przeprowadzonego przez WUP w Białymstoku, w okresie od 01.01.2011 do 31.12.2011

Drugi obszar kształtujący profil zawodowy zawiera informacje na temat zdolności posługiwania się przez pracownika **językiem obcym.** W ramach tej grupy zdefiniowano następujące języki narodowe:

- angielski
- niemiecki
- francuski
- rosyjski
- włoski

Obszar ten został rozwinięty o analizę ofert pod kątem dopasowania do konkretnych **grup języków.** Oferty pracy mogły znaleźć przyporządkowanie w 9 grupach:

- języki krajów Europy zachodniej (niderlandzki)
- języki krajów środkowoeuropejskich (czeski, słowacki, węgierski)
- języki krajów bałtyckich (litewski, łotewski, estoński)
- języki krajów azjatyckich (chiński, japoński, wietnamski, koreański)
- języki krajów półwyspu iberyjskiego (hiszpański, portugalski)
- języki krajów skandynawskich (duński, norweski, szwedzki, fiński)
- języki krajów bałkańskich (chorwacki, rumuński, turecki)
- języki krajów Europy wschodniej (białoruski, ukraiński)
- języki krajów bliskowschodnich (arabski, hebrajski)

Trzeci obszar kształtujący profil zawodowy wskazywał istotność w obszarze **kompetencji informatycznych.** Uszczegółowienie obejmowało 10 kompetencji:

- Obsługa pakietu Ms Office
- Obsługa komputera
- Obsługa Internet
- Auto CAD
- Obsługa programów wspomagających zarządzanie firmą
- Pozostałe programy do projektowania
- Znajomość systemów operacyjnych
- Programowanie
- Obsługa edytorów grafiki

Czwarty obszar profilu zawodowego odnosił się do **kompetencji/ umiejętności uczenia się.** Obszar piąty stanowiły **kompetencje społeczne i obywatelskie.** Obejmowały one osiem cech szczegółowych.

- Komunikatywność
- Umiejętność nawiązywania kontaktów
- Umiejętności interpersonalne
- Otwartość
- Praca w zespole
- Umiejętność kierowania zespołem
- Rozwiązywanie problemów
- Znajomość współczesnych wydarzeń

Szósty obszar diagnozy profilu zawodowego poruszał oczekiwania w zakresie **inicjatywności i przedsiębiorczości,** obejmował on takie cechy jak:

- Dobra organizacja
- Nastawienie na cele
- Kreatywność
- Operatywność\ efektywność
- Konsekwencja
- Inicjatywa
- Przedsiębiorczość
- Determinacja
- Innowacyjność
- Zarządzanie projektem
- Podejmowanie ryzyka

Siódmy obszar odnosił się do **świadomości i ekspresji kulturalnej,** która obejmowała zainteresowania/umiejętności artystyczne oraz poczucie estetyki. Kolejny przedmiot eksploracji dotyczył **kompetencji matematyczno-technicznych.** Zawierał on trójelementowe uszczegółowienie: analityczne myślenie, logiczne myślenie, wyciąganie wniosków.

Dziewiąty obszerny zakres analizy profilu zawodowego dotyczył **cech osobowych.** W zestawieniu wyszczególniono:

- samodzielność
- zaangażowanie
- wysoka kultura
- motywacja
- odpowiedzialność poważne nastawienie
- solidność sumienność rzetelność
- odporność na stres
- dynamizm
- chęć do pracy
- dokładność
- ambicja
- uczciwość
- entuzjazm
- miła aparycja
- optymizm pozytywne nastawienie
- samodyscyplina
- praca pod presją czasu
- brak nałogów
- systematyczność
- prezencja
- szybkie podejmowanie decyzji
- pracowitość
- punktualność
- silna osobowość
- elastyczność
- asertywność
- lojalność
- opanowanie

Dziesiąta grupa oczekiwań pracodawców, tworzących profil zawodowy, koncentrowała się wokół poziomu **wykształcenia** pracownika w podziale na **minimalne i pożądane.** W sferze edukacji analizie poddano także warunek posiadania konkretnych **kursów i uprawnień** kierunkowych:

Prawo jazdy kat B
Prawo jazdy kat C, E
Uprawnienia budowlane
Uprawnienie na wózki widłowe
Uprawnienie do przewozu rzeczy
karta kierowcy
badania psychologiczne
Prawo jazdy kat C
ADR
Uprawnienia elektryczne
Uprawnienia do przewozu osób
Prawo jazdy kat D
UDT
Uprawnienia pedagogiczne

Ostatni obszar eksploracji profilu zawodowego obejmował katalog **wymagań pozostałych,** który zgodnie z przyjętą przez WUP Białystok specyfikacją obejmował:

- Dyspozycyjność
- Umiejętność prowadzenia rozmów handlowych/ negocjacji
- Posiadanie własnego auta
- Znajomość lokalnego rynku
- Akceptację wyjazdów służbowych
- Niekaralność
- Posiadanie referencji
- Umiejętność obsługi kasy fiskalnej
- Aktualne zaświadczenie z sanepidu
- Mobilność
- Poprawna dykcja
- Dobry stan zdrowia

Analiza ofert pracy przedstawiała również zagregowaną informację odnośnie proponowanych **warunków pracy** obejmujących następujące elementy:

- wynagrodzenie
- szkolenia
- rozwój\ awans\ ścieżka kariery
- umowa o prace
- stabilność
- auto
- niezbędne narzędzia
- telefon
- zakwaterowanie
- nagrody\ premie
- ciekawa praca
- wsparcie
- atmosfera
- laptop
- pakiet socjalny\ opieka medyczna
- wyzwania
- doświadczenie
- młody zespół
- międzynarodowe środowisko
- samodzielność
- atrakcyjne warunki zatrudnienia
- nowoczesny tabor\ sprzęt\ wyposażenie
- wyżywienie
- dojazdy do pracy
- ubezpieczenia np. ZUS\ grupowe\NW
- finansowanie biura

Komplementarność metodologii WUP wyrażona została ponadto w diagnozie **statusu kandydata** (student/uczeń, niepełnosprawny, emeryt, rencista, bezrobotny) oraz proponowanej **formie zatrudnienia**.[501]

[501] Dane te zostały zaprezentowane w ujęciu zbiorczym dla wszystkich 20 analizowanych profili ofertowych

II. Charakterystyka wybranych profili zawodowych (ujęcie syntetyczne)

Profil ofertowy na stanowisko PRZEDSTAWICIEL HANDLOWY został opracowany na podstawie 2165 ogłoszeń o pracę co stanowi 66,6% wszystkich ofert zdiagnozowanych na to stanowisko pracy w województwie podlaskim. Podstawą obliczenia wartości odsetkowych cech elementarnych przedstawionych w tabeli jest globalna liczba ofert pracy na dane stanowisko.

1. PROFIL STANOWISKA - przedstawiciel handlowy	
Kompetencje i umiejętności	
Kompetencje społeczne i obywatelskie	**46,6%**
Inicjatywność i przedsiębiorczość	**47,4%**
Cechy Osobowe	**50,4%**
Kwalifikacje formalne (wykształcenie)	**44,7%**
Kursy\ Uprawnienia	**45,2%**
Doświadczenie Zawodowe	**78,5%**
Kompetencje informatyczne	
Ms_Office	**13,8%**
Obsługa komputera	**8,5%**
Kompetencje społeczne i obywatelskie	
Komunikatywność	**23,6%**
Umiejętność nawiązywania kontaktów	**19,8%**
Umiejętności interpersonalne	**11,2%**
Cechy osobowe	
Samodzielność	**20,2%**
Zaangażowanie	**15,7%**
Wysoka kultura osobista	**14,6%**
Motywacja	**11,0%**
Pozostałe wymagania	
Dyspozycyjność	**15,0%**
Rozmowy handlowe /negocjacje	**19,1%**
Własne auto	**14,1%**
Znajomość lokalnego rynku	**11,0%**

Profil ofertowy na stanowisko SPRZEDAWCA został opracowany na podstawie 260 ogłoszeń o pracę co stanowi 14,2% wszystkich ofert zdiagnozowanych na to stanowisko pracy w województwie podlaskim. Podstawą obliczenia wartości odsetkowych cech elementarnych przedstawionych w tabeli jest globalna liczba ofert pracy na dane stanowisko.

2. PROFIL STANOWISKA - sprzedawca	
Kompetencje i umiejętności	
Kompetencje społeczne i obywatelskie	**7,4%**
Cechy Osobowe	**12,3%**
Kwalifikacje formalne (wykształcenie)	**12,3%**
Doświadczenie Zawodowe	**50,4%**
Kompetencje informatyczne	
Brak wymagań	
Kompetencje społeczne i obywatelskie	
Komunikatywność	**4,5%**
Umiejętność nawiązywania kontaktów	**1,5%**
Umiejętności interpersonalne	**1,5%**
Cechy osobowe	
Zaangażowanie	**3,1%**
Chęć do pracy	**2,8%**
Uczciwość	**1,8%**
Pozostałe wymagania	
Dyspozycyjność	**3,3%**
Obsługa kasy fiskalnej	**3,8%**
Aktualna książeczka zdrowia	**3,7%**

Profil ofertowy na stanowisko KIEROWCA SAMOCHODU CIĘZAROWEGO został opracowany na podstawie 186 ogłoszeń o pracę co stanowi 11,3% wszystkich ofert zdiagnozowanych na to stanowisko pracy w województwie podlaskim. Podstawą obliczenia wartości odsetkowych cech elementarnych przedstawionych w tabeli jest globalna liczba ofert pracy na dane stanowisko.

3. PROFIL STANOWISKA - kierowca samochodu ciężarowego	
Kompetencje i umiejętności	
Porozumiewanie się w językach obcych (niemiecki, angielski)	**16,6%**
Kursy\ Uprawnienia	**60,3%**
Doświadczenie Zawodowe	**64,6%**
Kursy i uprawnienia	
Prawo jazdy kat B	**2,5%**
Prawo jazdy kat C, E	**57,4%**
Uprawniania do prowadzenia wózka widłowego	**5,0%**
Uprawnienia do przewozu rzeczy	**11,3%**
Karta kierowcy	**10,4%**
Cechy osobowe	
Samodzielność	**0,7%**
Odpowiedzialność	**2,5%**
Solidność/rzetelność	**2,7%**
Pozostałe wymagania	
Dyspozycyjność	**2,5%**
Niekaralność	**3,3%**
Dobry stan zdrowia	**1,3%**

Profil ofertowy na stanowisko MURARZ został opracowany na podstawie 78 ogłoszeń o pracę, co stanowi 7% wszystkich ofert zdiagnozowanych na to stanowisko pracy w województwie podlaskim. Podstawą obliczenia wartości odsetkowych cech elementarnych przedstawionych w tabeli jest globalna liczba ofert pracy na dane stanowisko.

4. PROFIL STANOWISKA - murarz	
Kompetencje i umiejętności	
Porozumiewanie się w językach obcych	**9,8%**
Cechy Osobowe	**4,7%**
Doświadczenie Zawodowe	**57,7%**
Kompetencje społeczne i obywatelskie	
Komunikatywność	**23,6%**
Umiejętność nawiązywania kontaktów	**19,8%**
Umiejętności interpersonalne	**11,2%**

Cechy osobowe	
Samodzielność	**1,3%**
Zaangażowanie	**1,3%**
Motywacja	**1,7%**
Pozostałe wymagania	
Zakwaterowanie	**15,0%**

Profil ofertowy na stanowisko ROBOTNIK BUDOWLANY został opracowany na podstawie 24 ogłoszeń o pracę, co stanowi 2,3% wszystkich ofert zdiagnozowanych na to stanowisko pracy w województwie podlaskim. Podstawą obliczenia wartości odsetkowych cech elementarnych przedstawionych w tabeli jest globalna liczba ofert pracy na dane stanowisko.

5. PROFIL STANOWISKA - robotnik budowlany	
Kompetencje i umiejętności	
Porozumiewanie się w językach obcych	**6,8%**
Cechy Osobowe	**3,2%**
Doświadczenie Zawodowe	**43%**
Cechy osobowe	
Samodzielność	**0,2%**
Zaangażowanie	**0,2%**
Solidność /sumienność/ rzetelność	**0,8%**
Chęć do pracy	**1,4%**
Pozostałe wymagania	
Dyspozycyjność	**0,1%**
Mobilność	**0,1%**
Wyjazdy służbowe	**0,7%**

Profil ofertowy na stanowisko TECHNIK PRAC BIUROWYCH został opracowany na podstawie 88 ogłoszeń o pracę, co stanowi 9,6% wszystkich ofert zdiagnozowanych na to stanowisko pracy w województwie podlaskim. Podstawą obliczenia wartości odsetkowych cech elementarnych przedstawionych w tabeli jest globalna liczba ofert pracy na dane stanowisko.

6. PROFIL STANOWISKA - technik prac biurowych	
Kompetencje i umiejętności	
Kompetencje społeczne i obywatelskie	**2,5%**
Kompetencje informatyczne	**4,1%**
Cechy Osobowe	**3,3%**
Kwalifikacje formalne (wykształcenie)	**5%**
Doświadczenie Zawodowe	**58,5%**
Kompetencje informatyczne	
Ms_Office	**1,5%**
Obsługa komputera	**2,1%**
Kompetencje społeczne i obywatelskie	
Komunikatywność	**1,8%**
Umiejętność nawiązywania kontaktów	**1%**
Praca w zespole	**1,4%**
Cechy osobowe	
Uczciwość	**0,7%**
Ambicja	**0,5%**
Dokładność	**0,3%**
Solidność	**0,3%**
Pozostałe wymagania	
Dyspozycyjność	**0,1%**
Referencje	**0,1%**

Profil ofertowy na stanowisko SPECJALISTA DS. SPRZEDAŻY został opracowany na podstawie 721 ogłoszeń o pracę ,co stanowi 84,9% wszystkich ofert zdiagnozowanych na to stanowisko pracy w województwie podlaskim. Podstawą obliczenia wartości odsetkowych cech elementarnych przedstawionych w tabeli jest globalna liczba ofert pracy na dane stanowisko.

7. PROFIL STANOWISKA - specjalista ds. sprzedaży	
Kompetencje i umiejętności	
Kompetencje społeczne i obywatelskie	**66,7%**
Inicjatywność i przedsiębiorczość	**48,8%**
Cechy Osobowe	**63,6%**
Kwalifikacje formalne (wykształcenie)	**61,6%**

Doświadczenie Zawodowe	**75,9%**
Umiejętność kierowania zespołem	**11,5%**
Kompetencje informatyczne	
Ms_Office	**24%**
Obsługa komputera	**7%**
Kompetencje społeczne i obywatelskie	
Komunikatywność	**22%**
Umiejętność nawiązywania kontaktów	**20%**
Umiejętności interpersonalne	**26,4%**
Cechy osobowe	
Samodzielność	**24,6%**
Zaangażowanie	**24,7%**
Odpowiedzialność	**8%**
Motywacja	**11%**
Inicjatywność i przedsiębiorczość	
Dobra organizacja	**24,5%**
Nastawienie na cele	**23,8%**
Kreatywność	**11,4%**
Konsekwencja	**8,4%**
Kompetencje analityczno-matematyczne	
Analityczne myślenie	**8,7%**
Logiczne myślenie	**1,8%**
Pozostałe wymagania	
Wykształcenie wyższe	**25,1%**
Dyspozycyjność	**24,5%**
Rozmowy handlowe /negocjacje	**17,9%**
Wyjazdy służbowe	**15,4%**
Znajomość lokalnego rynku	**10,1%**

Profil ofertowy na stanowisko DORADCA KLIENTA został opracowany na podstawie 389 ogłoszeń o pracę, co stanowi 55,6% wszystkich ofert zdiagnozowanych na to stanowisko pracy w województwie podlaskim. Podstawą obliczenia wartości odsetkowych cech elementarnych przedstawionych w tabeli jest globalna liczba ofert pracy na dane stanowisko.

8. PROFIL STANOWISKA - doradca klienta	
Kompetencje i umiejętności	
Kompetencje społeczne i obywatelskie	**37,5%**
Kompetencje informatyczne	**23,4%**
Cechy Osobowe	**39,9%**
Kwalifikacje formalne (wykształcenie)	**37,9%**
Doświadczenie Zawodowe	**57,9%**
Kompetencje informatyczne	
Ms_Office	**15,7%**
Obsługa komputera	**9,7%**
Kompetencje społeczne i obywatelskie	
Komunikatywność	**23%**
Umiejętność nawiązywania kontaktów	**10,3%**
Umiejętności interpersonalne	**7,9%**
Praca w zespole	**6,7%**
Inicjatywność i przedsiębiorczość	
Dobra organizacja	**17,1%**
Nastawienie na cele	**15,1%**
Cechy osobowe	
Samodzielność	**15,6%**
Dokładność	**6,3%**
Wysoka kultura osobista	**10,7%**
Solidność	**6,3%**
Pozostałe wymagania	
Rozmowy handlowe /negocjacje	**7,6%**
Własne auto	**6,9%**

Profil ofertowy na stanowisko AGENT UBEZPIECZENIOWY został opracowany na podstawie 437 ogłoszeń o pracę, co stanowi 73% wszystkich ofert zdiagnozowanych na to stanowisko pracy w województwie podlaskim. Podstawą obliczenia wartości odsetkowych cech elementarnych przedstawionych w tabeli jest globalna liczba ofert pracy na dane stanowisko.

9. PROFIL STANOWISKA - agent ubezpieczeniowy	
Kompetencje i umiejętności	
Kompetencje społeczne i obywatelskie	**48,4%**
Kompetencje informatyczne	**31,7%**
Cechy Osobowe	**50,3%**
Kwalifikacje formalne (wykształcenie)	**55,8%**
Doświadczenie Zawodowe	**83,5%**
Kompetencje informatyczne	
Ms_Office	**15,7%**
Obsługa komputera	**9,7%**
Kompetencje społeczne i obywatelskie	
Komunikatywność	**33,1%**
Umiejętność nawiązywania kontaktów	**18,5%**
Umiejętność kierowania zespołem	**4,5%**
Inicjatywność i przedsiębiorczość	
Dobra organizacja	**11,5%**
Nastawienie na cele	**18,2%**
Operatywność\ efektywność	**14,4%**
Przedsiębiorczość	**12,4%**
Cechy osobowe	
Samodzielność	**15,2%**
Zaangażowanie	**13%**
Wysoka kultura osobista	**17,7%**
Motywacja	**9,8%**
Pozostałe wymagania	
Niekaralność	**30,4%**
Własne auto	**34,2%**
Referencje	**27,4%**

Profil ofertowy na stanowisko ROBOTNIK GOSPODARCZY został opracowany na podstawie 8 ogłoszeń o pracę, co stanowi 0,4% wszystkich ofert zdiagnozowanych na to stanowisko pracy w województwie podlaskim. Podstawą obliczenia wartości odsetkowych cech elementarnych przedstawionych w tabeli jest globalna liczba ofert pracy na dane stanowisko.

10. PROFIL STANOWISKA - robotnik gospodarczy	
Kompetencje i umiejętności	
Kompetencje społeczne i obywatelskie	**0,1%**
Kompetencje informatyczne	**0,1%**
Cechy Osobowe	**1,4%**
Kursy\ Uprawnienia	**2,1%**
Doświadczenie Zawodowe	**67,6%**
Kompetencje społeczne i obywatelskie	
Komunikatywność	**0,1%**
Cechy osobowe	
Brak nałogów	**0,6%**
Chęć do pracy	**0,5%**
Dokładność	**0,3%**
Pozostałe wymagania	
Dyspozycyjność	**0,3%**

Profil ofertowy na stanowisko CIEŚLA został opracowany na podstawie 56 ogłoszeń o pracę, co stanowi 6,2% wszystkich ofert zdiagnozowanych na to stanowisko pracy w województwie podlaskim. Podstawą obliczenia wartości odsetkowych cech elementarnych przedstawionych w tabeli jest globalna liczba ofert pracy na dane stanowisko.

11. PROFIL STANOWISKA - cieśla	
Kompetencje i umiejętności	
Kompetencje społeczne i obywatelskie	**0,2%**
Porozumiewanie się w językach obcych	**7,4%**
Cechy Osobowe	**2,9%**
Kursy\ Uprawnienia	**1,7%**
Doświadczenie Zawodowe	**61,8%**
Kompetencje społeczne i obywatelskie	
Komunikatywność	**0,2%**
Praca w zespole	**0,1%**
Cechy osobowe	
Odpowiedzialność	**0,3%**
Ambicja	**0,3%**
Dokładność	**0,6%**

Solidność	**1,1%**
Pozostałe wymagania	
Dyspozycyjność	**0,3%**
Własne auto	**0,9%**
Dwuletni staż pracy	**0,2%**

Profil ofertowy na stanowisko ZBROJARZ został opracowany na podstawie 34 ogłoszeń o pracę, co stanowi 4% wszystkich ofert zdiagnozowanych na to stanowisko pracy w województwie podlaskim. Podstawą obliczenia wartości odsetkowych cech elementarnych przedstawionych w tabeli jest globalna liczba ofert pracy na dane stanowisko.

12. PROFIL STANOWISKA - zbrojarz	
Kompetencje i umiejętności	
Kompetencje społeczne i obywatelskie	**2,5%**
Porozumiewanie się w językach obcych	**4,5%**
Cechy Osobowe	**3,1%**
Kwalifikacje formalne (wykształcenie)	**0,2%**
Doświadczenie Zawodowe	**60%**
Kompetencje społeczne i obywatelskie	
Komunikatywność	**0,2%**
Cechy osobowe	
Samodzielność	**1,4%**
Dokładność	**0,2%**
Motywacja	**0,5%**
Pozostałe wymagania	
Dyspozycyjność	**0,5%**

Profil ofertowy na stanowisko KUCHARZ został opracowany na podstawie 35 ogłoszeń o pracę, co stanowi 6,2% wszystkich ofert zdiagnozowanych na to stanowisko pracy w województwie podlaskim. Podstawą obliczenia wartości odsetkowych cech elementarnych przedstawionych w tabeli jest globalna liczba ofert pracy na dane stanowisko.

13. PROFIL STANOWISKA - kucharz	
Kompetencje i umiejętności	
Kompetencje społeczne i obywatelskie	**2,1%**
Porozumiewanie się w językach obcych	**7,6%**
Cechy Osobowe	**7,8%**
Kwalifikacje formalne (wykształcenie)	**7,8%**
Doświadczenie Zawodowe	**47,7%**
Kompetencje społeczne i obywatelskie	
Komunikatywność	**1,1%**
Umiejętność nawiązywania kontaktów	**0,4%**
Praca w zespole	**0,9%**
Cechy osobowe	
Solidność	**1,1%**
Ambicja	**1,1%**
Pracowitość	**1,4%**
Brak nałogów	**1,8%**
Pozostałe wymagania	
Dyspozycyjność	**3,5%**
Zaświadczenie - sanepid	**4,2%**

Profil ofertowy na stanowisko OPIEKUN OSOBY STARSZEJ został opracowany na podstawie 222 ogłoszeń o pracę, co stanowi 39,4% wszystkich ofert zdiagnozowanych na to stanowisko pracy w województwie podlaskim. Podstawą obliczenia wartości odsetkowych cech elementarnych przedstawionych w tabeli jest globalna liczba ofert pracy na dane stanowisko.

14. PROFIL STANOWISKA - opiekun osoby starszej	
Kompetencje i umiejętności	
Kompetencje społeczne i obywatelskie	**1,1%**
Porozumiewanie się w językach obcych	**45%**
Cechy Osobowe	**4,6%**
Kwalifikacje formalne (wykształcenie)	**2,5%**
Doświadczenie Zawodowe	**65,2%**
Kompetencje społeczne i obywatelskie	

Komunikatywność	**0,4%**
Umiejętność nawiązywania kontaktów	**0,4%**
Umiejętności interpersonalne	**0,4%**
Cechy osobowe	
Miła aparycja	**0,4%**
Pracowitość	**0,9%**
Brak nałogów	**0,7%**
Uczciwość	**1,1%**
Pozostałe wymagania	
Dyspozycyjność	**0,9%**
Referencje	**0,2%**

Profil ofertowy na stanowisko TYNKARZ został opracowany na podstawie 18 ogłoszeń o pracę, co stanowi 3,2% wszystkich ofert zdiagnozowanych na to stanowisko pracy w województwie podlaskim. Podstawą obliczenia wartości odsetkowych cech elementarnych przedstawionych w tabeli jest globalna liczba ofert pracy na dane stanowisko.

15. PROFIL STANOWISKA - tynkarz	
Kompetencje i umiejętności	
Porozumiewanie się w językach obcych	**8,2%**
Cechy Osobowe	**3,8%**
Kwalifikacje formalne (wykształcenie)	**1,6%**
Kursy\ Uprawnienia	**0,7%**
Doświadczenie Zawodowe	**61,8%**
Cechy osobowe	
Samodzielność	**2,7%**
Brak nałogów	**0,7%**
Pozostałe wymagania	
Własne auto	**0,5%**

Profil ofertowy na stanowisko MONTER OCIEPLEŃ został opracowany na podstawie 31 ogłoszeń o pracę, co stanowi 6,2% wszystkich ofert zdiagnozowanych na to stanowisko pracy

w województwie podlaskim. Podstawą obliczenia wartości odsetkowych cech elementarnych przedstawionych w tabeli jest globalna liczba ofert pracy na dane stanowisko.

16. PROFIL STANOWISKA - monter ociepleń	
Kompetencje i umiejętności	
Kompetencje społeczne i obywatelskie	**4,0%**
Porozumiewanie się w językach obcych	**6,8%**
Cechy Osobowe	**3,4%**
Kwalifikacje formalne (wykształcenie)	**0,2%**
Doświadczenie Zawodowe	**65%**
Kompetencje społeczne i obywatelskie	
Umiejętność kierowania zespołem	**4%**
Cechy osobowe	
Brak nałogów	**1,6%**
Dokładność	**0,2%**
Ambicja	**0,2%**
Pozostałe wymagania	
Dyspozycyjność	**0,2%**
Wyjazdy służbowe	**0,8%**
Referencje	**0,2%**

Profil ofertowy na stanowisko POZOSTALI PRACOWNICY OBSŁUGI BIUROWEJ został opracowany na podstawie 14 ogłoszeń o pracę, co stanowi 2,9% wszystkich ofert zdiagnozowanych na to stanowisko pracy w województwie podlaskim. Podstawą obliczenia wartości odsetkowych cech elementarnych przedstawionych w tabeli jest globalna liczba ofert pracy na dane stanowisko.

17. PROFIL STANOWISKA - pozostali pracownicy obsługi biurowej	
Kompetencje i umiejętności	
Kompetencje społeczne i obywatelskie	**0,6%**
Porozumiewanie się w językach obcych	**4,5%**
Cechy Osobowe	**0,6%**
Kwalifikacje formalne (wykształcenie)	**1,4%**
Doświadczenie Zawodowe	**57,9%**

Kompetencje informatyczne	
Obsługa Internetu	**1,9%**
Kompetencje społeczne i obywatelskie	
Komunikatywność	**0,4%**
Praca w zespole	**0,2%**
Cechy osobowe	
Systematyczność	**0,2%**
Dokładność	**0,2%**
Pracowitość	**0,4%**
Pozostałe wymagania	
Brak	

Profil ofertowy na stanowisko MAGAZYNIER został opracowany na podstawie 43 ogłoszeń o pracę, co stanowi 9,1% wszystkich ofert zdiagnozowanych na to stanowisko pracy w województwie podlaskim. Podstawą obliczenia wartości odsetkowych cech elementarnych przedstawionych w tabeli jest globalna liczba ofert pracy na dane stanowisko.

18. PROFIL STANOWISKA - magazynier	
Kompetencje i umiejętności	
Kompetencje społeczne i obywatelskie	**4%**
Porozumiewanie się w językach obcych	**9,7%**
Cechy Osobowe	**15,2%**
Kursy\ Uprawnienia	**22,1%**
Doświadczenie Zawodowe	**62,7%**
Kompetencje informatyczne	
Ms_Office	**1,3%**
Obsługa komputera	**2,5%**
Kompetencje społeczne i obywatelskie	
Komunikatywność	**1,3%**
Umiejętność kierowania zespołem	**0,2%**
Praca w zespole	**2,5%**
Cechy osobowe	
Odpowiedzialność	**6,1%**
Zaangażowanie	**4%**

Pracowitość	**3,8%**
Solidność	**3,4%**
Pozostałe wymagania	
Dyspozycyjność	**5,1%**
Zaświadczenie - sanepid	**6,9%**
Dobry stan zdrowia	**1,3%**

Profil ofertowy na stanowisko KIEROWNIK BUDOWY został opracowany na podstawie 202 ogłoszeń o pracę, co stanowi 42,8% wszystkich ofert zdiagnozowanych na to stanowisko pracy w województwie podlaskim. Podstawą obliczenia wartości odsetkowych cech elementarnych przedstawionych w tabeli jest globalna liczba ofert pracy na dane stanowisko.

19. PROFIL STANOWISKA - kierownik budowy	
Kompetencje i umiejętności	
Kompetencje społeczne i obywatelskie	**15,5%**
Porozumiewanie się w językach obcych	**26,9%**
Cechy Osobowe	**19,9%**
Kwalifikacje formalne (wykształcenie)	**39,2%**
Kursy\ Uprawnienia	**54,2%**
Doświadczenie Zawodowe	**73,3%**
Kompetencje informatyczne	
Ms_Office	**7,2%**
Obsługa komputera	**2,8%**
Auto CAD	**6,4%**
Programy wspomagające zarządzanie firmą	**1,3%**
Kompetencje społeczne i obywatelskie	
Komunikatywność	**4,9%**
Umiejętność kierowania zespołem	**11,7%**
Umiejętność nawiązywania kontaktów	**0,2%**
Umiejętności interpersonalne	**0,8%**
Cechy osobowe	
Samodzielność	**5,9%**
Zaangażowanie	**9,7%**
Solidność sumienność rzetelność	**3,6%**

Motywacja	**3,4%**
Pozostałe wymagania	
Dyspozycyjność	**5,5%**
Rozmowy handlowe /negocjacje	**2,5%**
Wyjazdy służbowe	**4,2%**
Znajomość lokalnego rynku	**3,4%**

Profil ofertowy na stanowisko KELNER został opracowany na podstawie 116 ogłoszeń o pracę, co stanowi 24,6% wszystkich ofert zdiagnozowanych na to stanowisko pracy w województwie podlaskim. Podstawą obliczenia wartości odsetkowych cech elementarnych przedstawionych w tabeli jest globalna liczba ofert pracy na dane stanowisko.

20. PROFIL STANOWISKA - kelner	
Kompetencje i umiejętności	
Kompetencje społeczne i obywatelskie	**4,0%**
Porozumiewanie się w językach obcych	**32,9%**
Cechy Osobowe	**10,8%**
Kwalifikacje formalne (wykształcenie)	**11,7%**
Doświadczenie Zawodowe	**51,4%**
Kompetencje informatyczne	
Obsługa komputera	**0,6%**
Kompetencje społeczne i obywatelskie	
Komunikatywność	**1,1%**
Umiejętność nawiązywania kontaktów	**0,4%**
Praca w zespole	**0,9%**
Cechy osobowe	
Odpowiedzialność poważne nastawienie	**1,5%**
Zaangażowanie	**1,3%**
Wysoka kultura osobista	**1,1%**
Brak nałogów	**3,2%**
Pozostałe wymagania	
Dyspozycyjność	**2,1%**
Sanepid	**5,1%**

Zakończenie

Badania i analizy podjęte przez zespół Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Białymstoku, których zwieńczeniem stał się niniejszy raport, pozwoliły na spełnienie założonych celów badawczych.

Z przeprowadzonych analiz wynika, że istotnym problemem rynku pracy w skali województwa, występującym z różnym natężeniem na poziomie poszczególnych powiatów, jest stosunkowo wysoka stopa bezrobocia. Przeprowadzony proces badawczy pozwolił na analizę tego zjawiska w ujęciu grup wielkich zawodów, a także pojedynczych zawodów i specjalności. Wynika z niej, że największą grupą bezrobotnych na poziomie województwa stanowią osoby z grupy **bez zawodu** (nie dysponujące doświadczeniami zawodowymi na rynku pracy). Wskazana grupa dominuje w większości zestawień osób bezrobotnych na poziomie powiatów - odmiennie niż w województwie rysuje się sytuacja w powiecie augustowskim, białostockim, wysokomazowieckim i mieście Suwałki, w których **robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy** są najliczniejszą społecznością niezatrudnionych. W podziale na zawody i specjalności w ogólnej liczbie bezrobotnych na poziomie województwa i większości powiatów dominuje *sprzedawca* (wyjątkiem są np. *rolnicy* w przypadku powiatu monieckiego).

Jednym z celów szczegółowych opracowania była analiza zagregowanych danych o ofertach pracy, upublicznionych w województwie podlaskim w 2011 roku. Badaniem objęto 56 550 ofert pochodzących z sześciu kanałów dystrybucyjnych – w największej mierze obecnych w prasie regionalnej i lokalnej oraz upublicznianych przez powiatowe urzędy pracy (razem 67%). Duża część wskazanych ofert przypadła na miasto Białystok i powiat białostocki (17,9% regionalnego popytu). Wnioskowanie w tym obszarze zobrazowało zapotrzebowanie na pracowników w regionie i poszczególnych powiatach województwa. Najczęstszym adresatem ogłoszeń o pracę, w ujęciu grup wielkich zawodów, byli **robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy** (25,7%). Na poziomie województwa grupa ta zyskała względem kolejnej, **pracowników usług i sprzedawców,** 10 punktów procentowych przewagi. Na tle zapotrzebowania na pracowników o niższych kwalifikacjach (indeks klasyfikacji 7 i 5) istotne są ogłoszenia adresowane do osób posiadających bardziej specjalistyczny zasób wiedzy i umiejętności. Ogłoszenia im dedykowane stanowiły 31% wszystkich ofert

(specjaliści, **technicy i inny średni personel)**. W podziale na kody zawodów i specjalności najwięcej ofert w 2011 roku, także w ujęciu kwartalnym, dotyczyło stanowiska *przedstawiciel handlowy* (3252 oferty). Omawiany zakres danych został poddany analizie czasowej - wynik umożliwił uchwycenie zjawiska sezonowości w zakresie poszukiwania pracowników w województwie podlaskim. Jednym z celów szczegółowych procesu badawczego było zdefiniowanie zjawiska sezonowości od strony popytowej. Pod pojęciem sezonowości rozumie się regularne odchylenia od trendu obserwowane w cyklu rocznym. Przeprowadzona analiza dostarcza istotnych wniosków tak o specyfice, jak i skali zjawiska na terenie województwa podlaskiego. W pierwszym kwartale 2011 roku największe odchylenie od średniej rocznej ilości ogłoszeń przypadających na dane stanowisko pracy przypadło na pozycję *robotnika gospodarczego.* We wskazanym okresie odchylenie od trendu wyniosło + 369 przy średniej 459 ogłoszeń o pracę. W pierwszej trójce w tym rankingu znalazły się także ogłoszenia dotyczące *technika prac biurowych* (+122 przy średniej 228) oraz *montera/składacza okien* (+100 dla średniej 79). W II kwartale 2011 roku zjawisko sezonowości dotknęło w szczególności *techników informatyków* (+ 128 przy średniej 59), oraz grupy lektorów, w tym w szczególności *lektorów języka angielskiego* (+98 przy średniej 52), lektorów języka rosyjskiego i hiszpańskiego (+79 przy średniej 32). W III kwartale wzrosło zapotrzebowanie na *kierowców samochodów ciężarowych* (+198 przy średniej 413), *robotnika pomocniczego w przemyśle przetwórczym* (+124 przy średniej 73) oraz *operatora maszyn i urządzeń do produkcji okien i z tworzyw sztucznych* (+109 przy średniej 43). Największe odchylenia od średniej rocznej w IV kwartale dotyczyły ofert adresowanych do *przedstawicieli medycznych* (+48 przy średniej 101), *glazurników* (+42 przy średniej 76) oraz *pracowników do spraw ubezpieczeń* (+35 przy średniej 19).

Aktualna wielkość i struktura zapotrzebowania na kwalifikacje i kompetencje w województwie podlaskim w ujęciu regionalnym i powiatowym przyjmuje ciekawą postać. Wśród ofert pracy definiujących konkretne wskazania (41 527 ofert pracy), pracodawcy najczęściej poszukiwali osób z doświadczeniem zawodowym (35 043 ofert), dysponujących kwalifikacjami formalnymi (10 265 ofert) oraz zdolnych do porozumiewania się w językach obcych (9 901 ofert). Docelowo przeprowadzona analiza pozwoliła zespołowi badawczemu na konstrukcję profili zawodowych 20 najczęściej poszukiwanych na rynku pracowników. W opracowanych zestawieniach oznaczono dominujące oczekiwania m.in. względem cech

osobowych, kompetencji społecznych i obywatelskich, a także kompetencji informatycznych kandydatów.

Dokonane w ramach badania analizy dostarczają istotnych informacji odnośnie struktury rynku pracy z uwzględnieniem zawodów nadwyżkowych, zrównoważonych i deficytowych[502]. W grupie trzech najbardziej deficytowych zawodów w województwie podlaskim znajdują się: *przedstawiciel handlowy*, *kierowca samochodu ciężarowego*, *robotnik gospodarczy*. Zawód najbardziej deficytowy na poziomie województwa zachował swój status aż w siedmiu powiatach.[503] Istotnie wiele wskazań w grupie zawodów deficytowych dotyczyło *robotnika gospodarczego*, który zaistniał w pierwszej trójce w przypadku aż 11 powiatów.[504] Wśród zawodów, które są nadwyżkowe na poziomie województwa należy wskazać *technika ekonomistę*, *technika rolnika* oraz *technika mechanika* (ewenementem jest *technik rolnik* – profesja nieofertowana na rynku publicznym – dysponenci tego zawodu najczęściej znajdują zatrudnienie w rodzinnych gospodarstwach rolnych). Ranking wojewódzki znajduje odzwierciedlenie na poziomie powiatowym. Najbardziej niekorzystna sytuacja (pierwsze trzy pozycje rankingu zawodów nadwyżkowych) dotyczy *technika ekonomisty* – obecnych w 9 z 17 analiz powiatowych.

Zestawienie informacji na poziomie województwa podlaskiego odnośnie liczby absolwentów kształconych w ponadgimanzjalnych szkołach zawodowych i liczby zarejestrowanych bezrobotnych posiadających tożsamy zawód (podaż pracy) z kierowanymi do nich ofertami pracy (popyt na pracę) pozwoliło oszacować szanse na zatrudnienie w poszczególnych zawodach. Utworzony na tej podstawie wskaźnik niedopasowania informuje, iż w województwie podlaskim w grupie kształconych zawodów w 2011 roku, najtrudniejsza sytuacja (szanse na zatrudnienie bliskie 0%) obejmuje osoby posiadające następujące wykształcenie zawodowe: *technik ekonomista*, *technik usług fryzjerskich*, *technik żywienia i gospodarstwa domowego*, *technik ochrony fizycznej osób i mienia*. Największe szanse na zatrudnienie (poziom popytu przewyższający podaż – wskaźnik 100%) w minionym roku mieli: *murarz*, *elektryk* oraz *opiekunka dziecięca*. Wysokie

[502] Wnioskowanie dotyczy zestawienia popytu w oparciu o bazę zdiagnozowanych ogłoszeń pracy
[503] Wskazanie te dotyczy powiatów: augustowskiego, m. Białystok, bielskiego, łomżyńskiego, m. Łomży, siemiatyckiego, m. Suwałki.
[504] Wskazanie dotyczy powiatów: augustowski, bielski, grajewski, hajnowski, łomżyński, moniecki, sejneński, sokólski, suwalski, wysokomazowiecki, zambrowski.

prawdopodobieństwo znalezienia pracy dotyczył *technika handlowca* oraz *kucharza* (szanse na poziomie 70%).

W raporcie – w celu poszerzenia perspektywy badawczej oraz tła wnioskowania - wskazano czynniki determinujące kondycję powiatowych rynków pracy. Sytuacja jednostkowa powiatu została określona w oparciu o cztery wskaźniki syntetyczne. Na wskaźnik potencjału przedsiębiorczości składały się dane odnośnie podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców, podmiotów gospodarki nowozarejestrowanych na 10 tys. ludności (średnia z lat 2008-2010), odsetka mikroprzedsiębiorstw wśród podmiotów gospodarczych. W ujęciu syntetycznym najwyższy potencjał przedsiębiorczości został zdiagnozowany w mieście Suwałki, drugie miejsce przypadło miastu Białystok, trzecie zaś powiatowi augustowskiemu. Drugi wskaźnik odnosił się do sytuacji makroekonomicznej, w jego konstrukcji uwzględniono dochody gmin na jednego mieszkańca w zł (średnia z lat 2009-2010), stopę bezrobocia (stan na 31 grudnia 2011), przeciętne wynagrodzenie brutto w zł (2010), nakłady inwestycyjne na jednego mieszkańca w zł (średnia z lat 2008- 2010). W obrębie tego wskaźnika najwyższe miejsce w rankingu przypadło miastu Białystok, kolejne powiatowi łomżyńskiemu, trzecie zaś miastu Suwałki. Trzeci wskaźnik obrazował sytuację demograficzną. Obejmował on zmianę wielkości zasobów ludzkich w latach 2000-2010, potencjał zagranicznej emigracji ekonomicznej, wskaźnik obciążenia demograficznego oraz odsetek ludności w wieku mobilnym. W ramach tego wskaźnika najwyższe miejsce w rankingu przypadło trzem powiatom grodzkim (Łomża, Białystok, Suwałki). Czwarty wskaźnik rankingu określał atrakcyjność przyrodniczo-turystyczną powiatu. Składały się nań: udział obszarów chronionych w powierzchni powiatu (w %), pomniki przyrody (2010), liczba korzystających z noclegów (2010), wskaźnik miejsc noclegowych na 1000 ludności. W zestawieniu tym najwyżej uplasowały się powiaty augustowski, hajnowski i suwalski.

Analiza każdego powiatu została dodatkowo wsparta eksploracją danych zastanych. Aktywność ta pozwoliła na zdefiniowanie zjawisk i procesów mających wpływ na wizerunek lokalnego rynku pracy i odpowiadających im scenariuszy rozwoju. Zdiagnozowane przypadki krytyczne ogniskowały się wokół problematyki gospodarczo-społecznej i w takiej postaci zostały poddane ocenie eksperckiej. W perspektywie ogólnej wysoko należy ocenić trafność zaproponowanych wskazań. Przedstawiciele środowiska lokalnego, stanowiącego naturalną bazę ekspercką, potwierdzili wysokie znaczenie wskazanych kwestii problemowych.

Wyniki wnioskowania na poszczególnych etapach procesu badawczego umożliwiły zespołowi badawczemu konstrukcję rekomendacji operacyjnych na poziomie regionalnym i subregionalnym - powiatowym. Zindywidualizowana ich postać stanowić może swoistego rodzaju listę pożądanych aktywności, których spełnienie przyczyni w przyszłości do pozytywnych przeobrażeń w obszarze rynku pracy.

Ranking powiatów województwa podlaskiego w czterech wymiarach

Tabela 281. Ranking powiatów województwa podlaskiego: potencjał przedsiębiorczości

	Ranking syntetyczny	Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców	ranking cząstkowy	Podmioty gospodarki nowozarejestrowane na 10 tys. ludności (średnia z lat 2008-2010)	ranking cząstkowy	Odsetek mikroprzedsiębiorstw w podmiotach gospodarczych (w %)	ranking cząstkowy
Powiat m. Suwałki	1	1006	2	90	3	95,9	1
Powiat m. Białystok	2	1059	1	109	1	95,5	6
Powiat augustowski	3	701	6	73	5	95,8	3
Powiat zambrowski	4	734	4	65	6	95,7	5
Powiat m. Łomża	5	978	3	94	2	94,8	12
Powiat białostocki	6	733	5	81	4	95,1	11
Powiat łomżyński	7	541	14	55	10	95,7	4
Powiat wysokomazowiecki	8	641	8	53	13	95,4	7
Powiat hajnowski	9	644	7	58	7	94,3	15
Powiat sejneński	10	576	12	58	8	95,1	10
Powiat suwalski	11	489	17	53	12	95,8	2
Powiat bielski	12	627	9	55	11	94,8	13
Powiat grajewski	13	601	10	57	9	94,8	14
Powiat kolneński	14	584	11	45	17	95,3	9
Powiat moniecki	15	532	15	51	14	95,3	8
Powiat siemiatycki	16	547	13	49	15	94,0	17
Powiat sokólski	17	529	16	48	16	94,3	16

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tabela 282. Ranking powiatów województwa podlaskiego: sytuacja makrogospodarcza

	Ranking syntetyczny	Dochody gmin danego powiatu na 1 mieszk. w zł (średnia z lat 2009-2010)	ranking cząstkowy	Stopa bezrobocia stan na grudzień 2011 (w %)	ranking cząstkowy	Przeciętne wynagrodzenie brutto w zł (2010)	ranking cząstkowy	Nakłady inwestycyjne na 1 mieszk. w zł. (średnia z lat 2008-2010)	ranking cząstkowy
Powiat m. Białystok	1	4026	1	12,4	6	3241	1	2407	1
Powiat łomżyński	2	2689	9	12,7	8	3112	5	1916	4
Powiat m. Suwałki	3	3960	2	12,5	7	2812	11	1710	6
Powiat wysokomazowiecki	4	2598	12	8,7	1	2848	8	1676	7
Powiat augustowski	5	2692	8	19,1	14	3175	4	2373	2
Powiat bielski	6	2423	17	9,4	2	3203	2	1385	9
Powiat hajnowski	7	2699	7	11,7	5	2864	7	1316	11
Powiat suwalski	8	2996	5	9,9	4	2613	17	1790	5
Powiat m. Łomża	9	3732	3	16,4	11	2782	13	1494	8
Powiat zambrowski	10	2583	14	15,6	10	2759	14	1925	3
Powiat siemiatycki	11	2597	13	9,7	3	2670	16	1342	10
Powiat moniecki	12	2646	10	12,9	9	2842	9	500	15
Powiat sejneński	13	2719	6	22,2	16	2920	6	365	16
Powiat sokólski	14	2604	11	17,0	12	2813	10	965	14
Powiat grajewski	15	2545	15	23,0	17	3176	3	1054	13
Powiat kolneński	16	3046	4	19,1	15	2786	12	280	17
Powiat białostocki	17	2445	16	17,5	13	2714	15	1301	12

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS oraz WUP w Białymstoku

Tabela 283. Ranking powiatów województwa podlaskiego: zasoby demograficzne

	Ranking syntetyczny	Zmiana wielkości zasobów ludzkich w l. 2000-2010	ranking cząstkowy	Potencjał zagranicznej emigracji ekonomicznej	ranking cząstkowy	Wskaźnik obciążenia demograficznego	ranking cząstkowy	Odsetek ludności w wieku mobilnym	ranking cząstkowy
Powiat m. Łomża	1	-1,6	7	wysoki	7	48,4	1	41,8	2
Powiat m. Białystok	2	2,5	1	względnie niski	15	50,5	3	43,3	1
Powiat m. Suwałki	3	1,3	2	względnie niski	13	50,2	2	41,6	3
Powiat białostocki	4	1,0	3	wysoki	8	56,6	5	40,3	4
Powiat grajewski	5	-3,6	9	bardzo wysoki	3	56,5	4	40,2	5
Powiat zambrowski	6	-3,0	8	wysoki	4	58,9	6	39,5	7
Powiat kolneński	7	-3,9	11	wysoki	5	61,1	9	39,7	6
Powiat augustowski	8	-1,3	6	przeciętny	10	60,4	7	39,4	9
Powiat moniecki	9	-5,6	13	bardzo wysoki	1	60,9	8	39,3	10
Powiat łomżyński	10	-0,4	4	przeciętny	11	64,0	12	39,5	8
Powiat sejneński	11	-4,5	12	wysoki	6	61,9	10	38,2	12
Powiat suwalski	12	-0,8	5	bardzo niski	16	64,1	13	38,5	11
Powiat siemiatycki	13	-7,5	16	bardzo wysoki	2	65,2	15	36,6	15
Powiat wysokomazowiecki	14	-3,8	10	przeciętny	12	64,6	14	38,1	13
Powiat sokólski	15	-7,3	15	względnie niski	14	62,5	11	37,8	14
Powiat bielski	16	-6,5	14	przeciętny	9	67,9	17	35,9	16
Powiat hajnowski	17	-11,1	17	bardzo niski	17	67,7	16	33,4	17

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS oraz danych z badań IPiPS nad podlaską migracją

Tabela 284. Ranking powiatów województwa podlaskiego: atrakcyjność przyrodniczo-turystyczna

	Ranking syntetyczny	Udział obszarów chronionych w powierzchni powiatu (w %)	ranking cząstkowy	Pomniki przyrody (2010)	ranking cząstkowy	Liczba korzystających z noclegów (2010)	ranking cząstkowy	Wskaźnik miejsc noclegowych na 1000 ludności	ranking cząstkowy
Powiat augustowski	1	66,8	1	72	4	67283	2	50,5	1
Powiat hajnowski	2	58,8	3	1268	1	40045	4	22,4	4
Powiat suwalski	3	56,1	4	98	3	19083	6	29,3	3
Powiat białostocki	4	33,9	5	152	2	41616	3	6,9	8
Powiat sejneński	5	60,9	2	70	5	13032	9	31,3	2
Powiat łomżyński	6	25,9	7	54	8	16959	7	8,7	7
Powiat m. Suwałki	7	14,5	13	27	12	31033	5	10,0	5
Powiat moniecki	8	31,7	6	15	14	6043	14	9,5	6
Powiat m. Białystok	9	1,0	16	13	15	164049	1	6,3	9
Powiat bielski	10	3,0	14	57	7	11716	10	4,6	11
Powiat siemiatycki	11	21,5	10	42	10	7245	12	5,4	10
Powiat sokólski	12	25,9	8	50	9	6285	13	2,4	15
Powiat grajewski	13	19,5	12	19	13	9865	11	4,5	12
Powiat m. Łomża	14	20,5	11	12	16	13813	8	3,3	13
Powiat kolneński	15	22,4	9	38	11	4207	15	1,4	16
Powiat wysokomazowiecki	16	2,4	15	67	6	2072	17	2,8	14
Powiat zambrowski	17	0,4	17	4	17	2225	16	0,8	17

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykaz literatury

Atrakcyjność inwestycyjna regionu, red. A.Kopczuk, M.Proniewski, Wyd. WSFiZ, Białystok 2005

Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2005, red. T.Kalinowski, IBnGR, Warszawa 2006

Causes and consequences of migration in Central and Eastern Europe. Podlasie and Slask Opolski, ed. E.Jazwinska, M.Okolski, Friedrich Ebert Stiftung, 1996

Czynniki rozwoju regionalnego Polski Północno-Wschodniej, red. B.Plawgo, T. I, Wyd. WSAP w Białymstoku, Białystok 2005

Dębski J., *Lokalne bieguny wzrostu w Polsce na przełomie XX i XXI wieku*. T.II, Wyd. WSFiZ, Białystok 2002

Ekonomiczne i społeczne aspekty ubóstwa w województwie podlaskim, red. D.Perło, Wyd. UwB, Białystok 2007

Ekonomiczne uwarunkowania rozwoju społeczno-gospodarczego w skali lokalnej, red. M.S.Kostka, D.Ostrowska, Wyd. WSFiZ, Białystok 2008

Fundusze Unii Europejskiej w Polsce na lata 2007-2013, red. Z.Bajko, B.Jóźwik, M.Szewczak, Wyd. KUL, Lublin 2009

Gorzelak G., *Strategiczne kierunki rozwoju Polski Wschodniej. Ekspertyza dla potrzeb opracowania Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020*, MRR, Warszawa 2007

Gwiazda M., Roguska B., *Jak się żyje w województwie podlaskim?*, CBOS, Warszawa 2008

Hirszfeld Z., Kaczmarczyk P., *Współczesne migracje zagraniczne ludności Podlasia*, ISS UW, Warszawa 2000

Kierunki rozwoju obszarów wiejskich – założenia do „Strategii zrównoważonego rozwoju wsi i rolnictwa, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa 2010

Kupiec L., *Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do 2020 r.*, MRR, Warszawa 2007

Malikowski M., Sowa K., *Szanse i bariery rozwoju Ściany Wschodniej Polski*, Wyd. WSP, Rzeszów 1995

Mobilność zawodowa, edukacyjna i przestrzenna ludności w województwie podlaskim, red. H.Sobocka-Szczapa, Wyd. WSE, Białystok – Warszawa 2010

Plawgo B., Klimczuk M., Citkowski M., *Klastry jako potencjał rozwoju – województwo podlaskie*, Białostocka Fundacja Kształcenia Kadr, Białystok 2010

Podlasie regionem przyszłości?, red. A.Bocian, Białystok 2009

Potencjał rozwoju regionalnego – województwo podlaskie, red. B.Plawgo, BFKK, Białystok 2007

Praca Polaków zagranicą. Raport z badań, oprac. B.Roguska, CBOS, Warszawa 2007

Profile emigracji zarobkowych mieszkańców województwa podlaskiego, red. I.Kukulak-Dolata, Ł.Arendt, IPiPS, Białystok-Warszawa 2009

Prognoza podaży i popytu na pracę w województwie podlaskim, red. E.Kryńska, Wyd. WSE, Białystok-Warszawa 2010

Sobocka-Szczapa H., Poliwczak I., *Mobilność zawodowa, edukacyjna i przestrzenna ludności w województwie podlaskim*, WSE w Białymstoku, Instytut Pracy i Spraw Socjalnych w Warszawie, Białystok–Warszawa 2010

Wykaz map

Mapa 1. Skala ofert pracy na przedstawicieli danego zawodu w 2011 roku - zawody poszukiwane najczęściej (top 1-5) 59
Mapa 2. Skala ofert pracy na przedstawicieli danego zawodu w 2011 roku - zawody poszukiwane najczęściej (top 6-10) 59
Mapa 3. Skala ofert pracy na przedstawicieli danego zawodu w 2011 roku - zawody poszukiwane najczęściej (top 11-15) 60
Mapa 4. Skala ofert pracy na przedstawicieli danego zawodu w 2011 roku - zawody poszukiwane najczęściej (top 16-20) 60
Mapa 5. Skala sezonowości popytu na pracę w podlaskich powiatach - rozkład wielkości popytu w ujęciu kwartałów 2011 roku 61
Mapa 6. Skala sezonowości popytu na pracę w podlaskich powiatach - rozkład wielkości popytu w ujęciu kwartałów 2011 roku 61
Mapa 7. Zróżnicowanie głębokości rynku pracy w województwie podlaskim - rozkład liczby ofert pracy w 2011 roku w ujęciu powiatowym 62
Mapa 8. Zróżnicowanie preferencji podlaskich pracodawców w zakresie wybranych, poszukiwanych kompetencji potencjalnych pracowników w 2011 roku 62
Mapa 9. Zawody o najmniejszych szansach zatrudnienia (najwyższe wskaźniki ilorazu podaży i popytu) w I półroczu 2011 - top 3 w danym powiecie 63
Mapa 10. Zawody o najmniejszych szansach zatrudnienia (najwyższe wskaźniki ilorazu podaży i popytu) w II półroczu 2011 - top 3 w danym powiecie 63
Mapa 11. Udział przyjeżdżających do pracy w Białymstoku w liczbie zatrudnionych w gminie zamieszkania 115